เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 54 ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The Proceedings of
54th KASETSART UNIVERSITY ANNUAL CONFERENCE

สาขาศึกษาศาสตร์
Education
สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ
Economics and Business Administration
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Humanities and Social Sciences

กลุ่มที่ 3

นวัตกรรมด้านการเกษตรเพื่อห่วงโซ่มูลค่าระดับโลก

Agricultural Innovation for Global Value Chain

เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 54 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
The Proceedings of 54th Kasetsart University Annual Conference

เล่มที่ 3

สาขาศึกษาศาสตร์ (Subject: Education)

สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ

(Subject: Economics and Business Administration)

และสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(Subject: Humanities and Social Sciences)

จัดโดย (Organized by)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Kasetsart University)

ร่วมกับ (in cooperation with)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (Office of the Higher Education Commission)

กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (Ministry of Agriculture and Cooperatives)

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Ministry of Science and Technology)

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(Ministry of Natural Resource and Environment)

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

(Ministry of Information and Communication Technology)

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (National Research Council of Thailand)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (The Thailand Research Fund)

2 - 5 กุมภาพันธ์ 2559 (February 2 - 5, 2016)

ISBN : 978-616-278-304-3

คำนำ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ได้จัดให้มีการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 54 ระหว่างวันที่ 2 – 5 กุมภาพันธ์ 2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพของงานวิจัย และเผยแพร่ความรู้ความก้าวหน้าทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี ตลอดจนเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และระดมความคิดเห็นระหว่างนักวิชาการ อันจะนำไปสู่แนวทางการสร้างผลงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติต่อไป

เอกสารฉบับนี้รวบรวมเรื่องเต็มผลงานวิจัยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งภาคบรรยายและภาคโปสเตอร์ของ **สาขาศึกษาศาสตร์ จำนวน 16 เรื่อง สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ จำนวน 39 เรื่อง สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 15 เรื่อง** ซึ่งได้ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประจำสาขาและนำเสนอในการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 54

ในนามของคณะกรรมการดำเนินงานจัดการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 54 ขอขอบคุณนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ที่ได้นำผลงานมาเสนอ และผู้ที่สนใจเข้าร่วมการประชุมทางวิชาการในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะกรรมการทุกฝ่ายที่สละเวลา แรงกาย แรงใจและความคิด ร่วมมือกันจัดเตรียมการประชุม จนทำให้การประชุมทางวิชาการครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ลิลลี่ กาวีต๊ะ)
รักษาการแทนรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
ประธานคณะกรรมการดำเนินงานจัดการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 54

ความสมบูรณ์ของการเสนอผลงาน
ในการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 54
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ประกอบด้วย หนังสือรับรองการมาเสนอผลงาน
และการได้ตีพิมพ์ลงในเรื่องเต็มฉบับสมบูรณ์

ฝ่ายบริการการศึกษา สำนักทะเบียนและประมวลผล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โทร. โทรสาร 0 2118 0145

E-mail: annualconference@ku.ac.th

สารบัญ

สาขาศึกษาศาสตร์ (Subject: Education)

ภาคบรรยาย (Oral Presentation)

ภาคโปสเตอร์ (Poster Presentation)

สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ (Subject: Economics and Business Administration)

ภาคบรรยาย (Oral Presentation)

ภาคโปสเตอร์ (Poster Presentation)

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Subject: Humanities and Social Sciences)

ภาคบรรยาย (Oral Presentation)

ภาคโปสเตอร์ (Poster Presentation)

สาขาศึกษาศาสตร์

Subject: Education

ภาคบรรยาย

Oral Presentation

การพัฒนาแนวคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง พันธะโคเวเลนต์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน ร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัต

The Development of Tenth Grade Students' Conception on Covalent Bond Using Model-Based Learning Integrated with Dynamic Visualization

สุรชิต ชูแสง[1*] จิตตมาส สุขแสวง[1] และ บุญธนา วรรณเลิศ[2]

Surachit Choosaeng[1*], Chittamas Suksawang[1] , and Boontana Wannalerse[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการพัฒนาแนวคิดของนักเรียนเรื่อง พันธะโคเวเลนต์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน ร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัต กลุ่มที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 25 คน ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดแนวคิดเรื่อง พันธะโคเวเลนต์ ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยวิเคราะห์แนวคิดด้วยการจัดกลุ่มแนวคิดของนักเรียนและคิดเป็นร้อยละ และวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพโดยใช้วิธีวิเคราะห์การตีความสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน ร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัตส่งผลให้นักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธะโคเวเลนต์ โดยนักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์มากที่สุดในหัวข้อชนิดของพันธะ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ คือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือสร้างแบบจำลองด้วยตนเองร่วมกับการใช้สื่อเทคโนโลยีที่แสดงการเคลื่อนที่ของสารในระดับจุลภาคผ่านการใช้มโนภาพพลวัตที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียน

ABSTRACT

The objective of this study was to study the development of students' conceptions on Covalent Bond using Model-based Learning integrated with Dynamic Visualization. The participants of this study included twenty-five 10th grade students from a school situated in Chatuchak, Bangkok. The instruments used in the study comprised of the concept test with semi-structured interviewand document review was used as additional data.The data of students' conceptions was categorized and then analyzed to percentage. Inductive analysis was used to study the effective ways of the approach. The results revealed that this approach influenced to the students' scientific conceptions. The topic which students had mostly sound understanding was Type of Bond. The effective instructional approach was encouraging students to create hands-on models integrated with various dynamic visualization to promote students' scientific conception.

Key Words: Students' conceptions, Model-Based Learning, Dynamic Visualization, Covalent Bond.

[*]Corresponding author; e-mail address: src.choosang@gmail.com

[1]ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900

[2]ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Chemistry, Faculty of Science, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

การพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ และสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและการดำรงชีวิต ถือว่าเป็นเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนและจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546) เพราะหากผู้เรียนมีแนวคิดวิทยาศาสตร์จะสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่เรื่องอื่นๆ อย่างมีเหตุและผล แต่ถ้ามีแนวคิดคลาดเคลื่อนอาจส่งผลต่อเนื่องต่อการเรียนรู้ในระดับสูงได้ (Abraham *et al*.,1994)

สำหรับแนวคิดเรื่อง พันธะโคเวเลนต์ เป็นแนวคิดหนึ่งของพันธะเคมี ซึ่งถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในวิชาเคมี เนื่องจากเป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนวิชาเคมีในแนวคิดเรื่องอื่นในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป (Hilton and Nichols, 2011) เช่น สมดุลเคมี กรด-เบส เคมีอินทรีย์ (ณัชธกฤต เกื้อทาน และคณะ, 2554) ปิโตรเลียมและพอลิเมอร์ (จันทร์จิรา ภมรศิลปธรรม, 2551) อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติของเนื้อหาวิชาเคมีส่วนใหญ่มีความเป็นนามธรรม (ชาตรี ฝ่ายคำตา, 2558) จึงอาจส่งผลให้นักเรียนมีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนได้ เช่น นักเรียนคิดว่ารูปร่างโมเลกุลสามารถทำนายได้จากจำนวนอิเล็กตรอนคู่โดดเดี่ยวเพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยนักเรียนอธิบายเหตุผลสนับสนุนว่า “รูปร่างโมเลกุลของไดคลอรีนมอนอกไซด์ (Cl_2O) เป็นเส้นตรง เนื่องจากมีการสร้างพันธะโคเวเลนต์ที่ไม่เหลืออิเล็กตรอนคู่โดดเดี่ยวอยู่เลยจึงทำให้โครงสร้างโมเลกุลไม่เกิดมุมงอ” (ณัชธกฤต เกื้อทาน และคณะ, 2554)

ทั้งนี้สาเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีแนวคิดที่คลาดเคลื่อน ได้แก่ ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันมักไม่ตรงกับภาษาทางวิทยาศาสตร์ และการใช้นิยาม โมเดลและทฤษฎีที่หลากหลายทำให้นักเรียนเกิดความสับสน (ชาตรี ฝ่ายคำตา, 2558) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบรรยายเพียงอย่างเดียว อาจส่งผลต่อการเรียนรู้แนวคิดของนักเรียนได้ (Barak and Hussein-Farraj, 2013) ซึ่งสอดคล้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้วิจัยในอดีตที่ผ่านมาในเรื่อง พันธะโคเวเลนต์ ซึ่งครูผู้สอนมักจัดการเรียนรู้โดยเน้นครูเป็นสำคัญด้วยการบรรยายเนื้อหาโดยไม่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงและไม่ค่อยมีสื่อการเรียนรู้ทางเทคโนโลยี ที่สามารถแสดงปรากฏการณ์หรือกระบวนการในระดับโมเลกุลที่เคลื่อนไหวได้จึงส่งผลให้นักเรียนมีแนวคิดที่คลาดเคลื่อน นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีดังกล่าวไม่ค่อยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนเท่าที่ควร

จากปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่าควรจะจัดการเรียนรู้อย่างไรเพื่อพัฒนาแนวคิดของนักเรียนเรื่อง พันธะโคเวเลนต์ ซึ่งจากการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน เป็นวิธีที่ให้ผู้เรียนได้สร้างแบบจำลองความคิดขึ้นมาโดยผ่านกระบวนการสร้าง การใช้ และประเมินการปรับปรุงแก้ไข และการขยายแบบจำลอง สามารถพัฒนาแนวคิดของนักเรียนได้ (ชาตรี ฝ่ายคำตา, 2558) โดยการจัดการเรียนรู้นี้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงแนวคิดเดิมซึ่งอาจไม่ตรงตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ ให้ถูกต้องตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ผ่านการสร้างแบบจำลองได้ อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้นี้มีข้อจำกัดคือไม่สามารถทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่เป็นนามธรรมได้ทุกแนวคิดโดยเฉพาะเรื่อง รูปร่างโมเลกุล (ภรทิพย์ สุภัทรชัยวงศ์ และคณะ, 2556) ดังนั้น การบูรณาการมโนภาพพลวัตกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้

แบบจำลองเป็นฐาน สามารถช่วยพัฒนาแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้ (Barak and Hussein-Farraj, 2013) ซึ่งมโนภาพพลวัตเป็นตัวแทนทางความคิดที่สามารถแสดงการเคลื่อนที่ของสารในระดับจุลภาค (Oren, 2011) และมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ภาพเคลื่อนไหว วีดีโอ เกมส์ การจำลอง นอกจากจะช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในปรากฏการณ์ทางเคมีในระดับจุลภาคแล้ว (Al-Balushi and Al-Hajri, 2013; Stieff, 2011) ยังช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระดับจุลภาคกับระดับมหภาค (Liu, Andre, and Greenbowe, 2008) มีทักษะด้านการคิดในระดับสูง (Barak and Hussein-Farraj, 2012) และมีความเข้าใจในแนวคิดที่ถูกต้อง (Karacop and Doymus, 2012) นอกจากนี้ ข้อดีของการใช้มโนภาพพลวัตร่วมกับการลงมือปฏิบัติกิจกรรมคือช่วยลดเวลาในการเรียนรู้ และไม่เป็นอันตรายต่อนักเรียน (Hsu and Thomas, 2002; Hennessy, 2006) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแนวคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง พันธะโคเวเลนต์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน ร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัต ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อนักเรียน ครูผู้สอน นักวิชาการศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีการวิจัย

กลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 25 คน ประกอบด้วยนักเรียนหญิง 11 คน และนักเรียนชาย 14 คน ที่ศึกษาในรายวิชาเคมีเพิ่มเติม ของโรงเรียนในสังกัดของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่งในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัต ได้แก่ การเกิดพันธะโคเวเลนต์ จำนวน 1 แผน (1 คาบ) ชนิดของพันธะโคเวเลนต์ จำนวน 1 แผน (1 คาบ) ความยาวพันธะและพลังงานพันธะ จำนวน 2 แผน (2 คาบ) เรโซแนนซ์ จำนวน 1 แผน (1 คาบ) รูปร่างของโมเลกุล จำนวน 2 แผน (2 คาบ) สภาพขั้วของโมเลกุลโคเวเลนต์ จำนวน 1 แผน (1 คาบ) แรงยึดเหนี่ยวระหว่างโมเลกุลโคเวเลนต์ จำนวน 1 แผน (1 คาบ) และสารโคเวเลนต์โครงผลึกร่างตาข่าย จำนวน 1 แผน (1 คาบ) รวมใช้แผนการจัดการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 10 แผน (รวม 10 คาบ) มีการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ผู้วิจัยได้ปฏิบัติการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 นอกจากนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัตที่มีประสิทธิภาพจากเอกสาร

ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บันทึกหลังสอนของผู้วิจัย บันทึกภาคสนามการสังเกตการฝึกปฏิบัติการสอน บันทึกการนิเทศของครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ อนุทินของนักเรียนและผลงานของนักเรียน เช่น ใบกิจกรรม แบบฝึกหัด และแบบจำลองที่นักเรียนสร้างขึ้น

2. นำแบบวัดแนวคิดเรื่อง พันธะโคเวเลนต์ จำนวน 9 ข้อ ซึ่งเป็นแบบวัดชนิดคำถามปลายเปิด ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มที่ศึกษา จำนวน 22 คน ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มที่ศึกษาจำนวน 25 คน โดยให้กลุ่มที่ศึกษาทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัต เป็นเวลา 1 คาบ (50 นาที) นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างร่วมด้วยในกรณีที่พบว่าคำตอบของนักเรียนในแบบวัดไม่ชัดเจนและคลุมเครือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียนโดยการจัดกลุ่มแนวคิด ออกเป็น 5 กลุ่ม ตามกรอบของ Haidar (1997) ได้แก่ แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SU) แนวคิดวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PU) แนวคิดวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และคลาดเคลื่อนบางส่วน (PU&MU) แนวคิดที่คลาดเคลื่อน (MU) และไม่มีแนวคิด (NU) แล้วนับจำนวนนักเรียนและเปรียบเทียบค่าเป็นร้อยละของนักเรียนในแต่ละกลุ่มแนวคิด นอกจากนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัตที่มีประสิทธิภาพโดยใช้วิธีวิเคราะห์การตีความสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัยจากข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมได้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2549)

ผลวิจัยและการอภิปรายผล

เมื่อพิจารณาแนวคิดของนักเรียน เรื่อง พันธะโคเวเลนต์ ซึ่งครอบคลุมแนวคิดหลัก 9 แนวคิด คือ การเกิดพันธะโคเวเลนต์ ชนิดของพันธะโคเวเลนต์ ความยาวพันธะพลังงานพันธะ เรโซแนนซ์ รูปร่างของโมเลกุล สภาพขั้วของโมเลกุลโคเวเลนต์ แรงยึดเหนี่ยวระหว่างโมเลกุลโคเวเลนต์ และสารโคเวเลนต์โครงผลึกร่างตาข่าย ผลวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัต ช่วยพัฒนาแนวคิด เชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียน โดยหัวข้อที่นักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์มากที่สุดคือ ชนิดของพันธะโคเวเลนต์ รองลงมาคือ พลังงานพันธะ และน้อยที่สุดคือ สารโคเวเลนต์โครงผลึกร่างตาข่าย ผลการวิจัยแสดงดังตารางที่ 1

เมื่อพิจารณาตามกลุ่มแนวคิด พบว่า นักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SU) มากที่สุดในเรื่อง ชนิดของพันธะโคเวเลนต์ ซึ่งมีจำนวน 23 คน (ร้อยละ 92) โดยนักเรียนสามารถระบุชนิดของพันธะเป็นเกณฑ์ในการจำแนกสารโคเวเลนต์ที่กำหนดให้ ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 สารโคเวเลนต์ที่เป็นพันธะเดี่ยว ได้แก่ CH_3CH_2OH กลุ่มที่ 2 สารโคเวเลนต์ที่เป็นพันธะคู่ ได้แก่ CO_2 และกลุ่มที่ 3 สารโคเวเลนต์ที่เป็นพันธะสาม ได้แก่ N_2 เมื่อพิจารณานักเรียนที่มีแนวคิดวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PU) พบมากที่สุดในเรื่อง การเกิดพันธะโคเวเลนต์ซึ่งมีจำนวน 10 คน (ร้อยละ 40) โดยนักเรียนสามารถเขียนกราฟที่แสดงการเกิดพันธะโคเวเลนต์ของแก๊สคลอรีน (Cl_2) ได้ถูกต้อง แต่นักเรียนไม่ได้กล่าวถึงการใช้เวเลนซ์อิเล็กตรอนร่วมกันของอะตอมของคลอรีน นอกจากนี้ นักเรียนมีแนวคิดวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และคลาดเคลื่อนบางส่วน (PU&MU) พบมากที่สุดใน

เรื่อง รูปร่างโมเลกุล ซึ่งมีจำนวน 12 คน (ร้อยละ 48) โดยนักเรียนสามารถวาดรูปและอธิบายเกี่ยวกับรูปร่างโมเลกุลโคเวเลนต์ได้ถูกต้องบางส่วน แต่บางส่วนไม่ถูกต้อง เช่น นักเรียนสามารถอธิบายได้ว่ารูปร่างของโมเลกุลเป็นผลจากแรงผลักของอิเล็กตรอน แต่มีการวาดรูปร่างของสารไม่ถูกต้อง และนักเรียนที่มีแนวคิดที่คลาดเคลื่อน (MU) พบว่า คลาดเคลื่อนมากที่สุดใน เรื่อง สภาพขั้วของโมเลกุล และแรงยึดเหนี่ยวระหว่างโมเลกุล ซึ่งมีจำนวนเท่ากันคือ 8 คน (ร้อยละ 32) เช่น ในเรื่อง สภาพขั้วของโมเลกุล นักเรียนตอบว่า ทั้ง BCl_3 และ NH_3 ไม่สามารถละลายน้ำได้ เนื่องจากเป็นโมเลกุลไม่มีขั้ว ส่วนในเรื่อง แรงยึดเหนี่ยวระหว่างโมเลกุล นักเรียนตอบว่า SiH_4 มีจุดเดือดมากที่สุด เพราะมีพันธะมาก รองลงมา คือ PH_3 และน้อยที่สุด คือ HF นอกจากนี้ในเรื่อง แรงยึดเหนี่ยวระหว่างโมเลกุลยังพบว่า นักเรียนที่ไม่มีแนวคิด (NU) มีจำนวน 1 คน (ร้อยละ 4) โดยนักเรียนไม่ได้ตอบคำถาม

Table1 Numbers and Percentages of TenthGrade Students' Conceptions on Covalent Bond (N=25)

Topics	Numbers and Percentages of Tenth Grade Students' Conceptions									
	SU		PU		PU&MU		MU		NU	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Covalent Bond Formation	14	56.0	10	40.0	1	4.0	0	0.0	0	0.0
Type of Covalent Bond	23	92.0	0	0.0	2	8.0	0	0.0	0	0.0
Bond Length	14	56.0	1	4.0	9	36.0	1	4.0	0	0.0
Bond Energy	18	72.0	2	8.0	4	16.0	1	4.0	0	0.0
Resonance	10	40.0	3	12.0	7	28.0	5	20.0	0	0.0
Shapes of Molecules	10	40.0	1	4.0	12	48.0	2	8.0	0	0.0
Polarity of Molecules	14	56.0	1	4.0	2	8.0	8	32.0	0	0.0
Intermolecular Forces	9	36.0	4	16.0	3	12.0	8	32.0	1	4.0
Network Covalent	6	24.0	9	36.0	7	28.0	3	12.0	0	0.0

Note: SU = Sound Understanding; PU = Partial Understanding; PU&MU = Partial Understanding and Misconception Understanding; SM = Misconception Understanding; NU = No Understanding

แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัต เรื่อง พันธะโคเวเลนต์ มีดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้สร้างแบบจำลองทางความคิดขึ้นมาโดยผ่านกระบวนการสร้าง การใช้และประเมิน การปรับปรุงแก้ไข และการขยายแบบจำลอง ร่วมกับการใช้สื่อเทคโนโลยีที่แสดงการเคลื่อนที่ของโมเลกุลของสารในระดับจุลภาค เพื่อนำไปสู่การมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียน

ผู้วิจัยปฏิบัติการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือสร้างแบบจำลองของตนเองขึ้นมาด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการสร้าง การใช้และประเมิน การปรับปรุงแก้ไข และการขยายแบบจำลองเพื่อนำไปสู่การมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนเรื่อง พันธะโคเวเลนต์ โดยในขั้นการสร้างแบบจำลอง ผู้วิจัยยกตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใกล้ตัวนักเรียนหรือใช้สถานการณ์ที่กำหนดให้และเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอน ประกอบการถามคำถาม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดคำถามหรือความสงสัยในแนวคิดที่จะเรียน เพื่อนำไปสู่การสร้างแบบจำลองของนักเรียน ในขั้นการประเมินแบบจำลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนได้ประเมินแบบจำลองของนักเรียนกับข้อมูลที่นักวิทยาศาสตร์ได้ทำการทดลองร่วมกับให้นักเรียนสังเกตมโนภาพพลวัต เช่น ภาพเคลื่อนไหว (animation) การจำลอง (simulation) ประกอบการประเมินแบบจำลองเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจแนวคิดทางเคมีในระดับจุลภาคได้ดียิ่งขึ้น ในขั้นการดัดแปลงแก้ไขแบบจำลองนักเรียนแต่ละคนได้ดัดแปลงแก้ไขแบบจำลองของตนเองให้มีความสมบูรณ์และสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางเคมีได้ และในขั้นการขยายแบบจำลอง ผู้วิจัยนำเสนอสถานการณ์หรือปัญหาใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอนเพื่อให้นักเรียนได้ประยุกต์ใช้แบบจำลองของตนเองหรือแนวคิดที่ได้จากการสร้างแบบจำลอง ทั้งนี้ การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลทั้งก่อนการสอน ระหว่างการสอน และหลังการสอนโดยใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย เช่น ใบกิจกรรม แบบจำลองที่นักเรียนเป็นผู้สร้าง การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การประเมินการปฏิบัติ เป็นต้น

2. **ผู้วิจัยใช้มโนภาพพลวัตที่หลากหลาย ได้แก่ ภาพเคลื่อนไหวและการจำลอง ในขั้นการประเมินแบบจำลอง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดทางเคมีที่เป็นนามธรรมมากยิ่งขึ้น**

ในการปฏิบัติการสอนในเรื่อง พันธะโคเวเลนต์ ผู้วิจัยใช้มโนภาพพลวัตที่หลากหลายในขั้นการประเมินแบบจำลอง เพื่อให้นักเรียนมองเห็นภาพที่เกี่ยวข้องกับพันธะโคเวเลนต์ที่เป็นรูปธรรมและมีความเข้าใจแนวคิดเรื่อง พันธะโคเวเลนต์ ที่ถูกต้อง เช่น ใช้ภาพเคลื่อนไหว เกี่ยวกับการใช้อิเล็กตรอนร่วมกัน 1 คู่ 2 คู่ และ 3 คู่ ในการสอนเรื่อง ชนิดของพันธะโคเวเลนต์ หรือในเรื่อง แรงดึงดูดระหว่างโมเลกุล ใช้ภาพเคลื่อนไหวเกี่ยวกับแรงลอนดอน แรงดึงดูดระหว่างขั้ว และพันธะไฮโดรเจน ที่สามารถแสดงความมีขั้วที่เกิดขึ้นในโมเลกุลของสารแต่ละชนิด ใช้การจำลองเกี่ยวกับการเกิดพันธะโคเวเลนต์ที่แสดงถึงแรงผลักและแรงดึงดูดที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้อิเล็กตรอนร่วมกันเพื่อสร้างพันธะโคเวเลนต์ และใช้การจำลองเกี่ยวกับรูปร่างของโมเลกุลที่ต้องพิจารณาการผลักของอิเล็กตรอนทั้งที่เป็นอิเล็กตรอนคู่ร่วมพันธะและอิเล็กตรอนคู่โดดเดี่ยว ในการสอนเรื่องรูปร่างโมเลกุล เป็นต้น

สรุป

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัตเรื่อง พันธะโคเวเลนต์ ช่วยพัฒนาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียน โดยนักเรียนได้พัฒนาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์มากที่สุดในเรื่องชนิดของพันธะโคเวเลนต์ รองลงมาคือ พลังงานพันธะ และน้อยที่สุดคือ สารโคเวเลนต์โครงผลึกร่างตาข่าย สำหรับ

แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือสร้างแบบจำลองขึ้นมาด้วยตนเองร่วมกับการใช้สื่อเทคโนโลยีที่แสดงการเคลื่อนที่ของสารในระดับจุลภาคผ่านการใช้มโนภาพพลวัตที่หลากหลาย ได้แก่ ภาพเคลื่อนไหวและการจำลองทำให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดที่เป็นนามธรรมมากยิ่งขึ้น จากผลการวิจัย ชี้ให้เห็นว่าการที่นักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธะโคเวเลนต์ อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติโดยการสร้างแบบจำลอง จากนั้นนำแบบจำลองไปใช้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ พร้อมๆ ไปกับการประเมินแบบจำลองของตนเองว่าสามารถอธิบายปรากฏการณ์อื่นๆ ได้หรือไม่ และต่างจากแบบจำลองทางวิทยาศาสตร์อย่างไร ร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัตเพื่อนำไปสู่การดัดแปลงแก้ไขแบบจำลองให้สมบูรณ์และนำแบบจำลองที่ดัดแปลงแก้ไขแล้วใช้อธิบายในสถานการณ์อื่นๆ ต่อไป ดังนั้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัตจึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ในเรื่อง พันธะโคเวเลนต์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างแบบจำลองร่วมกับการใช้มโนภาพพลวัตสามารถช่วยส่งเสริมแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนและความคิดสร้างสรรค์ (Barak and Hussein-Farraj, 2012)

ข้อเสนอแนะ

ครูผู้สอนควรหากิจกรรมที่หลากหลายและท้าทายในขั้นการสร้างแบบจำลองที่นักเรียนเป็นผู้สร้างแบบจำลอง เช่น การยกตัวอย่างสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวหรืออยู่ในชีวิตประจำวันของนักเรียน หรือเป็นสถานการณ์หรือข่าวที่กำลังเป็นประเด็นในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถามหรือความสงสัยในแนวคิดที่จะสอน นอกจากนี้ ในขั้นการขยายแบบจำลองควรมีสถานการณ์ที่หลากหมายที่เป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดในสถานการณ์ใหม่ได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษาภายใต้โครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) ประจำปีการศึกษา 2557

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช** 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

จันทร์จิรา ภมรศิลปธรรม. 2551. **การพัฒนาแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ปิโตรเลียมและพอลิเมอร์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพด้วยการสอนแบบสืบเสาะความรู้**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชาตรี ฝ่ายคำตา. 2558. **กลยุทธ์การสอนเคมีอย่างมืออาชีพ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิสต้าอินเตอร์ปริ้นท์จำกัด.

ณัชธกฤต เกื้อทาน, ชาตรี ฝ่ายคำตา, และ สุดจิต สงวนเรือง. 2554. **แบบจำลองความคิดเรื่องพันธะเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่** 4. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภรทิพย์ สุภัทรชัยวงศ์, ชาตรี ฝ่ายคำตา, และ พจนารถ สุวรรณรุจิ. 2556. **การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นเพื่อพัฒนาแบบจำลองทางความคิด เรื่อง โครงสร้างอะตอมและความเข้าใจธรรมชาติของแบบจำลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). 2546. **การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สุภางค์ จันทวานิช. 2549. **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Abraham, M.R, V.A.Williamson, and S.L.Westbrook.1994. "A Cross-Age Study of the Understanding of Five Chemistry Concepts."**Journal of Research in Science Teaching** 29 (2): 147-165.

Al-Balushi and Al-Hajri. 2013. "Associating animations with concrete models to enhance students' comprehension of different visual representations in organic chemistry." **Chemistry Education Research and Practice** 15: 47-58.

Barak, M. and R. Hussein-Farraj. 2013. "Integrating Model-Based Learning and Animations for Enhancing Students' Understanding of Proteins Structure and Function." **Research in Science Education** 43: 619-636.

Haidar, A. H. 1997. "Prospective chemistry teachers' conception of conservation of matter and related concept." **Research in Science Teaching** 34 (2): 181-197.

Hennessy, S. 2006. "Integrating technology into teaching and learning of school science: A situated perspective on pedagogical issues in research." **Studies in Science Education** 42: 1–50.

Hilton, A. and K. Nichols. 2011. "Representational classroom practices that contribute to students' conceptual and representational understanding of chemical bonding." International Journal of Science Education 31: 2215–2246.

Hsu, Y. S. and R.A. Thomas. 2002. "The impacts of a web-aided instructional simulation on science learning." **International Journal of Science Education** 24: 955–979.

Karacop, A. and K. Doymus. 2012. “Effects of Jigsaw Cooperative Learning and Animation Techniques on Students’ Understanding of Chemical Bonding and Their Conceptions of the Particulate Nature of Matter.” **Journal Science Education Technology** 22: 186-203.

Liu H.,T. Andre and T. Greenbowe. 2008. “The Impact of Learner’s Prior Knowledge on Their Use of Chemistry Computer Simulations: A Case Study.” **Journal Science Education Technology** 17: 466–482.

Oren, T. I. 2011. “The many facets of simulation through a collection of about 100 definitions.” **SCS M&S Magazine** 2 (2): 82–92.

Stieff, M. 2011. “Improving Representational Competence using Molecular Simulations Embedded in Inquiry Activities.” **Journal of Research in Science Teaching** 48 (10): 1137-1158.

Professional Identity Formation of a Mid-Career Science Teacher Trainer

Jariya Sudtho[1*] and Supat Sairattanain[2]

ABSTRACT

This investigation is a case study of a process of negotiation of professional identity of a mid-carrer Science teacher trainer during the trainees' teaching practicum. The participant's narratives in the form of reflections over the five months were collected and transcribed for analysis. Key phrases of the participant's explicit role claims, obtain from discourse analysis approach, were investigated to identify themes vital to observe his self-image as a teacher trainer. Findings also revealed that his awareness of performing professional identity was shifted and changed from being knowledge transmitter to being equalizer at the end of the trainees 'practicum. This study hopes to shed light on teacher training education on the importance of teacher identity, and promoting the way for both trainer and trainees' reflection both while and post teaching period.

Key words: professional identity, narratives, discourse analysis, teacher training

* Corresponding author; e-mail address: gate.jariya@gmail.com

[1] Program in English, Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University, Sisaket, 33000

[2] Program in Science, Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University, Sisaket, 33000

INTRODUCTION

Recently, there is an argument that teacher educational research has focused on how teachers view themselves as professionals in this changing world by employing narrative or biographical analysis (Cohen, 2010). Likewise, it is believed that teachers, as all other human beings, are storytellers who make sense of themselves through reflexing on their own stories. That means, while individual is engaged in a process of telling stories, past experiences are commonly revisited, as well as one's own personal practical knowledge or how one's trying to make sense of what they are doing, will also be used to express who they are and what they know. Therefore, identity in this paper refers how the participant defines himself in relation to his professional status of being a teacher.

This study, accordingly, uses the narrative approach as a method since collection of stories individual tells might shed light on how the participant recounts his experience and making of his professional identities. Discourse analysis is a tool to understand how the participant value his teaching and being teacher trainer contributing to his view of professional identities. At this stage in this research, the professional identities formation is defined as the process of "continually constructing a sustainable identity as a teacher" (Coldron & Smith, 1999, p. 714). Observing the teacher identity might be able to make us understand how this identity influences the day-to-day practices, which will finally affect how pre-service teachers are trained. In shorts, the purpose of this narrative study is to describe the process of a mid-career science teacher trainer in a University located in the northeastern part of Thailand.

1. Defining teachers' professional identity

Professional identity is a concept emerged as separate area in research on teachers and teacher education as an attractive field of study (Sach, 2001; Farrel, 2011),however, the influence of the term "identity" has been contributed to the vagueness of the definition since identity can be approached from various disciplines and research perspectives. This study, however, tries to look at identity in more concrete sense by defining it as how people see themselves in relation to the roles designated by a society.

One of the most influential researches of this field refers to Beijaard et. Al (2004) study in "Reconsidering research on teachers' professional identity" providing what has been done so far in this particular field. Shedding the light on the first and foremost aspect is to define what teachers' professional identity means; this term has been conceptualized as the combination of concept of self and how the self-fitting in with certain social context. That means individual surroundings, including expectation from people of the same community of practice, affects the way one sees themselves as a teacher and how others see them (Coldron & Smith, 1999 p.712). In shorts, Beijaard et. Al. (2004)

has summarized major features gathering from several studies i.e. Norton, 1995; Coldron & Smith, 1999) that professional identity is an ongoing process dealing with person and interaction with others. Sub-identities and agency are also counted as important elements.

In summary, then, teacher professional identity as defined in this study refers to the concept that teachers find important in their professional work as a teacher (Tickle, 2000). In investigating this concept, exploring how pre-service reflect about characteristics, or practice that central to their professional identity can be done by narrative approach.

2. Discourse analysis

Attention paid to narrative might be prone to the problem of researcher's bias since the great drawback of this analytical tools lies heavily on researcher's interpretation. This is why using discourse analysis should be fruitful in minimizing potential problems of bias since looking at the linguistics evidence becomes interesting point in significant literature to see how the role of language comes into play in constructing specific roles that individual occupy in society. Identity claims, what teachers position themselves as teachers stated both explicitly and implicitly, are taken into account while trying to analyze speaker's discourse. Cohen's (2008, 2010) studies on using discourse to capture individuals' teacher identity are used as the guideline of this current study since these researches provided comprehensible ways to analyzed participants' talks.

Explicit role claims should be detected by observing from the phrases such as "as a teacher" or "when we teach" (Cohen, 2008). From Cohen's (2008) findings, the participants used specific discourse strategies- reported speech, mimicked speech, pronoun shifts, oppositional portraits, and juxtaposition of explicit claims - to position themselves in relation to others and professional teaching practices. These specific features of discourse are seen as a way to communicate key aspects of people' identities (Gee, 2005).

This study is descriptive in nature, so data will be treated in depth rather than aiming for generalization. There is one research question;

1) What does a mid-career Science teacher trainer perceive his professional identity?

MATERIALS AND METHODS

1. The participant

The participant agreeing to participate in this study is a male Science teacher trainer. He is called Amuro (pseudonym). He holds his PhD. in computational science and is currently teaching at a university in the northeastern part of Thailand. After graduating in 2009, he started working in the faculty of Education in 2011. The participant has been assigned to teach various subjects when he first came to the university such as Mathematics and Physics because the department of science education was just opened the program. Therefore, there were not many subjects in Science for lectures to teach. He started to take full responsibility in teaching Science in 2012 when the department took more students majoring in teaching Science. As all university lecturers, his duties include teaching, conducting research, participating in academic events and joining in other university tasks. In 2015, the students from his department engaged in practicum for the first time as the department has been continued for five years. That means his duties are increased because he has to supervise the pre-service teachers and monitor their teaching progress for five months. For this reason, it seems the right time to learn more about how a teacher trainer sees himself as teacher, as well as performing the task of evaluating his trainees' performances.

2. Narrative Approach

Qualitative researchers sometimes have seen as artists who put bids of image to form the portrait by using various techniques (Denzin, 1994). This is compatible in an interpretative approach of studying that interpretation of what participants see, hear and understand will have to be rearranged by a researcher. Again, this artist metaphor is also useful in attempting to explain how ones' form their professional identities since there are so many variables in the process such as individual interests, emotions, preparation time, support from colleagues and administration, student behaviors and opportunities for professional development etc.

In trying to understand how these bids of variables are connected, it is important to gather information from the participants about "the way they construe their work, and the stories they recount, tell us more profoundly about what is going on in their lives as professionals than measured behaviors are likely to reveal" (Eisner, 1988:x).

3. Instrument

Interview is used as the most direct from getting stories from the participants as confirmed by Polkinghorne (1988) that " For a researcher the basic source of evidence about the narrative is the interview" (p.163). To ensure the depth of information, the participant was interview about 5 times, once a month during his trainees' practicum (May- August, 2015). During the interview, he was asked to reflex about how he viewed his trainee's teaching performance, what kind of suggestion he has given to them and how he viewed himself as a teacher trainer over the period of 5 months. The open-ended questions were used to ask the participant to elicit his belief and practice about being a teacher. Since Discours analysis would be used as the way to analyze his narratives, questions tended to lead him to reflect how he believed and what did he do in the class, as well as reasons behind those practices.

4. Data analysis

The common practice of analyze narrative research refers the process of 'restory' the participants' stories in any framework that make sense. The framework includes the analyzing of key elements and sort them to chronological sequence (Ollerenshaw & Creswell, 2000).This concept of putting bids of stories in chronological order seems attractive since it is the way to provide comprehensible piece of information because people normally not tell story in linear order. For this reason, a researcher will have to restory bids of information, together with inserting some links or presenting themes, in order to provide in-depth understanding of the stories (Huber & Whelan, 1999).

Apart from analyzing by restorying, we look for how the participant use discourse strategies to tell their stories, especially when the participant mention about teaching aspect. Cohen's (2008, 2010) analysis was used. Explicit role claims such as 'as a teacher', 'when we teach' and "teacher should" will be analyzed to see how the participants position themselves. Later, thematic analysis was used to find the salient theme that he frequently mentioned such as teaching method, belief about pass on knowledge and classroom management. To ensure trustworthiness in the interpretation, member checking technique was combined when the participant was given a chance to review the analysis and results to investigate if the researchers accurately understand of what was going on in the participant's context.

RESULTS AND DISCUSSION

In the first month of practicum, Amuro's trainees were engaged in orientation before going to actual schools. During that time, he stressed the importance of being "knowledge transmitter" since he thought that focusing on accurate content was the most vital for teaching Science. In the interview, he clearly stated that

"As teacher, teaching the right content should be prioritized. The trainees needed to prepare themselves well before going to teach because the children would remember the thing they have taught. So, I told them to make sure that everything they taught must be correct". (First interview)

This professional identity has been crucial for him until he went to observe his trainees at the schools they did their practicum. There, he noticed that only delivering the correct content was not enough to make someone become "a good science teacher". His explicit roles claim directly represented his view about teacher trainer as someone who could make the trainee have ability to pass on knowledge.

"My trainee had done well in teaching accurate content but I did not see that the traditional way of teaching can motivate students' interest. The students were just sitting and listening. I assumed that they would then forget soon. I have told my trainees to be more creative and prepare activities for them to explore something such as conducting easy experiment to let them see the growth of the plant instead of pure lecturing about how the plant grows". (Second interview)

It can be seen that he shifted his role from "knowledge transmitter" to "strategic planner" when going to observe his trainees. This view was shifted again on the second observe as he mentioned on the third months that his trainees should be more creative in planning an inquiry-based instruction. When approaching the fourth interview, he stated that teacher trainer like him should focus a lot more on teaching techniques rather than emphasizing on content. His explicit roles claims were changed from "I think should be sure of the content" into "I believe that appropriate teaching technique is very helpful in delivering the content to learners". He reported that he would try to be more "equalizer" in balancing between content and teaching strategies since he could see that asking the right questions and allow students' analysis and explanation was more important than feeding students with lots of knowledge. This role of being "equalizer" was with him until the end of his trainees' practicum as stated in following excerpt:

"To this point, I could see clearly that in order to be a good teacher trainer, I have to learn how to balance my lesson when I teach my trainees. They need to learn both content and how to deliver content in constructive ways. When I teach, I know I have to let them try exploring new teaching strategies because finally they have to use the knowledge to teach others in their real life". (Fifth week interview)

To this point, it becomes clearly that Amuro's professional identity has been varied according to his observation of his trainees' classes. The more chances he evaluates the trainees' performance, the more opportunities he has to reflect on the process of how he should train them. For this reason, the process of telling stories allows him to bringing his hidden belief about teaching and learning into the conscious level. As the teacher trainers, he learnt some different perspectives about he made decisions in how to improve their teaching practice through the power of reflective thinking. For our student teachers, multiple reflections seemed to increase his self- actualization which is essential to the formation of his professional identity.

CONCLUSION

In conclusion, the results obtained from this study remind teacher trainer to be aware of their own beliefs because it can directly affect training the trainees. The process of reflecting and constantly evaluating the roles of the participant implies that changing in perception can occur when bringing belief into the tacit level. The narrative inquiry is also found useful in allowing teacher to reflect and question his own roles which seems to shift and change during the period. When telling stories about their teacher self, the participant became conscious of what being teacher meant to him. In these times, they mentioned that having chances to reflect on their teachings facilitated them in bringing their hidden assumption about teaching into the conscious level. He has raised his awareness of how his personal factors such as his own belief and assumption about teaching could affect his way to supervise his teacher trainees. Discourse analysis is also useful in selecting the narratives that fit the purpose of the study. Having the linguistic evidences becomes a practical tool in reducing researcher's bias when selecting the pieces of data to analyze. This is helpful in raising awareness and develops the future practice. The findings might be useful for teacher trainers to remind them in thinking about their own assumption about teaching and be a more careful about imposing their own beliefs to teacher trainees.

REFERENCES

Beijaard, D., Meijer & Verloop, N. (2004). Reconsidering research on teachers' professional identity. **Teaching and Teacher Education,** 20(2), 107-128.

Clandinin, D., Huber, J., Huber, M., Murphy, M., Orr, A., Pearce, M.,& Steeves, P. (2006). **Composing Diverse Identities: Narrative inquiries into the interwoven lives of children and teachers.** Routledge: New York.

Cohen, J. (2008). 'That's not treating you as a professional': teachers constructing complex professional identities through talk. **Teachers and Teaching: Theory and Practice,** 14(2), 79-94.

Cohen, J. (2010). Getting recognized: Teachers negotiating professional identities as learners through talk. **Teaching and Teacher Education,** 26(3), 473-481.

Coldron, J., & Smith. (1999). Active location in teachers' construction of their professional identities.

Connelly, F. & Clandinin, D. (1990). Stories of experience and narrative inquiry. **Educational Researcher,** 19(5), 2-14.

Creswell, J. (2007). **Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches.** Singapore: Sage Publication.

Denzin, N. (1994). The art and politics of interpretation. In Denzin, N. & Lincoln, Y. (Eds.) **Handbook of Qualitative Research.** London: Sage Publications, 500-515.

Eisner, E. (1998). Forward. In Connelly, F & Clandinin, D. **Teachers as Curriculum Planners: Narratives of Experience.** Toronto: OISE Press, ix-xi.

Farrell, T. (2011). Exploring the professional role identities of experienced ESL teachers through reflective practice. System, 39(1), 54-62.

Gee, J. (2005). **An introduction of discourse analysis: Theory and method (2nd ed.).** New York: Routledge.

Huber, J., & Whelan, K. (1999). A marginal story as a place of possibility: Negotiating self on the professional knowledge landscape, **Teaching and Teacher Education,** 15, 381-396.

Norton Peirce, B. (1995). Social identity, investment, and language learning, **TESOL Quarterly**, 29(1), 9-31.

Polkinghorne, D. (1988). Narrative configuration in qualitative analysis. **International Journal of Qualitative Studies in Education**, 8(1), 12-28.

Sachs, J. (2001). Teacher Professional identity: competing discourse, competing outcomes. **Journal of Education Policy**, 16(2), 149-161.

Tickle, L. (2000). Teacher induction: The way ahead. Buckingham/Philadelphia: Open University Press.

การพัฒนาผลการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

The Development of Learning Outcome by Using Inquiry-based Learning on Reproduction of Flowering Plants of Grade 11 Students

กัลยวรรธน์ สัตย์อุดม[1*] และ ทัศนีย์ ปัญจานนท์[2]

Kanyawat Sataudom[1*] and Tadsanee Punjanon[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยปฏิบัติการในเรียนนี้ต้องการที่จะใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอกในการพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากการเลือกแบบเจาะจง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการสืบพันธุ์ของพืชดอก จำนวน 4 แผน รวม 8 คาบ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน 2) แบบบันทึกภาคสนามของครู และ 3) อนุทินสะท้อนความคิดของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ Normalized gain <g> ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยนักเรียนร้อยละ 62.50 มีผลการเรียนที่เพิ่มเฉลี่ยอยู่ในระดับ High gain และนักเรียนร้อยละ 37.50 มีผลการเรียนที่เพิ่มเฉลี่ยอยู่ในระดับ Medium gain

ABSTRACT

This classroom action research purpose is intent to using inquiry-based learning in reproduction of flowering plants to develop students learning outcome. The subjects were 24 grade 11 students adopting purposive sampling. The research instruments were 1) four lesson plans of teaching covered 8 hours. The data collection instruments included 1) pre-test and post-test 2) field note and 3) student's journal. The statistical analysis data was Normalized gain <g>. The research finding revealed that learning outcome by comparing the different between pre-test and post-test score. Sixty-two point five percent of students' learning outcome were at high gain and thirty-seven point five percent of students' learning outcome were at medium gain.

Key Words: learning outcome, inquiry-based learning, reproduction of flowering plants

* Corresponding author; e-mail address: **k.sataudom@gmail.com**

[1]ภาควิชาการสอนวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี 12000

Department of Teaching Science, Factory of Education, Rangsit University, Pathumthani 12000

[2]ภาควิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี 12000

Department of Pharmacology, Factory of Science, Rangsit University, Pathumthani 12000

คำนำ

การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แนวคิดวิทยาศาสตร์ด้วยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากการเรียนรู้ที่แท้จริงไม่ได้เกิดจากการท่องจำความรู้แต่เกิดจากการสร้างองค์ค์วามรู้ภายในสมองของผู้เรียนเอง โดยผู้เรียนสามารถสรุปความรู้ที่ได้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเอง ตามแนวคิดของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (Constructivist theory) ที่อธิบายว่ากระบวนการสร้างองค์ความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่เข้ากับความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเองซึ่งการเชื่อมโยงนี้จะเกิดขึ้นในสมองของผู้เรียนผ่านการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญา ที่เรียกว่ากระบวนการปรับสมดุล (Adaptation) (Piaget, 1978) และจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้เสนอแนวคิด “การเรียนรู้โดยการกระทำ” หรือ “Learning by doing” ที่เปลี่ยนบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเป็น “ผู้รับ” มาเป็น “ผู้เรียน” และเปลี่ยนบทบาทของครู จาก “ผู้สอน” หรือ “ผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้” มาเป็น “ผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้” ดังนั้นผู้เรียนจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน เพราะบทบาทในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ (ทิศนา แขมมณี, 2545)

ครูหรือผู้จัดประสบการณ์เรียนรู้จึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมและจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการสร้างองค์ความรู้ รูปแบบการสร้างองค์ความรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้การเชื่อมโยงประสบการณ์ที่ผู้วิจัยสนใจคือ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Learning) ซึ่งเป็นแนวการสอนที่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี(สสวท.) เป็นเทคนิคหรือกลวิธีอย่างหนึ่งในการจัดให้เกิดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเห็น และเสาะแสวงหาความรู้โดยการหาคำตอบด้วยตนเอง (Good, 1973) การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้เป็นกุญแจสำคัญในการส่งเสริมความรู้และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในชั้นเรียน (ประมวล ศิริผันแก้ว, 2546) และทักษะที่ได้รับไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวันได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2546)

การสืบพันธุ์ของพืชดอก มีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับพืชทั้งหมด เป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องใช้การจินตนาการและประสบการณ์ความรู้เดิมในการเรียน ผู้วิจัยจึงต้องหารูปแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของเนื้อหาและผู้เรียน จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูพบว่า ด้วยบริบทของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้อยู่ในระดับสูง การจัดการเรียนการสอนจึงดำเนินในลักษณะของการท่องจำ ความรู้ที่ผู้เรียนได้รับไม่ได้เกิดจากกระบวนการสร้างองค์ความรู้อย่างแท้จริง ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์จากความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ และไม่สามารถสืบเสาะหาความรู้และสรุปความรู้เป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเองได้

จากปัญหาข้างต้นที่กล่าวมาผู้วิจัยมีความสนใจการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สืบค้นหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อนำมาสร้างให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่องการสืบพันธุ์ของพืชดอก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

อุปกรณ์และวิธีการ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่องการพัฒนาผลการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอก ในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาของพืชของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เนื้อหาวิชา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยเป็นเนื้อหากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอก

กลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนวิทยาศาสตร์ภูมิภาคแห่งหนึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 4 จังหวัดปทุมธานี ที่ได้รับสอบคัดเลือกเข้ามาในเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน จำนวนนักเรียน 24 คน โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1982) อ้างใน พินันทร์ คงคาเพชร, (2552) มีการดำเนินงานวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติตามแผน (Act) ขั้นสังเกต (Observe) และขั้นสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการสืบพันธุ์ของพืชดอกที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น จำนวน 4 แผน (โครงสร้างและหน้าที่ของดอก, กระบวนการสร้างเซลล์สืบพันธุ์ของพืชดอก, การถ่ายละอองเรณูและการปฏิสนธิของพืชดอก และการเกิดผลเมล็ดและการงอกของเมล็ด) 2) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น หลังจากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยเป็นนักศึกษาศาสตร์ 1ท่าน นักวิทยาศาสตร์ 1 ท่าน และครู 1ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของข้อคำถาม ความถูกต้องของคำตอบ การสื่อความของคำถาม แล้วจึงนำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 6 จำนวน 6 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในภาษาที่เขียน การสื่อความหมาย จากนั้นนำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนที่ผ่านการแก้ไขและปรับปรุงแล้ว นำไปใช้ในการเก็บข้อมูล 3) อนุทินการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นคำถามปลายเปิดที่ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ สิ่งที่ได้เรียนรู้ สิ่งที่ไม่เข้าใจ และสิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม 4) แบบสังเกตภาคสนามของครู เป็นการบันทึกการตอบสนองของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ของครู

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนเวลา 30 นาที และจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนสรุปความรู้ลงในกระดาษร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เพื่อพัฒนาผลการเรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 4 แผน รวม 8 คาบ ระยะเวลา 4 สัปดาห์ เมื่อผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนเสร็จสิ้น นักเรียนแต่ละคนบันทึกอนุทินความรู้ และผู้วิจัยบันทึกแบบบันทึกภาคสนาม หลังจากผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ครบทุกแผน นักเรียนแต่ละคนทำแบบทดสอบหลังเรียนเวลา 30 นาที ได้นำคำตอบแบบทดสอบของนักเรียนมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ Normalized gain <g> วิธีการประเมินนี้สามารถแก้ปัญหา floor and ceiling effect (โอกาสได้

คะแนนต่ำสุดไม่น้อยกว่า 0 เปอร์เซ็นต์และโอกาสที่จะได้คะแนนสูงสุด ไม่เกิน 100 เปอร์เซ็นต์) ได้เนื่องจากเป็นการคิดผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นเทียบกับค่าสูงสุดที่แต่ละคนจะมีโอกาสเพิ่มขึ้นได้ โดยnormalized gain มีโอกาสเป็นไปได้อยู่ในช่วง 0.0 – 1.0 เท่ากันด้วยการเทียบกับค่าสูงสุดที่ซึ่งแต่ละคนจะมีโอกาสเพิ่มขึ้นได้

จากสูตร <g> = (% post–test)-(% Pre-test) / (100 %)-(% Pre-test) โดยที่ <g> คือ ค่า normalized gain % Post-test คือ ค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบหลังเรียนเป็นเปอร์เซ็นต์ และ % Pre-test คือ ค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบก่อนเรียนเป็นเปอร์เซ็นต์ <g> หรือ normalized gain แปลความได้ว่า ผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นจริงของนักเรียน (Actual gain = (% post–test)-(% Pre-test)) คิดเป็นกี่เท่าของผลการเรียนรู้สูงสุดที่มีโอกาสเพิ่มขึ้นได้ สามารถแบ่งระดับของค่า normalized gain ออกเป็นกลุ่มได้เป็นสามระดับ คือ“High gain” ผลการเรียนที่เพิ่มเฉลี่ยที่ได้ <g> ≤ 0.7 “Medium gain” ผลการเรียนที่เพิ่มเฉลี่ยที่ได้ 0.7 ≤ <g> ≥ 0.3 และ“Low gain” ผลการเรียนที่เพิ่มเฉลี่ยที่ได้ 0.0 ≤ <g> > 0.3

ผลและวิจารณ์ผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาผลการเรียนรู้โดยใช้การจัดเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอก ทั้งหมด 4 แผน พบว่า

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 โครงสร้างและหน้าที่ของดอก

ก่อนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอก ผู้วิจัยได้ทำการวัดผลการเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอก จำนวน 30 ข้อ เวลา 30 นาที

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เริ่มจากแบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 6 คน จำนวน 4 กลุ่ม ศึกษาโครงสร้างและหน้าที่ของดอกไม้แต่ละชนิดที่ครูจัดเตรียมให้ สืบค้นข้อมูลจากหนังสือ วาดรูปสรุปเนื้อหาลงในกระดาษ และออกมานำเสนอพร้อมตอบคำถามจากเพื่อนๆ หน้าชั้นเรียน

การสังเกตภาคสนามของครูพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตื่นเต้นกับรูปแบบการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการวาดรูปสรุปความรู้ลงในกระดาษ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถจับใจความสำคัญของเนื้อหา นักเรียนบางคนไม่ช่วยเพื่อนทำงาน นักเรียนบางคนไม่สนใจเวลาเพื่อนกลุ่มอื่นมานำเสนอหน้าชั้นเรียน ทำให้ไม่ได้รับความรู้ในส่วนที่เพื่อนนำเสนอ และนักเรียนบริหารเวลาไม่ดีทำให้ระยะเวลาในการสืบค้นข้อมูลและทำกิจกรรมวาดรูปเสร็จไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด

จากอนุทินการเรียนรู้ของนักเรียนพบว่า สิ่งที่ได้เรียนรู้: นักเรียนได้ศึกษาโครงสร้างและหน้าที่ของดอกไม้ชนิดต่าง ๆ จากตัวอย่างจริง การจำแนกชนิดของดอก เช่น ดอกครบส่วน ดอกสมบูรณ์ ดอกสมบูรณ์เพศ และดอกไม่สมบูรณ์เพศ สิ่งที่ไม่เข้าใจ: ดอกไม้ที่นำมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาบางชนิดมีขนาดเล็กทำให้ไม่สามารถศึกษาโครงสร้างบางส่วน เช่น เกสรตัวผู้ เกสรตัวเมีย และกลีบเลี้ยง สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม: ต้องการศึกษาดอกไม้หลายๆ ชนิด เพื่อเปรียบเทียบส่วนประกอบของดอก อยากให้ครูนำเกสรดอกไม้ส่องกล้องจุลทรรศน์ให้ดู

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 กระบวนการสร้างเซลล์สืบพันธุ์ของพืชดอก

จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ผู้วิจัยพบว่านักเรียนมีปัญหาทางด้านการจับใจความสำคัญของเนื้อหา นักเรียนบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และนักเรียนบางส่วนต้องการเห็นภาพหรือเนื้อหาการสอนที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงทำการเพิ่มสื่อวีดีโอก่อนให้นักเรียนดำเนินการเรียนรู้แบบสืบเสาะ โดยสื่อวีดีโอที่เลือกมาเป็น

เนื้อหาภาษาอังกฤษ และนักเรียนส่วนใหญ่ไม่สนใจขณะเพื่อนกลุ่มอื่นออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน ผู้วิจัยจึงทำการแจกใบงานให้แต่ละกลุ่มสรุปเนื้อหาที่เพื่อนออกมานำเสนอ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เริ่มจากแบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 6 คน จำนวน 4 กลุ่ม การศึกษากระบวนการสร้างเซลล์สืบพันธุ์ของพืชดอก โดยผู้วิจัยให้นักเรียนศึกษาสื่อวีดีโอ และสืบค้นข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต วาดรูปสรุปเนื้อหาลงในกระดาษ ออกมานำเสนอพร้อมตอบคำถามจากเพื่อนๆ หน้าชั้นเรียน และแจกใบงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปเนื้อหาที่เพื่อนออกมานำเสนอ

การสังเกตภาคสนามของครูพบว่า ขณะที่นักเรียนดูสื่อวีดีโอภาษาอังกฤษ นักเรียนบางส่วนตั้งใจดู บางส่วนไม่สนใจ เมื่อให้ลงมือสรุปความรู้ นักเรียนได้สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม และลงมือสรุปความรู้ นักเรียนส่วนใหญ่ตั้งใจฟังเพื่อนนำเสนอและตั้งใจฟังครูสรุปมากขึ้น โดยถึงแม้นักเรียนจะได้เนื้อหาซ้ำกัน 2 กลุ่ม แต่เวลานำเสนอผลงาน เนื้อหาที่นำเสนอจะไม่ซ้ำกัน เช่น กลุ่มแรกอธิบายการแบ่งเซลล์แบบไมโอซิส ไมโทซิส อย่างละเอียด กลุ่มที่สองอธิบายเนื้อหาการแบ่งเซลล์เป็นเรื่องเล่าที่น่าสนใจ เป็นต้น

จากอนุทินการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้: นักเรียนรู้และเข้าใจกระบวนการสร้างเซลล์สืบพันธุ์เพศผู้ และกระบวนการสร้างเซลล์สืบพันธุ์เพศเมีย สิ่งที่ไม่เข้าใจ: นักเรียนสงสัยว่าทำไมหลังจากการแบ่งเซลล์แบบไมโอซิสของกระบวนการแบ่งเซลล์สืบพันธุ์เพศเมียถึงฝ่อ สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม: นักเรียนอยากทราบว่าหลังจากการแบ่งเซลล์แล้ว แต่ละนิวเคลียสจะเจริญไปทำหน้าที่อะไร นักเรียนบางคนลืมเนื้อหาเรื่องการแบ่งเซลล์ที่เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยากให้ครูทบทวน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การถ่ายละอองเรณู และการปฏิสนธิของพืชดอก

จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ผู้วิจัยพบว่านักเรียนมีปัญหาทางด้านภาษอังกฤษ เนื่องจากสื่อวีดีโอที่นำมาให้นักเรียนศึกษาเป็นภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยจึงทำการเลือกสื่อวีดีโอที่มีภาพและเนื้อหาที่ทำให้นักเรียนเข้าใจง่าย และช่วยนักเรียนแปลเนื้อหาในบางช่วงของการดูสื่อวีดีโอ และก่อนที่จะสอนเรื่องการถ่ายละอองเรณู และการปฏิสนธิของพืชดอก ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนความรู้เรื่องการแบ่งเซลล์แบบไมโอซิสและการแบ่งเซลล์แบบไมโทซิส และยังพบว่านักเรียนบางส่วนไม่สนใจขณะเพื่อนกลุ่มอื่นออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน ผู้วิจัยจึงทำการแจกใบงานให้นักเรียนแต่ละคนสรุปเนื้อหาที่เพื่อนออกมานำเสนอ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เริ่มจากแบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 6 คน จำนวน 4 กลุ่ม การศึกษาการถ่ายละอองเรณูและการปฏิสนธิของพืชดอก โดยผู้วิจัยให้นักเรียนศึกษาสื่อวีดีโอภาษาอังกฤษที่มีภาพและเสียงดึงดูดความสนใจของนักเรียนพร้อมทั้งหยุดเพื่ออธิบายเป็นช่วงๆ สืบค้นข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต วาดรูปสรุปเนื้อหาลงในกระดาษ ออกมานำเสนอพร้อมตอบคำถามจากเพื่อนๆ หน้าชั้นเรียน และแจกใบงานให้นักเรียนแต่ละคนเสรุปเนื้อหาที่เพื่อนออกมานำเสนอ

การสังเกตภาคสนามของครูพบว่า ขณะที่นักเรียนดูสื่อวีดีโอนักเรียนส่วนใหญ่สนใจและตั้งใจดูสื่อวีดีโอมากกว่าครั้งก่อน เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการหยุดคลิปวีดีโอเป็นช่วงๆ เพื่ออธิบายเนื้อหาให้นักเรียนฟัง นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี ตั้งใจฟังเพื่อนนำเสนอและครูสรุปมากขึ้น

จากอนุทินการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้: นักเรียนรู้และเข้าใจการถ่ายละอองเรณู ขั้นตอนการปฏิสนธิ การปฏิสนธิซ้อนของพืชดอก และการเจริญหลังจากการปฏิสนธิ สิ่งที่ไม่เข้าใจ: นักเรียนสงสัยว่า

ทำไมต้องมีการปฏิสนธิซ้อนเกิดขึ้น สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม: นักเรียนส่วนใหญ่อยากทราบเทคนิคการจำคำศัพท์เฉพาะทาง (technical term)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 การเกิดผลเมล็ด และการงอกของเมล็ด

จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ผู้วิจัยพบว่านักเรียนมีปัญหาทางด้านคำศัพท์เฉพาะทาง (technical term) เนื่องจากข้อสอบของทางโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นข้อสอบแบบอัตนัย นักเรียนส่วนใหญ่จึงกังวลเกี่ยวกับคำศัพท์เฉพาะทาง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เริ่มจากแบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 6 คน จำนวน 4 กลุ่ม การศึกษาการเกิดผลเมล็ดและการงอกของเมล็ด แบ่งเนื้อหาให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลกลุ่มละ 1 เรื่อง โดยผู้วิจัยให้นักเรียนศึกษาสื่อวีดีโอภาษาอังกฤษที่มีภาพและเสียงดึงดูดความสนใจของนักเรียนพร้อมทั้งหยุดเพื่ออธิบายเป็นช่วงๆ ศึกษาและสืบค้นจากตัวอย่างผลไม้จริงชนิดต่างๆ สืบค้นข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต วาดรูปสรุปเนื้อหาลงในกระดาษ ออกมานำเสนอพร้อมตอบคำถามจากเพื่อนๆ หน้าชั้นเรียน และแจกใบงานให้นักเรียนแต่ละคนสรุปเนื้อหาที่เพื่อนออกมานำเสนอ

การสังเกตภาคสนามของครู พบว่านักเรียนตั้งใจและให้ความสนใจในการดูสื่อวีดีโอเป็นอย่างดี ช่วยกันทำงานกลุ่มเป็นอย่างดี แบ่งงานกันเป็นระบบทุกคนมีส่วนร่วมในงานกลุ่ม ทำงานตามเวลาที่กำหนด นักเรียนตั้งใจฟังเพื่อนออกมานำเสนอและที่ครูสรุปเป็นอย่างดี

จากอนุทินการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้: นักเรียนรู้และเข้าใจชนิดของผล และการงอกของเมล็ด สิ่งที่ไม่เข้าใจ: นักเรียนบางส่วนไม่สามารถจำแนกชนิดของผลได้ เช่น ผลเดี่ยว ผลรวม และผลกลุ่ม สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม: นักเรียนบางคนอยากทราบวิธีการจำแนกผลเดี่ยว ผลรวม และผลกลุ่ม

หลังจากการจัดการเรียนรู้เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอก ผู้วิจัยได้ทำการวัดผลการเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบหลังเรียน เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอก จำนวน 30 ข้อ เวลา 30 นาที

เมื่อทำการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยทำการเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียนโดยใช้วิธี normalized gain ดังนี้

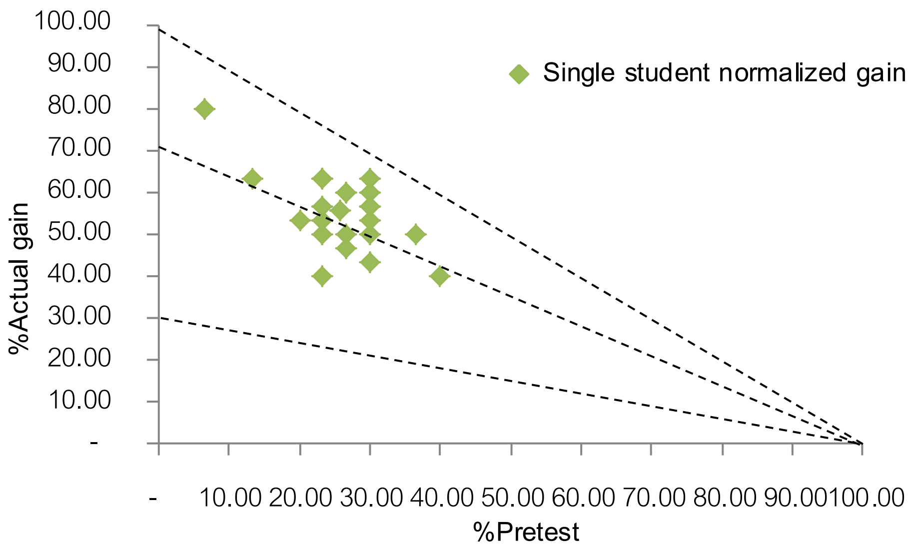

Figure 1 Relation between Actual gain with % pretest of students

จากFigure 1 อธิบายได้ว่าแกน y คือ ผลการเรียนที่เพิ่มขึ้นจริงของนักเรียน หรือ Actual gain ส่วนแกน x คือ เปอร์เซ็นต์คะแนน pretest และ normalized gain <g> คือ ค่าสัมบูรณ์ของความชันของกราฟ เส้นประคือช่วงแบ่งชั้นของระดับค่า normalized gain <g> ที่ได้แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ กลุ่มที่อยู่ในระดับสูง (High gain) กลุ่มกลาง (Medium gain) และกลุ่มต่ำ (Low gain) ตามลำดับ โดยจุดทึบสี่เหลี่ยม แทน single student normalized gain ผลการศึกษาพบว่านักเรียนร้อยละ 62.50 (จำนวน 15 คน) มีผลการเรียนที่เพิ่มเฉลี่ยในระดับ High gain และนักเรียนร้อยละ 37.50 (จำนวน 9 คน) มีผลการเรียนที่เพิ่มเฉลี่ยอยู่ในระดับ Medium gain

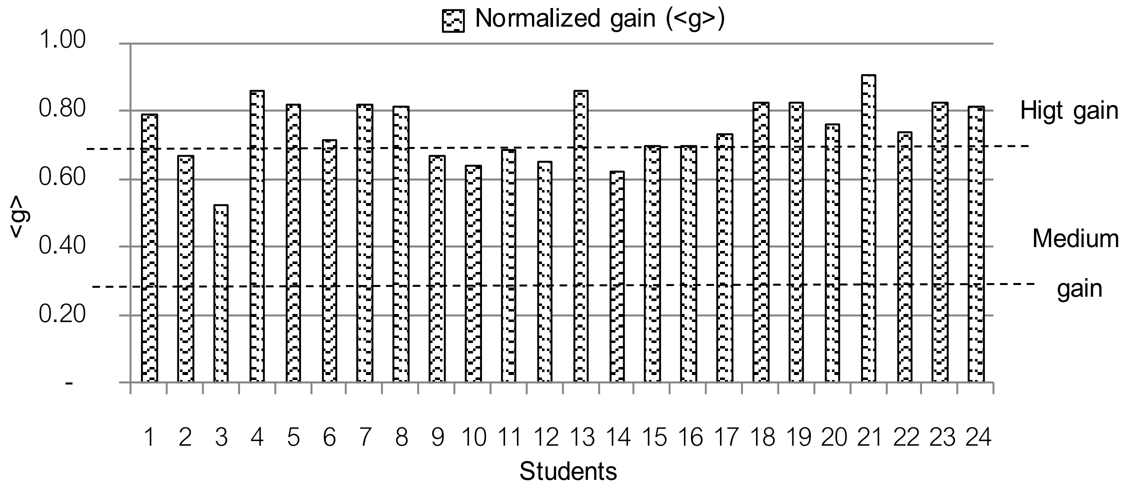

Figure 2 Relation students' normalized gain of inquiry-based learning

จากFigure 2 แสดงคะแนนผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยรายคนจากการรูปแบบการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ของนักเรียนพบว่าคะแนนผลการเรียนของนักเรียนที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยมีแนวโน้มเหมือนกัน โดยสามารถแบ่งระดับความก้าวหน้าออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1) นักเรียนที่มีผลการเรียนที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยอยู่ในระดับ High gain มีทั้งหมด 15 คน คนที่ 21 มีผลการเรียนที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยสูงสุดคือ 0.90

2) นักเรียนที่มีผลการเรียนที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยอยู่ในระดับ Medium gain มีทั้งหมด 9 คน คนที่15 และ 16 มีการเรียนที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยสูงสุดคือ 0.69

Table 1 Normalized gain of students

Topic	%Pre-test	%Post-test	Actual gain	<g>	Level
Structure and Function of Flower	33.33	66.67	33.34	0.50	Medium gain
Microsporogenesis and Megasporogenesis	15.83	84.17	68.34	0.81	High gain
Pollination and Fertilization	19.17	80.83	66.66	0.76	High gain
Fruit Seed and Seed Germination	23.15	76.85	53.70	0.70	High gain

จากTable 1 พบว่าหลังจากที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นจะเห็นได้จากผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยจากมากไปน้อยรายหัวข้อคือ หัวข้อเรื่องกระบวนการสร้างเซลล์สืบพันธุ์

ของพืชดอกมีผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย <g> เท่ากับ 0.81 จัดอยู่ในระดับ High gain หัวข้อเรื่องการถ่ายละอองเรณู และการปฏิสนธิของพืชดอกมีผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย <g> เท่ากับ 0.76 จัดอยู่ในระดับ High gain หัวข้อเรื่องการเกิดผลเมล็ด และการงอกของเมล็ดมีผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย <g> เท่ากับ 0.70 จัดอยู่ในระดับ High gain และหัวข้อเรื่องโครงสร้างและหน้าที่ของดอกมีผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ย <g> เท่ากับ 0.50 จัดอยู่ในระดับ Medium gain 0.61 ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เป็นไปตามทฤษฎีที่ได้ศึกษาค้นคว้า จากการสังเกตภาคสนามของครูพบว่า นักเรียนสามารถสืบเสาะหาความรู้จากแหล่งต่างๆ มากขึ้น นักเรียนมีการตอบสนองต่อการสืบเสาะหาความรู้เป็นอย่างดี สามารถนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาผนวกกับความรู้ใหม่จากการสืบเสาะหาความรู้จนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ ส่งผลทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 62.50 อยู่ในระดับ High gain จากผลงานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า ควรมีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างจริงจัง ผ่านกิจกรรมการสืบเสาะหาความรู้ที่ครูได้จัดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

สำหรับแนวทางในการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ครูควรเป็นผู้กระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้เกิดความอยากรู้ตลอดเวลา ควรเน้นให้นักเรียนได้คิดและลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูได้ออกแบบไว้ เพื่อให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณโครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) ที่สนับสนุนทุนในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แขมมณี. 2545. **14 วิธีสอนของครูมืออาชีพ.** สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

พินันทร์ คงคาเพชร.(2552).**การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน**. แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น. กรุงเทพฯ.

ประมวล ศิริผันแก้ว. 2546. **การจัดการเรียนการสอนที่ยึดแนวทางการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry based Teaching Learning)**. แหล่งที่มา: http://www.ipst.ac.th/stat/assets/journal/jhi_kJan.pdf, 3 กรกฎาคม 2558.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี(สสวท.). 2545. **การจัดการสาระเรียนรู้วิทยาศาสตร์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. กรุงเทพฯ.

Good, C. V. 1973. **Dictionary of Education**. New York. McGraw – Hill.

Piaget, J. 1978. **The Development of thought : equilibration of Cognitive structures**. Oxford. Basil Blackwell.

การศึกษาองค์ประกอบและพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์ วิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

The Study of Factors and Development of the Online Computer Course Model for Primary Students

วัชราภรณ์ เพ็งสุข[1*] อังคนา กรัณยาธิกุล[2] และ ชาตรี เกิดธรรม[2]

Vacharaporn Pengsuk[1*] Angkana Karanyathikul[2], and Chatree Gerdtham[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยสุ่มอย่างง่าย จำนวน 124 คน จากจำนวน 290 คน โดยแบ่งเป็น ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์ วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ได้ 5 องค์ประกอบหลัก คือ เนื้อหาบทเรียน ระบบการบริหารการเรียน การติดต่อสื่อสาร การสอบ/การวัดผลการเรียน และการทำให้เกิดความสัมพันธ์ 2) ผลการพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาได้รูปแบบของบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาคือรูปแบบ 3C – 3E ซึ่ง 3C ได้แก่ เนื้อหา(Content) การร่วมมือ (Collaborate) และการสร้างสรรค์ผลงาน (Create) 3E ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (Environment) การผสานเทคโนโลยี (Emerging Technology) และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ (Evaluation)

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the factors of online computer course for primary students 2) to develop the online computer course model for primary students. There were 124 of teachers who were selected by using simple random sampling from 290 of population. The study was divided into; phase 1: study the elements of online computer course for primary students, and phase 2: development of computer online course model for primary students. The results were; 1) The factor analysis found 5 main factors ; Contents, Learning Management System, Communication, Test/Learning Evaluation, and Relationship making. 2) The results of the development of online computer course model for primary students was the Online Computer Course Model for Primary Students which was the 3C – 3E model. 3C were; Content, Collaborate, Create. 3E were; Environment, Emerging Technology, and Evaluation

Key Words: online computer course, factor analysis, model development

* Corresponding author; e-mail address: vacharaporn911@gmail.com

[1]นักศึกษาปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์,ปทุมธานี 12110

[1]Student of Curriculum and Instruction Department, Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University, Pathumtani 12110

[2]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี 12110

[2] Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University, Pathumtani 12110

คำนำ

เครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้เป็นอย่างมาก และเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาที่สำคัญเหมือนกับเทคโนโลยีการศึกษาอื่นๆที่คุ้นเคยกัน โดยสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ ทำให้บทบาทของผู้เรียนและผู้สอนเปลี่ยนไปด้วยทั้งนี้เพราะนักเรียนเป็นจำนวนมากสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ไม่ได้จัดให้อยู่ในการเรียนการสอนในสถานศึกษาของตนเอง วิธีการปฏิรูปการเรียนรู้มีหลากหลายวิธีทั้งนี้ประสบการณ์การเรียนรู้จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นเมื่อนำไอซีทีมาใช้ช่วยเสริมสนับสนุนวิธีการเรียนรู้ดังกล่าวการเรียนการสอนออนไลน์เป็นการเรียนการสอนที่อาศัยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน ผู้สอนสามารถใช้เครื่องมือออนไลน์สื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนหรือผู้เรียนกับผู้สอนผ่านทาง E-mail หรือ Web Board และตรวจงานผ่านเครือข่ายทำให้มีเวลาในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้สอนกับผู้เรียนมากขึ้นนอกจากนั้นแล้วการออกแบบบทเรียนออนไลน์ที่ดีนั้นต้องใช้ความสามารถของเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่การนำเสนอในรูปแบบที่เอกสารสิ่งพิมพ์ทำไม่ได้หรือทำได้ยาก

ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนส่วนมากเกิดจากนักเรียนขาดแรงจูงใจที่ดีในการเรียนอันเป็นผลมาจากครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอนไม่ใช้เทคโนโลยีช่วยสอนทำให้เด็กเบื่อหน่ายเรียนแบบจำเจไม่มีสิ่งกระตุ้นดังนั้นการนำเทคโนโลยีทางการสอนเช่นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบทเรียนออนไลน์มาช่วยในการจัดการเรียนการสอนจะทำให้การเรียนมีความหมายมากยิ่งขึ้นส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนได้เป็นอย่างดีส่งผลดีต่อครูผู้สอนสามารถทำการสอนได้อย่างรัดกุมคงที่คือสื่อนั้นไม่ว่าจะนำมาใช้กับนักเรียนกลุ่มไหนก็ให้ความรู้ได้ครบถ้วนเหมือนเดิมสามารถจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดีสามารถตรวจงานได้ทุกที่ทุกเวลาสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายเป็นอย่างมาก (ตองเตย คลังเพ็ชร์ และคณะ, 2558)

จากการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีปีการศึกษา 2556 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษามีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 55.96 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60 ที่ตั้งเป้าไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย มีการใช้สื่อ และเทคโนโลยีน้อย ผู้วิจัยได้ศึกษารายงานการวิจัยของภคพรสารรักษ์ (2555) วารุณี บำรุงสวัสดิ์ (2555) พีระพันธ์ เสริมศิริ (2555) และ วราลี ทองแก้ว (2556) ซึ่งได้ศึกษาและพัฒนาบทเรียนออนไลน์รายวิชาต่าง ๆ พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อออนไลน์สามารถพัฒนานักเรียนได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบและพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาวิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบรูปแบบบทเรียนออนไลน์ วิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์ วิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

อุปกรณ์และวิธีการ

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1

โดยสุ่มอย่างง่าย 1 อำเภอจำนวน 124 คน จากประชากร จำนวน 290 คน ใน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า และอำเภอศรีประจันต์ เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบรูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาเป็นแบบสอบถามซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scales) 5 ระดับซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.85 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงบุกเบิก (Exploratory Factor Analysis : EFA) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาสำหรับการพัฒนาเครื่องมือและวิธีการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 จะเป็นการดำเนินการวิจัยและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างและพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์โดยการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี และการสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักการศึกษาและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงบุกเบิก (Exploratory Factor Analysis : EFA) เกี่ยวกับองค์ประกอบบทเรียนออนไลน์ วิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 มีรายละเอียดองค์ประกอบบทเรียนออนไลน์ วิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. องค์ประกอบเนื้อหาของบทเรียน มีค่า KMO เท่ากับ 0.5 เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบเนื้อหาของบทเรียนประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อยคือ 1) กำหนดเนื้อหาที่ทันสมัย (ข้อคำถามที่ 2 และ 12) 2) ผลการเรียนรู้สอดคล้องกับกิจกรรมและเนื้อหา (ข้อคำถามที่ 4 6 และ 7) 3) ผลการเรียนรู้บรรลุตามตัวชี้วัดมาตรฐาน (ข้อคำถามที่ 3 และ 11) 4) กิจกรรมระหว่างเรียนกับเนื้อหามีความสัมพันธ์กัน (ข้อคำถามที่ 5 และ 8) 5) การบูรณาการระหว่างหลักสูตรกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (ข้อคำถามที่ 1 13 และ 14) และ 6)การสร้างสรรค์ชิ้นงานจากบทเรียน (ข้อคำถามที่ 9 และ 10) โดยข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ข้อ 5 เนื้อหาของบทเรียนตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ($\overline{X}$ =4.85 ,S.D.=.38) และข้อ 14 มีการบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นการใช้วิทยากรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นต้น ($\overline{X}$ =4.85 ,S.D.=.36) รองลงมาข้อ 2 การกำหนดเนื้อหาควรเริ่มจากผลการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.79 ,S.D.=.45) และข้อ 6 เนื้อหาของบทเรียนต้องมีความทันสมัยสอดคล้องกับเทคโนโลยีในการศึกษายุคศตวรรษที่ 21 ($\overline{X}$ =4.78 ,S.D.=.44) โดยข้อคำถามทั้ง 4 มีระดับความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่สุด

2. องค์ประกอบระบบบริหารการเรียนมีค่า KMO เท่ากับ 0.5 เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบระบบบริหารการเรียนประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อยได้แก่ 1) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครูและผู้เรียนกับผู้เรียน (ข้อคำถามที่ 8 และ 11) 2) ลำดับของเนื้อหาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ข้อคำถามที่ 4 และ 10) 3) การเลือกโปรแกรมที่เหมาะสม (ข้อคำถามที่ 1) 4) การพัฒนาระบบการเรียนรู้ (ข้อคำถามที่ 9 และ 13) 5) การสร้างเนื้อหาที่ชัดเจน (ข้อคำถามที่ 5 และ 6) 6) การพัฒนาโปรแกรมที่ชัดเจน (ข้อคำถามที่ 2 และ 3) และ 7) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดเวลา (ข้อคำถามที่ 7 12 และ 14)

โดยข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ข้อ 7 ปรับปรุงระบบของบทเรียนออนไลน์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ($\overline{X}$ =4.93 ,S.D.=.26) รองลงมาข้อ 10 บทเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ($\overline{X}$ =4.90 ,S.D.=.33) และข้อ 8 ทดลองใช้บทเรียนออนไลน์กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและข้อ 13 ผู้เรียนสามารถประเมินผลและรู้ผลการการเรียนของตนเองได้ทันที ($\overline{X}$ = 4.87 ,S.D.=.33) โดยข้อคำถามทั้ง 4 มีระดับความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่สุด

3. องค์ประกอบการติดต่อสื่อสารมีค่า KMO เท่ากับ 0.5 เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบการติดต่อสื่อสารประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การสื่อสารแบบไร้ขีดจำกัดของสถานที่และเวลา (ข้อคำถามที่ 4 และ 7) 2) การสื่อสารผ่าน Application (ข้อคำถามที่ 2 5 และ 8) 3) ความสมบูรณ์ของบทเรียนออนไลน์ (ข้อคำถามที่ 1 และ 3) และ 4) ช่องทางการติดต่อระหว่างผู้สอนและผู้เรียน (ข้อคำถามที่ 6) โดยข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ข้อ 4 ช่องทางการติดต่อระหว่างผู้สอนและผู้เรียนควรเกิดได้ทุกเวลา (Anytime) ตามความต้องการของผู้เรียน ($\overline{X}$=4.87 ,S.D.=.39) รองลงมาข้อ 1 การสื่อสารแบบ Real-time เช่นFace book, Conferencing , Skype , Line เป็นการสื่อสารที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ ($\overline{X}$= 4.83 ,S.D.=.38) และข้อ 3 แม้การสื่อสารแบบNon-Real time เช่นWeb board, E-Mail ก็มีส่วนช่วยให้การเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น($\overline{X}$ =4.81 ,S.D.=.42) โดยข้อคำถามทั้ง 3 มีระดับความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่สุด

4. องค์ประกอบการประเมินผลมีค่า KMO เท่ากับ 0.5 เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบการประเมินผลประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อยได้แก่ 1)การทดสอบเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ (ข้อคำถามที่ 1 7 8 และ 11) 2) ความน่าเชื่อถือของการวัดและประเมินผล (ข้อคำถามที่ 3 และ 4) 3) การประเมินผลเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง (ข้อคำถามที่ 9 และ 13) 4) การประเมินความสามารถพื้นฐาน (ข้อคำถามที่ 5 และ 12) 5) แบบประเมินหลังเรียนช่วยให้ผู้เรียนประเมินความสามารถของตนเอง (ข้อคำถามที่ 2 และ 6) และ 6) แบบประเมินความพึงพอใจ (ข้อคำถามที่ 10) โดยข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ข้อ 6 แบบทดสอบหลังเรียนมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ($\overline{X}$= 4.93 ,S.D.=.26) รองลงมาข้อ 1 นำบทเรียนออนไลน์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านคอมพิวเตอร์ตรวจสอบความถูกต้องเกี่ยวกับระบบบริหารการเรียนและขอคำแนะนำและข้อ 8 แบบทดสอบปลายภาคเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนประเมินตนเองหลังเรียนจบบทเรียน($\overline{X}$= 4.90 ,S.D.=.30) และข้อ 2 นำบทเรียนออนไลน์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล($\overline{X}$= 4.90 ,S.D.=.33) และข้อ 5 แบบทดสอบก่อนเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงความสามารถของตนเองก่อนการทำกิจกรรมอื่นๆในระบบออนไลน์($\overline{X}$= 4.88 ,S.D.=.32) โดยข้อคำถามทั้ง 5 มีระดับความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่สุด

5. องค์ประกอบการทำให้เกิดความสัมพันธ์มีค่า KMO เท่ากับ 0.5 เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบการทำให้เกิดความสัมพันธ์ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อยได้แก่ 1) การจัดทำคู่มือการเรียนรู้บทเรียนออนไลน์ (ข้อคำถามที่ 4 และ 12) 2) ปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ (ข้อคำถามที่ 10 และ 11) 3) การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่างๆ (ข้อคำถามที่ 3 5 และ 13) 4) การเข้าถึงข้อมูลจากบทเรียนออนไลน์ (ข้อคำถามที่ 1 และ 7) 5) การเรียนรู้บทเรียนออนไลน์ด้วยตนเองจากแหล่งต่างๆ (ข้อคำถามที่ 6 และ 8) และ 6) การเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน (ข้อคำถามที่ 2 และ 9)

โดยข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ข้อ 5 นักเรียนสามารถเข้าสู่บทเรียนออนไลน์จากคอมพิวเตอร์ที่ใช้งานโดยทั่วไป($\overline{X}$ =4.87 ,S.D.=.36) และข้อ 8 ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองด้วยบทเรียนออนไลน์ ($\overline{X}$ =4.87 ,S.D.=.33) รองลงมาข้อ 3 ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลด้วยเครื่องมือที่หลากหลายและข้อ 4 ครูผู้สอนจัดทำคู่มือและออนไลน์ไว้บนเว็บไซต์และSocial Network เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาขั้นตอนวิธีการต่างๆได้ด้วยตนเอง ($\overline{X}$ = 4.86 ,S.D.=.37) และข้อ 2 ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลอื่นๆที่น่าสนใจนอกเหนือจากข้อมูลในบทเรียนออนไลน์โดยมีลิงค์เชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์ต่างๆ ($\overline{X}$ =4.85 ,S.D.=.36) โดยข้อคำถามทั้ง 5 มีระดับความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่สุด

ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบนั้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของปิยพล จูพิทักษ์ (2548) พรพรรณ บุญเจริญ (2548) และเบญจวรรณ ชื่นวิเศษ (2552)ในส่วนขององค์ประกอบด้านเนื้อหาของบทเรียน องค์ประกอบระบบบริหารการเรียน และองค์ประกอบการติดต่อสื่อสาร ที่พบว่า การเรียนบทเรียนออนไลน์แต่ละส่วนจะต้องได้รับการออกแบบมาอย่างดีเพราะเมื่อนำมาประกอบด้วยกันแล้วระบบทั้งหมดจะต้องทำงานประสานกันได้อย่างลงตัว ระบบควรมีความสามารถในการรองรับบทเรียนต่าง ๆ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติของบทเรียนทั้งหมดเอาไว้เพื่อที่จะสามารถวิเคราะห์ได้ว่าบทเรียนใดที่ผู้เรียนให้ความสนใจมากที่สุด และบทเรียนใดที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน และการนำรูปแบบการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางมาใช้ประกอบในการเรียนเพื่อเพิ่มความสนใจและความตื่นตัวของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนให้มากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนรักษาระดับความสนใจในการเรียนได้มากขึ้น และใช้เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนได้ติดต่อสอบถามปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างตัวผู้เรียนกับครูอาจารย์ผู้สอนและระหว่างผู้เรียนกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนคนอื่นๆ

สำหรับองค์ประกอบด้านการประเมินผลนั้น สอดคล้องกับศิริวรรณ อนันต์โท (2558)ที่ให้ความเห็นว่าการวัดผลการเรียนเป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะทำให้การเรียนแบบบทเรียนออนไลน์เป็นการเรียนที่สมบูรณ์ โดยมีการวัดระดับความรู้ก่อนเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในบทเรียนและหลักสูตรที่เหมาะสม เมื่อเรียนในแต่ละหลักสูตรก็จะมีการสอบย่อย และการสอบหลังเรียนก่อนที่จะจบหลักสูตร และองค์ประกอบการทำให้เกิดความสัมพันธ์นั้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของไทอัน และคณะ(1998) ที่นำเอา CMC (Computer Mediated Communication), VICTPRY (Virtual Classroom and Virtual Cooperation System) มาพัฒนาในการจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาด้วยอิเล็กทรอนิกส์ในระดับอุดมศึกษาเอกชนของไต้หวันทำให้นักเรียนได้มีโอกาสที่จะเรียนรู้แบบร่วมมือกันและการเรียนรู้โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) ได้เป็นอย่างดี ซึ่งองค์ประกอบข้างต้นล้วนก่อให้เกิดการเรียนรู้ออนไลน์อย่างเป็นระบบแก่ผู้เรียนและเป็นช่องทางหรือสื่อกลางในการถ่ายทอดเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับที่ซีเกรน และวัตรูด (1997) ที่พบว่า เมื่อเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงจำเป็นอย่างยิ่งที่การศึกษาจะต้องก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลงนั้น กระบวนการเรียนการสอนจะต้องมีความเกี่ยวข้องกันเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์สถาบันการศึกษาเป็นเครือข่ายของแหล่งข้อมูลมากกว่าที่จะเป็นเพียงสถานที่

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาสังเคราะห์ออกมาเป็นรูปแบบและตรวจสอบคุณภาพและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผลการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ 5 องค์ประกอบหลักคือ เนื้อหาบทเรียน ระบบการบริหารการเรียน การติดต่อสื่อสาร การสอบ/การวัดผลการเรียน และการทำให้เกิด

ความสัมพันธ์ ประกอบกับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 คน ผู้วิจัยสังเคราะห์รูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาได้รูปแบบ (Model) ของบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา คือ **รูปแบบ** 3C – 3E โดยมีรายละเอียดดังนี้

Figure 1 Online Computer Course Model Development Diagram

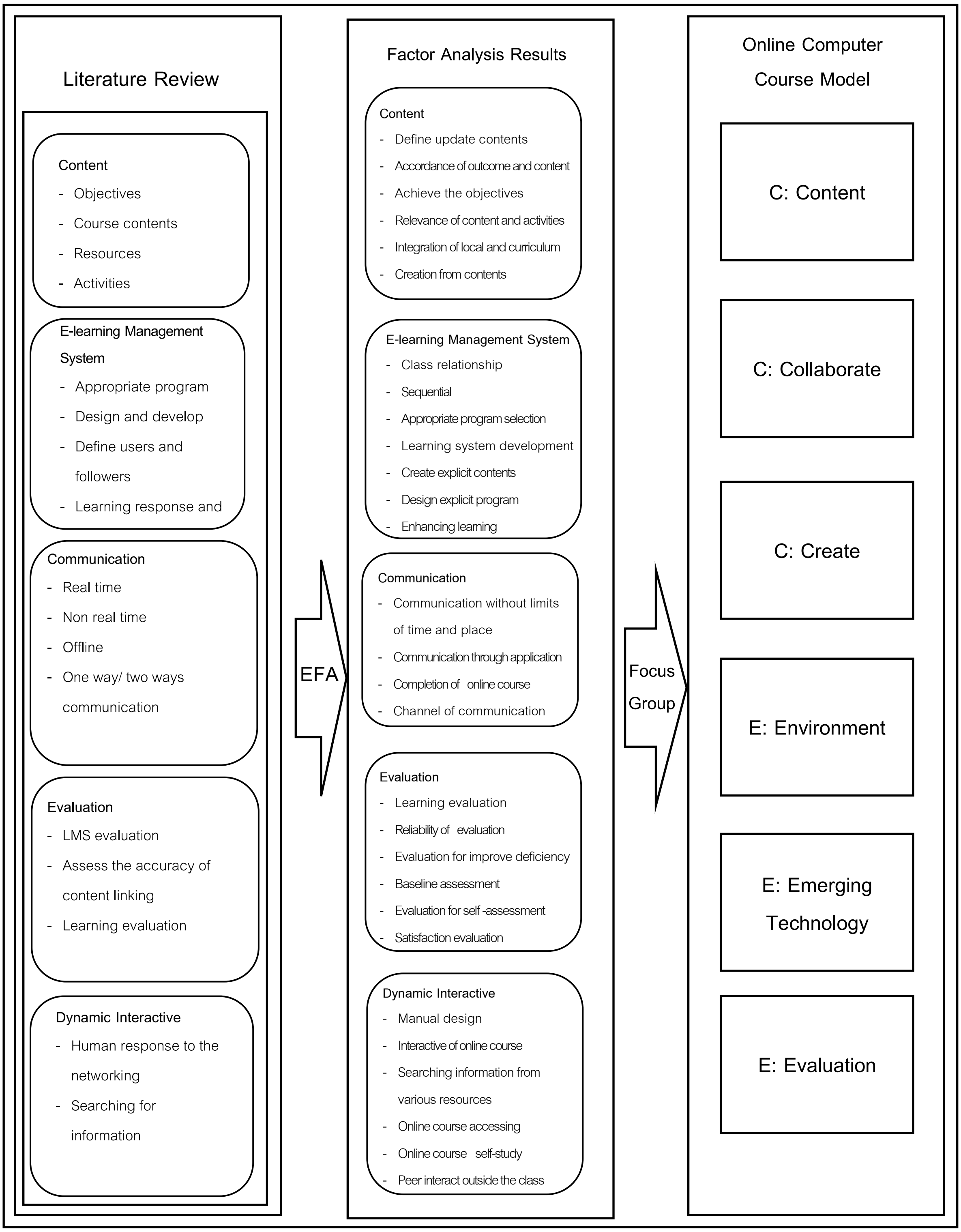

ซึ่งรายละเอียดของรูปแบบ 3C – 3E ได้แก่

C1: Content หมายถึง เนื้อหา ความรู้ที่เป็นหัวใจสำคัญของบทเรียนออนไลน์ ซึ่งเนื้อหาถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ การเรียนแบบออนไลน์ก็เช่นกัน เนื้อหาของการเรียนรูปแบบออนไลน์ที่พัฒนาเสร็จสมบูรณ์แล้วจึงมีอยู่น้อยมากทำให้ไม่เพียงพอกับความต้องการในการฝึกอบรม หรือเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาศักยภาพทั้งของส่วนบุคคลและของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้นจึงมีการประสานความร่วมมือในการพัฒนาเนื้อหาให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และทันสมัยตลอดเวลา

C2: Collaborate หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ในขณะที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์เกิดการปฏิสัมพันธ์ เป็นส่วนของการสนับสนุนให้เกิดการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนกับบทเรียนในกระบวนการเรียนรู้ โดยกระทำผ่านอุปกรณ์นำเข้าและส่งออกของคอมพิวเตอร์ช่วยให้ผู้เรียนได้ติดต่อ สอบถาม ปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างตัวผู้เรียนกับครู อาจารย์ผู้สอน และระหว่างผู้เรียนกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนคนอื่น ๆ อันเป็นเครื่องมือหรือช่องทางที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สื่อสารและผู้รับสารนั้นเอง

C3: Create หมายถึง การสร้างสรรค์ชิ้นงานตามจินตนาการของตนเองหลังเรียนรู้ หรือระหว่างกลุ่มผู้เรียนร่วมกันระดมความคิดหาสาเหตุและเสนอหาทางแก้ไข โดยผู้สอนจะทำหน้าที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหาคำตอบ และจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เรียนอื่นๆจนเกิดการสร้างสรรค์ชิ้นงาน หรือผลงานขึ้นมาได้

E1: Environment หมายถึง การจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีที่เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สำหรับการเรียนแบบออนไลน์ควรต้องขยายโอกาสในการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริง ผู้เรียนสามารถเรียกดูเนื้อหาตามความสะดวกของผู้เรียนในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ตามสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนพร้อมและมีความเหมาะสม ตลอดจนการช่วยสนับสนุนให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่หาความรู้รับรู้อย่างกว้างขวางเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่เรียนรู้

E2: Emerging Technology หมายถึง บทเรียนนี้จะสามารถตอบสนองเทคโนโลยีใหม่ สามารถใช้เครื่องมือออนไลน์สำหรับใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน หรือผู้เรียนกับผู้สอนผ่านทางแอพพลิเคชั่น เมล์ หรือเว็บบอร์ด ตลอดจนสนับสนุนการส่งงานและตรวจงานผ่านเครือข่าย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากงานของเพื่อนด้วยการใช้สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือ อุปกรณ์อื่น ๆ ช่วยให้มีเวลาในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน

E3: Evaluation หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ การสอบและการวัดผลการเรียนเป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะทำให้การเรียนแบบออนไลน์เป็นการเรียนที่สมบูรณ์ กล่าวคือในบางวิชาจำเป็นต้องวัดระดับความรู้ก่อนสมัครเข้าเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในบทเรียนและหลักสูตรที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุดซึ่งจะทำให้การเรียนที่จะเกิดขึ้นเป็นการเรียนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อเข้าสู่บทเรียนในแต่ละหลักสูตรก็จะมีการสอบย่อยท้ายบทและการสอบใหญ่ก่อนที่จะจบหลักสูตร

สรุป

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบครั้งนี้พบว่า การสร้างบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษานั้นจะต้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลักได้แก่ องค์ประกอบเนื้อหาของบทเรียน องค์ประกอบระบบบริหารการเรียน องค์ประกอบการติดต่อสื่อสาร องค์ประกอบการประเมินผล และองค์ประกอบการทำให้เกิดความสัมพันธ์ จากนั้นดำเนินการพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาได้รูปแบบ (Model) ของบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีชื่อย่อว่า **รูปแบบ 3C – 3E** ซึ่ง 3C ได้แก่ เนื้อหา (Content) การร่วมมือ (Collaborate) และการสร้างสรรค์ผลงาน (Create) 3E ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (Environment) การผสานเทคโนโลยี (Emerging Technology) และ การประเมินผลอย่างเป็นระบบ (Evaluation) ตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

ตองเตย คลังเพ็ชร์และคณะ. 2558. **ปัญหาทางการศึกษาของเด็กไทย.** เข้าถึงจาก http://goldenorange blossom.wikispaces. com

เบญจวรรณ ชื่นวิเศษ. 2552. **การสร้างบทเรียนออนไลน์เรื่องการสื่อสารข้อมูลและเครือข่าย.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ปิยพล จูพิทักษ์. 2548. **การสร้างบทเรียนออนไลน์เรื่องกระบวนการออกแบบและสร้างแอนิเมชั่น 2 มิติโดยใช้ระบบการจัดการเรียนรู้.วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรม**มหาบัณฑิตสาขาวิชาครุศาสตร์เทคโนโลยีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

พรพรรณ บุญเจริญ. 2548. **การสร้างบทเรียนออนไลน์โดยใช้ระบบการจัดการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเรื่องการออกแบบหน้าจอเว็บ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรม

พีระพันธ์ เสริมศิริ. 2555. **การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ผ่านระบบเครือข่าย (e-Learning) วิชาคอมพิวเตอร์พื้นฐานง21101 ชื่อหน่วยเรามาร่วมกันเรียนรู้คอมพิวเตอร์กันดีกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่**1. บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ภคพร สารรักษ์. 2555. **การพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดียออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่อง หลักการทำงานเบื้องต้นของคอมพิวเตอร์สาหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5 โรงเรียนวัดศรีสุดาราม**.วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาบัณฑิตสาขาวิชาครุศาสตร์เทคโนโลยีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

วราลี ทองแก้ว. 2556. **การพัฒนาบทเรียนออนไลน์วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี(งานคอมพิวเตอร์) สาหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่**1.โรงเรียนสวีวิทยา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

วารุณี บำรุงสวัสดิ์. 2555. **การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ (Online) โดยใช้เทคโนโลยีสื่อสังคม (Social Media). กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเรื่องการใช้โปรแกรมตารางคำนวณMicrosoft office Excel 2007 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่**5. สาขาวิชาคอมพิวเตอร์กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีโรงเรียนอนุบาลนครพนม.

ศิริวรรณ อนันต์โท. (2558). **องค์ประกอบของE – Learning.** เข้าถึงจาก http://www.oocities.org/telethailand/elearning_component.htm

Seagren, N. and Watrood, Britt. (1997). **The Virtual Classroom.** [Online]. Available from: http://ericir.syr.edu/

Tyan, Nancy Nan-ching and Frank, Hong Min-chow. (1998). **When Western Technology Meets Oriental Culture, Use of Computer- Mediated Communication in a Higher Education Classroom.** [Online]. Available from: http:// ericir.syr.edu/

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาการประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอน 7C กับ การสอนปกติ

A Comparison of Mathematics Achievement on Problem Solving Application of Linear Equation with One Variable for Matthayomsuksa II Students by Using 7C Teaching Techniques and Traditional Teaching

วิศวัฒน์ พิพัฒน์เจริญชัย[1*] ชื่นชม พงษ์ชวลิต[1] และ อดิศักดิ์ พงษ์พูลผลศักดิ์[1]

Witsawat Pipatjaroenchai[1*], Chunchom Pongchavalit[1] and Adisak Pongpullponsak[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนวัดอุดมรังสี (ป.ปีติวรรณอุปถัมภ์) ที่มีความสามารถ เก่ง ปานกลาง อ่อน คละกัน จำนวน 80 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบระหว่างเรียน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดเจตคติทางการเรียนคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ระหว่างเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 81.10/82.78 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และนักเรียนมีเจตคติที่ดีอย่างมากต่อการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยเทคนิค 7C

ABSTRACT

The Purposes of this research were to establish instructional plans of mathematics on the topic of application of linear equation with one variable. The study of students' attitude for mathematics, mathematics achievement and comparison of mathematics achievement on problem solving of Matthayomsuksa 2 students. Eighty students with high, moderate, and low levels of learning competence from Wat Udomrangsi School were selected by cluster sampling. They were divided into experimental group and control group. Tools for studying were instructional plans, tests during studying, achievement tests, and attitude tests. It was found that the efficiency of the lesson during studying and after studying was 81.10/82.78. The comparison of achievement tests between the experimental group and the control group was found that students in the experimental group had higher achievements than the control group with statistical significance level of 0.01 and students had the good attitude in 7C teaching techniques.

Key Words: instructional plans, problem solving application of one variable equation, achievement, attitude, 7C teaching

* Corresponding author; e-mail address: Witsawat_P@hotmail.com

[1]ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ 10140

[1]Department of Mathematics, Faculty of Science, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok 10140

คำนำ

การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์นั้น เป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะเป็นหัวใจหลักของการทำโจทย์คณิตศาสตร์ โดยในปี ค.ศ.2000 สภาครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออกเอกสารชื่อ Principles and Standards for School Mathematics ซึ่งในเอกสารนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ต้องมีการสร้างทักษะและกระบวนการให้แก่นักเรียนซึ่งได้แก่ การแก้ปัญหา (Problem Solving) การใช้เหตุผล (Reasoning) การสื่อสาร (Communication) และการนำเสนอ (Presentation) ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เสริมสร้างความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดในการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นทักษะและกระบวนการอีกด้วย ซึ่งทักษะและกระบวนการต่างๆนั้น มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อีกด้วย วิชาคณิตศาสตร์นั้น มีลักษณะเป็นนามธรรม และเนื้อหาบางตอนนั้นยากที่จะอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจ ต้องใช้ความคิดอย่างมีเหตุมีผล จึงจะเรียนรู้และเข้าใจโครงสร้างทางคณิตศาสตร์ได้ และด้วยลักษณะของรายวิชาคณิตศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จึงทำให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และมีผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ อันเนื่องมาจากผู้เรียนไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาได้ การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนโดยให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดด้วยตนเองจึงไม่สัมฤทธิ์ผล เป็นผลให้นักเรียนเริ่มไม่เข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์มากขึ้นเรื่อยๆ ผู้เรียนจึงไม่สนใจเรียนในเวลาต่อมา ผู้เรียนส่วนมากไม่มีความเข้าใจในกระบวนการคิดวิเคราะห์ ไม่มีทักษะในการคำนวณ ไม่มีทักษะในการคิดแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ อีกทั้งครูคณิตศาสตร์โดยทั่วไปคิดว่าการสอนคณิตศาสตร์แผนใหม่ต้องมุ่งเน้นความเข้าใจคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์แต่เพียงอย่างเดียว ไม่จำเป็นต้องให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดหรือทำการบ้านด้วยตนเองมากๆ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาผู้เรียนไม่สามารถวิเคราะห์โจทย์ปัญหาได้ ไม่สามารถคิดอย่างมีเหตุผล คิดอย่างมีระบบ ในด้านปัญหาคุณภาพการสอนของผู้สอนนั้น ผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระเบียบและมีเหตุผลตามกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ขาดการฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2539) กิจกรรมการเรียนการสอนและบทบาทของผู้สอน นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา ผู้สอนจึงเป็นผู้ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเป็นนักแก้ปัญหาได้ โดยการเลือกปัญหาที่เหมาะสมให้ผู้เรียนทำ ประเมินความเข้าใจของผู้เรียนและใช้เทคนิคการสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแก้ปัญหาได้

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในการแก้โจทย์ปัญหาทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทย ผู้วิจัยจึงได้ทำการปรับปรุงกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของโพลยา(1957) ให้เหมาะสมต่อผู้เรียนซึ่งทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและสามารถที่จะแก้โจทย์ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาต่อจากกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของโพลยาเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 7C ดังต่อไปนี้

1. แยกแยะเนื้อหาของโจทย์ข้อนั้นๆ (Classify) เป็นขั้นตอนแรกที่ผู้เรียนต้องเริ่มแยกแยะเนื้อหาว่าโจทย์นั้นๆเป็นโจทย์ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องอะไร เนื่องจากโจทย์ในห้องสอบนั้นมักจะออกมาปะปนเนื้อหาทุกบทรวมกันซึ่งมักจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนในการเลือกใช้ทฤษฎีในการคิดวิเคราะห์แก้โจทย์ปัญหา ซึ่งหากผู้เรียนสามารถแยกแยะเนื้อหาได้ถูกต้องก็จะสามารถที่จะใช้ทฤษฎีและการคิดวิเคราะห์ในการแก้โจทย์ปัญหาได้ถูกต้อง

2. ทำความเข้าใจปัญหา (Comprehend) จากนั้นผู้เรียนต้องอ่านโจทย์ทำความเข้าใจว่าโจทย์ต้องการถามอะไร ผู้เรียนต้องทราบถึงปัญหาของโจทย์ข้อนั้นๆเสียก่อน

3. พิจารณาว่าโจทย์กำหนดอะไรมาให้บ้าง (Contemplate) หลังจากที่ผู้เรียนทราบถึงคำถามที่โจทย์ถามแล้วนั้น ผู้เรียนต้องรู้ว่าโจทย์ให้ข้อมูลใดเพื่อใช้ในการหาคำตอบมาบ้างเพื่อที่จะนำข้อมูลที่โจทย์ให้มานั้นมาวิเคราะห์หาคำตอบต่อไป

4. เลือกทฤษฎีมาใช้แก้ปัญหา (Choose Theory) จากนั้นผู้เรียนเริ่มทำการคิดวิเคราะห์หาทฤษฎีวิธีการที่จะแก้โจทย์ปัญหาจากข้อมูลที่โจทย์ให้มา (จากข้อ3) เพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการ

5. ดำเนินการตามแผน (Carrying out the Plan) เริ่มทำการคำนวณตามวิธีการและทฤษฎีที่ได้เรียนมาอย่างรอบคอบละเอียดถี่ถ้วนและพยายามใช้วิธีการคำนวณที่ง่ายและตนเองถนัดเพื่อลดข้อผิดพลาดในการแก้โจทย์ปัญหา

6. ตรวจสอบผล (Check Result) หลังจากที่ได้ทำการคำนวณแก้โจทย์ปัญหาเสร็จสิ้นแล้วให้ทำการตรวจคำตอบรวมทั้งตรวจทานวิธีการแก้โจทย์ปัญหาอีกครั้งหนึ่งเพื่อลดข้อผิดพลาดซึ่งอาจเกิดจากการคำนวณผิด

7. บันทึกการแก้ปัญหา (Copy) หลังจากได้ทำโจทย์ปัญหาข้อนั้นเสร็จสิ้นแล้วเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของผู้เรียน หากผู้เรียนยังไม่มีความชำนาญในการทำโจทย์ข้อนั้นๆผู้เรียนควรจะจดบันทึกวิธีการแก้โจทย์ข้อนั้นๆไว้เพื่อทบทวนในภายหลังให้เกิดความชำนาญต่อไป

ผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอน 7C โดยมีวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้เทคนิคการสอน 7C ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค 7C มาใช้จัดการเรียนการสอน เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิค 7C กับการสอนปกติ (โพลยา) และศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการของงานวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาการประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอน 7C กับ การสอนปกติ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบฝึกหัด ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาเรื่อง การประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยยึดแนวทางการสร้างบทเรียนตามคู่มือครูของ สสวท. สำหรับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ผู้วิจัยได้ใช้โครงสร้างวิธีการออกข้อสอบตามแนวคู่มือของ สสวท. เป็นหลัก โดยเป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ และมีการตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และทำการปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำบทเรียนที่ได้ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษา แล้วนำมา

ปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง แล้วจึงนำไปทดลองใช้กับนักเรียน จำนวน 30 คน จากนั้น นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ มาวิเคราะห์หาค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยเลือกโจทย์ปัญหาที่มีค่าความยากระหว่าง 0.2 - 0.8 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป แล้วเสนอต่อประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ตรวจพิจารณาก่อนที่จะนำไปทดลองสอนจริงกับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำบทเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อใช้กับการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค 7C นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และทำการปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ E_1/E_2 แบบรายบุคคล (Individual Tryout) โดยมีผลการเรียนระดับ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 1 คน รวม 3 คนได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 63.67/73.67 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 80/80 ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แบบกลุ่มเล็ก (Small Group Tryout) โดยมีผลการเรียนระดับ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 3 คน รวม 9 คนได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 71.00/74.56 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 80/80 ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แบบภาคสนาม (Field Tryout) จำนวน 40 คน ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.18/82.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม ดำเนินการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอน 7C และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ซึ่งดำเนินการสอนปกติ(โพลยา) โดยมีวิธีการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ ดังนี้

ก่อนเริ่มเข้าสู่บทเรียน ผู้วิจัยจะทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) ในแต่ละเรื่องย่อยของ การแก้โจทย์ปัญหาการประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อทดสอบกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อวัดระดับความสามารถพื้นฐานทางคณิตศาสตร์เรื่องนั้นๆก่อนเรียน จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามที่ได้ออกแบบไว้ และทำการทดสอบระหว่างเรียนจากแบบทดสอบประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งจะทำการทดสอบในทุกเรื่องย่อย และหลังจากทำการสอนเสร็จสิ้นในแต่ละเรื่องย่อย ผู้วิจัยจะทำการทดสอบหลังเรียน (Post-Test)ทั้งสองกลุ่ม และในคาบเรียนสุดท้ายจะทำการเก็บแบบวัดเจตคติทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาการประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้นำคะแนนทดสอบระหว่างเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียนมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 40 คน มีค่าคะแนนทดสอบระหว่างเรียนได้ 3,244 คะแนน จากคะแนนเต็ม 4,000 คะแนน คิดเป็นประสิทธิภาพระหว่างเรียน (E_1) ร้อยละ 81.10 และมีค่าคะแนนทดสอบหลังเรียนได้ 3,311 คะแนน จากคะแนนเต็ม 4,000 คะแนน คิดเป็นประสิทธิภาพหลังเรียน (E_2) ร้อยละ 82.78 รายละเอียดแสดงดัง Table 1

Table 1 The results of efficiency analysis for mathematics instructional plans

Scores	Number of students	Full score	Total score	Percent
During the study (E_1)	40	4,000	3,244	81.10
Post test (E_2)	40	4,000	3,311	82.78

การหาประสิทธิผลทางการเรียนคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยทำการเก็บคะแนนทดสอบก่อนเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียน แล้วนำไปหาค่าประสิทธิผลทางการเรียน จากสูตร E_{post}-E_{pre} ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม Minitab 16.0 เพื่อทดสอบการแจกแจงแบบปกติของผลต่างคะแนนระหว่างคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองแต่ละคู่ โดยใช้ Normality Test ในการทดสอบการแจกแจงแบบปกติ โดยพิจารณาใช้ตารางค่าสถิติของ Anderson-Darling (อดิศักดิ์ พงษ์พูลผลศักดิ์) ได้ค่า P-Value มีค่าเท่ากับ .056 ซึ่ง .056 มีค่ามากกว่า .01 แสดงว่าข้อมูลชุดนี้มีการแจกแจงแบบปกติ และสำหรับกลุ่มควบคุม ได้ค่า P-Value มีค่าเท่ากับ .547 ซึ่ง .547 มีค่ามากกว่า .01 แสดงว่าข้อมูลชุดนี้มีการแจกแจงแบบปกติ

จากการทดลองผลต่างของคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองมีการแจกแจงแบบปกติ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม Minitab 16.0 เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลอง โดยนำข้อมูลมาหาผลต่าง และใช้การทดสอบ Paired T ปรากฏผลดัง Table 2

Table 2 The results of effectiveness analysis of experimental group

Scores	Number of students	Mean	S.D.	T-Value	P-Value	Effectiveness
Pre test	40	26.93	4.78	45.57	.000**	54.21
Post test	40	82.78	7.64			
Difference score	40	55.85	4.28			

กำหนดสมมติฐานเพื่อทดสอบ ดังนี้

$H_0 : \mu_d = 50$

$H_1 : \mu_d > 50$

เมื่อ $\mu_d = \mu_1 - \mu_2$

μ_1 = ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง

μ_2 = ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง

จากผลการทดสอบ Paired T จาก Table 2 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน = 26.93 และค่า S.D. = 4.78 มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน = 82.78 และค่า S.D. = 7.64 มีค่าเฉลี่ยผลต่างคะแนน = 55.85 และค่า S.D. = 4.28 มีค่า T-Value = 45.57 มีค่า P-Value = .000 ซึ่ง .000 มีค่าน้อยกว่า .01 ตกอยู่ในขอบวิกฤตินั่นคือปฏิเสธสมมติฐานหลักที่นัยสำคัญ .01 และมีค่าประสิทธิผล = 54.21

จากการทดลองผลต่างของคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียนของกลุ่มควบคุมมีการแจกแจงแบบปกติ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม Minitab 16.0 เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียนของกลุ่มควบคุม โดยนำข้อมูลมาหาผลต่าง และใช้การทดสอบ Paired T ปรากฏผลดัง Table 3

Table 3 The results of effectiveness analysis of control group

Scores	Number of students	Mean	S.D.	T-Value	P-Value	Effectiveness
Pre test	40	27.08	3.74	52.07	.000**	48.22
Post test	40	76.43	4.78			
Difference score	40	49.35	2.96			

กำหนดสมมติฐานเพื่อทดสอบ ดังนี้

$H_0 : \mu_d = 40$

$H_1 : \mu_d > 40$

เมื่อ $\mu_d = \mu_1 - \mu_2$

μ_1 = ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง

μ_2 = ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง

จากผลการทดสอบ Paired T จาก Table 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มควบคุม จำนวน 40 คน มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน = 27.08 และค่า S.D. = 3.74 มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน = 76.43 และค่า S.D. = 4.78 มีค่าเฉลี่ยผลต่างคะแนน = 49.35 และค่า S.D. = 2.96 มีค่า T-Value = 52.07 มีค่า P-Value = .000 ซึ่ง .000 มีค่าน้อยกว่า .01 ตกอยู่ในขอบวิกฤตินั่นคือปฏิเสธสมมติฐานหลักที่นัยสำคัญ .01 และมีค่าประสิทธิผล = 48.22

Table 4 The results of statistics Independent-Sample T Test

Teaching method	Number of students	Mean of post test	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
7C teaching method	40	82.78	7.64	4.46	.000**
Conventional teaching method	40	76.43	4.78		

**Significant at P< .01

กำหนดสมมติฐานเพื่อทดสอบ ดังนี้

$H_0 : \mu_d = 0$

$H_1 : \mu_d > 0$

เมื่อ $\mu_d = \mu_1 - \mu_2$

μ_1 = ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง

μ_2 = ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มควบคุม

จากผลการทดสอบ Independent-Sample T Test จาก Table 4 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน = 82.78 และค่า S.D. = 7.64 นักเรียนกลุ่มควบคุม จำนวน 40 คน มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน = 76.43 และค่า S.D. = 4.78 มีค่า t = 4.46 ซึ่งมากกว่า 0 และค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ .000** ดังนั้น Sig. (1-tailed) = .000 ซึ่ง .000 มีค่าน้อยกว่า .01 ตกอยู่ในขอบเขตวิกฤตินั้น คือ ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่นัยสำคัญ .01 และยอมรับสมมุติฐาน H_1 คือ $H_1 : \mu_{conventional} < \mu_{7C}$ แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนคณิตศาสตร์

ในการแก้โจทย์ปัญหาการประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยเทคนิคการสอน 7C มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ (โพลยา) อย่างมีนัยสำคัญยิ่ง

จากผลการวิจัย การใช้แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้เทคนิคการสอน 7C สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปราย ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้เทคนิคการสอน 7C สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สร้างขึ้นมีคุณภาพและเหมาะสมในการนำไปใช้เพื่อเป็นสื่อในการเรียนการสอน โดยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.10/82.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 ผลที่ได้สามารถยอมรับประสิทธิภาพได้ และทำให้ประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงขึ้น 54.21 จากการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของผู้เรียนที่เรียนจากแผนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอน 7C มีค่าสูงกว่าประสิทธิผลของผู้เรียนที่เรียนจากแผนการจัดการเรียนการสอนปกติ (โพลยา) ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิค 7C เน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนอย่างละเอียด และยังมีแบบฝึกหัดเรื่อง การประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการคิดวิเคราะห์แก้โจทย์ปัญหาโดยใช้ขั้นตอนทั้ง 7 ขั้น ของเทคนิค 7C เพื่อให้เกิดความรู้ที่ยั่งยืนแก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภิญ พิทักษ์ศักดากร (2541) พบว่าการแก้ปัญหาตามรูปแบบของโพลยา ทำให้ผู้เรียนรู้จักฝึกคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบระเบียบมีขั้นตอน นอกจากนี้การฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบกับโจทย์ปัญหาที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาหลายๆวิธีด้วยตนเองให้มากที่สุดย่อมทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น เมื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในการแก้ปัญหาและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและการแก้ปัญหา

ปัญหาที่ผู้เรียนส่วนใหญ่มักแก้โจทย์ปัญหาการประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวไม่ได้นั้น เพราะผู้เรียนไม่ได้ฝึกคิดวิเคราะห์เป็นลำดับขั้นตอนและเมื่อผู้เรียนพบโจทย์ปัญหาต่างออกไปจากที่ตนเคยเจอมาจึงทำให้ไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาได้ เมื่อผู้วิจัยได้ทำการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้เทคนิค 7C มาเป็นแนวทางในการแก้โจทย์ปัญหา ทำให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์อย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน ผู้เรียนสามารถนำเทคนิค 7C ไปใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาหรือหาคำตอบโดยอาศัยการเรียนรู้จากกระบวนการคิดวิเคราะห์ที่ผ่านมาและฝึกฝนจากแบบฝึกหัดไปพร้อมๆกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์โจทย์ปัญหา และเห็นความสัมพันธ์ถึงสิ่งที่โจทย์กำหนดให้เชื่อมโยงกับสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบ ตลอดจนนำความรู้ ทฤษฎี การคิดคำนวณ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้ดีขึ้นเรื่อยๆด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนวย เลิศชยันตี (2520) และ สุมาลี รัตนพันธ์ (2524) ที่พบว่าความสามารถในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ หลักการ ความรู้ ความเข้าใจ ความจำในเนื้อหา การแปลความขยายความ และทักษะคณิตศาสตร์ขั้นมูลฐาน กับความสามารถในการแก้ปัญหามีความสัมพันธ์กันในทางบวก อีกทั้งการแก้โจทย์ปัญหาโดยเทคนิค 7C ช่วยให้ผู้เรียนแก้โจทย์ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน มีการตรวจสอบผล และมีการบันทึกการแก้ปัญหา ทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและคำตอบที่ได้อีกทั้งยังช่วยให้การเรียนรู้และการทำความเข้าใจเป็นไปอย่างยั่งยืน

สรุป

จากการวิจัยผลการศึกษาการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิคการสอน 7C เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาการประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้ผลสรุปดังนี้

1. การเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิคการสอน 7C พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 81.10/82.78 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80

2. ประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้รับการเรียนการสอนโดยเทคนิคการสอน 7C สูงขึ้น 54.21 ซึ่งมีค่าสูงกว่าประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้รับการสอนปกติ(โพลยา)ซึ่งสูงขึ้น 48.22

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้รับการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค 7C สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้รับการเรียนการสอนปกติ(โพลยา) ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

4. ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยเทคนิค 7C มีเจตคติทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.95 ซึ่งอยู่ในระดับที่มีเจตคติที่ดีอย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.ชื่นชม พงษ์ชวลิต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศ.อดิศักดิ์ พงษ์พูลผลศักดิ์ ผศ.ดร.ธีรเดช เจียรสุขสกุล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ซึ่งเสียสละเวลาอันมีค่าของท่านในการตรวจสอบพิจารณางานวิจัย ขอขอบพระคุณ อาจารย์ลัดดา ศรีทอง อาจารย์จรัญ กองศรีกุลดิลก อาจารย์สายพิณ ศรีสุวรรณรัตน์ ผู้ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ขอขอบคุณ ครูและนักเรียนโรงเรียนวัดอุดมรังสี (ป.ปีติวรรณ อุปถัมภ์) ที่ให้ความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือ และเก็บข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. 2539. **แผนการสอนโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. พิมพ์ครั้งที่ 2. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพฯ.

สุภิญ พิทักษ์ศักดากร. 2541. **การสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการแก้ปัญหาของโพลยาในโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุมาลี รัตนพันธุ์. 2524. **ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะคณิตศาสตร์ขั้นมูลฐานกับความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.** วิทยานิพนธ์คุรุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อดิศักดิ์ พงษ์พูลผลศักดิ์. 2552. **ระเบียบวิธีวิจัย**. สำนักพิมพ์บริษัทจรัลสนิทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, กรุงเทพฯ.

อำนวย เลิศชยันตี. 2520. **ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพสมองกับความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา.** ปริญญานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

Polya, G. 1957. **How to Solve.** 2nd ed. New York.

การพัฒนาบทปฏิบัติการเรื่องไฟฟ้าเคมี เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

The Development of Laboratory in Electrochemistry to Promote Science Process Skills for Grade 12 Students

<u>วีรญาดา บางแบ่ง</u>[1*] ดวงฤทัย ศรีแดง[2] และอรพรรณ ทองประสงค์[2]

<u>Weerayada Bangbaeng</u>[1*] Duangruthai Sridaeng[2] and Oraphan Thongprasong[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาบทปฏิบัติการ เรื่องไฟฟ้าเคมี และ 2) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน กลุ่มที่ศึกษาคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบบันทึกสะท้อนความคิดของครู และการสัมภาษณ์นักเรียนแบบสุ่ม ผลการวิจัย พบว่า หลังเรียนเนื้อหาควบคู่ไปกับบทปฏิบัติการนักเรียนมีทักษะเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะทักษะ 1) ทักษะการตีความหมายและลงข้อสรุป 2) ทักษะการคำนวณ 3) ทักษะการทดลอง และ 4) ทักษะการสังเกต ตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนใช้กิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และมีสถานการณ์ใหม่ที่ช่วยให้นักเรียนได้ปรับใช้ทักษะกระบวนการ

ABSTRACT

This action research aimed 1) to develop laboratory in electrochemistry and 2) promote scientific process skills for grade 12 students; before and after learn the participants were 40 students. Which the researcher collected data by using science process skills tests, assessment science process skills, teacher's reflective journal and random interview with students. The results showed that after learning contents coupled with laboratory skills students have increased especially in the skills of 1) interpreting data and conclusion 2) using numbers 3) experimenting and 4) observation, respectively. In addition, the results demonstrated teacher should encourage students to use of hands-on activity for practicing science process skills and have of new situations for helping students to apply the process skills.

Key Words: Scientific process skills, Laboratory, Electrochemistry

*Corresponding author; e-mail address: nuwat_909@hotmail.co.th

[1]ภาควิชาการสอนวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ถนนพหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

[1]Department of Teaching Science, Faculty of Education, Rangsit University, Pathumthani 12000

[2]ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ถนนพหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

[2]Department of Chemistry, Faculty of Science, Rangsit University, Pathumthani 12000

คำนำ

โลกยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก ต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาที่ต้องมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับบุคคลอย่างเต็มศักยภาพ ทำให้เป็นคนที่รู้จักวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) วิทยาศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการงานอาชีพต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่นๆ วิทยาศาสตร์จึงช่วยให้มนุษย์พัฒนาวิธีคิดได้ โดยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นลักษณะของการอธิบายลักษณะทั่วไปของการคิดอย่างมีเหตุผล ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ทักษะเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถขยายแนวความคิดจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้และเชื่อมโยงข้อมูลเหล่านั้นเพื่ออธิบายแนวคิดของปรากฏการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล (สมเกียรติ พรพิสุทธิมาศ, 2551) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นทักษะทางสติปัญญาที่นักวิทยาศาสตร์และผู้ที่นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์ใช้ในการแก้ปัญหา การศึกษาค้นคว้าและการสืบเสาะหาความรู้ (วรรณทิพา รอดแรงค้า และ พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2542)

ไฟฟ้าเคมี เป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของวิชาเคมีที่ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพลังงานไฟฟ้ากับพลังงานเคมี มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมาก ในระดับสถานศึกษาครูผู้สอนโดยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องไฟฟ้าเคมี ที่เชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับกับสถานการณ์จริงได้ มักจะเน้นสอนทฤษฎีตามหนังสือเรียน รวมถึงการทดลองที่ไม่ได้ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ อันเนื่องมาจากอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ทำให้นักเรียนยังขาดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในขณะปฏิบัติกิจกรรมอีกด้วย

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้ทำการฝึกสอนในโรงเรียนและประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมการทดลอง พบว่า นักเรียนจำนวนมากยังขาดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยที่นักเรียนไม่สามารถบอกหรือเขียนสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ไม่สามารถลงความเห็นที่ได้จากข้อมูลให้สอดคล้องกับข้อมูลที่มีอยู่ได้ ไม่สามารถเลือกใช้รูปแบบการสื่อความหมายให้เหมาะสมกับข้อมูลได้ และขณะปฏิบัติกิจกรรมจะซักถามเพื่อให้ครูแนะนำตลอดเวลา ถึงแม้ว่าครูจะชี้แจงให้นักเรียนวางแผนการทดลองมาแล้วก็ตาม นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้ ซึ่งที่ผ่านมาครูจะเป็นศูนย์กลาง โดยมีวิธีการถ่ายทอดความรู้เน้นที่การท่องจำเนื้อหา และการให้ข้อมูลเป็นส่วนใหญ่ ฝึกให้นักเรียนได้คิดและวิเคราะห์น้อย ดังนั้นการที่จะพัฒนาทักษะกระบวนการให้นักเรียน จะต้องทำให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองโดยการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

จากปัญหาข้างต้นจึงเป็นที่มาที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจพัฒนาบทปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นแนวทางให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยรูปแบบการทดลองของบทปฏิบัติการนี้ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และสามารถเชื่อมโยงความรู้ให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์

1) เพื่อพัฒนาบทปฏิบัติการ เรื่องไฟฟ้าเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยบทปฏิบัติการ เรื่องไฟฟ้าเคมี ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and Mc Taggart (1998) โดยมีขั้นตอนดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติ (Act) ขั้นสังเกต (Observe) และขั้นสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) มาจัดการเรียนการสอนเป็น 3 วงจรปฏบัติ ซึ่งผู้วิจัยใช้บทปฏิบัติการ เพื่อช่วยส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งบทความวิจัยนี้จะนำเสนอในส่วนของบทปฏิบัติการที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและข้อมูลการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ผู้วิจัยรับผิดชอบสอน

กลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัด ปทุมธานี จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บทปฏิบัติการ เรื่อง ไฟฟ้าเคมี จำนวน 3 บทปฏิบัติการ ดังนี้

บทปฏิบัติการที่ 1 สะพานไอออน ในบทปฏิบัติการนี้นักเรียนจะต้องบอกส่วนประกอบของเซลล์กัลวานิก เขียนปฏิกิริยารีดอกซ์ เขียนแผนภาพเซลล์ และบอกหน้าที่ของสะพานไอออนได้

บทปฏิบัติการที่ 2 ศักย์ไฟฟ้าของเซลล์ ในบทปฏิบัติการนี้นักเรียนจะทำนายปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจากการศึกษาค่าศักย์ไฟฟ้าของเซลล์ รวมถึงคำนวณค่าศักย์ไฟฟ้าของเซลล์ได้

บทปฏิบัติการที่ 3 เซลล์แบตเตอรี่ถ่านไฟฉาย ในบทปฏิบัติการนี้ให้นักเรียนประดิษฐ์ถ่านไฟฉายขึ้นเอง ซึ่งเป็นสื่อความรู้ในเรื่องประโยชน์และการนำไปใช้ของเซลล์กัลวานิก

ครอบคลุมแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้งหมด 3 แผน จำนวน 12 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที แต่ละบทปฏิบัติการประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ ชื่อบทปฏิบัติการ หลักการ จุดประสงค์การทดลอง สารเคมี อุปกรณ์ วิธีการทดลอง และแบบรายงานผลการทดลอง

2. แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นข้อสอบปรนัย แบบเติมคำ (completion test) ซึ่งมีคำตอบที่แน่นอน จำนวน 12 ข้อ ครอบคลุม 7 ทักษะ คือ ทักษะการสังเกต ทักษะการวัด ทักษะการคำนวณ ทักษะการพยากรณ์ ทักษะการตั้งสมมติฐาน ทักษะการทดลอง และทักษะการตีความหมายข้อมูลและการลงข้อสรุป

3. แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีลักษณะเป็นแบบประเมินตามสภาพจริง โดยกำหนดคะแนนแบบรูบริค (Rubric Scoring) 4 ระดับ โดยมีคะแนน 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ ซึ่งเป็นการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโดยครูผู้สอนและคณะผู้ร่วมประเมิน

4. แบบบันทึกสะท้อนความคิดของครู จะเป็นคำถามที่เน้นการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) กิจกรรมการเรียนรู้แต่ละขั้น 2) ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) แนวทางการแก้ไขเมื่อเกิดข้อบกพร่องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติการสอน

5. การสัมภาษณ์นักเรียนแบบไม่เป็นทางการ โดยสุ่มสัมภาษณ์นักเรียน 30 คนจากนักเรียนทั้งหมด 40 คน ตั้งคำถามภายใต้กรอบแนวคิดของทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ได้เรียนรู้ 2) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนในการเก็บข้อมูลในช่วงต้นภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ซึ่งผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมดูแลและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบบันทึกสะท้อนความคิดของครู และสัมภาษณ์นักเรียนตามประเด็นที่กำหนดด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยอ่านคำตอบทุกข้ออย่างละเอียด ประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนขณะทำกิจกรรม บันทึกสะท้อนความคิดของครูในแต่ละครั้งที่จัดการเรียนการสอน และสัมภาษณ์นักเรียนแบบสุ่มตามประเด็นที่กำหนด แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการทดลองในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ พบว่า

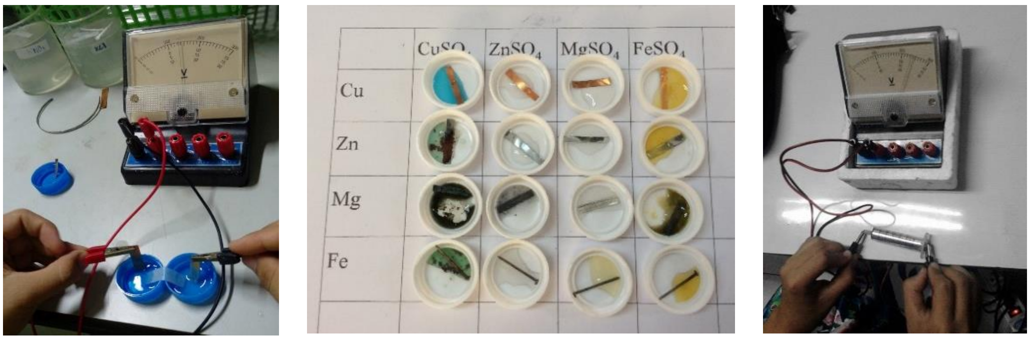

Laboratory 1 Laboratory 2 Laboratory 3

Figure 1 Development of laboratory in electrochemistry

จากบทปฏิบัติการที่ 1 ผู้วิจัยเลือกใช้ฝาขวดน้ำพลาสติกแทนบีกเกอร์ เนื่องจากไม่ทำปฏิกิริยากับสารที่ใช้ทดลอง ทั้งยังใช้ปริมาณสารน้อย ผลที่ได้ยังคงชัดเจน และเลือกใช้กระดาษกรองหรือเชือกป่านชุบกับสารละลายอิ่มตัวเป็นสะพานไอออน ซึ่งได้ผลใกล้เคียงกับการใช้หลอดแก้วรูปตัวยู ในบทปฏิบัติการที่ 2 เป็นการจำลองอุปกรณ์มาจากคลิปวีดิโอ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากนักเรียนได้ลงมือทดลองด้วยตนเองจะทำให้มีความรู้ที่คงทน เข้าใจเนื้อหามากขึ้น ใช้เวลาในการทดลองน้อย และบทปฏิบัติการที่ 3 เป็นการให้นักเรียนประยุกต์สิ่งที่เรียนจาก

ทฤษฎีนำมาลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งนักเรียนจะเห็นส่วนประกอบของถ่านไฟฉายมาแล้ว ดังนั้นจากบทปฏิบัติการที่พัฒนาทั้งหมดนี้ เป็นการประยุกต์เอาสิ่งรอบตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ แต่อุปกรณ์ต้องไม่มีผลกระทบต่อสารเคมีที่ใช้เป็นสารอิเล็กโทรไลต์ อีกทั้งใช้ปริมาณสาร ชิ้นโลหะเพียงเล็กน้อย ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย ลดปริมาณของเสียที่จะเกิดขึ้น รวมถึงยังเป็นแนวทางให้โรงเรียนที่ขาดแคลนสามารถนำไปใช้ได้ จากบทปฏิบัติการเหล่านี้นักเรียนไม่ต้องเรียนเฉพาะเนื้อหาในหนังสือ แต่ได้ลงมือปฏิบัติจริง สังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทดลอง สามารถนำผลการทดลองมาอภิปรายเป็นองค์ความรู้ รวมทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียน และนำความรู้ไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น

จากการพัฒนาบทปฏิบัติการ ซึ่งสรุปข้อมูลที่ได้จากบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ การสังเกต และการสัมภาษณ์นักเรียน พบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ให้ความร่วมมือ มีการทำงานเป็นกลุ่ม และให้ความสนใจต่อบทปฏิบัติการเป็นอย่างมาก จากความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า ชอบเรียนด้วยบทปฏิบัติการได้รับความรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง สนุกและมีความสุขในการเรียน ส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ รู้จักการประยุกต์นำอุปกรณ์ที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น แต่มีนักเรียนจำนวนเล็กน้อยยังไม่ตอบสนองต่อบทปฏิบัติการ เนื่องจากสับสนวิธีการทดลอง ไม่สามารถเขียนอภิปรายและสรุปผลการทดลองได้ต้องมีครูให้คำแนะนำด้วย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยบทปฏิบัติการเรื่องไฟฟ้าเคมี ทุกคนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเรียน โดยค่าความถี่และร้อยละของจำนวนนักเรียนในแต่ละทักษะกระบวนการแสดงดังตารางที่ 1

Table 1: Frequency and percentages to scientific process skills of grade 12 students (n=40)

Science process skills	Frequency and percentages				
	Before learning	Assessment No.1	Assessment No.2	Assessment No.3	After learning
1. Observation	15(37.5)	21(52.5)	27(67.5)	31(77.5)	34(85.0)
2. Measurement	8(20.0)	18(45.0)	24(60.0)	28(70.0)	32(80.0)
3. Using numbers	14(35.0)	23(57.5)	30(75.0)	35(87.5)	36(90.0)
4. Formulating hypothesis	8(20.0)	20(50.0)	25(62.5)	30(75.0)	33(82.5)
5. Prediction	7(17.5)	18(45.0)	22(55.0)	29(72.5)	32(80.0)
6. Experimenting	13(32.5)	22(55.0)	30(75.0)	34(85.0)	35(87.5)
7. Interpreting data and conclusion	16(40.0)	26(65.0)	31(77.5)	36(90.0)	36(90.0)

จากผลการวิจัยข้างต้นพบว่า**ทักษะการสังเกต** พบว่า นักเรียนร้อยละ 85.0 มีทักษะการสังเกต โดยนักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการสังเกต บอกหรือบันทึกการสังเกตในเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณได้และไม่ใส่ข้อคิดเห็นส่วนตัวของผู้สังเกต เช่น ครูให้นักเรียนทำการทดลองเรื่องศักย์ไฟฟ้าของเซลล์ นักเรียนจะต้องสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากที่หยดสารละลายลงไปที่โลหะ ขณะทำการทดลองครูถามนักเรียนว่า “มีโลหะชนิดใดบ้างที่ทำปฏิกิริยากับโลหะ แล้วสังเกตเห็นอะไร” นักเรียนตอบว่า “โลหะสังกะสีทำปฏิกิริยาทำสารละลายคอปเปอร์ซัลเฟต สังเกตเห็นจากที่มีสารสีน้ำตาลแดงเกาะบนแผ่นสังกะสี แล้วสารละลายก็เป็นสีฟ้าจางลง” ครูถามต่อ

ว่ายังมีสารอื่นอีกหรือไม่ที่ทำปฏิกิริยากับโลหะ นักเรียนช่วยกันตอบในสิ่งที่สังเกตได้ ซึ่งครูเป็นผู้สรุปข้อมูลที่ได้อีกครั้งเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจตรงกัน

ทักษะการวัด พบว่า นักเรียนร้อยละ 80.0 มีทักษะการวัด โดยนักเรียนส่วนใหญ่สามารถเลือกเครื่องมือวัดได้เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัดได้ บอกเหตุผลในการเลือกเครื่องมือรวมถึงบอกวิธีวัดและวิธีใช้เครื่องมืออย่างถูกต้อง และสามารถอ่านค่าและระบุหน่วยที่ได้จากการวัดได้ เช่น ครูกำหนดรูปโวลต์มิเตอร์ แล้วให้นักเรียนอ่านค่าที่ได้จากโวลต์มิเตอร์ด้วยกำลังกระแสไฟฟ้าขนาดต่างๆ นักเรียนส่วนใหญ่สามารถอ่านค่าศักย์ไฟฟ้าและระบุหน่วยได้ถูกต้อง อาจคลาดเคลื่อนได้ ในครั้งที่ประเมินก่อนเรียน มีนักเรียนสอบถามว่า “รูปนี้คืออะไร ตัวเลขที่แสดงคืออะไร เครื่องมือนี้ใช้ทำอะไร” ซึ่งเป็นคำถามที่ครูสามารถนำไปอธิบายในขณะปฏิบัติกิจกรรม เพราะมีการใช้เครื่องโวลต์มิเตอร์ด้วย แต่เนื่องจากโวลต์มิเตอร์มีหลายแบบ และนักเรียนยังไม่เคยใช้มาก่อน ครูจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำในครั้งแรก หลังจากนั้น เมื่อมีการปฏิบัติกิจกรรมอีก นักเรียนสามารถเลือกใช้เครื่องมือ บอกวิธีการวัด วิธีใช้ อ่านค่าที่ได้จากเครื่องมือ และระบุหน่วยได้อย่างถูกต้อง

ทักษะการคำนวณ พบว่า นักเรียนร้อยละ 90.0 มีทักษะการคำนวณโดยนักเรียนสามารถจัดกระทำตัวเลขด้วยการบวก การลบ การคูณ การหารตัวเลขได้ แสดงวิธีคำนวณและคิดคำนวณผลลัพธ์ได้ถูกต้อง เช่น ครูให้นักเรียนเปรียบเทียบค่าศักย์ไฟฟ้าของเซลล์ แล้วจับคู่สารว่าคู่ใดเกิดได้หรือเกิดไม่ได้อย่างไร ซึ่งนักเรียนต้องใช้การลบค่าศักย์ไฟฟ้าของขั้วแคโทดและขั้วแอโนดประกอบการตอบคำถาม ในครั้งแรกครูยังไม่บอกวิธีการคำนวณ เมื่อมีนักเรียนตอบได้ ครูจะเปลี่ยนสารจับคู่ใหม่ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งมีนักเรียนส่วนใหญ่ตอบคำถามได้ ครูสังเกตเห็นว่า นักเรียนจะกระตือรือร้นในการตอบ หากนักเรียนคนใดยังตอบคำถามไม่ได้จะเกิดอาการกังวล อยากรู้ที่มาของคำตอบ พยายามจะคิดตาม และสอบถามจากเพื่อน แต่ยังมีนักเรียนส่วนน้อยที่ยังตอบไม่ได้ ครูจำเป็นที่ต้องอธิบายให้นักเรียนเข้าใจ แล้วลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงจากการที่นักเรียนได้คำนวณ พร้อมทั้งนำไปประยุกต์ในเนื้อหาเรื่องต่อไปได้

ทักษะการตั้งสมมติฐาน พบว่า นักเรียนร้อยละ 82.5 มีทักษะการตั้งสมมติฐาน โดยนักเรียนสามารถหาคำตอบล่วงหน้าก่อนที่จะดำเนินการทดลอง โดยอาศัยการสังเกต ความรู้ และประสบการณ์เดิม เช่น ครูกำหนดสถานการณ์ว่า “เมื่อต่อเซลล์กัลวานิก และทราบค่าศักย์ไฟฟ้าของครึ่งเซลล์ใดๆ นักเรียนจะตั้งสมมติฐานอย่างไร” นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่า “ขั้วไฟฟ้าในครึ่งเซลล์ที่มีค่าศักย์ไฟฟ้าต่ำกว่าเป็นขั้วแอโนด ส่วนขั้วไฟฟ้าในครึ่งเซลล์ที่ศักย์ไฟฟ้าสูงกว่าเป็นขั้วแคโทด” ซึ่งเป็นคำตอบที่คาดเดามาจากความรู้เดิมของนักเรียน จากนั้นนักเรียนจึงได้ลงมือปฏิบัติการทดลองเพื่อยืนยันคำตอบของนักเรียนว่าจริงหรือไม่ พร้อมทั้งให้นักเรียนอธิบายประกอบข้อมูลนั้นด้วย

ทักษะการพยากรณ์ พบว่า นักเรียนร้อยละ 80.0 มีทักษะการพยากรณ์ โดยนักเรียนสามารถทำนายผลที่เกิดขึ้นจากข้อมูลที่เป็นหลักการ หรือทฤษฎีที่มีอยู่ได้ หรือที่เกิดขึ้นภายในขอบเขตของข้อมูลที่มีอยู่ได้อย่างถูกต้อง เช่น ครูกำหนดสถานการณ์ว่า “ถ้าใส่สารละลาย $CuSO_4$ ลงในถัง Fe จะเกิดการผุกร่อนของถังเหล็กหรือไม่” นักเรียนตอบว่า “เกิดการผุกร่อน” ครูถามเพราะอะไรจึงเป็นเช่นนั้น นักเรียนต่างช่วยกันตอบว่าหาได้จากการนำค่าศักย์ไฟฟ้ามาใช้ประกอบการตอบคำถาม ซึ่งเป็นการบ่งบอกได้ว่านักเรียนสามารถอ้างอิงข้อมูลที่ศึกษาได้จากหลักการที่มีอยู่ เพื่อนำมาใช้ในการตอบคำถาม แต่ยังมีนักเรียนบางส่วนตอบคำถามเพียงสั้นๆ พอสอบถามจึงทราบว่า นักเรียนใช้ความรู้สึกของตนเอง ซึ่งไม่สามารถบอกเหตุผลของคำตอบได้

ทักษะการทดลอง พบว่า นักเรียนร้อยละ 87.5 มีทักษะการทดลอง โดยนักเรียนสามารถวางแผนการทดลอง ระบุขั้นตอน อุปกรณ์ เครื่องมือ และสารเคมีที่ต้องใช้ได้ ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ได้จนสำเร็จ และบันทึกผลการทดลองที่ได้อย่างถูกต้องและเที่ยงตรง เช่น ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มลองประดิษฐ์ถ่านไฟฉาย โดยครูจัดอุปกรณ์และสารเคมีไว้ให้ เมื่อครูให้ลงมือปฏิบัติ ครูสังเกตเห็นว่านักเรียนแต่ละกลุ่มมีการวางแผนร่วมกันว่าจะเริ่มทำอะไรก่อนหลัง แล้วนักเรียนก็แบ่งหน้าที่กันทำเพื่อให้ชิ้นงานเสร็จทันเวลา ครูถามนักเรียนบางกลุ่มว่า “ถ่านไฟฉายที่นักเรียนประดิษฐ์นั้น เหมือนกับถ่านไฟฉายที่ขายตามท้องตลาดหรือไม่” นักเรียนตอบว่า “ไม่เหมือน เนื่องจากว่าได้มีการประยุกต์สิ่งที่หาได้ง่ายมาใช้ อย่างเช่นการนำไส้ดินสอมาใช้แทนเพราะเป็นแกรไฟต์ซึ่งมีราคาถูก” ครูถามต่อว่า “แล้วถ่านไฟฉายที่นักเรียนประดิษฐ์ให้กำลังไฟเท่าไร” นักเรียนตอบว่า “ให้กำลังไฟน้อยกว่า อาจเป็นเพราะสารอิเล็กโทรไลต์ที่ผสมลงไป” นอกจากนี้ครูตรวจใบกิจกรรมที่บันทึกผลการทดลอง พบว่านักเรียนส่วนใหญ่บันทึกผลการทดลองถูกต้อง แต่ยังมีนักเรียนบางคนไม่บันทึกผลบางข้อเนื่องจากทำการทดลองไม่ทัน

ทักษะการตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป พบว่า นักเรียนร้อยละ 90.0 มีทักษะการตีความหมายและลงข้อสรุปข้อมูล โดยนักเรียนสามารถแปลความหมายข้อมูล บรรยายลักษณะและสมบัติของข้อมูลที่มีอยู่ได้ บอกความสัมพันธ์ของข้อมูล ลำดับขั้นตอนชัดเจน ข้อมูลถูกต้องมีเหตุผล เช่น ครูกำหนดข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเซลล์กัลวานิกที่เป็นผลการทดลองในรูปของตาราง โดยครูให้นักเรียนเขียนสรุปข้อมูลเพียงการทดลองเดียว ให้สอดคล้องครอบคลุมเนื้อหาที่เรียน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่สามารถบอกความสัมพันธ์ของข้อมูลและเขียนสรุปเป็นปฏิกิริยาต่างๆ บอกขั้วไฟฟ้า รวมถึงการเขียนแผนภาพของเซลล์ได้ แต่ยังมีนักเรียนบางคนไม่เข้าใจสิ่งที่กำหนด ไม่สามารถแปลข้อมูลได้ นักเรียนจึงไม่ตอบคำถามข้อนั้น

สรุปผลการวิจัย

บทปฏิบัติการเรื่อง ไฟฟ้าเคมีที่พัฒนาขึ้นเป็นไปตามทฤษฎีที่ได้ศึกษาค้นคว้าและสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ครอบคลุมในเรื่อง เซลล์กัลวานิก ได้จริง นักเรียนมีการตอบสนองต่อบทปฏิบัติการเป็นอย่างดี ซึ่งมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นขั้นตอน และจากการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยครูผู้สอน พบว่า นักเรียนมีทักษะการตีความหมายและลงข้อสรุป ทักษะการคำนวณ ทักษะการทดลอง ทักษะการสังเกต ทักษะการตั้งสมมติฐาน ทักษะการวัด ทักษะการพยากรณ์ มากที่สุดตามลำดับซึ่งเมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน อาจเป็นเพราะระหว่างเรียนนักเรียนได้รับการสอนแบบให้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ครูผู้สอนสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนปฏิบัติการทดลองอย่างมีความสุข มากกว่าการสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่านักเรียนยังต้องการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทักษะการตั้งสมมติฐาน ทักษะการวัด และทักษะการพยากรณ์ ซึ่งนักเรียนยังขาดทักษะเหล่านี้เป็นอย่างมาก อาจเนื่องมาจากการฝึกปฏิบัติน้อยและไม่เข้าใจในทักษะต่างๆได้ ดังนั้นจากผลการวิจัยนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า ควรมีจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนอย่างจริงจัง ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้มีโอกาสในการฝึกคิด ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง จัดให้มีกิจกรรมการทดลองสอดแทรกระหว่างเรียน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

สำหรับแนวทางในการศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ครูควรสังเกตพฤติกรรมนักเรียน สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และควรมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณโครงการส่งเสริมครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ที่สนับสนุนทุนในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2543. **ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด.** กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

วรรณทิพา รอดแรงค้า และพิมพันธ์ เดชะคุปต์. 2542. **การพัฒนาการคิดของครูด้วยกิจกรรมทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.

สมเกียรติ พรพิสุทธิมาศ. 2551. การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. **วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้**, 4(1), 55-63.

Hofstein, A. and V. N. Lunetta. 2004. **The laboratory in science education: foundation for the 21st century. Science Education** 88: 28-54.

Kemmis, S. and R. McTaggart. 1988. **The Action Research Planner.** 3rd ed. Victoria: Deakin University Press.

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆ เพื่อส่งเสริมทักษะทางปัญญาในศตวรรษที่ 21

The Learning Activities Model Integration with Knowledge Management through the Cloud Computing to Encourage the Cognitive Skills in the 21st Century

ดวงกมล โพธิ์นาค[1*]

Duangkamol Phonak[1*]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆเพื่อส่งเสริมทักษะทางปัญญาในศตวรรษที่ 21 และ 2) เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเลือกมาแบบเจาะจง คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆ และแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐานคือ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆอยู่ในระดับดี ดังนั้น รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ดี

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to synthesize the learning activities model integration with knowledge management through the cloud computing to encourage the cognitive skills in the 21st Century and 2) to assess the suitability of the learning activities model integration with knowledge management. The purposive samples were 7 experts. The research tools were the learning activities model integration with knowledge management through the cloud computing and evaluation form. The analyzed data were basic statistics (mean and standard division). The result of research showed that the assessment for the suitability of the learning activities model integration with knowledge management was good level. Therefore, the model of the learning activity could be used in teaching as well.

,

Key Words: learning activities, knowledge management, cloud computing

* Corresponding author; e-mail address: dbm@kmutnb.ac.th

[1]ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพฯ 10800

[1]Department of Computer Education, Faculty of Technical Education, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok 10800

คำนำ

การศึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศและเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นส่วนช่วยในการเพิ่มความศักยภาพเท่าเทียมในสังคม นอกจากนั้นยังเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างอาชีพ เป็นกลไกขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว กำลังพัฒนาส่งผลให้วิถีชีวิตของคนที่แตกต่างกันมีความแตกต่างกันมากขึ้น ก่อให้เกิดเป็นสังคม บุคคลที่มีองค์ความรู้เดียวกัน ทักษะเดียวกัน และทำงานในสายงานเดียวกัน จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยต้องจัดการศึกษาให้ทันกับสถานการณ์โลก ที่เต็มไปด้วยความรู้และข้อมูลที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งต้องวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศให้ก้าวทันต่อกระแสอาชีพในปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมี ทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อความสำเร็จทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต ในศตวรรษที่ 21 การจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงพยายามเปลี่ยนบทบาทผู้สอนจากผู้บรรยายมาเป็นผู้สอนที่ชี้แนะและออกแบบกิจกรรมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ (Pedagogy) ให้ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือไปเรียนรู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก และเสนอแนะเครื่องมือการเข้าถึงองค์ความรู้ผ่านวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะผ่านเทคโนโลยีให้เข้าถึงความรู้ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง นำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในห้องเรียน เรียกกระบวนการเรียนรู้แบบนี้ว่า การเรียนรู้เชิงลึก (Active Learning) ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered)

วิจารณ์ พานิช (2555: 16-21) ได้กล่าวถึง ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ว่าสาระวิชามีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้ เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (content หรือ subject matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของผู้เรียน โดยผู้สอนช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้

ไพรัชนพ วิริยวรกุล และดวงกมล โพธิ์นาค(2557: 104) ได้กล่าวถึง เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ถูกพัฒนาขึ้นจนเป็นสิ่งที่ใช้งานง่ายและใกล้ตัวมนุษย์มากขึ้นในศตวรรษที่ 21 ทำให้เกิดนวัตกรรมการจัดการศึกษาจากระบบการเรียนการสอนแบบเดิมที่ครูผู้สอนยืนหน้าห้องเรียนและเขียนกระดานบรรยาย ปรับเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอนที่เสมือนจริง นอกจากนั้นการใช้กระบวนการส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดความร่วมมือในการเรียนรู้ การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) โดยผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนหรือกลุ่มผู้เรียนด้วยกันเพื่อการทำงานเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านการเขียน การอ่านและสร้างสรรค์เนื้อหา รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลการแสวงหา สืบค้น และนำเสนอความรู้ในรูปแบบของดิจิทัลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ก่อให้เกิดการจดจำและแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนมาขึ้นด้วยการใช้นวัตกรรมการศึกษา เพื่อปรับปรุงระบบการเรียนการสอนที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพ การเรียนการสอนอาจใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน สื่อหลายมิติ สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์และแอพพลิเคชั่นต่างๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยในการสนับสนุนทางการเรียนได้เป็นอย่างดี

นอกจากนั้นระบบจัดการเรียนการสอนที่มีอยู่ในปัจจุบันต่างๆ เช่น E-Learning, WBI เป็นต้น มีการใช้งานเครื่องแม่ข่าย โดยต้องสูญเสียงบประมาณในการซื้อเครื่องแม่ข่าย การดูแลรักษา เพื่อการใช้งาน การใช้งาน

ระบบ E-Mail ยังมีข้อจำกัดทางด้านพื้นที่การใช้งาน การส่งงานของนักเรียน นักศึกษา มีข้อจำกัดในเรื่องการส่งไฟล์ที่มีขนาดใหญ่มาก ดังนั้น เทคโนโลยีการประมวลผลแบบกลุ่มเมฆ (Cloud Computing) จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ โดยมีผู้สนับสนุนหรือให้บริการรายใหญ่มากมาย ไม่ว่าจะเป็น Google, Amazon, Microsoft, Apple เป็นต้น มุ่งเน้นในรูปแบบของแต่ละบริการที่ตอบสนองการใช้งาน เช่น บริการรับส่ง E-Mail ของ Gmail, Hotmail, Yahoo mail หรือบริการสร้างเอกสารออนไลน์และทำงานร่วมกันในแบบเรียลไทม์จาก Google Docs บริการแลกเปลี่ยนภาพวิดีโอระหว่างผู้ใช้ของ YouTube เป็นต้น (อรญา อำนาจเจริญพร, 2554) ศรีสมรัก อินทุจันทร์ยง(2553) ได้กล่าวถึง การใช้บริการจะมีทั้งในรูปแบบไม่คิดค่าบริการและคิดค่าบริการ โดยรูปแบบที่คิดค่าใช้บริการจะคิดตามปริมาณการใช้บริการจริงรวมมีความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่มีความซับซ้อนและมีระดับของการใช้งานในอัตราที่ต่ำ โดยไม่ต้องลงทุนในทรัพยากรสารสนเทศเหล่านั้นเอง แต่ผู้ใช้บริการต้องทำการศึกษาและทำความเข้าใจในข้อตกลงในการให้บริการของผู้ให้บริการ แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีการประมวลผลแบบกลุ่มเมฆ (Cloud Computing) ได้มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น ด้วยประสิทธิภาพและความง่ายต่อการใช้งาน

เนื่องจากการวิเคราะห์และออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนมีแนวคิดที่ทำให้เกิดความสำเร็จทักษะทางปัญญา Reiser and Dick(1996) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เป็นโมเดลใช้ในห้องเรียน (Classroom Orientation Model) ที่ชื่อว่า โมเดลของไรเซอร์ และดิกค์ (Reiser and Dick Model,1996 อ้างถึงใน ณมน จีรังสุวรรณ, 2556: 247) ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นแนวคิดในการสังเคราะห์รูปแบบในการวิจัยครั้งนี้ ตามภาพ Figure 1

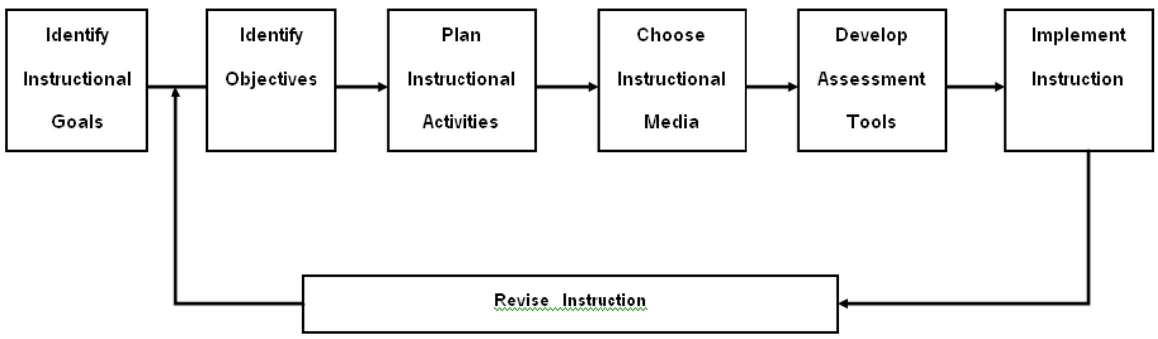

Figure 1 Reiser and Dick Model, 1996

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆ เพื่อส่งเสริมทักษะทางปัญญาในศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆเพื่อส่งเสริมทักษะทางปัญญาในศตวรรษที่ 21 และ 2) เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆ นอกจากนั้นผลการวิจัยที่ได้สามารถที่ไปดำเนินการออกแบบและพัฒนาหรือเลือกใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจในการเรียน เพิ่มช่องทางการเรียนรู้ มีแหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติม เป็นโอกาสการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยไม่จำกัดเวลาสถานที่ตั้ง

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบโดยการสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆเพื่อส่งเสริมทักษะทางปัญญาในศตวรรษที่ 21 และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่มีประสบการณ์เชี่ยวชาญในการสอนระดับอุดมศึกษา และการสอนโดยใช้เทคโนโลยีการศึกษา ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่มีประสบการณ์เชี่ยวชาญในการสอนระดับอุดมศึกษา และการสอนโดยใช้เทคโนโลยีการศึกษา ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป จำนวน 7 ท่าน เลือกมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช่ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆ และแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆ

3.1.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาหลักสูตรและเนื้อหารายวิชา ศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม (Collaborative Learning) ศึกษาเทคโนโลยีก้อนเมฆ ศึกษาการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล

3.1.2 วิเคราะห์ผู้เรียน สภาพการจัดการเรียนการสอน และบริบท

3.1.3 สังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆเพื่อส่งเสริมทักษะทางปัญญาในศตวรรษที่ 21

3.1.4 นำรูปแบบที่สังเคราะห์ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ

3.1.5 ปรับปรุงรูปแบบรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.1.6 ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆเพื่อส่งเสริมทักษะทางปัญญาในศตวรรษที่ 21 ที่สมบูรณ์

3.2 ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆ

ในการสร้างแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ 2) ด้านขั้นตอนและกระบวนการ 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดการความรู้ 4) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ และ 5) ด้านการนำไปใช้ในการเรียนการสอน โดยมีการให้ความหมายตามระดับคะแนนของบุญชม ศรีสะอาด(2545: 103) ดังนี้ ระดับ 5 หมายถึง

ความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก ระดับ 4 หมายถึง ความเหมาะสมอยู่ในระดับดี ระดับ 3 หมายถึง ความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ระดับ 2 หมายถึง ความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ระดับ 1 หมายถึง ความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำเครื่องที่ใช้ในการวิจัยไปเก็บรวมรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน และให้ประเมินรูปแบบด้วยแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากนั้นนำข้อมูลการประเมินความเหมาะสมมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย มีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 ความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 ความเหมาะสมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 ความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 ความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 ความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ ได้ผลการวิจัยนำเสนอผลการวิจัย 2 ข้อตามวัตถุประสงค์ข้อการวิจัย ดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆเพื่อส่งเสริมทักษะทางปัญญาในศตวรรษที่ 21

การสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆเพื่อส่งเสริมทักษะทางปัญญาในศตวรรษที่ 21 แสดงดังภาพ Figure 2

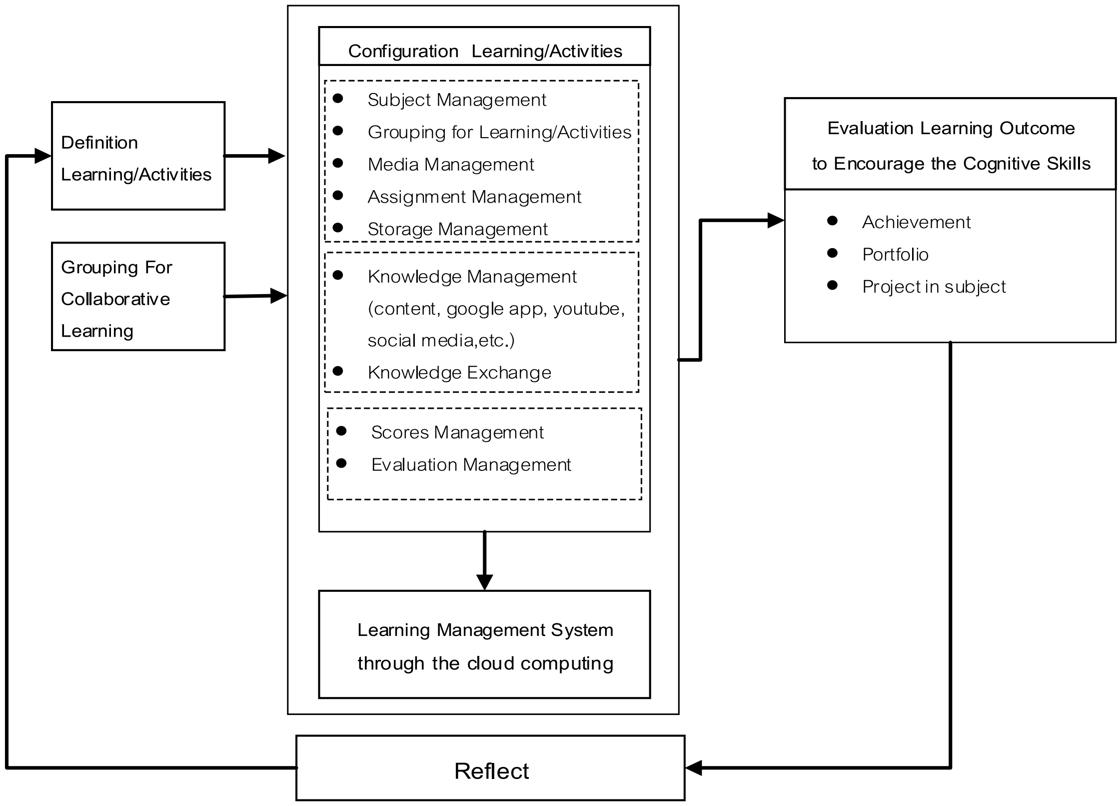

Figure 2 the learning activities model integration with knowledge management through the cloud computing to encourage the cognitive skills in the 21st Century

จากภาพ Figure 2 แสดงผลการสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆ พบว่า มีองค์ประกอบทั้งหมด 5 ส่วน ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (Definition Learning/Activities) 2) การจัดกลุ่มการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม (Grouping For Collaborative Learning) 3) กำหนดข้อมูลการจัดการเรียนการสอนและการจัดการความรู้บนระบบ (Configuration Learning/Activities) 4) ระบบการจัดการเรียนการสอนบนเทคโนโลยีก้อนเมฆ (Learning Management System through the cloud computing) และ 5) การประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation Learning Outcome to Encourage the Cognitive Skills) ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆ ดังนี้

1. ขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (Definition Learning/Activities) ในขั้นตอนนี้ผู้สอนได้ทำการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม กำหนดเนื้อหารายวิชาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยวางแผนจัดการเรียนรู้กำหนดแผนจัดการเรียนรู้

2. ขั้นตอนการจัดกลุ่มการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม (Grouping For Collaborative Learning) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนทำการจัดกลุ่มผู้เรียนตามอัธยาศัย กลุ่มละ 4-5 คน เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน การปรึกษา การทำงานร่วมกันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านบนระบบ

3. ขั้นตอนการกำหนดข้อมูลการจัดการเรียนการสอนและการจัดการความรู้บนระบบ (Configuration Learning/Activities) ในขั้นตอนนี้ แบ่งออกได้ดังนี้

3.1 ผู้สอนพัฒนาหรือเลือกใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสภาพแวดล้อมและบริบทในการเรียนการสอนสภาพปัจจุบัน ที่อำนวยความสะดวกสนับสนุนผู้สอนและผู้เรียน ผู้วิจัยใช้ Edmodo และ Google application มาช่วยเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน

3.2 ผู้สอนจัดเตรียมข้อมูลการเรียนการสอนเพื่อใช้สำหรับในการสอนหรือเป็นการทบทวนสำหรับผู้เรียน มีทั้งเนื้อหา สื่อการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ แบบฝึกหัด ใบงาน แหล่งเก็บข้อมูลสำหรับผู้เรียน และแหล่งข้อมูลการเรียนรู้เพิ่มเติมโดยการรวบรวมจัดการความรู้ตั้งต้นในระบบในรูปแบบต่างๆ เช่น YouTube, URL, วิดีโอ, ไฟล์เอกสารต่างๆ เป็นต้น โดยนำสิ่งเหล่านี้เข้าสู่ระบบเบื้องต้น สามารถกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้

4. ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับระบบการจัดการเรียนการสอนบนเทคโนโลยีก้อนเมฆ (Learning Management System through the cloud computing) เป็นขั้นตอนที่จัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนมีส่วนร่วม ทั้งเรียนรู้ด้วยตนเอง รายบุคคล หรือเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม สามารถปรึกษา ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านบนระบบ รวมทั้งผู้เรียนร่วมกันนำเสนอองค์ความรู้ที่ค้นพบเพิ่มเติมต่างๆ จากการเรียนการศึกษาค้นคว้าเพื่อเป็นข้อมูลองค์ความรู้ใหม่จัดการเข้าสู่ระบบ และยังสามารถร่วมกันอภิปรายผ่านระบบได้ และมีช่องทางส่งการบ้าน ใบงาน ผ่านระบบจากผู้เรียนถึงผู้สอน

5. ขั้นตอนการประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation Learning Outcome to Encourage the Cognitive Skills) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้ บันทึกความก้าวหน้าทางการเรียนผ่านระบบให้ผู้เรียนตรวจสอบ หรือการประเมินผลการเรียนรู้ผลสัมฤทธิ์ทางการหลังเรียนผ่านระบบได้

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆ

จากการศึกษาผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน แสดงผลการประเมินความเหมาะสม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ(Configuration) 2) ด้านขั้นตอนและกระบวนการ (Process) 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดการความรู้ (Activities and Knowledge Management) 4) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment) และ 5) ด้านการนำไปใช้ในการเรียนการสอน (Applying to teaching) ดังตาราง Table 1

Table 1 Mean and Standard division for the assessment for the suitability of the learning activities model

Item	Mean	Standard division
configuration	3.86	0.69
Process	3.29	0.69
Activities and Knowledge Management	4.14	0.50
Assessment	3.71	0.52
Applying to the teaching.	4.29	0.48
Mean	3.86	0.65

จากตาราง Table 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน พบว่า ผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.86 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65

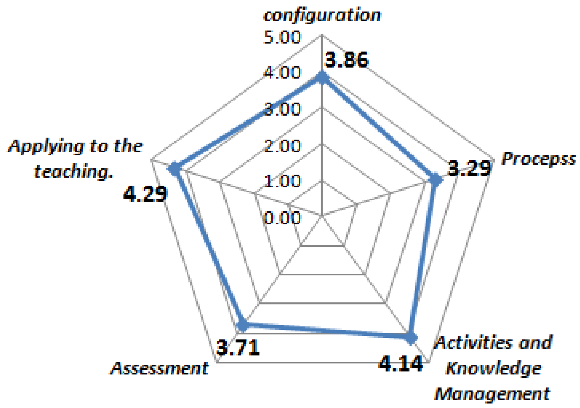

Figure 3 the assessment for the suitability of the learning activities model

จากภาพ Figure 3 เมื่อพิจารณารายด้าน 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า ด้านที่มีความเหมาะสมค่ามากที่สุด คือ ด้านการนำไปใช้ในการเรียนการสอน (Applying to teaching) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดการความรู้ (Activities and Knowledge Management) และด้านองค์ประกอบของรูปแบบ(Configuration) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment) และด้านขั้นตอนและกระบวนการ (Process) ตามลำดับ

สรุป

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆเพื่อส่งเสริมทักษะทางปัญญาในศตวรรษที่ 21 ที่สังเคราะห์ขึ้นมีองค์ประกอบ 5 ส่วน ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ 2) การจัดกลุ่มการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม 3) กำหนดข้อมูลการจัดการเรียนการสอนและการจัดการความรู้บนระบบ 4) ระบบการจัดการเรียนการสอนบนเทคโนโลยีก้อนเมฆ และ 5) การประเมินผลการเรียนรู้ ส่วนผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.86 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบโดยการสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดการความรู้บนฐานเทคโนโลยีก้อนเมฆเพื่อส่งเสริมทักษะทางปัญญาในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบ 5 ส่วน ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ 2) การจัดกลุ่มการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม 3) กำหนดข้อมูลการจัดการเรียนการสอนและการจัดการความรู้บนระบบ 4) ระบบการจัดการเรียนการสอนบนเทคโนโลยีก้อนเมฆ และ 5) การประเมินผลการเรียนรู้ และผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ส่วนด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ด้านการนำไปใช้ในการเรียนการสอน (Applying to teaching) เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ถูกพัฒนาขึ้นใช้งานง่ายและใกล้ตัวมนุษย์มากขึ้น การนำนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษามาร่วมกันส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้ทันสมัยและเหมาะสมกับการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน มีกลไกของกระบวนการที่มีการเรียนรู้ร่วมกัน ทำงานเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลการแสวงหา สืบค้น และนำเสนอความรู้ที่ค้นหามาได้ตามช่องทางการนำเสนอของรูปแบบนี้ ทำให้เกิดความสนใจในการเรียนและส่งผลไปยังผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ดังนั้นรูปแบบนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเพื่อใช้ในการเรียนการสอนต่อไป โดยอาจต้องมีการจัดการความรู้แหล่งข้อมูลการเรียนเพิ่มเติมที่ทันสมัย และหลากหลายที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยีก้อนเมฆที่มีอยู่ในให้ใช้ได้แบบไม่เสียค่าใช้จ่าย

เอกสารอ้างอิง

ณมน จีรังสุวรรณ. 2556. **หลักการออกแบบและประเมิน.** พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : ศูนย์ผลิตตำราเรียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

บุญชม ศรีสะอาด. 2545. **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ไพรัชนพ วิริยวรกุล และดวงกมล โพธิ์นาค. 2557. Google Apps for Education **นวัตกรรมทางการศึกษายุคดิจิทัล**. วารสารวิจัย มสด สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. ฉบับที่ 7 เล่มที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2557. หน้า 103-112. กรุงเทพฯ.

วิจารณ์ พานิช. 2555. **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ศรีสมรัก อินทุจันทร์ยง. 2553. **การประมวลผลในกลุ่มเมฆ.** กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรญา อำนาจเจริญพร. 2554. Cloud Computing **การประยุกต์ใช้ในการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง พลังงานความร้อน

The Development of Grade 7th Students' Learning Achievement on Thermal Energy using Inquiry-based Learning

อรชุมา หุ้มไหม[1*] จีระวรรณ เกษสิงห์[1] และ บุญธนา วรรณเลิศ[2]

Ornchuma Hummai[1*] Jeerawan Ketsing[1] และ Boontana Wananlerse[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง พลังงานความร้อน และค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีในการสอนเรื่องดังกล่าว กลุ่มที่ศึกษา คือ นักเรียน จากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 49 คน เก็บรวบข้อมูลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลังงานความร้อน วีดิทัศน์บันทึกการสอน และอนุทินสะท้อนความคิดของครู ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตรของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) มีค่าเท่ากับ 0.75 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย paired sample t-test และการวิเคราะห์แบบอุปนัยผลการวิจัยชี้ว่า หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับแนวปฏิบัติที่ดีในการสอน พบว่า นักเรียนเรียนรู้เรื่องพลังงานความร้อนได้ดีเมื่อ 1) ครูใช้การทดลองอย่างง่ายในขั้นสร้างความสนใจ และ 2) เมื่อครูกระจายโอกาสในการนำเสนอและอภิปรายให้นักเรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม

ABSTRACT

This research aimed to study an impact of inquiry-based learning on grade 7th students' learning achievement on thermal energy concept and to explore the good practices for teaching the concept. The participants were 49 of a grade 7th classroom. The data were collected from an Learning Achievement Test on Thermal Energy, video record of the instructions, and the teacher's reflective journal. The reliability of the test via KR-20 was 0.75. The data were analyzed via paired sample t-test and an inductive analysis. The findings showed that after learning the thermal energy concept through the inquiry-based learning, the students had a significantly higher learning achievement score on this concept at .01 level. For good teaching practices, the study showed that students were good in learning the thermal concept when 1) the teacher used a mini laboratory in an motivation phase and 2) when the teacher distributed opportunities for students to engage in presentation and discussion.

Key Words: inquiry-based learning, learning achievement, thermal energy, science

* Corresponding author; e-mail address: **ornchuma.csc@gmail.com**

---

[1] ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900

[2] ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[2] Department of Chemistry, Faculty of Science, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

พลังงานความร้อนเป็นองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยโบราณ และยิ่งในปัจจุบันมีการนำความรู้เรื่อง พลังงานความร้อนมาประยุกต์ใช้ในหลาย อาทิ ด้านอุตสาหกรรม เช่น การผลิตเซลล์แสงอาทิตย์ เครื่องควบคุมอุณหภูมิในเครื่องใช้ไฟฟ้า ฉนวนป้องกันความร้อนภายในบ้าน ด้านการเกษตร เช่น ตู้ฟักไข่ ตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ ด้านการทหาร ใช้กล้องอินฟาเรดส่องดูความเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้ามเวลากลางคืน เป็นต้น (ประดับ นาคแก้ว และ ดาวัลย์ เสริมบุญสุข, 2553) ดังนั้นองค์ความรู้ เรื่อง พลังงานความร้อนจึงเป็นพื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับประชาชนทุกคน

สำหรับประเทศไทยได้มีการบรรจุ เรื่อง พลังงานความร้อนไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ในสาระที่ 5 มาตรฐาน ว 5.1 ตัวชี้วัด ว 5.1 ม.1/1 โดยกำหนดให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต้องทดลองและอธิบายอุณหภูมิและการวัดอุณหภูมิได้ ตัวชี้วัด ว 5.1 ม.1/2 นักเรียนต้องสังเกตและอธิบายการถ่ายโอนความร้อนและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ตัวชี้วัด ว 5.1 ม.1/3 นักเรียนต้องอธิบายการดูดกลืนการคายความร้อนโดยการแผ่รังสีและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ และตัวชี้วัด ว 5.1 ม.1/4 นักเรียนต้องอธิบายสมดุลความร้อนและผลของความร้อนต่อการขยายตัวของสารและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

แม้ว่าแนวคิดเรื่อง พลังงานความร้อนจะมีความสำคัญ แต่จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่านักเรียนจำนวนมากประสบปัญหาการทำความเข้าใจแนวคิดเรื่อง พลังงานความร้อน อาทิ ชรินดา สุขแสนชนานันท์ (2555) ทำการสำรวจแนวคิดเรื่อง พลังงานความร้อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และพบว่านักเรียนทุกคนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่อง การดูดความร้อน โดยเข้าใจว่าพื้นน้ำและพื้นดินเมื่อได้รับแสงอาทิตย์จะมีการดูดความร้อนเท่ากันสอดคล้องกับ Seoung, Boo, and Young (2007) ที่พบว่านักเรียนเกาหลีใต้อายุ 4 – 11 ปี มีแนวคิดคลาดเคลื่อนเรื่องความร้อนและอุณหภูมิ เช่น เรื่อง ฉนวนความร้อน นักเรียนอายุ 4 ปี ส่วนใหญ่เข้าใจว่าเมื่อหุ้มน้ำแข็งด้วยผ้าหนาจะทำให้น้ำแข็งอยู่ได้นานกว่าหุ้มด้วยอะลูมิเนียมฟอยล์ เป็นต้น นอกจากนี้งานวิจัยของบุญสวน ศรีเชียงสา (2552) พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยในเรื่อง พลังงานความร้อนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

สาเหตุที่นักเรียนประสบปัญหาการเรียนรู้เรื่อง พลังงานความร้อน อาจเป็นเพราะการสอนของครู ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูส่วนใหญ่ยังมิได้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2541) ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ไม่บรรลุผลตามจุดประสงค์ สอดคล้องกับ Bloom (1982) ที่ระบุว่าคุณภาพการสอนของครูเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

โดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้สนับสนุนให้ครูใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-based learning) เพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้แนวคิดวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ประมวล ศิริผันแก้ว, 2546) ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เป็นแนวทางในการสอนวิทยาศาสตร์ที่อยู่ภายใต้ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยเป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกชี้แนะและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2544)

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์จึงสนใจนำการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ตามแนวทางของสสวท. (2546) มาพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ตนเองรับผิดชอบสอนในเรื่อง พลังงานความร้อน รวมทั้งค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ที่ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลังงานความร้อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เรื่องพลังงานความร้อนที่ช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น

รูปแบบการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง พลังงานความร้อน ซึ่งเป็นงานวิจัยแบบ One Group Pretest Posttest Design โดยศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง พลังงานความร้อน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก และค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการดังกล่าวที่ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

วิธีการวิจัย

กลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มที่ศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 49 คน เป็นนักเรียนชาย 19 คน และหญิง 30 คน ที่เรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ในโรงเรียนชัยนาทพิทยาคม จังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) จากห้องเรียนทั้งหมดที่ผู้วิจัยรับผิดชอบสอน

เนื้อหาที่ใช้ในงานวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง พลังงานความร้อน ครอบคลุม 12 แนวคิดหลักตามที่ สสวท. เสนอแนะ (สสวท. 2555) คือ 1) อุณหภูมิ 2) การนำความร้อน 3) ตัวนำความร้อน 4) ฉนวนความร้อน 5) การพาความร้อน 6) การแผ่รังสีความร้อน 7) สมดุลความร้อน 8) ความร้อนแฝงของสาร 9) การดูดและคายพลังงานความร้อน 10) การหาค่าปริมาณความร้อน 11) การดูดกลืนและคายความร้อนและ 12) การขยายตัวของวัตถุเนื่องจากความร้อน ครอบคลุมแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 8 แผน ใช้เวลาทั้งสิ้น 12 คาบเรียนคาบเรียนละ 55 นาที

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง พลังงานความร้อน

ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง พลังงานความร้อน ผู้วิจัยออกแบบแผนตามหลักการของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ตามแนวทางของสสวท. (2546) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน เมื่อออกแบบแผนเสร็จได้นำแผนให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์จากคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาจารย์จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ด้านการสอนวิทยาศาสตร์ จากนั้นแก้ไขแผนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทุกประเด็นจนเป็นที่ยอมรับตรงกันทั้งสามฝ่าย จึงมีค่า IOC เท่ากับ 1 เสร็จแล้วจึงนำแผนที่ผ่านการแก้ไขแล้วไปใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มที่ศึกษา โดยผู้วิจัยคนที่ 1 เป็นผู้สอนเองในทุกแผน ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้มีดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การนำความร้อน

ขั้นสร้างความสนใจ

1) ครูกระตุ้นความสนใจนักเรียนโดยให้นักเรียนจับช้อนที่จุ่มลงในน้ำร้อน และใช้คำถามเชื่อมโยงไปสู่เรื่อง การนำความร้อน และอภิปรายร่วมกันว่า “ความร้อนถูกส่งผ่านมายังช้อนโลหะได้อย่างไร”

ขั้นสำรวจและค้นหา

2) ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายวิธีทำกิจกรรม เรื่อง การนำความร้อน

3) นักเรียนทำกิจกรรม เรื่อง การนำความร้อน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นำแผ่นโลหะลูมิเนียมที่มีหยดเทียนไปให้ความร้อน จากนั้นบันทึกผลการทำกิจกรรม ตอบคำถามท้ายกิจกรรม และสรุปผลการทำกิจกรรม

ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป

4) ครูสุ่มให้นักเรียน 2 กลุ่ม นำเสนอผลการทำกิจกรรม จากนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนกลุ่มอื่นซักถามและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรม

5) ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายผลการทำกิจกรรม เรื่อง การนำความร้อน โดยใช้คำถามหลัก คือ “ความร้อนจากตะเกียงแอลกอฮอล์ส่งผ่านไปยังแผ่นอะลูมิเนียม และทำให้หยดเทียนเกิดการหลอมเหลวได้อย่างไร” เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ เรื่อง การนำความร้อน จากนั้นนำนักเรียนกลับไปตอบคำถามในขั้นสร้างความสนใจที่ถามว่า “ความร้อนถูกส่งผ่านมายังช้อนโลหะได้อย่างไร”

6) ครูถามนักเรียนว่า “สารทุกชนิดสามารถนำความร้อนได้ดีเหมือนกันหรือไม่ อย่างไร” และเตรียมอุปกรณ์ให้นักเรียนทำกิจกรรมเพื่อที่จะได้สามารถคำถามข้างต้นได้

ขั้นขยายความรู้

7) ครูถามนักเรียนว่า “ภาชนะที่ทำจากโลหะต่างชนิดกันจะมีผลทำให้ได้รับความร้อนเร็วหรือช้าต่างกันหรือไม่ อย่างไร” เมื่อนักเรียนตอบคำถามแล้วให้นักเรียนดูตารางสภาพการนำความร้อนของโลหะบางชนิด และถามนักเรียนว่า “นักเรียนจะนำความรู้เรื่องสภาพการนำความร้อนไปใช้ประโยชน์อย่างไร”

8) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอธิบายหลักการนำความร้อน ตัวนำความร้อน หรือฉนวนความร้อน โดยให้เลือกตอบกลุ่มละ 3 เรื่อง นำมาส่งภายในเวลา 10 นาที

ขั้นประเมิน

9) ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปแนวคิด เรื่อง 1) การนำความร้อน 2) ตัวนำความร้อน 3) ฉนวนความร้อน โดยการอภิปรายร่วมกัน (สุ่มตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มตอบคำถามเวียนไปจนครบทุกกลุ่ม)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวีดิทัศน์บันทึกการสอน และอนุทินสะท้อนความคิดของครู (ผู้วิจัยคนที่ 1) ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเริ่มจากสร้างตารางโครงสร้างแบบทดสอบ เสนอตารางให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากนั้นสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วนำแบบทดสอบเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักตรวจความตรงเชิงเนื้อหา ภาษาที่ใช้ รวมทั้งความเหมาะสมของตัวเลือก จากนั้นนำแบบทดสอบที่แก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นชุดเดียวกับผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบ ความถูกต้องในการใช้ภาษา และความเหมาะสมของตัวเลือก คำเฉลย แล้วจึงนำแบบทดสอบที่แก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มที่ศึกษา จำนวน 85 คน เพื่อหาค่าความยาก (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ

รายข้อโดยใช้เทคนิค 27% (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551) พบว่ามีจำนวนข้อสอบที่มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.22 - 0.61 จำนวน 23 ข้อ จากข้อสอบทั้งหมด 26 ข้อ จากนั้นนำข้อคำถาม 3 ข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ไปปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจความถูกต้องอีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อสอบจำนวน 26 ข้อครบตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้เรื่องพลังงานความร้อน จากนั้นนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มที่ศึกษา จำนวน 100 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตรการคำนวณของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75 จากนั้นจึงนำแบบทดสอบไปใช้กับกลุ่มที่ศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการตอบคำถามวิจัยข้อที่ 2 คือ วีดิทัศน์บันทึกการสอน และอนุทินสะท้อนความคิดของครู โดยวีดิทัศน์บันทึกการสอนช่วยให้ผู้วิจัยสามารถย้อนกลับไปสังเกตการสอนของตนเองได้อย่างละเอียดครอบคลุมทั้งพฤติกรรมของครูและของนักเรียน โดยการบันทึกวีดิทัศน์ผู้วิจัยมีเพื่อนครูในโรงเรียนเดียวกันเป็นผู้ช่วยทำการบันทึก อนุทินสะท้อนความคิดของครู คือ เครื่องมือที่ช่วยให้ผู้วิจัยสะท้อนการสอนของตนเองในแต่ละแผนว่ากิจกรรมในแต่ละขั้นที่ออกแบบไว้ประสบความสำเร็จหรือไม่อย่างไร ข้อดีและข้อจำกัดของกิจกรรมนั้นๆ คืออะไร โดยประเด็นในการสะท้อนเหล่านี้จะต้องเขียนในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งมีอยู่ 5 ขั้นตอน กรอบในการสะท้อนความคิดนี้ได้ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญทั้งสามท่านแล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โดยให้นักเรียนกลุ่มที่ศึกษาทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องพลังงานความร้อนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ใช้เวลาในการทดสอบครั้งละประมาณ 40 นาที จากนั้นคำนวณคะแนนของนักเรียนรายบุคคล และเฉลี่ยรวมทั้งห้องก่อนเรียนและหลังเรียนแล้วจึงทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วย paired sample t-test โดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ทางสถิติ ในการตอบคำถามวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยทำการบันทึกวีดีทัศน์การสอนของตนเองในทุกแผนการจัดการเรียนรู้ เมื่อสอนเสร็จได้นำวีดิทัศน์มาดูซ้ำ จากนั้นทำการเขียนอนุทินสะท้อนความคิดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการสอนในแต่ละแผน และเมื่อสอนครบทั้ง 8 แผน จะนำข้อมูลที่พบในอนุทินสะท้อนความคิดทุกครั้งมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อค้นหารูปแบบของแนวปฏิบัติที่ดีในการสอนโดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive analysis) (Merriam, 1998)

ผลการวิจัย และอภิปรายผล

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเรื่อง พลังงานความร้อน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนเรื่อง พลังงานความร้อน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ แสดงในตารางที่ 1

Table 1 Average score, standard deviation and t-test of learning achievement score on thermal energy concept of grade 7th students' before and after using inquiry-based learning.

Number of students	Before learning $\overline{X}$	Before learning S.D.	After learning $\overline{X}$	After learning S.D.	Average score increase	t-test	df	Sig. (1-tailed)
49	9.20	2.14	15.69	2.63	6.49	19.217*	48	2.405

* P < .01

จากตารางจะเห็นว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย เรื่อง พลังงานความร้อน ก่อนเรียนเท่ากับ 9.20 (S.D. = 2.14) คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เท่ากับ 15.69 (S.D. = 2.63) คะแนน จากคะแนนเต็ม 26 คะแนน และเมื่อทำการทดสอบค่าที พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลังงานความร้อน ของนักเรียนหลังเรียน มีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ตามแนวทางของ สสวท. (2546) สามารถช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องพลังงานความร้อนดีขึ้น

ผลการวิจัยที่ได้นี้สอดคล้องกับงานวิจัยหลายชิ้นที่ผ่านมา อาทิ ชวาลา ฤทธิ์ฤาชัย (2552) ที่พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเรื่อง คลื่นเสียง สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับธวัชชัย คงนุ่ม (2550) ที่พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพลังงาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับนิ่มนวล พุทธษา (2549) ที่พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนเรื่อง สมบัติของสารและการจำแนกสาร ผ่านวัฏจักรการเรียนรู้ 5E มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง พลังงานความร้อน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากวีดิทัศน์บันทึกการสอนและอนุทินสะท้อนความคิดของครูทั้ง 8 แผนการจัดการเรียนรู้ ในเรื่องพลังงานความร้อน ด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัย พบว่า แนวปฏิบัติที่ดีในการสอนเรื่องพลังงานความร้อน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีดังนี้

1) การทดลองอย่างง่ายและรูปภาพเสมือนจริง ช่วยกระตุ้นความสนใจและความสงสัยของนักเรียนได้ดีในขั้นสร้างความสนใจ

หลักการของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ขั้นสร้างความสนใจ มีเป้าหมายหลักเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและเกิดคำถามสงสัยในเรื่องที่ครูกำลังจะสอน รวมทั้งเป็นการตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียนในเรื่องดังกล่าว (สสวท., 2546) ซึ่งจากการสอนทั้งหมด 8 แผน ผู้วิจัยพบว่านักเรียนจะมีความกระตือรือร้นในการเรียน มีส่วนร่วมในการตอบคำถามและตั้งคำถาม เมื่อผู้วิจัยใช้กิจกรรมที่มีลักษณะให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติจริง โดยทำการทดลองอย่างง่าย และ/หรือ กิจกรรมที่มีภาพเสมือนจริง ประกอบกับการใช้คำถามดึงความรู้เดิมและท้าทายให้คิด เช่น แผนที่ 1 เรื่องอุณหภูมิและเครื่องมือวัดอุณหภูมิ ผู้วิจัยกระตุ้นความสนใจนักเรียนโดยให้ทำกิจกรรมเรื่องร้อนหรือเย็นเพื่อท้าทายให้นักเรียนคิดว่าผิวสัมผัสของคนเราเชื่อถือได้เสมอหรือไม่ อย่างไรโดยให้ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มนำมือแช่ลงในน้ำ 3 ภาชนะ คือ น้ำเย็นน้ำธรรมดาและน้ำอุ่นเป็นเวลา 1 นาที จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายร่วมกันว่าน้ำในแต่ละภาชนะมีระดับความร้อนหรือเย็นอย่างไร ซึ่งพบว่าคำตอบของนักเรียนแต่ละกลุ่มจะต่างกัน ทำให้ผู้วิจัยสามารถเชื่อมโยงเข้าสู่เรื่องอุณหภูมิและเครื่องมือในการวัดอุณหภูมิได้ นอกจากนี้ในแผนที่ 3 เรื่องการพาความร้อนผู้วิจัยให้นักเรียนดูรูปภาพเสมือนจริงของหม้อต้มน้ำที่มีพลาสติกเป็นด้ามจับแล้วอภิปรายร่วมกันว่า"น้ำที่อยู่ในหม้อร้อนได้อย่างไร" ซึ่งพบว่านักเรียนกระตือรือร้นในการตอบคำถามและค้นหาคำตอบค่อนข้างมาก รวมทั้งมีนักเรียนบางส่วนถามคำถามต่อยอดไปถึงว่าทำไมหูหม้อจึงต้องหุ้มด้วยพลาสติก ผลการวิจัยที่ได้นี้สอดคล้องกับพอรินทร์ พอกพูนธนพัฒน์ (2555) ที่พบว่านักเรียนจะตอบสนองต่อคำถามได้ดีเมื่อครูมีสื่อที่เป็นรูปภาพที่สอดคล้องอย่างยิ่งกับเรื่องที่ต้องการสอนอย่างไรก็ดีงานวิจัยของพอรินทร์ไม่ได้ให้ข้อค้นพบเกี่ยวกับลักษณะของรูปภาพที่ใช้ ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยพบว่าภาพที่ใช้ต้องเป็นภาพเสมือนจริงด้วย

2) กระจายโอกาสในการนำเสนอผลการทำกิจกรรมและข้อสรุปให้นักเรียนทุกกลุ่ม

หลักการของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป มีเป้าหมายหลักเพื่อให้

นักเรียนวิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูล นำเสนอและเปรียบเทียบข้อสรุปของตนเองกับผู้อื่นโดยมีบรรยากาศของการโต้แย้งบนพื้นฐานของประจักษ์พยานหรือข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากขั้นสำรวจและค้นหา และประเมินว่าข้อสรุปของใครมีความเป็นไปได้มากที่สุด (สสวท., 2546) ซึ่งจากการสอนทั้งหมด 8 แผน ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมในขั้นนี้จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวเมื่อนักเรียนทุกกลุ่มได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันในการสื่อสารผลการทำกิจกรรมและข้อสรุป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเมื่อพวกเขามีความรู้สึกว่าผลการทำกิจกรรมและความคิดเห็นของพวกเขาได้รับการยอมรับหรือตอบสนองจากครู ซึ่งในการสอนครูสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้โดยวิธีที่ 1 คือ การเลือกตัวแทนนักเรียนจำนวน 2 - 3 กลุ่มที่อาจได้ผลการทำกิจกรรมและข้อสรุปต่างกันออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนและให้เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่นๆ ที่ฟัง เสนอความเห็นเพิ่มเติม และในแผนต่อไปครูผลัดเปลี่ยนนักเรียนกลุ่มที่ไม่ถูกเลือกออกมานำเสนอบ้าง ผู้วิจัยใช้วิธีการนี้ เช่น แผนที่ 2 เรื่อง การนำความร้อน แผนที่ 4 เรื่อง การแผ่รังสีความร้อน วิธีที่ 2 คือ เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกกลุ่มได้นำเสนอบางอย่างในชั้นเรียนในคาบเรียนเดียวกัน ผู้วิจัยใช้วิธีนี้ในแผนที่ 5 เรื่อง สมดุลความร้อน และแผนที่ 7 เรื่อง การดูดกลืนและคายความร้อน โดยให้นักเรียนจำนวน 2 กลุ่ม นำเสนอผลการทำกิจกรรม จากนั้นให้นักเรียนกลุ่มที่เหลือตอบคำถามท้ายกิจกรรม ไล่เรียงไปจนครบทุกคำถาม และไปถึงคำถามสุดท้ายคือ เราจะสรุปผลการทำกิจกรรมนี้ได้ว่าอย่างไร ซึ่งคำถามนี้จะให้ทุกกลุ่มแสดงความคิดเห็น ทำให้ครูและนักเรียนกลุ่มอื่นทราบว่านักเรียนยังไม่เข้าใจในเรื่องใด ผลการวิจัยที่ได้นี้สอดคล้องกับธัญชนก โหน่งกลด (2554) ที่พบว่า ครูควรให้นักเรียนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเพื่อประเมินผลแนวคิดของตนเองกับผู้อื่น จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง พลังงานความร้อน เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ที่ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น คือ 1) การทดลองอย่างง่ายและรูปภาพเสมือนจริง ช่วยกระตุ้นความสนใจและความสงสัยของนักเรียนได้ดีในขั้นสร้างความสนใจ และ 2) กระจายโอกาสในการนำเสนอผลการทำกิจกรรมและข้อสรุปให้นักเรียนทุกกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เสนอว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ครูต้องมีความระมัดระวังและรอบคอบในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยยึดหลักว่ากิจกรรมต้องเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกกลุ่มมีการนำเสนอแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น และข้อสรุปร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ชรินดา สุขแสนชนานันท์. 2555. **การพัฒนาแนวคิดและความสามารถในการถ่ายโอนแนวคิดเรื่อง พลังงานความร้อน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการจัดการเรียนรู้แบบอิงบริบท**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชวาลา ฤทธิ์ฤาชัย. 2552. **การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เรื่อง คลื่นเสียงกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ

การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธวัชชัย คงนุ่ม. 2548. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมโนคติในวิชาวิทยาศาสตร์เรื่องพลังงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามแนววงจรการเรียนรู้**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธัญชนก โหน่งกลด. 2554. **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นและการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นิ่มนวล พุทธษา. 2549. **ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง สมบัติของสารและการจำแนกสาร แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บุญสวน ศรีเชียงสา. 2552. **ผลการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ที่เน้นการสร้างผังมโนทัศน์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์เรื่อง พลังงานความร้อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัญจาศึกษา จังหวัดขอนแก่น**. การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประดับ นาคแก้ว และ ดาวัลย์ เสริมบุญสุข. 2553. **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: แม็ค.

ประมวล ศิริผันแก้ว. 2546. **การจัดการเรียนการสอนที่ยึดแนวทางการสืบเสาะหาความรู้** (Inquiry-based **Teaching/Learning)** (online). http://sciteaching.com/A3/A1.pdf, 5 ตุลาคม 2557

พอรินทร์ พอกพูนธนพัฒน์. 2555. **การพัฒนาแนวคิดเรื่อง ยีนและโครโมโซมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองร่วมกับเทคนิคอุปมาอุปไมย**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสต์ศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. 2544. **การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : แนวคิดวิธีและเทคนิคการสอน 1**. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจเม้นท์.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2541. **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ: เลิฟแลนด์ลิพเพรส

วาโร เพ็งสวัสดิ์. 2551. **วิธีวิทยาการวิจัย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาศาส์น.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2546. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_________. 2555. **หนังสือเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน วิทยาศาสตร์ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

Bloom, B.S. 1982. **Human Characteristics and School Learning.** New York: Mcgraw – Hill

Merriam, S.B. 1998. **Qualitative Research and Case Study Applications in Education**. 2nd ed. San Francisco

Seoung-Hey, P., Boo-Kyung, C., and Young-Mi, G. 2007. Korean 4 – to 11-Yeae-Old Student Conceptions of Heat and Temperature. **Journal of Research in Science teaching**. 44: 284-302.

การพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา

Development of Bachelor of Education Curriculum Based on Buddhist Educational Philosophy

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ[1*] พระมหาชุติภัค อภินนฺโท[2] และ อธิพงษ์ เพชรสุทธิ์[3]

Pimolpun Phetsombat[1*] Phramaha Chutipak Aphinanto (Haemtong)[2] and Atiphong Phetsut[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2550 ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ 2) พัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา และ 3) เสนอหลักสูตรตามปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา โดยทำการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2550 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.03) และ การนำเสนอหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ได้หลักสูตรใน 5 สาขาวิชา คือ 1) หลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาไทย 2) หลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ 3) หลักสูตรสาขาวิชาสังคมศึกษา 4) หลักสูตรสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา และ 5) หลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษาและการแนะแนว

ABSTRACT

The purpose of this research are 1) to evaluate the context, input, process, output, and impact of Mahachulalongkornrajavidayalaya University's Bachelor of Education curriculum (B.E. 2550); 2) to develop the Bachelor of Education curriculum based on Buddhist educational philosophy; and 3) to present the Bachelor of Education curriculum based on Buddhist educational philosophy. The research is conducted in both quantitative and quantitative methods The results of data analysis are as followed: The result of evaluation of the bachelor of education curriculum releases that entire performance is in the high level ($\bar{X}$ = 4.03). and In addition, the research also finds five curriculums of education management as followed: 1) Bachelor of Arts Program in Social Studies, 2) Bachelor of Arts Program in Thai Language Teaching, 3) Bachelor of Education Program in English Teaching, 4) Bachelor of Arts Program in Social Studies, and 5) Bachelor of Arts Program in Buddhism Teaching.

Key Words: Curriculum Development, Buddhist Educational Philosophy

Corresponding Author; e-mail address: master_tom22@yahoo.com

[1] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา 13170

[2] สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จ.พระนครศรีอยุธยา 13170

[3] คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี อ.เมืองปทุมธานี จ.ปทุมธานี 12000

คำนำ

การจัดการศึกษาโดยทั่วไปไม่ว่าในระดับใดก็ตาม หัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาก็คือหลักสูตร ซึ่งถือว่าหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญยิ่งเพราะเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ความสามารถและทักษะไปสู่การปฏิบัติได้ เพราะฉะนั้นหลักสูตรจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการศึกษามาก เนื่องจากหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการพัฒนาประเทศ เพราะฉะนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงต้องวางแผนและพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะและความสามารถที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในแนวทางที่พึงปรารถนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะครุศาสตร์ซึ่งเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประกอบวิชาชีพได้ และมีสถานภาพเป็นวิชาชีพชั้นสูง ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านครุศาสตร์จะต้องใช้เวลาในการศึกษาวิทยาการและฝึกฝนจนมีความชำนาญเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังต้องมีจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพด้วย เพราะฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีหลักสูตรเพื่อตอบสนองต่อพัฒนาการทางการศึกษาความต้องการของสังคม (เบญจพร ชนะกุล, 2553: 3)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงสถาปนาขึ้น โดยมีพระราชปณิธานให้เป็นสถานที่ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง สำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ภายใต้ปรัชญาการศึกษาที่ว่า จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ตระหนักในบทบาทและภารกิจที่รับผิดชอบ การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ เพื่อไปรับใช้สังคมและประเทศชาติ จึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรมและมวลประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อถ่ายทอดและพัฒนานิสิตให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ ตามระยะเวลาที่กำหนดในหลักสูตร และเน้นย้ำถึงการนำหลักปรัชญาทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมองค์ความรู้คู่คุณธรรมและเทคนิควิธีการสอนตามแนวทางพุทธให้เกิดแก่นิสิตที่ศึกษาตามในหลักสูตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมกับความเป็นสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยอย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำหลักสูตรที่ได้ไปใช้ในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2550 ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อเสนอหลักสูตรตามปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ข้อมูล เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อใช้ประกอบการวางแผนและเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมาย

3. เป็นแนวทางให้ผู้สนใจค้นคว้าและวิจัยได้นำข้อมูลไปทำการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ ต่อไป

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร
2. แนวคิดการประเมินแบบ CIPP MODEL
3. ปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา
4. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

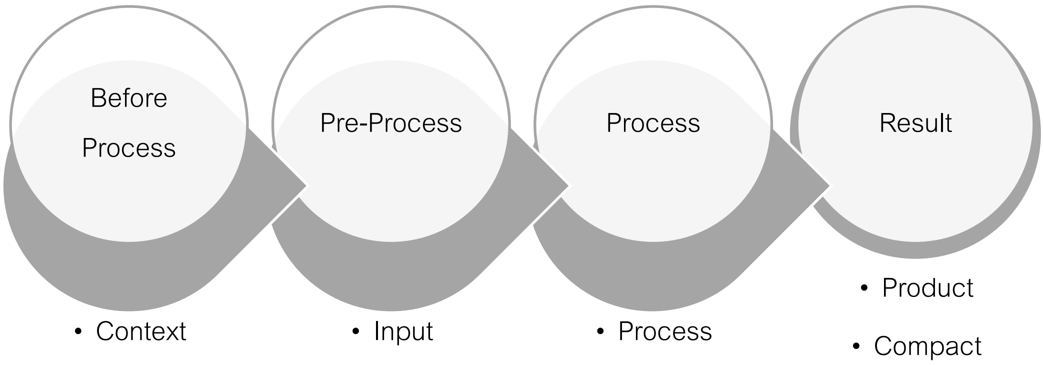

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ได้ทำการประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต พุทธศักราช 2550 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model โดยมุ่งเน้นการประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ด้านบริบท (Context)
2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)
3) ด้านกระบวนการ (Process)

4) ด้านผลผลิต (Product)

5) ด้านผลกระทบ (Impact)

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นิสิตปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1-5 บัณฑิตที่จบการศึกษาจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต รวมทั้งสิ้น 486 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จำนวน 15 คน บัณฑิตที่จบจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 10 คน และกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตจำนวน 10 คน กำหนดขนาดโดยใช้เลือกแบบเจาะจง นอกจากนี้ยังมีนิสิตที่กำลังศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต พุทธศักราช 2550 กำหนดขนาดโดยเทียบจากตารางเครจซี่และมอร์แกน ได้จำนวน 210 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา พบว่า การพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.03)

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรได้แก่แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการกระบวนการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) หลักไตรสิกขา 2) อริยสัจ 4 3) การศึกษาตามลำดับปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ และ 4) หลักคันถธุระ วิปัสสนาธุระ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรายวิชาและผู้เรียน

3. การนำเสนอหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ได้หลักสูตรใน 5 สาขาวิชา คือ 1) หลักสูตร สาขาวิชาการสอนภาษาไทย 2) หลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ 3) หลักสูตรสาขาวิชาสังคมศึกษา 4) หลักสูตรสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา และ 5) หลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษาและการแนะแนว

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา พบว่า การพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. ด้านบริบท พบว่า การพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะความเหมาะสมของหลักสูตรในด้านการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและผู้จบการศึกษาเป็นที่น่าพึงพอใจ ผู้ศึกษาและผู้จบการศึกษาเห็นว่าแนวคิดของหลักสูตรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีความเป็นสากล มีความน่าเชื่อถือ สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตบัณฑิตครูที่มีคุณภาพและคุณลักษณะตรงกับบริบทความต้องการ

ทางสังคมและสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาข้อมูลหลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเบื้องต้นแล้ว จึงเลือกตัดสินใจเข้ารับการศึกษา นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะผู้เข้าศึกษาและบัณฑิตพิจารณาเห็นว่าเนื้อหาโครงสร้างหลักสูตรของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความเป็นเอกลักษณ์ในด้านการเน้นแนวทางการพัฒนาครูด้วยวิชาการทางพุทธศาสตร์ที่บูรณาการกับวิชาชีพครูและศิลปวิทยาการต่างๆ ทำให้หลักสูตรมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เนื่องจากหลักธรรม หลักจิตวิทยาและปรัชญาเชิงพุทธศาสตร์เป็นทฤษฎีที่เอื้อต่อความเป็นครูอย่างยิ่งในฐานะครูมืออาชีพ ซึ่งต้องหนักแน่นในจรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปสำหรับพุทธศาสนิกชนว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นบรมครูและเป็นผู้นำแห่งการสอนที่มีหลักการ แนวคิดและวิธีการลึกซึ้งอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัชรา บุญมานำ และสมควร ทรัพย์บำรุง (2553: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบท อาจารย์และนักศึกษามีความเห็นว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสอดคล้องกับนโยบายการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัย และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหาของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า การพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะอาจารย์ผู้สอนแต่ละรายวิชามีความรู้ความสามารถในสิ่งที่สอน มีการจัดเตรียมการสอนเป็นอย่างดี มีความน่าเชื่อถือและประกอบด้วยคุณธรรมเหมาะสมกับบทบาทและหน้าที่ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และจัดกระบวนการสอนด้วยเทคนิควิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีจิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอน ในส่วนของเนื้อหารายวิชา อาจเป็นเพราะมีการจัดทำประมวลรายวิชาอย่างชัดเจนมีเนื้อหาการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ทำให้ผู้เข้าศึกษามีความพึงพอใจและมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้อย่างเต็มที่ สื่อการจัดการเรียนการสอนมีความน่าสนใจ เร้าให้เกิดการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา นอกจากนี้ ในด้านความสะดวกสบาย อาจเป็นเพราะสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนต่างๆ สภาพแวดล้อม และสถานที่มีความพร้อม เอื้อต่อการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างราบรื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปวริศา เรืองพานิช (2553: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย ตามโครงการความร่วมมือในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต รุ่นที่ 1-4 กรณีศึกษาศูนย์การศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model พบว่า กลุ่มนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ คุณสมบัติผู้เรียน อยู่ในระดับเหมาะสม คุณสมบัติผู้สอน ทรัพยากรสนับสนุน อยู่ในระดับมาก และกลุ่มบัณฑิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ประเด็น คุณสมบัติผู้เรียน ระดับเหมาะสม คุณสมบัติผู้สอน ทรัพยากรสนับสนุน อยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. ด้านกระบวนการ พบว่า การพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตเป็นไปตามกรอบแนวทางและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นไปตามแผนที่กำหนดและสามารถจัดการศึกษาได้ครบถ้วนสมบูรณ์ กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริม

การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง มีการใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหารายวิชา มีการเรียงลำดับเนื้อหาก่อนหลังอย่างเหมาะสมเพื่อความต่อเนื่องของการเรียนรู้ ใช้การจัดกระบวนการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อฝึกประสบการณ์ผู้ศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ การวัดและประเมินผลมีหลักการที่แน่นอนชัดเจน โปร่งใส เป็นไปได้ มีวิธีการวัดที่หลากหลายเหมาะสมกับบริบทรายวิชา ระยะเวลา และนิสิต มีเปิดโอกาสนิสิตมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล อาจารย์ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอดและการเลือกใช้สื่อการสอนอย่างชำนาญเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน มีการร่วมกันสรุปผลการจัดการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้นิสิตได้นำเสนอแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และให้นิสิตได้ประเมินอาจารย์ผู้สอนเป็นรายบุคคลทุกปีการศึกษาหรือทุกภาคการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มานี แสงหิรัญ (2554: 38-39) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ พบว่า ด้านกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกเรื่องดำเนินการเป็นส่วนมาก และการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4. ด้านผลผลิต พบว่า การพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนิสิตและบัณฑิตมีความเห็นว่าผลที่ได้จากการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำให้ได้ประสบการณ์ที่ดี มีความสำคัญ และมีประโยชน์ ผู้ศึกษาอาจพบว่ามีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญต่อการปฏิบัติงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้ความสามารถตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความเป็นนักวิชาการรักในการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม และมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ต่อบุคคลรอบข้าง ต่อหลักสูตร และต่อวิชาชีพครู และยังประกอบด้วยคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธันยพร ปัญญาทิพย์ (2554: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 5 ปี พุทธศักราช 2547 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า ด้านผลผลิต คุณลักษณะบัณฑิตและคุณภาพทางวิชาการบัณฑิตมีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งผลการประเมินทุกด้าน เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

5. ด้านผลกระทบ พบว่า การพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้เข้าศึกษาและบัณฑิตเห็นว่าความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติงานจริงได้ จากการสอบถามความคิดเห็นและสังเกตท่าทีของบุคคลภายนอกต่อสถาบันการศึกษาและต่อผู้เข้าศึกษาและบัณฑิตอาจทำให้เข้าใจได้ว่า บุคคลภายนอกให้ความสนใจและให้การยอมรับต่อการจัดการศึกษาและผลผลิตของหลักสูตรเป็นอย่างดี บัณฑิตที่จบการศึกษาได้งานทำและประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และจำนวนผู้สมัครเข้าศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปีการศึกษา จึงสามารถลงความเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หลักสูตร 5 ปี นั้น ประความสำเร็จและมีผลกระทบในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของฉันทนา ปล้องเจริญ (2553: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง) พุทธศักราช 2545 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้น ผู้ใช้หลักสูตรมีการพัฒนาการสอนและการทำงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร

ได้รับการยอมรับจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน มีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรมีการปรับปรุงพัฒนางาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินในประเด็นต่อไปนี้ คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรส่งเสริมการนำความรู้ความสามารถไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีสื่อที่เหมาะสมกับนิสิต ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงในการเรียน นิสิตมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชุมชนได้ มีคะแนนความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบและปรับแก้ไขจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้มีความเป็นปัจจุบัน ทันสมัย และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เข้าศึกษาตระหนักได้ว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้มุ่งส่งเสริมการพัฒนาให้ผู้เข้าศึกษามีความรู้ ความสามารถเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้สามารถตัดสินใจได้ฉับไวและมั่นใจมากยิ่งขึ้น
2. ร่วมประชุมและกำหนดนโยบายการจัดหาสื่อประกอบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับบทเรียน มีความน่าสนใจ และเป็นแนวทางให้นิสิตได้นำไปพัฒนาและปรับใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง และทำการติดตามและประเมินผลการผลิตสื่อการสอนและการใช้สื่อการสอนของอาจารย์ประจำวิชาอย่างจริงจัง เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ฯ ในระยะยาว
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความต้องการของนิสิต เพื่อให้นิสิตที่ศึกษามีความพึงพอใจและเต็มใจศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อประโยชน์ด้านผลผลิตของหลักสูตรที่มีคุณภาพต่อไป
4. ส่งเสริมกระบวนการสอนแบบวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้และประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ และร่วมอภิปรายในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาให้นิสิตมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. จัดให้มีการประสานงานกับชุมชนหรือมีการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ การให้บริการสังคมในทุกภาคการศึกษา เพื่อสร้างเสริมระสบการณ์ให้นิสิตได้มีโอกาสนำความรู้ไปใช้ในชุมชน และเกิดทัศนคติที่ดีต่อการทำงานในสังคม และสามารถวางแผนการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในแง่การจัดการศึกษาในระดับสากลโดยประยุกต์กับปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เพื่อความเจริญงอกงามตามหลักพุทธธรรมร่วมสมัย
2. ศึกษาการพัฒนาค่านิยมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และจิตวิญญาณในวิชาชีพของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อระสิทธิผลของการผลิตครูที่มีความสมบูรณ์พร้อมด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสมแก่การประกอบวิชาชีพทางการศึกษาและเป็นแม่พิมพ์ที่มีคุณค่า

เอกสารอ้างอิง

ฉันทนา ปล้องเจริญ. 2553. **การประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง) พุทธศักราช 2545 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ธันยพร ปัญญาทิพย์. 2554. **การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 5 ปี พุทธศักราช 2547 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เบญจพร ชนะกุล. 2553. **การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) สาขาการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2549.** รายงานการวิจัยทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

ปวริศา เรืองพานิช. 2553. **การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย ตามโครงการความร่วมมือในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต รุ่นที่ 1-4 กรณีศึกษาศูนย์การศึกษาจังหวัดนครสวรรค์.** ปริญญานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการการประเมิน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พัชรา บุญมานำ และ สมควร ทรัพย์บำรุง. 2553. **การประเมินหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.** รายงานการวิจัยคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต.

มานี แสงหิรัญ. 2554. การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. **วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์** ปีที่ 9 (ฉบับที่ 2): หน้า 38-39.

การศึกษาทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Study of Tenth Grade Students' Scientific Argumentation Skills

อานุภาพ พ่วงสมจิตร[1*] และ เอกรัตน์ ทานาค[1]

Anupap Puangsomchit[1*] and Akarat Tanak[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่แบบวัดทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ ซึ่งแต่ละข้อแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ สถานการณ์และคำถามที่ครอบคลุมองค์ประกอบของทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ข้อกล่าวอ้าง เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง หลักฐานสนับสนุน เหตุผลข้อโต้แย้งฝ่ายตรงข้าม และข้อโต้แย้งกลับ โดยคำถามข้อที่ 1 เป็นสถานการณ์เกี่ยวกับน้ำอัดลม และคำถามข้อที่ 2 เกี่ยวกับกลูต้าไธโอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ตามองค์ประกอบที่แสดง ผลการวิจัยพบว่าในการตอบคำถามข้อที่ 1 มีนักเรียนน้อยกว่าครึ่งหนึ่งที่มีทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่ 4 ขึ้นไป และจากการเปรียบเทียบทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์พบว่า นักเรียนแสดงทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในคำถามข้อที่ 2 ได้มากกว่าคำถามข้อที่ 1 แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังขาดทักษะในการหาหลักฐานเพื่อสนับสนุนการให้เหตุผลให้น่าเชื่อถือ

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the scientific argumentation skills. The participants were 30 tenth grade students. The instrument used for collecting data was a scientific argumentation skills test that consists of open-ended questions. Each question included two parts: 1) science situation and 2) question covered five components of argumentation skill, including claims, warrant, evidence, counter argument and supportive argument. The first question was about sparking soda whereas the second question was about glutathione. The research results shown less than half of students have science argumentation skills at level 4 or higher from the first question. While the comparison of science argumentation shown students have argumentation skills from the second question more than the first question. The results reveal students lack the skills to find the evidence to support a credible reason.

Keywords: Scientific Argumentation Skills

*Corresponding author; e-mail address: A.puangsomchit@gmail.com

---

[1]ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

[1]Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, 50 Pahol Yothin Road, Chatuchak, Bangkok 10900

คำนำ

วิทยาศาสตร์นับเป็นวัฒนธรรมของโลกยุคใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge-based society) ในกระบวนการทำงานของนักวิทยาศาสตร์นั้นเป็นกระบวนการที่ต้องทำการค้นคว้าและการวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเมื่อได้รับข้อค้นพบหรือความรู้ใหม่เกิดขึ้นจำเป็นต้องมีการนำเสนอให้คนในสังคมวิทยาศาสตร์ได้ทราบและตรวจสอบความถูกต้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) และกระบวนการหนึ่งที่จะเกิดขึ้นเสมอคือการแสดงความคิด วิพากษ์วิจารณ์และอภิปรายโต้แย้งต่อข้อค้นพบหรือความรู้นั้น ซึ่งการตรวจสอบความถูกต้องจำเป็นต้องพึ่งกระบวนการอภิปรายโต้แย้งเพื่อยืนยันข้อค้นพบนั้นว่าถูกต้องแน่ชัด ซึ่งกระบวนการทำงานทางวิทยาศาสตร์ที่ดีในการค้นพบสิ่งต่างๆ ควรจะต้องมีการอภิปรายโต้แย้งกันระหว่างคนในสังคมวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการทำงานของนักวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาค้นคว้านั้นจำเป็นต้องใช้ทักษะการอภิปรายโต้แย้งร่วมด้วย

โดยในศาสตร์ของวิทยาศาสตร์นั้น การอภิปรายโต้แย้ง (Argumentation) จึงเป็นส่วนหนึ่งของทักษะการสื่อสารและการอภิปรายโต้แย้งยังถือเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เนื่องจากวิทยาศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล การอภิปรายโต้แย้งจำเป็นต้องมีข้อสันนิษฐานที่มีเหตุผลมาสนับสนุนรองรับ หรือนำเสนอให้กับผู้อื่นได้รับทราบได้ ดังนั้นในการอภิปรายโต้แย้งจำเป็นต้องมีข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อทำให้การสนทนานั้นดำเนินต่อไปได้ การยอมรับหรือปฏิเสธการอภิปรายโต้แย้งนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มากกว่าความจริงที่ตนเองยึดถืออยู่ (Walton, 2008)

เมื่อผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการอภิปรายโต้แย้ง ผู้เรียนจะมีพัฒนาการที่สำคัญในทักษะการคิดขั้นสูง การตั้งคำถาม การอภิปรายโต้แย้ง และการคิดอย่างเป็นระบบ (Lin and Mintzes, 2010) ซึ่งกระบวนการอภิปรายโต้แย้งนั้นถือเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (Driver *et al.*, 2000) เนื่องจากการอภิปรายโต้แย้งนั้นจะฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะในการคิดที่หลากหลาย มองปรากฏการณ์ต่างๆในหลากหลายมุมมอง ใช้ความสามารถในการสืบเสาะหาข้อมูลหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สามารถตรวจสอบได้ สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล หลักฐาน จนผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง (Driver *et al.*, 2000) ตลอดจนนำข้อมูลหรือหลักฐานเชิงประจักษ์นั้นๆไปนำเสนอให้ผู้อื่นเชื่อในความคิดของตนเองได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียน ใกล้ชุมชน และเป็นประเด็นที่ยังไม่สามารถหาข้อสรุปของสังคมได้ เพื่อสร้างความสนใจให้กับนักเรียน และพัฒนาความสามารถในการอภิปรายโต้แย้งให้อยู่ในระดับสูง (พัฒนวงศ์ ดอกไม้, 2555)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเพื่อศึกษาทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อเป็นข้อมูลให้เข้าใจถึงระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน เพราะในการจะพัฒนาทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน สิ่งสำคัญคือครูผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจถึงระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่มีอยู่ เพื่อจะนำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบวัดทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งแบบวัดทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ มี 2 ข้อ ซึ่งแต่ละข้อประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) สถานการณ์ทางวิทยาศาสตร์ และมีข้อคำถาม 5 ข้อที่ครอบคลุม 5 องค์ประกอบของทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ข้อกล่าวอ้าง เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง หลักฐานสนับสนุน เหตุผลข้อโต้แย้งฝ่ายตรงข้าม และข้อโต้แย้งกลับ

โดยคำถามข้อที่ 1 จะเป็นสถานการณ์เกี่ยวกับน้ำอัดลมที่ไม่มีข้อมูลให้พิจารณา และคำถามข้อที่ 2 จะเป็นสถานการณ์เกี่ยวกับกลูต้าไธโอนซึ่งมีข้อมูลให้นักเรียนเพื่อประกอบการพิจารณา

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้สร้างขึ้นโดยคำนึงถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและบริบทที่ใกล้ตัวกับนักเรียน โดยคำถามข้อที่ 1 จะเป็นสถานการณ์เกี่ยวกับน้ำอัดลม ซึ่งมีการนำเสนอผลเสียของน้ำอัดลมที่มีฤทธิ์กัดกร่อนรุนแรงและได้รับการเผยแพร่ทางสังคมออนไลน์อย่างกว้างขว้าง และคำถามข้อที่ 2 จะเป็นสถานการณ์เกี่ยวกับกลูต้าไธโอนซึ่งปัจจุบันผลิตภัณฑ์อาหารเสริมได้รับความสนใจจากคนในสังคมอย่างกว้างขว้างมีผลิตภัณฑ์พร้อมคำโฆษณาชวนเชื่อเพื่อให้ได้เรียกความสนใจให้กับผลิตภัณฑ์ออกมามากมาย สถานการณ์ทั้งสองเป็นสถานการณ์ที่นักเรียนต้องตัดสินใจว่าจะเชื่อถือหรือไม่จากนั้นนำประเด็นในการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสมของประเด็นที่ออกแบบ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะจัดกลุ่มนักเรียนตามระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน เพื่อแสดงข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยจะจัดกลุ่มแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามองค์ประกอบทักษะการอภิปรายโต้แย้ง คือ ระดับ 1 มี 1 องค์ประกอบ ระดับ 2 มี 2 องค์ประกอบ ระดับ 3 มี 3 องค์ประกอบ ระดับ 4 มี 4 องค์ประกอบ และระดับ 5 มี 5 องค์ประกอบ รวมทั้งผู้วิจัยนำคำตอบของนักเรียนในแต่ละองค์ประกอบมาพิจัดกลุ่มว่าเหตุผลที่นักเรียนตอบว่าสอดคล้องกับหลักการหรือเหตุผลทางวิทยาศาสตร์หรือไม่

วิธีการ

รูปแบบของงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เพื่อศึกษาระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สำหรับกลุ่มที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน ประกอบด้วยนักเรียนชาย 14 คน และนักเรียนหญิง 16 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้นักเรียนกลุ่มที่ศึกษาทำแบบวัดทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์และวิเคราะห์ผลการศึกษา

ผลการทดลองและวิจารณ์

จากผลการศึกษาทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์โดยใช้แบบวัดทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ ในคำถามที่ 1 สถานการณ์เกี่ยวกับน้ำอัดลมที่ไม่มีข้อมูลให้พิจารณา พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ (11 คน) มีทักษะการอภิปรายโต้แย้งวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับที่ 4 ในขณะที่คำถามที่ 2 เกี่ยวกับกลูต้าไธโอนซึ่งมีข้อมูลให้นักเรียนเพื่อประกอบการพิจารณา พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ (17 คน) มีทักษะการอภิปรายโต้แย้ง

วิทยาศาสตร์ในระดับที่ 5 เมื่อพิจารณารูปแบบขององค์ประกอบของทักษะการอภิปรายโต้แย้งวิทยาศาสตร์ที่นักเรียนแสดงออกมาในแต่ละระดับ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1 (Table 1.)

Table 1. Tenth Grade Students' Scientific Argumentation Skills

	Science situation without providing data						Science situation with providing data					
Level	Claim	Warrant	Evidence	Counter arguments	Supportive arguments	Number	Claim	Warrant	Evidence	Counter arguments	Supportive arguments	Number
Level 2						6						-
Level 3						2						-
						2						1
						6						1
Level 4						9						8
						1						3
						2						-
Level 5						2						17

จากคำถามข้อที่ 1 ซึ่งเป็นสถานการณ์เกี่ยวกับน้ำอัดลมที่ไม่มีข้อมูลให้ การวิจัยพบว่านักเรียนมีระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ใน 4 ระดับ คือ ตั้งแต่ระดับที่ 2-5 โดยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่มีระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่ 4 จำนวน 12 คน

กลุ่มที่มีระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่ 4

มีนักเรียนจำนวน 12 คนที่มีทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับนี้ แต่มีองค์ประกอบที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. มีจุดยืนของตนเอง มองเห็นมุมของคนอื่น แต่ไม่สามารถโน้มน้าวให้คนอื่นคล้อยตามความคิดของตนเองได้

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนจำนวน 9 คน สามารถแสดงข้อกล่าวอ้างและให้หตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างที่เป็นความรู้วิทยาศาสตร์ได้ รวมทั้งแสดงหลักฐานสนับสนุน โดยนักเรียน 8 คนที่สนับสนุนโดยใช้การทดลองและอีก 1 คนที่มีการให้หลักฐานสนับสนุนที่เป็นการอ้างอิงข่าว และเหตุผลข้อโต้แย้งกลับของฝ่ายตรงข้ามก็จะสอดคล้องกับเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง

2. มองเห็นทั้งมุมมองของตนเองและของฝ่ายตรงข้าม พร้อมมีเหตุผล แต่ขาดหลักฐานอ้างอิง

ผลการวิจัยพบว่านักเรียน 1 คน สามารถแสดงข้อกล่าวอ้างและเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างที่เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้ สามารถแสดงเหตุผลข้อโต้แย้งฝ่ายตรงข้าม และข้อโต้แย้งกลับได้ แต่ไม่สามารถแสดงหลักฐานสนับสนุนได้ นักเรียนกลุ่มนี้สามารถอภิปรายโต้แย้งได้ทั้ง 2 ฝ่ายแต่ขาดหลักฐานสนับสนุน

3. มีมุมมองของตนเองชัดเจนพร้อมหลักฐานสนับสนุน และพยายามโน้มน้าวให้คนอื่นคล้อยตามความคิดของตนเอง แต่ไม่สามารถมองในมุมตรงข้ามได้

ผลการวิจัยพบว่านักเรียน 2 คน สามารถแสดงข้อกล่าวอ้าง โดยเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของนักเรียนกลุ่มนี้เป็นการให้ข้อมูลที่เป็นความรู้วิทยาศาสตร์ที่กล่าวถึงความเป็นกรดและฤทธิ์กัดกร่อนของน้ำอัดลม แต่หลักฐานสนับสนุนที่ให้มานั้นแตกต่างจากเหตุผลสนับสนุน โดยนักเรียน 1 คนให้หลักฐานสนับสนุนเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์และมีการอ้างอิงหน่วยงาน และนักเรียนอีกคนจะให้หลักฐานสนับสนุนจากวิดีโอที่มีการทำการทดลอง ในส่วนของข้อโต้แย้งกลับจะสอดคล้องกับหลักฐานสนับสนุนคือเป็นการใช้ข้อโต้แย้งที่เป็นหลักฐานโดยเป็นหลักฐานที่คล้ายกับหลักฐานสนับสนุน

กลุ่มที่มีระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่ 3

มีนักเรียนจำนวน 10 คนที่มีทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับนี้ แต่มีองค์ประกอบที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่มีความคิดอยู่กับมุมมองของตนเองในเชิงวิทยาศาสตร์อย่างชัดเจน

ผลการวิจัยพบว่านักเรียน 2 คน สามารถให้ข้อกล่าวอ้าง เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง และหลักฐานสนับสนุนได้ แต่ไม่สามารถให้เหตุผลข้อโต้แย้งของฝ่ายตรงข้ามและข้อโต้แย้งกลับได้ เมื่อวิเคราะห์การให้เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างพบว่าเป็นเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างที่เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทั้งหมด ส่วนหลักฐานสนับสนุนเป็นกล่าวถึงการทดลองของนักวิทยาศาสตร์ จำนวน 1 คน และอีก 1 คนให้หลักฐานสนับสนุนที่เป็นการอ้างอิงบทความ

2. กลุ่มที่อธิบายเหตุผลในความคิดด้านเดียว และพยายามโน้มน้าวให้คนอื่นคล้อยตามความคิดของตนเอง แต่ไม่สามารถมองในมุมตรงข้ามได้

ผลการวิจัยพบว่านักเรียน 2 คน สามารถแสดงข้อคิดเห็นในเชิงวิทยาศาสตร์ได้โดยให้ข้อกล่าวอ้าง เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างได้ และสามารถให้ข้อโต้แย้งกลับซึ่งเป็นเหตุผลที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์และอ้างอิงหน่วยงาน ซึ่งข้อโต้แย้งกลับจะมีลักษณะเหตุผลใกล้เคียงกับเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง โดยข้อโต้แย้งกลับใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงและมีการอ้างอิงหน่วยงาน โดยนักเรียนกลุ่มนี้ไม่สามารถมองมุมมองที่แตกต่างของฝ่ายตรงข้ามได้ จึงไม่สามารถให้เหตุผลข้อโต้แย้งของฝ่ายตรงข้ามได้

3. กลุ่มที่มองต่างมุม สามารถแสดงข้อกล่าวอ้างและให้เหตุผลสนับสนุนได้ แต่ขาดการใช้หลักฐาน

ผลการวิจัยพบว่านักเรียน 6 คน สามารถให้ข้อกล่าวอ้าง และเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างที่เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้จำนวน 5 และมีนักเรียน 1 คนที่ให้เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างที่เป็นความเห็นส่วนตัวที่มาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ โดยนักเรียนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่สามารถให้เหตุผลของฝ่ายตนเองและฝ่ายตรงกันข้ามได้ แต่จะไม่สามารถอ้างอิงหลักฐานเหตุผลของตนเองได้ รวมไปถึงไม่สามารถให้ข้อโต้แย้งกลับของอีกฝ่ายได้ ถึงแม้ว่าจะสามารถให้เหตุผลของฝ่ายตรงกันข้ามได้ก็ตาม

กลุ่มที่มีระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่ 2

1. กลุ่มที่มองในมุมตนเอง แต่ยังไม่มีหลักฐานสนับสนุนให้น่าเชื่อถือ

ผลการวิจัยพบว่ามีนักเรียนจำนวน 5 คนที่มีทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในทางเดียวกัน คือ มองในมุมตนเอง แต่ยังไม่มีหลักฐานสนับสนุนให้น่าเชื่อถือ กลุ่มนี้สามารถแสดงข้อคิดในเชิงวิทยาศาสตร์ได้โดยให้ข้อกล่าวอ้างและเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างได้ โดยให้เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างที่เกี่ยวข้อง

วิทยาศาสตร์ทั้งหมด โดยมี 3 คน กล่าวถึงความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และอีก 2 คนกล่าวถึงการอ้างอิงกระบวนการ แต่ยังไม่สามารถแสดงหลักฐานสนับสนุนให้ความคิดของตนเองน่าเชื่อถือ

กลุ่มที่มีระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่ 5

1. กลุ่มที่แสดงทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ได้ครบองค์ประกอบ

ผลการวิจัยพบว่านักเรียน 2 คนมีทักษะการอภิปรายโต้แย้งในระดับนี้ นักเรียนกลุ่มนี้สามารถให้องค์ประกอบทักษะการอภิปรายโต้แย้งได้ครบทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยนักเรียน 1 คนจะให้เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างเป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ในขณะที่นักเรียนอีกคนจะให้เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างจากประสบการณ์ตรง โดยหลักฐานสนับสนุนจะใช้การทดลองเพื่อสนับสนุนเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างทั้งสองคน และข้อโต้แย้งกลับจะมีลักษณะคำตอบที่ใกล้เคียงกับหลักฐานสนับสนุน

สำหรับคำถามข้อที่ 2 เกี่ยวกับการใช้กลูต้าไธโอนเพื่อทำให้ผิวขาวโดยมีข้อมูลมาให้ประกอบการพิจารณา การวิจัยพบว่านักเรียนมีระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ใน 3 ระดับ 5 กลุ่ม โดยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่มีระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่ 5 จำนวน 17 คน

กลุ่มที่มีระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่ 5

1. กลุ่มที่แสดงทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ได้ครบองค์ประกอบ

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนจำนวน 17 คน สามารถแสดงองค์ประกอบของทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ได้ครบทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยสามารถแสดงข้อคิดในเชิงวิทยาศาสตร์ได้โดยให้ข้อกล่าวอ้างและเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างที่เป็นความรู้วิทยาศาสตร์ได้ทั้ง 17 คน โดย 15 คนมีหลักฐานสนับสนุนเป็นหลักฐานที่เป็นบทความทางวิชาการ ซึ่งข้อมูลของหลักฐานสนับสนุนนั้นนำมาจากบทความที่กำหนดให้ และอีก 2 คนใช้หลักฐานสนับสนุนที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เป็นประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูลที่เคยประสบมา และการอ้างอิงข่าวการเสียชีวิตของคนที่เคยใช้กลูต้าไธโอน ตามลำดับ

กลุ่มที่มีระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่ 4

มีนักเรียนจำนวน 11 คนที่มีทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับนี้ แต่มีองค์ประกอบแตกต่างกัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. มีจุดยืนของตนเอง มองเห็นมุมของคนอื่น แต่ไม่สามารถโน้มน้าวให้คนอื่นคล้อยตามความคิดของตนเองได้

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนจำนวน 8 คนที่ สามารถแสดงข้อคิดในเชิงวิทยาศาสตร์ได้โดยให้ข้อกล่าวอ้างและเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างที่เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้ทั้งหมด แต่เมื่อวิเคราะห์หลักฐานสนับสนุนที่ให้มีความหลากหลายแตกต่างกันไป นักเรียน 4 คนให้หลักฐานสนับสนุนที่เป็นบทความวิชาการในบทความที่กำหนดมาให้ นักเรียน 2 คนเป็นการอ้างอิงหนังสือเรียนที่นักเรียนเคยเรียน และนำข้อมูลที่เคยเรียนมามาเป็นหลักฐานสนับสนุน และนักเรียน 2 คนมีหลักฐานสนับสนุนที่เป็นการอ้างอิงข่าวที่มีการรายงานผลเสียของการใช้กลูต้าไธโอน แต่นักเรียนกลุ่มนี้ยังไม่สามารถให้ข้อโต้แย้งกลับของฝ่ายที่เห็นต่างได้ หลายคำตอบไม่สมเหตุสมผล

2. กลุ่มที่มองเห็นทั้งมุมมองของตนเองและของฝ่ายตรงข้าม พร้อมมีเหตุผล แต่ขาดหลักฐานอ้างอิง

ผลการวิจัยพบว่านักเรียน 3 คน สามารถแสดงข้อกล่าวอ้างและเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างที่เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้จำนวน 2 คน ตลอดจนเหตุผลข้อโต้แย้งฝ่ายตรงและข้อโต้แย้งกลับก็เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ในขณะที่นักเรียนอีก 1 คน เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างเป็นการให้เหตุผลส่วนตัว รวมไปถึงเหตุผลข้อโต้แย้งของฝ่ายตรงข้ามก็เป็นการให้เหตุผลส่วนตัว ซึ่งลักษณะตรงกันข้ามกับเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง แต่ข้อโต้แย้งกลับเป็นหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่นำมาจากบทความที่กำหนดให้ นักเรียนกลุ่มนี้ขาดองค์ประกอบของหลักฐานสนับสนุน ซึ่งคำตอบที่ให้มาจะเป็นเหตุผลมากกว่าที่จะเป็นหลักฐาน โดยส่วนใหญ่ยังไม่ใช่หลักฐานที่มาสนับสนุนข้อกล่าวอ้างได้ เป็นเพียงความคิดเห็นเสียมากกว่า

กลุ่มที่มีระดับทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่ 3

มีนักเรียนจำนวน 2 คนที่มีทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับนี้ แต่มีองค์ประกอบแตกต่างกันไป สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่อธิบายเหตุผลในความคิดด้านเดียว และพยายามโน้มน้าวให้คนอื่นคล้อยตามความคิดของตนเอง แต่ไม่สามารถมองในมุมตรงข้ามได้

ผลการวิจัยพบว่านักเรียน 1 คน สามารถแสดงข้อกล่าวอ้าง เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างที่เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และสามารถให้ข้อโต้แย้งกลับซึ่งเป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์โดยนำคำตอบมาจากบทความที่กำหนดให้

2. กลุ่มที่มองต่างมุม สามารถแสดงข้อกล่าวอ้างและให้เหตุผลสนับสนุนได้ แต่ขาดการใช้หลักฐาน

ผลการวิจัยพบว่านักเรียน 1 คน สามารถให้ข้อกล่าวอ้าง และเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างที่เป็นการใช้เหตุผลส่วนตัวอันเป็นความคิดส่วนบุคคลของนักเรียน ไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นความรู้วิทยาศาสตร์ โดยนักเรียนกลุ่มนี้สามารถให้เหตุผลของฝ่ายตนเองและฝ่ายตรงกันข้ามได้ แต่จะไม่สามารถอ้างอิงหลักฐานเหตุผลของตนเองได้รวมไปถึงไม่สามารถให้ข้อโต้แย้งกลับของอีกฝ่ายได้ ถึงแม้ว่าจะสามารถให้เหตุผลของฝ่ายตรงกันข้ามได้ก็ตาม

สรุปผลการวิจัย

ในการตอบคำถามข้อที่ 1 ที่ไม่มีข้อมูลมาให้พิจารณามีนักเรียนน้อยกว่าครึ่งหนึ่งที่มีทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่ 4 ขึ้นไป (14 คน) โดยในการตอบคำถามข้อที่ 2 ที่มีข้อมูลประกอบการพิจารณาพบว่ามีนักเรียน 28 คนที่มีทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่ 4 ขึ้นไป โดยเหตุผลที่นักเรียนตอบส่วนใหญ่เป็นเชิงวิทยาศาสตร์และสนับสนุนด้วยหลักฐานที่เป็นการอ้างอิงบทความวิชาการ การทดลอง และประสบการณ์ตรงของนักเรียน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Walton (2008) ที่กล่าวว่า การอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานวิทยาศาสตร์มากกว่าความจริงที่ตนเองยึดถืออยู่ และจากการเปรียบเทียบทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในคำถามข้อที่ 1 ที่ไม่มีข้อมูลมาให้พิจารณา และคำถามข้อที่ 2 ที่มีข้อมูลประกอบการพิจารณาพบว่า นักเรียนแสดงทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ในคำถามข้อที่ 2 ได้มากกว่าคำถามข้อที่ 1 แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังขาดทักษะในการหาหลักฐานเพื่อสนับสนุนการให้เหตุผลให้น่าเชื่อถือ สอดคล้องกับ Driver *et al.* (2000) ที่กล่าวว่า ความสามารถในการสืบเสาะหาข้อมูลหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สามารถตรวจสอบได้ สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล หลักฐานจนผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ตลอดจนนำข้อมูลหรือหลักฐานเชิงประจักษ์นั้นไปนำเสนอให้ผู้อื่นเชื่อ

ในความคิดของตนเองได้ เป็นทักษะที่สำคัญในการพัฒนาทักษะการอภิปรายโต้แย้ง ดังนั้นในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอภิปรายโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนควรพัฒนาทักษะการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล ทักษะในการสืบเสาะหาข้อมูลหรือหลักฐานเชิงประจักษ์และทักษะในการสืบค้นข้อมูลควบคู่กันไปด้วย (พัชราภรณ์ บุณยทรรศนีย์, 2558)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2552. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

พัชราภรณ์ บุณยทรรศนีย์. 2558. **การพัฒนาทักษะการอภิปรายโต้แย้ง เรื่องแรงและกฎการเคลื่อนที่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้บริบทเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้.** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พัฒนวงศ์ ดอกไม้. 2555. **การเปรียบเทียบผลการเรียนประเด็นปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนผสมผสานกับรูปแบบการเรียนปกติที่มีต่อความสามารถในการโต้แย้งและการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีผลการเรียนฟิสิกส์แตกต่างกัน**. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Driver, R., P. Newton., and J. Osborne. 2000. “Establishing the norms of scientific argumentation in classrooms.” **Science Education** 84(3): 287–312.

Lin, S.S., and J.J. Mintzes. 2010. “Learning argumentation skills through instruction in sociosciencetific issue : the effect of ability level.” **International Journal of Science and Mathematics Education** 8(6): 993-1018.

Walton D. 2008. **Informal logic: A pragmatic approach.** 2nd ed. Cambridge University Press

การสำรวจทัศนคติที่มีต่อวิชาฟิสิกส์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

First-year students' attitudes in physics survey at King Mongkut's University of Technology

ภาคภูมิ เพ็งสุวรรณ[1] และ แสงกฤช กลั่นบุศย์[1*]

Parkpoom Pengsuwan[1] and Saengkrit Klunboot[1*]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ได้ทำการสำรวจทัศนคติที่มีต่อวิชาฟิสิกส์โดยใช้แบบสำรวจทัศนคติของมหาวิทยาลัยโคโลลาโดแห่งโบลเดอร์ที่แปลเป็นภาษาไทย โดยได้ทำการสำรวจกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีที่ลงเรียนรายวิชาฟิสิกส์ทั่วไปสำหรับวิทยาศาสตร์ 1 และฟิสิกส์ทั่วไปสำหรับวิศวกรรมศาสตร์ 1 จำนวน 567 คน แยกออกเป็นคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ พบว่านักศึกษามีทัศนคติว่าฟิสิกส์เป็นวิชาที่ต้องใช้ความพยายามในการทำความเข้าใจ แต่กลับไม่สามารถนำมโนทัศน์ทางฟิสิกส์ไปประยุกต์แก้ปัญหาโจทย์ได้ นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาที่เรียนในสาขาที่เน้นฟิสิกส์กลับคิดว่าการเรียนฟิสิกส์ไม่จำเป็นต้องใช้ความพยายามมาก แต่ในทางตรงกันข้ามนักศึกษาในสาขาที่ไม่เน้นฟิสิกส์ เช่น สาขาเทคโนโลยีมีเดีย กลับคิดว่าฟิสิกส์เป็นวิชาที่ต้องใช้ความพยายามมากในการทำความเข้าใจ แต่ก็ยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาฟิสิกส์อยู่ดี ซึ่งการสำรวจนี้จะเป็นข้อมูลที่ดีสำหรับอาจารย์ผู้สอนเพื่อนำไปออกแบบการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงทัศนคติของนักศึกษา ซึ่งอาจทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนวิชาฟิสิกส์มากขึ้นและส่งผลการการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างแท้จริง

ABSTRACT

This study is the students' attitudes about physics survey using CLASS (Colorado Learning Attitudes about Science Survey). We have collected data from first-year students at King Mongkut's University of Technology Thonburi (KMUTT) who enrolled General Physics For Science Students I and General Physics For Engineering Students I (N= 567). Those students are separated to 3 faculties which are faculty of Engineering, faculty of Science and faculty of Industrial Education and Technology. As the result from the survey, students think that physics is the subject which they have to try their best to understand. However, they still can't apply a conceptual approach and reasoning in problem solving. Moreover, students who study in the physics concentrated programs think that physics doesn't need so much effort to understand. While students who need to exert the effort in order to understand for studying in physics are not in the physics concentrated programs. This survey benefits for teachers to design learning module for improving the students' attitudes and learning experience.

Key Words: CLASS, attitude survey, belief, epistemology, first-year students.

* Corresponding author; e-mail address: **saengkrit.klu@mail.kmutt.ac.th**

[1]ภาควิชาฟิสิกส์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ 10140

[1]Department of Physics, Faculty of Science, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, 10140

คำนำ

ในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ทั้งในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา วิชาฟิสิกส์จัดว่าเป็นวิชาที่มีความยากวิชาหนึ่งในการเรียนรู้และทำความเข้าใจ ซึ่งมุมมองของนักเรียนและครูระดับมัธยมศึกษาตอนปลายคิดว่าวิชาฟิสิกส์ยากเนื่องจากมีเนื้อหาที่นำเสนอในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการทดลอง สูตรในการคำนวณ กราฟ และความเข้าใจในมโนทัศน์ ยิ่งไปกว่านั้นนักเรียนยังจำเป็นต้องเชื่อมโยงในแต่ละรูปแบบนั้นด้วย (Angell et al., 2004) นอกจากนี้จาก ความเชื่อของนักเรียนที่มีต่อวิชาฟิสิกส์กล่าวคือความเชื่อเกี่ยวกับโครงสร้างของความรู้ทางฟิสิกส์ ความเชื่อมโยงระหว่างฟิสิกส์และโลกแห่งความจริง รวมถึงกลวิธีที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนล้วนแต่มีความสำคัญต่อความสามารถในการเรียนวิชาฟิสิกส์เป็นอย่างมาก (Perry W.G., 1999; Lising L. and Elby A., 2005) และการเรียนการสอนในวิชาฟิสิกส์ที่จะประสบความสำเร็จและนักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจนั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาฟิสิกส์มากกว่าการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่เคยเรียนผ่านมาในระดับมัธยม (Sadler and Tai, 2001) นอกจากนี้ได้มีการสำรวจทัศนคติเปรียบเทียบกับความสามารถในการเรียนรู้มโนทัศน์พบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน กล่าวคือผู้ที่มีทัศนคติต่อวิชาฟิสิกส์ดี จะสามารถเรียนรู้ได้ดีด้วย (Perkins K.K. et al., 2005)ด้วยเหตุนี้การศึกษาถึงทัศนคติและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อวิชาฟิสิกส์นั้น ถือเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับครูที่จะนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขทัศนคติที่บกพร่องให้นักเรียนมีมุมมองต่อวิชานี้ที่ดีขึ้น และมีความพยายามที่จะเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างแท้จริง

แบบสำรวจทัศนคติและความคาดหวังต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และฟิสิกส์นั้นมีอยู่หลายรูปแบบ โดยในงานวิจัยนี้ได้นำแบบสำรวจทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาฟิสิกส์ที่พัฒนาโดยมหาวิทยาลัยโคโลราโดแห่งโบลเดอร์ (Colorado Learning Attitudes about Science Survey; CLASS) นำมาใช้สำรวจทัศนคติของนักเรียน โดยแบบสำรวจนี้ได้ถูกพัฒนามาจากแบบสำรวจความคาดหวังของมหาวิทยาลัยแมรีแลนด์ (Maryland Physics Expectations; MPEX) แบบสำรวจมุมมองเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ (View About Science Survey; VASS) และแบบสำรวจสำหรับประเมินความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ (Epistemological Beliefs Assessment for Physics Science Survey; EBAPS) โดยพัฒนาให้มีภาษาที่เหมาะกับนักเรียนทุกระดับชั้น (Adams W.K. et al., 2006) และจากการสำรวจทัศนคติโดยใช้แบบสำรวจนี้ของ Adams W.K. et al. (2006) พบว่านักศึกษาที่ลงเรียนรายวิชาฟิสิกส์ที่ใช้แคลคูลัสมีทัศนคติที่ดีกว่านักศึกษาที่ลงเรียนรายวิชาฟิสิกส์ที่ใช้พีชคณิต ซึ่งอาจบอกเป็นนัยได้ว่านักศึกษาสายวิทยาศาสตร์สุขภาพมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาฟิสิกส์ จึงทำให้เลือกที่จะเรียนในสาขาที่ไม่เน้นทางฟิสิกส์ แต่หากสำรวจทัศนคติของนักศึกษาที่เรียนสาขาฟิสิกส์ พบว่าทัศนคติของนักศึกษาจะค่อนข้างสูง จึงอาจกล่าวได้ว่านักศึกษาที่เรียนคณะที่ใช้ฟิสิกส์มากเช่น คณะวิศวกรรมศาสตร์หรือคณะวิทยาศาสตร์ สาขาฟิสิกส์ อาจมีทัศนคติต่อวิชาฟิสิกส์สูงกว่าบางสาขาที่ไม่เน้นวิชาฟิสิกส์ และจากการสำรวจของ Perkins K.K. et al. (2005) โดยเปรียบเทียบคะแนนทัศนคติที่สำรวจโดย CLASS กับคะแนนจาก FMCE (Force and Motion Conceptual Evaluation) มีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้มีทัศนคติที่ดีจะมีความสามารถในการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ได้ดีเช่นกัน

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาทัศนคติของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ที่ลงเรียนรายวิชา ฟิสิกส์ทั่วไปสำหรับนักศึกษาวิทยาศาสตร์ 1 และฟิสิกส์ทั่วไป

สำหรับนักศึกษาวิศวกรรม 1 เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างทัศนคติของนักศึกษาที่เรียนในคณะที่เน้นฟิสิกส์ และนักศึกษาที่อยู่ในคณะที่ไม่เน้นฟิสิกส์ และระบุทัศนคติด้านใดที่ควรแก้ไข เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงทัศนคติของนักศึกษา ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

อุปกรณ์และวิธีการ

แบบสำรวจ CLASS

แบบสำรวจทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาฟิสิกส์ที่ออกแบบโดยมหาวิทยาลัยโคโลราโด แห่งโบลเดอร์ (Colorado Learning Attitudes about Science Survey; CLASS) ซึ่งผ่านการทดสอบความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่น จากการวิเคราะห์ทางสถิติกับนักศึกษาจำนวน 2,400 คน โดยแบบสำรวจนี้จะมีคำถามทั้งหมด 42 คำถาม โดยให้ผู้ตอบแบบสำรวจเลือกระดับความเห็นด้วย 5 อันดับ เรียงจาก ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งไปถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยคำถามเหล่านี้จะแบ่งออกเป็น 8 กลุ่ม ดัง Table 1 และการคิดคะแนนจะแบ่งเป็น 2 ส่วนคือคิดคะแนนภาพรวมและคิดคะแนนรายกลุ่ม

Table 1 Meaning of each category in CLASS survey.

Category	Meaning
Real World Connection (RWC)	Seeing the connection between physics and real life.
Personal Interest (PI)	Students feel a personal interest in / connection to physics or not.
Sense Making / Effort (SM)	For student exerting the effort needed towards sense-making is worthwhile.
Conceptual Understanding (CC)	Understanding that physics is coherent and is about making-sense, drawing connections, and reasoning not memorizing. Making sense of math.
Applied Conceptual Understanding (ACU)	Understanding and applying a conceptual approach and reasoning in problem solving, not memorizing or following problem solving recipes.
Problem Solving General (PSG)	General views about problem solving
Problem Solving Confidence (PSC)	Confidence in problem solving.
Problem Solving Sophistication (PSS)	The difficulty in problem solving.

การสำรวจทัศนคติ

สำรวจทัศนคตินักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ที่ลงเรียนวิชาฟิสิกส์ทั่วไปสำหรับวิทยาศาสตร์ 1 และฟิสิกส์ทั่วไปสำหรับวิศวกรรมศาสตร์ 1ในปีการศึกษา 2558 จำนวน 567 คน โดยแยกเป็นคณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 258 คน คณะวิทยาศาสตร์จำนวน 228 คน และคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีจำนวน 81 คน

การวิเคราะห์ผล

จากข้อมูลการสำรวจ นำมาวิเคราะห์เพื่อระบุว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่สำรวจมีทัศนคติด้านใดที่ดี หรือด้านใดที่ไม่ดี รวมถึงทัศนคติของนักศึกษาที่เลือกเรียนสาขาวิชาที่แตกต่างกันจะมีความแตกต่างกันอย่างไร

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ผลการสำรวจทัศนคติที่มีต่อวิชาฟิสิกส์ของนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1

ทัศนคติของนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 ที่ลงเรียนรายวิชาฟิสิกส์สำหรับนักศึกษาวิทยาศาสตร์ และฟิสิกส์สำหรับนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ (Figure 1) พบว่านักศึกษามีทัศนคติต่อวิชาฟิสิกส์ในกลุ่มความเข้าใจถึงนัยและความพยายาม (Sense Making / Effort) ดีที่สุด และในกลุ่มการประยุกต์ใช้มโนทัศน์ (Applied Conceptual Understanding) ด้อยที่สุด

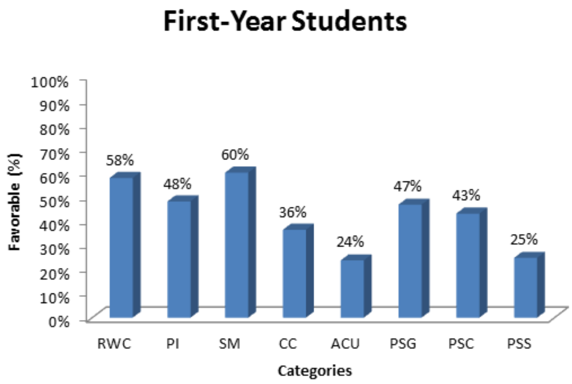

Figure 1 CLASS survey favorable scores in 8 categories: Real World Connection (RWC), Personal Interest (PI), Sense Making/Effort (SM), Conceptual Understanding (CC), Applied Conceptual Understanding (ACU), Problem Solving General (PSG), Problem Solving Confidence (PSC) and Problem Solving Sophistication (PSS) of first-year students who enrolled general physics course at KMUTT

จากผลการสำรวจแสดงว่านักศึกษามีทัศนคติว่าการใช้ความพยายามในการที่จะเข้าใจฟิสิกส์อย่างถ่องแท้นั้นเป็นเรื่องสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันนักศึกษากลับมีทัศนคติในการนำมโนทัศน์ไปประยุกต์ในการแก้ปัญหาโจทย์ได้ไม่ดีเลย แสดงว่าพื้นหลังของนักศึกษาที่เข้ามาเรียนนั้นได้รับการปลูกฝังให้มีความพยายามกับวิชานี้ แต่ความรู้ที่นักศึกษาได้รับก่อนหน้าเข้ามาเรียนอาจมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน และนักศึกษาอาจไม่ได้มองฟิสิกส์เป็นภาพรวมที่ความรู้ในแต่ละเรื่องเชื่อมโยงกัน นอกจากนี้การเรียนการสอนในรูปแบบเดิมในวิชาฟิสิกส์ทั่วไปนั้นยังไม่สามารถที่จะแก้ไขความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนให้กับนักศึกษาได้ (Knight R.D., 2004)

ผลการสำรวจทัศนคติที่มีต่อวิชาฟิสิกส์แยกรายคณะ

ผลการสำรวจ (Figure 2) พบว่าคณะวิศวกรรมศาสตร์ มีทัศนคติกลุ่มเชื่อมโยงกับโลกความจริง (Real World Connection) กับความเข้าใจถึงนัยและความพยายามดีที่สุด และทัศนคติกลุ่มการประยุกต์ใช้มโนทัศน์ด้อยที่สุด คณะวิทยาศาสตร์ มีทัศนคติกลุ่มความเข้าใจถึงนัยและความพยายาม ดีที่สุด และทัศนคติกลุ่มการประยุกต์ใช้มโนทัศน์กับกลุ่มความซับซ้อนในการแก้ปัญหาโจทย์ด้อยที่สุด คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มีทัศนคติกลุ่มเชื่อมโยงกับโลกความจริงดีที่สุด และทัศนคติกลุ่มการประยุกต์ใช้มโนทัศน์ด้อยที่สุด

จากการสำรวจของทั้ง 3 คณะพบว่าทุกคณะมีปัญหาของทัศนคติในเรื่องของการประยุกต์ใช้มโนทัศน์ในการแก้ปัญหาโจทย์ที่ควรได้รับการแก้ไข แต่ในขณะเดียวกันพบว่ากลุ่มของความเข้าใจถึงนัยและความพยายามกลับมีคะแนนค่อนข้างสูง (Figure 2) แสดงว่านักศึกษาเห็นว่าความพยายามเพื่อจะให้เข้าใจอย่างถ่องแท้มีความสำคัญ แต่ก็ยังมีปัญหาในเรื่องของการนำมโนทัศน์ไปประยุกต์อยู่ดี นอกจากนี้เมื่อเทียบกับผลสำรวจจากมหาวิทยาโคโลลาโดแห่งโบลเดอร์ และมหาวิทยาลัยนอร์เทิร์นโคโลดาโดซึ่งได้คะแนนในกลุ่มการประยุกต์ใช้มโนทัศน์ประมาณ 38-54% และ 41-52% ตามลำดับ (Alhadlaq H., 2009) พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีมีค่าที่ได้ต่ำกว่า

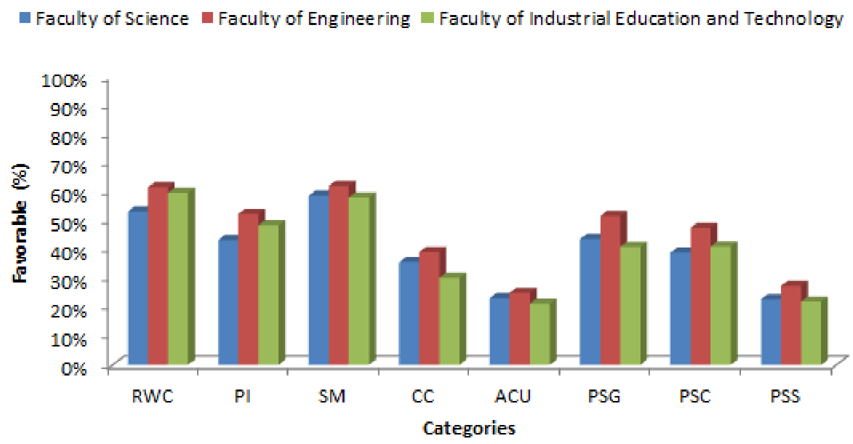

Figure 2 CLASS survey favorable scores in 8 categories for faculty of engineering, faculty of science and faculty of industrial education and technology.

ผลการสำรวจทัศนคติที่มีต่อวิชาฟิสิกส์แยกตามสาขาวิชา

จากผลสำรวจ (Table 2) พบว่าคณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาฟิสิกส์ มีคะแนน CLASS ที่สูงเกือบในทุกกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกาที่พบว่านักศึกษาที่เลือกศึกษาในสาขาวิชาฟิสิกส์จะมีคะแนน CLASS ที่สูง (Perkin K.K., 2010) และเมื่อเปรียบเทียบทัศนคติรายกลุ่มของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สาขาเทคโนโลยีมีเดีย กับสาขาวิศวกรรมไฟฟ้า และคณะวิทยาศาสตร์ สาขาฟิสิกส์ประยุกต์ กับสาขาเทคโนโลยีอาหาร พบว่าสาขาที่มีคะแนนในกลุ่มความเข้าใจถึงนัยและความพยายามสูง ไม่ใช่สาขาที่มีคะแนนในกลุ่มอื่นสูง แต่ในทางกลับกันสาขาที่มีคะแนนกลุ่มอื่นๆ สูงกลับมีคะแนนในกลุ่มความเข้าใจถึงนัยและความพยายามไม่ได้สูง นั่นแสดงว่ากลุ่มคนที่เรียนรู้ฟิสิกส์ได้ดีนั้นคิดว่าวิชาฟิสิกส์ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ความพยายามในการเรียนมากนัก ต่างกับกลุ่มคนที่คิดว่าฟิสิกส์ต้องใช้ความพยายามกลับเป็นกลุ่มคนที่ไม่เก่ง ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่ากลุ่มคนที่คิดว่าฟิสิกส์ต้องใช้ความพยายามเป็นเพราะคิดว่าฟิสิกส์เป็นวิชาที่ใช้ความจำทั้งจำสูตรและรูปแบบการคำนวณ รวมถึงความไม่เข้าใจที่มาของสูตรที่มีอยู่เป็นจำนวนมากจึงทำให้คิดว่าต้องใช้ความพยายามสูงเพื่อจำสิ่งเหล่านั้น (Knight R.D., 2004) และหากพิจารณาคณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาที่ได้คะแนนสูงในหลายกลุ่มคือสาขาวิศวกรรมไฟฟ้า ซึ่งเป็นสาขาที่ต้องใช้ความรู้ทางฟิสิกส์ค่อนข้างมาก

Table 2 Percentage of favorable scores in 8 categories for each program

	RWC	PI	SM	CU	ACU	PBG	PBC	PBS
Faculty of Industrial Education and Technology								
Printing and Packaging Technology	60%	49%	56%	27%	18%	38%	38%	20%
Media Technology	39%	29%	73%	29%	20%	36%	36%	14%
Applied Computer Science - Multimedia	63%	52%	59%	33%	18%	42%	38%	15%
Mechanical Engineering	57%	43%	45%	26%	22%	46%	46%	26%
Electrical Engineering	66%	56%	61%	38%	31%	49%	50%	31%
Faculty of Science								
Chemistry	46%	36%	58%	33%	22%	40%	38%	19%
Mathematics	42%	40%	47%	35%	24%	36%	35%	21%
Microbiology	53%	36%	56%	30%	19%	40%	35%	16%
Applied Physics	70%	66%	68%	46%	30%	60%	49%	35%
Applied Computer Science	44%	39%	57%	33%	23%	35%	32%	23%
Food Science and Technology	69%	38%	70%	40%	25%	48%	47%	23%
Statistics	47%	44%	59%	40%	29%	50%	44%	31%
Faculty of Engineering								
Chemical Engineering	54%	42%	60%	39%	29%	50%	42%	28%
Civil Engineering	68%	69%	66%	45%	27%	57%	49%	34%
Electrical Engineering	73%	65%	68%	43%	28%	63%	61%	33%
Electrical Communication and Electronic Engineering	66%	54%	63%	41%	25%	53%	50%	29%
Control System and Instrumentation Engineering	65%	56%	62%	33%	20%	52%	50%	26%
Materials Engineering	69%	49%	64%	42%	22%	46%	40%	17%
Environmental Engineering	60%	47%	65%	41%	25%	49%	50%	24%
Production Engineering	51%	43%	54%	37%	24%	46%	42%	25%

Means the programs which got the highest CLASS scores.

Means the programs which got the lowest CLASS scores.

ผลสำรวจทัศนคติที่มีต่อวิชาฟิสิกส์คะแนนภาพรวม (Overall Favorable scores)

จากผลการสำรวจ (Table 3) พบว่าคณะที่มีทัศนคติในภาพรวมดีที่สุดคือคณะวิศวกรรมศาสตร์ (47%) และน้อยที่สุดคือคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี (42%) จึงอาจบอกเป็นนัยได้ว่าคณะวิศวกรรมศาสตร์มีทัศนคติที่สูง ดังนั้นเป็นไปได้ที่การเรียนรู้ในวิชาฟิสิกส์ทั่วไปจะดี และจากผลการสำรวจแยก

ตามสาขาวิชา (Figure 4) พบว่าสาขาวิชาที่มีทัศนคติในภาพรวมดีที่สุดคือสาขาฟิสิกส์ประยุกต์และสาขาวิศวกรรมไฟฟ้า(55%) และแย่ที่สุดคือสาขาคณิตศาสตร์ (36%)

Table 3 CLASS Survey overall favorable scores in percentage for each faculty

	Overall Favorable Score	Standard Deviation
Faculty of Industrial Education and Technology	42%	15%
Faculty of Science	43%	16%
Faculty of Engineering	47%	16%

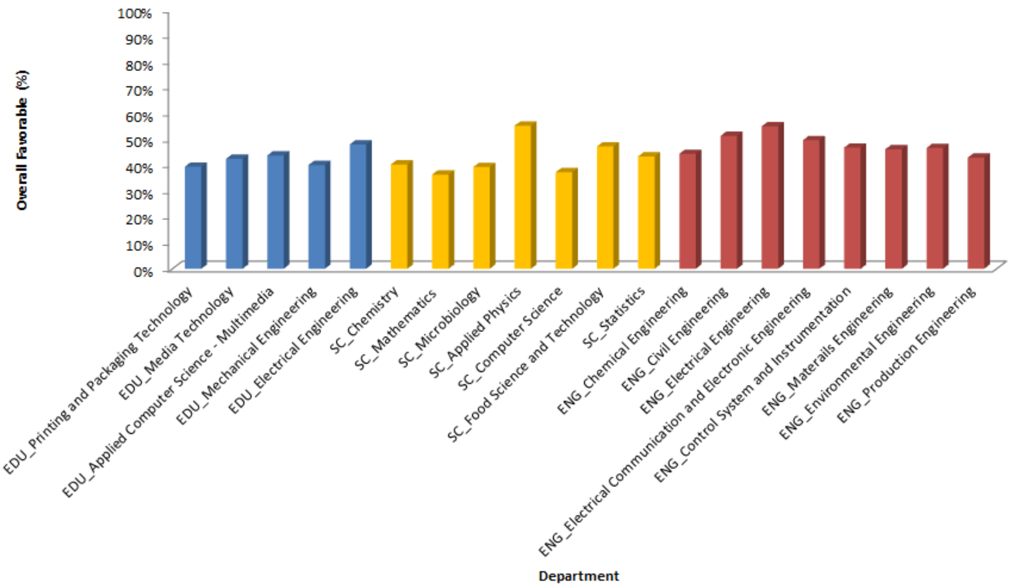

Figure 4 CLASS overall favorable scores in percentage for each program of study in 3 faculties.

ผลที่ได้แสดงให้เห็นว่าสาขาวิชาที่เน้นฟิสิกส์จะมีคะแนน CLASS ค่อนข้างสูง เช่นคณะครุศาสตร์สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า คณะวิทยาศาสตร์สาขาฟิสิกส์ประยุกต์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า แตกต่างจากสาขาที่ไม่เน้นฟิสิกส์เช่นคณะวิทยาศาสตร์สาขาจุลชีววิทยา คณะวิศวกรรมศาสตร์สาขาวิศวกรรมเคมี เป็นต้น ซึ่งสามารถบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจในสาขาที่เรียนกับทัศนคติต่อวิชาฟิสิกส์ได้ (Adam K.K., 2006)

สรุป

จากการสำรวจทัศนคติที่มีต่อวิชาฟิสิกส์โดยใช้แบบสำรวจทัศนคติของมหาวิทยาโคโลลาโดแห่งโบลเดอร์ที่แปลเป็นภาษาไทย โดยสำรวจนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีที่เรียนรายวิชาฟิสิกส์ทั่วไป 1 ในภาคการเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 พบว่านักศึกษามีความคิดว่าความพยายามเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเรียนวิชาฟิสิกส์ แต่นักศึกษากลับไม่สามารถเข้าใจมโนทัศน์และนำมโนทัศน์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาโจทย์ นักศึกษายังคงใช้การจำรูปแบบการแก้ปัญหาโจทย์อยู่ เมื่อพิจารณารายคณะพบว่าคณะวิศวกรรมศาสตร์มีทัศนคติที่ดีที่สุด และเมื่อพิจารณาสาขาวิชาที่เรียนพบว่าสาขาที่ใช้วิชาฟิสิกส์มากเช่น สาขาฟิสิกส์ประยุกต์ สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า จะมีทัศนคติต่อวิชานี้ดี แต่ในทางตรงกันข้ามสาขาที่ไม่เน้นฟิสิกส์

จะมีคะแนนทัศนคติที่ไม่สูง อาจเนื่องจากนักศึกษามีความเห็นว่าสาขาที่เรียนไม่มีความจำเป็นที่ต้องใช้วิชานี้ และเมื่อพิจารณากลุ่มในแต่ละสาขาวิชาพบว่าสาขาวิชาที่เก่งฟิสิกส์ มีความคิดว่าฟิสิกส์ไม่ต้องใช้ความพยายามมาก ในทางกลับกันสาขาที่ไม่เก่งฟิสิกส์คิดว่าฟิสิกส์ต้องใช้ความพยายามมาก สิ่งนี้อาจแสดงว่าหากเข้าใจการเรียนวิชาฟิสิกส์ที่ถูกต้องเราอาจไม่จำเป็นต้องใช้ความพยายามมากกับวิชานี้ จากผลการสำรวจนี้เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการออกแบบการเรียนรู้สำหรับอาจารย์เพื่อปรับปรุงทัศนคติของนักศึกษาซึ่งอาจทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนวิชาฟิสิกส์มากขึ้นและจะส่งผลการการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างยั่งยืนอีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณอาจารย์ผู้สอน ผศ.ดร.ปิยะพงษ์ อะสะนิธิ และ ดร.สมยศ เด่นจิตเจริญ ที่สละเวลาให้เข้าไปสำรวจนักศึกษาในรายวิชาฟิสิกส์ทั่วไปสำหรับวิทยาศาสตร์ 1 และฟิสิกส์ทั่วไปสำหรับวิศวกรรมศาสตร์ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

เอกสารอ้างอิง

Adams W.K., Perkins K.K., Podolefsky N.S., Dubson M., Finkelstein N.D. and Wieman C.E. 2006. A new instrument for measuring student beliefs about physics and learning physics: the Colorado Learning Attitudes about Science Survey. **American Physical Society** 2: 010101.

Alhadlaq H., Alshaya F., Alabdulkareem S., Perkins K.K., Adams W.K. and Wieman C.E. 2009. Measuring Students' Beliefs about Physics in Saudi Arabia. **AIP Conference Proceedings** 1179(1):69-72.

Angell C., Guttersrud Ø., Henriksen E.K. and Isnes A. 2004. Physics: Frightful, but fun, Pupils' and teachers' views of physics and physics teaching. **Science Education** 88: 683-706.

Knight R.D. 2004. **Five Easy Lessons Strategies for Successful Physics Teaching**. Addison Wesley Publishers. NY.

Lising L. and Elby A. 2005.The impact of epistemology on learning: A case study from introductory physics. **American Journal of Physics.** 73: 372.

Perkins K.K. and Gratny M. 2010. Who Becomes a Physics Major? A Long-term Longitudinal Study Examining the Roles of Pre-college Beliefs about Physics and Learning Physics, Interest, and Academic Achievement. **AIP Conference Proceedings** 1289:253.

Perkins K. K., et al. 2005. Correlating student beliefs with student learning using the Colorado Learning Attitudes about Science Survey. **AIP Conference Proceedings**. 790:61.

Sadler P.M., Tai R.H. 2001. Success in Introductory College Physics: The Role of High School Preparation. **Science Education** 85: 111-136.

W.G. Perry. 1999. **Forms of Intellectual and Ethical Development in the College Years: A Scheme. Jossey-Bass Higher and Adult Education Series**. Jossey—Bass Publishers, CA.

จิตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

Environmental Conservationism of Student in High School: Classroom Action Research

ภิรญา เสรียศภัทร[1*] พงศ์ประพันธ์ พงษ์โสภณ[1] และ สุจิณณา กรรณสูต[2]

Piraya Sereeyotsaphat[1*], Pongprapan Pongsopon[1] and Sujinna Karnasuta[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในระยะต้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาจิตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการสงวนรักษาและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียนของโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง ในรายวิชาชีววิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามด้านจิตอนุรักษ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่าร่วมกับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติบรรยาย และการวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการวิจัยที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ พบว่านักเรียนมีจิตอนุรักษ์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีจิตอนุรักษ์ด้านภัยคุกคามสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูงมาก ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ โดยเฉพาะด้านสนับสนุนนโยบายเพิ่มประชากรซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ข้อค้นพบจากงานวิจัยเป็นสารสนเทศในการพิจารณาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังและพัฒนาจิตอนุรักษ์ในการวิจัยขั้นต่อไป

ABSTRACT

This preliminary classroom action research aims to study environmental conservationism about preservation and utilization of a class of high school students in biology from a laboratory school of an autonomous university in the first semester, academic year B.E. 2558. Environmental Questionnaire and a supplementary interview protocol were employed to profile the students' environmental conservationism. Descriptive statistics and inductive approach were used to analyze the data. The results indicate that the students have overall environmental conservationism at moderate level. Interestingly, on the scale of Environmental Threat, they were at very high level while on that of Support for Population Growth Policies, they were at low level (lowest means). The key findings inform the researcher how to properly design of learning experience to raise environmental conservationism and foster pro-environmental behaviors for the next phase of the study.

Key Words: Environmental Conservationism, Biology, Classroom Action Research

* Corresponding author; e-mail address: **Piraya81@gmail.com**

[1]ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1]Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900

[2]ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[2]Department of Environmental Science, Faculty of Environment, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งสภาพความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรมนุษย์ ทั้งปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นตามเมืองใหญ่ มลพิษทางน้ำ ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าหรือบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน (ประสบโชค สายฟ้า, 2555) และจากข้อมูลทางสถิติของกรมป่าไม้ พุทธศักราช 2516 ถึง 2557 พบว่าพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยลดจำนวนลง 11.58 เปอร์เซ็นต์ คิดเป็นพื้นที่ 36,281,475 ไร่ (สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้, 2557) ปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากความจำเป็นในการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้สนองความต้องการของมนุษย์ที่มีอัตราการเพิ่มจำนวนที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงนับว่ามีความสำคัญที่คนในประเทศไทยต้องช่วยกัน ซึ่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะได้ผลและมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสำนึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของสิ่งแวดล้อมจะทำให้เกิดพฤติกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมสามารถแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (มูลนิธิสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน, 2554: เกษม จันทร์แก้ว, 2536 : UNESCO, 1992)

จิตอนุรักษ์ คือการตระหนัก หรือเห็นคุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงชีวิต และสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จิตอนุรักษ์จึงเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (Thapa, 1999: Dillon and Gayford, 1997) ซึ่งแนวทางในการปลูกฝังจิตอนุรักษ์นั้นทำได้หลากหลายวิธี ในบริบทของโรงเรียน ผู้เรียนควรได้สัมผัส อยู่ร่วม หรือเรียนรู้จากธรรมชาติเพื่อความเข้าใจและความรักหวงแหนธรรมชาติ เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (ownership) ครูควรเป็นแบบอย่างและสอนให้นักเรียนใช้ชีวิตอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและกลมกลืนกับธรรมชาติ มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่ทำลายหรือเบียดเบียนชีวิตอื่น ๆ พิจารณาถึงความเป็นไปตามธรรมชาติที่เป็นอยู่ เคารพในสิทธิ์ของการมีอยู่ของสรรพสิ่ง ครูสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมโดยยกตัวอย่างสถานการณ์เสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม (Stapp, 1997)

กรอบแนวคิดจิตอนุรักษ์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้เสนอโดย Milfont และ Duckitt (2010) มีองค์ประกอบหลัก 2 องค์ประกอบได้แก่ การสงวนรักษา (Preservation) และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน (Utilization) ในแต่ละประเด็นแบ่งออกเป็นด้านย่อย ดังนี้ องค์ประกอบการสงวน (Preservation) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อยได้แก่ รู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับธรรมชาติ (Enjoyment of nature) สนับสนุนนโยบายการแทรกแซงเพื่อการอนุรักษ์ (Support for inventionist conservation policies) ทำกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental movement activism) ภัยคุกคามสิ่งแวดล้อม (Environmental threat) พฤติกรรมด้านการอนุรักษ์ระดับบุคคล (Personal conservation behavior) การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์ (Ecocentric concern) สนับสนุนนโยบายเพิ่มประชากร (Support for population growth policies) องค์ประกอบการใช้ประโยชน์ทรัพยากร (Utilization) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การอนุรักษ์ที่เกิดจากแรงจูงใจที่ยึดประโยชน์ที่เกิดจากมนุษย์ (Conservation motivated by anthropocentric concern) มีความเชื่อใจในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Confidence in science and technology) การ

เปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติ (Altering nature) มนุษย์อยู่เหนือธรรมชาติ (Human dominance over nature) การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์ (Human utilization of nature)

จากปัญหาที่ได้กล่าวไปร่วมกับผู้วิจัยซึ่งเป็นนิสิตระดับปริญญาโท ที่ต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ได้ไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ณ โรงเรียนที่ทำวิจัย จากการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนของนักเรียน ทำให้เห็นว่าเด็กนักเรียนยังมีจิตอนุรักษ์ไม่มากพอ เช่น ขณะที่มีการทำปฏิบัติการในชั้นเรียน มักจะมีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่ใช้วัสดุ อุปกรณ์หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการทำการทดลองหรือทำกิจกรรมอย่างสิ้นเปลือง รวมทั้งจากการที่ผู้วิจัยได้สอบถามจากครูพี่เลี้ยง พบว่ามีความสอดคล้องกับการสังเกตพฤติกรรมและการทำแบบสอบถามคือ นักเรียนยังขาดการยั้งคิดด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและยังไม่มีความตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด เนื่องจากมุมมองของนักเรียนต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศยังไม่กว้างพอ เพราะนักเรียนส่วนใหญ่มีพื้นฐานครอบครัวที่ดี มีฐานะ มีความพร้อมในทุกๆ ด้านและอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้น้ำ กระดาษชำระ รวมทั้งอุปกรณ์การเรียนต่างๆ จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการใช้การวิจัยปฏิบัติการเพื่อสำรวจและพัฒนาจิตอนุรักษ์ โดยงานวิจัยเรื่องนี้เป็นการรายงานการวิจัยในระยะแรกคือการสำรวจปัญหา มุ่งเน้นการศึกษาจิตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในรายวิชาชีววิทยาซึ่งผู้วิจัยเป็นนิสิตครูประจำวิชา โดยข้อค้นพบที่ได้จะเป็นแนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังจิตอนุรักษ์และส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระยะวิจัยต่อไป

วิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ใช้รูปแบบของ Inonue (2015) โดยมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นลงมือปฏิบัติ (Act) ขั้นสังเกต (Observe) และขั้นสะท้อน (Reflect) ซึ่งในส่วนที่รายงานผลนี้เป็นขั้นการวางแผน (Plan) เพราะเป็นการสำรวจระดับจิตอนุรักษ์เริ่มต้นของนักเรียนเพื่อหาแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในขั้นต่อๆ ไป

กลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของเป็นโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง โดยเป็นห้องเรียนปกติ ที่เรียนรายวิชาชีววิทยา ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 26 คน เป็นนักเรียนชาย 14 คน นักเรียนหญิง 12 คน โดยมีการคละความสามารถทั้งเด็กที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับเก่ง ปานกลางและอ่อน

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเรื่อง จิตอนุรักษ์ ที่พัฒนาโดย Milfont และ Duckitt (2010) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลักคือ การสงวนรักษา (Preservation) และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน (Utilization) โดยแบ่งทั้งสองประเด็นใหญ่แบ่งเป็นประเด็นย่อย อีก 12 ประเด็นตามที่ได้นำเสนอข้างต้น ซึ่งในแต่ละประเด็นย่อยแบ่งออกเป็นคำถามเชิงนิมาน (positive) และคำถามเชิงนิเสธ (negative) รวมข้อคำถามทั้งสิ้น

จำนวน 24 ข้อ แบบสอบถามนี้มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ตัวเลือก คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญและได้นำไปให้นักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มที่ศึกษาทดลองก่อน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างร่วมด้วย เพื่อเป็นการยืนยันความคิดหรือความคิดเห็นของนักเรียน และให้เกิดความชัดเจนในการตีความ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับจิตอนุรักษ์ของนักเรียนโดยการให้คะแนนการตอบคำถามในแต่ละข้อ ในการให้คะแนนนั้น คำถามเชิงนิมาน (positive) จะให้คะแนนสูงที่สุดหากนักเรียนเลือกตอบ เห็นด้วยอย่างยิ่ง แล้วจึงให้คะแนนลดหลั่นไป ส่วนคำถามเชิงนิเสธ (negative) จะให้คะแนนสูงที่สุด หากนักเรียนเลือกตอบ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หลังจากให้คะแนนแต่ละข้อแล้ว ผู้วิจัยจึงคำนวณหาค่าเฉลี่ยคะแนนจิตอนุรักษ์ทั้งคะแนนรวม และคะแนนรายข้อ เพื่อวิเคราะห์ว่านักเรียนมีมุมมองด้านจิตอนุรักษ์อยู่ในระดับใด โดยใช้หลักการของ Fisher อ้างถึง ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์ (2539) คือ หากอยู่ในช่วง 4.21 - 5.00 จัดว่ามีจิตอนุรักษ์อยู่ในระดับสูงมาก ช่วง 3.41 - 4.20 จัดอยู่ในระดับสูง ช่วง 3.61 – 3.40 จัดอยู่ในระดับปานกลาง ช่วง 1.81 – 2.60 จัดอยู่ในระดับต่ำ ช่วง 1.00 – 1.80 จัดว่ามีระดับต่ำ และวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำบทสัมภาษณ์มาแปลงเป็นข้อมูลและจัดกลุ่มข้อมูลเหล่านั้น เพื่อลงข้อสรุป (สุภางค์ จังทวานิช, 2545)

ผลและการอภิปราย

จากผลการสำรวจจิตอนุรักษ์ของนักเรียนในตารางที่ 1 พบว่านักเรียนมีจิตอนุรักษ์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาทั้งสองประเด็นใหญ่ คือ ด้านการสงวน (Preservation) พบว่านักเรียนมีจิตอนุรักษ์โดยรวมอยู่ในระดับสูง (3.50) ในประเด็นย่อยด้านภัยคุกคามสิ่งแวดล้อมนักเรียนมีจิตอนุรักษ์ระดับสูงมาก ในด้านการสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับธรรมชาติ สนับสนุนนโยบายการแทรกแซงเพื่อการอนุรักษ์ การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์ นักเรียนมีจิตอนุรักษ์ระดับสูงเช่นเดียวกัน แต่ในด้านสนับสนุนนโยบายเพิ่มประชากร พบว่านักเรียนมีจิตอนุรักษ์อยู่ในระดับต่ำ ส่วนด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน (utilization) นักเรียนมีจิตอนุรักษ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3.34) ในประเด็นย่อย ที่นักเรียนมีจิตอนุรักษ์อยู่ในระดับสูง ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์ที่เกิดจากแรงจูงใจที่ยึดประโยชน์ที่เกิดจากมนุษย์ มีความเชื่อใจในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและมนุษย์อยู่เหนือธรรมชาติ ซึ่งข้อมูลจากแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เช่น นักเรียนให้ความเห็นว่า “มนุษย์ ใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ต่างจากสัตว์ที่ใช้ทรัพยากรเพื่อความอยู่รอดเท่านั้น” (นักเรียนชายคนที่ 1) “รัฐบาลยังทำงานไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ และอยากสนับสนุนนโยบาย การปลูกป่า ไม่ทำลายต้นไม้” (นักเรียนชายคนที่ 2) “ไม่ควรจำกัดการมีบุตร เพราะเป็นการเอาเปรียบสิทธิส่วนบุคคลเกินไป ควรขึ้นกับฐานะ หากสามารถรับเลี้ยงได้ ก็สามารถมีบุตรได้จำนวนมาก” (นักเรียนหญิงคนที่ 1) โดยภาพรวม สรุปได้ว่านักเรียนมีจิตอนุรักษ์อยู่ในระดับปานกลาง และต่ำในบางประเด็น จึงควรได้รับการปลูกฝังและพัฒนามุมมองหรือเจตคติในด้านการอนุรักษ์เพื่อให้เกิดพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับที่ Newhouse (1990) ระบุไว้ว่าหากคนในสังคมให้คุณค่ากับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และนำมาปฏิบัติเป็นกิจวัตร ประชาชนจะแสดงพฤติกรรมตามไปด้วย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้อง

สร้างเจตคติที่ดีเพื่อให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน (Thapa, 1999: Dillon and Gayford, 1997)

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการจัดการเรียนการสอนและออกแบบกิจกรรม ที่ใช้หลักการสืบเสาะหาความรู้โดยมีการสอดแทรกคุณธรรมตามลัทธิเต๋า เนื่องจากลัทธิเต๋ามีความเชื่อหรือคุณธรรมในการใช้ชีวิตให้กลมกลืนกับธรรมชาติ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมและเน้นการเรียนรู้แบบ outdoor learning ให้มีการนำเสนอประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้สัมผัสใกล้ชิดกับธรรมชาติ และมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งเกิดความหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติเพราะนักเรียนจะเห็นคุณค่า รู้สึกเป็นเจ้าของ เห็นความสำคัญต่อการดำรงชีวิต และเพื่อปลูกฝังจิตอนุรักษ์ รวมทั้งส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดกับนักเรียน ทำให้นักเรียนเข้าใจหลักการ ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และเกิดความซาบซึ้ง ความรัก หวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษาภายใต้โครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) ประจำปีการศึกษา 2557

Table 1 Percentage of tenth grade students' environment conservationism.

Scale		Strongly Agree	Agree	Un-decided	Dis-agree	Strongly Disagree	$\bar{X}$	S.D.	Interpretation
1. Preservation									
1.1 Enjoyment of nature	Item 1	34.62	34.62	26.92	3.84	0	4.00	0.88	
	Item 2	7.69	7.69	23.08	53.85	7.69	3.46	1.01	High
							3.73	**0.95**	
1.2 Support for inventionist	Item 3	38.46	53.85	7.69	0	0	4.31	0.61	
conservation policies	Item 4	0	11.54	7.69	53.85	26.92	3.96	0.90	High
							4.14	**0.76**	
1.3 Environmental	Item 5	0	23.08	46.15	19.23	11.54	2.73	1.13	
movement activism	Item 6	15.39	19.23	34.62	23.08	7.69	2.88	1.16	Moderate
							2.81	**1.15**	
1.4 Environmental threat	Item 7	65.39	26.92	7.69	0	0	4.58	0.63	
	Item 8	3.84	7.69	11.54	42.31	34.62	3.96	1.06	Very high
							4.27	**0.85**	
1.5 Personal conservation	Item 9	19.23	50	23.08	7.69	0	3.81	0.83	
behavior	Item 10	7.69	26.92	50	11.54	3.84	2.77	1.28	Moderate
							3.29	**1.06**	
1.6 Ecocentric concern	Item 11	7.70	46.15	46.15	0	0	3.62	0.63	
	Item 12	0	3.84	23.08	61.54	11.54	3.81	0.68	High
							3.72	**0.66**	

Scale		Strongly Agree	Agree	Un-decided	Dis-agree	Strongly Disagree	$\bar{X}$	S.D.	Interpretation
1.7 Support for population	Item 13	0	23.08	30.77	26.92	19.23	2.58	1.04	
growth policies	Item 14	15.39	3.62	30.77	15.39	3.84	2.58	1.04	Low
							2.58	**1.04**	
2. Utilization									
2.1 Conservation motivated	Item 15	46.15	38.46	15.39	0	0	4.31	0.72	
by anthropocentric concern	Item 16	15.39	34.62	26.92	19.23	3.85	2.62	1.08	High
							3.50	**0.90**	
2.2 Confidence in science	Item 17	30.77	50	19.23	0	0	4.12	0.70	
and technology	Item 18	0	7.69	15.39	46.15	30.77	4.00	0.88	High
							4.06	**079**	
2.3 Altering nature	Item 19	15.39	34.62	26.92	19.23	3.84	3.39	1.08	
	Item 20	11.54	38.46	19.23	26.92	3.84	2.73	1.09	Moderate
							3.06	**1.09**	
2.4 Human dominance over	Item 21	3.84	7.69	11.54	42.31	34.62	3.58	1.06	
nature	Item 22	11.54	11.54	34.62	23.08	19.23	3.27	1.23	High
							3.42	**1.15**	
2.5 Human utilization of	Item 23	0	11.54	53.85	26.92	7.69	2.69	0.77	
nature	Item 24	3.84	26.92	65.39	65.39	3.84	2.69	0.61	Moderate
							2.69	**0.69**	

เอกสารอ้างอิง

เกษม จันทร์แก้ว. 2536. **สิ่งแวดล้อมศึกษา.** อักษรสยามการพิมพ์. กรุงเทพฯ.

ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์. 2539. **สถิติพื้นฐาน.** ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

มูลนิธิสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. 2554. **ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมศึกษา.** http://www.feedthailand.org/environmental-education/, 14 สิงหาคม 2558.

ประสบโชค สายฟ้า. 2555. **ปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย.** แหล่งที่มา http://aillonemio.blogspot.com /2012/12/blog-post.html, 14 สิงหาคม 2558.

สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้. 2557. **ข้อมูลสถิติกรมป่าไม้ ปี 2556.** แหล่งที่มา http://forestinfo. forest.go.th/Content/file/stat2557/Table%201.pdf, 15 กันยายน 2558.

สุภางค์ จันทวานิช. 2545. **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Dillon, P.J. and C.G. Gayford. 1997. **A Psychometric Approach to Investigating the Environmental Beliefs, Intentions and Behaviours of Pre-service Teachers.** Environmental Education Research, 3(3).

Inonue, N. 2015. **Beyond Action: phychology of action research for mindful education improvement.** Peter Lang Publishing.

Milfont, T.L. and J. Duckitt. 2010. **The environmental attitudes inventory: A valid and reliable measure to assess the structure of environmental attitudes.** Journal of Environmental Psychology.

Newhouse, N. 1990. **Implications of attitude and behavior research for environmental conservation.** The journal of Environmental Education. 21(1), 26-32.

Stapp, W.B. 1997. **The Concept of Environment Education.** The Journal of Environmental Education.

Thapa, B. 1999. **Environmentalism: The Relation of Environmental Attitudes and Environmentally Responsible Behaviors Among Undergraduate Students.** Bulletin of Science Technology & amp Society, 19 (5).

UNESCO. 1992. **Environment or Development - a False Alternative?.** UNESCO-UNEP environmental education newletter.

การพัฒนาแนวคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สมดุลกล โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้มโนภาพ

TheDevelopment of Tenth GradeStudents' Conceptions on MechanicalEquilibrium Using 5Es Learning Cycle Integrated with Visualization

ชนัดดา ทองคำ[1*] จิตตมาส สุขแสวง[1] และ จรินกาญจนวรินทร์[2]

ChanaddaThongkam[1*], Chittamas Suksawang[1] , and Jarin Kanchanawarin[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาแนวคิดของนักเรียนเรื่องสมดุลกล โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้มโนภาพ กลุ่มที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 25 คน ของโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดแนวคิดเรื่อง สมดุลกล ซึ่งเป็นแบบวัดแนวคิดชนิดคำถามปลายเปิด ร่วมกับการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียน ด้วยการจัดกลุ่มแนวคิดและคิดเป็นร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า การใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นร่วมกับการใช้ มโนภาพส่งเสริมให้นักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์มากที่สุดในเรื่องสมดุลต่อการเลื่อนที่ ซึ่งมีจำนวน 24 คน หรือคิดเป็นรอยละ 96 รองลงมาคือเรื่องสภาพสมดุล และ สมดุลต่อการหมุน ซึ่งมีจำนวนเท่ากันคือ 23 คน คิดเป็นร้อยละ 92 ตามลำดับ

ABSTRACT

The objective of this research was to study the development of students' scientific conceptions on Mechanical Equilibrium using 5Es Learning Cycle integrated with Visualization. The participants of this study included 25 tenth grade students of Demonstration of School Autonomous University in Bangkok. The instruments used in the study consisted of the open-ended concept test with additional interview. The data of students' conceptions were categorized and then qualified into percentage. The findings revealed that this approach could develop the students' scientific conceptions. The results showed that 24 students or 96 %, had sound understanding in the topic of Translational Equilibrium. Moreover, 23 students or 92%, had sound understanding in the topic of Equilibrium and Rotational Equilibrium, respectively.

Key Words:Students' Conceptions, Mechanical Equilibrium.

*Corresponding author; e-mail address: **chanadda_tk@outlook.com**

[1]ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900

[2]ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Physics, Faculty of Science, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

ในโลกที่เต็มไปด้วยการใช้วิทยาศาสตร์สรรสร้างผลิตภัณฑ์นานัปการ การเป็นผู้รู้วิทยาศาสตร์ (Scientific literacy) จึงกลายเป็นความจำเป็นสำหรับบุคคลในการนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้เพื่อเพิ่มทักษะการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ การเป็นผู้รู้วิทยาศาสตร์มีความสำคัญมากขึ้นในการทำงานที่จำเป็นต้องใช้ทักษะขั้นสูงในการเรียนรู้ การให้เหตุผล ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ ความเข้าใจในวิทยาศาสตร์และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญในการพัฒนาทักษะที่สำคัญเหล่านี้ให้บรรลุผล (National Science Education Standards [NSES], 1996) ซึ่งการเป็นผู้รู้วิทยาศาสตร์ (Scientific literacy) ไม่เพียงแต่มุ่งเน้นให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ยังมุ่งส่งเสริมให้มีทักษะการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อที่จะสามารถนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (American Association for the Advancement of Science [AAAS], 2009)

วิชาวิทยาศาสตร์ที่มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบันประกอบด้วยหลากหลายสาขาวิชา หนึ่งในสาขาวิชาเหล่านั้นคือ สาขาวิชาฟิสิกส์ ซึ่งเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเพื่ออธิบายสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เช่น การตกของวัตถุที่มีมวลต่างกัน การมองเห็นสีของรุ้งกินน้ำ ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเรามาก พบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน สำหรับเนื้อหาเรื่อง “สมดุลกล” เป็นเนื้อหาหนึ่งในวิชาฟิสิกส์ ซึ่งเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาวัตถุหรือสิ่งต่างๆ รอบตัวว่าสิ่งต่างๆ เหล่านั้นอยู่ในสภาพสมดุลหรือไม่ มีแรงอะไรบ้างที่กระทำกับวัตถุเหล่านั้นโดยมีแนวคิดหลักที่นักเรียนต้องเรียนรู้ ประกอบด้วย สภาพสมดุล สมดุลต่อการเลื่อนที่ สมดุลต่อการหมุน โมเมนต์ของแรงคู่ควบ ศูนย์กลางมวลและศูนย์ถ่วง สมดุลสัมบูรณ์ เสถียรภาพของสมดุลและการนำหลักสมดุลไปประยุกต์ ซึ่งมีความสำคัญในการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์เพราะเป็นการประยุกต์ใช้ความรู้กฎการเคลื่อนที่ของนิวตัน รวมถึงนำความรู้ไปอธิบายหรือออกแบบโครงสร้างหรือชิ้นส่วนในสภาวะสมดุล เช่น ด้านวิศวกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)อย่างไรก็ตาม พบว่าเนื้อหาในเรื่องสมดุลกลนั้นเป็นเรื่องที่นักเรียนเข้าใจยากและนักเรียนยังคงมีแนวคิดที่คลาดเคลื่อน เช่น นักเรียนเข้าใจว่าขณะที่วัตถุเกิดสมดุลต่อการเลื่อนที่นั้นแรงทุกแรงที่กระทำต่อวัตถุไม่จำเป็นต้องมีทิศไปตัดที่จุดเดียวกัน ส่วนการเกิดสมดุลสัมบูรณ์นั้นไม่จำเป็นต้องเกิดสมดุลต่อการหมุนและสมดุลต่อการเลื่อนที่ (พันธ์ ทองชุมนุม,2544) นอกจากนี้จากการสำรวจแนวคิดทางฟิสิกส์ของนิสิตนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่านิสิตนักศึกษามีแนวคิดที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับสมดุลต่อการหมุนมากที่สุด (ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์ และคณะ, 2547)

จากปัญหาข้างต้น สาเหตุสำคัญของการเกิดแนวคิดที่คลาดเคลื่อนคือ การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญในการเปิดโอกาสให้นักเรียนลงมือปฏิบัติหรือสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แต่จะเน้นครูเป็นสำคัญ ด้วยการสอนแบบบรรยายนอกจากนี้ เนื้อหาวิชาฟิสิกส์เป็นเนื้อหาที่มีแนวคิดที่ซับซ้อนเป็นนามธรรมและเข้าใจยากเป็นเหตุให้ผู้เรียนเกิดความสับสนเนื่องจากปรากฏการณ์การเคลื่อนที่ในธรรมชาติเป็นการเคลื่อนที่ในสามมิติซึ่งมีหลากหลายรูปแบบโดยมีแรงที่เกี่ยวข้องหลายแรงทั้งนี้แรงเหล่านั้นกระทำพร้อม ๆ กันและเป็นแรงที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ด้วยตาของมนุษย์ (วิชาญ คงธรรม, 2547) นอกจากนี้ ลักษณะของเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นไม่ได้ หรือไม่มีอยู่จริงหากผู้เรียนขาดการจินตนาการในการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์และประสบการณ์การประยุกต์ใช้หลักการทางกลศาสตร์ รวมทั้งขาดการทดลองที่เป็นรูปธรรม และผู้สอนไม่ได้แสดงการประยุกต์หลักการทางกลศาสตร์มาใช้กับสถานการณ์ที่หลากหลายในชีวิตประจำวันสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลให้

ผู้เรียนมีแนวคิดที่ไม่สมบูรณ์หรือแนวคิดที่คลาดเคลื่อนและไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้ (ขจรศักดิ์ และคณะ, 2547; Tan, 1999)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแนวคิดเรื่อง สมดุลกล กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกระทรวงศึกษาธิการ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์แก่เยาวชนของชาติต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อศึกษา 1) แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้มโนภาพ เรื่อง สมดุลกล ที่ช่วยส่งเสริมแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียน และ 2) แนวคิดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สมดุลกลก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้มโนภาพ โดยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอการวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สมดุลกลก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้มโนภาพ ส่วนแนวทางการจัดการเรียนรู้จะขอนำเสนอในครั้งต่อไป

สำหรับเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมดุลกล ซึ่งเป็นเนื้อหาเพิ่มเติมของวิชาฟิสิกส์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย 8 แนวคิด ได้แก่1) สภาพสมดุล 2) สมดุลต่อการเลื่อนที่ 3) สมดุลต่อการหมุน4) โมเมนต์แรงคู่ควบ 5) ศูนย์กลางมวลและศูนย์ถ่วง6) สมดุลสัมบูรณ์ 7) เสถียรภาพของสมดุล และ 8) การนำหลักสมดุลไปประยุกต์ทั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน พ.ศ. 2558

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวบข้อมูลเพื่อศึกษาการพัฒนาแนวคิดของนักเรียน ดังนี้

1. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นร่วมกับการใช้มโนภาพ ดังนี้ สภาพสมดุลจำนวน 1 แผน (1 คาบ) สมดุลต่อการเลื่อนที่จำนวน 1 แผน (1 คาบ) สมดุลต่อการหมุนและโมเมนต์แรงคู่ควบจำนวน 1 แผน (3คาบ) ศูนย์กลางมวลและศูนย์ถ่วง จำนวน 1 แผน (1 คาบ) สมดุลสัมบูรณ์ จำนวน 1แผน (จำนวน 1คาบ) เสถียรภาพสมดุล จำนวน 1 แผน (1 คาบ) และการนำหลักการสมดุลไปประยุกต์ จำนวน 1 แผน (1 คาบ) รวมใช้แผนการจัดการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 7แผน (9คาบ) มีการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และผู้วิจัยได้ปฏิบัติการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558

2. ผู้วิจัยนำแบบวัดแนวคิดเรื่อง สมดุลกล ทั้งหมด 11 ข้อที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ ไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยวัดค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) ซึ่งข้อคำถามในแบบวัดแนวคิดเรื่อง สมดุลกล ทั้งหมด 11 ข้อ มีค่า IOC ไม่ต่ำกว่า 0.8 จากนั้นนำไปให้นักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มที่ศึกษาทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นร่วมกับการใช้มโนภาพโดยใช้เวลาทดสอบครั้งละ1 คาบ (50 นาที) โดยแบบวัดแนวคิดนี้เป็นชนิด

ปลายเปิด ซึ่งครอบคลุมเรื่องสภาพสมดุล สมดุลต่อการเลื่อนที่ สมดุลต่อการหมุน โมเมนต์แรงคู่ควบ ศูนย์กลางมวลและศูนย์ถ่วง สมดุลสัมบูรณ์ เสถียรภาพสมดุลและการนำหลักการสมดุลไปประยุกต์นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เพิ่มเติมร่วมด้วย ในกรณีที่พบว่าคำตอบของนักเรียนในแบบวัดไม่ชัดเจนและคลุมเครือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียนโดยการจัดกลุ่มแนวคิดของนักเรียนเป็น 5 กลุ่ม ตามแนวคิดของHaidar (1997)ได้แก่แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (Sound Understanding: SU)แนวคิดที่ไม่สมบูรณ์ (Partial Understanding: PU) แนวคิดที่ไม่สมบูรณ์และคลาดเคลื่อนบางส่วน (Partial Understanding& Specific Misconceptions: PUSM)แนวคิดที่คลาดเคลื่อน (Specific Misconceptions: SM)และไม่มีแนวคิด (No Understanding: NU)แล้วนับจำนวนนักเรียนและเปรียบเทียบค่าเป็นร้อยละของนักเรียนในแต่ละกลุ่มแนวคิด

ผลการวิจัยและการวิจารณ์

เมื่อพิจารณาแนวคิดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สมดุลกล ในภาพรวม พบว่า ก่อนเรียนนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีแนวคิดในเรื่องสมดุลกล และหลังการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้มโนภาพ พบว่า นักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ทุกหัวข้อสูงกว่าก่อนเรียน ผลวิจัยแสดงดังตารางที่ 1

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิดเรื่อง สมดุลกล แต่ละหัวข้อ พบว่า แนวคิดแรกในเรื่องสภาพสมดุล ผลวิจัยพบว่า ก่อนเรียนนักเรียนมีแนวคิดแบบไม่สมบูรณ์และคลาดเคลื่อนบางส่วน(PUSM) จำนวน 12 คน (ร้อยละ 48) โดยนักเรียนมีความเข้าใจว่า วัตถุที่เคลื่อนที่หรือไม่อยู่นิ่งกับที่จัดเป็นวัตถุที่อยู่ในสภาพสมดุลจลน์ รวมถึงการเคลื่อนที่ของจรวดด้วยความเร่งและการตกของวัตถุอย่างอิสระ เช่นนักเรียนตอบว่า การตกของวัตถุอย่างอิสระ รถยนต์ที่วิ่งด้วยอัตราเร็ว 70 กิโลเมตรต่อชั่วโมงในแนวตรงเป็นเวลา 10 วินาที จรวดเคลื่อนที่ขึ้นด้วยความเร่ง และการหมุนของใบพัดของพัดลมที่ถูกเปิดใช้งานแล้วในช่วงเวลาหนึ่ง จัดเป็นวัตถุที่อยู่ในสภาพสมดุลจลน์ เพราะมีการเคลื่อนที่ แต่นักเรียนไม่ได้อธิบายว่าเคลื่อนที่ด้วยความเร็วคงที่หรือหมุนด้วยอัตราการหมุนคงตัวและรองลงมานักเรียนไม่มีแนวคิด (NU)จำนวน 7 คน (ร้อยละ 28) ส่วนหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SU) จำนวน 23 คน (ร้อยละ 92) รองลงมาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PU) จำนวน 1 คน (ร้อยละ 4) และแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์บางส่วนและคลาดเคลื่อนบางส่วน(PUSM)จำนวน 1 คน (ร้อยละ 4)

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิดที่สอง เรื่อง สมดุลต่อการเลื่อนที่ผลวิจัยพบว่าก่อนเรียนนักเรียนไม่มีแนวคิด (NU)จำนวน 12 คน (ร้อยละ 48) รองลงมาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PU) จำนวน 11 คน (ร้อยละ 44)โดยนักเรียนไม่สามารถตอบได้ว่าทางเดินเลื่อนอัตโนมัติแนวราบที่ถูกเปิดใช้งานมาแล้วระยะเวลาหนึ่งเป็นสมดุลต่อการเลื่อนที่ โดยนักเรียนจะตอบเพียงแค่ว่าวัตถุอยู่ในสมดุลจลน์เช่น นักเรียนตอบว่า ทางเดินเลื่อนอัตโนมัติเป็นสมดุลจลน์ เพราะมีการเคลื่อนที่ แต่นักเรียนไม่สามารถอธิบายได้ว่า ทางเดินเลื่อนอัตโนมัติที่ถูกเปิดใช้งานมาแล้วในช่วงเวลาหนึ่งมีความเร็วคงที่ ส่วนหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์

Table1 Numbers and percentages of tenth grade students' conceptions on Mechanical Equilibriumusing 5Es Learning Cycle integrated with Visualization (N = 25)

Topics	Numbers and percentages of tenth grade students' conceptions																			
	SU				PU				PUSM				SM				NU			
	pre		post		pre		post		pre		post		pre		post		pre		post	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Equilibrium	1	4	23	92	4	16	1	4	12	48	1	4	1	4	0	0	7	28	0	0
Translational Equilibrium	1	4	24	96	11	44	1	4	1	4	0	0	0	0	0	0	12	48	0	0
Rotational Equilibrium	1	4	23	92	1	4	0	0	18	72	2	8	1	4	0	0	4	16	0	0
Moment of couple	0	0	18	72	1	4	7	28	4	16	0	0	1	4	0	0	19	76	0	0
Centre of Mass and Centre of Gravity	0	0	20	80	10	40	5	20	1	4	0	0	1	4	0	0	13	52	0	0
Absolute Equilibrium	0	0	10	40	5	20	15	60	11	44	0	0	0	0	0	0	9	36	0	0
Stability of Equilibrium	0	0	22	88	0	0	3	12	0	0	0	0	0	0	0	0	25	100	0	0
Applying of equilibrium	0	0	20	80	7	28	5	20	0	0	0	0	0	0	0	0	18	72	0	0

Note: SU = Sound Understanding; PU = Partial Understanding;PUSM = Partial Understanding with Specific Misconception; SM = Specific Misconception; NU = No Understanding

(SU) จำนวน 24 คน (ร้อยละ 96) รองลงมาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PU) จำนวน 1 คน (ร้อยละ 4)

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิดที่สาม เรื่อง สมดุลต่อการหมุนผลวิจัยพบว่าก่อนเรียน นักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์บางส่วนและคลาดเคลื่อนบางส่วน(PUSM)จำนวน 18 คน (ร้อยละ 72) โดยนักเรียนเข้าใจว่าการที่วัตถุวางบนคาน 2 ตำแหน่งแล้วทำให้คานไม่อยู่ในสภาพสมดุลต่อการหมุน คือการที่วัตถุตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งมีมวลหรือน้ำหนักมากกว่าอีกตำแหน่งหนึ่ง เห็นได้จากคำตอบของนักเรียน เช่น คานจะเอียงลงทางตำแหน่งที่ A นั่ง เนื่องจากมีน้ำหนักมากกว่า คานจะเอียง เพราะ A มีมวลมากกว่า เป็นต้นรองลงมานักเรียนไม่มีแนวคิด (NU)จำนวน 4 คน (ร้อยละ 16) ส่วนหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียน มีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SU) จำนวน 23 คน (ร้อยละ 92) รองลงมาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์บางส่วนและคลาดเคลื่อนบางส่วน(PUSM) จำนวน 2 คน (ร้อยละ 8)

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิดที่สี่ เรื่อง โมเมนต์แรงคู่ควบผลวิจัยพบว่าก่อนเรียน นักเรียนไม่มีแนวคิด (NU)จำนวน 19 คน (ร้อยละ 76) โดยมีนักเรียนที่ทั้งไม่ตอบคำถาม และตอบว่าไม่ทราบนอกจากนี้ยังมีนักเรียนที่อธิบายไปในทิศทางอื่น ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับข้อคำถาม เช่น เมื่อลูกข่างหมุนแล้วจะมีการทรงตัว รองลงมาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์บางส่วนและคลาดเคลื่อนบางส่วน(PUSM) จำนวน 4 คน (ร้อยละ 16) เช่นคำตอบของนักเรียนที่ว่าลูกข่างสามารถหมุนได้เพราะมีแรงมากระทำแนวเฉียงกับแกนลูกข่าง ทำให้ลูกข่างสามารถหมุนได้ ส่วนหลังจากการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียน มีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SU) จำนวน 18 คน (ร้อยละ 72) รองลงมาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PU) จำนวน 7 คน (ร้อยละ 28)

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิดที่ห้า เรื่อง ศูนย์กลางมวลและศูนย์ถ่วง ผลวิจัยพบว่า ก่อนเรียน นักเรียนไม่มีแนวคิด (NU)จำนวน 13 คน (ร้อยละ 52)รองลงมา พบว่านักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PU) จำนวน 10 คน (ร้อยละ 40)โดยนักเรียนอธิบายได้ว่าหลักการสร้างตุ๊กตาล้มลุกให้มีการออกแรงกระทำโดยการผลักตุ๊กตาแล้วตุ๊กตาจะลุกกลับมาตั้งเหมือนเดิมได้ เกิดจากการถ่วงน้ำหนักไว้ที่ฐาน การทำให้จุดศูนย์ถ่วงอยู่ที่ฐาน หรือการออกแบบให้ฐานกว้าง แต่นักเรียนไม่สามารถอธิบายได้ว่าเมื่อออกแรงผลักตุ๊กตาล้มลุกจุดศูนย์ถ่วงที่อยู่ที่ฐานของตุ๊กตาล้มลุกไม่พ้นออกจากฐานจึงทำให้ลุกกลับมาตั้งเหมือนเดิมได้ เช่น คำตอบของนักเรียนที่ว่า มีมวลอยู่บริเวณฐานของตุ๊กตาที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์ถ่วง มีจุดศูนย์ถ่วงอยู่ต่ำ ที่ฐานของตุ๊กตามีวัตถุคอยถ่วงน้ำหนักอยู่เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีนักเรียนจำนวน 1 คน(ร้อยละ 4) มีแนวคิดที่ไม่สมบูรณ์และคลาดเคลื่อนบางส่วน (PUSM)จากคำตอบของนักเรียนที่ว่า ตุ๊กตาล้มลุกสามารถกลับมาตั้งเหมือนเดิมได้เนื่องจากมีน้ำหนักถ่วงที่จุดศูนย์กลางและเนื่องจากมีน้ำหนักถ่วงอยู่ที่จุดหมุน ส่วนหลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SU) จำนวน 20 คน (ร้อยละ 80) รองลงมาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PU) จำนวน 5 คน (ร้อยละ 20)

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิดที่หก เรื่อง สมดุลสัมบูรณ์ ผลวิจัยพบว่า ก่อนเรียนนักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์บางส่วนและคลาดเคลื่อนบางส่วน(PUSM)จำนวน 11 คน (ร้อยละ 44) รองลงมาไม่มีแนวคิด (NU)จำนวน 9 คน (ร้อยละ 36)โดยนักเรียนมีความเข้าใจว่าการที่วัตถุอยู่ในสภาวะสมดุลสัมบูรณ์ คือการที่วัตถุหยุดนิ่งหรือเคลื่อนที่ด้วยความเร็วคงที่ซึ่งเป็นสมดุลต่อการเลื่อนที่เพียงอย่างเดียว เช่นจากคำตอบของนักเรียนที่ว่า ตำแหน่งที่วัตถุที่อยู่ในสภาวะสมดุลสัมบูรณ์ คือช่วงที่วัตถุหยุดนิ่ง เคลื่อนที่โดยไม่มีความเร่งหรือเคลื่อนที่โดย

มีความเร็วคงที่ ส่วนหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PU) จำนวน 15 คน (ร้อยละ 60)รองลงมามีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SU) จำนวน 10 คน (ร้อยละ 40)

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิดที่เจ็ด เรื่อง เสถียรภาพของสมดุล ผลวิจัยพบว่า ก่อนเรียน นักเรียนไม่มีแนวคิด(NU) ในเรื่องดังกล่าว จำนวน 25 คน (ร้อยละ 100.00)โดยจากคำตอบของนักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นการตอบเกี่ยวกับสภาพสมดุล ได้แก่ สมดุลสถิต สมดุลจลน์ สมดุลต่อการเลื่อนที่ ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ไม่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยนักเรียนจะนำชื่อเหล่านั้นมาจากข้อคำถามในแบบวัด เพื่อนำมาใช้ในการตอบและมีนักเรียนส่วนใหญ่ที่ตอบว่าไม่รู้/ไม่ทราบ ส่วนหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SU) จำนวน 22 คน (ร้อยละ 88) รองลงมาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PU) จำนวน 3 คน (ร้อยละ 12)

และเมื่อพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิดที่แปด เรื่อง การนำหลักสมดุลไปประยุกต์ ผลวิจัยพบว่า ก่อนเรียน นักเรียนไม่มีแนวคิด(NU) ในเรื่องดังกล่าวมากที่สุด จำนวน 18 คน (ร้อยละ 72) รองลงมา มีนักเรียนมีแนวคิดที่ไม่สมบูรณ์ (PU)จำนวน 7 คน (ร้อยละ 28)โดยนักเรียนอธิบายแต่ยังไม่ครบถ้วน เช่นคำตอบที่ว่า หน้าต่างไม่ขยับเพราะหน้าต่างอยู่ในสภาพสมดุล โดยมีแรงลัพธ์ที่กระทำต่อวัตถุเป็นศูนย์ ส่วนหลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SU) จำนวน 20 คน (ร้อยละ 80) รองลงมาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PU) จำนวน 5 คน (ร้อยละ 20)

โดยสรุปการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้มโนภาพช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ในเรื่อง สมดุลกล โดยหลังเรียนนักเรียนมีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์มากที่สุดในเรื่อง สมดุลต่อการเลื่อนที่ รองลงมาคือ สภาพสมดุลและสมดุลต่อการหมุนเสถียรภาพของสมดุลศูนย์กลางมวลและศูนย์ถ่วงการนำหลักสมดุลไปประยุกต์ โมเมนต์ของแรงคู่ควบ และสมดุลสัมบูรณ์ ตามลำดับ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การที่นักเรียนได้พัฒนาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ในเรื่อง สมดุลกล อาจเป็นเพราะนักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิม และความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับสมดุลกล จนสามารถสร้างเป็นความเข้าใจของตนเองที่ถูกต้อง นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้มโนภาพมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ผ่านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ มีการให้นักเรียนสร้างและตรวจสอบคำอธิบายร่วมกัน นอกจากนี้ นักเรียนยังมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่มและร่วมกันคิดอีกทั้งในการจัดการเรียนรู้ยังมีการบูรณาการมโนภาพเกี่ยวกับสมดุลกลที่หลากหลายและเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถจินตนาการการเคลื่อนที่ของวัตถุ และสามารถขยายความเข้าใจของนักเรียนได้มากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับสมดุลกล (บุญรัตน์ และคณะ, 2557; Reiner, 2009)

ข้อเสนอแนะ

ครูผู้สอนควรใช้มโนภาพที่หลากหลายและเข้าใจง่ายเกี่ยวกับสมดุลกล เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ที่ได้รับ จนสามารถสร้างแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษาภายใต้โครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) ประจำปีการศึกษา 2557

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์, เพ็ญจันทร์ ซิงห์และวรรณทิพา รอดแรงค้า. 2548. **การสำรวจแนวคิดเกี่ยวกับฟิสิกส์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู** (ออนไลน์).http://kukr.lib.ku.ac.th/ku_frontend/BKN/search_detail/result/9410, 12 พฤศจิกายน 2558.

บุญรัตน์ จันทร, เอกภูมิ จันทรขันตี และธีระศักดิ์ วีระภาสพงษ์. 2557. **การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5เรื่องสมดุลกลโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์**(ออนไลน์). http://www.annualconference.ku.ac.th/cd53/11_045_O205.pdf, 13 พฤศจิกายน 2558.

พันธ์ ทองชุมนุม. 2544. **มโนมติที่คลาดเคลื่อนเรื่องสมดุลกลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนประจำจังหวัด เขตการศึกษา 2.**วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 7(1): 31-46.

วิชาญ คงธรรม. 2547. **การใช้วงจรสืบเสาะด้วยคอมพิวเตอร์เป็นสื่อหลักในการเรียนเรื่องแรงและการเคลื่อนที่ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี.**ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุภางค์ จันทวานิช. 2557. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.** กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

American Association for the Advancement of Science. 2009. **Project 2061: Science for All American** (Online). http://www.aaas.org/program/project2061, July 3, 2015.

Haidar, A. H. 1997. “Prospective chemistry teachers’ conception of conservation of matter and related Concept”.**Journal of Research in Science Teaching** 34(2): 181-197.

National Science Education Standard. 2000. **Inquiry and the national science education standards: A guide for teaching and learning**. Washington, D. C.: National AcademyPress.

Reiner M. 2009. **Sensory Cues, Visualization and Physics Learning.** International Journal of Science Education 31(3): 343-364.

Tan S.P. **1999. Understanding Misconceptions in Physics** (Online). http://equilibria.awardspace.com/miscon.pdf, 12 พฤศจิกายน 2558.

สาขาศึกษาศาสตร์

Subject: Education

ภาคโปสเตอร์

Poster Presentation

การศึกษากลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง

A Study on English Reading Comprehension Strategies of First-Year College Students of Thammasat University (Lampang Campus)

ถิรวัฒน์ ตันทนิส[1*]

Thirawat Tanthanis[1*]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และเปรียบเทียบกลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพศชายและเพศหญิง ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับสูงและต่ำตามลำดับ โดยใช้แบบสำรวจกลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ ในการเก็บข้อมูลกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปางจำนวน 107 คน หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่า t-test แล้ว ผลของการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 ใช้กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษด้านการชดเชยมากที่สุด และใช้กลวิธีการอ่านด้านความรู้ความคิดน้อยที่สุด นอกจากนี้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพศชายและเพศหญิงที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับสูง และต่ำใช้กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ABSTRACT

The purposes of this study were to study the English reading comprehension strategies of first-year college students of Thammasat University(Lampang campus) and compare the English reading comprehension strategies between male and female first-year college students at high and low levels of English reading comprehension. The sample of the study was one-hundred and seven first-year college students. The instrument used in this study was a questionnaire of English reading comprehension strategies. The data were analyzed by the SPSS programme using arithmetic mean, standard deviation and t-test. The results of the study were as follows : First-year college students used the compensatory reading strategy more frequently than any other strategies and the cognitive reading strategy was the least frequently used strategy. Male and female first-year college students at the high and low level of English reading comprehension differed in their use of cognitive, metacognitive and compensatory reading strategy at the .05 level of significance.

Key Words: reading strategies, reading comprehension ability

* Corresponding author; e-mail address: **medteflcu@yahoo.com**

[1]วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง 52190

[1]College of Interdisciplinary Studies , Thammasat University (Lampang Campus) Hangchat Lampang 52190

บทนำ

การอ่านเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของผู้อ่านในการสร้างความหมายจากบทอ่าน กระบวนการอ่านจึงเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่แตกต่างกันไป เช่นผู้อ่าน บทอ่าน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและบทอ่าน ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้อ่านและส่งผลต่อความเข้าใจในการอ่านคือ ความสามารถทางภาษาและกลวิธีการอ่าน ในการวิจัยที่เกี่ยวกับการอ่านภาษาต่างประเทศนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาความสามารถในการอ่าน และกลวิธีการอ่านไปพร้อมๆกัน จากงานวิจัยของ Alderson(1984) พบว่า สาเหตุหนึ่งของการไม่ประสบความสำเร็จในการอ่านภาษาที่2 สืบเนื่องมาจากผู้อ่านมีปัญหาในการใช้กลวิธีการอ่านที่ถูกต้องเหมาะสมนั่นเอง

ผู้อ่านจะสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาที่2 ได้ จะต้องอาศัยกลวิธีการอ่านซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิดความเข้าใจที่ผู้อ่านนำเอาวิธีการต่างๆมาใช้ในการจัดการกับข้อมูลที่อ่าน หรือแก้ปัญหาในการอ่าน ตลอดจนจัดเก็บข้อมูล เรียกใช้ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการเลือกใช้กลวิธีที่เหมาะสมจะช่วยให้การอ่านบรรลุเป้าหมายได้เร็วยิ่งขึ้น และผู้สอนควรสอนให้ผู้อ่านรู้จักใช้กลวิธีการอ่านที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้อ่านสร้างความหมายจากบทอ่านได้ถูกต้อง

จากแนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจในการอ่าน และกลวิธีการอ่าน รวมถึงข้อมูลผลการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง ตลอดจนประสบการณ์ในการสอนของผู้วิจัย พบว่า นักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ โดยยังมีปัญหาในเรื่องของการอ่าน ซึ่งนอกจากความรู้ความเข้าใจในเรื่องคำศัพท์ โครงสร้างทางไวยากรณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในภาษาแล้ว ผู้อ่านยังต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นๆมาเป็นตัวปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน นอกจากนี้จากการสังเกต สัมภาษณ์ พูดคุยกับนักศึกษาถึงวิธีการที่ใช้ในการอ่าน ทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ในขั้นต้นได้ว่านักศึกษาน่าจะมีปัญหาในการใช้กลวิธีการอ่าน (Reading Strategies) ซึ่งกลวิธีการอ่าน (Reading Strategies) เป็นเครื่องมือที่ทำให้ผู้อ่านไปถึงจุดหมายปลายทางของการอ่าน นั่นคือเกิดความเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยสามารถจับประเด็นที่อ่านให้ได้มากที่สุดโดยใช้เวลาน้อยที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยศึกษาตัวแปรเพศ และความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาการเรียนการสอนทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการอ่าน

กลวิธีการอ่าน หมายถึง เทคนิคหรือวิธีการที่ผู้อ่านนำมาใช้กำกับกระบวนการอ่านภาษาอังกฤษ เพื่อช่วยให้การอ่านนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความเข้าใจในการอ่านได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น กลวิธีการอ่านจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อความเข้าใจในกระบวนการอ่าน ประสิทธิภาพในการอ่านจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้อ่านรู้จักเลือกใช้กลวิธีการอ่านที่เหมาะสมในการนำมาซึ่งความเข้าใจในการอ่าน (Casanave,1988) ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนรู้ถึงความหมาย ความสำคัญ และ เลือกใช้กลวิธีการอ่านแต่ละประเภทให้เหมาะสมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการอ่าน

ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Chamot (1987) , Oxford (1990) , Anderson (1999) และ Carrell (1989) ในการจำแนกกลวิธีในการอ่านออกเป็น 3 ประเภท โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. **กลวิธีการอ่านด้านความรู้ความคิด** (Cognitive Reading Strategies)

เป็นกลวิธีการอ่านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางสมอง โดยผู้อ่านเป็นผู้ที่กำหนดและกระทำด้วยตนเองในขณะที่อ่าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการปฏิสัมพันธ์ทางความคิดโดยตรงกับสิ่งที่อ่านแบบเป็นขั้นตอนเพื่อใช้ในการคิดวิเคราะห์ และพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนในการทำความเข้าใจกับบทอ่าน ประกอบด้วย

1) กลวิธีการแปล (Translating)
2) กลวิธีการสรุปความ (Summarizing)
3) กลวิธีการอ้างอิง (Referencing)
4) กลวิธีการทำนายเรื่องที่เกิดขึ้นต่อไป (Making a prediction)
5) กลวิธีการหาใจความสำคัญ (Finding main idea)
6) กลวิธีการตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน (Questioning about the text)
7) กลวิธีการมีปฏิกิริยาโต้ตอบกับเรื่องที่อ่าน (Reaction to the text content)
8) กลวิธีการใช้ความรู้ด้านโครงสร้างไวยากรณ์ (Using knowledge of grammatical structure)

2. **กลวิธีการอ่านด้านอภิปัญญา** (Metacognitive Reading Strategies)

เป็นกลวิธีการอ่านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวางแผนในการอ่าน การตรวจสอบความเข้าใจในการอ่าน และการประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการอ่านว่าบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด เป็นกลวิธีการอ่านที่อยู่เหนือระดับความรู้ความคิด ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านสามารถวางแผน ตรวจสอบ และประเมินตนเองเกี่ยวกับปัญหาของการอ่านรวมไปถึงความเข้าใจในการอ่านขณะทำการอ่านได้ ประกอบด้วย

1) กลวิธีการตรวจสอบความเข้าใจตนเอง (Self-monitoring)
2) กลวิธีการแก้ไขความเข้าใจ (Correcting one’s own previous understanding)
3) กลวิธีการตั้งเป้าหมายในการอ่าน (Setting goals)
4) กลวิธีการประเมินความเข้าใจในการอ่าน (Evaluation)

3. **กลวิธีการอ่านด้านการชดเชย** (Compensatory Reading Strategies)

เป็นกลวิธีการอ่านที่ผู้อ่านใช้เมื่อพบปัญหาในขณะที่อ่าน ซึ่งในการอ่านภาษาต่างประเทศนั้น ผู้อ่านย่อมมีข้อจำกัดในเรื่องของกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ และคำศัพท์ ตลอดจนความรู้ในเรื่องต่างๆที่แตกต่างกันออกไป ผู้อ่านจึงต้องใช้ความพยายามในการแก้ปัญหาหรือข้อขัดข้องที่พบ โดยนำความรู้ในตัวเองและจากบริบทแวดล้อมของบทอ่านมาเป็นตัวช่วยในการอ่าน ประกอบด้วย

1) กลวิธีการใช้พื้นความรู้เดิม (Using background knowledge)
2) กลวิธีการใช้บริบทหรือตัวชี้แนะ (Using context clues)
3) กลวิธีการอ่านซ้ำเมื่อไม่เข้าใจ (Re-read)
4) กลวิธีการอ่านออกเสียงสิ่งที่ยากหรือไม่เข้าใจ (Read aloud)
5) กลวิธีสังเกตโครงสร้างของเนื้อเรื่อง (Text structure)
6) กลวิธีการปรับเปลี่ยนความเร็วในการอ่านให้เหมาะกับเนื้อเรื่อง (Adjusting reading rate)

7) กลวิธีการทำเครื่องหมายหรือจดรายละเอียดเพื่อการจำ (Marking or taking note to remember)

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการเลือกแบบเจาะจงเลือกนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จากทุกคณะใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน 2 (EL 171) จากนั้น ผู้วิจัยทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามเพศก่อน หลังจากนั้นจึงใช้คะแนนสอบกลางภาค รายวิชา ภาษาอังกฤษพื้นฐาน 2 (EL 171) ในส่วนของทักษะการอ่าน (Reading) มาจำแนกนักศึกษาเพศชายออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับสูง (คะแนนสูงสุด 30 % แรก) มีจำนวน 16 คน ระดับต่ำ (คะแนนต่ำสุด 30 % สุดท้าย) มีจำนวน 14 คน และเพศหญิงที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ ในระดับสูง มีจำนวน 39 คน ระดับต่ำ มีจำนวน 38 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 107 คน ส่วนเครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจกลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิด ของ Anderson (1999), Oxford (1990), Chamot (1987) และ Carrell (1989) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนก กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วยข้อความที่ถามถึงระดับการปฏิบัติในการใช้กลวิธี การอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ จำนวน 38 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ครอบคลุมกลวิธีการอ่านในแต่ละด้าน คือ กลวิธีการอ่านด้านความรู้ความคิด กลวิธีการอ่านด้านอภิปัญญา และกลวิธีการอ่านด้านการชดเชย ลักษณะของแบบสำรวจเป็นแบบมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert Scale) หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสำรวจกลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 107 คน เพื่อนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรม SPSS และใช้ ค่าสถิติทดสอบ t-test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับสูง ระดับต่ำ และโดยรวม ใช้ กลวิธีการอ่านด้านการชดเชยสูงที่สุด ซึ่งใช้ใน ระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับมาก ตามลำดับ และใช้ กลวิธีการอ่านด้านความรู้ความคิดน้อยที่สุด ซึ่งใช้ใน ระดับมาก ระดับน้อย และระดับปานกลาง ตามลำดับ ดัง แสดงในตารางที่ 1

Table 1 Arithmetic Mean and Standard Deviation of Reading Strategies

Reading Strategies	High Level		Low Level		Total	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
Cognitive Reading Strategies	3.91	0.37	2.44	0.43	3.20	0.84
Metacognitive Reading Strategies	3.92	0.48	2.59	0.62	3.27	0.86
Compensatory Reading Strategies	4.28	0.29	2.86	0.60	3.59	0.85

$* P < 0.05$

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบกลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับสูงและต่ำ

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับสูงและต่ำ ใช้กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษรวมทุกประเภท และแยกแต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 2

Table 2 Comparison of Reading Strategies of students at high and low levels of Reading Comprehension Ability

Reading Strategies	High Level	Low Level	t
1. Cognitive Reading Strategies	3.91	2.44	-18.91*
2. Metacognitive Reading Strategies	3.92	2.59	-12.43*
3. Compensatory Reading Strategies	4.28	2.86	-15.75*
Total	4.05	2.63	-17.91*

* $P < 0.05$

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบกลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพศชายและเพศหญิง ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับสูง

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพศชายและเพศหญิง ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับสูง ใช้กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษรวมทุกประเภท และแยกแต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 3

Table 3 Comparison of Reading Strategies between male and female students at high level of Reading Comprehension Ability

Reading Strategies	Male (High) $\bar{x}$	Female (High) $\bar{x}$	t
Cognitive Reading Strategies	3.65	4.02	-3.82*
Metacognitive Reading Strategies	3.61	4.04	-3.29*
Compensatory Reading Strategies	4.12	4.34	-2.69*
Total	3.81	4.14	-3.91*

* $P < 0.05$

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบกลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพศชายและเพศหญิง ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับต่ำ

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพศชายและเพศหญิง ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับต่ำ ใช้กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษรวมทุกประเภท และแยกแต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 4

Table 4 Comparison of Reading Strategies between male and female students at low level of Reading Comprehension Ability

Reading Strategies	Male (Low) $\bar{x}$	Female (Low) $\bar{x}$	t
Cognitive Reading Strategies	2.19	2.51	-3.01*
Metacognitive Reading Strategies	2.21	2.67	-2.63*
Compensatory Reading Strategies	2.45	2.89	-3.31*
Total	2.21	2.73	-3.57*

* $P < 0.05$

สรุป

1. กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ใช้กลวิธีการอ่านด้านการชดเชยสูงที่สุดซึ่งใช้ในระดับมาก น่าจะมีสาเหตุมาจากการที่ระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษโดยรวมของนักศึกษาอยู่ในระดับต่ำ คือมีข้อจำกัดในเรื่องของคำศัพท์และกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ ดังนั้นในขณะที่อ่านบทอ่านจะประสบปัญหาในการอ่านอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson (1999) ที่ว่ากลวิธีการอ่านด้านการชดเชยเป็นกลวิธีที่ผู้อ่านใช้เมื่อประสบปัญหาในการอ่าน โดยผู้อ่านจะต้องใช้ความพยายามในการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการต่างๆ ซึ่งผู้อ่านไม่สามารถใช้กลวิธีใดกลวิธีหนึ่งเพียงอย่างเดียวได้ ผู้อ่านจำเป็นต้องใช้กลวิธีที่หลากหลายมาช่วยทำให้ตนเองเกิดความเข้าใจ กลวิธีในหมวดนี้ที่นักศึกษาใช้มากที่สุดคือ กลวิธีการอ่านซ้ำเมื่อไม่เข้าใจ กลวิธีการปรับเปลี่ยนความเร็วในการอ่านให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง กลวิธีการทำเครื่องหมายหรือจดรายละเอียดเพื่อการจำ และกลวิธีการใช้พื้นความรู้เดิม ตามลำดับ

รองลงมาคือกลวิธีการอ่านด้านอภิปัญญาซึ่งใช้ในระดับปานกลาง กลวิธีในหมวดนี้ที่นักศึกษาใช้มากที่สุดคือการตรวจสอบความเข้าใจตนเอง การตั้งเป้าหมายในการเรียน การแก้ไขความเข้าใจ ตามลำดับ ซึ่งการใช้กลวิธีการอ่านเหล่านี้เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ช่วยนักศึกษาในการวางแผนการอ่าน ตรวจสอบความเข้าใจตนเอง ประเมินตนเองว่าบรรลุวัตถุประสงค์ในการอ่านมากน้อยเพียงใด จัดเป็นกลวิธีที่อยู่เหนือระดับความรู้ความคิด ซึ่งจากงานวิจัยจะเห็นได้ว่านักศึกษายังไม่คุ้นเคยกับการใช้กลวิธีการอ่านด้านอภิปัญญา สังเกตได้จากระดับการใช้ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เพราะนักศึกษายังขาดแรงจูงใจในการอ่าน เห็นได้จากการที่นักศึกษายังไม่มีการตั้งเป้าหมายในการอ่าน ตลอดจนวางแผน ตรวจสอบ ประเมินการอ่านของตนเอง

และอันดับสุดท้ายคือกลวิธีการอ่านด้านความรู้ความคิดซึ่งใช้ในระดับปานกลาง น่าจะมีสาเหตุมาจากทักษะและความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 อยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นนักศึกษาจึงไม่สามารถใช้กระบวนการทางสมอง ซึ่งเป็นการปฏิสัมพันธ์ทางความคิดโดยตรงกับสิ่งที่อ่านในการวิเคราะห์พิจารณา ทำความเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้มากเท่าที่ควร กลวิธีย่อยที่อยู่ในหมวดนี้ เช่นการใช้ความรู้ทางด้านโครงสร้างไวยากรณ์ การอ้างอิงถึงสิ่งที่กล่าวมาแล้ว การมีปฏิกิริยาโต้ตอบกับเรื่องที่อ่าน หรือการสรุปความในการช่วยให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน เนื่องมาจากนักศึกษายังขาดทักษะทางภาษานั่นเอง ส่งผลให้นักศึกษาไม่

สามารถใช้กลวิธีเหล่านี้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการอ่านได้ ระดับการใช้จึงต่ำกว่ากลวิธีในหมวดอื่นๆ แต่จากการวิจัยครั้งนี้พบว่ากลวิธีย่อยในหมวดกลวิธีการอ่านด้านความรู้ความคิดที่นักศึกษาใช้มากที่สุดคือ กลวิธีการแปล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Nation (2001) ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบด้านคำศัพท์ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลวิธีการอ่าน พบว่าการแปลความหมายของคำศัพท์เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการอ่านภาษาที่สอง นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับระบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยซึ่งนักเรียนคุ้นเคยมานาน คือวิธีการสอนแบบเน้นไวยากรณ์และการแปล (Grammar-translation method) ทำให้นักศึกษามีความคุ้นเคยกับกลวิธีการแปลมากกว่ากลวิธีอื่นๆในหมวดนี้

2. กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ กับระดับความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับสูงและต่ำ ใช้กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษรวมทุกประเภท และแต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับสูงใช้กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษรวมทุกประเภทอยู่ในระดับมาก ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับต่ำใช้กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษรวมทุกประเภทอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Al-Nujaidi (2003) ที่พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสามารถในการอ่านสูง จะใช้กลวิธีการอ่านมากและบ่อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถในการอ่านต่ำ แสดงให้เห็นว่าระดับความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการใช้กลวิธีในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของผู้เรียน

3. กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ กับเพศของผู้อ่าน

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพศชายและเพศหญิงที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับสูงและต่ำใช้กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษรวมทุกประเภท และแต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งระดับของการใช้กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษรวมทุกประเภท และแต่ละประเภทของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าระดับของการใช้กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพศชาย ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Starna (1990) ที่ศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศที่ส่งผลต่อการใช้กลวิธีการอ่านของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย พบว่าผู้ชายและผู้หญิงใช้กลวิธีการอ่านแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างในการใช้กลวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษที่เกิดขึ้นระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีสาเหตุมาจากความแตกต่างของความสามารถในการอ่านของผู้ชายและผู้หญิง ผู้หญิงมีความสามารถในการอ่านสูงกว่าผู้ชายในทุกๆด้าน เช่นในการตอบคำถามเกี่ยวกับการอ่านซึ่งต้องการวัดความสามารถของผู้อ่านในการตีความ ผู้ชายจะทำคะแนนได้น้อยกว่าผู้หญิง และในเรื่องทัศนคติในการอ่าน ผู้หญิงจะมีทัศนคติในทางบวกต่อการอ่าน รู้สึกว่าตัวเองเป็นผู้อ่านที่ดี สนุกกับการอ่านมากกว่าผู้ชาย ส่งผลให้สรุปได้ว่านักศึกษาหญิงซึ่งมีความสามารถในการอ่านสูงกว่านักศึกษาชายใช้กลวิธีในการอ่านแตกต่างจากนักศึกษาชายคือนักศึกษาหญิงจะใช้กลวิธีการอ่านในระดับที่สูงกว่านักศึกษาชายในทุกๆประเภทของกลวิธี ซึ่งข้อสรุปนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cherland (1994) ที่ได้ศึกษาความแตกต่างในการอ่านระหว่างผู้ชายและผู้หญิง พบว่าผู้อ่านในระดับต้นและระดับกลางที่เป็นเพศหญิงมีความกระตือรือร้นในการอ่าน

มีความสามารถในการจับใจความ ความสามารถทางคำศัพท์ และมีความสามารถในการตอบข้อมูลจากสิ่งที่อ่านได้ดีกว่าผู้ชาย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่สนับสนุนทุนในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

Alderson, C. J. and Urquhart, A. H.,eds.1984. **Reading in a Foreign Language.** London: Longman.

Al-Nujaidi, A.H. 2003. The relationship between vocabulary size, reading strategies, and reading comprehension of EFL learners in Saudi Arabia. **Doctoral Dissertation Abstract**, Oklahoma State University.

Anderson, N. 1999. **Exploring Second Language Reading**. Toronto: Heinle & Heinle.

Carrell, Patricia L. 1989. Metacognitive awareness and second language reading. **The Modern Language Journal** 73 (2): 121-134.

Casanave, C.P. 1988. Strategies for Readers : **A Reading Communication Text for Students of ESL.** Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall.

Chamot, A.U. 1987. The cognitive academic language learning approach : a bridge to a Mainstream. **TESOL Quaterly** 21, 2 (June): 227-249.

Cherland, M. 1994. **Private practice : Girls reading fiction and constructing identity.** Bristol, PA: Taylor & Francis.

Nation, I.S.P. 2001. **Learning Vocabulary in Another Language.** Cambridge: Cambridge University Press.

Oxford, R.L. 1990. **Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know**. New York: Newbury House.

Starna, N.J. 1990. A descriptive study of the relationship between gender and reading. **Doctoral Dissertation Abstract**, University of Pittsburgh.

Enhancing Graduate Employability: Employment Knowledge and Skills Gap among Fresh Graduates

Atcharaporn Phonyanan[1*], Pattharaporn Thongnim[1] and Kulwadee Nuangsaeng[1]

ABSTRACT

This paper presents the knowledge and skills influencing employers' satisfaction and the employment knowledge and skills gap of the employers' satisfaction comparing to graduates' own assessment. The data was obtained from 101 employers and 109 graduates majoring in Business Administration and IT. Factor analysis, correlation analysis and *t*-test were employed to discover the results. The key findings from this study suggest that to enhance graduate employability, the universities should continue imbuing students on virtue and ethics and ensure the acquisition of team working and problem solving skills is made more explicit because these skills are in demand by employers.

Key words: employability, graduate, knowledge, skill

* Corresponding author; e-mail address: **nong.phonyanan@gmail.com**

[1]Faculty of Science and Arts, Burapha University, Chanthaburi Campus, Chanthaburi, 22170

INTRODUCTION

The broader employability concept partly reflects the influence of the 1997 Dearing Report, which identified key skills that were relevant throughout life, not simply in employment (Mason *et al*., 2009). Yorke and Knight (2003) adopted a definition of 'employability' as a set of achievements, skills, understanding, and personal attitudes that make graduates more likely to gain employment and be successful in their chosen occupations. As per the employers' perspective, 'employability' is often referred to work-readiness; that is, possession of the skills, knowledge, attitudes and commercial understanding that will enable new graduates to make productive contributions to organizational objectives soon after commencing employment (Mason *et al*., 2009). In view of the literature two questions are posed: *first* is to identify the knowledge and skills influencing employers' satisfaction—what make graduates more likely to gain employment and be successful. Andrews and Higson (2008) found hard skills (field-specific knowledge); soft skills (interpersonal skills); and work experience emerged to be skills necessary to enhance graduate employability. Recent studies have indicated soft skills are in demand by employers i.e. team working skills, communication skills, problem-solving abilities, analytical skills, planning and organizational skills (Koc and Koncz, 2015; Hernandez-March *et al*., 2009; Archer and Davison, 2008). In addition, Hernandez-March *et al*. (2009) and Andrews and Higson (2008) remark that graduates should not merely have adequate theoretical-practical knowledge in their field, but also the necessary skills to carry out their job assignments. The *second* question is to investigate the employment knowledge and skills gap of the employers' satisfaction and graduates' own assessment. Crebert *et al*. (2004) found that graduates enter the labor market with theories and principles but lack intensive work training. While Wolber (2003) and Jonbekova (2015) commented that graduates are more likely to accept jobs that do not fit their field of study during periods of high unemployment, thereby not allowing graduates to utilize the knowledge and skills gained at university.

MATERIALS AND METHODS

The primary data was collected from 101 employers and 109 graduates via self-administered questionnaires. The selection of employers was from the list provided by graduates. They were company's owners, department heads, HR managers, managers, or supervisors. The graduates, majoring in Business Administration (70%) and IT (30%), were employed less than one year.

The twenty-three attribute list used in the questionnaire was rigorously developed as a result of extensive review of literature and was contextualized to Thailand as per suggested by National Education Standards and Quality Assessment. The employers were asked to rate all items on a 5-point Likert scale with respect to their satisfaction with graduates' performance. The graduates were asked to self-assess on a 5-point scale with respect to their own performance in the workplace.

In order to identify the knowledge and skills influencing employers' satisfaction, Brown *et al.* (1999) suggested factor analysis to remove the duplication from a set of correlated attributes and presented it in distinct factors, then performed a correlation analysis to discover the relationships both magnitude and direction between these factors and employers' satisfaction. And to do the employment knowledge and skills gap analysis, *t*-test was used to determine the mean difference between employers' satisfaction and graduates' own assessment.

RESULTS

1. Factors Influencing Employers' Satisfaction

Twenty-three attributes were factor analyzed and the analysis yielded five factors (Table 1): factor 1 was labeled 'responsibility and teamwork'; factor 2 was labeled 'attitude and behavioral skills'; factor 3 was labeled 'critical thinking, creativity and knowledge', factor 4 was labeled 'fitting-in skills' and the last factor derived was labeled 'IT, numeracy and communication skills'.

Table 1 Factor analysis results of knowledge and skills attributes

Attributes	Factor Loadings				
	Factor 1 Responsibility & teamwork	Factor 2 Attitude & behavioral skills	Factor 3 Critical thinking, creativity & knowledge	Factor 4 Fitting-in skills	Factor 5 IT, numeracy & communication skills
1. Being responsible and follow through to completion	0.74	0.41	0.28		
2. Ability to cope with difficulties at work	0.68	0.48	0.27		
3. Ability to work in a team	0.59	0.37	0.26	0.39	
4. Being punctual	0.28	0.80			
5. Behaving with honesty and integrity	0.31	0.79	0.26		
6. Wearing appropriate business attire		0.72	0.22		0.28
7. Having the public mind		0.70	0.39	0.38	
8. Ability to analyze situations and develop solutions		0.22	0.82		
9. Ability to innovate and be creative			0.82		0.28

Table 1 (cont'd) Factor analysis results of knowledge and skills attributes

Attributes	Factor Loadings				
	Factor 1 Responsibility & teamwork	Factor 2 Attitude & behavioral skills	Factor 3 Critical thinking, creativity & knowledge	Factor 4 Fitting-in skills	Factor 5 IT, numeracy & communication skills
10. Being effective at problem-solving	0.22	0.26	0.73		0.29
11. Staying current on new developments & trends			0.68	0.44	
12. Ability to quickly learn new assignments		0.29	0.67		0.32
13. Ability to plan, organize, and prioritize work	0.21	0.40	0.66		0.26
14. Having deep knowledge in the field of study		0.30	0.55	0.48	
15. Ability to apply knowledge in real-world settings	0.38		0.55	0.40	0.26
16. Ability to adapt to the workplace culture		0.24		0.77	0.26
17. Having good manners		0.60		0.61	0.23
18. Ability to work under pressure	0.35		0.31	0.57	0.38
19. Ability to quickly learn new IT programs			0.22	0.28	0.76
20. Having basic IT skills		0.26		0.26	0.75
21. Ability to work with numbers			0.51		0.66
22. Ability to fairly communicate in English		0.21	0.40		0.65
23. Having effective communication in Thai	0.21	0.34		0.37	0.61

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

In an attempt to understand how these five factors influence the employers' satisfaction, a Pearson's correlation was run to determine the strength and direction of the relationship between each factor and employers' satisfaction (Table 2). The result of correlation coefficients showed that all five factors have positive correlations with employers' satisfaction while their strengths of the relationship in influencing the employers' satisfaction are different. Using the guide Evans (1996) cited in Ashraf *et al*. (2014) suggests for the absolute value of r: factor 1 'responsibility and teamwork' revealed a strong, positive correlation with employers' satisfaction ($r=+.682$, $p<.01$) and factor 2 'attitude and behavioral skills' showed a moderate, positive correlation with employers' satisfaction ($r=+.479$, $p<.01$) while factor 3 'critical thinking, creativity and knowledge' presented a weak, positive correlation ($r=+.268$, $p<.01$). Nonetheless, factor 4 'fitting-in skills' and factor 5 'IT, numeracy and communication skills' disclosed no statistical evidence ($p>.05$).

Table 2 Correlations between five factors and employers' satisfaction

Factors	Pearson's correlation coefficient (r) employers' satisfaction	Relationship strength
Factor 1: Responsibility and teamwork	0.682**	Strong
Factor 2: Attitude and behavioral skills	0.479**	Moderate
Factor 3: Critical thinking, creativity and knowledge	0.268**	Weak
Factor 4: Fitting-in skills	0.194	Very Weak
Factor 5: IT, numeracy and communication skills	0.143	Very weak

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

Notes: Evans (1996) cited in Ashraf *et al.* (2014) suggests for the absolute value of r: $.00 \leq r \leq .19$, very weak correlation; $.20 \leq r \leq .39$, weak correlation; $.40 \leq r \leq .59$, moderate correlation; $.60 \leq r \leq .79$, strong correlation; and $.80 \leq r \leq 1.0$, very strong correlation.

2. Employment Knowledge and Skills Gap Analysis

A paired-sample *t*-test was conducted to compare the employers' satisfaction and graduates' own assessment. The study showed there were significant differences in the scores for ability to cope with difficulties at work and behaving with honesty and integrity. The employers ($M=3.92$, $SD=.70$) viewed the graduates' ability to cope with difficulties at work, compared to the graduates' own assessment ($M=4.11$, $SD=.61$), as significantly less satisfied ($t=-2.08$, $p<.05$). Likewise, the employers ($M=4.07$, $SD=.57$) observed the graduates' honesty and integrity, compared to the graduates' own assessment ($M=4.25$, $SD=.55$), as significantly less satisfied ($t=-2.31$, $p<.05$). In addition, the findings showed a tendency for the employers to be dissatisfied with graduates' being responsible and follow through to completion and being effective at problem-solving ($p<.10$).

Table 3 Gap analysis of employers' satisfaction and graduates' own assessment

Factors	Attributes	Employers' Satisfaction		Graduates' Own Assessment		*t*-value	2-tailed p-value
		Mean	SD	Mean	SD		
Factor 1 Responsibility and teamwork	- Ability to cope with difficulties at work	3.92	0.70	4.11	0.61	-2.08	0.038**
	- Being responsible and follow through to completion	3.92	0.74	4.09	0.55	-1.90	0.059*
	- Ability to work in a team	3.98	0.62	4.06	0.68	-0.84	0.405
Factor 2 Attitude and behavioral skills	- Behaving with honesty and integrity	4.07	0.57	4.25	0.55	-2.31	0.022**
	- Having the public mind	3.99	0.71	4.14	0.60	-1.62	0.106
	- Being punctual	3.95	0.65	4.07	0.59	-1.43	0.153
	- Wearing appropriate business attire	4.09	0.68	4.02	0.64	0.78	0.437
Factor 3 Critical thinking, creativity and knowledge	- Being effective at problem-solving	3.79	0.68	3.95	0.57	-1.86	0.064*
	- Ability to analyze situations and develop solutions	3.69	0.69	3.83	0.57	-1.51	0.133
	- Ability to plan, organize, and prioritize work	3.82	0.75	3.95	0.68	-1.25	0.214
	- Ability to innovate and be creative	3.78	0.73	3.83	0.60	-0.57	0.570
	- Staying current on new developments and trends	3.86	0.65	3.92	0.65	-0.62	0.534
	- Having deep knowledge in the field of study	3.90	0.61	3.76	0.72	1.52	0.130
	- Ability to apply knowledge in real-world settings	3.80	0.62	3.71	0.64	1.10	0.274

*Significant at the .10 level (2-tailed). **Significant at the .05 level (2-tailed).

Notes: 5-point scale: 1=low, 5=high. Factors 4 and 5 are suppressed due to no statistical evidence in correlation analysis with employers' satisfaction (p>.05).

DISCUSSION

This paper has examined the knowledge and skills influencing employers' satisfaction and has analyzed the employment knowledge and skills gap between employers' satisfaction and graduates' own assessment. Findings suggest that employers first look for graduates with 'responsibility and teamwork' which are consistent with the recent studies having indicated that team working skills are demanded by employers (Koc and Koncz, 2015; Hernandez-March *et al.*, 2009; Archer and Davison, 2008). While 'attitude and behavioral skills' emerge to be the second most preferred by employers. The employers desire to get graduates who are punctual, behave with honesty and integrity, and have the public mind. Nonetheless, 'critical thinking, creativity and knowledge', is less expected by employers. This finding with respect to critical thinking i.e. ability to analyze situations and develop solutions contradicts the findings from Jonbekova (2015), DuPre and Williams (2011) and Andrews and Higson (2008), this skill is deemed to be important to employers. This discrepancy can be explained that the graduates included in this study were in the workforce less than one year, the employers are more likely to have lower expectations towards their ability to analyze situations and develop solutions since this skill can be nurtured and developed through hands-on experience.

In an attempt to increase the employers' satisfaction, it is necessary to understand the employment knowledge and skills gap between employers' satisfaction and graduates' own performance assessment. The findings suggest the notable gaps for graduates' ability to cope with difficulties at work and their honesty and integrity. Moreover, graduates' being responsible and follow through to completion and being effective at problem-solving are likely to fall short of employers' expectation.

CONCLUSION

To enhance graduate employability, it is imperative for universities to recognize that responsibility and teamwork are highly associated with employers' satisfaction. However, the employers are not yet fully satisfied with graduates' being responsible and follow through to completion and their ability to cope with difficulties at work. In addition, the employers see great value in graduates' attitude and behavioral skills, particularly their honesty and integrity. Lastly, it is important to note that although the employers do not expect the freshly minted graduates to be able to analyze situations and develop solutions as yet, they expect graduates to own the problem-solving abilities. In sum, these findings emphasize that universities should continue imbuing students on virtue and ethics and ensure the acquisition of team working and problem solving skills is made more explicit.

ACKNOWLEDGEMENTS

Financial support from Faculty of Science and Arts, Burapha University, Chanthaburi Campus is gratefully acknowledged.

REFERENCES

Andrews, J. and Higson, H. 2008. Graduate employability, ‘soft skills’ versus ‘hard’ business knowledge: A European study. **Higher Education in Europe.** 33(4): 411-422.

Archer, W. and Davison, J. 2008. **Graduate employability: What do employers think and want?**. The Council of Industry and Higher Education, London.

Ashraf, M., Ahmad, N., Shaikh, O.A. and Bhatt, S.R. 2014. Emotional intelligence and job satisfaction among employees of service sector in Pakistan. **International Journal of Innovative Research and Development.** 3(5): 205-214.

Brown, K.W., Cozby, P.C., Kee, D.W. and Worden, P.E. 1999. **Research Methods in Human Development.** Second Edition. Mayfield Publishing Company, California.

Crebert, G., Bates, M., Bell, B., Patrick, C. and Cragnolini, V. 2004. Developing generic skills at university, during work placement and in employment: graduates’ perceptions. **Higher Education Research and Development.** 23(2): 147-165.

DuPre, C. and Williams, K. 2011. Undergraduates’ perceptions of employer expectations. **Journal of Career and Technical Education**. 26(1): 8-19.

Hernandez-March, J., Martin del Peso, M. and Leguey, S. 2009. Graduates’ skills and higher education: the employers’ perspective. **Tertiary Education and Management**. 15(1): 1-16.

Jonbekova, D. 2015. University graduates’ skill mismatches in Central Asia: employers’ perspectives from post-Soviet Tajikistan. **European Education**. 47: 169-184.

Koc, E. and Koncz, A. 2015. **Job Outlook 2015**. National Association of Colleges and Employers, Pennsylvania.

Mason, G., Williams, G. and Cranmer, S. 2009. Employability skills initiatives in higher education: What effects do they have on graduate labor market outcomes?. **Education Economics**. 17(1): 1-30.

Wolber, M.H.J. 2003. Job mismatches and their labor-market effects among school-leavers in Europe. **European Sociological Review**. 19(3): 249-266.

Yorke, M. and Knight, P. 2003. Employability and good learning in higher education. **Teaching in Higher Education**. 8(1), 3-16.

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (งานช่างและงานประดิษฐ์1) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

A Cooperative Learning in Occupations and Technology (Craft and Invention) of Lower Education Level

ชัยวัฒน์ บำรุงจิตต์[1*] สาธิต ลาภเกิน[1] ยุทธนา วงศ์ทันท์[1] และ ธัญวรรธน์ ชาญอาวุธ[1]

Chaiwatt Bumrungchit[1*] , Satit Larpkern[1] , Yutthana Wongthan[1] , and Thanyawat Chanarvut[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนรู้ตามการการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ที่เรียนวิชางานช่างและงานประดิษฐ์1 ภาคต้น ปีการศึกษา 2558 จำนวน 80 คน

ผลการวิจัยพบว่า (1) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.19/80.31 (2) ค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน $\bar{X}$ = 19.65 $S.D.$ = 4.016 และ $\bar{X}$ = 32.13 $S.D.$ = 4.616 ตามลำดับ และ (3) นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.11 $S.D.$ = 0.557)

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to study the efficiency index of A Cooperative Learning (2) to compare learning achievement between pre-test and post-test after using a cooperative learning, and (3) to study the students' satisfaction toward learning by using a cooperative learning. The sample consist of 80 Matayomsuksa 1st students in the first semester of 2015 academic year of Kasetsart University Laboratory School, Center for Educational Research and Development.

The results of the research revealed that (1) the efficiency index of A Cooperative Learning was 81.19/80.31 according to index criterion,(2) learning achievement of post-test ($\bar{X}$ = 32.13 $S.D.$ = 4.616) was higher than pre-test ($\bar{X}$ = 19.65 $S.D.$ = 4.016) at .01 significantly, and (3) the students' satisfaction toward learning by using A Cooperative Learning was at high level. ($\bar{X}$ = 4.11 $S.D.$ = 0.557)

Key Words : Cooperative Learning ,Occupations and Technology

*Corresponding author; e-mail address: **Chaiwatt.b@ku.ac.th**

[1]โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา กรุงเทพฯ 10900

[1]Kasetsart University Laboratory School, Center of Educational Research and Development, Bangkok 10900

คำนำ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด หรือเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มาจากปรัชญา constructivism ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม เป็นปรัชญาที่มีข้อสันนิษฐานว่า ความรู้ไม่สามารถแยกจากความอยากรู้ ความรู้ได้มาจากการสร้างเพื่ออธิบาย การจัดการเรียนรู้จะเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นความรู้ใหม่หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ โดยใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข, 2551 : 24-25) ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่สอดคล้องกับแนวคิดนี้ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Theory of Cooperative or Collaborative Learning) ของ สลาวิน (Slavin) เดวิด จอห์นสัน (David Johnson) และ รอเจอร์ จอห์นสัน (Roger Johnson) ซึ่งมีแนวคิดว่า ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนมี 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแข่งขันกัน ลักษณะต่างคนต่างเรียน และลักษณะร่วมมือกันหรือช่วยกันในการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการศึกษาควรให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้ง 3 ลักษณะ โดยรู้จักใช้การเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ ทั้งนี้เพราะในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนจะต้องเผชิญสถานการณ์ที่มีทั้ง 3 ลักษณะ แต่เนื่องจากการศึกษาในปัจจุบันมีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบแข่งขันและแบบรายบุคคลอยู่แล้ว เราจึงจำเป็นต้องหันมาส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี รวมทั้งได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตด้วย องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือมี 5 ประการ ได้แก่ การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และ การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2547 : 98-99)

หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จัดรายวิชางานช่างและงานประดิษฐ์ ไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, โรงเรียน. 2552 : 8-9) โดยกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้จากตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว คือ มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกันและทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี มาตรฐาน ง 2.1 เข้าใจเทคโนโลยีและกระบวนการเทคโนโลยี ออกแบบและสร้างสิ่งของเครื่องใช้ หรือวิธีการ ตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการจัดการเทคโนโลยีที่ยั่งยืน และวาระที่ 4 การอาชีพ มาตรฐาน ง 4.1 เข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาอาชีพและมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ. (2551) และแบ่งการจัดการเรียนรู้ออกเป็นรายวิชาย่อย 4 งาน คือ งานเขียนแบบ งานช่างไม้ งานช่างไฟฟ้า และงาน

ประดิษฐ์ ซึ่งแต่ละงานมีเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน สามารถนำมาบูรณาการ และใช้จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ และเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาวการณ์ดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือในรายวิชางานช่างและงานประดิษฐ์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) ศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (งานช่างและงานประดิษฐ์) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ตามการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี(งานช่างและงานประดิษฐ์) ระดับชันมัธยมศึกษาตอนต้น และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนรู้ตามการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (งานช่างและงานประดิษฐ์) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (งานช่างและงานประดิษฐ์) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ตามการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (งานช่างและงานประดิษฐ์) ระดับชันมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี(งานช่างและงานประดิษฐ์) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้แก่ การแบ่งกลุ่มผู้เรียน การแบ่งหัวข้อเรื่องในใบงาน บทบาทของสมาชิกในกลุ่มบ้าน บทบาทของสมาชิกในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ การระดมความคิด การถ่ายทอดความรู้ ผลงานและรางวัล ในรายวิชา ง 21103 งานช่างและงานประดิษฐ์ 1 จำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ 8 แผน เวลาเรียนแผนการเรียนรู้ละ 2 คาบ รวมทั้งสิ้น 16 คาบ
2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้ และแบบทดสอบหลังเรียน
3. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนด้วยรูการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (งานช่างและงานประดิษฐ์) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คณะผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ภายใต้ความร่วมมือของผู้เรียน ผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญ โดยมีขั้นตอนการทดลองจริง ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเละ 40 คน แต่ละห้องแบ่งเป็นกลุ่มบ้านกลุ่มละ 4 คน ได้รับมอบหมายให้ไปศึกษาค้นคว้าตามใบงานคนละ 1 ใบงาน ซึ่ง

มีการรวมกลุ่มระดมความคิดในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 4 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน หลังจากนั้น นักเรียนกลับไปนำเสนอความรู้ที่ได้ให้กลับสมาชิกในกลุ่มบ้าน เพื่อสรุปผลเป็นความรู้ของกลุ่ม และผลัดกันนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้หน้าชั้นเรียน

2. กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอว์ ที่มีหลักการสำคัญ คือการแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มบ้าน/กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ การระดมความคิดในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสรุปความรู้ การทำงานกลุ่มและงานเดี่ยว การนำเสนอสาระความรู้/ผลงาน การชมเชย/ให้รางวัล

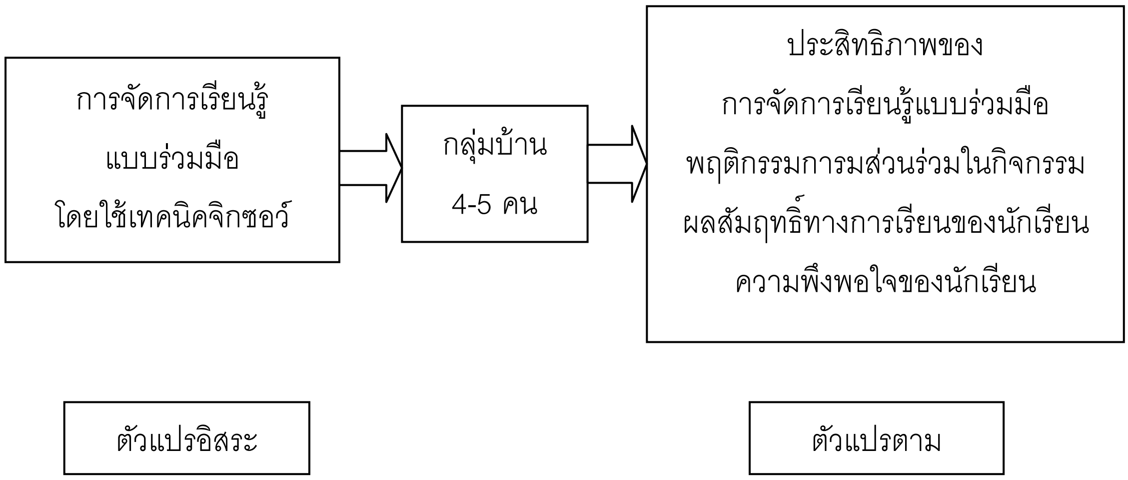

3. รวบรวมข้อมูลจากคะแนนจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้ แบบทดสอบหลังเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่า มีดัชนีประสิทธิภาพ 81.19/80.31 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งกลุ่ม จึงไม่เน้นการแจกแจงระดับคะแนนที่มีลักษณะโค้งปกติ ดังนั้น องค์ประกอบสำคัญของการประเมินประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ การออกแบบกระบวนการหรือแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ โดยนำชิ้นงานหรือผลงานที่เป็นจุดหมายปลายทางมาใช้กำหนดการประเมินผลและกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่สัมฤทธิผลตามตัวชี้วัดทั้งด้านสาระการเรียนรู้และการสร้างแบบทดสอบ นอกจากนี้ ขั้นตอนสำคัญของการศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ การทดสอบประสิทธิภาพสื่อก่อนทดสองจริง (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520 : 135 - 143) โดยการทดสอบแบบเดี่ยว ทดสอบแบบกลุ่ม และทดสอบภาคสนาม และนำข้อสังเกตต่าง ๆ จากการทดสอบมาปรับปรุงแก้ไข มีส่วนช่วยให้การประเมินกระบวนการและการประเมินผลลัพธ์สัมพันธ์สอดคล้องกัน

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนจากการเรียนตามการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิตินั้น เป็นผลของกระบวนการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมการเรียนรู้เป็นขั้นเป็นตอนและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่นำไปสู่ตัวชี้วัดตามลำดับ ตลอดจนมีกิจกรรมที่นักเรียนมีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การระดมความคิด การสอนเพื่อน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสรุปความรู้ การทำงานกลุ่มและงานเดี่ยว (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2547 : 177-181) โดยครูมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (วิญญู ทรัพยะประภา, 2556 : 5)

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรวมอยู่ในระดับ มาก และมีความพึงพอใจในระดับ มาก ทุกข้อคำถาม กล่าวคือ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของสมาชิกในการเรียนรู้ การได้รับความรู้และทักษะการทำงานจากการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากการระดมความคิด การได้แสดงบทบาทผู้นำและผู้ตามในการประชุมกลุ่มย่อย ความรู้ที่ได้รับจากการระดมความคิดในการประชุมกลุ่มใหญ่ การปรึกษาหารือกันเพื่อวางแผนการทำงานกลุ่ม ความรับผิดชอบของสมาชิกในการทำงานกลุ่ม และ การถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับจากกลุ่มใหญ่ให้สมาชิกในกลุ่มทราบ ซึ่งข้อคำถามดังกล่าวนี้ มาจากกรอบแนวคิดองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และ การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (ทิศนา แขมมณี, 2547 : 98-99)

Table 1 Total scores, mean, standard deviation. and the average percentage per the total scores of pre-test, quiz, and post-test

Test	Total Scores	$\overline{X}$	S.D	Percentage
Pre-test	40	19.65	4.016	49.12
1	10	7.53	0.795	75.3
2	10	8.40	1.572	84.0
3	10	8.45	1.252	84.5
4	20	16.45	2.376	82.3
5	10	7.98	1.350	79.8
6	20	16.13	2.533	80.7
Post-test	40	32.13	4.616	80.31

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า คะแนนของนักเรียนที่แสดงถึงผลการฝึกหัดรายหน่วยมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 75.3–84.5 โดยหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 8.45 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน เท่ากับ 19.65 และค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบหลังเรียน เท่ากับ 32.13 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน

Table 2 Mean of quiz scores and post-test scores

Mean of quiz scores							Mean of post-test scores (Total scores: 40)
1 (Total scores: 10)	2 (Total scores: 10)	3 (Total scores: 10)	4 (Total scores: 20)	5 (Total scores: 10)	6 (Total scores: 20)	Total Scores (Total scores: 80)	
7.53	8.40	8.45	16.45	7.98	16.13	64.95	32.13

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยผลรวมของคะแนนทดสอบท้ายหน่วย เท่ากับ 64.95 จากคะแนนเต็ม 80 คะแนน และ ค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบหลังเรียน เท่ากับ 32.13 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน

นำมาหาค่าดัชนีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้สูตร E1/E2

E1 หมายถึง **ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของผลรวมของคะแนน ที่นักเรียนทำได้จากการทำแบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้**

E2 หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทำได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน

นำข้อมูลจากตารางที่ 2 มาคำนวน สรุปได้ว่า ค่าดัชนีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ **เท่ากับ** 81.19/80.31

Table 3 The correlation coefficient between unit practice scores and achievement scores of post-test

Unit No.	Pre-test	1	2	3	4	5	6	Post-test
Pre-test	-							
1	0.229*	-						
2	0.460**	0.326**	-					
3	0.153	0.116	0.126	-				
4	0.177	0.202	0.494**	0.225*	-			
5	0.363**	0.307**	0.285*	0.164	0.244*	-		
6	0.510**	0.105	0.362**	0.246*	0.369**	0.297**	-	
Post-test	0.580**	0.400**	0.367**	0.287**	0.323**	0.148**	0.300**	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าคะแนนรายหน่วยมีความสัมพันธ์กับคะแนนหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกหน่วย

Table 4 The mean and standard deviation of the students' satisfaction toward learning by using A Cooperative Learning

	Satisfaction	$\bar{X}$	S.D	Summary
1	Helping each other of member to learn.	4.18	0.725	High
2	Distributing knowledge gained from a large group to group members	3.99	0.703	High
3	Consulting to make a plan to work in group	4.05	0.727	High
4	Responsibility of members to work in group	4.00	0.827	High
5	Acting as a leader in a session	4.09	0.750	High
6	The knowledge gained from brainstorming in large group meeting	4.08	0.823	High
7	The development of creative thinking from brainstorming	4.09	0.766	High
8	Good interaction with classmates	4.26	0.759	High
9	Providing activities by using a Cooperative Learning	4.11	0.722	High
10	Gaining knowledge and work skills from a Cooperative Learning	4.11	0.811	High
	Overall satisfaction	4.11	0.557	High

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีความพึงพอใจโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11 $S.D.$ = 0.557) และเมื่อพิจารณารายการแต่ละรายการ พบว่า มีความพึงพอใจ ระดับมากทุกรายการ และมีรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนักเรียนด้วยกัน ($\bar{X}$ = 4.26 $S.D.$ = 0.759)

สรุป

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (งานช่างและงานประดิษฐ์) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วย การเรียนรู้แบบร่วมมือโดยรวมอยู่ในระดับ มาก

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร. วินัย ดำสุวรรณ รองศาสตราจารย์ ประวิทย์ แซ่เตีย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิญญู ทรัพยะประภา โดยการให้ความรู้ในบทบาทวิทยากร ให้คำปรึกษาในการออกแบบงานวิจัย รวมทั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย และแนะนำการปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ ตลอดจนติดตามดูแลการดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่องจนเสร็จสิ้นโครงการ ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของอาจารย์ที่กล่าวนามมานี้เป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี.** โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, กรุงเทพฯ.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2520. **ระบบสื่อการสอน.** สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ทิศนา แขมมณี. 2547. **ศาสตร์การสอน.** สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ปรียาภรณ์ เฮอร์ริงตัน. 2555. **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รายวิชา HTM411 กลยุทธ์การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว.** คณะศิลปศาสตร์ มหาวิยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. 2544. **การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.** สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พ.ว.), กรุงเทพฯ.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข. 2551. **ทักษะ 5C เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนอิงมาตรฐาน.** สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

วิญญู ทรัพยะประภา. 2556. เอกสารวิชาการ “การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.” โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา, กรุงเทพฯ.
สำคัญ. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพฯ.

สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, โรงเรียน. 2552. **การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.** โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิยัยและพัฒนาการศึกษา, กรุงเทพฯ

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. 2547. **21 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 2.** ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, กรุงเทพฯ

สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ

Subject: Economics and Business Administration

ภาคบรรยาย

Oral Presentation

ระดับการให้ความสำคัญของสารสนเทศ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพ ในโซ่อุปทานอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย

The Levels of Importance on Information, Collaboration and Performance in Thai Textiles and Apparel Supply Chain

ศุภกิจ ปิยปัทมกานต์[1*], ธนัญญา วสุศรี[2]

Supakit Piyapattamakarn[1*], Thananya Wasusri[2]

บทคัดย่อ

ความร่วมมือระหว่างคู่ค้านั้นเป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพในโซ่อุปทาน จากการศึกษางานวิจัยของ Chen และคณะ (2011) พบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างปัจจัยด้านสารสนเทศและความร่วมมือในโซ่อุปทาน ในขณะเดียวกัน Hudnurkar และคณะ (2014) พบว่า ความร่วมมือมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในโซ่อุปทาน แต่งานวิจัยเหล่านั้นไม่ได้แสดงถึงระดับของการให้ความสำคัญกับปัจจัยที่แตกต่างของสมาชิกในโซ่อุปทาน การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของการให้ความสำคัญในปัจจัยด้านสารสนเทศ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในโซ่อุปทานอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย จากการศึกษาพบว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและและเครื่องนุ่งห่มไทยให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสารสนเทศ และความร่วมมือที่แตกต่างกันสามารถแบ่งด้วยวิธี K-Mean ออกเป็น 3 ระดับ หากพิจารณาในภาพรวม อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่มห่มให้ความสำคัญต่อความร่วมมือโซ่อุปทานในระดับปานกลางและมาก

ABSTRACT

The collaboration between partners is a key to achieve supply chain performance. Chen et al. (2011) found the relationship between factors of information and collaboration in supply chains. Hudnurkar et al. (2014) discovered that collaboration is associated with supply chain performance. However, the studies do not indicate the levels of importance on those factors for member of supply chain. This research is to study the levels of importance on information, collaboration and performance in Thai textile and apparel supply chain. The results show that there are different in information, collaboration and performance in the sector and can be divided into 3 levels. On the overall viewpoint, the textile and apparel cluster gives moderate to high importance on those factors.

Key Words: Information, textile and apparel industry, supply chain, relationships, performance

* Corresponding Author, E-mail address: supakit_13779@hotmail.com

[1*], [2]บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี 126 ถนนประชาอุทิศ แขวงบางมด เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร 10140

คำนำ

ในปัจจุบันพบว่าโซ่อุปทานที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจ มีการนำเทคโนโลยีในการจัดการสารสนเทศมาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพในโซ่อุปทาน โดยสารสนเทศที่ดีประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ปริมาณ (Information sharing) คุณภาพ (Information quality) และความพร้อม (Information availability) โดยปัจจัยเหล่านี้ ส่งผลไปสู่ความร่วมมือกันในโซ่อุปทานทั้งด้านความเชื่อมั่น (Trust) และพันธกิจ (Commitment) (Chen และคณะ, 2011; Nyaga และคณะ, 2010) และจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในโซ่อุปทาน (Hudnurkar และคณะ, 2014) ให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยต้องการทราบถึงระดับของการให้ความสำคัญของสมาชิกในโซ่อุปทานอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย ในแต่ละปัจจัยที่ทาง Chen และคณะ (2011) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านสารสนเทศและปัจจัยด้านความร่วมมือ โดยเพิ่มปัจจัยด้านประสิทธิภาพในโซ่อุปทานของ Hudnurkar และคณะ (2014) เข้าไปด้วย ดังนั้นวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เพื่อศึกษาถึงระดับของการให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสารสนเทศ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในโซ่อุปทานอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย

อุปกรณ์และวิธีการ

การออกแบบแบบสอบถาม

ทำการศึกษา ทบทวน งานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสารสนเทศ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในโซ่อุปทาน (Chen และคณะ, 2011; Handfield และ Bechtel, 2002 ; Hudnurkar และคณะ, 2014 ; Johnston และคณะ, 2004 ; Nyaga และคณะ, 2010 ; Prahinski และ Benton, 2004 ; Su และคณะ, 2008 ; Vijayasarathy, 2010) และให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการโซ่อุปทาน และอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเข้าใจของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการทดสอบความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC) ทำให้ได้ข้อคำถามมาทั้งหมด 53 คำถาม แบ่งเป็น ข้อมูลทั่วไป 9 ข้อ และตัวแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 7 อันดับ จำนวน 44 ข้อ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ อุตสาหกรรมผู้ผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย จากกรมโรงงานอุตสาหกรรม (2558) มีโรงงานผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด 4,044 โรงงาน เป็นอุตสาหกรรมในส่วนต้นน้ำ (เส้นใยหรือปั่นด้าย) จำนวน 12 โรงงาน อุตสาหกรรมในส่วนของกลางน้ำ (ทอผ้า, ถักผ้าและฟอกย้อมสี) จำนวน 1,861 โรงงาน และเป็นอุตสาหกรรมปลายน้ำ (เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม) จำนวน 2,171 โรงงาน คำนวนหากลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ YAMANE (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยจำนวน 367 แห่ง

การกระจายแบบสอบถาม และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ทดลองแบบสอบถามก่อนการใช้จริง (Pilot test) เก็บแบบสอบถามจำนวน 25 ฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's test) ที่ 95.2% และเริ่มดำเนินการเก็บจริงโดยได้กระจายแบบสอบถาม ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามกลุ่มอุตสาหกรรม (Stratified Sampling) ในการเก็บข้อมูล โดยทำการเข้าสัมภาษณ์ผู้ประกอบการจำนวน 192 ราย ตอบรับการเข้าสัมภาษณ์ 117 ราย และกระจายแบบสอบถามให้กับทางผู้ประกอบการด้วยวิธีอื่นๆเป็นจำนวน 245 ฉบับ ได้รับการตอบรับ 32 ฉบับ รวมกระจายแบบสอบถามทั้งหมด 437 ราย ตอบรับ 149 ราย คิดเป็น 34%ของแบบสอบถามทั้งหมด เมื่อแบ่งตามกลุ่มอุตสาหกรรมจะเป็นอุตสาหกรรมเส้นใยหรือปั่นด้าย 12 ฉบับ อุตสาหกรรมทอผ้าถักผ้าและฟอกสี 45 ฉบับ และอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม 92 ฉบับ คิดเป็น 8%, 30% และ 62% ตามลำดับ

ผลการทดลองและวิจารณ์

จากแบบสอบถามที่ได้เก็บข้อมูลมามีอัตราส่วนของขนาด และรูปแบบการผลิตต่อกลุ่มอุตสาหกรรมทั้งหมด ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 อัตราส่วนประเภทอุตสาหกรรมต่อขนาดและลักษณะการผลิตสินค้า

อุตสาหกรรม	ขนาด(%)			ลักษณะการผลิตสินค้า(%)		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ผลิตตามคำสั่งซื้อ	รับออกแบบและผลิตตามคำสั่งซื้อ	เป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์
เส้นใยหรือปั่นด้าย	33.33	16.67	50.00	25.00	17.78	25.00
ทอผ้า ถักผ้า และฟอกย้อมสี	6.67	51.11	42.22	0.00	55.56	36.96
เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม	72.83	14.13	13.04	75.00	26.67	38.04
Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

การศึกษาจะใช้วิธีการวิเคราะห์กลุ่มด้วยข้อมูลเทคนิค (Cluster Analysis) โดยจะวิเคราะห์ในรูปแบบ K-Means โดยแบ่งการจัดกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ ระดับสูง (High) ระดับปานกลาง (Medium) และระดับต่ำ (Low) โดยดูจากค่าเฉลี่ยของการให้ความสำคัญในทุกๆปัจจัย ได้ผลการทดสอบออกมาดังนี้

ตารางที่ 2 ปัจจัยด้านสารสนเทศ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในโซ่อุปทาน โดย K-Means cluster.

K-Mean	อุตสาหกรรม	จำนวน	ค่าเฉลี่ย						เฉลี่ย	ระดับ
			IS[1/]	IQ[2/]	IA[3/]	T[4/]	C[5/]	P[6/]		
กลุ่มที่ 1	เส้นใยหรือปั่นด้าย	2								
	ทอผ้า ถักผ้าและฟอกย้อมสี	16	4	4.56	3.99	4.28	4.67	4.7	4.37	ระดับปานกลาง
	เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม	55								
	รวม	73								
กลุ่มที่ 2	เส้นใยหรือปั่นด้าย	1								
	ทอผ้า ถักผ้าและฟอกย้อมสี	1	2	2.84	2.84	2.91	3.15	3.76	2.92	ระดับต่ำ
	เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม	8								
	รวม	10								
กลุ่มที่ 3	เส้นใยหรือปั่นด้าย	9								
	ทอผ้า ถักผ้าและฟอกย้อมสี	28	5	5.65	5.34	5.45	5.94	5.97	5.56	ระดับสูง
	เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม	29								
	รวม	66								

หมายเหตุ : ปัจจัยด้านสารสนเทศ คือ IS, IQ และ IA
ปัจจัยด้านความร่วมมือ คือ T และ C
ประสิทธิภาพในโซ่อุปทาน คือ P

1/ การแบ่งปันสารสนเทศ 2/ คุณภาพของสารสนเทศ 3/ ความพร้อมของสารสนเทศ
4/ ความเชื่อมั่น 5/ พันธกิจ 6/ ประสิทธิภาพในโซ่อุปทาน

จากตารางที่ 2 สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ออกมาได้ ดังนี้

เมื่อดูจากค่าเฉลี่ยของทุกๆปัจจัยจะพบกว่า กลุ่มที่ 3 ให้ความสำคัญกับปัจจัยในระดับสูง รองมาคือกลุ่มที่ 1 และน้อยสุดคือกลุ่มที่ 2 จะเห็นได้ว่ากลุ่มอุตสาหกรรมจะให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความสารสนเทศในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของสารสนเทศมากที่สุด ตามด้วยความพร้อมของสารสนเทศ และปริมาณของสารสนเทศเป็นอันดับสุดท้าย เนื่องจากรูปแบบการผลิตของกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทยจะเป็นการรับออกแบบและรับจ้างผลิตส่งผลให้สารสนเทศต้องมีความชัดเจนและเป็นปัจจุบัน ด้านความร่วมมือจะเห็นว่าเมื่อผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านขนาด คุณภาพ และความพร้อมของสารสนเทศสูง ก็จะให้ความสำคัญให้ปัจจัยด้านความร่วมมือที่ประกอบด้วย ความเชื่อมั่น และพันธกิจ และด้านประสิทธิภาพในโซ่อุปทานสูงตามไปด้วย เห็นได้ชัดเจนในกลุ่มระดับสูงที่เมื่อกลุ่มอุตสาหกรรมมีการให้ความสำคัญกับสารสนเทศในระดับที่ดี ก็จะให้ความสำคัญกับความร่วมมือและประสิทธิภาพในโซ่อุปทานในระดับสูง เช่นเดียวกับระดับต่ำที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยต่างๆน้อย อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าปัจจัยด้านปริมาณของการแบ่งปันสารสนเทศจะเป็นส่วนที่อุตสาหกรรมให้ความสำคัญน้อยที่สุดในทุกๆกลุ่ม อันเนื่องมาจากลักษณะของการประกอบธุรกิจของกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทยนั้น ตัวผู้ประกอบการมักจะมีความคาดหวังปริมาณของสารสนเทศจากทางคู่ค้าที่สูง แต่จะไม่ยอมให้สารสนเทศของตนกับทางคู่ค้าในขนาดเดียวกันหรือมากกว่า ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสารสนเทศที่ได้รับ ดังนั้นผู้ประกอบการหลายรายจึงเลือกที่จะหันไปให้ความสำคัญกับด้านคุณภาพของสารสนเทศ ความพร้อมของสารสนเทศ ความเชื่อมั่น พันธกิจ และประสิทธิภาพในโซ่อุปทานเป็นสำคัญ

เมื่อทำการพิจารณาภาพรวม พบว่า ทั้ง 3 Cluster ประกอบไปด้วย อุตสาหกรรมเส้นใยและปั่นด้าย อุตสาหกรรมทอผ้าถักผ้า และฟอกสี และอุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม จากตารางที่ 2 กลุ่มอุตสาหกรรมที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสารสนเทศ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในโซ่อุปทานสูงที่สุด คือ กลุ่มอุตสาหกรรมเส้นใยและปั่นด้าย โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยในระดับสูงจำนวน 9 ราย คิดเป็น 75.00% ของอุตสาหกรรมเส้นใยและปั่นด้าย ให้ความสำคัญในระดับปานกลางจำนวน 2 ราย คิดเป็น 16.67% ของอุตสาหกรรมเส้นใยและปั่นด้วย และให้ความสำคัญน้อยที่สุดจำนวน 1 ราย หรือ 8.33% ของอุตสาหกรรมเส้นใยและปั่นด้าย โดยจะเน้นให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสารสนเทศ และประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นการผลิตของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ใช้เครื่องจักรในการผลิต และผู้ผลิตนั้นมักเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ดังนั้นสินค้าจึงมีคุณลักษณะที่ตายตัว ระดับของความร่วมมือจากคู่ค้าเป็นสิ่งที่จำเป็นในการคงความสัมพันธ์และทำการค้ากันในระยะยาว

กลุ่มอุตสาหกรรมที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสารสนเทศ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในโซ่อุปทานเป็นอันดับ 2 คือ กลุ่มของอุตสาหกรรมทอผ้าถักผ้าและฟอกสี ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยในระดับสูง 28 ราย หรือ 62.22% ของอุตสาหกรรมทอผ้าถักผ้าและฟอกสีและให้ความสำคัญกับปัจจัยในระดับปานกลางจำนวน 16 ราย หรือ 35.56% ของอุตสาหกรรมทอผ้าถักผ้าและฟอกสี และอยู่ในระดับต่ำเพียง 1 ราย หรือ 2% ของ

อุตสาหกรรมทอผ้าถักผ้าและฟอกสี จากการสัมภาษณ์และเก็บแบบสอบถามพบว่ากลุ่มนี้จะเน้นในเรื่องของปัจจัยด้านสารสนเทศและความเชื่อมั่น เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่อยู่ในส่วนกลางน้ำที่ต้องมีการติดต่อการค้าระหว่างอุตสาหกรรมต้นน้ำและปลายน้ำ และการผลิตสินค้าจะเป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อ โดยรับออกแบบและรับจ้างผลิต ทำให้สารสนเทศต้องมีปริมาณ คุณภาพ และความพร้อมใช้งานตลอดเวลาเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการผลิตขึ้นที่อาจจะส่งผลให้ต้องเริ่มเดินสายการผลิตใหม่ทั้งหมด

กลุ่มอุตสาหกรรมที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสารสนเทศ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในโซ่อุปทานเป็นอันดับสุดท้าย คือ กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยในระดับสูงจำนวน 29 ราย หรือ 31.52% ของอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ระดับปานกลางมีจำนวน 55 ราย หรือ 59.78% ของอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม และต่ำสุดจำนวน 8 ราย หรือ 8.70% ของอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม เห็นได้ว่าผู้ประกอบการจำนวนมากให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสารสนเทศ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในระดับปานกลาง เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยที่มีจำนวนแรงงานในสถานประกอบการไม่เกินกว่า 50 คน และลักษณะการผลิตจะผลิตตามคำสั่งซื้อจากผู้ประกอบการค้าปลีก หรือจากคู่สัญญาการผลิตที่จะสั่งซื้อสินค้าเพื่อเก็บเข้าสต็อก ส่งผลให้ไม่สามารถทราบตัวเลขความต้องการแท้จริงจากผู้บริโภคจึงเน้นการให้ความสำคัญไปที่ปัจจัยด้านความร่วมมือเป็นหลักในการประกอบกิจการ

จากข้อมูลทั้งหมด พบว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มนั้นส่วนมากเห็นความสำคัญของสารสนเทศ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในโซ่อุปทานอยู่ในระดับสูง และปานกลางคิดเป็น 93% ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

สรุป

จากการพิจารณานั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสารสนเทศ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในโซ่อุปทานอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง แต่ก็จะแตกต่างกันไปตามกลุ่มอุตสาหกรรมโดยกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้มากที่สุด คือ กลุ่มอุตสาหกรรมเส้นใยหรือปั่นด้าย รองมาคือ กลุ่มอุตสาหกรรมทอผ้าถักผ้าและฟอกสี อันดับสุดท้ายคือ กลุ่มอุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม อย่างไรก็ตามงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาระดับของการให้ความสำคัญของกลุ่มอุตสาหกรรมเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มไทยเท่านั้น ไม่ได้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยว่าเป็นไปในลักษณะใด ดังนั้นในอนาคตควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยในแต่ละอุตสาหกรรมต้นน้ำกลางน้ำและปลายน้ำ ว่าแต่ละอุตสาหกรรมให้ความสำคัญปัจจัยแตกต่างกันอย่างไร รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ที่จะส่งผลต่อพันธกิจประสิทธิภาพหรือความร่วมมือของโซ่อุปทาน ซึ่งจะช่วยบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาโซ่อุปทานได้อย่างชัดเจน และสามารถนำแนวทางนี้ไปขยายผลต่อในอุตสาหกรรมอื่นๆ ของไทย

เอกสารอ้างอิง

กรมโรงงานอุตสาหกรรม. 2558. **สถิติสะสมจำนวนโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ (เปิดดำเนินการ) ตาม พ.ร.บ. โรงงงาน พ.ศ. 2535 จำแนกรายหมวดอุตสาหกรรมที่สำคัญ ตามจำพวก ณ สิ้นปี 2557**. แหล่งที่มา: http://www.diw.go.th/hawk/content.php?mode=spss58. 22 เมษายน 2558.

C. Prahinski and W. C. Benton. 2004. Supplier evaluations: communication strategies to improve supplier performance. **Journal of Operation Management** 22: 39-62.

J. V. Chen, D. C. Yen, T. M. Rajkumar and Nathan A. Tomochko. 2011. The antecedent factors on trust and commitment in supply chain relationships. **Computer Standard & Interfaces** 33: 262-270.

D. A. Johnston, D. M. McCutcheon, F. I. Stuart and H. Kerwood. 2004. Effects of supplier trust on performance of cooperative supplier relationships. **Journal of Operation Management** 22: 23-38.

G. N. Nyaga, J. M. Whipple and D. F. Lynch. 2010. Examining supply chain relationship: Do buyer and supplier perspectives on collaborative relationships differ?. **Journal of Operation Management** 28: 101-114.

L. R. Vijayasarathy. 2010. Supply integration: An investigation of its multi-dimensionality and relational antecedent. **Int. J. Production Economics** 124: 489-505.

M. Hudnurkar, S. Jakhar and U. Rathod. 2014. Factors affecting collaboration in supply chain: A literature Review. **Procedia – Social and Behavioral Sciences** 133: 189-202.

Q. Su, Y.T. Song, Z. Li and J.X. Dang. 2008. The impact of supply chain relationship quality on cooperative strategy. **Journal of Purchasing & Supply Management** 14: 263-272.

R. B. Handfield and C. Bechtel. 2002. The role of trust and relationship structure in improving supply chain responsiveness. **Industrial Marketing Management** 31: 367-382.

T. Yamane. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. Third edition. New York University, Harper and Row Publication.

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรทางการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม

Models for Enhancing the Strength of Community Micro-Financial Performance Focusing on Saving and Fair Loan assessment

สุรชัย กังวล[1*] **และพหล ศักดิ์คะทัศน์**[2]

Surachai Kungwon[1*] and Phahol Sakkatat[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลทั่วไปและความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการออมและการให้สินเชื่อ และ 2) ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการออมและการให้สินเชื่อขององค์กรการเงินชุมชน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 9 อำเภอ 345 หมู่บ้าน (กองทุน) และการสนทนากลุ่มกับประธานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ จำนวน 10 อำเภอ ผลการวิจัยพบว่า กองทุนส่วนใหญ่เปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2544 เปิดทำการเดือนละครั้ง โดยมีกำไรสุทธิเฉลี่ย 122,867.62 บาทต่อกองทุน ส่วนความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการออมและการให้สินเชื่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.61 และรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านการออมและสินเชื่อที่สำคัญคือ กองทุนต้องทำการสร้างความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือ สร้างศรัทธาในการบริหารงานของกองทุนอย่างโปร่งใส กองทุนต้องมีผู้นำที่ดี เสียสละ ซื่อสัตย์ อุทิศตนในการทำงานและรู้บทบาทหน้าที่ของตน

ABSTRACT

The objective of this study are 1) study general information and the strength of a community financial management administration related to saving and loan assessment and 2) study models for enhancing the strength of community financial performance focusing on saving and loan assessment. The data collection was conducted in Chiang Mai province including 9 districts (345 village funds). Focus group with 10 presidents of Village Fund network was applied as a tool for data collection. The results show that most of the Village Funds established in 2001. They open once a month. The average net profit was 122,867.62 baht per a fund. In terms of the strength of community financial performance focusing on saving and loan assessment, the average total score was 3.61 It implied that the village funds showed good performance in this issue. Finally, the importance of models for enhancing the strength of community financial performance are the initiation of trust, reliability, faith, transparent management, The Village Fund must have the Village Fund also must draw their roles and duties a good leader who is being honest and devote him or herself for village's benefits.

Key words: Micro-Financial, Village and Urban Community Fund, Strength

*Corresponding author; e-mail address: **surachai_k@mju.ac.th**

[1]คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ 50290

[1]Faculty of economic, Maejo University, Chiang Mai 50290

คำนำ

ความยากจนและช่องว่างแห่งการพัฒนาระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ในสังคมยังคงเป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ การขาดโอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งเงินในระบบเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง ของปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้น (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2546) จากการที่ประชาชนกลุ่มใหญ่ของประเทศไม่มีเงินทุนของตนเอง ส่งผลให้เกิดการขาดโอกาสในการยกระดับชีวิต ไม่มีเงินทุนเพื่อใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ ไม่มีโอกาสใช้บริการทางการเงินของสถาบันการเงินหลักได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากมีอาชีพและรายได้ไม่แน่นอน ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน ขั้นตอนการเข้าถึงบริการยุ่งยากซับซ้อน ทำให้ต้องพึ่งแหล่งเงินกู้นอกระบบ ซึ่งอัตราดอกเบี้ยสูง ถูกเอารัดเอาเปรียบทางด้านการเงินไม่สามารถลืมตาอ้าปากในการดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้มีนโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น ซึ่งถือเป็นองค์กรการเงินชุมชนอีกแห่งหนึ่งที่ได้ก่อตั้งขึ้นมาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2544 สำหรับมุ่งแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน เพื่อให้ชุมชนนั้นสามารถที่จะเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรมได้ เพื่อนำเงินทุนนั้นไปเป็นทุนประกอบอาชีพ เป็นค่ารักษาพยาบาล และการศึกษาของบุตร และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ เป็นสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือสมาชิกและชุมชนนั้น ๆ เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนอยู่ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองบริหารจัดการกันเอง ซึ่งนโยบายดังกล่าวจึงเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนา “คน” และ “การเรียนรู้” เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้าง “ความเข้มแข็ง” ของหมู่บ้านและชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2547) โดยสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของแต่การดำเนินงานมักประสบกับปัญหาการขาดประสบการณ์และไม่มีรูปแบบในการบริหารจัดการด้านการเงินและด้านสินเชื่อ โดยเฉพาะปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของกองทุนหมู่บ้านฯ

ซึ่งรัฐบาลที่ผ่านมา โดยการนำของ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันอังคารที่ 23 สิงหาคม 2554 ในการกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน ระยะเร่งด่วน ที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก ในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เป็นธรรม สนับสนุนสินเชื่อรายย่อย โดยเฉพาะสินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อย รวมถึงเพิ่มสวัสดิการของรัฐ เพื่อดูแลสังคมในชุมชน จัดหาแหล่งทุนให้แก่ผู้ประกอบการและประชาชน โดยเพิ่มเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอีกแห่งละ 1 ล้านบาท ซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) ในคราวประชุมครั้งที่ 2/2554 เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2554 โดยรองนายกรัฐมนตรีขณะนั้น (นายกิตติรัตน์ ณ ระนอง) ในฐานะประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้เห็นชอบให้ดำเนินโครงการเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่ 3 โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินของประชาชนและรองรับความต้องการเงินทุน เพื่อการประกอบอาชีพอย่างหลากหลาย 2) เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีเงินทุนหมุนเวียนและดอกผลที่จะนำไปใช้ในการสร้างสวัสดิภาพ สวัสดิการ รวมถึงประโยชน์ส่วนรวมให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองได้มากขึ้น และ 3) เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนในการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ของหมู่บ้านและชุมชนเกิดการเกื้อกูลสู่เศรษฐกิจระดับมหาภาคของประเทศให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2556) [ระบบออนไลน์]

อย่างไรก็ตามจากการติดตามผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ผ่านมา พบว่าประสบกับปัญหาด้านการบริหารจัดการ ทำให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหลายแห่งเกิดการขาดสภาพคล่องและสถานภาพทางการเงินของกองทุนฯลดน้อยลงไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้กองทุนฯขาดความเข้มแข็งในการเป็น

ที่พึ่งของชุมชน การขาดประสิทธิภาพ การจัดการ สมาชิกไม่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ปัญหาภาวะผู้นำ และสมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจต่อเป้าหมายและผลประโยชน์ที่แท้จริงต่อกิจกรรม (บุญช่วย อุ่นชัยศรี และจารุรัฐ จงพุฒิศิริ, 2548) ซึ่งส่งผลให้ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ที่เป็นสมาชิกต้องประสบกับปัญหาไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้และทำให้ไม่ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอีกต่อไป อีกทั้งยังขาดความเข้มแข็งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ คุณภาพมาตรฐานชีวิตตกต่ำ เกิดปัญหาความยากจนและเป็นปัญหาของประเทศ ซึ่งอาจจะส่งผลต่อความยั่งยืนของกลุ่มกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอนาคต หากไม่มีการแก้ไข

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่องรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม โดยต้องการเป็นจุดเริ่มต้นที่จะช่วยกระตุ้นให้องค์กรการเงินชุมชนหันมาให้ความสำคัญในการสร้างความ เข้มแข็งในการดำเนินงานด้านการเงินและสินเชื่อมากยิ่งขึ้น โดยต้องมีการวางรูปแบบการบริหารจัดการ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้มีประสิทธิภาพ และมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือในด้านการเงินขององค์กรการเงินชุมชน รวมไปถึงการป้องกันไม่ให้เกิดหนี้มีปัญหาเกี่ยวกับลูกหนี้เงินให้กู้ผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการด้านการเงินและสินเชื่อขององค์กรการเงินชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้องค์กรการเงินชุมชนเป็นแหล่งทุนที่สำคัญสำหรับชุมชนต่อไปในอนาคตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปและความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการออมและการให้สินเชื่อขององค์กรการเงินชุมชน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการออมและการให้สินเชื่อขององค์กรการเงินชุมชน

อุปกรณ์และวิธีการ

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1. ความเข้มแข็งด้านการออม หมายถึง การที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทุนร่วมกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น เงินออมทรัพย์ เงินฝากประจำ เงินออมสัจจะและการถือหุ้น เป็นต้น
2. ความเข้มแข็งด้านสินเชื่อ หมายถึง การที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามารถปล่อยเงินให้สมาชิกกู้ยืมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามระเบียบ ข้อบังคับและตามมติที่ประชุมใหญ่ เกิดปัญหาหนี้เสียหรือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้น้อยที่สุด และผลตอบแทนที่ได้รับนำกลับไปเป็นสวัสดิการสู่สมาชิกและชุมชนได้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่

1. กลุ่มตัวอย่าง (ตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ องค์กรการเงินชุมชน (กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) จำนวน 9 อำเภอ โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 345 กองทุน (หมู่บ้าน)
2. กลุ่มตัวอย่าง (ตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2) คือกลุ่มเป้าหมาย (Target group) ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ประธานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ จำนวน 10 อำเภอๆละ 1 ท่าน

เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Quantitative and qualitative research methods) ซึ่งวิธีการวิจัยจำแนกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research methods) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview questionnaire) ความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการออมและการให้สินเชื่อ ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open – ended question) และปลายปิด (Close - ended question)

2. ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research methods) โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ในเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม โดยนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สร้างข้อสรุปประเด็นความคิดเห็นต่างๆ ตามที่ปรากฏในการสนทนากลุ่มทุกประเด็นที่สำคัญ

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเครื่องมือ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดสอบความตรง (validity) กับผู้เชี่ยวชาญด้านองค์กรการเงินชุมชน และทำการทดสอบความเที่ยง (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการวัดความสอดคล้องภายใน (Internal consistency method) แบบ Cornbach's Alpha โดยใช้ข้อคำถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 และภาพรวมของแบบสอบถามทั้งฉบับที่มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าเชื่อถือได้ค่อนข้างสูง (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) ซึ่งจากการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นด้านการออม เท่ากับ .9858 ด้านสินเชื่อ เท่ากับ .9807 ด้านสวัสดิการ เท่ากับ .8076 ผลรวมทั้งหมด เท่ากับ 0.9908 ซึ่งถือว่าเชื่อถือได้ จึงนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้แบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ 1) โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้เกณฑ์การประเมินความเข้มแข็ง 5 ระดับ คือ เข้มแข็งมากที่สุด (4.21-5.00) เข้มแข็งมาก (3.41-4.20) เข้มแข็งปานกลาง (2.61-3.40) เข้มแข็งน้อย (1.81-2.60) และเข้มแข็งน้อยที่สุด (1.00-1.80) และ 2) โดยการสรุปข้อมูลจากเนื้อหาที่ได้รับจากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) นำมาวิเคราะห์และสรุปเนื้อหาแบบพรรณนาตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบหลักๆอยู่ 3 ประการ (Miles and Huberman, 1994 อ้างถึงใน ชาย โพธิสิตา, 2549) (1) การจัดระเบียบข้อมูล (Data organizing) โดยการถอดเทปบันทึกเสียงและทำการบรรณาธิกรข้อมูล เพื่อทำให้ข้อมูลอยู่ในสภาพที่พร้อมจะถูกนำไปวิเคราะห์ได้โดยสะดวก (2) การแสดงข้อมูล (Data display) โดยการนำเสนอข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการพรรณนาอันเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกันตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ และ (3) การหาข้อสรุป การตีความ (Conclusion and interpretation)

ผลวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปขององค์กรการเงินชุมชน (กองทุนหมู่บ้านฯ) ส่วนที่ 2 ภาพรวมของระดับความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการออมและการให้สินเชื่อของกองทุนหมู่บ้านฯ และ ส่วนที่ 3 รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการออมและการให้สินเชื่อขององค์กรการเงินชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปขององค์กรการเงินชุมชน (กองทุนหมู่บ้านฯ) ส่วนใหญ่เริ่มเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 โดยจะเปิดทำการเดือนละครั้ง ปัจจุบันจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้วทุกกองทุนและกองทุนที่เข้มแข็งได้ยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชน จำนวน 25 กองทุน โดยจะได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากธนาคารออมสินมากที่สุด ส่วนพัฒนาการด้านจำนวนสมาชิก ซึ่งเมื่อเริ่มก่อตั้งจะมีจำนวนสมาชิก เฉลี่ย 122 คนต่อกองทุน ปัจจุบันจะมีจำนวนสมาชิก เฉลี่ย 175 คนต่อกองทุน และมีคณะกรรมการ เฉลี่ย 10.5 คนต่อกองทุน การระดมเงินออมส่วนใหญ่ได้จากประเภทเงินออมสัจจะมากที่สุด การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากทุกประเภท ร้อยละ 3 ต่อปี อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ปกติ ร้อยละ 6.0 ต่อปี (ค่าฐานนิยม) และส่วนใหญ่กองทุนจะปล่อยเงินกู้เพื่อวัตถุประสงค์ด้านการค้าขายมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านเกษตรกรรม สมาชิกมีการส่งใช้คืนเงินกู้ตามสัญญา (หนี้ปกติ) จำนวน 344 กองทุน ผลประกอบการในรอบปีบัญชีที่ผ่านมาได้รับกำไรสุทธิ จำนวน 334 กองทุน โดยมีกำไรสุทธิเฉลี่ย 122,867.62 บาทต่อกองทุน

ส่วนที่ 2 ความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการออมและการให้สินเชื่อของกองทุนหมู่บ้านฯ ซึ่งระดับความเข้มแข็งในภาพรวมด้านการออมและการให้สินเชื่อ ซึ่งประกอบด้วย ด้านทุนทางสังคม ด้านเครือข่าย ด้านภาวะผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ด้านการออมและด้านการให้สินเชื่อรวมถึงด้านสวัสดิการนั้น จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความเข้มแข็งโดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.61 ซึ่งสามารถแยกความเข้มแข็งในแต่ละด้านได้ดังนี้

1) ระดับความเข้มแข็งด้านการออม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.55 ซึ่งระดับความเข้มแข็งในด้านกระบวนการบริหารจัดการมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดโดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.70 รองลงมาคือ ด้านภาวะผู้นำ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.65 ส่วนด้านเครือข่ายและด้านการออมมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.41 เท่ากัน

2) ระดับความเข้มแข็งด้านการให้สินเชื่อ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.64 ซึ่งระดับความเข้มแข็งในด้านการให้สินเชื่อมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.79 รองลงมาคือ ด้านกระบวนการบริหารจัดการ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.74 ส่วนด้านเครือข่ายมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.42 ดังแสดงในตารางที่ 1

Table 1 A summary overview of the strength of the savings and lending of Village and Urban Community Fund.

Strength	The level of comments (Saving)			The level of comments (Loan)		
	$\overline{X}$	SD	Meaning	$\overline{X}$	SD	Meaning
1. Social capital	3.52	.677	High level	3.56	.644	High level
2. Network	3.41	.724	High level	3.42	.685	High level
3. Leader ship	3.65	.724	High level	3.66	.714	High level
4. Participation	3.62	.710	High level	3.66	.690	High level
5. Management process	3.70	.722	High level	3.74	.703	High level
6. Saving	3.41	.750	High level	-	-	-

7. Loan	-	-	-	3.79	.672	High level
sum	**3.55**	**.616**	High level	**3.64**	**.596**	High level
8. Welfare/Benefits	3.82	.766	High level			
Total	**3.61**	**.576**	**High level**			

จากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ระดับความเข้มแข็งด้านการออมและการให้สินเชื่อในภาพรวมของกองทุนหมู่บ้านฯนั้น อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากองทุนหมู่บ้านฯมีความพร้อมในการควบคุมดูแลกันเองภายในหมู่บ้านและชุมชนเมืองทำให้เกิดความเข้มแข็ง โดยการใช้ประสบการณ์ในการบริหารจัดการเงินกองทุนที่รัฐบาลมอบให้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์หมุนเวียนในชุมชน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพิ่มรายได้และลดรายจ่าย และการพึ่งพาตนเองโดยการระดมเงินออม อันนำไปสู่การพัฒนา การสร้างสวัสดิภาพ สวัสดิการหรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองอย่างเท่าเทียมกัน

ผลสะท้อนอีกมุมหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญมากก็คือ ด้านเครือข่าย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดทั้งด้านการออมและการให้สินเชื่อ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 และ 3.42 ตามลำดับ ดังนั้น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านฯจะต้องทำหน้าที่เป็นองค์กรความร่วมมือและเชื่อมโยงกันของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระดับต่างๆให้ได้ โดยจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเอื้ออาทร สู่การเป็นองค์กรการเงินชุมชนโดยประชาชน เพื่อประชาชนที่มิได้มุ่งหวังหรือแสวงหากำไรในเชิงธุรกิจ ซึ่งจะต้องดำเนินงานในเชิงรุกในการส่งเสริม พัฒนาและเชื่อมโยงการบริหารจัดการการส่งเสริมสนับสนุน การให้คำปรึกษาการแก้ไขปัญหารวมกันในด้านเงินทุน ด้านการออม สวัสดิภาพ สวัสดิการของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและประชาชนในชุมชนและให้การดำเนินงานเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ว่าด้วย เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2549 และจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอ

ส่วนที่ 3 รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการออมและการให้สินเชื่อขององค์กรการเงินชุมชนโดยการหาข้อสรุปและการตีความหมายของข้อค้นพบที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านการออมมีดังนี้ *“...1) กองทุนต้องสร้างภาพลักษณ์ของตัวคณะกรรมการในการเป็นผู้นำที่ดี เสียสละ ซื่อสัตย์ อุทิศตนในการทำงานและรู้บทบาทหน้าที่ 2) กองทุนต้องทำการสร้างความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือ สร้างศรัทธา ในการบริหารงานของกองทุนอย่างโปร่งใส 3) กองทุนต้องยึดระเบียบ ข้อบังคับอย่างเคร่งครัดในเรื่องการระดมทุน 4) กองทุนต้องทำการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอและต้องชี้ให้สมาชิกเห็นถึงประโยชน์จากการออม 5) กองทุนควรใช้กลยุทธ์ “การกู้แบ่งออม” คือ การบังคับให้สมาชิกฝากเงินกับกองทุนเมื่อต้องการเงินกู้ 6) กองทุนต้องสร้างวินัยทางการออมให้กับสมาชิก และ 7) สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการร่วมประชุม ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์กับกองทุน...”*

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรมและการให้สินเชื่อมีดังนี้ *“... 1) กองทุนต้องมีผู้นำที่ดี เสียสละ ซื่อสัตย์ อุทิศตนในการทำงานและรู้บทบาทหน้าที่ของตน 2) สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับกองทุน 3) การวิเคราะห์สินเชื่อต้องทำอย่างมีประสิทธิภาพ 4) คณะกรรมการต้องพิจารณาให้เงินกู้ตามความต้องการหรือตามวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้ประกอบอาชีพเพื่อก่อให้เกิดรายได้จริงๆ 5) กองทุนต้องทำการติดตามหนี้อย่างสม่ำเสมอ 6) สร้างวินัยทางการเงินให้แก่สมาชิก 7) กองทุนต้องแนะนำให้*

สมาชิกผู้กู้ทำประกันความเสี่ยง และ 8) การรับสมาชิกใหม่ กองทุนต้องพิจารณาโดยยึดระเบียบ ข้อบังคับในการรับเข้าเป็นสมาชิกอย่างเคร่งครัด คือการให้โอกาสทุกคนเข้ามาเป็นสมาชิกได้..."

วิจารณ์

1. ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้มแข็งด้านการออมที่พบว่า ตัวแปรกระบวนการบริหารจัดการ มีระดับความเข้มแข็งมากที่สุด โดยมีคะแนน 3.70 นั้นสะท้อนให้เห็นว่า กองทุนได้ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการโดยเฉพาะในด้านการวางแผนระดมทุน การสร้างสำนึกของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการเป็นที่พึ่งของตนเองในการระดมทุน ซึ่งได้แก่ การถือหุ้น การออมสัจจะหรือการฝากเงินออมทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการของ Henri Fayol และ Luther Gulick ที่มองหลักการภารกิจที่สำคัญของการจัดการได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งงาน การประสานงานและการควบคุม นำไปเป็นแนวปฏิบัติทั่วๆไปขององค์การ เพื่อปรับปรุงประสิทธิผลของการจัดการและฝ่ายบริหารจะต้องทำหน้าที่ที่จำเป็นเหล่านี้ และการบริหารจัดการเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประจักษ์ ผลเรือง (2546) ที่พบว่า สาเหตุสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมากที่สุดคือ ระบบองค์กรการบริหารจัดการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ส่วนระดับความเข้มแข็งในด้านการให้สินเชื่อที่พบว่า ตัวแปรด้านการให้สินเชื่อ มีระดับความเข้มแข็งมากที่สุด โดยมีคะแนน 3.79 แสดงให้เห็นว่ากองทุนหมู่บ้านมีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ ในการให้สินเชื่ออย่างเหมาะสม มีการจัดสรรจำนวนเงินกู้ยืมโดยต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการเงินกู้ ซึ่งสมาชิกมีความพอใจต่อการได้รับเงินกู้เฉลี่ยต่อคน และคณะกรรมการมีการตรวจสอบ ติดตาม ควบคุมการใช้เงินกู้ อย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สฤณี อาชวานันทกุล และปัทมาวดี โพชนุกูล (2557) ที่กล่าวว่า ความสำเร็จในการบริหารจัดการการเงินซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า สมาชิกมีสัจจะต่อตนเองในการออมและการคืนเงินกู้ ขยายไปสู่การแบ่งสรรเงินปันผลและจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกเมื่อมีผลกำไรจากการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนนั่นเอง

3. รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนจากข้อค้นพบที่ได้รับจากการสนทนากลุ่มนั้น พบประเด็นที่สำคัญอยู่ประเด็นหนึ่งที่ผู้ให้ข้อมูลได้สรุปตรงกันและมีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด ก็คือ "กองทุนต้องทำการสร้างความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือ สร้างศรัทธา ในการบริหารงานของกองทุนอย่างโปร่งใสกองทุนต้องมีผู้นำที่ดี เสียสละ ซื่อสัตย์ อุทิศตนในการทำงานและรู้บทบาทหน้าที่ของตน" ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้นำกองทุนหมู่บ้านฯ ได้แก่ ประธานและคณะกรรมการบริหารกองทุนประมาณ 7-15 คน นั้น ต้องเป็นบุคคลที่สมาชิกในชุมชนไว้วางใจ เชื่อถือ เพื่อให้บริหารงานของกองทุนเป็นไปอย่างโปร่งใสและสามารถอุทิศเวลาของตนเพื่อพัฒนาและบริหารงานกองทุนให้มีประสิทธิภาพ พร้อมกับการเป็นตัวอย่างที่ดีในการชำระหนี้ที่ตรงตามเงื่อนไขสัญญา ไม่เป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้เสียเอง ทำเป็นตัวอย่างที่ดีทั้งในการชำระหนี้และการออมเงินกับกองทุน เช่น การถือหุ้น การออมสัจจะอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการมีผู้นำที่ดีและการพัฒนาผู้นำนั่นย่อมหมายถึงการทำให้กองทุนเกิดความเข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนได้ในการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อ้อยทิพย์ เกตุเอม (2556) ที่กล่าวว่า ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งนั้น "สมาชิกของชุมชนต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้" และสอดคล้องกับแนวคิดของ ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543) ที่กล่าวว่า ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนข้อหนึ่งที่กล่าวว่า "ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนขึ้นอยู่กับการมีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน"

ดังนั้น กองทุนหมู่บ้านจะเข้มแข็งได้ต้องมีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชนในการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้าน นั่นเอง

สรุป

โดยภาพรวมระดับความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านฯ ด้านการออมและการให้สินเชื่อ อยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.61 แสดงให้เห็นว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ทำการบริหารจัดการกองทุนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองสามารถบริหารเงินทุนให้หมุนเวียนเกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับชุมชนและระดับประเทศได้อย่างเข้มแข็งและควรนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนที่ได้จากข้อค้นพบจากการสนทนากลุ่มที่สำคัญและมีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด ก็คือ “กองทุนต้องทำการสร้างความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือ สร้างศรัทธา ในการบริหารงานของกองทุนอย่างโปร่งใส กองทุนต้องมีผู้นำที่ดี เสียสละ ซื่อสัตย์ อุทิศตนในการทำงานและรู้บทบาทหน้าที่ของตน” ซึ่งจะทำให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นที่พึ่งของชุมชน โดยเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และนำดอกผลไปสู่การสร้าง สวัสดิการหรือเกิดประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. 2547. **การบริหารจัดการทุนแบบมืออาชีพ กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง**. กรุงเทพฯ : รำไทยเพรส.

ชาย โพธิสิตา. 2549. **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. 2546. **บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาระบบสวัสดิการ สำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. 2543. **กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

บุญช่วย อุ่นชัยศรี และจารุรัฐ จงพุฒิศิริ. 2548. **รายงานการวิจัยพัฒนาการของกองทุนพัฒนาหมู่บ้านในเขตปฏิรูปที่ดิน ศึกษากรณีบ้านหนองตะครองใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา บ้านดงยาง จังหวัดพิจิตร บ้านหนองเจ๊กกวย จังหวัดอุทัยธานี และบ้านทุ่งสวรรค์ จังหวัดร้อยเอ็ด**.กรุงเทพฯ: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ประจักษ์ ผลเรือง. 2546. **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สฤณี อาชวานันทกุล และปัทมาวดี โพชนุกูล. 2557. **คู่มือองค์กรการเงินชุมชน แนวทางการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ: กรุงเทพฯ.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2546**. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่เฟื่องฟ้า พริ้นติ้ง. 681 น.

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. 2556. **คู่มือการดำเนินงาน โครงการเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่** 3. (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา http://www.villagefund.or.th/multimedia/atthamon/P3.pdf (26 สิงหาคม 2556).

อ้อยทิพย์ เกตุเอม. 2556. **การพัฒนาทุนทางสังคมและประชาคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน.** (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา www.comdev.ricr.ac.th/ (22 สิงหาคม 2556).

โอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของเกษตรกรชาวนากับประสิทธิภาพการดำเนินงานสินเชื่อของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

Outreach to the Small farmer and Efficiency of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives

<u>สงกรานต์ สมบุญ</u>[1*] พลพัชน์ โครตจรัส[1] และ สรศาสตร์ สุขเจริญสิน[1]

<u>Sonkran Somboon</u>[1*] Polpat Kotrajarras[1] and Sorasart Sukcharoensin[1]

บทคัดย่อ

การศึกษา มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์หาระดับการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของเกษตรกรที่เป็นชาวนากับประสิทธิภาพในการดำเนินงานพอร์ตสินเชื่อข้าวของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งเป็นสถาบันการเงินภาคการเกษตรที่สำคัญของไทย วิธีการศึกษาใช้การสร้างแบบจำลองคำนวณหากำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงของพอร์ตสินเชื่อ และแบบจำลองคำนวณหาค่าผลตอบแทนต่อส่วนทุนหลังปรับค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของพอร์ตสินเชื่อมาวิเคราะห์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า แบบจำลองสามารถระบุได้ถึงระดับที่เหมาะสมสองระดับ คือระดับที่พอร์ตสินเชื่อข้าวทำกำไรสูงสุด และระดับของค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเป็นไปได้สูงสุดที่ยังทำให้ผลการดำเนินงานของพอร์ตสินเชื่อข้าว ธ.ก.ส. ไม่เกิดผลขาดทุน และยังสามารถขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของเกษตรกรชาวนาได้ โดยระดับที่เหมาะสมทั้งสองระดับ สามารถนำมาคำนวณหาขนาดของการยอมรับได้ถึงผลตอบแทนที่ลดลงของ ธ.ก.ส. เพื่อแลกกับจำนวนเกษตรกรชาวนาที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เพิ่มขึ้น ซึ่ง ธ.ก.ส. สามารถใช้แบบจำลองทั้งสองนี้มาช่วยในการตัดสินใจสำหรับการบริหารพอร์ตสินเชื่อข้าวของธนาคารได้

ABSTRACT

The main objective of this study is to analyze for the outreach to the small farmer and efficiency of the farmer loan portfolio in the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (BAAC.), an important organization of the Agricultural Financial Institution in Thailand. The expected profit before expected loss model and the average of the risk adjusted return on capital model are developed to analysis. The results show the models can be identified two optimum levels. The maximum expected profit before expected loss of the portfolio and the optimum level of the outreach to the small farmer and efficiency of the farmer loan portfolio (the maximum expected loss).The optimum levels can be calculate to what extent BAAC is willing to accept a decrease on returns to achieve higher outreach. The BAAC can be employed the models for managing the portfolio.

Key Words: optimum level, outreach, efficiency, farmer loan portfolio, Agricultural Financial Institution

*Corresponding author; e-mail address: Songkransomboon@gmail.com

[1*] Ph.D. Student in Economics, School of Economics and Public Policy, Srinakharinwirot University. 114 Sukhumvit 23, Bangkok 10110 Thailand.

คำนำ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นสถาบันการเงินภาคการเกษตรที่สำคัญของประเทศไทย มีพันธกิจในการอำนวยสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือเงินทุนในการประกอบอาชีพการเกษตร และส่งเสริมให้เกษตรกรระดับฐานรากของประเทศให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ขณะเดียวกัน ธ.ก.ส.ก็จำเป็นต้องดำเนินงานให้มีผลประกอบการที่องค์กรจะสามารถดำรงอยู่ได้ ดังนั้น บทบาทของ ธ.ก.ส.ในประเด็นของ “การเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของเกษตรกรรายย่อย” และ “การดำรงประสิทธิภาพในการดำเนินงานสินเชื่อเพื่อความอยู่รอดขององค์กร”จึงเป็นหัวใจสำคัญของ ธ.ก.ส. ในฐานะการเป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่เป็นตัวกลางการส่งผ่าน “นโยบายสินเชื่อเกษตร” จากรัฐสู่เกษตรกร คำถามวิจัยก็คือ หาก ธ.ก.ส.จะต้องดำเนินงานเพื่อบรรลุพันธกิจทั้งสองมิติดังกล่าว ธ.ก.ส. จะทำได้อย่างไร

มีงานวิจัยต่างประเทศที่ได้ทำการศึกษาในประเด็นของการแลกได้แลกเสียระหว่างโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของคนยากจนกับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรการเงินฐานราก เช่นงานของ Hermes *et al*. (2010) Hermes and Lensink (2011) Robinson (2001) ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ใช้แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์และเทคนิค Stochastic frontier analysis ในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนกับประสิทธิภาพ (ความสามารถในการทำกำไร) ขององค์กรการเงินฐานราก จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม โดยประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสินเชื่อจะลดลงเมื่อองค์กรขยายการให้สินเชื่อมากขึ้น

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย จากการตรวจสอบ พบว่ายังไม่มีงานวิจัยที่ทำการศึกษาถึงประเด็นนี้โดยตรง ดังนั้น ในงานศึกษาชิ้นนี้จึงต้องการศึกษาถึงประเด็นดังกล่าวขององค์กรการเงินฐานรากของไทย โดยทำการวิเคราะห์หา “ระดับของการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของเกษตรกรที่เป็นชาวนากับประสิทธิภาพในการดำเนินงานพอร์ตสินเชื่อข้าวของ ธ.ก.ส. ที่ยังมีผลกำไร” และ “ขนาดของการยอมรับได้ถึงผลตอบแทนที่ลดลงของ ธ.ก.ส.เพื่อแลกกับจำนวนเกษตรกรชาวนาที่จะสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เพิ่มขึ้น”โดยประยุกต์ใช้แนวคิดและแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ แบบจำลองคำนวณหากำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงของพอร์ตสินเชื่อ(สงกรานต์, 2558) และแบบจำลองคำนวณหาค่าผลตอบแทนต่อส่วนทุนหลังปรับค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของพอร์ต โดยอ้างอิงจากงานของ Bandyopadhyay and Saha (2007) Kritayakirana *et al*.(2011) จิรพร (2554) ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า แนวคิดจากทั้งสองแบบจำลองนี้สามารถนำมาค้นหาคำตอบในประเด็นดังกล่าวได้ โดยงานศึกษาได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ได้แก่

1.เพื่อวิเคราะห์หาระดับของค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเป็นไปได้สูงสุดที่ยังทำให้ผลการดำเนินงานของพอร์ตสินเชื่อข้าว ธ.ก.ส.ไม่เกิดผลขาดทุนและสามารถขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของเกษตรกรชาวนาได้

2.เพื่อคำนวณหาขนาดของการยอมรับได้ถึงผลตอบแทนที่ลดลงของ ธ.ก.ส.เพื่อแลกกับจำนวนเกษตรกรชาวนาที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เพิ่มขึ้น

วิธีการศึกษา

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเงินให้สินเชื่อรายคนพอร์ตสินเชื่อข้าวของ ธ.ก.ส.จำนวน10,000 ตัวอย่าง จำแนกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะหนี้ดี จำนวน 8,741 ตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะหนี้ค้างชำระ

จำนวน 1,259 ตัวอย่าง (สอดคล้องกับอัตราผิดนัดชำระหนี้ของประชากร) ในปี พ.ศ.2557-2558 (เมษายน 2557 - กรกฎาคม 2558) จากฐานข้อมูลลูกค้ารายคนของ ธ.ก.ส. โดยตัวอย่างจำนวน 10,000 ตัวอย่างนี้ คำนวณจากสูตรคำนวณหาขนาดตัวอย่างสำหรับการประมาณค่าสัดส่วน(หนี้ดีและหนี้ค้างชำระ)กรณีที่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (N=2,130,101) และประชากรมีขนาดใหญ่มากเมื่อเทียบกับขนาดตัวอย่าง (n) ดังนี้

$$n = \frac{NZ^2/4}{NE^2 + (Z^2/4)}$$

$$n = \frac{(2{,}130{,}101 * (2.326)^2)/4}{(2{,}130{,}101 * (0.0125)^2) + ((2.326^2)/4)}$$

$\boldsymbol{n = 8{,}622}$ ตัวอย่าง (ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมจึงควรมีไม่น้อยกว่า 8,622 ตัวอย่าง)

Z = 2.326 = ค่ามาตรฐานการกระจายที่ระดับความเชื่อมั่น 0.99 (One-tailed)

E = ระดับ Sampling error ที่ยอมรับได้ในการสุ่มตัวอย่าง (ค่าความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์สูงสุดที่ยอมให้เกิดขึ้นจากการใช้ $\hat{p}$ ไปประมาณ P) ในที่นี้กำหนดที่ 2.50% ของ P (0.0250$\times$0.50 = 0.0125)

ในงานศึกษานี้ ผู้เขียนได้เก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 10,000 ตัวอย่าง โดยตัวอย่างกระจายตัวตามสัดส่วนของประชากรทั่วประเทศ (เป็นตัวแทนของประชากรและไม่มีอคติในการคัดเลือกตัวอย่าง)โดยข้อมูลจำนวน 10,000 ตัวอย่างนี้ ผู้เขียนนำมาสร้างแบบจำลองคำนวณหากำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงของพอร์ตสินเชื่อข้าว และแบบจำลองคำนวณหาค่าผลตอบแทนต่อส่วนทุนหลังปรับค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของพอร์ตสินเชื่อข้าวซึ่งมีรูปแบบเป็นดังสมการที่ 1 และสมการที่ 2 ต่อไปนี้

แบบจำลองคำนวณหากำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงของพอร์ตสินเชื่อข้าว

= {{{{ [(1- PD)×(E{Yield} – COF) × (EAD)] – [(PD) × (LGD) × (EAD)]
+ [(ROE – COF) × (K%)] } – OC + COF (1)

แบบจำลองคำนวณหาค่าผลตอบแทนต่อส่วนทุนหลังปรับค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของพอร์ตสินเชื่อข้าว

= {{{{ [(1- PD)×(E{Yield} – COF) × (EAD)] – [(PD) × (LGD) × (EAD)]
+ [(ROE – COF) × (K%)] } – OC + COF} – (ROE×K %) – EL} / K %} (2)

Probability of default (PD)	คือ	ค่าโอกาสผิดนัดชำระคืนหนี้
Expected yield (E{Yield})	คือ	รายได้ดอกเบี้ยรับคาดหวังของพอร์ตสินเชื่อข้าว
Cost of fund (COF)	คือ	ต้นทุนเงินฝาก (อัตราร้อยละ 1.90)
Exposure at default (EAD)	คือ	ขนาดของพอร์ตสินเชื่อข้าวที่เปิดรับความเสี่ยง (160,000 ล้านบาท)
Loss of given default (LGD)	คือ	อัตราการสูญเสียจากการผิดนัดชำระคืนหนี้ (อัตราร้อยละ 35.50)
Return on equity (ROE)	คือ	อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่ผู้ถือหุ้นต้องการ (อัตราร้อยละ 5.96)
Economic capital (K %)	คือ	เงินทุนสำรองทางเศรษฐศาสตร์รองรับความเสี่ยง
Operation cost (OC)	คือ	ต้นทุนดำเนินงานพอร์ตสินเชื่อข้าว (อัตราร้อยละ 2.25)
Expected loss (EL)	คือ	ค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของพอร์ตสินเชื่อข้าว
(ROE×K %)	คือ	ค่าโสหุ้ยในการใช้ทุนของการนำเงินทุนรองรับความเสี่ยงในพอร์ต

ทั้งนี้ค่าโอกาสผิดนัดชำระคืนหนี้(PD)ใช้วิธีการทางเศรษฐมิติ ได้แก่ แบบจำลองโลจิท มาหาความสัมพันธ์กับปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระคืนหนี้พยากรณ์หาค่าโอกาสผิดนัดชำระคืนหนี้ของเกษตรกรผู้ขอสินเชื่อแต่ละคน โดยมีรูปแบบดังสมการที่ 3 (Tirapat and Kiatsupaibul, 2008)

$$Prob(Y_i = 1) = \frac{1}{1+\exp\left(-(\hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 X_1 + \hat{\beta}_2 X_2 + \cdots + \hat{\beta}_{in} X_{in})\right)} \qquad (3)$$

$Y_i = 0$ คือ ลูกหนี้สถานะหนี้ดี และ $Y_i = 1$ คือ ลูกหนี้สถานะหนี้ผิดนัดชำระ

$\hat{\beta}_i$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ i X_i คือ คุณลักษณะของลูกหนี้ i

ค่าเงินทุนสำรองทางเศรษฐศาสตร์รองรับความเสี่ยง (K %) ใช้สูตรการคำนวณวิธี Advanced internal rating based approach (AIRB) ตามเกณฑ์ Basel II (Bank of Thailand, 2013) เพื่อคำนวณหา มีรูปแบบดังสมการที่ 4

$$K\% = LGD \times ((N[\frac{G(PD) + \sqrt{R} \times G(0.999)}{\sqrt{1-R}}]) - PD) \times (\frac{1+(M-2.5)\times b}{1-1.5\times b}) \times 1.06 \qquad (4)$$

ค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของพอร์ตสินเชื่อข้าว(EL)ในการประเมินค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น สามารถประเมินได้โดยนำร้อยละของค่าโอกาสผิดนัดชำระคืนหนี้ (Probability of default: PD) คูณด้วยร้อยละของค่าอัตราการสูญเสียจากการผิดนัดชำระคืนหนี้ (LGD) {และคูณด้วยขนาดของพอร์ตสินเชื่อที่เปิดรับความเสี่ยง (EAD) เมื่อต้องการคิดเป็นปริมาณเงิน} โดยสูตรการประเมินความเสี่ยงในที่นี้แสดงเป็นค่าร้อยละ มีรูปแบบดังในสมการที่ 5 (จิรพร, 2554; Bank of Thailand, 2013)

Expected loss (%) = Probability of default (%) × Loss of given default (%) (5)

ขณะที่ค่าตัวแปรต่างๆที่กำหนดในแบบจำลอง ในงานศึกษานี้กำหนดให้ค่า รายได้ดอกเบี้ยรับคาดหวังของพอร์ตสินเชื่อข้าว (E{Yield}) เท่ากับร้อยละ 8.75 ต้นทุนเงินฝาก (COF) เท่ากับร้อยละ 1.90 ขนาดของพอร์ตสินเชื่อข้าวที่เปิดรับความเสี่ยงคาดการณ์(EAD) ณ 31 มีนาคม 2559 เท่ากับ 160,000 ล้านบาท อัตราการสูญเสียจากการผิดนัดชำระคืนหนี้ (LGD) เท่ากับร้อยละ 35.50 (ค่า LGD สามารถคำนวณได้จากอัตราหนี้ค้างร้อยละ 100 ลบด้วยอัตราการเรียกเก็บหนี้ค้างชำระคืนได้ {Recovery rate} ซึ่งตัวเลขอัตราการเรียกเก็บหนี้ค้างชำระคืนได้ประเภทสินเชื่อพอร์ตข้าวอยู่ที่อัตราร้อยละ 64.50) อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่ผู้ถือหุ้นต้องการ(ROE) เท่ากับร้อยละ 5.96 ต้นทุนดำเนินงานพอร์ตสินเชื่อข้าว (OC) เท่ากับร้อยละ 2.25

ผลและวิจารณ์ผลการศึกษา

ผลของการวิเคราะห์หาระดับของค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเป็นไปได้สูงสุดที่ยังทำให้ผลการดำเนินงานของพอร์ตสินเชื่อข้าว ธ.ก.ส.ไม่เกิดผลขาดทุนและสามารถขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของเกษตรกรชาวนาได้

ผลของการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองคำนวณหากำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงของพอร์ตสินเชื่อข้าวเพื่อค้นหาระดับพอร์ตสินเชื่อข้าวของ ธ.ก.ส.มีกำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงของพอร์ตสินเชื่อสูงสุดว่าอยู่ที่ระดับใด(ซึ่ง

ระดับกำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงของพอร์ตสินเชื่อสูงสุดนี้เป็นระดับที่ธนาคารพาณิชย์กระแสหลักทั่วไปใช้กำหนดในการบริหารพอร์ตสินเชื่อ) พบว่า ระดับที่ทำให้กำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงของพอร์ตสินเชื่อข้าว ของ ธ.ก.ส.สูงสุด คือ ระดับของค่า PD และค่า EL มีค่าร้อยละ 16.00 และร้อยละ 5.68 ตามลำดับ โดยที่ระดับของค่า PD และค่า EL ดังกล่าว จะทำให้พอร์ตสินเชื่อข้าวของ ธ.ก.ส. มีผลกำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงที่ระดับสูงสุดคือ 5,775 ล้านบาท และมีค่าผลตอบแทนต่อส่วนทุนหลังปรับค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของพอร์ตสินเชื่อข้าวร้อยละ 11.2474 ผลดังในภาพที่ 1 และภาพที่ 2

เมื่อ ธ.ก.ส.ต้องการขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้กับเกษตรกรที่มีค่าความเสี่ยงสูงขึ้นเกินกว่าระดับที่ทำให้พอร์ตสินเชื่อข้าว ธ.ก.ส. มีกำไรสูงสุดแล้ว(ค่า PD และค่า EL เกินกว่าร้อยละ 16.00 และร้อยละ 5.68 ตามลำดับ) เท่ากับว่า ธ.ก.ส. ยอมรับผลในทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่า ธ.ก.ส.จะได้รับผลตอบแทนในพอร์ตสินเชื่อข้าวลดลงทุกๆ การจ่ายสินเชื่อเพิ่มขึ้น (Marginal revenue < Marginal cost) แต่ด้วยเงื่อนไขสำคัญทางธุรกิจในเรื่องของความอยู่รอดขององค์กร ธ.ก.ส.ก็ไม่สามารถที่จะรับความเสี่ยงได้มากจนกระทั่งทำให้การทำธุรกิจสินเชื่อนี้เกิดผลขาดทุน ดังนั้น ผู้เขียนจึงสร้างแบบจำลองคำนวณหาค่าผลตอบแทนต่อส่วนทุนหลังปรับค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของพอร์ตสินเชื่อข้าวเพื่อคำนวณหาระดับของค่า PD และค่า EL ของเกษตรกรที่เป็นไปได้สูงสุดจะเป็นระดับเท่าไหร่ ซึ่งที่ค่า PD และค่า EL ระดับนั้นยังไม่ส่งผลให้พอร์ตสินเชื่อข้าวของ ธ.ก.ส.ขาดทุน ซึ่งผลการคำนวณ พบว่า ระดับของค่า PD และค่า EL ของเกษตรกรที่เป็นไปได้สูงสุดต้องไม่เกินร้อยละ 20.00 และร้อยละ 7.10 ตามลำดับ โดยจะเป็นระดับที่ทำให้พอร์ตสินเชื่อข้าวมีกำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงอยู่ที่ระดับ 5,611 ล้านบาทและค่าผลตอบแทนต่อส่วนทุนหลังปรับค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของพอร์ตสินเชื่อข้าวอยู่ที่ระดับร้อยละ 1.7025 (พอร์ตสินเชื่อข้าวยังมีผลกำไร)ผลดังในภาพที่ 1 และภาพที่ 2 ซึ่งในภาพแสดงให้เห็นว่า ค่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (EL) สูงขึ้นจากเดิมที่อัตราร้อยละ 5.68 เป็นร้อยละ 7.10 ทำให้กำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงของพอร์ตสินเชื่อข้าวลดลงจาก 5,775 ล้านบาทเป็น 5,611 ล้านบาท ค่าผลตอบแทนต่อส่วนทุนหลังปรับค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของพอร์ตสินเชื่อข้าวลดลงจากร้อยละ 11.2474 เป็นร้อยละ 1.7025 ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากงานศึกษานี้ให้ผลที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hermes *et al*. (2010) Hermes and Lensink (2011) Robinson (2001)

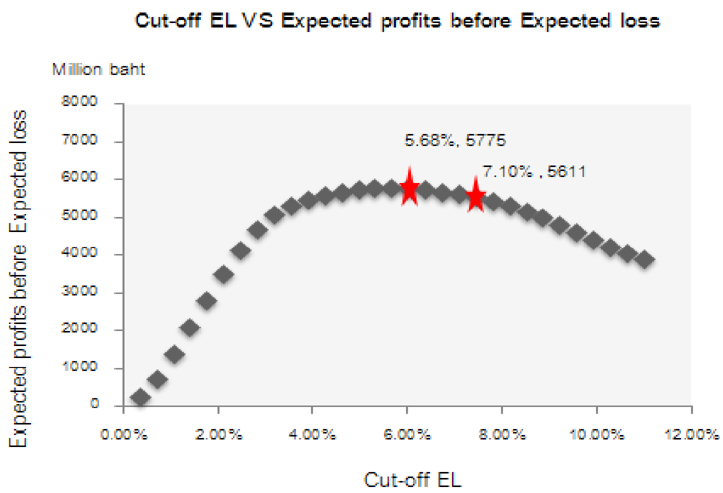

PD	EL	Profit before Expected loss
1.00%	0.36%	232
2.00%	0.71%	723
3.00%	1.07%	1373
4.00%	1.42%	2081
5.00%	1.78%	2780
6.00%	2.13%	3504
7.00%	2.49%	4149
8.00%	2.84%	4677
9.00%	3.20%	5055
10.00%	3.55%	5313
11.00%	3.91%	5480
12.00%	4.26%	5601
13.00%	4.62%	5677
14.00%	4.97%	5731
15.00%	5.33%	5765
16.00%	5.68%	5775
17.00%	6.04%	5766
18.00%	6.39%	5732
19.00%	6.75%	5677
20.00%	7.10%	5611
21.00%	7.46%	5527
22.00%	7.81%	5414
23.00%	8.17%	5291
24.00%	8.52%	5136
25.00%	8.88%	4982

Figure 1 Analysis of the profitability (profits before expected loss) in the small farmer loan portfolio of the BAAC

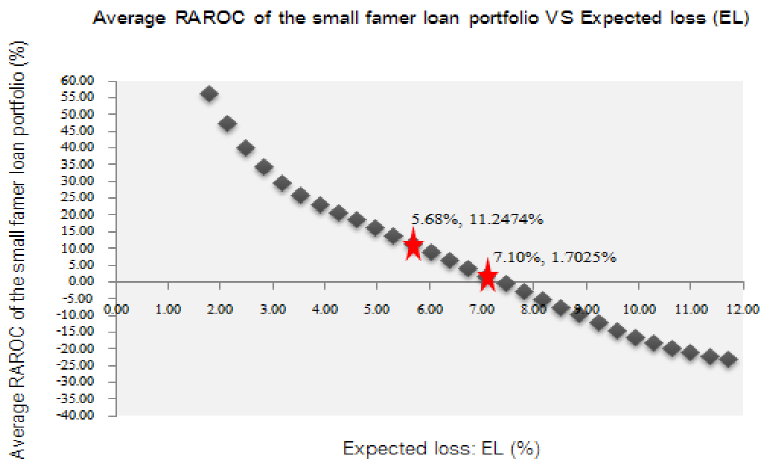

PD	EL	RAROC
1.00%	0.3550%	104.0885%
2.00%	0.7100%	95.2151%
3.00%	1.0650%	78.8342%
4.00%	1.4200%	66.8838%
5.00%	1.7750%	56.3706%
6.00%	2.1300%	47.2490%
7.00%	2.4850%	39.8443%
8.00%	2.8400%	34.1735%
9.00%	3.1950%	29.5461%
10.00%	3.5500%	26.0520%
11.00%	3.9050%	23.1915%
12.00%	4.2600%	20.5975%
13.00%	4.6150%	18.3804%
14.00%	4.9700%	16.0800%
15.00%	5.3250%	13.5802%
16.00%	5.6800%	11.2474%
17.00%	6.0350%	8.8982%
18.00%	6.3900%	6.3307%
19.00%	6.7450%	3.8641%
20.00%	7.1000%	1.7025%
21.00%	7.4550%	-0.4898%
22.00%	7.8100%	-2.9301%
23.00%	8.1650%	-5.1693%
24.00%	8.5200%	-7.6330%
25.00%	8.8750%	-9.7842%

Figure 2 Analysis of the average of the risk adjusted return on capital in the small farmer loan portfolio of the BAAC

ผลของการคำนวณหาขนาดของการยอมรับได้ถึงผลตอบแทนที่ลดลงของ ธ.ก.ส.เพื่อแลกกับจำนวนเกษตรกรชาวนาที่จะสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เพิ่มขึ้น

ผลของการคำนวณหาขนาดของการยอมรับได้ถึงผลตอบแทนที่ลดลงของ ธ.ก.ส.เพื่อแลกกับจำนวนเกษตรกรชาวนาที่จะสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เพิ่มขึ้น พบว่า ในการขยายการให้สินเชื่อให้กับเกษตรกรชาวนาจะทำให้ค่าผลตอบแทนต่อส่วนทุนหลังปรับค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของพอร์ตสินเชื่อข้าวของ ธ.ก.ส.ลดลงเหลือร้อยละ 1.7025 จากระดับร้อยละ 11.2474 (ระดับที่ทำให้ได้กำไรก่อนหักค่าความเสี่ยงมีค่าสูงสุด) แต่ก็ทำให้เกษตรกรที่มีค่าความเสี่ยงสูง (ค่า PD เกินร้อยละ 16.00 แต่ยังไม่เกินร้อยละ 20.00 และค่า EL เกินร้อยละ 5.68 แต่ยังไม่เกินร้อยละ 7.10) สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เพิ่มขึ้นประมาณ100,810 คน โดยจากแบบจำลองพบว่า หาก ธ.ก.ส.ยอมรับได้ถึงผลตอบแทนต่อส่วนทุนหลังปรับค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของพอร์ตสินเชื่อข้าวที่จะลดลงเหลือร้อยละ 1.7025 ธ.ก.ส.จะสามารถช่วยเพิ่มการเข้าถึงแหล่งทุนแก่เกษตรกรชาวนาได้ประมาณ 100,810 คน โดยสินเชื่อที่จ่ายเพิ่มขึ้นนี้ จะทำให้พอร์ตสินเชื่อข้าวของ ธ.ก.ส. มีปริมาณหนี้ที่เปิดรับความเสี่ยงเพิ่มขึ้น 20,162 ล้านบาท จาก 160,000 ล้านบาท เป็น 180,162 ล้านบาท ผลการคำนวณ ดังในภาพที่ 3

Scenario: The level of the maximum profit of the portfolio		
Cutoff PD (EL)	16.00%	5.68%
		160,000
		160,000
Average PD	7.06%	-
LGD	35.50%	
ROE	5.96%	
COF	1.95%	
RAROC	11.2474%	

Scenario: BAAC is willing to accept a decrease on returns to achieve higher outreach			
Cutoff PD (EL)	20.00%		7.10%
			180,162
			160,000
Average PD		8.28%	20,162
LGD		35.50%	
ROE		5.96%	
COF		1.95%	
RAROC		1.7025%	
Outreach (increase)		100,810	

Figure 3 Calculate to what extent BAAC is willing to accept a decrease on returns to achieve higher outreach

ด้วยบริบทของ ธ.ก.ส. นโยบายสำหรับการบริหารจัดการของ ธ.ก.ส. คงเลี่ยงไม่ได้ที่จะลดหรือควบคุมการจ่ายสินเชื่อแก่เกษตรกรที่มีความเสี่ยงสูงเพื่อทำให้พอร์ตสินเชื่อเข้าสู่ระดับที่เหมาะสมของการทำกำไรสูงสุดเฉกเช่นธนาคารพาณิชย์ หากแต่ในทางตรงกันข้ามกลับต้องจ่ายสินเชื่อเพิ่มเพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับการประกอบอาชีพได้ ดังนั้น รูปแบบการบริหารจัดการของ ธ.ก.ส.จะต้องพยายามทำให้เข้าสู่ระดับที่เหมาะสมของการรักษาสมดุลระหว่างผลประโยชน์ที่เกษตรกรหรือสังคมโดยรวมได้รับและผลการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. ยังไม่ขาดทุน โดยในงานศึกษานี้ได้ค้นพบถึงระดับที่เหมาะสมของการรักษาสมดุลดังกล่าว ซึ่งก็คือระดับที่ ธ.ก.ส.ยอมให้ผลตอบแทนต่อส่วนทุนหลังปรับค่าความเสี่ยงเฉลี่ยของพอร์ตสินเชื่อข้าวลดลงเพื่อแลกกับจำนวนเกษตรกรชาวนาที่จะสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เพิ่มขึ้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวของ ธ.ก.ส. จะช่วยให้เกิดการสร้างอาชีพ การสร้างงานในเศรษฐกิจฐานราก ทำให้เกิดความยั่งยืนทางการเงินในชนบท ได้

สรุป

ธ.ก.ส.สามารถใช้แบบจำลองที่ได้จากงานศึกษานี้ มาช่วยตัดสินใจในการบริหารจัดการพอร์ตสินเชื่อข้าวของธนาคาร ซึ่งจะช่วยให้ธนาคารบรรลุพันธกิจทั้งด้านของการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงเงินทุนของเกษตรกร และประสิทธิภาพการดำเนินงานของพอร์ตสินเชื่อที่ยังมีผลกำไร

เอกสารอ้างอิง

จิรพร สุเมธีประสิทธิ์. 2554. **RAROC เครื่องมือวัดผลดำเนินงานตามฐานความเสี่ยง.** แหล่งที่มา: http://Chirapon.wordpress.com, 4 สิงหาคม 2558.

สงกรานต์ สมบุญ. 2558. ระบบบริหารความเสี่ยงกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนประเภทสินเชื่อการเกษตร สำหรับตลาดการเงินในชนบทไทย. **วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์**. 33 (1): 76-122.

Bandyopadhyay, A. and A. Saha. 2007. RAROC & EVA: The New Drivers of Business Growth in Indian Banks. **MPRA Paper**. 8920.

Bank of Thailand. 2013. **Supervisory Guideline on Capital Fund under Pillar I of Basel II capital Accord.** Available Source: http://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/ Highlights/baseIIII/ Documents/BaseIII_III_AM.pdf, August 3,2015.

Hermes, N. & R. Lensink. 2011. Microfinance: It's impact, outreach, and sustainability. **World Development**, 39(6), 875-881.

Hermes, N., R. Lensink and A. Meesters. 2010. Outreach and efficiency of microfinance institutions, **World Development**, 38.

Kritayakirana, K., C. Srithongdee and S. Kunaphinya. 2011. **Credit Risk Management with Basel II, RAROC (Risk adjusted Return on Capital), and Risk-Based Pricing-Workshop & Case Study**, Bangkok, Thailand, Thai Institute of Banking and Finance Association.

Robinson, M. 2001. **The microfinance revolution: Sustainable banking for the poor.** Washington, DC: The World Bank.

Tirapat,S and S. Kiatsupaibul. 2008. **Introduction to Credit Scoring. [Lecture note].** Special Lecture at the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (Head office), February 13, 2008.

ภาคผนวก

ผู้เขียนสร้างสมการพยากรณ์โอกาสผิดนัดชำระคืนหนี้ (Probability of default: PD equation) โดยนำค่าสัมประสิทธิ์จากตัวแปรอธิบายจำนวน 12 ตัวแปรรวมค่าคงที่ (จากตารางข้างล่าง)มาคำนวณตามสูตรการพยากรณ์โอกาสผิดนัดชำระคืนหนี้ของเกษตรกรผู้ขอสินเชื่อระดับฐานราก พอร์ตข้าวแต่ละคน ในรูปของแบบจำลองโลจิท ได้ดังสมการ

$$PD_i = \frac{1}{1+\exp(-[-3.2254+0.0147X_1-0.2331X_2+\cdots+1.0053X_{11}-0.3894X_{12}])}$$

Table Variables used predict the probability of default in each of obligor (the farmer)

Marginal effect	Coefficients	Variables	sig.
	-3.2254**	Constant	0.000
0.0013**	0.0147**	(X1) Age	0.000
-0.0200**	-0.2331**	(X2) Farm revenues / Farm expenses	0.000
0.0134*	0.1565*	(X3) Number of dependent in household	0.031
0.1007**	1.1722**	(X4) Loan to value ratio	0.000
-0.0132*	-0.1567*	(X5) Saving class is between 1,001 and 5,000.99 baht	0.044
-0.0539**	-0.8261**	(X6) Saving class is between 5,001 and 10,000.99 baht	0.000
-0.0556**	-0.8844**	(X7) Saving class is between 10,001 and 20,000.99 baht	0.000
-0.0625**	-0.9733**	(X8) Saving class is greater than or equal to 20,001baht	0.000
-0.0657**	-0.7209**	(X9) Guarantee (Personal guarantee)	0.000
-0.0374**	-0.4557**	(X10) Not natural disasters (flood and drought) area	0.000
0.0884**	1.0053**	(X11) Deficit irrigation	0.000
-0.0336*	-0.3894*	(X12) Land suitability	0.029

** Significance level is equal to 0.01 * Significance level is equal to 0.05

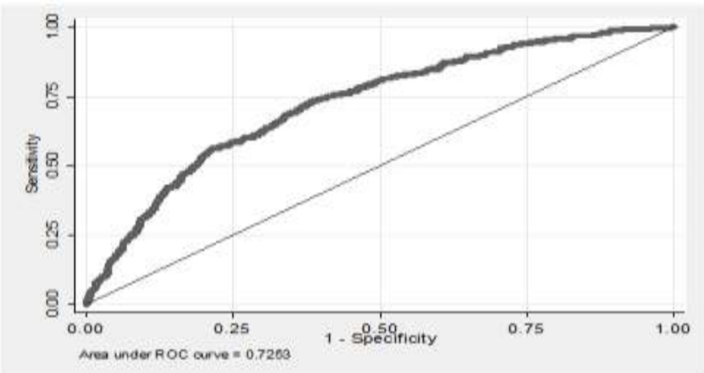

Figure The validation of the probability of default (PD) model by the receiver operating characteristic curve (ROC curve)

การประมาณค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของ USD Futures

Estimation of the Optimal Hedge Ratio with USD Futures

วรดี จงอัศญากุล[1*]

Woradee Jongadsayakul[1*]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการการประมาณค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของ USD Futures ที่มีการซื้อขายในบริษัท ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) โดยใช้วิธีการประมาณค่าMinimum Variance Hedge Ratio จากแบบจำลอง OLS, VAR และ VECM พร้อมทั้งทำการทดสอบประสิทธิภาพในการป้องกันความเสี่ยง ผลการศึกษาพบว่าการประมาณค่า Minimum Variance Hedge Ratio จากแบบจำลอง OLS มีความเหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากให้ค่าประสิทธิภาพของการป้องกันความเสี่ยงมากที่สุด โดยมีค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของ USD Futures เท่ากับ 0.8964 ดังนั้นนักลงทุนและผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกและนำเข้าในประเทศไทยที่เผชิญกับความเสี่ยงด้านความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐควรใช้ค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของ USD Futures ที่ได้จากการประมาณค่า Minimum Variance Hedge Ratio จากแบบจำลอง OLS เมื่อทำการตัดสินใจซื้อหรือขายสัญญา USD Futures ในจำนวนที่เหมาะสมกับความเสี่ยงที่เผชิญ เพื่อให้ต้นทุนในการบริหารความเสี่ยงจากการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐต่ำลง

ABSTRACT

This research estimates the optimal hedge ratio of USD futures in Thailand Futures Exchange by using Minimum Variance Hedge Ratio estimated through OLS, VAR, and VECM models. The hedging effectiveness of each model is also investigated. The results indicate that the estimation of the minimum variance hedge ratio using OLS model is 0.8964, which is the most appropriate one since it provides the highest hedging effectiveness compared to other models. The findings of this study should be especially of interest for investors, exporters, and importers in Thailand who face the US dollar fluctuation to make optimal hedging decisions by using the estimation of the minimum variance hedge ratio from the OLS model to buy or sell the optimal number of USD futures. Therefore, hedgers will be able to control the risk of their US dollar fluctuation more effectively at a lower cost of hedging.

Key Words: Hedge ratio, Hedge effectiveness, USD Futures

* Corresponding author; e-mail address: woradee.j@ku.ac.th

[1]คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถนนงามวงศ์วาน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

[1] Faculty of Economics, Kasetsart University, 50 Ngam Wong Wan Road, Chatuchak, Bangkok 10900

คำนำ

บริษัท ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) หรือ Thailand Futures Exchange (TFEX) ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2547 เพื่อเป็นศูนย์กลางการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าหรืออนุพันธ์ สำหรับนักลงทุนและผู้ประกอบการในการใช้อนุพันธ์เป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงและเก็งกำไรจากการผันผวนของราคาสินทรัพย์อ้างอิงในอนาคต อีกทั้งยังเป็นแหล่งข้อมูลที่สะท้อนความคาดหวังของผู้ที่อยู่ในตลาดที่มีต่อราคาสินทรัพย์ในอนาคต อย่างไรก็ตาม ในการใช้สัญญาซื้อขายล่วงหน้าในการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการใช้อัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสม (Optimal Hedge Ratio) เพื่อที่จะได้สามารถซื้อหรือขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าในจำนวนที่เหมาะสมกับความเสี่ยงที่เผชิญอยู่ โดยงานวิจัยที่ผ่านมาจึงได้พยายามอธิบายอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสม ซึ่งหนึ่งในแบบจำลองที่เป็นที่นิยมอย่างมากในการอธิบายอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสม คือ แบบจำลองที่หาค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสมจากการทำให้ความแปรปรวนของพอร์ตฟอลิโอมีค่าต่ำที่สุด (Minimum Variance Hedge Ratio: MVH) เช่น งานวิจัยของ Johnson (1960) และ Ederington (1979) เป็นต้น

สำหรับการประมาณค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสม งานวิจัยที่ผ่านมาได้ใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเทคนิค OLS (Ordinary Least Squares) VAR (Vector Autoregression) VECM (Vector Error Correction Model) และ GARCH (Generalized AutoRegressive Conditional Heteroskedasticity) เป็นต้น ในการประมาณค่า MVH ซึ่งแต่ละวิธีก็มีข้อดีและข้อจำกัดแตกต่างกันไป รวมทั้งให้ผลการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ในกรณีของการใช้ OLS นั้นเป็นวิธีง่าย ไม่ซับซ้อน แต่ค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่ได้เป็นแบบคงที่ เช่นเดียวกันกับ VAR และ VECM ในขณะที่แบบจำลอง GARCH ให้ค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงค่าตามเวลา แต่ก็มีความซับซ้อนมากกว่า งานวิจัยต่างๆ จึงได้มีการศึกษาเพื่อหาอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสม โดยการพิจารณาค่าประสิทธิภาพของการป้องกันความเสี่ยง

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงต้องการที่จะประมาณค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของสัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่อ้างอิงกับอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อเงินดอลลาร์สหรัฐ (USD Futures) หรือ สัญญาดอลลาร์ล่วงหน้าที่ซื้อขายใน TFEX เนื่องจากถึงแม้ว่าสัญญาดอลลาร์ล่วงหน้าจะเพิ่งเริ่มเปิดให้มีการซื้อขายเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2555 มีปริมาณการซื้อขายในปี พ.ศ. 2557 จำนวน 309,926 สัญญา คิดเป็นร้อยละ 0.86 ของสัญญาที่ซื้อขายทั้งหมด แต่ก็ถือว่ามากเป็นเป็นอันดับที่ 4 รองจากสัญญาฟิวเจอร์สที่อ้างอิงกับหุ้นสามัญ ดัชนี SET50 และทองคำเท่านั้น นอกจากนี้สัญญาดอลลาร์ล่วงหน้ายังมีประโยชน์อย่างมากต่อนักลงทุนและผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกและนำเข้าที่เผชิญกับความเสี่ยงด้านความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐและเงินบาทสามารถใช้สัญญาดอลลาร์ล่วงหน้าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการบริหารความเสี่ยงนอกเหนือจากการซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า (Forwards) เนื่องจากการซื้อขาย USD Futures ไม่ต้องมีวงเงินหรือ Credit Line กับธนาคารพาณิชย์ ดังนั้นสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกและนำเข้ารายย่อยที่ต้องการป้องกันความเสี่ยงแต่ไม่มีวงเงินหรือ Credit Line ในการซื้อขายสัญญา Forwards กับธนาคารพาณิชย์ ก็สามารถใช้ USD Futures เพื่อป้องกันความเสี่ยงเป็นการทดแทนได้ รวมทั้งอัตราแลกเปลี่ยนที่ซื้อขายในสัญญา USD Futures กับสัญญา Forwards ณ ขณะใดขณะหนึ่งอาจไม่เท่ากัน ทำให้การใช้ USD Futures ในการป้องกันความเสี่ยงอาจมีต้นทุนที่ต่ำกว่าก็เป็นได้ (ภัทรพล โตมานะ, 2556)

แนวคิดทฤษฎีและการตรวจเอกสาร

การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) เนื่องจากราคาอนุพันธ์มีความสัมพันธ์กับราคาสินค้าอ้างอิง ดังนั้นอนุพันธ์จึงสามารถใช้ในการเพิ่มหรือลดความเสี่ยงของสินทรัพย์ได้ เช่น หากนักลงทุนมีสินทรัพย์ในครอบครอง และได้ทำการขายฟอร์เวิร์ดหรือฟิวเจอร์สที่อ้างอิงกับสินทรัพย์ดังกล่าว เพื่อลดความเสี่ยงจากการผันผวนของราคาสินทรัพย์ เมื่อราคาสินทรัพย์ลดลง ราคาของฟอร์เวิร์ดหรือฟิวเจอร์สจะลดลงเช่นกัน จึงทำให้นักลงทุนสามารถซื้อคืนฟอร์เวิร์ดหรือฟิวเจอร์สที่ระดับราคาที่ต่ำกว่าที่ได้ทำการขายได้ ทำให้ได้รับกำไรมาชดเชยกับการขาดทุนจากการลงทุนในสินทรัพย์ ซึ่งธุรกรรมประเภทนี้เรียกว่า "การบริหารความเสี่ยงทางการเงิน" หรือ "Hedging" (วรดี จงอัศญากุล, 2558)

แนวคิดการป้องกันความเสี่ยง คือ การที่พอร์ตฟอลิโอประกอบไปด้วยการลงทุนในตลาดสำหรับการซื้อขายทันทีและตลาดฟิวเจอร์สเพื่อลดความผันผวนของมูลค่าพอร์ตฟอลิโอ โดยหากพิจารณาพอร์ตฟอลิโอที่ประกอบไปด้วยการลงทุนในสินทรัพย์จำนวน C_S ฝั่งสถานะซื้อ และการลงทุนในฟิวเจอร์สจำนวน C_F ฝั่งสถานะขาย เมื่อราคาสำหรับการซื้อขายทันทีและราคาฟิวเจอร์ส ณ เวลา t คือ S_t และ F_t ตามลำดับ จะได้ว่าผลตอบแทนของพอร์ตฟอลิโอที่ป้องกันความเสี่ยง (R_h) มีค่าดังนี้ (Chen et al., 2003)

$$R_h = \frac{C_S S_t R_S - C_F F_t R_F}{C_S S_t} = R_S - hR_F.$$

เมื่อ R_S และ R_F คือผลตอบแทนใน 1 ช่วงเวลาของสินทรัพย์และฟิวเจอร์ส ตามลำดับ และ h คืออัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยง โดยค่า $h = \frac{C_F F_t}{C_S S_t}$

นอกจากนี้ยังสามารถหาค่าของอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงจากการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของพอร์ตฟอลิโอที่ป้องกันความเสี่ยง (ΔV_H) ดังนี้

$$\Delta V_H = C_S \Delta S_t - C_F \Delta F_t.$$

เมื่อ ΔS_t และ ΔF_t คือ การเปลี่ยนแปลงราคาสำหรับการซื้อขายทันทีและราคาฟิวเจอร์สใน 1 ช่วงเวลา ตามลำดับ

Johnson (1960) หาค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยง $\left(H = \frac{C_F}{C_S}\right)$ ที่ทำให้ความเสี่ยงของพอร์ตฟอลิโอซึ่งเท่ากับค่าความแปรปรวนของการเปลี่ยนแปลงมูลค่าพอร์ตฟอลิโอที่ป้องกันความเสี่ยงให้มีค่าน้อยที่สุด (Minimum Variance Hedge Ratio: MVH) ดังนี้

$$\begin{aligned}
VAR(\Delta V_H) &= (C_S)^2\, VAR(\Delta S_t) + (C_F)^2\, VAR(\Delta F_t) - 2C_S C_F COV(\Delta S, \Delta F);\\
VAR(\Delta V_H) &= (C_S)^2\, \{VAR(\Delta S_t) + (C_F/C_S)^2\, VAR(\Delta F_t) - 2(C_F/C_S) COV(\Delta S, \Delta F)\};\\
VAR(\Delta V_H) &= (C_S)^2\, \{VAR(\Delta S_t) + H^2\, VAR(\Delta F_t) - 2H COV(\Delta S, \Delta F)\}.
\end{aligned}$$

ดังนั้นสามารถหาค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่ทำให้ความเสี่ยงของพอร์ตฟอลิโอมีค่าน้อยสุด ได้จาก $\frac{\partial VAR(\Delta V_H)}{\partial H} = (C_S)^2\{2HVAR(\Delta F_t) - 2COV(\Delta S,\Delta F)\} = 0$ หรือ $H^* = \frac{COV(\Delta S,\Delta F)}{VAR(\Delta F)}$

สำหรับกรณีที่ความเสี่ยงของพอร์ตฟอลิโอมีค่าเท่ากับค่าความแปรปรวนของอัตราผลตอบแทนของพอร์ตฟอลิโอที่ป้องกันความเสี่ยง คือ $VAR(R_h) = VAR(R_S) + h^2\ VAR(R_F) - 2hCOV(R_S,R_F)$.

โดยสามารถหาอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่ทำให้ความเสี่ยงของพอร์ตฟอลิโอมีค่าน้อยสุดจาก $\frac{\partial VAR(R_h)}{\partial h} = 2hVAR(R_F) - 2COV(R_S,R_F) = 0$ หรือ $h^* = \frac{COV(R_S,R_F)}{VAR(R_F)} = \rho\frac{\sigma_S}{\sigma_F}$ เมื่อ ρ คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง R_S และ R_F ส่วน σ_S และ σ_F คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ R_S และ R_F ตามลำดับ

ส่วนค่าส่วนประสิทธิภาพของการป้องกันความเสี่ยงมีค่าเท่ากับ $\frac{VAR(U) - VAR(H)}{VAR(U)}$ เมื่อ VAR (U) แทนความแปรปรวนของพอร์ตฟอลิโอที่ไม่มีการป้องกันความเสี่ยง ซึ่งมีค่าเท่ากับ σ_S^2 และ VAR (H) แทนความแปรปรวนของพอร์ตฟอลิโอที่มีการป้องกันความเสี่ยง ซึ่งมีค่าเท่ากับ $\sigma_S^2 + (h^*)^2\sigma_F^2 - 2h^*\sigma_{S,F}$

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการหาค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสมนั้นได้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนางานวิจัยในสาขาเศรษฐมิติการเงิน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงคงที่ โดยใช้เทคนิค เช่น OLS, VAR และ VECM และกลุ่มอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่ผันแปรตามเวลา โดยใช้เทคนิค เช่น GARCH เป็นต้น งานวิจัยต่างๆ จึงได้มีการศึกษาเพื่อหาอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสม โดยการพิจารณาค่าประสิทธิภาพของการป้องกันความเสี่ยง ซึ่งงานวิจัยที่ผ่านมาก็ได้บทสรุปที่แตกต่างกัน แต่สำหรับกรณีของฟิวเจอร์สที่ซื้อขายใน TFEX และ AFET (Agricultural Futures Exchange of Thailand) เช่น งานวิจัยของ Boonvorachote and Panapitakkul (2014) ที่ศึกษาค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสมของฟิวเจอร์สที่อ้างอิงกับดัชนี SET50 ทองคำ และหุ้นสามัญในตลาด TFEX โดยเปรียบเทียบผลกับฟิวเจอร์สที่ซื้อขายในตลาดสหรัฐอเมริกาและไต้หวัน ผลการศึกษาพบว่านักลงทุนสามารถใช้สัญญาฟิวเจอร์สในการป้องกันความเสี่ยงด้านการผันผวนของราคาได้ทั้งในตลาดที่พัฒนาแล้วและตลาดเกิดใหม่ โดยแบบจำลองที่ให้อัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงแบบคงที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง VAR และ VECM สามารถลดความผันผวนของกลุ่มการลงทุนได้ดีกว่าการใช้ DVEC-GARCH ส่วน วาทินี โชตินุชิตตระกูล และ ธนโชติ บุญวรโชติ (2556) ที่ศึกษาค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสมของฟิวเจอร์สที่อ้างอิงกับยางแผ่นรมควันชั้น 3 พบว่าแบบจำลอง VECM เป็นแบบจำลองที่มีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือ แบบจำลอง VAR และ OLS ตามลำดับ แต่สำหรับงานของ สุชาดา สกุลธัญ (2554) ที่ศึกษาอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสมของฟิวเจอร์สที่อ้างอิงกับทองคำหนัก 10 บาท โดยใช้ข้อมูลเป็นสัญญาเดือนใกล้ที่สุด 3 ลำดับแรกนั้นพบว่าในช่วง Out-Sample แบบจำลอง Bivariate-GARCH มีประสิทธิภาพในการป้องกันความเสี่ยงสูงสุด

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยในการศึกษานี้ จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกจะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร วารสาร รายงาน สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ และเว็บไซต์ของหน่วยงาน เช่น TFEX และธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นต้น สำหรับส่วนที่สองเป็นการประมาณค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของ USD Futures จากวิธี Minimum Variance Hedge Ratio (MVH) โดยใช้แบบจำลอง OLS, VAR และ VECM ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แบบจำลอง OLS:

$$\Delta S_t = a_0 + a_1 \Delta F_t + e_t$$

แบบจำลอง VAR:

$$\Delta S_t = \alpha_S + \sum_{i=1}^{k} \beta_{Si} \Delta S_{t-i} + \sum_{j=1}^{l} \gamma_{Sj} \Delta F_{t-j} + e_{St}\,.$$

$$\Delta F_t = \alpha_F + \sum_{i=1}^{k} \beta_{Fi} \Delta S_{t-i} + \sum_{j=1}^{l} \gamma_{Fj} \Delta F_{t-j} + e_{Ft}\,.$$

แบบจำลอง VECM:

$$\Delta S_t = \alpha_S + \sum_{i=1}^{k} \beta_{Si} \Delta S_{t-i} + \sum_{j=1}^{l} \gamma_{Sj} \Delta F_{t-j} + \mu_S E_{t-1} + e_{St}\,.$$

$$\Delta F_t = \alpha_F + \sum_{i=1}^{k} \beta_{Fi} \Delta S_{t-i} + \sum_{j=1}^{l} \gamma_{Fj} \Delta F_{t-j} + \mu_F E_{t-1} + e_{Ft}\,.$$

เมื่อ ΔS_t และ ΔF_t แทนผลตอบแทนของค่าเงินดอลลาร์สหรัฐในรูปเงินบาทในตลาดสำหรับการซื้อขายทันที และตลาดสำหรับการซื้อขายในอนาคต ตามลำดับ โดย $\Delta S_t = \ln\left(\frac{s_t}{s_{t-1}}\right)$ และ $\Delta F_t = \ln\left(\frac{f_t}{f_{t-1}}\right)$

ทั้งนี้ ในกรณีที่การใช้วิธี OLS มีข้อจำกัด เช่น ปัญหา Autocorrelation รวมทั้งปัญหาที่เกิดจาก ΔS_t และ ΔF_t ต่างก็เป็นตัวแปรภายใน (Endogeneous Variable) และการที่ Spot และ Futures ของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐและเงินบาทอาจมีความสัมพันธ์ระยะยาวต่อกัน (Cointegration) ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงได้พิจารณาทั้งแบบจำลอง VAR และแบบจำลอง VECM ในกรณีที่อาจมีความสัมพันธ์ระยะยาวต่อกัน (Cointegration)

โดยค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของ USD Futures จากทั้ง 3 แบบจำลองมีค่าเท่ากับ $\frac{COV(\Delta S, \Delta F)}{VAR(\Delta F)}$ ซึ่งแบบจำลองที่เหมาะสมที่สุดจะให้ค่าประสิทธิภาพของการป้องกันความเสี่ยงมากที่สุด โดยค่าประสิทธิภาพของการป้องกันความเสี่ยงมีค่าเท่ากับ $\frac{VAR(U) - VAR(H)}{VAR(U)}$

สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลรายวันตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2555 ถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ประกอบไปด้วยราคาสำหรับการซื้อขายทันที (Spot Price: s) ของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐและเงินบาท ซึ่งหามาจากค่าเฉลี่ยของราคาเสนอซื้อและราคาเสนอขายและราคา สำหรับการซื้อขายในอนาคต (Futures Price: f) ของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐและเงินบาท ซึ่งการศึกษาครั้งนี้

ใช้ราคาที่ใช้ชำระราคา (Settlement Price) ของสัญญา USD Futures ที่มีการซื้อขายในตลาด TFEX รวมจำนวนข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด 671 ตัวอย่าง คิดเป็น 33 สัญญา เริ่มตั้งแต่สัญญาที่ครบกำหนดเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2555 (USDM12) จนถึงสัญญาที่ครบกำหนดเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 (USDG15) ทุกเดือนปฏิทินที่ต่อเนื่องกัน โดยการจัดเรียงข้อมูลจะเลือกใช้ข้อมูลจากสัญญา USD Futures ที่ครบกำหนดอายุใกล้ที่สุดก่อนมาเรียงต่อกันจนถึงวันก่อนวันซื้อขายวันสุดท้ายของสัญญา 1 วัน เนื่องจากโดยมากแล้วมักเป็นสัญญาที่มีปริมาณการซื้อมากที่สุดในช่วงเวลานั้นๆ อย่างไรก็ตาม ในการใช้แบบจำลอง OLS, VAR และ VECM เพื่อการประมาณค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของ USD Futures นั้นจะใช้ข้อมูลตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2555 ถึงวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2557 จำนวน 633 ตัวอย่าง เป็นช่วง In–sample สำหรับข้อมูลตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2558 ถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 จำนวน 38 ตัวอย่าง จะเป็นช่วง Out–of–sample เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าประสิทธิภาพของการป้องกันความเสี่ยงที่ได้ในแต่ละวิธี

ผลการศึกษา

ก่อนที่จะทำการประมาณค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของ USD Futures การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการทดสอบอนุกรมเวลาของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาว่ามี Unit Root หรือไม่ด้วยวิธีการ Augmented Dickey-Fuller (ADF) tests ซึ่งพบว่าราคา Spot และราคา Futures ของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐและเงินบาทในรูปของ logarithm ฐานธรรมชาติมีค่าสถิติ t สูงกว่าค่าวิกฤตที่ระดับนัยสำคัญร้อยละ $5\left(\tau_{\tau} = -3.45\right)$ แสดงว่าข้อมูลไม่มีความนิ่ง (Non-stationary) ที่ระดับของข้อมูล (Level) ในขณะที่การเปลี่ยนแปลง logarithm ฐานธรรมชาติของราคา Spot และของราคา Futures ของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐและเงินบาท (หรืออีกนัยหนึ่งก็คือผลตอบแทนของอัตราแลกเปลี่ยนฯ) มีค่าสถิติ t ต่ำกว่าค่าวิกฤตที่ระดับนัยสำคัญร้อยละ 5 $\left(\tau_{\mu} = -2.89\right)$ แสดงว่าข้อมูลที่วัดในรูปการเปลี่ยนแปลง (First Difference) มีความนิ่ง (Stationary)

นอกจากนี้ในแบบจำลอง VAR และ VECM จำต้องพิจารณาหาจำนวน Lag ที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากเกณฑ์ AIC (Akaike Information Criterion) และ SC (Schwarz Information Criterion) ซึ่งพบว่า ค่า AIC ต่ำสุดเมื่อจำนวน Lag = 8 และค่า SC ต่ำสุดเมื่อจำนวน Lag = 2 ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ทดสอบว่าตั้งแต่ Lag ที่ 3 ถึง Lag ที่ 8 ควรจะจำกัดเป็นศูนย์หรือไม่โดยใช้ Likelihood Ratio Test ซึ่งผลจากการคำนวณพบว่ามีค่าสถิติ LR เท่ากับ 76.0592 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤตที่ใช้ในการพิจารณาในครั้งนี้ คือ $\chi^2_{(0.05,24)} = 36.415$ การศึกษานี้จึงเลือกใช้แบบจำลอง VAR(8) เมื่อสามารถหาจำนวน Lag ที่เหมาะสมได้แล้วนั้น การทดสอบต่อไปเป็นการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว (Cointegration) ของ Spot และ Futures ของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐและเงินบาทด้วยวิธีของ Johansen's Maximum Likelihood โดยพบว่า Spot และ Futures มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวต่อกันที่ระดับนัยสำคัญร้อยละ 5 จึงได้ทำการประมาณค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของ USD Futures โดยแบบจำลอง VECM

ผลการประมาณค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของ USD Futures แสดงใน Table 1 ทั้งนี้ การประมาณค่าโดยแบบจำลอง OLS ใช้วิธี Newey-West Heteroskedasticity Consistent Covariance Matrix Procedure เพื่อให้ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานโรบัสต์

Table 1: Estimation Results of Minimum Variance Hedge Ratio (MVH) and Hedging Effectiveness (HE)

	OLS	VAR	VECM
$MVH = h^* = \dfrac{\sigma_{S,F}}{\sigma_F^2}$	0.8963708485	0.9382531217	0.9325972622
$VAR\ (U) = \sigma_S^2$	0.0000040394	0.0000040611	0.0000040861
$VAR\ (H) = \sigma_S^2 + (h^*)^2\sigma_F^2 - 2h^*\sigma_{S,F}$	0.0000019437	0.0000021530	0.0000021308
$HE = \dfrac{VAR(U) - VAR(H)}{VAR(U)}$	0.5188210565	0.4698508125	0.4785119854

จาก Table 1 ผลการประมาณค่า Minimum Variance Hedge Ratio (MVH) จากแบบจำลอง OLS เมื่อใช้ Newey-West Heteroskedasticity Consistent Covariance Matrix Procedure เพื่อให้ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานโรบัสต์ พบว่าค่า MVH เท่ากับ 0.8964 ในขณะที่ค่าประสิทธิภาพของการป้องกันความเสี่ยงสำหรับข้อมูลในช่วง Out–of–sample เท่ากับร้อยละ 51.8821 ในส่วนของแบบจำลอง VAR พบว่ามีค่า MVH เท่ากับ 0.9383 ในขณะที่ค่าประสิทธิภาพของการป้องกันความเสี่ยงสำหรับข้อมูลในช่วง Out–of–sample เท่ากับร้อยละ 46.9851 และกรณีแบบจำลอง VECM พบว่ามีค่า MVH เท่ากับ 0.9326 ในขณะที่ค่าประสิทธิภาพของการป้องกันความเสี่ยงสำหรับข้อมูลในช่วง Out–of–sample เท่ากับร้อยละ 47.8512 เนื่องจากค่าประสิทธิภาพของการป้องกันความเสี่ยงสำหรับข้อมูลในช่วง Out–of–sample ของแบบจำลอง OLS มีค่ามากที่สุด จึงแสดงว่าการประมาณค่า MVH โดยแบบจำลอง OLS นั้นมีความเหมาะสมที่สุด

สรุป

TFEX เปิดให้มีการซื้อขาย USD Futures เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนโดยเฉพาะผู้ส่งออกและนำเข้าได้มีเครื่องมือในการจัดการความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน อีกทั้งยังถือเป็นสินค้าที่เป็นทางเลือกให้กับผู้ลงทุนใช้ในการบริหารพอร์ตเงินลงทุนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือเพื่อสร้างผลตอบแทนจากการเปลี่ยนแปลงค่าเงิน อย่างไรก็ตาม ในการใช้ USD Futures ในการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการใช้อัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสม ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ประมาณค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของ USD Futures โดยการประมาณค่า Minimum Variance Hedge Ratio (MVH) จากแบบจำลอง OLS, VAR และ VECM

ผลการศึกษาพบว่าเมื่อประมาณค่า MVH โดยใช้แบบจำลอง OLS จะได้ค่า MVH เท่ากับ 0.8964 แต่ถ้าใช้แบบจำลอง VAR และแบบจำลอง VECM จะมีค่า MVH เท่ากับ 0.9383 และ 0.9326 ตามลำดับ เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าประสิทธิภาพของการป้องกันความเสี่ยงโดยใช้ข้อมูล Out–of–sample พบว่าแบบจำลอง OLS จะให้ค่าประสิทธิภาพของการป้องกันความเสี่ยงมากที่สุด คือ ร้อยละ 51.8821 รองลงมา คือ แบบจำลอง VECM อยู่ที่ร้อยละ 47.8512 และแบบจำลอง VAR อยู่ที่ร้อยละ 46.9851

ดังนั้นนักลงทุนและผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกและนำเข้าในประเทศไทยที่เผชิญกับความเสี่ยงด้านความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐสามารถใช้ค่าอัตราส่วนการป้องกันความเสี่ยงของ USD Futures ที่ได้จากการประมาณค่า MVH จากแบบจำลอง OLS ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.8964 นั่นคือ หากกำลังเผชิญความเสี่ยงจากการผันผวนของดอลลาร์สหรัฐจำนวน 10,000,000 ดอลลาร์สหรัฐ ก็ควรจะซื้อขายสัญญา USD Futures จำนวน 8,964 สัญญา เมื่อ USD Futures 1 สัญญาครอบคลุม 1,000 ดอลลาร์สหรัฐ เพื่อให้การบริหารความเสี่ยงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถซื้อขายสัญญา USD Futures ในจำนวนที่เหมาะสมกับจำนวนเงินดอลลาร์สหรัฐที่เผชิญความเสี่ยงอยู่ เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการบริหารความเสี่ยงให้ต่ำลง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ให้ทุนสนับสนุนในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ภัทรพล โตมานะ. 2556. **USD futures: ทางเลือกในการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน**(Online). http://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/DocLib_/Article 10_01_13.pdf, 25 ธันวาคม 2557.

วรดี จงอัศญากุล. 2558. **เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการเงิน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วาทินี โชตินุชิตตระกูลและ ธนโชติ บุญวรโชติ. 2556. “การประมาณค่าและประสิทธิผลของอัตราป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสมกรณีศึกษาตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย.” **วารสารไทยการวิจัยดำเนินงาน** 1(1): 16 – 24.

สุชาดา สกุลธัญ. 2554. **ประสิทธิภาพในการป้องกันความเสี่ยงของสัญญาซื้อขายทองคำล่วงหน้าขนาด 10 บาท: กรณีศึกษาของประเทศไทย**. การศึกษาอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการเงิน), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Boonvorachote, T. and S. Panapitakkul. 2014. “Hedging Effectiveness Comparison between Emerging and Developed Futures Exchanges.” **Kasetsart Journal: Social Sciences** 35(1): 113 – 123.

Chen, S.S., C.F. Lee, and K. Shrestha. 2003. “Futures Hedge Ratios: A Review.” **The Quarterly Review of Economics and Finance** 43(3): 433 – 465.

Ederington, L.H. 1979. “The Hedging Performances of the New Futures Markets.”**The Journal of Finance** 34(1): 157 – 170.

Johnson, L.L. 1960. “The Theory of Hedging and Speculation in Commodity Futures.”**The Review of Economic Studies** 27(3): 139 – 151.

ปัจจัยทางการเงินและวัฏจักรธุรกิจของประเทศไทย

(Financial Factors and Thailand Business Cycles)

สุภาณี หาญพัฒนะนุสรณ์[1*]

Supanee Harnphattananusorn[1*]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการประมาณทิศทางความสัมพันธ์ตามเวลา (Comovement) ของวัฏจักรธุรกิจ และปัจจัยทางการเงิน ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลรายไตรมาสของประเทศไทยในช่วงปี 1993 ถึง 2012 แนวคิดการกำหนดตัวแปรเป็นไปตามแบบจำลองตัวเร่งทางการเงินของ Bernanke (1999) และ วิธีที่นำมาใช้ในการประมาณหาความสัมพันธ์ตามเวลาจะใช้วิธีตามแนวทางของ Haan (2000) โดยจะทำการประมาณทิศทางความสัมพันธ์ตามเวลาของส่วนของเจ้าของกิจการซึ่งเป็นปัจจัยทางการเงิน กับตัวชี้วัดวัฏจักรธุรกิจซึ่งใช้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงและการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ และอีกคู่หนึ่งคือส่วนชดเชยความเสี่ยงและตัวชี้วัดวัฏจักรธุรกิจ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนของเจ้าของและตัวชี้วัดวัฏจักรธุรกิจที่นำมาใช้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันหรือมีความสัมพันธ์แบบตามวัฏจักร (Procyclical) และสำหรับส่วนชดเชยความเสี่ยงตามตัวชี้วัดที่เลือกใช้กับวัฏจักรธุรกิจมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามหรือเป็นแบบสวนวัฏจักร (Countercyclical) ซึ่งจากความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้จะชี้ให้เห็นว่า สำหรับประเทศไทยปัจจัยทางการเงินมีส่วนในการขยายผลของการเกิดวัฏจักรธุรกิจตามแนวคิดของแบบจำลองตัวเร่งทางการเงิน

ABSTRACT

The paper studies the comovement between financial factors and business cycles. The theoretical model is based on financial accelerator model initiated by Bernanke (1999). The study uses Thailand quarterly data from 1997 to 2012. Following the methodology of Haan (2000), we estimate the comovement between financial factors indicated by net worth and business cycles indicated by real gross domestic product and commercial banks loans. The other estimation is the comovement between risk premiums and business cycles. The study finds that the comovement between net worth and business cycles, both in short run and long run, are procyclical. Additionally, the comovement between risk premiums and business cycles are countercyclical. Those results are consistent with the financial accelerator model. In conclusion, the financial factors amplify and propagate business cycles in Thailand.

Key Words: Financial accelerator, comovement

* Corresponding author; E-mail Address: hsupanee@gmail.com

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถ.งามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

[1] Faculty of Economics, Kasetsart University 50 Ngam Wong Wan Rd, Lat Yao Chatuchak Bangkok 10900

คำนำ

ในการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ ประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่เป็นที่นิยมศึกษากันคือการหาสาเหตุของการเกิดวัฏจักรธุรกิจ หรือสาเหตุที่ทำให้เกิดความผันผวนของกิจกรรมทั้งหลายทางเศรษฐกิจ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์สองสำนักที่มีชื่อเสียงคือสำนักคลาสสิค และสำนักเคนส์เซี่ยน ต่างก็มีคำอธิบายถึงสาเหตุของการเกิดวัฏจักรธุรกิจที่แตกต่างกันบนสมมติฐานที่แตกต่างกัน โดยสำนักคลาสสิคซึ่งเป็นสำนักดั้งเดิมอธิบายว่าสาเหตุของการเกิดวัฏจักรธุรกิจมาจากปัจจัยที่เป็นตัวแปรทางเศรษฐกิจที่แท้จริง (Real variables) เช่น การเสนอขายแรงงาน การเปลี่ยนแปลงผลิตภาพการผลิต เป็นต้น โดยตัวแปรทางการเงิน (Nominal variables) ไม่มีผลกับการเกิดวัฏจักรธุรกิจหรือความผันผวนในระยะสั้น ซึ่งตรงกันข้ามกับของสำนักเคนส์เซียน ที่เชื่อว่าในระยะสั้นตัวแปรทางการเงิน เช่น การเปลี่ยนแปลงปริมาณเงิน การเปลี่ยนแปลงการให้สินเชื่อ มีผลกับการเกิดวัฏจักรธุรกิจ

จากประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ในทศวรรษที่ 20 ตั้งแต่วิกฤติเศรษฐกิจเอเชียปี 1997 ที่มีสาเหตุมาจากการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินโดยเฉพาะในประเทศไทย จนไปถึงวิกฤติซับไพรม์ หรือ วิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ ในช่วงปี 2008 ที่มีสาเหตุหลักมาจากความซบเซาของตลาดอสังหาริมทรัพย์ในสหรัฐอเมริกา การกู้ยืมและการให้กู้ยืมที่มีความเสี่ยงสูงในระบบสถาบันการเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา จะเห็นว่าปัญหาโครงสร้างและการทำงานของระบบการเงิน ปัญหาที่เกิดขึ้นกับฐานะทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ รวมถึงปัญหาการจัดสรรเงินทุนที่เกินพอดีของธนาคารพาณิชย์ไปในอุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่งนำมาสู่การสร้างความเสี่ยง การเกิดขึ้นของภาวะฟองสบู่ นำมาซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจที่ส่งผลกับเสถียรภาพ และผลเรื้อรังถึงศักยภาพเศรษฐกิจในอนาคต ทำให้นักเศรษฐศาสตร์ทั้งหลายต่างให้ความสำคัญกับการศึกษาถึงสาเหตุของการเกิดวัฏจักรธุรกิจที่มาจากภาคการเงินมากขึ้น

สำหรับประเทศไทยภาคการเงินมีความสำคัญอย่างมาก จากข้อมูลของ ADB แสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของภาคการเงินต่อ GDP ของประเทศไทยในปี 2012 คิดเป็นร้อยละ 12.7 ซึ่งเมื่อเทียบกับประเทศต่างๆในภูมิภาคอาเซียนแล้วเป็นสัดส่วนที่สูง (ในภูมิภาคอาเซียนมีประเทศ ไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ที่สัดส่วนของภาคการเงินกว่าร้อยละ 10 ของGDP) ในอดีตในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ปี 1997 ภาคธุรกิจไทยมีการขยายตัวอย่างมาก มีการกู้เงินเพื่อมาลงทุนสูง การขยายตัวของสินเชื่อภาคเอกชนสูงกว่าร้อยละ 20 โดยเฉลี่ยในช่วง 1993-1996 ผลจากการขยายกิจการอย่างรวดเร็ว ทำให้งบดุลของภาคธุรกิจมีความเสี่ยงจากการที่มีหนี้สินในรูปเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นมาก เมื่อประเทศไทยมีปัญหาความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศทำให้เกิดปัญหาการขาดดุลการค้าและการเก็งกำไรในอัตราแลกเปลี่ยนทำให้ผลประกอบการของภาคธุรกิจแย่ลง มีภาระหนี้ที่สูงขึ้นมาก โดยสัดส่วนหนี้สินต่อทุนเพิ่มสูงขึ้นจากประมาณ 2 ในปี 1996 เป็นประมาณ 5 ในปี 1997 และตามมาด้วยวิกฤตในภาคการเงินคือเกิดการล้มละลายของสถาบันการเงินเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่และตามมาด้วยการถดถอยของภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ หลังจากวิกฤตดังกล่าวระบบธนาคารก็ได้มีการปรับตัวอย่างมากเพื่อให้มีความแข็งแกร่งขึ้น ในปัจจุบันสินเชื่อจากระบบธนาคารพาณิชย์ก็ยังเป็นแหล่งเงินทุนหลักของภาคเอกชน เห็นได้จากธนาคารพาณิชย์ยังมีบทบาทหลักในการให้สินเชื่อภาคเอกชนด้วยส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 56 ณ เดือนมิถุนายน 2014 สินเชื่อภาคเอกชนมียอดคงค้างทั้งสิ้น 1.8 ล้านล้านบาท หรือ คิดเป็นร้อยละ 140 ของ GDP (ที่มา www.bot.or.th)

การเชื่อมโยงของภาคการเงินไปสู่ภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงนั้นมีได้หลายช่องทาง ช่องทางที่นิยมนำมาพัฒนาเป็นแบบจำลองเพื่ออธิบายความสำคัญของภาคการเงินผ่านธนาคารพาณิชย์คือช่องทางสินเชื่อ (credit channel) ทั้งผ่านการให้กู้ยืม (Lending) ของธนาคารพาณิชย์และผ่านงบดุล (Balance sheet) เช่น งานของ Bernanke and Gertler (1995) Kasyap and Stein (1995) และ Kiyotaki and Moore (1997) ได้อธิบายถึงผลของการส่งผ่านตัวแปรทางการเงินผ่านช่องทางสินเชื่อทั้งโดยการให้กู้ยืมและงบดุล โดยในช่องทางงบดุลนั้นงานในลักษณะแบบจำลองดุลภาพทั่วไปในเชิงพลวัตที่เป็นที่รู้จักกันดีคือแบบจำลองตัวเร่งทางการเงิน (Financial Accelerator) ของ Bernanke, Gertler, and Gilchrist (BGG : 1999) งานนี้จะสร้างแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปเชิงพลวัต (Dynamic Stochastic General Equilibrium : DSGE) เพื่ออธิบายความเชื่อมโยงของปัจจัยการเงินกับภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง โดยเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิด (Shocks) ในระบบเศรษฐกิจ ผลของการเปลี่ยนแปลงนั้นจะขยายผล (Amplify) และแพร่กระจาย (Propagation) ไปในระบบเศรษฐกิจได้โดยตัวแปรทางการเงิน แบบจำลองนี้จะอธิบายว่าอัตราดอกเบี้ยการกู้ยืมจะมีลักษณะสวนวัฏจักร (Countercyclical) และส่วนของเจ้าของในงบดุลจะมีลักษณะตามวัฏจักร (Procyclical)

งานศึกษาเชิงประจักษ์เพื่อยืนยันผลตามแบบจำลองตัวเร่งทางการเงินนั้น มีหลายงานทั้งในและต่างประเทศ มีวิธีการศึกษาทั้งในรูปการทดลองแบบจำลองเชิงพลวัต และการทดสอบหาความสัมพันธ์ของการเคลื่อนไหวไปพร้อมกันตามเวลา (Comovement) ของตัวแปรทางการเงินกับตัวแปรทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างของงานศึกษาเชิงประจักษ์ เช่น งานของสุรัช และคณะ (2009) ซึ่งทำการสร้างแบบจำลองเชิงพลวัตของประเทศไทยเพื่ออธิบายผลกระทบของภาคการเงินต่อระบบเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยทางการเงินสามารถขยายผล (Amplify) ให้วัฏจักรธุรกิจของไทยผันผวนรุนแรงและยาวนานมากยิ่งขึ้นได้ โดยผลของตัวเร่งทางการเงินจะยิ่งมีมากขึ้นหากความอ่อนไหวของค่าชดเชยความเสี่ยงต่อฐานะการเงินเพิ่มขึ้น งานของ Aliaga-Diaz and Olivero (2010) ใช้วิธีการหาความสัมพันธ์ตามเวลา (Comovement) ตามแนวทางของ Haan (2000) ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรทางการเงินกับตัวแปรที่แสดงวัฏจักรธุรกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อยืนยันแนวคิดของตัวเร่งทางการเงินว่ามีอยู่จริงหรือไม่ ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์ของตัวแปรทางการเงินที่มีต่อวัฏจักรธุรกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาตามแนวคิดของตัวเร่งทางการเงิน Hussein และคณะ (2011) ได้ทดสอบทฤษฎีตัวเร่งทางการเงินของประเทศปากีสถานโดยใช้การหาความสัมพันธ์ตามเวลาของตัวแปรทางการเงินและ GDP เช่นเดียวกับงานของ Aliaga-Diaz and Olivero (2010) ผลการศึกษาเป็นไปตามแนวคิดของแบบจำลองตัวเร่งทางการเงิน

แม้ว่าในประเทศไทยจะได้มีการศึกษาเรื่องของแบบจำลองตัวเร่งทางการเงิน แต่งานวิจัยดังกล่าวยังไม่ได้มีการทดสอบอย่างตรงไปตรงมาในทิศทางของความสัมพันธ์ตามเวลาของตัวแปรทางการเงินกับ GDP ตามแนวทางของแบบจำลอง BGG ว่ามีทิศทางเป็นไปตามที่แบบจำลองแสดงไว้หรือไม่ ในงานนี้จึงจะเป็นการทดสอบว่าตัวแปรทางการเงินและตัวแปรที่แท้จริงว่ามีการเคลื่อนไหวไปด้วยกันตามเวลา (Comovement) หรือไม่อย่างไร แม้ว่าผลการทดสอบที่จะทำในงานศึกษาครั้งนี้ไม่ได้แสดงอย่างตรงไปตรงมาหรือไม่ได้เป็นค้ำประกันได้ว่า สาเหตุทางการเงินเป็นตัวขยายผลของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจตามแนวคิดตัวเร่งทางการเงิน เพราะผลการศึกษานี้เป็นเงื่อนจำเป็นไม่ใช่เงื่อนไขที่เพียงพอ (necessary but not sufficient) แต่การศึกษาช่วยให้เห็นความจริง

เกี่ยวกับตัวแปรทางการเงินในภาวการณ์ต่างๆทางเศรษฐกิจ ว่าตัวแปรทางการเงินสามารถขยายผลกระทบของ shocks ได้หรือไม่

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

แบบจำลองตัวเร่งทางการเงิน (Financial accelerator model) ของ BGG (1989) เป็นแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปเชิงพลวัตรในระบบเศรษฐกิจปิดเต็มรูปแบบซึ่งประกอบด้วย ครัวเรือน ภาคธุรกิจ ธนาคาร แต่ละหน่วยในระบบเศรษฐกิจก็จะแสวงหาความพอใจสูงสุดของตนเอง ซึ่งผู้ที่สนใจสามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมของแบบจำลองได้ดังที่อ้างอิง แต่ในส่วนนี้จะไม่แสดงแบบจำลองทั้งหมดของ BGG เนื่องจากงานนี้จะเป็นเพียงการหาความสัมพันธ์ของตัวแปรสองตัวแปรที่มีการเคลื่อนไหวไปด้วยกันเมื่อเกิดวัฏจักร จึงจะสรุปแนวคิดและกลไกการทำงานของแบบจำลองเท่านั้น แบบจำลองนี้เป็นการอธิบายว่ากิจกรรมมวลรวมทางเศรษฐกิจจะส่งผลกระทบกับฐานะทางการเงินหรือส่วนของเจ้าของกิจการ (Net worth) ในงบดุล โดยตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ในข้อมูลข่าวสาร เงื่อนไขหรือสภาวการณ์ต่างๆ ของภาคธุรกิจจะส่งผลกระทบกับส่วนชดเชยความเสี่ยงที่ต้องจ่าย (External finance premium) เมื่อจะกู้ยืม นั่นคือส่วนชดเชยความเสี่ยงภายนอกที่กิจการต้องจ่ายจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับส่วนของเจ้าของกิจการ หากกิจการมีส่วนของเจ้าของจำนวนมากแสดงถึงฐานะของกิจการที่มั่นคง เมื่อไปกู้ยืมเงินกับสถาบันการเงินก็จะเสียค่าส่วนชดเชยความเสี่ยงที่ต่ำ

โดยทั่วไปแล้วฐานะของกิจการในระบบเศรษฐกิจก็จะขึ้นสภาพทั่วไปของระบบเศรษฐกิจ หากระบบเศรษฐกิจเจริญเติบโต ฐานะของกิจการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในระบบเศรษฐกิจก็จะดีตามไปด้วย ก็จะทำให้กิจการสามารถจ่ายส่วนชดเชยความเสี่ยงในอัตราที่ต่ำ แนวคิดนี้จึงเสนอว่า ส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการมีความสัมพันธ์ในลักษณะตามวัฏจักร (Procyclical) ซึ่งโดยนัยก็แสดงว่า ส่วนชดเชยความเสี่ยงมีลักษณะการเคลื่อนไหวแบบสวนวัฏจักร (Countercyclical) ซึ่งความสัมพันธ์ในทิศทางที่แสดงนั้นทำให้การกู้ยืมสามารถทำได้ยากขึ้นในช่วงที่ระบบเศรษฐกิจไม่ดี และสามารถทำได้ง่ายขึ้นในช่วงที่ระบบเศรษฐกิจเจริญเติบโตดี ซึ่งลักษณะนี้เช่นนี้จะเป็นการไปเพิ่มแรงเหวี่ยงของผลกระทบภายนอกที่มีต่อการลงทุน การใช้จ่าย และการผลิตในวัฏจักรของธุรกิจได้ ตัวอย่างเช่น หากเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิดในทางลบใดๆ ก็ตาม ในระบบเศรษฐกิจก็จะทำให้ฐานะทางการเงินของกิจการแย่ลง ส่วนชดเชยความเสี่ยงที่ต้องจ่ายก็เพิ่มขึ้น ผลของการที่ต้นทุนของการกู้ยืมสูงขึ้นก็จะทำให้ฐานะทางการเงินของกิจการแย่ลงไปอีก ลดความสามารถในการกู้ยืมของกิจการลงไปอีก การใช้จ่าย การลงทุน และการผลิตก็ลดลงอีก ซึ่งก็เป็นการไปซ้ำเติมให้ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ลดลงอีก

จากแนวคิดดังกล่าวนี้จะแสดงให้เห็นตัวแปรทางการเงินที่สำคัญสองตัวคือ ฐานะทางการเงินของกิจการที่พิจารณาจากส่วนของเจ้าของ (Net worth) และส่วนชดเชยความเสี่ยงที่กิจการต้องจ่ายเมื่อกู้ยืม (External finance premium) ตัวแปรทั้งสองนี้จะสามารถขยายผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิด (Shocks) ให้แพร่ขยายไปในระบบเศรษฐกิจที่แท้จริง (Real sector) ได้

วิธีการศึกษาและข้อมูล

การศึกษานี้ใช้วิธีการประมาณตามแนวทางของ Haan (2000) โดยประมาณแบบจำลองที่มีสองตัวแปรด้วยวิธี VAR (Bivariate VAR) ใช้การกำหนดค่าจำนวนความล่าช้า (Lags) และเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกแบบจำลอง VAR ที่เหมาะสมคือค่าสถิติ AIC จากแบบจำลองที่ประมาณได้ จะได้ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficients)

และเมตริกซ์ของความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม (Variance-co variance matrix) ซึ่งค่าที่ได้เหล่านี้จะถูกนำมาใช้เพื่อการคำนวณหาค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) ของค่าประมาณความคลาดเคลื่อนจาก VAR (VAR forecast error) ในช่วงเวลาตามที่กำหนด หลังจากนั้นจะคำนวณค่าช่วงความเชื่อมั่นของค่าสหสัมพันธ์ที่ประมาณค่าได้ โดยใช้เทคนิคของ Bootstrap[2] สร้างค่าจำลองจาก Fitted residual และ ระบบ VAR ที่ประมาณค่าได้ และนำมาคำนวณค่าสหสัมพันธ์ตามระดับของความเชื่อมั่นที่กำหนด โดยค่าสหสัมพันธ์ที่ประมาณได้ก็จะแสดงความสัมพันธ์ตามเวลาของคู่ตัวแปรที่สนใจ

แบบจำลอง VAR ที่ใช้ในการประมาณความสัมพันธ์สามารถเขียนได้ดังนี้

$$X_t = \mu + Bt + Ct^2 + \sum_{i=1}^{k} A_t X_{t-1} + \varepsilon_t$$

โดยที่ X_t หมายถึงเวคเตอร์ของตัวแปรสุ่มซึ่งสามารถเป็นได้ทั้งตัวแปรที่เสถียร (Stationary process) และตัวแปรที่เป็นตัวแปรที่เสถียรเมื่อร่วมไปด้วยกันที่ลำดับใดๆก็ตาม (Integrated at any arbitrary order) โดยที่ X_t ในงานนี้ในแต่ละการทดสอบจะเป็นคู่ของตัวแปรที่นำมาทดสอบความสัมพันธ์ที่ร่วมไปด้วยกันเมื่อเวลาผ่านไป คือตัวแปรทางการเงินที่สนใจศึกษาและตัวชี้วัดวัฏจักรธุรกิจ A_t คือเมตริกซ์ $N \times N$ ที่แสดงสัมประสิทธิ์ของการถดถอย μ, B และ C คือเวคเตอร์ของค่าคงที่ ε_t คือ เวคเตอร์ของความคลาดเคลื่อน โดยที่แต่ละค่าใน ε_t ถูกสมมติว่าไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างช่วงเวลา (Serially uncorrelated) แต่สามารถที่จะสัมพันธ์กันได้ระหว่างตัวแปร

ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลรายไตรมาสของประเทศไทย ตั้งแต่ไตรมาสแรกของปี 1993 จนถึงไตรมาสแรกของปี 2012 (ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลบางส่วนมีข้อมูลไม่ครบตามช่วงเวลาดังกล่าว ทำให้ในการหาความสัมพันธ์ของตัวแปรในแต่ละคู่มีข้อมูลที่ไม่เท่ากันได้) ข้อมูลที่นำใช้ประกอบด้วยผลผลิตมวลรวมประชาชาติที่แท้จริง (GDP) ที่คิดตามวิธีการใหม่ (Chain volume) และข้อมูลทางการเงินทั้งหลายจะได้จากงบดุลรวมของธนาคารพาณิชย์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้รวบรวมไว้ โดยข้อมูลที่นำมาใช้คือ การให้สินเชื่อรวมของธนาคารพาณิชย์ (LOAN) ซึ่งตัวแปรตัวนี้จะนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดวัฏจักรอีกตัวหนึ่งนอกจาก GDP การเพิ่มขึ้นของทุนของกิจการจะเป็นตัวแปรตัวที่จะนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการ (NW) เพราะในส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการนั้น จะประกอบไปด้วยส่วนที่เป็นของเจ้าของซึ่งก็จะมาจากทุนจดทะเบียน และส่วนที่หาได้จากกำไรสะสม สำหรับตัวชี้วัดส่วนชดเชยภายนอก (External finance premium) จะใช้แนวคิดเกี่ยวกับส่วนเพิ่มของราคาและต้นทุน (Price- cost margin) ของธนาคารพาณิชย์มาเป็นตัวแทน ทั้งนี้เนื่องจาก Margin ของธนาคารพาณิชย์สามารถนำมาเป็นตัวชี้วัดที่ดีของส่วนชดเชยภายนอกที่กิจการจะต้องจ่ายได้ โดยในการคิด Margin นั้นจะสามารถหาได้หลายวิธี ในงานนี้จะใช้วิธีการหา Margin สามวิธี คือ หนึ่ง ส่วนต่างระหว่างรายรับดอกเบี้ยกับรายจ่ายดอกเบี้ยต่อสินทรัพย์รวมทั้งหมด (MARTA) สอง ส่วนต่างระหว่างรายรับดอกเบี้ยกับรายจ่ายดอกเบี้ยต่อการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ (MARLO) และสาม ความแตกต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืม (MLR) และอัตราดอกเบี้ยซื้อคืนพันธบัตร 1 วัน (Spread)

---

[2] วิธีบูตสแตรป (Bootstrap) เป็นวิธีการทางสถิติในการหาตัวประมาณของพารามิเตอร์ ด้วยวิธีการทางนอนพาราเมตริก (Nonparametric) ที่ไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับลักษณะการแจกแจงของข้อมูล ซึ่งอาศัยหลักการสุ่มตัวอย่างซ้ำแบบใส่คืน (Resampling with replacement) เพื่ออนุมานเชิงสถิติเกี่ยวกับประชากรที่สนใจ ในกรณีที่ไม่ทราบการแจกแจงของความคลาดเคลื่อนจากตัวอย่างสุ่มเพียงชุดเดียว เพื่อสร้างความผันแปรให้กับค่าของตัวสถิติ โดยถือเสมือนว่า ตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มซ้ำจากตัวอย่างชุดเดียวนี้ เป็น ตัวอย่างสุ่มซ้ำๆ จากประชากรจริงๆ

ผลการศึกษา

โดยการศึกษา จะทำการประมาณความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เป็นตัวชี้วัดวัฏจักรธุรกิจคือผลผลิตมวลรวมประชาชาติที่แท้จริง (GDP) กับตัวแปรทางการเงินที่ใช้เป็นตัวชี้วัดส่วนของเจ้าของทุนของกิจการ (NW) คือทุนจดทะเบียนเพิ่มทุนของธุรกิจนิติบุคคล นอกจากนี้ยังทำการประมาณโดยการทดสอบเปลี่ยนตัวแปรตัวชี้วัดวัฏจักรธุรกิจจาก GDP เป็นการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ (LOAN) เนื่องจากว่าการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์มีความสัมพันธ์อย่างมากกับผลผลิตมวลรวมประชาชาติที่แท้จริง เพราะการใช้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์จะส่งผลกระทบกับการลงทุนทั้งภาคธุรกิจ และการลงทุนในการซื้อบ้านหรือสิ่งปลูกสร้างใหม่ของครัวเรือน โดยตามสมมติฐานของแบบจำลองตัวเร่งทางการเงิน ส่วนของผู้ถือหุ้นในงบดุล (Balance sheet channel) จะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันกับวัฏจักรธุรกิจ (Procyclical) สำหรับการทดสอบในเรื่องของความสัมพันธ์ของ external finance premium ก็จะทำการทดสอบโดยใช้ Margin สามตัวคือ Spread, MARTA, และ MARLO กับตัวชี้วัดวัฏจักรธุรกิจ ซึ่งตามสมมติฐานจะมีทิศทางความสัมพันธ์ตรงกันข้าม (Countercyclical)

Table 1 แสดงผลของจำนวนค่าความล่าช้า และค่าสถิติ AIC ที่จะนำไปใช้ในการเลือกแบบจำลอง VAR

Table 1 AIC Statistics

	Variables	No. of lags	AIC Statistic
RGDP (log form)	NW	2	-11.629
	MARTA	2	-8.455
	MARLO	3	-8.255
	SPREAD	1	-9.136
LOAN (log form)	NW	1	-11.633
	MARTA	3	-9.023
	MARLO	2	-8.770
	SPREAD	1	-9.679

การประมาณความสัมพันธ์ตามเวลาของส่วนของเจ้าของกิจการกับวัฏจักรธุรกิจ

ผลการทดสอบสามารถแสดงได้ดัง Figure 1(a) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ตามเวลา (Comovement) ของตัวชี้วัดวัฏจักรธุรกิจ GDP และส่วนของเจ้าของของกิจการ NW และ Figure 1(b) เป็นรูปที่แสดงความสัมพันธ์ตามเวลา ของตัวชี้วัดวัฏจักรธุรกิจ LOAN และส่วนของเจ้าของกิจการ (NW) โดยจากรูปเส้นที่เป็นเส้นประจุดไข่ปลาจะเป็นเส้นที่แสดงขอบบนและขอบล่างของผลการประมาณที่ระดับความเชื่อมั่น 90% เส้นทึบเป็นเส้นที่แสดงค่าความสัมพันธ์ตามเวลาที่มีการประมาณค่าออกไป 84 ไตรมาส จากรูปจะพบว่าทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร NW กับ ตัวชี้วัดวัฏจักรธุรกิจทั้งสองคือ GDP และ LOAN มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน (Procyclical) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางทฤษฎีของแบบจำลองตัวเร่งทางการเงิน อธิบายได้ว่าเมื่อระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวก็จะทำให้ฐานะของกิจการต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจดีตามไปด้วย งบการเงินแสดงฐานะของกิจการหรืองบดุลของกิจการก็จะดีขึ้น ทำให้กิจการต่างๆ มีความสามารถในการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินได้ง่ายขึ้น เพราะโดยปกติแล้วในการดำเนินธุรกิจของกิจการต่างๆ ก็มักจะมีการใช้เงินทุนจากสถาบันการเงินในตลาดการเงิน และเนื่องจากว่ามีปัญหาเรื่องความไม่สมมาตรของข้อมูลข่าวสารอยู่ ข้อมูลที่สถาบันการเงินจะสามารถเห็นได้ถึงฐานะของกิจการจะปรากฏในงบดุลของกิจการส่วนที่เป็นส่วนของเจ้าของซึ่งประกอบไปด้วย

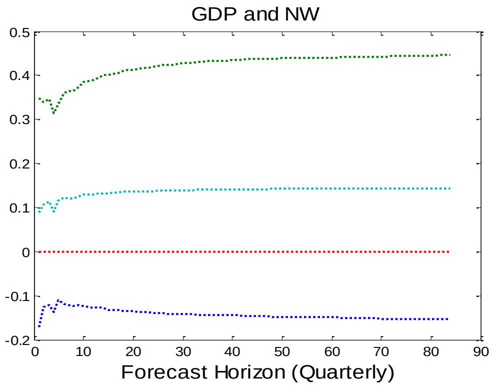

Figure 1 (a) GDP and NW

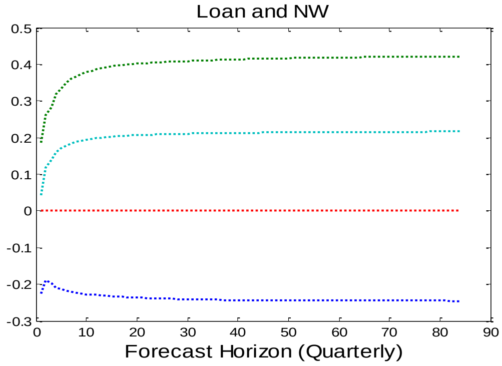

Figure 1 (b) Loan and NW

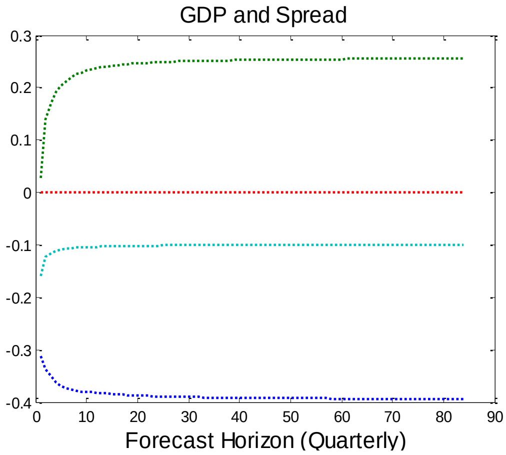

Figure 2(a) GDP and Spread

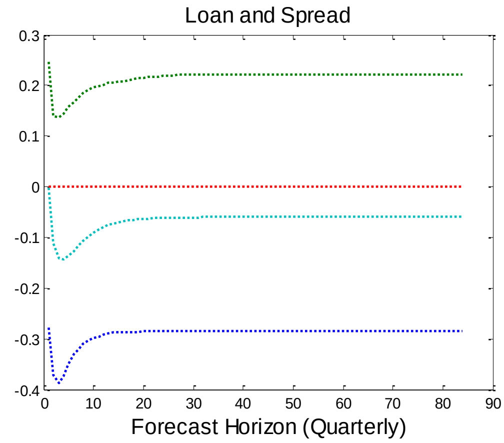

Figure3(a) Loan and Spread

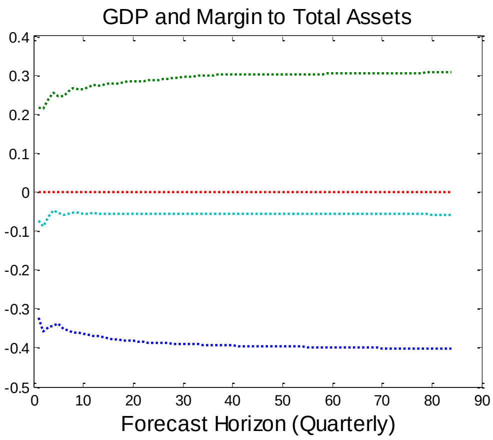

Figure 2(b) GDP and Margin to Assets

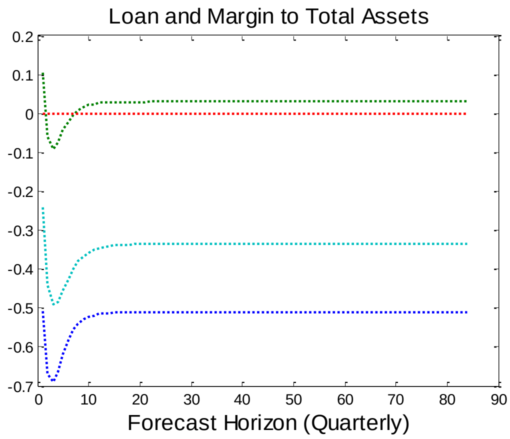

Figure 3(b) Loan and Margin to Assets

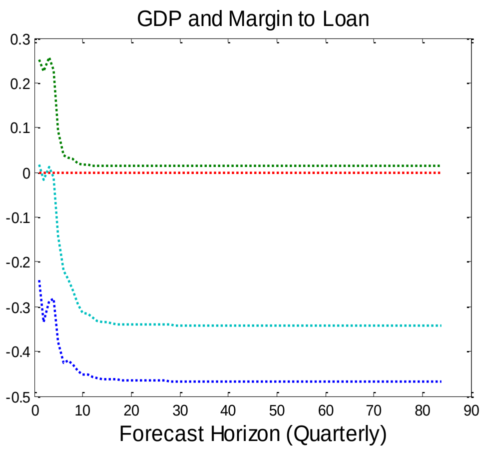

Figure 2(c) GDP and Margin to loan

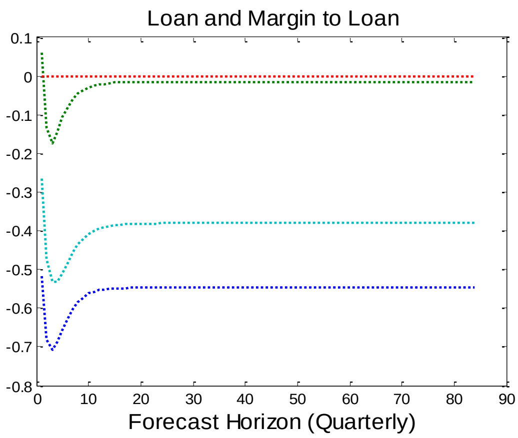

Figure 3(c) Loan and Margin to loan

ทุนจดทะเบียนและกำไรสะสม เมื่อเศรษฐกิจดีส่วนของเจ้าของก็จะเพิ่มขึ้น ทำให้สถาบันการเงินมีความมั่นใจที่ให้กู้ยืมเพิ่มขึ้น เมื่อเวลาผ่านไปความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันนี้จะเป็นการไปขยายหรือเสริมให้ผลของการขยายตัวของเศรษฐกิจให้เพิ่มขึ้นอีก ในทางตรงกันข้ามในช่วงที่ระบบเศรษฐกิจหดตัว ฐานะของกิจการต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจก็จะไม่ดี ทำให้งบดุลของกิจการไม่มั่นคง การกู้ยืมหรือการหาแหล่งเงินทุนมาสนับสนุนการดำเนินกิจการทำได้ยากขึ้น ก็จะไปขยายผลกระทบให้เกิดการหดตัวลงไปอีก ทิศทางความสัมพันธ์เช่นนี้จะเป็นการไปเพิ่มและขยายผลของความผันผวนของระบบเศรษฐกิจ

การประมาณความสัมพันธ์ตามเวลาของส่วนชดเชยความเสี่ยงกับวัฏจักรธุรกิจ

ผลการประมาณหาค่าความสัมพันธ์ตามเวลาของตัวแปรส่วนชดเชยความเสี่ยงภายนอก (External finance premium) ซึ่งจะมีตัวชี้วัดสามตัวดังกล่าวข้างต้นคือ อัตราส่วนของความแตกต่างระหว่างรายได้ดอกเบี้ยและรายจ่ายดอกเบี้ยต่อสินเชื่อ อัตราส่วนของความแตกต่างระหว่างรายได้ดอกเบี้ยและรายจ่ายดอกเบี้ยต่อสินทรัพย์รวมทั้งหมด ความแตกต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยของเงินให้กู้ยืมและอัตราดอกเบี้ยของธนาคารกลาง

ผลการประมาณค่าของความสัมพันธ์ตามเวลาโดยใช้ตัวแปรชี้วัดวัฏจักรธุรกิจเป็น ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง กับตัวแปรที่แสดงค่าส่วนชดเชยความเสี่ยงภายนอกรูปแบบต่างๆ สามารถแสดงได้ดัง Figure 2(a) -2(c) จากรูปจะเห็นว่า GDP มีความสัมพันธ์ตามเวลา (Comovement) กับส่วนชดเชยความเสี่ยงภายนอกรูปแบบต่างๆ ในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดทางทฤษฎีตัวเร่งทางการเงิน

เมื่อทำการทดสอบโดยเปลี่ยนตัวชี้วัดวัฏจักรธุรกิจเป็นสินเชื่อ สามารถแสดงผลได้ดัง Figure 3(a)-3(c) จากรูปจะเห็นว่า LOAN มีความสัมพันธ์ตามเวลากับส่วนชดเชยความเสี่ยงภายนอกรูปแบบต่างๆ ในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดทางทฤษฎีของแบบจำลองตัวเร่งทางการเงิน เช่นเดียวกัน

ดังนั้น ตามข้อมูลของประเทศไทยในช่วงที่ทำการศึกษา จะพบว่าปัจจัยทางการเงิน จะมีส่วนในการขยายผลของการเกิดวัฏจักรธุรกิจ นั่นคือ เมื่อเศรษฐกิจอยู่ในช่วงที่ขยายตัว ครัวเรือน และภาคธุรกิจก็จะมีฐานะทางการเงินดี เช่น ครัวเรือนมีรายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้น สินทรัพย์ของครัวเรือนสร้างผลตอบแทนได้มากขึ้น หากครัวเรือนมีความต้องการซื้อบ้านใหม่ หรือซื้ออสังหาริมทรัพย์เพิ่มขึ้น ต้องการกู้ยืมเงินเพิ่มขึ้น รวมถึงภาคธุรกิจต่างๆ ที่ต้องใช้แหล่งเงินทุนเพื่อประกอบธุรกิจ ก็ต้องการขยายกิจการ เพราะยอดขายเพิ่มขึ้น กำไรเพิ่มขึ้น ทำให้ความต้องการกู้ยืมจากสถาบันการเงินเพิ่มขึ้น ซึ่งในสภาวะที่เศรษฐกิจขยายตัวนั้น ฐานะทางการเงินของผู้กู้ยืมก็จะมีฐานะที่ดี ทำให้ธนาคารพาณิชย์ในฐานะผู้ให้กู้ยืมเห็นว่าผู้กู้ยืมไม่ว่าจะเป็นครัวเรือนหรือภาคธุรกิจ เป็นผู้ที่ความเสี่ยงต่ำ อัตราดอกเบี้ยที่จะเรียกเก็บก็ต่ำตามไปด้วย ทำให้ครัวเรือนและภาคธุรกิจมีความสามารถในการกู้ยืมได้เพิ่มขึ้น กระตุ้นและขยายผลให้เกิดการเจริญเติบโตของกิจกรรมมวลรวมทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นไปอีก ในทำนองตรงกันข้าม ในช่วงที่ระบบเศรษฐกิจหดตัวหรือตกต่ำ ครัวเรือน และภาคธุรกิจก็อาจมีปัญหาเรื่องฐานะทางการเงิน เช่น ครัวเรือนอาจมีรายได้จากการทำงานลดลง ภาคธุรกิจมียอดขายลดลง กำไรลดลง เมื่อจะกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์ก็จะเห็นว่าครัวเรือนและภาคธุรกิจ มีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นในสภาวะที่เศรษฐกิจไม่ดี เมื่อมากู้ยืมเงินธนาคารพาณิชย์ก็จะคิดอัตราดอกเบี้ยในอัตราที่สูงด้วย ทำให้ความสามารถในการกู้ยืมเงินของครัวเรือนและการลงทุนของภาคธุรกิจลดลง และเมื่อกู้ยืมไปแล้วก็อาจมีความสามารถในการชำระคืนลดลงด้วยเพราะว่าภาระในการชำระคืนสูงขึ้น ขยายผลในทางลดลงของกิจกรรมมวลรวมทางเศรษฐกิจเพิ่มไปอีก

สรุป

จากผลการศึกษาพบว่าตัวแปรทางการเงินมีความสัมพันธ์กับการเกิดวัฏจักรธุรกิจของประเทศไทย โดยตัวแปรส่วนของเจ้าของในงบดุลของกิจการ จะมีการเคลื่อนไหวตามเวลากับกิจกรรมมวลรวมทางเศรษฐกิจแบบตามวัฏจักร (Procyclical) และตัวแปรต้นทุนทางการเงินเพื่อการดำเนินธุรกิจของกิจการ (External finance premium) จะมีการเคลื่อนไหวตามเวลากับกิจกรรมมวลทางเศรษฐกิจแบบสวนวัฏจักร (Countercyclical) สอดคล้องกับแบบจำลองตัวเร่งทางการเงิน ซึ่งเป็นการแสดงว่าปัจจัยทางการเงินสามารถขยายผลของความผันผวนในระบบเศรษฐกิจหรือการเกิดวัฏจักรธุรกิจได้ อย่างไรก็ตามผลการศึกษานี้เป็นเงื่อนจำเป็นไม่ใช่เงื่อนไขที่เพียงพอ (Necessary but not sufficient) สำหรับการอธิบายผลดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อจำกัดของงานนี้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง ที่มอบทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

Aliaga-Diaz, R. and M.P. Olivero (2006), “The Cyclical Behavior of Banks Price-Cost Margins”. **Drexel University Faculty, Research and Publications** (Economics and International Business), November.

Aliaga-Diaz, R. and M.P. Olivero (2010), “Is There a Financial Accelerator in US Banking? Evidence from the Cyclicality of Banks Price-Cost Margins”, **Economics Letters**, 108, pp.167-71.

Bernanke, B.S., and M. Gertler (1995), “Inside the Black Box: The Credit Channel of Monetary Policy Transmission.” **Journal of Economic Perspectives** 9: 27-48.

Bernanke, B.S., M. Gertler, and S.G. Gilchrist (1999), “The Financial Accelerator in a Quantitative Business Cycle Framework.” **Handbook ok of Macroeconomics**, Vol. 1C, Amsterdam.

Cambazoğlu B., and H. S. Karaalp (2013), “The External Finance Premium and the Financial Accelerator: The Case of Turkey”, **International Journal of Economic Sciences and Applied Research** 6 (1): 103-121.

Hussein, S., Saeed, A. and Hassan, A. (2011), “The Financial Accelerator: An Emerging Market Story”, **State Bank of Pakistan**, Working Paper 41.

Kashyap, A. K. and Stein, J. C., 1995. “The impact of Monetary Policy on Bank Balance Sheets”. **Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy**, 42, 151-195.

Wouter J. den Haan (2000), “The Comovement Between Output and Prices”, **Journal of Monetary Economics**, Vol 46, no 1, 3-30.

ระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงในธุรกิจภาคบริการและธุรกิจภาคอุตสาหกรรม: การบูรณาการทบทวนวรรณกรรม

High Performance Work Systems in the Service and Manufacturing Sectors: An Integrative Literature Review

สุธีรา เดชนครินทร์[1*] และ สุธินี ฤกษ์ขำ[2]

Suteera Detnakarin[1*] and Suthinee Rurkkhum[2]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมและศึกษาองค์ประกอบด้านทรัพยากรมนุษย์ของระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงในธุรกิจภาคบริการและธุรกิจภาคอุตสาหกรรม ด้วยวิธีการทบทวนเอกสารและการวิเคราะห์เอกสาร ผลการศึกษาพบว่า การฝึกอบรมและพัฒนา การจ่ายค่าตอบแทน การใช้ข้อมูลร่วมกัน การประเมินผลการปฏิบัติงาน และความมั่นคงในการจ้างงาน เป็นองค์ประกอบของระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงที่ถูกนำมาใช้แตกต่างกันในธุรกิจที่มีความแตกต่างกัน ผลการศึกษาก่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้การปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ในองค์การที่มีลักษณะการดำเนินธุรกิจแตกต่างกัน กล่าวคือ แม้ว่าองค์การมีการนำระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงมาใช้ แต่มีบางองค์ประกอบของระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงที่ถูกนำมาใช้แตกต่างกันเพราะอิทธิพลของลักษณะเฉพาะในการดำเนินธุรกิจ ดังนั้นแนวคิดที่ได้จากผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ABSTRACT

The objective of this study was to review the existing literature and investigate the human resource components of the high performance work system in the service and manufacturing sectors. The results revealed that training and development, compensation, information sharing, performance appraisal and employment security were used differently according to the different sectors. Findings of the study contribute to the utilization of human resource practices in the different sectors. Although a high performance work system is used in every organization, results revealed that some components in this concept were implemented differently because of the unique characteristics in each sector. Finally, the results of this study are discussed for further studies.

Key Words: High Performance Work System, Service Sector, Manufacturing Sector, Human Resource Practices

* Corresponding author; e-mail address: yuy_342@hotmail.com

[1] นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90112
Ph.D. Candidate in Management, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, Hadyai, Songkhla 90112

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ดร.) ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90112
Assistant Professor (Ph.D.), Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, Hadyai, Songkhla 90112

คำนำ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูง (High Performance Work System: HPWS) กับผลการดำเนินงานขององค์การได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายจากนักวิชาการ (Batt, 2002; Boselie, 2010; Boxall, 2012) เนื่องจากระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงคือ องค์ประกอบที่มีการผสมผสานอย่างลงตัวของงานด้านต่าง ๆ ทั้งในส่วนของการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Practices) ระบบสารสนเทศ และการออกแบบโครงสร้างภายในองค์การจนนำไปสู่การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์การ (Zhang and Morris, 2014) สำหรับการศึกษานี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับงานด้านทรัพยากรมนุษย์เท่านั้น โดยจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) ผลของการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงกับผลการดำเนินงานขององค์การทั้งทางตรงและทางอ้อม (Boxall, 2012) นอกจากนี้ยังพบว่าการนำระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงมาประยุกต์ใช้ในองค์การมักอยู่บนพื้นฐานของ 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดที่เป็นสากล (Universalistic Approaches) และแนวคิดตามสถานการณ์ (Contingency Approaches) (Zhang and Li, 2009; Zhang and Morris, 2014) ซึ่งทั้งสองแนวคิดนี้มีความแตกต่างกันทั้งในทางทฤษฎีและการนำไปใช้ โดยแนวคิดที่เป็นสากลอยู่บนสมมติฐานที่ว่าทุกองค์การสามารถนำการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ประสบความสำเร็จมาประยุกต์ใช้ได้เลย โดยไม่ต้องคำนึงถึงสถานการณ์ทางการตลาด ความแตกต่างของอุตสาหกรรม หรือความแตกต่างของบริบทในแต่ละองค์การ (Boxall and Purcell, 2000) ในขณะที่แนวคิดตามสถานการณ์อยู่บนสมมติฐานของความแตกต่าง กล่าวคือ การนำการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์มาใช้ในองค์การต้องคำนึงถึงความแตกต่างด้านอุตสาหกรรมและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (Timiyo, 2014)

จากการศึกษาที่พบความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงกับผลการดำเนินงานขององค์การผนวกกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันที่มีความแตกต่างทางบริบทซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์การ ทำให้ผู้วิจัยสนใจว่าในประเภทธุรกิจที่มีปัจจัยเฉพาะที่แตกต่างกันจะมีการบริหารทรัพยากรมนุษย์แตกต่างกันหรือไม่ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมและศึกษาองค์ประกอบของระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงในส่วนของการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ในองค์การที่มีลักษณะการดำเนินธุรกิจแตกต่างกันระหว่างธุรกิจภาคบริการ (Service Sector) กับธุรกิจภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing Sector) โดยใช้วิธีการบูรณาการทบทวนวรรณกรรม (Integrative Literature Review) ตามแนวทางของ Torraco (2005) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในการนำองค์ประกอบของระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงมาใช้ระหว่างธุรกิจภาคบริการและธุรกิจภาคอุตสาหกรรม สาเหตุที่เลือกธุรกิจทั้งสองประเภทนี้เนื่องจากทั้งสองธุรกิจมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยอย่างมาก โดยในปี พ.ศ. 2557 ธุรกิจภาคอุตสาหกรรมสร้างรายได้ให้กับประเทศ 3.9 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 33 ของ GDP ของประเทศไทย และธุรกิจภาคบริการสร้างรายได้ให้กับประเทศ 6.7 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 55.8 ของ GDP ของประเทศไทย (Central Intelligence Agency, 2015) และธุรกิจทั้งสองประเภทนี้ก็มีลักษณะปัจจัยเฉพาะที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

คำนิยาม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูง

การศึกษาครั้งนี้ยึดตามแนวคิดระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูง โดยเน้นเฉพาะในส่วนของการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ และแนวคิดมุมมองบนพื้นฐานทรัพยากรขององค์การ (RBV: Resource-Based View) ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูง

ระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงถูกศึกษาอย่างแพร่หลายในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา และได้มีนักวิชาการให้คำนิยามของระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงไว้ดังนี้ Huselid (1995) ได้นิยามระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงว่าหมายถึง การปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่การสรรหาและการคัดเลือก การกำหนดค่าตอบแทนและระบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมและการฝึกอบรม ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพและแรงจูงใจให้กับพนักงาน และลดการลาออกของพนักงานที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของ Barnes (2012) ที่กล่าวว่าระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงคือ กลุ่มของการปฏิบัติงานซึ่งประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการทำงาน การฝึกอบรม และการจ่ายค่าตอบแทน โดยจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน ส่วน Chow (2005) ได้นิยามว่าเป็นระบบที่ประกอบด้วยกลุ่มของการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์จนนำไปสู่การได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์การ จากนิยามของระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงสามารถสรุปได้ว่า หมายถึง กลุ่มของการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีการบูรณาการอย่างลงตัว และมีความสอดคล้องกับการบริหารงานภายในองค์การ เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างศักยภาพให้กับพนักงานจนสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์การ

แนวคิดมุมมองบนพื้นฐานทรัพยากรขององค์การ

แนวคิดมุมมองบนพื้นฐานทรัพยากรขององค์การอธิบายว่าองค์การสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันจากทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติดังนี้คือ มีคุณค่า หายาก เลียนแบบได้ยาก และไม่สามารถทดแทนได้ จึงจะทำให้องค์การประสบความสำเร็จได้ (Barney, 1991) ดังนั้น เมื่อนำแนวคิดมุมมองบนพื้นฐานทรัพยากรขององค์การมาประยุกต์ใช้ในองค์การโดยผ่านระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถอธิบายได้ว่า องค์การสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยใช้ระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงมาเป็นกลยุทธ์สำคัญสำหรับการลงทุนในทุนมนุษย์ (Human Capital) ขององค์การ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้พนักงานเกิดทักษะและความสามารถ สั่งสมจนเกิดคุณลักษณะพิเศษและยากที่คู่แข่งขันจะเลียนแบบ จนพนักงานกลายเป็นขุมพลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การ (Becker and Huselid, 1998; Guthrie, 2001; Guthrie *et al*. 2009) นอกจากนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่ที่นำแนวคิดมุมมองบนพื้นฐานทรัพยากรขององค์การมาใช้กับการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ก็ยังมุ่งให้ความสำคัญกับความสามารถของทุนมนุษย์ที่มีอยู่ในองค์การ (Progoulaki and Theotokas, 2010; Wright *et al*. 2001) เช่น การศึกษาของ Evans and Davis (2005) แสดงให้เห็นว่าทุนมนุษย์ที่ถูกสร้างด้วยระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีภายในองค์การ จนนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นขององค์การ นอกจากนี้ Messersmith and Guthrie (2010) ชี้ให้เห็นว่าพนักงานที่ถูกพัฒนาทักษะและความสามารถผ่านระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูง ทำให้พนักงานเหล่านั้นมี

คุณลักษณะแตกต่าง จนนำไปสู่การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ดังนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นแสดงให้เห็นว่าระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดมุมมองบนพื้นฐานทรัพยากรขององค์การ ที่ให้ความสำคัญกับการใช้ทุนมนุษย์ที่มีในองค์การเพื่อนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) มาดำเนินการวิจัยแบบการบูรณาการทบทวนวรรณกรรมตามแนวทางของ Torraco (2005) จำนวนงานวิจัยที่สืบค้นมีจำนวนทั้งสิ้น 43 บทความซึ่งทั้งหมดเป็นบทความที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงกับผลการดำเนินงานทั้งในระดับบุคคลและองค์การ แต่ใช้เพียง 28 บทความในการสังเคราะห์ เนื่องจากอีก 15 บทความเป็นการศึกษาระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงสำหรับกลุ่มธุรกิจทั่วไปโดยไม่ได้แยกวิเคราะห์แต่ละกลุ่มธุรกิจอย่างชัดเจน สำหรับ 28 บทความที่นำมาบูรณาการทบทวนวรรณกรรมเป็นบทความที่มีการเก็บข้อมูลจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูง และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนว่าเก็บจากธุรกิจภาคบริการหรือธุรกิจภาคอุตสาหกรรม โดยเป็นบทความที่ศึกษาในธุรกิจภาคบริการมีจำนวน 14 บทความและธุรกิจภาคอุตสาหกรรมจำนวน 14 บทความ และเป็นบทความที่อยู่ในช่วงปี ค.ศ. 2003-2015 เพื่อให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

จากการบูรณาการทบทวนวรรณกรรมตามแนวทางของ Torraco (2005) ทำให้ค้นพบว่า องค์ประกอบของระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงที่ถูกนำมาใช้แตกต่างกันระหว่างธุรกิจภาคบริการกับธุรกิจภาคอุตสาหกรรม ได้แก่

1. **การฝึกอบรมและพัฒนา (Training and Development)** การฝึกอบรมและพัฒนาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถของพนักงาน และเพื่อเพิ่มความพึงพอใจในการทำงานของพนักงาน นอกจากนี้ ยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้พนักงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงานได้ (Hussain and Rehman, 2013; Tsai, 2006) แม้ว่าการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการฝึกอบรมและพัฒนาถูกนำมาใช้ในทั้งสองธุรกิจ แต่เมื่อศึกษาลึกลงไปในรายละเอียดพบว่าทั้งสองธุรกิจมีวิธีการและจุดประสงค์ในการฝึกอบรมและพัฒนาแตกต่างกัน กล่าวคือ ในธุรกิจภาคอุตสาหกรรมนิยมใช้การฝึกอบรมและพัฒนามุ่งเน้นเรื่องทักษะการใช้เครื่องมือเครื่องจักร และเทคนิคในกระบวนการผลิตเพื่อลดต้นทุน (Hard Skill) (Combs *et al*. 2006) เนื่องจากในธุรกิจภาคอุตสาหกรรมมักมีความเสี่ยงอันเกิดจากระยะเวลาในการส่งมอบสินค้า (Lead Time Delivery) กล่าวคือถ้าผลิตสินค้าเสร็จเร็วเกินไป ธุรกิจต้องแบกรับต้นทุนการเก็บรักษา แต่ถ้าผลิตสินค้าช้าเกินไปอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการส่งมอบสินค้า จนส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันในธุรกิจภาคอุตสาหกรรม (Zhou *et al*. 2009) ทำให้มีการนำเครื่องมือเครื่องจักรที่มีเทคโนโลยีทันสมัยเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต ตลอดจนการนำเทคนิคการผลิตแบบทันเวลา (Just in Time:

JIT) หรือการผลิตแบบลีน (Lean Manufacturing) เข้ามาเสริมสมรรถนะให้กับพนักงานสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันด้านต้นทุนให้กับธุรกิจภาคอุตสาหกรรม (Evans and Davis, 2005) ดังนั้น การฝึกอบรมและพัฒนาสามารถช่วยลดความเสี่ยงจากการส่งมอบสินค้าและทำให้ธุรกิจภาคอุตสาหกรรมสามารถลดต้นทุนจากการผลิตลงได้ จนทำให้ผลการดำเนินงานขององค์การเพิ่มขึ้น (Kintana *et al.* 2006; Lee *et al.* 2010) ในขณะที่ธุรกิจภาคบริการ การฝึกอบรมและพัฒนาจะมุ่งเน้นไปยังการเพิ่มทักษะด้านการบริการให้กับพนักงาน เนื่องจากความสำเร็จของธุรกิจภาคบริการขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์อันดีระหว่างพนักงานและลูกค้า (Combs *et al.* 2006) โดยการฝึกอบรมและพัฒนาช่วยให้พนักงานสามารถตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาให้กับลูกค้าได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว (Browning, 2006) สำหรับวิธีการฝึกอบรมในธุรกิจภาคบริการมักใช้วิธีการฝึกอบรมแบบมีพี่เลี้ยงส่วนตัว (One-to-One Mentorship) เพื่อให้พนักงานได้เรียนรู้ทักษะการให้บริการจากรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์ (Gibbs and Ashill, 2013) และมักเป็นการฝึกอบรมโดยเน้นทักษะหรือความชำนาญเกี่ยวกับตัวพนักงาน (Soft Skill) (Browning, 2006) ดังนั้น การฝึกอบรมและพัฒนาช่วยเพิ่มทักษะด้านบริการให้กับพนักงานและทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจในการบริการจนส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์การ

2. **การจ่ายค่าตอบแทน** (Compensation) การจ่ายค่าตอบแทนเป็นองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน จากการศึกษาของ Namasivayam *et al.* (2007) แบ่งค่าตอบแทนออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ค่าตอบแทนโดยตรง (Direct Compensation) ซึ่งประกอบด้วย ค่าตอบแทนขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ค่าจ้าง เงินเดือน และค่าตอบแทนจูงใจ ได้แก่ โบนัส ค่าตอบแทนแบ่งจากผลกำไร และ 2) ค่าตอบแทนโดยอ้อม (Indirect Compensation) ประกอบด้วยผลประโยชน์อื่น เช่น ประกันสุขภาพ ประกันการว่างงาน เป็นต้น แม้ว่าการทบทวนวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่าการจ่ายค่าตอบแทนถูกนำมาใช้ทั้งสองธุรกิจ แต่เมื่อศึกษาลึกลงไปในรายละเอียดพบว่าการจ่ายค่าตอบแทนเพื่อจูงใจพนักงานมีความแตกต่างกัน โดยที่ธุรกิจภาคบริการจะมุ่งจูงใจไปที่พนักงานบริการส่วนหน้า ทั้งนี้เป็นเพราะพนักงานบริการส่วนหน้าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการส่งมอบการบริการที่มีคุณภาพสู่ลูกค้า ดังนั้นเมื่อลูกค้าเกิดความพึงพอใจในการบริการก็นำมาสู่ผลการดำเนินงานที่สูงขึ้นขององค์การ (Combs *et al.* 2006; Namasivayam *et al.* 2007) สำหรับธุรกิจภาคอุตสาหกรรมจะมีการจูงใจเพิ่มเติมขึ้นมาอีกหนึ่งประเภทคือ ค่าตอบแทนตามผลการดำเนินงานด้านความปลอดภัย (Safety Performance) ทั้งนี้เป็นเพราะลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจภาคอุตสาหกรรมพนักงานต้องทำงานกับเครื่องจักรที่มีความซับซ้อนและเป็นอันตราย การบาดเจ็บของพนักงานยิ่งทำให้ต้นทุนขององค์การเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น ธุรกิจภาคอุตสาหกรรมจึงมีการจูงใจพนักงานด้วยค่าตอบแทนประเภทนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Zacharatos *et al.* (2005) พบว่าการจ่ายค่าตอบแทนตามผลการดำเนินงานด้านความปลอดภัย ทำให้พนักงานในองค์การเกิดการบาดเจ็บลดลง และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ต้นทุนการดำเนินงานขององค์การลดลง และประสิทธิผลของการผลิตเพิ่มขึ้น และการศึกษาของ Haynes *et al.* (1982) แสดงผลของการจูงใจด้วยค่าตอบแทนตามผลการดำเนินงานด้านความปลอดภัยที่ทำให้การบาดเจ็บในองค์การลดลงและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสินค้า

3. **การใช้ข้อมูลร่วมกัน** (Information Sharing) การใช้ข้อมูลร่วมกันถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจภาคบริการแตกต่างจากธุรกิจภาคอุตสาหกรรม จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลร่วมกันในธุรกิจภาคบริการสามารถอธิบายได้ว่าการใช้ข้อมูลร่วมกันในธุรกิจภาคบริการเกิดจากนโยบายการ

แบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในองค์การในทุกระดับ นโยบายนี้ทำให้พนักงานเชื่อว่าองค์การให้การสนับสนุนการทำงานของพวกเขา จนก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อองค์การเพราะการเข้าถึงข้อมูลขององค์การแสดงว่าองค์การมีความไว้ใจพนักงาน นอกจากนี้ การมีข้อมูลที่เพียงพอในการทำงานทำให้พนักงานสามารถตัดสินใจบริการลูกค้าได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่สำคัญของธุรกิจภาคบริการ (Vlachos, 2009; Zaitouni *et al.* 2011) ทั้งนี้เพราะลักษณะเด่นของธุรกิจภาคบริการคือการให้ความสำคัญต่อการบริการลูกค้า โดยพนักงานต้องมีการปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับลูกค้ามากกว่าธุรกิจภาคอุตสาหกรรม (Jiang, 2009) ดังนั้น ในธุรกิจภาคบริการจึงมีการใช้ข้อมูลร่วมกันเพื่อมุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับพนักงานเพื่อให้เกิดคุณภาพการบริการที่ลูกค้าประทับใจ (Chuang and Liao, 2010; Combs *et al.* 2006) ในขณะที่การใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่างสมาชิกในองค์การไม่นิยมนำมาใช้ในธุรกิจภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากลักษณะของการใช้ข้อมูลร่วมกันในธุรกิจภาคอุตสาหกรรมเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันระหว่างลูกค้ากับองค์การมากกว่าจะใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่างสมาชิกหรือพนักงานในองค์การ ทั้งนี้เพราะการใช้ข้อมูลร่วมกันกับลูกค้ามีส่วนช่วยให้การจัดการคำสั่งซื้อของลูกค้ามีประสิทธิภาพมากขึ้นและส่งผลต่อการบริหารสินค้าคงคลังที่มีประสิทธิภาพด้วย โดยการใช้ข้อมูลร่วมกันกับลูกค้ามีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า จนนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีในระยะยาวได้ ทั้งนี้เพราะความรู้สึกผูกพันและความไว้ใจกันระหว่างองค์การและลูกค้า (Namagembe *et al.* 2012) ดังนั้นจากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สำหรับมุมมองของการบริหารทรัพยากรมนุษย์สามารถสรุปได้ว่าธุรกิจภาคบริการมีแนวโน้มการใช้ข้อมูลร่วมกันในองค์การเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในขณะที่ธุรกิจภาคอุตสาหกรรมใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารสินค้าคงคลัง

4. **การประเมินผลการปฏิบัติงาน** (Performance Appraisal) การประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นเครื่องมือในการบริหารผลการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์การ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง (Kundu and Arora, 2012; Lee *et al.* 2010) แม้ว่าการทบทวนวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่าการประเมินผลการปฏิบัติงานถูกนำมาใช้ทั้งสองธุรกิจ แต่เมื่อศึกษาลึกลงไปในรายละเอียดพบว่าการประเมินผลการปฏิบัติงานระดับบุคคลในธุรกิจภาคบริการมีความยุ่งยากมากกว่าธุรกิจภาคอุตสาหกรรม (Jackson and Schuler, 1992) เพราะเกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติงานส่วนหนึ่งมาจากความพึงพอใจของลูกค้าที่ตัดสินจากบริการที่ได้รับจากพนักงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่วัดได้ยาก มีความเป็นนามธรรมสูง เพราะการบริการเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ นับเป็นจำนวนชิ้นไม่ได้ ทำให้การประเมินผลการปฏิบัติงานในธุรกิจภาคบริการมีความยากทั้งในเรื่องของผลการประเมินที่ถูกต้องและการร่วมอภิปรายผลการประเมินระหว่างหัวหน้างานกับพนักงาน จากลักษณะเฉพาะดังกล่าวทำให้ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในธุรกิจภาคบริการต้องมีความไว้วางใจระหว่างหัวหน้างานและหัวหน้างานเป็นพื้นฐานสำคัญ (Jackson and Schuler, 1992; Kundu and Arora, 2012)

5. **ความมั่นคงในการจ้างงาน** (Employment Security) ความมั่นคงในการจ้างงานเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการรักษาเสถียรภาพของแรงงานและนโยบายการจ้างงานแบบต่อเนื่อง (Hussain and Rehman, 2013) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าความมั่นคงในการจ้างงานมีแนวโน้มจะนำมาใช้ในธุรกิจภาคอุตสาหกรรมมากกว่าธุรกิจภาคบริการ ทั้งนี้เพราะธุรกิจภาคอุตสาหกรรมนอกจากมีการจ้างพนักงานเป็นของตนเองแล้วยังมีการนำกลยุทธ์การจ้างแรงงานภายนอก (Outsourcing) ด้วย เพื่อช่วยลดต้นทุนใน

กระบวนการผลิต (Bachmann and Braun, 2011) ผลจากการใช้กลยุทธ์การจ้างแรงงานภายนอกส่งผลให้พนักงานเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในการทำงาน นำไปสู่ทัศนคติในทางลบและความตั้งใจทำงานลดลง (Geishecker, 2008; Zhang and Morris, 2014) ดังนั้น เพื่อช่วยสร้างความมั่นใจและเกิดแรงจูงใจในการทำงานให้กับพนักงาน ธุรกิจภาคอุตสาหกรรมจึงมีการใช้นโยบายความมั่นคงในการจ้างงานเพื่อเป็นการสร้างพันธะสัญญาทางใจระหว่างพนักงานและองค์การ จนเกิดเป็นความผูกพันกับองค์การ และนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพของพนักงานและองค์การโดยรวม (Hussain and Rehman, 2013) ในขณะที่ธุรกิจภาคบริการ ซึ่งเป็นธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับการบริการเป็นหลัก พนักงานต้องมีทักษะและความเชี่ยวชาญอย่างมากในการสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า (Combs *et al.* 2006) การนำกลยุทธ์การจ้างแรงงานจากภายนอกจึงไม่เอื้อต่อลักษณะการดำเนินงานและความชำนาญเฉพาะด้านของธุรกิจภาคบริการ ดังนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมจึงไม่พบนโยบายความมั่นคงในการจ้างงานในธุรกิจภาคบริการ

สรุป

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมและศึกษาองค์ประกอบของระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงในธุรกิจภาคบริการและธุรกิจภาคอุตสาหกรรม โดยเปรียบเทียบความแตกต่างของระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงในธุรกิจแต่ละประเภท ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบของระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงที่ถูกนำมาใช้แตกต่างกัน ได้แก่ การฝึกอบรมและพัฒนา การจ่ายค่าตอบแทน การใช้ข้อมูลร่วมกัน การประเมินผลการปฏิบัติงาน และความมั่นคงในการจ้างงาน ทั้งนี้เป็นเพราะในแต่ละธุรกิจมีลักษณะเฉพาะในการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกัน ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะการดำเนินธุรกิจแตกต่างกันมีแนวโน้มการใช้ระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงแตกต่างกัน หากผู้บริหารในแต่ละองค์การเข้าใจความแตกต่างในการดำเนินธุรกิจที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน ก็สามารถนำระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนนำไปสู่ผลการดำเนินงานขององค์การที่ดีขึ้นได้ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

Bachmann, R. and S. Braun. 2011. The impact of international outsourcing on labour market dynamics in Germany. **Scottish Journal of Political Economy** 58 (1): 1-28.

Barnes, W. 2012. Path dependence and behavioral lock-in at work: The challenge of sustaining high performance work system in the U.S. **Journal of Business and Economics Research** 10 (6): 325-331.

Barney, J. 1991. Firm resources and sustained competitive advantage. **Journal of Management** 17 (1): 99-120.

Batt, R. 2002. Managing customer service: Human resource practices, quit rates, and sales growth. **Academy of Management Journal** 45 (3): 587-597.

Becker, B. E. and M. A. Huselid. 1998. High performance work systems and firm performance: A synthesis of research and managerial implications. **Research Personnel and Human Research Management** 16: 53-101.

Boselie, P. 2010. High performance work practices in the health care sector: A Dutch case study. **International Journal of Manpower** 31 (1): 42-58.

Boxall, P. 2012. High-performance work systems: What, why, how and for whom? **Asia Pacific Journal of Human Resource** 50: 169-186.

Boxall, P. and J. Purcell. 2000. Strategic human resource management: Where have we come from and where should we be going? **International Journal of Management Reviews** 2 (2): 183-203.

Browning, V. 2006. The relationship between HRM practices and service behavior in South African service organizations. **International Journal of Human Resource Management** 17 (7): 1321-1338.

Central Intelligence Agency. 2015. **GDP by sector** (Online). https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/th.html, October 20, 2015.

Chow, I. H. S. 2005. High-performance work systems in Asian companies. **Thunderbird International Business Review** 47 (5): 575-599.

Chuang, C. H. and H. Liao. 2010. Strategic human resource management in service context: Taking care of business by taking care of employees and customers. **Personnel Psychology** 63 (1): 153-196.

Combs, J., Y. Liu, A. Hall and D. Ketchen. 2006. How much do high-performance work practices matter? A meta-analysis of their effects on organizational performance. **Personnel Psychology** 59 (3): 501-528.

Evans, W. and W. Davis. 2005. High-performance work systems and organizational performance: The mediating role of international social structure. **Journal of Management** 31 (5): 758-775.

Geishecker, I. 2008. The impact of international outsourcing on individual employment security: A micro-level analysis. **Labour Economics** 15: 291-314.

Gibbs, T. and N. J. Ashill. 2013. The effects of high performance work practices on jib outcomes. **International Journal of Bank Marketing** 31 (4): 305-326.

Guthrie, J. P. 2001. High-involvement work practices, turnover, and productivity: Evidence from New Zealand. **Academy of Management Journal** 44 (1): 180-190.

Guthrie, J. P., P. C. Flood, W. Liu and S. MacCurtain. 2009. High performance work systems in Ireland: Human resource and organizational outcomes. **The International Journal of Human Resource Management** 20 (1): 112-125.

Haynes, R. S., R. C. Pine and H. G. Fitch. 1982. Reducing accident rates with organizational behavior modification. **Academy of Management Journal** 25 (2): 407-416.

Huselid, M. A. 1995. The impact of human resource management practices on turnover, productivity, and corporate financial performance. **Academy of Management Journal** 38 (3): 635-872.

Hussain, T. and S. S. Rehman. 2013. Do human resource management practices inspire employees' retention? **Research Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology** 6 (19): 3625-3633.

Jackson, S. E. and R. S. Schuler. 1992. HRM practices in service-based organizations: A role theory perspective. **Advances in Service Marketing and Management** 1: 123-157.

Jiang, X. 2009. The relationship between manufacturing and service provision in operations management. **International Journal of Business and Management** 4 (3): 183-189.

Kintana, L. M., A. U. Alonso and C. G. Olaverri. 2006. High-performance work systems and firms' operational performance: The moderating role of technology. **The International Journal of Human Resource Management** 17 (1): 70-85.

Kundu, S. C. and V. Arora. 2012. Comparison of the performance appraisal practices in manufacturing companies with service companies: A study. **International Journal of Information Technology and Knowledge Management** 6 (1): 82-85.

Lee, F. H., T. Z. Lee and W. Y. Wu. 2010. The relationship between human resource management practices, business strategy and firm performance: Evidence from steel industry in Taiwan. **The International Journal of Human Resource Management** 21 (9): 1351-1372.

Messersmith, J. G. and J. P. Guthrie. 2010. High performance work system in emergent organizations: Implications for firm performance. **Human Resource Management** 49 (2): 241-264.

Namagembe, S., J. C. Munene, M. Muhwezi and S. Eyaa. 2012. Information sharing inventory management and customer satisfaction: The case of manufacturing firms in Kampala. **International Journal of Economics and Management Sciences** 1 (6): 35-44.

Namasivayam, K., L. Miao and X. Zhao. 2007. An investigation of the relationships between compensation practices and firm performance in the US hotel industry. **Hospitality Management** 26: 574-587.

Progoulaki, M. and T. Theotokas. 2010. Human resource management and competitive advantage: An application of resource-based view in the shipping industry. **Marine Policy** 34: 575-582.

Timiyo, A. J. 2014. High performance work practices: One best-way or no best-way. **Journal of Business and Management** 16 (6): 8-14.

Torraco, R. J. 2005. Writing integrative literature reviews: Guidelines and examples. **Human Resource Development Review** 4 (3): 356-367.

Tsai, C. J. 2006. High performance work systems and organizational performance: An empirical study of Taiwan’s semiconductor design firms. **The International Journal of Human Resource Management** 17 (9): 1512-1530.

Vlachos, I. P. 2009. The effects of human resource practices on firm growth. **International Journal of Business Science and Applied Management** 4 (2): 17-34.

Wright, P. M., B.B. Dunford and S. A. Snell. 2001. Human resources and the resource-based view of the firm. **Journal of Management** 27 (6): 701-721.

Zacharatos, A., J. Barling and R.D. Iverson. 2005. High-performance work systems and occupational safety. **Journal of Applied Psychology** 90 (1): 77-93.

Zaitouni, M., N. N. Sawalha and A. E. Sharif. 2011. The impact of human resource management practices on organizational commitment in the banking sector in Kuwait. **International Journal of Business and Management** 6 (6): 108-123.

Zhang, Y. C. and S. L. Li. 2009. High performance work practices and firm performance: Evidence from pharmaceutical industry in China. **The International Journal of Human Resource Management** 20 (11): 2331-2348.

Zhang, B. and J. L. Morris. 2014. High-performance work systems and organizational performance: Testing the mediation role of employee outcomes using evidence from PR China. **The International Journal of Human Resource Management** 25 (1): 68-90.

Zhou, M., T. Park and J. Yi. 2009. Commonalities and differences between service and manufacturing supply chains: Combining operations management studies with supply chain management. **California Journal of Operations Management** 7 (1): 136-143.

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภค บริเวณสี่แยกอโศก กรุงเทพฯ

The Study of Factors Affecting Consumer's Decision to Purchase Condominium at Asoke Intersection in Bangkok

วรัญชลี แซ่ลิ้ม[1] และ มงคล อัศวดิลกฤทธิ์[1*]

Warunchalee Sae-lim[1] and Mongkol Ussavadilokrit[1*]

บทคัดย่อ

คอนโดมิเนียมเป็นอาคารพักอาศัยที่ผู้พักอาศัยจำนวนมากต้องการอยู่ เนื่องจากมีความสะดวกสบาย โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ในเมือง ทำให้การพัฒนาโครงการจำเป็นจะต้องเข้าใจความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริง เพื่อตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกซื้อคอนโดมิเนียม บริเวณสี่แยกอโศก กรุงเทพมหานคร ด้วยการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยได้ศึกษาข้อมูลจากผู้ที่มีความสนใจและมีแผนที่จะซื้อคอนโดในบริเวณดังกล่าว ซึ่งแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อออกเป็น 8 ด้าน ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุดในแต่ละด้าน คือ การมีร้านค้าเพื่อความสะดวกในการจับจ่าย,ความเหมาะสมของการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในห้องพัก, การควบคุมการเข้าออกของบุคคลภายนอก, คุณภาพของวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง, ทำเลแนวรถไฟฟ้า, ส่วนลดของแถม, การรับประกันหลังการขาย และผลงานโครงการที่ผ่านมาของบริษัท ดังนั้นผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด แผนการลงทุนในอนาคต

ABSTRACT

The condominium is a residential building that there are many residents who are looking for comfortable accommodation especially in the city areas. Therefore, project development requires understanding the needs of consumers literally in order to meet their needs appropriately. The objectives of this research for study to identify the factors in the decision to purchase condominium at Asoke Intersection in Bangkok. The sampling information consist 400 people who are interesting and planning to purchase a condominium in the area. The factors in the decision to purchase condominium are separated to 8 sections. The results from each section showed that the most of consumer require for convenience shopping store, appropriate to divide the space in the room, security access control, quality of construction materials, a locate close to sky train or subway station area , the promotion discount, after sale service and warranty, the company profile or portfolio. Therefore, real estate project developers can use this information to determine marketing strategies and investment plan in the future.

Key Words: condominium, Asoke intersection, real estate, marketing strategy.

* Corresponding author; e-mail address: mongkol.uss@gmail.com

[1]บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ 10140

[1]Graduate School of Management and Innovation, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok 10140

คำนำ

ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี และวัฒนธรรม ที่เปลี่ยนแปลงรวมถึงแนวทางการพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภคของทางภาครัฐ ทำให้รูปแบบของการใช้ชีวิตของสังคมเมืองในเขตกรุงเทพมหานครเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยสังเกตุได้ว่าปัจจุบันขนาดของประชากรต่อครัวเรือนนั้นเล็กลง ประกอบกับการใช้ชีวิตแบบเร่งรีบ เพื่อหลีกหนีปัญหาเรื่องระยะเวลาในการเดินทางที่จะเข้ามาทำงานในย่านธุรกิจ เช่น สาทร สีลม รวมถึงปัญหาด้านอุทกภัยในปี 2554 ทำให้ผู้ที่พักอาศัยอยู่นอกเมือง หรือผู้ที่กำลังมองหาที่อยู่อาศัยประเภทบ้านในบริเวณชานเมือง ได้ชะลอการตัดสินใจในการเลือกซื้อที่อยู่อาศัย และหันมาพิจารณาอาคารชุดพักอาศัย หรือคอนโดในเมืองแทน เพื่อความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้ประกอบการต้องหากลยุทธ์ในด้านต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงลูกค้ากลุ่มที่ต้องการความสะดวกสบายในด้านการเดินทาง อีกทั้งการลงทุนพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เป็นโครงการที่มีมูลค่าการลงทุนที่ค่อนข้างสูง ทำให้หากมีการพัฒนาโครงการไม่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค จะทำให้โครงการใช้เวลานานในการปิดโครงการ ซึ่งหมายถึงต้นทุนต่างๆที่เกิดขึ้นตามมา จนเป็นเหตุให้โครงการไม่ประสบความสำเร็จได้

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงปัจจัยในการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม บริเวณสี่แยกอโศก กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและมีแนวโน้มที่จะพัฒนาโครงการประเภทคอนโดมิเนียมอีกหลายแห่ง เพื่อหาความต้องการของผู้บริโภค และเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล วางแผนการพัฒนาโครงการ และกำหนดกลยุทธ์ส่วนผสมการตลาดให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคสูงสุด โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคต่อการตัดสินใจเลือกซื้อคอนโดมิเนียม และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อโครงการคอนโดมีเนียม จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีส่วนประสมการตลาด

ทฤษฎีส่วนประสมการตลาด (Marketing mix หรือ 4P's) นั้น ได้แก่ สินค้า (Product), ราคา (Price), ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นเครื่องมือทางการตลาดใช้สำหรับกระตุ้นให้เกิดความต้องการในสินค้าและบริการที่มีความสำคัญ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุดในทุกๆ มิติ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2546; ปณิศา ลัญชานนท์, 2548)

ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภค กล่าวได้ว่าเป็นขบวนการตัดสินใจใช้สินค้า หรือบริการ เป็นผลมาจากปัจจัยในด้านต่างๆ ซึ่งขึ้นกับปัจจัยของผู้บริโภคแต่ละบุคคล ขบวนการเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก สำหรับนักการตลาดในยุค การตลาด 3.0 ที่มุ่งเน้นผู้บริโภคเป็นสำคัญ จึงจำเป็นจะต้องรู้จักผู้บริโภคเป็นอย่างดี เพื่อการผลิต

สินค้าและบริการให้ตรงความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด (ชูชัย สมิทธิไกร, 2553; สุดาดวง เรืองรุจิระ, 2543; ฉัตยาพร เสมอใจ, 2549)

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ถึงความสำคัญของการศึกษาส่วนประสมการตลาด และพฤติกรรมผู้บริโภคนั้นเป็นส่วนที่สำคัญยิ่ง ที่จะนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนาวุฒิ เขียวรอด (2552) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่าในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคนั้นปัจจัยด้านการส่งเสริมการขายมีผลมากที่สุด สามารถเรียงลำดับความสำคัญเริ่มจาก ระยะเวลาในการผ่อนชำระ รองลงมาคือปัจจัยด้านการก่อสร้าง โดยผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับคุณภาพวัสดุ จากนั้นเป็นปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งด้านสภาพแวดล้อม

นิชาภา วุฒิมาปกรณ์ (2554) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมระดับสูงของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภค โดยแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อออกเป็นด้านต่างๆ พบว่า ปัจจัยด้านแบบแปลนหรือรูปแบบของคอนโดมิเนียมในเรื่องของทิศนั้น มีผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด

คมสันต์ บรรณศาสตร์ (2555) พบว่าวัตถุประสงค์ในการซื้อคอนโดของผู้บริโภคนั้นอันดับแรกคือเพื่อประโยชน์ทางด้านธุรกิจการลงทุน ลำดับถัดมาคือเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยจริงแห่งที่สอง ในการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ภายหลักอุทกภัยน้ำท่วมปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อได้เปลี่ยนเป็นปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง อันดับแรกคือต้องใกล้ระบบขนส่งรถไฟฟ้า อันดับสอง คือทำเลที่น้ำท่วมไม่ถึง ต่อจากนั้นเป็นด้านแบบแปลนหรือรูปแบบของคอนโดมิเนียม โดยยังคงให้ความสำคัญกับจำนวนที่จอดรถ

ดังนั้นจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าโดยรวมแล้วนั้นเป็นการศึกษาส่วนประสมการตลาด(Marketing mix หรือ 4Ps) ที่มีความสัมพันธ์กับตัวผู้บริโภคที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยส่วนบุคคล บนความแตกต่างทางด้านพื้นที่ที่ทำการศึกษา และช่วงเวลาที่ต่างกัน โดยการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับงานวิจัยต่อไป

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ ประชากรที่มีความสนใจซื้อคอนโดมิเนียมบริเวณสี่แยกอโศก กรุงเทพมหานคร การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบไม่เป็นไปตามความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) และเลือกสุ่มแบบมีจุดมุ่งหมายเจาะจง (Purpose Sampling) ซึ่งจากสูตรของ กัลยา วานิชย์บัญชา (2555) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% จะได้กลุ่มตัวอย่างคือ 400 ตัวอย่าง

ขอบเขตของงานวิจัย

1) งานวิจัยนี้มีการใช้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์พฤติกรรม และวิเคราะห์การตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภค

2) การทดสอบสมมติฐานเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ เพศ อายุ และอาชีพ กับ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม โดยทดสอบสมมติฐานเฉพาะปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) จำนวน 6 ด้าน และปัจจัยด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion) จำนวน 2 ด้าน เท่านั้น โดยมีรายละเอียดตาม Figure 1

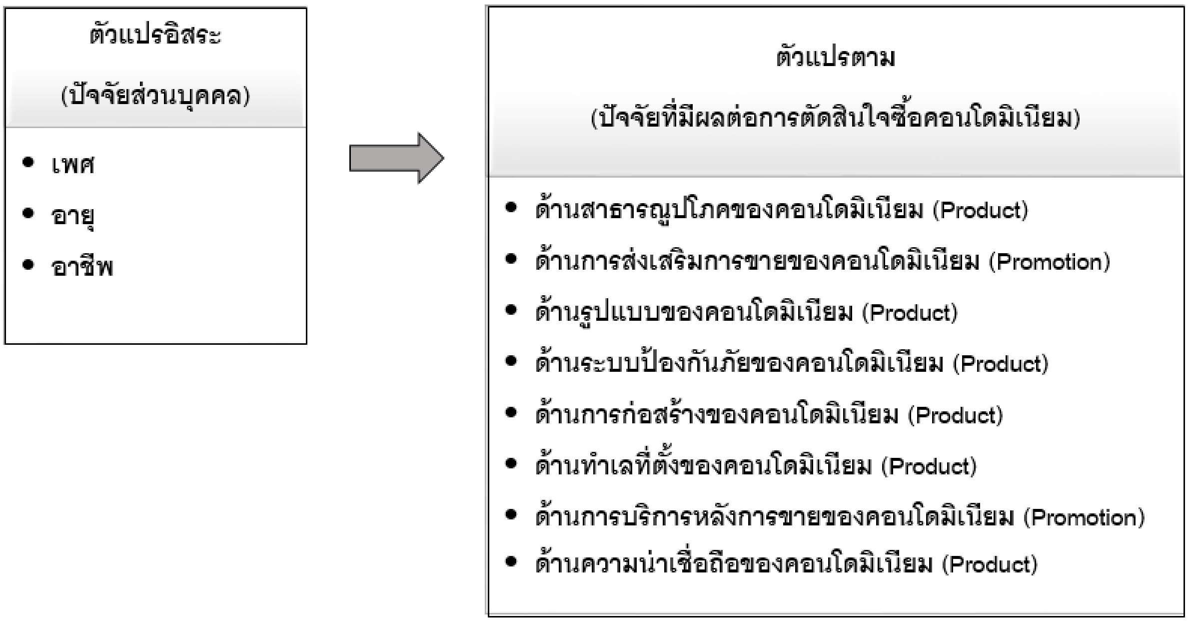

Figure 1 Conceptual Framework

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้ง คือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยสามารถแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ส่วน คือ 1) ด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วยข้อมูลทางด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน 2) ด้านพฤติกรรมของผู้บริโภค ได้แก่ ลักษณะ,ขนาดของพื้นที่ของคอนโดมิเนียม งบประมาณที่ตั้งไว้ รวมไปถึงสื่อและระยะเวลาที่ใช้ในการตัดสินใจ 3) ด้านส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม ข้อคำถามเป็นแบบ Likert Scale มีการวัดระดับความสำคัญ 5 ระดับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) โดยทำการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: ANOVA)

ผลการดำเนินงานวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 62.8 มีอายุระหว่าง 25-30 ปี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35 มีสถานภาพสมรสจำนวน 266 คนคิดเป็นร้อยละ 66.5 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 319 คน คิดเป็นร้อยละ 79.8 มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนจำนวน 142 คนคิดเป็นร้อยละ 35.5 มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30,000 บาท จำนวน 176 คนคิดเป็นร้อยละ 44 มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 3-4 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่ออยู่อาศัย 327 คน คิดเป็นร้อยละ 81.8 เลือกลักษณะคอนโดมิเนียมเป็นห้องแบบ 1 ห้องนอน จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45 เลือกขนาดของเนื้อที่ใช้สอยภายในห้องพักอาศัยขนาด 41-60 ตารางเมตร จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 55.3 มีงบประมาณในการซื้อคอนโดมิเนียม 2.1-3 ล้านบาท จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.3 ใช้ระยะเวลาในการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม 3-6 เดือน จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 ป้ายโฆษณาเป็นสื่อที่ทำให้รู้จักตัวโครงการ จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 แคมเปญการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมส่วนใหญ่เป็นส่วนลดทางการเงินจำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม

ปัจจัยด้านสาธารณูปโภคของคอนโดมิเนียมสิ่งสำคัญที่สุดคือโครงการควรมีร้านค้าเพื่ออำนวยความสะดวกมีความสำคัญที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.19, ปัจจัยด้านรูปแบบของคอนโดมิเนียม คือ ความเหมาะสมของการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในห้อง ค่าเฉลี่ย 4.11, ปัจจัยด้านระบบป้องกันภัยของคอนโดมิเนียม คือ โครงการมีระบบควบคุมการเข้าออกของบุคคลภายนอกที่ปลอดภัย ค่าเฉลี่ย 4.37, ปัจจัยด้านการก่อสร้าง คือ โครงการใช้วัสดุในการตกแต่งก่อสร้างที่มีคุณภาพ ค่าเฉลี่ย 4.44, ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งของคอนโดมิเนียม คือ โครงการอยู่ใกล้แนวรถไฟฟ้า ค่าเฉลี่ย 4.31, ปัจจัยด้านการส่งเสริมการขายของคอนโดมิเนียม คือ โครงการมีส่วนลดและของแถมต่างๆ เช่นเฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ค่าเฉลี่ย 4.39, ปัจจัยด้านการบริการหลังการขายของคอนโดมิเนียม คือ โครงการมีการรับประกันหลังการขาย ค่าเฉลี่ย 4.36, ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือ คือ ผลงานโครงการที่ผ่านมาของบริษัทเป็นที่ยอมรับ ค่าเฉลี่ย 4.28

ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีเพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านต่างๆ ในการตัดสินใจเลือกซื้อคอนโดมิเนียมที่แตกต่างกันในด้านสาธารณูปโภคของคอนโดมิเนียม และด้านระบบป้องกันภัยของคอนโดมิเนียม

สมมติฐานที่ 2 ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีอายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านต่างๆ ในการตัดสินใจเลือกซื้อคอนโดมิเนียมที่แตกต่างกันในด้านสาธารณูปโภคของคอนโดมิเนียม, ด้านรูปแบบของคอนโดมิเนียม, ด้านระบบป้องกันภัยของคอนโดมิเนียม, ด้านทำเลที่ตั้ง และด้านการบริการหลังการขาย

สมมติฐานที่ 3 ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีอาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านต่างๆ ในการตัดสินใจเลือกซื้อคอนโดมิเนียมที่แตกต่างกันในด้านสาธารณูปโภคของคอนโดมิเนียม, ด้านระบบป้องกันภัยของคอนโดมิเนียม, ด้านการก่อสร้าง, ด้านทำเลที่ตั้ง, ด้านการส่งเสริมการขาย, ด้านการบริการหลังการขาย

สรุปผลการวิจัย

สรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง25-30 ปี สถานภาพสมรส มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30,000 บาท และมีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 3-4 คน

สรุปข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่ออยู่อาศัย, เลือกลักษณะคอนโดมิเนียมเป็นห้องแบบ 1 ห้องนอน, เลือกขนาดของเนื้อที่ใช้สอยภายในห้องพักอาศัยขนาด 41-60 ตารางเมตร, มีงบประมาณในการซื้อคอนโดมิเนียม 2.1-3 ล้านบาท, ระยะเวลาในการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม 3-6 เดือน, ป้ายโฆษณาเป็นสื่อที่ทำให้รู้จักตัวโครงการ และแคมเปญการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจส่วนใหญ่เป็นส่วนลดทางการเงิน

สรุปข้อมูลปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อคอนโดมิเนียมพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการก่อสร้างเป็นอันดับแรก รองมาอันดับที่สอง เป็นปัจจัยด้านการส่งเสริมการขายตามด้วยปัจจัยด้านระบบป้องกันภัยของคอนโดมิเนียมเป็นอันดับที่สาม อันดับที่สี่ได้แก่ด้านความน่าเชื่อถือ อันดับที่ห้าคือด้านรูปแบบของคอนโดมิเนียม ด้านที่หกคือด้านการบริการหลังการขาย ด้านที่เจ็ดคือด้านสาธารณูปโภคของคอนโดมิเนียม ด้านสุดท้ายคือด้านที่แปด ด้านทำเลที่ตั้ง

สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานประชากรกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความสำคัญของปัจจัยด้านต่างๆ ในการตัดสินใจเลือกซื้อคอนโดมิเนียมกับ เพศ, อายุ และอาชีพ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในปัจจัยต่างๆคือ 1) ด้านสาธารณูปโภคของคอนโดมิเนียมไม่แตกต่างกันในเรื่องโครงการควรมีสระว่ายน้ำ 2) ด้านรูปแบบของคอนโดมิเนียมไม่แตกต่างกันในปัจจัยดังนี้ ความเหมาะสมของขนาดพื้นที่ภายในห้องพัก, โครงการมีรูปแบบของอาคารที่สวยงาม, โครงการมีพื้นที่สำหรับจอดรถที่มากกว่าจำนวนห้องพัก 3) ด้านระบบป้องกันภัยของคอนโดมิเนียมไม่แตกต่างกันในปัจจัยเรื่องโครงการควบคุมการใช้ลิฟท์โดยสารด้วยคีย์การ์ด(จอดเฉพาะชั้น)

4) ด้านการก่อสร้างของคอนโดมิเนียมไม่แตกต่างกันในปัจจัยดังนี้ โครงการใช้วัสดุในการตกแต่งก่อสร้างที่มีคุณภาพ, โครงการมีความละเอียดของการตกแต่งภายในห้องพัก, โครงการจัดระบบสุขาภิบาลภายในห้องพักอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม, โครงการจัดระบบไฟฟ้าภายในห้องพักอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม 5) ด้านทำเลที่ตั้งของคอนโดมิเนียมไม่แตกต่างกันในปัจจัยดังนี้ โครงการตั้งอยู่บริเวณสภาพแวดล้อมที่ดี, โครงการอยู่ใกล้ห้างสรรพสินค้า, โครงการอยู่ใกล้สถานที่ทำงาน,โครงการอยู่ใกล้โรงพยาบาล 6) ด้านการส่งเสริมการขายของคอนโดมิเนียมไม่แตกต่างกันในปัจจัยดังนี้ โครงการมีส่วนลดและของแถมต่างๆ เช่น เฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้า, การบริการดูแลและเอาใจใส่ของพนักงานขาย, โครงการมีระยะเวลาในการผ่อนชำระที่ยาวนาน 7) ด้านการบริการหลังการขายของคอนโดมิเนียมไม่แตกต่างกันในด้านการบริการที่เร็วและติดต่อได้ง่าย (เช่น งานซ่อม) 8) ด้านความน่าเชื่อถือของคอนโดมิเนียมไม่แตกต่างกันในปัจจัยดังนี้ ผลงานโครงการที่ผ่านมาของบริษัทเป็นที่ยอมรับ, เป็นโครงการของบริษัทที่มีชื่อเสียง และเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะส่วนประสมการตลาดในส่วนของสินค้า หรือตัวโครงการ ควรจัดวางอาคารให้หลีกเลี่ยงจากแสงแดดจากทิศตะวันตกในช่วงเวลาบ่าย หากไม่สามารถเลี่ยงได้จำเป็นต้องออกแบบให้หลบเบี่ยงแสง และทิศของหัวนอนไม่ควรเป็นทิศต้องห้ามตามความเชื่อของไทยตามสมัยโบราณ เช่น ทิศตะวันตก เป็นต้น ส่วนของระบบความปลอดภัยให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด โดยเน้นความปลอดภัยของระบบลิฟท์โดยสารด้วยการใช้คีย์การ์ด(ระบุชั้น) และระบบกล้องวงจรปิดที่ครอบคลุมทั่วทั้งอาคาร การก่อสร้างเน้นการวางระบบไฟฟ้า, ประปา ให้อยู่ในตำแหน่งที่ถูกต้องเหมาะสมและเพียงพอต่อการใช้งาน มีคุณภาพการก่อสร้างและตกแต่งที่ดี เพื่อความยั่งยืนในการพัฒนาโครงการ เนื่องจากผู้บริโภคจะพิจารณาจากผลงานโครงการในอดีตเป็นส่วนประกอบสำหรับการตัดสินใจ

ข้อเสนอแนะส่วนประสมการตลาดในส่วนของราคา, สถานที่ และการส่งเสริมการขาย ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อคอนโดมิเนียมบริเวณสี่แยกอโศก ในด้านของราคาถูกกำหนดด้วยมูลค่าของที่ดิน ดังนั้นราคาขายจำเป็นต้องเป็นไปตามกลไกตลาด โดยสามารถกำหนดราคาขายตามขนาดพื้นที่ใช้สอยต่อยูนิตให้มีราคาอยู่ในความสามารถของกลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่ และต่อมาด้านสถานที่ซึ่งในบริเวณสี่แยกอโศกเป็นทำเลที่มีความพร้อมกับสถานที่สำคัญๆ ต่อการดำรงชีวิตอยู่แล้วทั้ง ห้างสรรพสินค้า อาคารสำนักงาน โรงพยาบาล โดยในส่วนของสภาพแวดล้อมนั้นเป็นส่วนที่โครงการจะต้องออกแบบให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น เน้นพื้นที่สีเขียวใช้ต้นไม้ใหญ่ในการสร้างบรรยากาศภายในแทน เป็นต้น เนื่องจากผลจากการศึกษาผู้บริโภคต้องการสภาพแวดล้อมที่ดีแต่บริเวณดังกล่าวเป็นสี่แยกมีการจราจรหนาแน่น มีอาคารสูงเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ จึงต้องกำหนดรูปแบบของตัวโครงการให้มีสภาพแวดล้อมภายในที่เหมาะสม และสร้างความรู้สึกที่ดีให้ผู้อยู่อาศัย สุดท้ายในด้านการส่งเสริมการขาย ห้องพักอาศัยที่จะขายควรเป็นห้องที่ตกแต่งแล้วพร้อมสำหรับการเข้าอยู่ แถมเครื่องใช้ไฟฟ้า จัดให้มีระบบการผ่อนชำระที่ยาวนานโดยจัดโปรโมชั่นร่วมกับบัตรเครดิตสามารถผ่อนได้ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจ และตัดสินใจซื้อในที่สุดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา, 2555, **สถิติสำหรับงานวิจัย**, พิมพ์ครั้งที่ 6, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คมสันต์ บรรณศาสตร์, 2555, **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคภายหลังเหตุการณ์น้ำท่วมในกรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑลฯ**, การศึกษาโครงการเฉพาะเรื่องปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมและการบริหารการก่อสร้าง คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ฉัตยาพร เสมอใจ,2549 , **การบริหารการตลาด**, ซีเอ็ดยูเคชั่น, บริษัท วี.พริ๊น(1991) จำกัด, กรุงเทพฯ, หน้า 22-25.

ชูชัย สมิทธิไกร, 2553, **พฤติกรรมผู้บริโภค**, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บริษัท วี.พริ้นท์(1991) จำกัด, กรุงเทพฯ, หน้า 6.

ธนาวุฒิ เขียวรอด, 2552, **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพฯ**, การศึกษาเฉพาะเรื่องปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมและการบริหารการก่อสร้าง คณะวิศวกรรมโยธา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

นิชาภา วุฒิมาปกรณ์, 2554, **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมระดับสูงของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร**, การศึกษาโครงการเฉพาะเรื่องปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิศวกรรมและการบริหารการก่อสร้าง คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ปณิศา ลัญชานนท์, 2548, **หลักการตลาด**, บ้านเสรีรัตน์, บริษัท ธรรมสาร จำกัด, กรุงเทพฯ, หน้า 24.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ปริญ ลักษิตานนท์ ศุภร เสรีรัตน์ และองอาจ ปทะวานิช,2546, **การบริหารการตลาดยุคใหม่**, ฉบับปรับปรุงปี 46, บริษัท ธรรมสาร จำกัด, กรุงเทพฯ.

สุดาดวง เรืองรุจิระ, 2543, **หลักการตลาด**, พิมพ์ครั้งที่ 9, สำนักพิมพ์ประกายพรึก, ห้างหุ้นส่วนจำกัด ยงพลเทรดดิ้ง, กรุงเทพฯ.

การติดละครโทรทัศน์เกาหลีอย่างสมเหตุสมผล

Rational Addiction to Korean Television Drama

อรุณี ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์[1*]

Arunee Punyasavatsut[1*]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาพฤติกรรมของผู้ชมละครโทรทัศน์ในประเทศเกาหลีว่า มีลักษณะการติดอย่างสมเหตุสมผลตามทฤษฎีการติดอย่างสมเหตุสมผลของ Becker and Murphy (1988) หรือไม่ โดยการคาดประมาณแบบจำลองอัตราผู้ชมละครโทรทัศน์เกาหลี จากข้อมูลพาแนลของละครโทรทัศน์เกาหลีซึ่งเริ่มออกอากาศใน ค.ศ. 2014 ผลการคาดประมาณสมการอัตราผู้ชมละครโทรทัศน์เกาหลีโดยใช้แบบจำลอง fixed effect สนับสนุนว่าพฤติกรรมการรับชมละครโทรทัศน์เกาหลีเป็นไปตามทฤษฎีการติดอย่างสมเหตุสมผล โดยพบว่า อัตราผู้ชมละครในตอนก่อนหน้าและอัตราผู้ชมในตอนต่อไปมีผลกระทบต่ออัตราผู้ชมในตอนปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่ออัตราผู้ชมละครโทรทัศน์เกาหลี ได้แก่ ราคาบัตรชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ ค่าจ้างต่อชั่วโมง รายได้ที่คาดว่าจะได้รับของครัวเรือน และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับความบันเทิงและวัฒนธรรม ส่วนปัจจัยอื่นที่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับอัตราผู้ชมละครโทรทัศน์เกาหลี ได้แก่ อุณหภูมิ ระดับหิมะตก การออกอากาศต่างไปจากวันหรือเวลาปกติ และเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเครียด

ABSTRACT

This research studies whether the Korean television-drama viewers' behavior is rational addiction as explained by Becker and Murphy (1988)'s theory of rational addiction. The study estimates the model of Korean television-drama ratings using the panel data of the television dramas started on air in Korea in 2014. Applying fixed-effect model, the model of Korean television-drama ratings is estimated. The estimation results support that the Korean television-drama viewers' behavior is rational addiction. The evidence indicates that both previous and next episodes ratings determine current episode ratings. Other factors that affect the Korean television-drama ratings are movie ticket price, hourly wage, expected household income, and the household's expenditure on entertainment and culture. While the factors that are found uncorrelated to the drama ratings are daily temperature, snow fall, irregular on-air date or time, and the stressful event.

Key Word: rational addiction, Korean television drama

* Corresponding author; e-mail address: fecoand@ku.ac.th

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

บทนำ

ใน ค.ศ. 2014 มีละครออกอากาศทางโทรทัศน์ในประเทศเกาหลีรวมทั้งสิ้น 115 เรื่อง ละครโทรทัศน์เหล่านี้ออกอากาศทั้งทางช่องเครือข่ายหลักของประเทศ (nationwide network) ได้แก่ Seoul Broadcasting System (SBS), Korean Broadcasting System (KBS) และ Munhwa Broadcasting Corporation (MBC) และทางช่องเคเบิลทีวี (cable channel) ได้แก่ Joongang Tongyang Broadcasting Company (jTBC) Channel A tvN และ Orion Cinema Network (OCN) เป็นต้น โดยละครโทรทัศน์เกาหลีส่วนใหญ่จะมีความยาวประมาณ 12-24 ตอน (episode) จึงจัดว่าเป็นละครโทรทัศน์ขนาดสั้น (miniseries) ทั้งนี้เนื้อหาและประเภทของละครโทรทัศน์เกาหลีมีความหลากหลาย ได้แก่ ละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก (romantic comedy drama) ละครอิงประวัติศาสตร์หรือละครย้อนยุค (historical or period drama) และละครแนวแอ็กชัน (action drama) เป็นต้น นอกจากนี้คุณภาพของละครโทรทัศน์เกาหลีในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับของทั้งชาวเกาหลีเองและในต่างประเทศ ทั้งในด้านของการเขียนบทละครที่มีเนื้อหาชวนติดตาม ความประณีตของการถ่ายทำ เงินทุนจำนวนมากที่ใช้ในการถ่ายทำ รวมทั้งการแสดงที่สมบทบาทของนักแสดงหรือการนำนักร้องที่มีชื่อเสียง (idol) มาเป็นผู้แสดงนำเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชม ทำให้ละครโทรทัศน์เกาหลีเป็นที่นิยมและมีผู้ติดตามชมอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนมาก

ละครโทรทัศน์เกาหลีเรื่องที่ได้รับความนิยมมากใน ค.ศ. 2014 โดยมีอัตราผู้ชม (rating) ทั่วประเทศเกาหลี เฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 10 ขึ้นไป ได้แก่เรื่อง Pinocchio, Doctor Stranger, It’s OK, It’s Love และ Three Days (ภาพที่ 1) โดยพบว่าลักษณะการรับชมจะมีอัตราผู้ชมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากตอนแรกจนถึงช่วงตอนกลางของเรื่อง เนื่องจากผู้ชมมีอาการ “ติดละคร” หลังจากนั้นอัตราผู้ชมจะค่อนข้างคงที่ และเพิ่มขึ้นมากอีกครั้งหนึ่งประมาณช่วง 2-3 ตอนก่อนถึงตอนจบของละครซึ่งเป็นตอนสำคัญ (climax) ของเรื่อง

ในบางกรณี ลักษณะการติดละครของผู้ชมโทรทัศน์ถูกมองว่าเป็นพฤติกรรมที่ไร้สาระและไม่มีเหตุผล เนื่องจากผู้ที่ติดละครมักเฝ้ารอชมละครตอนต่อไปอย่างจดจ่อและใช้เวลาในการรับชมมากเกินไป ทำให้เสียเวลาหรือขาดสมาธิในการทำกิจกรรมอื่นๆ ที่มีประโยชน์มากกว่า อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการติดละครโทรทัศน์ของผู้ชมมีลักษณะเช่นเดียวกับการที่ผู้บริโภคติดสินค้าและบริการบางประเภท ได้แก่ การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ การเสพยาเสพติด และการเล่นเกมส์ เป็นต้น กล่าวคือเมื่อผู้บริโภคทำการบริโภคเป็นประจำจะทำให้ผู้บริโภคมีการรับรู้หรือเข้าถึงความพอใจในสินค้าและบริการเหล่านั้นเพิ่มขึ้น ทำให้มีการบริโภคอย่างต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ในกรณีของผู้ที่ติดละครโทรทัศน์เกาหลี เมื่อรับชมอย่างต่อเนื่องจะทำให้เข้าใจเรื่องราวและเข้าถึงอารมณ์ของละคร ทำให้การรับชมในตอนต่อๆ ไปมีความสนุกและได้รับความสุขจากการรับชมมากขึ้นเรื่อยๆ

พฤติกรรมการติดสินค้าและบริการดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ว่าเป็น “การติดอย่างสมเหตุสมผล” (rational addiction) ทั้งนี้ Becker and Murphy (1988) อธิบายพฤติกรรมการติดของผู้บริโภคว่ามีความสมเหตุสมผล เนื่องจากผู้บริโภคทำการหาค่าที่เหมาะสมของตนหรือต้องการได้รับความพอใจสูงสุดโดยมีการมองการณ์ไกล และมีลักษณะความพึงพอใจที่มีเสถียรภาพ (forward-looking maximization with stable preferences) โดยสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคติดอาจเป็นได้ทั้งสินค้าที่ให้โทษ เช่น สุรา ยาเสพติด การพนัน และบุหรี่ หรือสินค้าและบริการที่ให้ประโยชน์และกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำงาน การรับประทานอาหาร การฟังดนตรี การชมภาพยนตร์ ระดับการครองชีพ บุคคลอื่น และศาสนา เป็นต้น

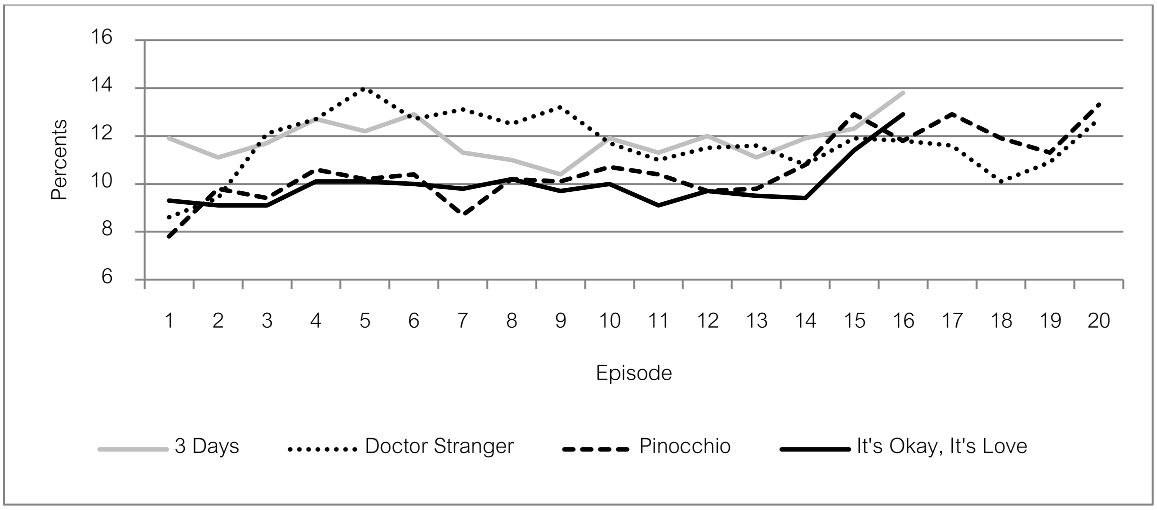

Figure 1 Nationwide Ratings of Some Korean Television Dramas

Source: AGB Nielsen Media Research (2015)

ในแบบจำลองของ Becker and Murphy (1988) กำหนดให้อรรถประโยชน์ของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับการบริโภคสินค้าที่ติดในปัจจุบันและในอดีต และการบริโภคสินค้าอื่นๆ ในปัจจุบัน โดยการบริโภคสินค้าที่ติดในอดีตส่งผลต่ออรรถประโยชน์ในปัจจุบันผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์การบริโภค (learning by doing) นั่นเอง ดังนั้นการบริโภคที่ผ่านมาในอดีตจึงมีลักษณะเป็นการสะสมทุนการบริโภค (consumption capital) และส่งผลต่ออรรถประโยชน์ในปัจจุบัน ดังนั้นการบริโภคสินค้าที่ติดในอดีตจึงทำให้อรรถประโยชน์หน่วยสุดท้ายของการบริโภคในปัจจุบันเพิ่มขึ้น หรือสามารถสรุปได้ว่าผู้บริโภคมีลักษณะติดอย่างสมเหตุสมผลเมื่อพบว่า การบริโภคในอดีตของผู้บริโภคส่งผลกระทบต่อการบริโภคในปัจจุบัน นอกจากนี้ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาของสินค้าที่ติดจะมีค่าน้อยลงเมื่อการสะสมการบริโภคเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสินค้าที่ผู้บริโภคติดมีลักษณะเป็นสินค้าจำเป็น (necessary goods) มากขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคเริ่มมีอาการติดนั่นเอง

นอกจากนี้ งานของ Chaloupka (1991) ซึ่งต่อยอดงานของ Becker and Murphy (1988) แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้บริโภคมีลักษณะ full rational นั้น ไม่เพียงแต่การบริโภคในอดีตจะส่งผลต่อการบริโภคในปัจจุบันเท่านั้น แต่ผู้บริโภคจะคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคในอนาคต การบริโภคในปัจจุบัน และการบริโภคในอดีต เมื่อทำการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริโภคในปัจจุบันด้วย ดังนั้นการบริโภคสินค้าที่ติดในปัจจุบันจะขึ้นอยู่กับการบริโภคสินค้าที่ติดทั้งในอดีตและอนาคต

งานวิจัยเชิงประจักษ์ในต่างประเทศจำนวนมากนำแบบจำลองการติดอย่างสมเหตุสมผลของ Becker and Murphy (1988) ไปทดสอบกับการบริโภคสินค้าประเภทบุหรี่ (Chaloupka, 1991; Becker, Grossman, and Murphy, 1994) สุรา (Bentzen, Eriksson, and Smith, 1999; Baltagi and Griffin, 2002) ยาเสพติด (Becker, Murphy, and Grossman, 2004) และการพนัน (Mobilia, 1993) นอกจากนี้งานวิจัยจำนวนหนึ่งนำแบบจำลองการติดอย่างสมเหตุสมผลไปใช้ในการอธิบายพฤติกรรมการติดสินค้าวัฒนธรรม (cultural good) ประเภทศิลปะการแสดง (performing arts) ได้แก่ การชมโอเปรา การฟังเพลงคลาสสิก และเพลงแจ๊ซ เป็นต้น (McCain, 1979; Brito and Barros, 2005) ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการติดการชมภาพยนตร์มี

จำนวนเพียง 4 งานวิจัย (Cameron, 1999; Sisto and Zanola, 2004; Dewenter and Westermann, 2005; Kim and Park, 2010) และงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการติดการชมภาพยนตร์และโทรทัศน์พร้อมกันมีเพียงงานของ Sisto and Zanola (2005) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการติดการชมภาพยนตร์และโทรทัศน์ของผู้บริโภคในประเทศอิตาลี

งานวิจัยซึ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการติดอย่างสมเหตุสมผลที่มีต่อสินค้าและบริการต่างๆ นั้น มีการนำข้อมูลทั้งแบบอนุกรมเวลา (time-series data) และข้อมูลพาแนล (panel data) มาใช้ในการทดสอบ ส่วนผลการศึกษาที่พบมีทั้งสนับสนุนและปฏิเสธสมมติฐานการติดอย่างสมเหตุสมผล นอกจากนี้ยังมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับความเหมาะสมของการนำเครื่องมือทางสถิติต่างๆ มาใช้ในการทดสอบ

ส่วนงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการติดละครโทรทัศน์อย่างสมเหตุสมผลของผู้ชมในประเทศเกาหลี จึงเป็นการต่อยอดงานวิจัยที่มีการศึกษาก่อนหน้านี้ในประเด็นเกี่ยวกับการติดอย่างสมเหตุสมผล โดยเป็นการศึกษาพฤติกรรมการติดละครโทรทัศน์ซึ่งยังไม่มีผู้ศึกษาไว้ ทั้งนี้ละครโทรทัศน์เกาหลีเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ของประเทศเกาหลี ในกระบวนการผลิตและนำเสนอละครโทรทัศน์ต่อผู้ชมมีขั้นตอนต่างๆ และใช้เงินทุนจำนวนมาก นอกจากนี้ละครโทรทัศน์เกาหลียังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่วัฒนธรรมเกาหลี (Hallyu) สู่ประเทศต่างๆ ด้วย ในการออกอากาศของละครโทรทัศน์ในประเทศเกาหลีเองมีระบบการวัดอัตราผู้ชม (rating) อย่างเป็นระบบ จึงสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการศึกษาการติดละครโทรทัศน์อย่างสมเหตุสมผลได้อย่างเหมาะสม

วิธีการวิจัย

ในการศึกษาว่าพฤติกรรมของผู้ชมละครโทรทัศน์ในประเทศเกาหลีมีลักษณะการติดอย่างสมเหตุสมผลหรือไม่ จะต้องทำการทดสอบว่าอัตราผู้ชมละครโทรทัศน์ตอนก่อนหน้าและตอนต่อไปมีผลกระทบต่ออัตราผู้ชมตอนปัจจุบันหรือไม่ หากพบว่าอัตราผู้ชมละครโทรทัศน์ตอนก่อนหน้าและตอนต่อไปมีผลกระทบต่ออัตราผู้ชมตอนปัจจุบัน จะสามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมของผู้ชมละครโทรทัศน์เกาหลีมีลักษณะการติดอย่างสมเหตุสมผล

งานวิจัยนี้จึงทำการคาดประมาณสมการอัตราผู้ชมละครโทรทัศน์เกาหลี โดยใช้ข้อมูลพาแนลใน ค.ศ. 2014 โดยมิติทางด้านภาคตัดขวาง (cross-sectional dimension) คือ จำนวนละครโทรทัศน์ที่เริ่มออกอากาศใน ค.ศ. 2014 ทั้งนี้อาจมีบางเรื่องที่ออกอากาศต่อเนื่องจนตอนสุดท้ายจบใน ค.ศ. 2015 จำนวน 38 เรื่อง ที่สามารถรวบรวมข้อมูลอัตราผู้ชมได้ครบถ้วน ส่วนมิติทางด้านเวลา (time dimension) คือ จำนวนตอนของละครแต่ละเรื่อง ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่ 16-102 ตอน รวมจำนวนตัวอย่างในการศึกษาทั้งสิ้น 1,047 ตัวอย่าง

ในการคาดประมาณสมการปัจจัยที่กำหนดอัตราผู้ชมของละครโทรทัศน์เกาหลี ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ อัตราผู้ชมที่แสดงถึงร้อยละของผู้ชมโทรทัศน์ที่เปิดดูละครโทรทัศน์เรื่องนั้นๆ ต่อจำนวนครัวเรือนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยในประเทศเกาหลีมีระบบการวัดอัตราผู้ชมโดย 2 องค์กรคือ AGB Nielsen Media Research และ TNMS โดยแยกการวัดเป็นอัตราผู้ชมทั่วประเทศ (nationwide) และอัตราผู้ชมเฉพาะในเมืองโซล (Seoul) ดังนั้นตัวแปรตามในการศึกษานี้จึงใช้อัตราผู้ชม 4 ประเภท ได้แก่ อัตราผู้ชมทั่วประเทศที่รวบรวมโดย TNMS (TNMN) อัตราผู้ชมเฉพาะในเขตเมืองโซลที่รวบรวมโดย TNMS (TNMS) อัตราผู้ชมทั่วประเทศ รวบรวมโดย AGB Neilsen Media Research (AGBN) และอัตราผู้ชมเฉพาะในเมืองโซลรวบรวมโดย AGB Neilsen Media Research (AGBS)

ส่วนตัวแปรอิสระ (independent variable) คือปัจจัยต่างๆ ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่ออัตราการรับชมละครโทรทัศน์เกาหลี ได้แก่ (1) อัตราผู้ชมในอดีต (lag) และอนาคต (lead) ซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ทดสอบสมมติฐานการติดอย่างสมเหตุสมผล ทั้งนี้หากผลการคาดประมาณแสดงให้เห็นว่าอัตราผู้ชมในอดีตและอนาคตมีผลกระทบต่ออัตราผู้ชมในปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะสามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมการรับชมละครโทรทัศน์เกาหลีมีลักษณะการติดอย่างสมเหตุสมผล (2) ราคาหรือค่าเสียโอกาสของการรับชมละครโทรทัศน์ (WAGE) ซึ่งวัดจากค่าจ้างต่อชั่วโมงซึ่งผู้ชมเสียโอกาสในการทำงานและได้รับค่าจ้าง มาชมละครโทรทัศน์ โดยมีสมมติฐานว่า เมื่อราคาของการชมละครโทรทัศน์ (ในที่นี้คือค่าจ้างต่อชั่วโมงที่สูญเสียไป) เพิ่มขึ้น จะทำให้การรับชมละครโทรทัศน์ลดลง (3) รายได้ของผู้ชม (INCOME) ซึ่งวัดจากรายได้ต่อเดือนของครัวเรือน โดยมีสมมติฐานว่าเมื่อรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะทำให้การบริโภค (การชมละครโทรทัศน์) เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปตามผลแห่งรายได้ (income effect) (4) ราคาของสินค้าที่ใช้ประกอบกันหรือทดแทนกัน ซึ่งในที่นี้คือการชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ (TICKET) วัดจากราคาบัตรเข้าชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ ซึ่งคำนวณจากยอดจำหน่ายบัตรชมภาพยนตร์หารด้วยจำนวนผู้เข้าชมภาพยนตร์ โดยมีสมมติฐานว่าถ้าการชมละครโทรทัศน์และการชมภาพยนตร์เป็นสินค้าประกอบกัน (complimentary goods) เมื่อราคาบัตรชมภาพยนตร์เพิ่มขึ้น การชมละครโทรทัศน์จะลดลง แต่ถ้าการชมละครโทรทัศน์และการชมภาพยนตร์เป็นสินค้าทดแทนกัน (substitution goods) เมื่อราคาบัตรชมภาพยนตร์เพิ่มขึ้น การชมละครโทรทัศน์จะเพิ่มขึ้น (ซึ่งในกรณีนี้อาจพบในกรณีการชมภาพยนตร์ในวันสุดสัปดาห์ ซึ่งประชาชนมักออกไปทำกิจกรรมเพื่อความบันเทิงนอกที่พักอาศัย แต่เมื่อบัตรชมภาพยนตร์มีราคาแพงขึ้น จึงทดแทนโดยการชมละครโทรทัศน์ที่บ้าน) (Kim and Park, 2010) (5) อุณหภูมิเฉลี่ย (TEMP) โดยมีสมมติฐานว่าในวันที่อากาศอบอุ่นผู้บริโภคจะมีทางเลือกในการพักผ่อนโดยออกไปทำกิจกรรมนอกที่พักอาศัย เช่น ดูภาพยนตร์ ช้อปปิ้ง ตกปลา หรือเดินไต่เขา ทำให้การชมละครโทรทัศน์อยู่ในที่พักอาศัยน้อย แต่ถ้าเป็นช่วงที่อากาศหนาว ผู้ชมละครโทรทัศน์อยู่ในที่พักอาศัยจะเพิ่มขึ้น (6) ระดับหิมะตก (SNOW) โดยมีสมมติฐานว่าในวันที่อากาศหนาวเย็นประชาชนจะอยู่ในที่พักอาศัยมากขึ้น จึงทำให้อัตราผู้ชมละครโทรทัศน์เพิ่มขึ้น (7) ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกี่ยวกับด้านความบันเทิงและวัฒนธรรม (EXP) โดยมีสมมติฐานว่าหากครัวเรือนจัดสรรงบประมาณไว้เพื่อความบันเทิงและวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ย่อมมีการใช้จ่ายเกี่ยวกับการชมโทรทัศน์ เช่น การซื้อเครื่องรับโทรทัศน์เพิ่มขึ้น จึงอาจมีผลทำให้อัตราผู้ชมละครโทรทัศน์เพิ่มขึ้นด้วย (8) ตัวแปรหุ่นแสดงช่วงเวลาที่ออกอากาศ (TIME) โดยมีสมมติฐานว่าละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศในช่วง prime time คือ 22.00-23.00 น. จะมีอัตราผู้ชมสูงกว่าช่วงเวลาอื่นๆ (9) ตัวแปรหุ่นแสดงวันที่ออกอากาศ (DATE) โดยมีสมมติฐานว่าละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศในช่วงวันจันทร์ถึงศุกร์จะมีอัตราผู้ชมมากกว่าในช่วงวันสุดสัปดาห์หรือวันหยุด เนื่องจากผู้บริโภคมีทางเลือกในการทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนอื่นๆ นอกที่พักอาศัยมากขึ้นในวันหยุด จึงทำให้อัตราผู้ชมในวันสุดสัปดาห์หรือวันหยุดน้อยลง (10) ตัวแปรหุ่นแสดงวันหรือเวลาที่ออกอากาศแตกต่างจากปกติ (NONSCHED) โดยมีสมมติฐานว่าละครโทรทัศน์ซึ่งเลื่อนวันหรือเวลาออกจากเวลาปกติจะมีอัตราผู้ชมลดลง เนื่องจากผู้ชมที่ติดตามชมละครอาจไม่ทราบว่ามีการเลื่อนการออกอากาศ และ (11) ตัวแปรหุ่นแสดงช่วงเวลาที่เกิดความเครียดขึ้นชั่วคราว (SEWOL) โดยวัดจากช่วงระยะเวลา 1 เดือนหลังเกิดเหตุการณ์เรือเซวอล (Sewol) ล่ม โดยมีสมมติฐานตามที่ Becker and Murphy (1988) เสนอว่าเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นชั่วคราว (temporary event) และทำให้เกิดความเครียด (stress) เป็นสาเหตุให้ผู้บริโภคติดสินค้าและบริการบางประเภทที่ช่วยให้เกิดอรรถประโยชน์ได้ ดังนั้นในช่วงที่ประชาชนในประเทศ

เกาหลีอยู่ในภาวะเศร้าโศกจากอุบัติเหตุเรือเซวอลจมและทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก จึงอาจทำให้มีผู้มาชมละครโทรทัศน์มากขึ้นเพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย หรือในทางตรงกันข้าม ในช่วงที่ประชาชนทั้งประเทศอยู่ในภาวะโศกเศร้า อาจทำให้ความสนใจและการติดตามชมละครโทรทัศน์ลดลง

ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลที่นำมาใช้ในการคาดประมาณสมการปัจจัยที่กำหนดอัตราผู้ชมของละครโทรทัศน์เกาหลีในการศึกษานี้ มีลักษณะเป็นข้อมูลพาแนล ดังนั้นวิธีการศึกษาจึงใช้การประมาณค่าความสัมพันธ์ของแบบจำลองพาแนล และการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง fixed effect และ random effect ด้วยวิธีของ Hausman (1978)

ผลการศึกษา

ในการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง fixed effect และ random effect ด้วยวิธี Hausman Test ตัวแปรหุ่นซึ่งแสดงวันที่ออกอากาศ (DATE) และ ตัวแปรหุ่นแสดงช่วงเวลาที่ออกอากาศ (TIME) ต้องถูกตัดออกจากแบบจำลอง เนื่องจากละครโทรทัศน์เกาหลีมีช่วงเวลาออกอากาศและวันที่ออกอากาศเหมือนเดิมเป็นประจำ ทำให้ตัวแปรทั้งสองมีค่าคงที่เหมือนกันสำหรับละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่ง เมื่อคาดประมาณสมการอัตราผู้ชมด้วยวิธี fixed effect ตัวแปรทั้งสองจึงถูกตัดออกเนื่องจากเป็นค่าคงที่ ผลการทดสอบ Hausman test พบว่าค่า Chi-square ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าค่าวิกฤติ จึงสามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่า ค่าความคลาดเคลื่อนไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรภายนอกหรือตัวแปรอิสระ นั่นคือไม่มีผลของ random effect ในแบบจำลอง ดังนั้นจึงควรทำการประมาณค่าแบบจำลองในรูปแบบ fixed effect

ผลการคาดประมาณสมการปัจจัยที่กำหนดอัตราผู้ชมของละครโทรทัศน์เกาหลีพบว่า ตัวแปรหลายตัวมีผลกระทบต่ออัตราผู้ชมละครโทรทัศน์เกาหลีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีทิศทางเป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ตารางที่ 1) ได้แก่ (1) อัตราผู้ชมละครในตอนก่อนหน้า (One-Period Lagged Dependent Variable) และอัตราผู้ชมในตอนต่อไป (One-Period Lead Dependent Variable) มีผลกระทบต่ออัตราผู้ชมในตอนปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งหมายความว่าเมื่อผู้ชมมีความพึงพอใจในการรับชมละครโทรทัศน์แล้ว จะติดตามชมอย่างต่อเนื่องทำให้อัตราผู้ชมเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ผลการคาดประมาณจึงสนับสนุนสมมติฐานว่า การรับชมละครโทรทัศน์เกาหลีมีลักษณะการติดอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Sisto and Zanola (2004) และ Kim and Park (2010) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมการชมภาพยนตร์ (2) ราคาบัตรชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ (TICKET) มีผลกระทบต่ออัตราผู้ชมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งหมายความว่า การชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์และการรับชมละครโทรทัศน์ในที่พักอาศัยจึงมีลักษณะเป็นสินค้าทดแทนกัน (substitution good) (3) ค่าจ้างต่อชั่วโมง (WAGE) มีผลกระทบต่ออัตราผู้ชมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก ทั้งนี้ผลการคาดประมาณไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการที่ตัวแปรค่าจ้างมิใช่ตัวแปรที่สะท้อนถึงค่าเสียโอกาสหรือราคาของการรับชมละครโทรทัศน์ที่เหมาะสม แต่ค่าจ้างอาจสะท้อนถึงรายได้ของครัวเรือนจึงทำให้มีความสัมพันธ์กับอัตราการชมละครโทรทัศน์ในทิศทางบวกดังจะกล่าวถึงในข้อต่อไป (4) รายได้ที่คาดว่าจะได้รับของครัวเรือน (INCOME) มีผลกระทบต่ออัตราผู้ชมละครโทรทัศน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีว่าเมื่อคนมีรายได้เพิ่มขึ้นจะทำการบริโภคเพิ่มขึ้น (5) ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับความบันเทิง

และวัฒนธรรม (EXP) มีผลกระทบต่ออัตราผู้ชมละครโทรทัศน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบ ทั้งนี้ในทั้ง 4 แบบจำลองที่มีตัวแปรตามแตกต่างกัน คือ TNMN, TNMS, AGBN และ AGBS ให้ผลการคาดประมาณที่ใกล้เคียงกัน ทั้งค่าของสัมประสิทธิ์ที่คาดประมาณได้และเป็นไปในทิศทางที่เหมือนกัน

Table 1 Regression Results of Korean Television Drama Ratings Model

Independent Variable	Dependent Variable				Unit/Note
	TNMN	TNMS	AGBN	AGBS	
One-Period Lagged Dependent Variable	0.4191323 (17.85)***	0.408129 (16.21)***	0.405216 (15.94)***	0.4008026 (15.71)***	Percentage
One-Period Lead Dependent Variable	0.3292251 (12.8)***	0.313456 (11.39)***	0.302433 (10.82)***	0.3077891 (11.03)***	Percentage
TICKET	0.0005974 (2.21)***	0.000562 (1.73)*	0.000408 (1.35)	0.0003703 (1.15)	Won
SNOW	-0.0082936 (-0.22)	-0.00926 (-0.21)	-0.03525 (-0.85)	-0.0359677 (-0.81)	Centimeter
TEMP	-0.0094086 (-0.92)	-0.01712 (-1.4)	-0.00908 (-0.81)	-0.0077727 (-0.65)	Celsius
WAGE	0.0000946 (1.95)**	0.000094 (1.62)	0.000102 (1.89)*	0.0000981 (1.71)*	Won per hour
INCOME	4.17E-06 (3.9)***	4.80E-06 (3.77)***	4.59E-06 (3.87)***	4.71E-06 (3.73)***	Won per month
EXP	-0.0000286 (-1.73)*	-2.6E-05 (-1.32)	-3.2E-05 (-1.71)*	-0.0000309 (-1.57)	Won
NONSCHED	0.4166782 (0.86)	0.421615 (0.73)	0.754798 (1.4)	0.8641296 (1.5)	NONSCHED = 0 when the drama nonscheduled on air. NONSCHED = 1 when others
SEWOL	0.1518693 (0.6)	0.2108 (0.7)	0.013384 (0.05)	-0.0531628 (-0.18)	SEWOL = 0 when the drama on air during March 16-April 16, 2014. SEWOL = 1 when others
Constant	-16.03635 (-3.97)***	-17.7149 (-3.67)***	-15.4813 (-3.47)***	-15.52517 (-3.26)***	
R^2 Within	0.6415	0.6003	0.5786	0.5647	
F	178.42	149.74	136.89	129.35	

Source: Author calculation.

Notes: Values in parenthesis refer to t-statistics.

* represents statistically significance at 90 percent confident interval.

** represents statistically significance at 95 percent confident interval.

*** represents statistically significance at 99 percent confident interval.

บทสรุป

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะคาดประมาณสมการอัตราผู้ชมละครโทรทัศน์เกาหลี เพื่อทดสอบพฤติกรรมของผู้ชมละครโทรทัศน์เกาหลีว่ามีลักษณะการติดอย่างสมเหตุสมผลตามสมมติฐานของ Becker and Murphy (1988) หรือไม่ โดยใช้ข้อมูลอัตราผู้ชมละครโทรทัศน์ซึ่งออกอากาศในประเทศเกาหลี ค.ศ. 2014 จำนวน 38 เรื่อง ซึ่งมีจำนวนตอนตั้งแต่ 16 ถึง 102 ตอน ผลการคาดประมาณสมการอัตราผู้ชมโทรทัศน์เกาหลีพบว่า อัตราผู้ชมละครในตอนก่อนหน้าและอัตราผู้ชมในตอนต่อไป มีผลกระทบต่ออัตราผู้ชมในตอนปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ผลการคาดประมาณจึงสนับสนุนสมมติฐานว่า การรับชมละครโทรทัศน์เกาหลีมีลักษณะการติดอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Sisto and Zanola (2004) และ Kim and Park (2010) ที่พบว่าพฤติกรรมการชมภาพยนตร์มีลักษณะการติดอย่างสมเหตุสมผล ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเป็นการต่อยอดงานวิจัยในต่างประเทศที่นำทฤษฎีการติดอย่างสมเหตุสมผลไปใช้ในการอธิบายพฤติกรรมการติดสินค้าวัฒนธรรม ได้แก่ ภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มอบทุนสนับสนุนการวิจัย และผลงานที่ปรากฏในบทความนี้เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้วิจัย ซึ่งไม่ได้เป็นความคิดเห็นของภาควิชาเศรษฐศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

อรุณี ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์. 2558. **การติดละครโทรทัศน์เกาหลีอย่างสมเหตุสมผล**. งานวิจัยลำดับที่ 13/2558 ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

AGB Nielsen Media Research. 2015. http://www.agbnielsen.co.kr/

Baltagi, B. H. and J. M. Griffin. 2002. "Rational Addiction to Alcohol: Panel Data Analysis of Liquor Consumption." **Health Economics** 11(6): 485–491.

Becker, G. S. and K. M. Murphy. 1988. "A Theory of Rational Addiction." **The Journal of Political Economy** 96(4): 675-700.

Becker, G. S., K. M. Murphy, and M. Grossman. 2004. "The Economic Theory of Illegal Goods: The Case of Drugs." **NBER Working Paper No. 10976** National Bureau of Economic Research.

Becker, G. S., M. Grossman, and K.M. Murphy. 1994. "An Empirical Analysis of Cigarette Addiction." **American Economic Review** 84(3): 396-418.

Bentzen J., T. Eriksson, and V. Smith. 1999. "Rational Addiction and Alcohol Consumption: Evidence from the Nordic countries." **Journal of Consumer Policy** 22(3): 257-279.

Blanco, V. F. and J. F. Banos Pino. 1997. "Cinema Demand in Spain: A Cointegration Analysis." **Journal of Cultural Economics** 21(1): 57–75.

Brito, P. and C. Barros. 2005. "Learning-by-Consuming and the Dynamics of the Demand and Prices of Cultural Goods." **Journal of Cultural Economics** 29(2): 83-106.

Cameron, S. 1999. “Rational Addiction and the Demand for Cinema.” **Applied Economic Letters** 6(9): 617-620.

Chaloupka, F. J. 1991. “Rational Addictive Behavior and Cigarette Smoking.” **Journal of Political Economy** 99(4): 722-742.

Dewenter, R. and M. Westermann. 2005. “Cinema Demand in Germany.” **Journal of Cultural Economics** 29(3): 213–231.

Kim, S. and D. Park. 2010. “Addictive Behavior in Cinema Demand: Evidence from Korea.” E**conomic Growth Centre Working Paper No: 2010/02.** Economic Growth Centre, Division of Economics, School of Humanities and Social Sciences, Nanyang Technological University, Singapore.

McCain, R. A. 1979. “Reflections on the Cultivation of Taste.” **Journal of Cultural Economics** 3(1): 30-52.

Mobilia, P. 1993. “Gambling as a Rational Addiction.” **Journal of Gambling Studies** 9(2): 121-151.

Sisto, A. and R. Zanola. 2004. “Rational Addiction to Cinema? A Dynamic Panel Analysis of European Countries.” **Working Paper No. 41** Department of Public Policy and Public Choice, P.O.L.I.S., University of Eastern Piedmont.

Sisto, A. and R. Zanola. 2005. “Rational Addicted to Cinema and TV? An Empirical Investigation of Italian Consumer.” **Working Paper No. 52** Department of Public Policy and Public Choice, P.O.L.I.S., University of Eastern Piedmont.

THE EFFECTS OF BANKING COMPETITION AND MONETARY POLICY ON INTEREST RATE SPREAD

Thanarak Laosuthi[1]

ABSTRACT

While empirical evidence identifies that competitive structure of banking industry and monetary policy affect interest rate spread, it is also important to examine whether the effect of monetary policy depends on the degree of distortions. In order to address this topic, I develop a general equilibrium model where banks play significant roles in economy. The theoretical results show that, in perfectly competitive economy, higher inflation can lead to higher nominal interest rates in both credit market and deposit market. Consequently, the impact of inflation on interest rate spread is ambiguous. In contrast, when inflation is higher, a monopolist increases nominal interest rate in the credit market and lowers nominal interest rate in the deposit market. As a result, interest rate spread is wider with higher inflation level. In term of the empirical results, I find that both degree of banking competition and monetary policy have an impact on interest rate spread. Moreover, the implement of monetary policy can exacerbate inefficiencies arising from imperfectly competitive behavior in financial market. As a result, Thai banking sector is characterized by imperfect competition and the implement of monetary policy should account for the degree of pricing distortion.

Key Words: Interest Rate Spread, Banking Competition, Monetary Policy

* Corresponding author; e-mail address: fecotrl@ku.ac.th

[1]Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok, 10900

INTRODUCTION

As financial intermediaries, banks play a crucial role in the operation of most economies. Numerous research has shown that the efficacy of financial intermediation can also affect economic growth. Crucially, financial intermediation affects the net returns in both deposit market and credit market. The spread between these two returns mirrors the bank interest margins, in addition to transaction costs and taxes borne directly by savers and investors. This suggests that bank interest rate spread can be interpreted as an indicator of the efficiency of the banking system.

Interestingly, interest rate spread depends on the degree of financial competition. To begin, Berger and Hannan (1991) observe that an increase in banking concentration leads to lower rates on deposits. Furthermore, Hannan (1991) and Corvoisier and Gropp (2002) argue that borrowers in markets with higher concentration ratios pay higher interest rates for loans. In addition to market structure, a number of empirical studies indicate that monetary policy has a significant impact on financial activity. For example, Boyd, Levine, and Smith (2001) point out that inflation leads to a lower volume of loans

While several evidences support that financial market activity depends on competitive structure and monetary policy, it is also important to examine the interactions between the degree of distortions and monetary policy. For example, does an expansionary monetary policy exacerbate inefficiencies arising from imperfectly competitive behavior in financial markets? Consequently, the central bank is able to know whether the conduct of monetary policy should account for the degree of banking competition. In order to address this topic, I develop a general equilibrium model and test for the empirical result.

SCOPE OF THE STUDY

This research applies OLS, fixed effects and random effects estimations. The panel quarterly data is collected from financial statements of Thai commercial banks that registered in the Stock Exchange of Thailand during the period of 2006-2012.

THE THEORETICAL MODEL

In this economy, there are two types of agents: borrowers and lenders. Borrowers are endowed with y_1 units of goods when young and y_2 units of goods when old. In particular, the second period endowment is more than the first period endowment. The lifetime utility function of borrowers is given by:

$$u(c_1, c_2) = \ln(c_1) + \ln(c_2) \qquad (1)$$

In contrast to depositors, borrowers are not subject to the relocation shock. Since borrowers have income in both periods, the primary role of the credit market is to allow for consumption smoothing across different time periods.

Next, I describe the timing and actions of agents and financial. After announcing rates of return in the deposit market, lenders deposit their funds. Next, banks receive transfers from the monetary authority. In addition, they obtain currency by trading some of the deposits from lenders to relocated old individuals. Banks supply the remaining amount of deposits as loans in the credit market, l_t^s. After bank portfolios for the current period are established, old borrowers receive their endowments. With the newly acquired income, they pay back their loans along with interest to the bank. Banks use the funds to finance rates of return to non-movers or consume them directly as profits. At the end of the period, the relocation shock occurs and old borrowers die.

When borrowers have access to the financial system, they can smooth their consumption by obtaining loans. Specifically, they can maximize discounted lifetime utility by choosing the amount of loans to:

$$\underset{l_t^d}{Max} \ln\left(y_1 + l_t^d\right) + \ln\left(y_2 - Rl_t^d\right) \tag{2}$$

Thus, loan demand is $l_t^d = \dfrac{y_2 - \beta R y_1}{R\left(1+\beta\right)}$.

Perfectly Competitive Banks

Banks compete by offering rates of return to deposits. Thus, each bank's objective is to maximize the expected utility of a representative lender:

$$\underset{r_t^m, r_t^n, m_t, l_t^s}{Max} \pi \ln\left(r_t^m\right) + (1-\pi)\ln\left(r_t^n\right) \tag{3}$$

Under logarithmic preferences, the loan supply of each bank is equal to the amount of deposits remaining after money holdings:

$$l_t^s = (1-\pi)x \tag{4}$$

The following closed-form solution for the interest rate in the credit market is $R^{pc} = \dfrac{y_2}{(1-\pi)(1+\beta)x + \beta y_1}$ and It is easy to show the expected deposit rate is $r^{pc} = \pi(\frac{p_t}{p_{t+1}}) + (1-\pi)\frac{y_2}{(1-\pi)(1+\beta)x+\beta y_1}$. By considering the loan rate and the expected deposit rate, it is obvious that the nominal return are given by $(\frac{p_{t+1}}{p_t})R^{pc} = (\frac{p_{t+1}}{p_t})\frac{y_2}{(1-\pi)(1+\beta)x+\beta y_1}$ and $(\frac{p_{t+1}}{p_t})r^{pc} = \pi + (\frac{p_{t+1}}{p_t})(1-\pi)\frac{y_2}{(1-\pi)(1+\beta)x+\beta y_1}$ respectively. Thus, the results from the deposit market and credit market can be concluded that higher inflation can lead to higher nominal interest rates in both the credit market and the deposit market. Consequently, the impact of inflation on interest rate spread is ambiguous.

A Monopoly Bank

Obviously, the monopolist's objective is to maximize profits. Thus, its objective is given by:

$$\underset{r_t^n, m_t, R_t^{mp}}{Max} R^{mp}{}_t l_t^d - (1-\pi) r_t^n x \qquad (5)$$

For tractability, the probability of the relocation shock is equal to $\pi = \frac{1}{2}$. The profit maximizing choice in steady state is $R^{mp} = \frac{y_2 + \left(\frac{sx(1+\beta)}{2}\right)\sqrt{(1-t)\frac{p_{t+1}}{p_t}\frac{y_2}{\beta y_1}}}{(1+\beta)x+\beta y_1}$. Furthermore a schedule of interest rate are $r_t^m = (\frac{p_t}{p_{t+1}})\left(\frac{m_t}{\pi x}\right)$ and $r_t^n = \left[\left(\frac{(1-\tau)s^{\frac{1}{\pi}}}{(\frac{p_t}{p_{t+1}})}\right)\left(\frac{\pi x}{m_t}\right)\right]^{\frac{\pi}{1-\pi}}$. In this manner, the nominal interest rates in the credit market and the deposit market are given by $\left(\frac{p_{t+1}}{p_t}\right)R^{mp} = \frac{y_2 + \left(\frac{sx(1+\beta)}{2}\right)\left(\frac{p_{t+1}}{p_t}\right)^{\frac{3}{2}}\sqrt{(1-t)\frac{y_2}{\beta y_1}}}{(1+\beta)x+\beta y_1}$ and $(\frac{p_{t+1}}{p_t})r^{mp} = \pi\left(\frac{m_t}{\pi x}\right) + (1-\pi)(\frac{p_{t+1}}{p_t})^{\frac{1-2\pi}{1-\pi}}\left[\left((1-\tau)s^{\frac{1}{\pi}}\right)\left(\frac{\pi x}{m_t}\right)\right]^{\frac{\pi}{1-\pi}}$ consecutively. Then, when the effect of inflation on real money balance is quite strong, this can lead to higher interest rate in the credit market and lower interest rate in the deposit market. As a result, interest rate spread is higher with inflation.

EMPIRICAL RESULT

I measure the dependent variable, interest spread (LD), by the difference between the loan rate (MLR) and the deposit rate (12-month saving rate) of each bank. The set of bank characteristics are the ratio of the total deposits in the banking sector to GDP (DGDP), non-performing loan of each bank (NPL), the ratio of expense to revenue of each bank (COST), the ratio of the deposits from five largest banks to the total deposits in the banking sector (CONC), the total assets of the banking sector (SIZE) and the ratio of the total loans in the banking sector to GDP (LGDP). For the set of macroeconomic conditions, they are real GDP (REALGDP), inflation rate (INF), the policy rate (RP) and the discount rate (DISC). The result of OLS, fixed effects and random effects estimators is demonstrated by Table 1.

Table 1: OLS, Fixed Effects and Random Effects Estimators

	OLS Estimator		Fixed Effects Estimator		Random Effects Estimator	
Variables	Coefficient	p-value	Coefficient	p-value	Coefficient	p-value
Constant	3.0669	0.058	5.2259	0.009	3.0669	0.057
REALGDP	0.0005	0.906	-0.0017	0.732	0.0005	0.906
INF	0.0916	0.029	0.0049	0.043	0.0916	0.028
RP	0.0341	0.54	-0.005	0.932	0.0341	0.539
CONC	5.1309	0.071	2.1942	0.495	5.1309	0.069
DGDP	0.0219	0.88	-0.0418	0.778	0.0219	0.88
DISC	-0.4762	0	-0.4339	0	-0.4762	0
NPL	20.1693	0.075	17.5308	0.143	20.1693	0.073
COST	-0.409	0.134	-0.5166	0.091	-0.409	0.132
SIZE	-0.1134	0.021	0.1	0.417	-0.1134*	0.02
LGDP	-0.7131	0.554	-1.3875	0.275	-0.7131	0.275
	R-squared = 0.7587		R-squared = 0.7638		R-squared = 0.7539	

The results from OLS estimator show that discount rate is the most significant variable and its coefficient sign is negative. Furthermore, inflation is significant at 5 percent and the coefficient sign is positive. In contrast to discount rate and inflation, the policy rate is not significant. Furthermore, the ratio of the deposits from five largest banks to the total deposits in the banking sector is worth to be considered because its p-values is quite low. In particular, when the ratio of the deposits from five largest banks to the total deposits in the banking sector increases, banks can exploits more market power. Then, they can lower deposit rates and increase loan rate. As a result, interest rate spread is higher. The above results demonstrate that the degree of banking competition and monetary policy affect interest rate spread.

The analysis that uses fixed effects estimator show that discount rate is highly significant and its coefficient sign is negative and inflation is significant at 5 percent and its coefficient sign is positive. Thus, there are enough evidence to convince that monetary policy affects interest rate spread. However, the effect of banking competition on interest rate spread is ambiguous.

For random effects estimator, the results demonstrate that discount rate and inflation are significant while the policy rate is not significant. These results confirm that monetary policy affects interest rate spread. However, the impacts of banking competition on interest rate spread from fixed effects estimator and random effects estimator are not obvious. In this manner, I compare the results from fixed effects estimator and random effects estimators to that of OLS estimator. The coefficient values and p-values of OLS estimator and random effects estimators are very similar. Thus, there is enough evidence to convince that banking competition affects interest rate spread.

I continue the study by using random effects estimator to examine the impact of the interactions between the degree of distortions and monetary policy. In particular, the impacts of the interactions are represented by the variable CONC*INF and CONC*DISC. The result is demonstrated by Table 2.

Table 2: The Interaction of Banking Competition and Monetary Policy

Variables	Coefficient	P-value
Constant	16.1278	0
REALGDP	-0.0003	0.933
INF	1.676	0.241
RP	0.0357	0.51
CONC	16.0255	0.003
DGDP	0.2876	0.058
DISC	-5.8363	0
NPL	20.6989	0.057
COST	-0.3078	0.236
SIZE	-0.1033	0.026
LGDP	-2.1977	0.076
CONC*INF	-2.5439	0.259
CONC*DISC	8.6054	0

R-squared= 0.7539 Prob > F = 0.00

From Table 2, the results show that discount rate is highly significant and the coefficient sign is negative. However, the p-value of inflation is quite high. This implies that, other than policy rate, discount window can be viewed as a main tool for the implementation of Thai monetary policy. For inflation, Bank of Thailand implements inflation targeting so it can adjust the amount of money supply to affect the level of inflation. Thus, if Bank of Thailand adopts inflation targeting as main objective and the highest and lowest values of inflation are 2.9 percent and -0.5 percent respectively, inflation is not a problem during the period of study. Consequently, inflation may not have effects on interest rate spread. In term of the impact of banking competition, the ratio of the deposits from five largest banks to the total deposits in the banking sector is highly significant and its coefficient sign is positive. Thus, when banks can exploit more market power, interest rate spread is wider.

Interestingly, the p-value of the variable that represents the interaction between the ratio of the deposits from five largest banks to the total deposits in the banking sector and discount rate is very low. Moreover, its coefficient is positive. As a result, when discount rate increases, interest rate spread is wider and the effect is stronger with lower degree of banking competition. This presents the evidence that the implement of monetary policy can exacerbate inefficiencies arising from imperfectly competitive behavior in financial market. In contrast, the interaction term between the ratio of the deposits from five largest banks to the total deposits in the banking sector and inflation is not significant. This can be expected due to the lack of inflation problem and the implementation of anticipated monetary policy. In this manner, I can conclude that both the degree of banking competition and monetary policy affect interest rate spread. Thus, the conduct of monetary policy should account for the level of banking competition.

CONCLUSION

The theoretical results show that both the degree of banking competition and monetary policy have significant impacts on interest rate spread. Furthermore, there is interaction between the pricing distortion and monetary policy. Particularly, in perfectly competitive economy, higher inflation can lead to higher nominal interest rates in both credit market and deposit market. Consequently, the impact of inflation on interest rate spread is ambiguous. In contrast, for a monopolist, interest rate spread is wider with higher inflation level. In term of empirical result, lower degree of banking competition lead to an increase in interest rate spread. Furthermore, inflation and discount rate have a significant impact of interest rate spread. Interestingly, the implement of monetary policy can exacerbate inefficiencies arising from imperfectly competitive behavior in financial market. As a result, Thai banking sector is characterized by imperfect competition and the implement of monetary policy should account for the degree of banking competition.

REFERENCES

Beck, T., A. Demirguc-Kunt, and V. Maksimovic, 2004. Bank Competition, Financing and Access to Credit. **Journal of Money, Credit and Banking,** 36(3), 627-648.

Berger, A. and T. Hannan, 1991. The Price-Concentration Relationship in Banking. **Review of Economics and Statistics**, 24, 291-99.

Boyd, J., R. Levine, and B. Smith, 2001. The Impact of Inflation on Financial Market Performance. **Journal of Monetary Economics**, vol. 47, pp. 221—48.

Corvoisier, S. and R. Gropp, 2002. Bank Concentration and Retail Interest Rates. **Journal of Banking and Finance,** 26, 2155-2189.

Diamond, D. and P. Dybvig, 1983. Bank runs, Deposit Insurance, and Liquidity. **Journal of Political Economy,** 85, 191-206.

Hannan, T., 1991. Bank Commercial Loan Markets and the Role of Market Structure: Evidence from Surveys of Commercial Lending, **Journal of Banking and Finance,** 15, 133-149.

Neumark, D. and S. Sharpe, 1992. Market Structure and the Nature of Price Rigidity: Evidence From the Market for Consumer Deposits. **Quarterly Journal of Economics**, 107, 657-680.

Schreft, S., and B. Smith, 1997. Money, Banking and Capital Formation. **Journal of Economics Theory,** 73, 157-182.

Wooldridge, J., 2013. **Introductory Econometrics: A Modern Approach**, 5th edition, South-Western, Cengage Leaning.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าแบบเปิดย่านลาดพร้าว

(Marketing Mix Factors Influencing Decision to Use Services at the Open-Air Shopping Center in Ladprao Area)

สุภัฒตรา ปุณณดาบุญฤทธิ์[1] และ มงคล อัศวดิลกฤทธิ์[1*]

Supattra Punnadabunyarit[1] and Mongkol Ussavadilokrit[1*]

บทคัดย่อ

ศูนย์การค้าแบบเปิด หรือคอมมูนิตี้ มอลล์ เป็นธุรกิจที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้บริการในแต่ละพื้นที่ ปัจจุบันมีผู้ประกอบการเปิดให้บริการในรูปแบบเดียวกันนี้เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่กลับพบว่า หลายแห่งไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาศูนย์การค้านี้ควรจะต้องศึกษาความต้องการของผู้ใช้บริการให้ชัดเจน ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการศูนย์การค้าแบบเปิด โดยใช้กรณีศึกษาบริเวณ ซอยลาดพร้าว 88 – 112 จากนั้นเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย รวมถึงการหาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเข้ามาใช้บริการ ซึ่งผลการศึกษา พบว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มาใช้บริการกับครอบครัวและเพื่อน มาเพื่อรับประทานอาหาร และซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ และชอบมาเดินเล่นเพื่อผ่อนคลายเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้พัฒนาโครงการสามารถใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการพัฒนาโครงการให้ประสบความสำเร็จได้ต่อไป

ABSTRACT

Open air shopping center or community mall is a business that developed from customer desire in each area. Many shopping mall are opened and operated in the same format but not to all of them achieve their target and goal. It shown that the business owner should analyze and survey a research for customer needs. Therefore, the objective of this study is research for the marketing mix factors influencing decision to use services at the open air shopping center. By using case studies in Soi Ladprao 88-112 area and collecting data from a sample of 400 people, analyze data by using statistical percentages, including the relationship of various factors that impacted with the participants use. The results indicate that the most behavior of customers are: 1) All most customers are women. 2) Come together with their family and friends. 3) Aims to dine and purchase of various consumer products 4) Sign seeing and walk to relax. The project developer can use it as a guideline to enhance project success in the future.

Key Words: shopping center, community mall, marketing strategy, marketing mix.

* Corresponding author; e-mail address: mongkol.uss@gmail.com

[1]บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ 10140

[1]Graduate School of Management and Innovation, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok 10140.

คำนำ

ห้างสรรพสินค้า เป็นสถานที่จับจ่ายใช้สอยสินค้าอุปโภคบริโภคที่ได้รับความนิยมมาตั้งแต่ในอดีต ทำให้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อชุมชนเมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว การจราจรเริ่มติดขัดและหนาแน่น ทำให้บางชุมชนสามารถเข้าถึงการใช้บริการห้างสรรพสินค้าได้ยากมากขึ้น เนื่องจากต้องเดินทางไกล หาที่จอดยาก และไม่สะดวกในการเข้าถึงร้านค้าต่างๆ จึงทำให้เกิดศูนย์การค้าประเภทใหม่เกิดขึ้น คือ ศูนย์การค้าแบบเปิด หรือคอมมูนิตี้ มอลล์ ซึ่งเป็นธุรกิจด้านการพัฒนาและบริการศูนย์การค้า พื้นที่ไม่เกิน 10,000 ตารางเมตร (SIAM Future Development PLC รายงานประจำปี 2556) ภายในมีร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ และขนาดเล็กไว้บริการ มีที่จอดรถยนต์เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับลูกค้า มีการตกแต่งภายในให้สวยงาม ทันสมัย มีรูปแบบโครงสร้างและการตกแต่งที่แตกต่างกันไป และเข้ากับวิถีชีวิตของคนในแต่ละพื้นที่ มีสินค้าและบริการหลากหลาย ร้านอาหาร และร้านค้าขายของทั่วไป รวมทั้งมีพื้นที่สีเขียว ร่มรื่น สามารถเดินเล่นพักผ่อน หรือเป็นที่สำหรับนัดพบเจอ หรือเป็นที่สำหรับรับประทานอาหาร โดยทำเลที่ตั้งส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มของลูกค้าที่พักอาศัยหรือมีกิจกรรมต่างๆในพื้นที่บริเวณนั้นๆ สามารถเดินทางมาได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว จากความนิยมของผู้ใช้บริการที่มีต่อศูนย์การค้าแบบเปิด ส่งผลให้ปัจจุบันมีผู้ประกอบการเปิดให้บริการค้าปลีกในรูปแบบของศูนย์การค้าแบบเปิดเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่กลับพบว่า มีหลายศูนย์การค้าแบบเปิดที่ไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยสังเกตุเห็นได้ เช่น ร้านค้าบางร้านเริ่มปิดตัวลง การเข้าไปใช้บริการของคนบางตาลง และการจัดกิจกรรมต่างๆ ลดลง เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อศูนย์การค้าแบบเปิด โดยใช้กรณีศึกษาย่านลาดพร้าว ซอยลาดพร้าว 88-112 โดยวิจัยในประเด็นต่างๆ ทั้งทางด้านทำเลที่ตั้ง ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาสินค้า และด้านการส่งเสริมการตลาด ของศูนย์การค้าแบบเปิด โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1) เพื่อศึกษา และวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการศูนย์การค้าแบบเปิด

2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโครงการศูนย์การค้าแบบเปิด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และมีประโยชน์ต่องานศึกษาค้นคว้า ซึ่งงานดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

พิจาริน ปาณะวีระ (2554) วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าโรบินสัน พบว่า ส่วนใหญ่เพศหญิงที่เข้ามาใช้บริการ ส่วนพฤติกรรมผู้เข้ามาใช้บริการในวันหยุด เพราะเป็นช่วงเวลาที่ลูกค้ามีเวลาว่างมาก และหยุดเรียน ส่วนใหญ่จะใช้บริการประเภทอาหารบุฟเฟ่ต์ รองลงมาคือ ประเภทอาหารญี่ปุ่น และประเภทฟาสฟู๊ด ประเภทของสินค้าที่ซื้อพบว่า เสื้อผ้าและของใช้ส่วนตัว ประเภทด้านความบันเทิง จะเลือกดูหนัง ส่วนประเภทการติดต่อธุรกรรมคือเข้ามาธนาคาร พาหนะที่ใช้เดินทางมา คือรถยนต์ส่วนบุคคล ส่วนด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการ มากที่สุดคือ สถานที่มีความสะอาด สินค้ามีให้เลือกอย่างหลากหลาย และสถานที่มีความปลอดภัย

วิภาวรรณ วงษ์ทองเหลือ (2555) วิจัยเรื่องการตอบสนองทางด้านอารมณ์และความพึงพอใจของลูกค้าในการใช้บริการศูนย์การไลฟ์สไตล์ในเขตสุขุมวิท 24 ถึง 63 จากการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและผู้ชายที่

เข้ามาใช้บริการในอัตราค่อนข้างใกล้เคียงกัน อายุอยู่ระหว่าง 26-30 ปี มีรายได้เฉลี่ย 20,000-40,000 บาท ส่วนใหญ่เข้ามารับประทานอาหาร และมากับเพื่อน และเข้ามาใช้บริการเฉลี่ย 1 ครั้งต่อเดือน

นทษร สุขสารอมรกุล (2545) วิจัยเรื่องปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคในห้างสรรพสินค้าซีคอนสแควร์ พบว่าปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค ด้านผลิตภัณฑ์ มีความสำคัญในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านราคา ตามลำดับ

ศศิวิมล มณีเหล็ก (2554) วิจัยเรื่องทัศนคติและความพึงพอใจในการใช้บริการ K- Mobile Banking Plus ของบุคลากร และนักศึกษา พบว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 21-25 ปี สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษามากกว่าบุคลากร ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี สรุปจากการวิจัย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกใช้บริการ เนื่องจากการสมัครใช้บริการไม่ยุ่งยาก ขั้นตอนการใช้บริการทำได้ง่าย ไม่ซับซ้อน และพนักงานมีความกระตือรือร้นในการให้คำแนะนำ

กำพล อนันตพรพาณิชย์ (2553) วิจัยเรื่องพัฒนาการคอมมูนิตี้ มอลล์ ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เพื่อสร้างความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของคอมมูนิตี้ มอลล์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2552 โดยมุ่งเน้นการศึกษาในผลกระทบทางด้านกฎหมาย สภาพเศรษฐกิจ และพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่เป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้าน จากสภาพปัจจุบันมีผู้ประกอบการรายใหม่เข้ามาลงทุนอย่างต่อเนื่อง ความแตกต่างและความถนัดของผู้ลงทุนก็แตกต่างกัน ซึ่งต่างก็ดึงศักยภาพของตัวเองมาใช้อย่างเต็มที่ ทำให้เกิดโครงการที่โดดเด่นและแปลกใหม่อยู่เสมอ ทำให้เป็นที่จดจำได้ง่าย สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นการพัฒนาโครงการให้มีลักษณะเฉพาะและเกิดการพัฒนาขึ้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

ซึ่งงานของผู้วิจัยที่กำลังศึกษาอยู่ในขณะนี้ ได้มีการศึกษาตัวแปรต่างๆเพื่อนำมาใช้ในการวิจัย และงานวิจัยนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยอื่นๆ ที่อ้างอิงมา ทั้งในเรื่องสถานที่ ช่วงเวลา และพฤติกรรมผู้บริโภคที่แตกต่างกัน เช่น เรื่องทำเลที่ตั้งของศูนย์การค้าแบบเปิด มีศูนย์การค้าแบบเปิดทั้ง 6 โครงการอยู่ในบริเวณนี้ ซึ่งบางโครงการมีผู้เข้าใช้บริการมาก แต่อีกบางโครงการมีผู้เข้าใช้บริการน้อยมาก โดยปัญหาดังกล่าวทำให้ร้านค้าที่เช่าขายสินค้าขาดรายได้ และย้ายออกในที่สุดเป็นต้น เป็นต้น ส่วนในเรื่องของช่วงเวลา เป็นช่วงเวลาที่แตกต่างกันในการวิจัย ซึ่งปัจจุบันศูนย์การค้าแบบเปิดได้มีการเปิดบริการเพิ่มมากขึ้นและผู้บริโภครู้จักมากขึ้น รวมทั้งความต่างในเรื่องของพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งมีความแตกต่างไปตามวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่นั้นๆ

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่เข้ามาใช้บริการศูนย์การค้าแบบเปิด ย่านลาดพร้าว (ซอยลาดพร้าว 88-112) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 400 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะเป็นใครบ้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล และไม่ได้จำกัดเวลา

2) ขอบเขตการศึกษา งานวิจัยนี้มีการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ทั้งทางด้านทำเลที่ตั้ง ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาสินค้า และด้านการส่งเสริมการตลาด ของศูนย์การค้าแบบเปิด

3) การทดสอบสมมติฐานเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ อายุ และเพศ กับ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการศูนย์การค้าแบบเปิด โดยมีรายละเอียดกรอบแนวคิดตาม Figure 1.

Figure 1 Conceptual Framework

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามมีรายละเอียดแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรและพฤติกรรมการเข้ามาใช้บริการศูนย์การค้าแบบเปิด ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกที่จะมาใช้บริการศูนย์การค้าแบบเปิด ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามรูปแบบของ Likert Scale มี 5 ระดับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2555)

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เป็นการหาค่าพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สำหรับวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น

2) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน โดยการหาค่าสถิติทดสอบ (t-test) เพื่อทดสอบตัวแปรสองกลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และใช้การเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparisons) ในกรณีที่พบว่าระดับความสำคัญในด้านนั้นๆ ขึ้นกับตัวแปรอิสระ (ปฏิเสธ H_o ยอมรับ H_1) ทดสอบโดยใช้สถิติ Least-Significant Different (LSD) เพื่อหาว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มใดบ้างที่แตกต่างไปจากกลุ่มอื่น

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศจาก จำนวน 400 คน เป็นเพศชาย 163 คน คิดเป็นร้อยละ 41 และเพศหญิง 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59 อายุส่วนใหญ่ของผู้ที่เข้ามาใช้บริการ เป็นอายุช่วง 31-35 ปีมากที่สุด จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26 รองลงมาคือ 26-30 ปี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 และอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 ส่วน

รายได้ส่วนใหญ่ของผู้ที่เข้ามาใช้บริการ โดย 3 อันดับแรก มีรายได้อยู่ระหว่าง 20,000-40,000 บาท มากที่สุด จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 49.8 รองลงมา คือ รายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 และรองลงมา คือรายได้ระหว่าง 40, 001-60,000 บาท จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.3

วัตถุประสงค์หลักส่วนใหญ่ของผู้ที่เข้ามาใช้บริการ โดย 3 อันดับแรก เป็นการเข้ามารับประทานอาหารมากที่สุด จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.3 รองลงมา คือซื้อสินค้าประเภทต่างๆ จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 และรองลงมา คือซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0

บุคคลที่เข้ามาใช้บริการด้วยส่วนใหญ่ของผู้ที่เข้ามาใช้บริการ โดย 3 อันดับแรก ส่วนใหญ่เป็นการเข้ามาใช้บริการกับครอบครัวมากที่สุด จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.3 รองลงมา คือ มาใช้บริการกับเพื่อน จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.0 รองลงมา คือ มาใช้บริการกับคนรู้ใจ จำนวน 88 คิดเป็นร้อยละ 22.0

ความถี่ต่อเดือนที่เข้ามาใช้บริการด้วยส่วนใหญ่ของผู้ที่เข้ามาใช้บริการ โดย 3 อันดับแรก เป็นการเข้ามาใช้สัปดาห์ละ 2 วันมากที่สุด จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 รองลงมา คือ สัปดาห์ละ 1 วัน จำนวน 77 คน รองลงมา คือเดือนละ 2-3 ครั้ง จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยที่มีผลในการในการเข้ามาใช้บริการที่ศูนย์การค้าแบบเปิด

ปัจจัยทางด้านทำเลที่ตั้ง ที่เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้ศูนย์การค้าแบบเปิด คือ ศูนย์การค้าแบบเปิดตั้งใกล้ที่พักอาศัย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 (สำคัญมาก) สถานที่ในศูนย์มีความปลอดภัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 (สำคัญมาก) การเดินทางสะดวกรถไม่ติด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 (สำคัญมาก) มีทางกลับรถสะดวก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 (สำคัญมาก) สถานที่ใกล้ที่ทำงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 (สำคัญปานกลาง)

ปัจจัยทางด้านผลิตภัณฑ์ ที่เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้ศูนย์การค้าแบบเปิด คือ การออกแบบตกแต่งภายนอกและภายในตัวอาคารมีความโดดเด่น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 (สำคัญมาก) สภาพสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น ห้องน้ำ ที่นั่งเล่นโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 (สำคัญมาก) ที่จอดรถเพียงพอ ความสะดวกในการเข้าใช้บริการ และไม่ไกลเกินไป โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 (สำคัญมาก) มีพื้นที่สีเขียวเพียงพอ เช่น สวนพักผ่อน ที่นั่งเล่นสนามเด็กเล่น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 คือ (สำคัญปานกลาง) การจัดวางตำแหน่งของร้านค้ามีเหมาะสม เดินหาได้สะดวก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 คือ (สำคัญมาก) มีทางเดินเชื่อมที่มีการปรับอากาศระหว่างร้านค้าปลีกภายนอก-ในอาคาร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 (สำคัญมาก) บรรยากาศภายในสถานที่บริการเช่น การเปิดเพลงหรือสีสันภายใน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 (สำคัญมาก) ชื่อเสี่ยงของศูนย์การค้าแบบเปิด 3.40 ระดับ(สำคัญปานกลาง) ความหลากหลายของร้านค้า ที่อำนวยความสะดวกในการเข้าใช้บริการโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 (สำคัญมาก) การกำหนดร้านค้าที่มีชื่อเสียงเข้ามาให้บริการในศูนย์การค้า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 (สำคัญมาก)

ปัจจัยทางด้านราคา ที่เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้ศูนย์การค้าแบบเปิด คือ มีสินค้าให้เลือกซื้อในระดับราคาที่แตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 (สำคัญมาก) ราคาของสินค้ามีความแน่นอนถูกต้องโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 (สำคัญมาก) อำนาจในการต่อรองราคาของสินค้า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 (สำคัญปานกลาง) ราคาเหมาะสมกับคุณภาพสินค้า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 (สำคัญมาก) ราคาของสินค้าถูกกว่าท้องตลาดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 (สำคัญมาก)

ปัจจัยทางด้านการส่งเสริมการตลาด ที่เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้ศูนย์การค้าแบบเปิด คือ มีการโฆษณาตามสื่อต่างๆ เช่นป้ายชื่อโครงการ และป้ายร้านต่างๆโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 (สำคัญมาก) มีการจัดโปรโมชั่นร่วมกับร้านค้าต่าง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 (สำคัญมาก) มีการแจกคูปองส่วนลดเพื่อใช้บริการตามร้านต่างๆ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 (สำคัญมาก) มีการจัดกิจกรรมทางการตลาดในพื้นที่ตามฤดูกาล โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 (สำคัญมาก) มีช่วงโปรโมชั่นลดราคาตามเทศกาล โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 (สำคัญมาก)

ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยทั้ง 4 ด้านได้แก่ ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านการส่งเสริมการขายที่แตกต่างกัน

ส่วนของเพศจากการวิจัยพบว่า กลุ่มคนที่มาใช้บริการเป็นเพศหญิงมาใช้บริการมากกว่าเพศชาย เมื่อเทียบกับปัจจัยทั้ง 4 ด้านพบว่า มีความแตกต่างกันในเรื่องของการมีที่กลับรถสะดวก ที่จอดรถเพียงพอ การมีสินค้าในระดับที่แตกต่างกัน สภาพสิ่งแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน มีพื้นที่สีเขียวเพียงพอ การจัดวางตำแหน่งร้านค้ามีความเหมาะสม การกำหนดร้านค้าที่มีชื่อเสียงเข้ามาให้บริการ ความหลากหลายของร้านค้า รวมทั้งชื่อเสียงของร้านค้า การมีโฆษณาตามสื่อต่างๆ จัดโปรโมชั่นลดราคา หรือกิจกรรมต่างๆ และการมีช่วงเทศกาลสินค้าลดพอสมควร

สมมติฐานที่ 1.2 ผู้ที่เข้ามาใช้บริการที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยทั้ง 4 ด้านได้แก่ ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านการส่งเสริมการขายที่แตกต่างกัน

ส่วนของอายุ เมื่อเทียบกับปัจจัยทั้ง 4 ด้าน พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน แต่มีบางประเด็นที่มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน คือ มีรถสาธารณะเข้าถึงศูนย์การค้า การออกแบบตกแต่งภายนอกและภายในตัวอาคารมีความโดดเด่น บรรยากาศภายในสถานที่บริการ เช่น การเปิดเพลง หรือ สีสันภายใน เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59 โดยช่วงอายุที่มาใช้บริการมากอยู่ระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 20,001-40,000 บาท จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 49.8 มีวัตถุประสงค์ในการเข้ามารับประทานอาหาร จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.3 การเข้ามาใช้บริการส่วนใหญ่กับครอบครัว จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.3 และความถี่ต่อเดือนในการเข้ามาใช้บริการส่วนใหญ่ สัปดาห์ละ 2 วัน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านทั้ง 4 ด้านในการเข้ามาใช้บริการศูนย์การค้าแบบเปิด

ผลจากการการศึกษาปัจจัยด้านต่างๆ ในการเข้ามาใช้บริการ สามารถสรุป 5 อันดับของปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าใช้บริการศูนย์การค้าแบบเปิด ซึ่งมีระดับความสำคัญมาก ดังนี้

1) สถานที่ตั้งใกล้ที่พักอาศัย โดยสถานที่ใกล้กับบ้าน จะทำให้สามารถเข้ามาใช้บริการศูนย์การค้าได้ง่าย

2) ที่จอดรถเพียงพอ ความสะดวกในการเข้าใช้บริการและไม่ไกลเกินไป โดยที่จอดรถเป็นส่วนสำคัญในการเข้ามาใช้บริการ ซึ่งถ้าที่จอดรถไม่เพียงพอไม่สะดวกคนก็จะไม่กลับเข้ามาใช้อีก

3) ราคาเหมาะสมกับคุณภาพสินค้า ซึ่งคุณภาพของสินค้าที่จะนำมาขายต้องเหมาะสมกับราคา

4) สภาพสิ่งแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกครบครันเช่น ห้องน้ำ ที่นั่งเล่น ซึ่งเพื่อที่คนที่เข้ามาใช้บริการจะสามารถอยู่ในสถานที่ให้นาน และเข้ามาบริการบ่อยครั้ง น่าสนใจ

5) มีช่วงโปรโมชั่นลดราคาตามเทศกาล เพื่อที่จะดึงให้คนเข้ามาใช้บริการมากขึ้น

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามาใช้ศูนย์การค้าแบบเปิด

ปัจจัยด้านอายุ และรายได้ ที่แตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเข้ามาใช้บริการศูนย์การค้าแบบเปิดที่แตกต่างกัน ดังนั้นคอมมูนิตี้ มอลล์ จึงต้องมีปัจจัยต่างๆ ให้สอดคล้องและเข้ากับวิถีชีวิตของผู้ใช้บริการ ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงวัตถุประสงค์หลักของการเข้ามาใช้บริการจำนวนมากคือการรับประทานอาหาร

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากข้อมูลทั่วไปของผู้มาใช้ศูนย์การค้าแบบเปิดย่านลาดพร้าว ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามาใช้ศูนย์การค้าแบบเปิด ที่ได้จากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหรือวางแผนทางการตลาดจากกลุ่มเป้าหมายได้ต่อไป

ด้านทำเลที่ตั้ง สถานที่อยู่ในการคมนาคมไม่สะดวก แต่มีทางเข้าออกหลายเส้นทาง และเชื่อมต่อกับถนนหลัก สาธารณะ แต่สถานที่แห่งนี้มีทางเข้าออกหลายเส้นทาง และเชื่อมต่อถนนหลัก เช่น ลาดพร้าว รามคำแหง ซึ่งสามารถดึงกลุ่มเป้าหมายเข้ามาใช้บริการได้ เช่น ศูนย์การค้าจัดให้มีบริการรถรับ-ส่งผ่านไปมาหน้าโครงการกับจุดต่อรถ กับทางลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ เพื่อสะดวกในการเดินทางของผู้ใช้บริการและคล่องตัวในการเดินทาง เป็นต้น

ด้านผลิตภัณฑ์ ควรเอาพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ทางด้านอื่นๆ เช่น ควรปรับพื้นที่ฟังก์ชั่นการใช้งานให้เหมาะสม ส่วนทางด้านสภาพสิ่งแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ควรเพิ่มที่นั่งเล่น ทำงานหรือพักผ่อนมากขึ้น ส่วนคนที่เข้ามาจะเล็งเห็นถึงความหลากหลายของร้านค้า ทางศูนย์ควรจะติดต่อร้านค้าอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ร้านอาหาร เป็นต้น

ด้านราคาในด้านราคาต้องเหมาะสมกับคุณภาพสินค้า และหากมีช่วงโปรโมชั่นลดราคาตามเทศกาลแล้วควรดูเรื่องราคาที่ลดแล้ว ซึ่งควรจะอยู่ในเกณฑ์ที่ผู้ที่เข้ามาใช้บริการสามารถซื้อได้ และเทียบแล้วราคาลดลงจริงไม่แพงจนเกินไป ส่วนในด้านราคาของสินค้ามีความแน่นอนถูกต้องควรจะติดป้ายให้ชัดเจน หากจะลดราคาก็ควรติดป้ายให้ชัดเจนจากราคาเดิมเป็นราคาใหม่

ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ควรจะต้องจัดช่วงโปรโมชั่นของร้านค้าหรือทางศูนย์ร่วมกับร้านค้าให้เพิ่มมากขึ้น ทั้งจัดร่วมกับร้านอื่นๆ จัดให้มีของแถมเพิ่มขึ้น จัดกิจกรรมภายในเพิ่มขึ้น เพื่อดึงลูกค้าให้เข้ามาใช้บริการในศูนย์การค้าอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา, 2555, **สถิติสำหรับงานวิจัย**, พิมพ์ครั้งที่ 6, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กำพล อนันตพรพาณิชย์, 2553, **พัฒนาการคอมมูนิตี้ มอลล์ ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล**, วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมและผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นทษร สุขสารอมรกุล, 2554, **ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคในห้างสรรพสินค้าซีคอนสแควร์** [Online], Available: http://repository.rmutp.ac.th/

บริษัท สยามฟิวเจอร์ดีเวลอปเมนท์ จำกัด (มหาชน), 2556, **รายงานประจำปี 2556** [Online], Available: www.siamfuture.com [22 ตุลาคม 2556].

พิจาริน ปาณะวีระ, 2554, "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าโรบินสัน", **รายงานการวิจัยวิชาเศรษฐศาสตร์**, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิภาวรรณ วงษ์ทองเหลือ, 2555, "**การตอบสนองทางด้านอารมณ์และความพึงพอใจองลูกค้าในการใช้บริการศูนย์การไลฟ์สไตล์ในเขตสุขุมวิท 24 ถึง 63**", การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2555, 13 ตุลาคม 2555, ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์, กรุงเทพฯ.

ศศิวิมล มณีเหล็ก, 2554, "**ทัศนคติและความพึงพอใจในการใช้บริการ K- Mobile Banking Plus ของบุคลากรและนักศึกษา**", รายงานการวิจัยวิชาเศรษฐศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการทำงาน การสื่อสารภายในองค์กรและความผูกพันในองค์กร กรณีศึกษา บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)

Relationship between Job Satisfaction, Organization Communication, and Organization Commitment: A Case Study of the Siam Cement Public Company Limited

กรณิการ์ พีรานนท์,[1] ภัสรา พงษ์สุขเวชกุล[1]

Kornnika Berananda,[1] Patsara Pongsukvajchakul[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจในการทำงาน การสื่อสารภายในองค์กร และระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงาน บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการทำงาน การสื่อสารภายในองค์กร และระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงาน บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) โดยมีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา ตำแหน่ง และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 3) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจในการทำงานกับระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงาน บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) 4) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารภายในองค์กรกับระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงาน บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 326 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์หาความแตกต่างของข้อมูลค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม(t-test) การวิเคราะห์หาความแตกต่างของข้อมูล (One-Way ANOVA) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study levels of job satisfaction, organization communication, and organization commitment of the employees; 2) to compare the levels of organization commitment with personal characteristics such as age, gender, level of education, position, and years of working; 3) to study relationship between job satisfaction and organization commitment of the employees; and 4) to study relationship between organization communication and organization commitment of 326 employees. The statistics used for the data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA, and Pearson Product Moment Correlation Coefficient.

Key Words: Job Satisfaction, Organization Communication, Organization Commitment.

* Corresponding author; e-mail address: Kornnika.be@gmail.com

[1] สาขาการบริหารและพัฒนาอุตสาหกรรม ภาควิชาการจัดการธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา

[1] Department of Industrial Administration and Development, Faculty of Management Sciences, Kasetsart University, Kasetsart University Sriracha Campus

คำนำ

ปัจจุบันพบว่าพนักงานมีแนวโน้มของอัตราการลาออกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจและตลาดแรงงาน รวมถึงกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ขยายตัว ซึ่งสาเหตุอาจเกิดจากขาดความผูกพันในองค์กร ผลสำรวจจากบริษัท เฮย์กรุ๊ป ประเทศไทย (โพสต์ทูเดย์, 2557: 17) สอดคล้องกับการสำรวจของฝ่ายพัฒนาระบบจัดหางาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน พบว่าจำนวนผู้ลาออกในปี พ.ศ. 2555-2557 มีจำนวนเพิ่มขึ้นตามลำดับโดยคิดจากผู้ที่ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนขอรับประโยชน์ทดแทน และจากอัตราการลาออกดังกล่าวข้างต้นพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่ทำให้พนักงานลาออกคิดเป็นร้อยละ 84.87 คือต้องการเปลี่ยนงาน สำรวจโดยกองวิจัยตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน แสดงถึงระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงานในปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้ระดับความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาวลดน้อยลง (รุ่งโรจน์ อรรถานิทธิ์, 2554: 19) องค์กรควรสร้างความผูกพันให้แก่พนักงานในองค์กร โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาและรักษาพนักงานซึ่งนับเป็นกลไกพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้าและเติบโตในโลกธุรกิจได้อย่างมั่นคง หากองค์กรมีพนักงานที่มีประสิทธิภาพและปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพและสามารถรักษาให้พนักงานให้คงอยู่กับองค์กรได้องค์กรย่อมต้องได้รับความสำเร็จ (บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน), 2558)

ความผูกพันในองค์กรเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมของพนักงาน การมีความผูกพันทางใจ ความพึงพอใจในงานที่ทำ และความผูกพันเป็นทัศนคติที่ก่อเกิดและพัฒนาไปอย่างช้าๆตามเวลาที่ผ่านไป ซึ่งก่อเกิดความสัมพันธ์ที่มากขึ้นเรื่อยๆ ระหว่างบุคคลกับองค์กร Porter and Steers (1974 อ้างใน นิธิพรรณ พิทักษ์, 2553: 18) เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ทุกองค์กรต้องการจากพนักงานที่ส่งผลต่อความสม่ำเสมอของการมาทำงานของพนักงาน การลดลงของสถิติการขาดงาน ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น รวมถึงพฤติกรรมอื่นๆ ที่ส่งเสริมการทำงาน เช่น การทุ่มเททำงาน นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ที่องค์กรกำหนดให้ (รุ่งโรจน์ อรรถานิทธิ์, 2554: 19) ซึ่งความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานทำให้พนักงานมีพฤติกรรมที่ส่งผลในทางบวกต่อองค์กร เมื่อพนักงานเกิดความพึงพอใจในสิ่งที่ตนเองทำอยู่ก็จะเกิดการแสดงออกพฤติกรรมหรือการกระทำที่ส่งผลดีต่อองค์กร รวมถึงการสื่อสารภายในองค์กรยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สามารถสร้างให้เกิดความผูกพันในองค์กรได้และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานการสื่อสารภายใน (อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี, 2555: 113-185) เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับพนักงานทุกระดับให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยจัดระบบการสื่อสารที่ต่อเนื่องโดยผ่านช่องทางการสื่อสารแบบต่างๆ ที่จะช่วยลดปัญหาการรับรู้ที่ผิดพลาดหรือบิดเบือนจากความเป็นจริง ซึ่งอาจเป็นชนวนหนึ่งที่ทำให้พนักงานขาดความผูกพันในการทำงานกับองค์กรต่อไป (รุ่งโรจน์ อรรถานิทธิ์, 2554: 19)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจในการทำงาน การสื่อสารภายในองค์กร และระดับความผูกพันในองค์กรของบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด(มหาชน) ในครั้งนี้ เนื่องจากบริษัทได้วางรากฐานการบริหารจัดการงานบุคคล “อย่างทุ่มเท จริงจังและใส่ใจ มาตลอดระยะเวลา 100 ปีที่ผ่านมา” บริษัทถือว่า “พนักงาน” ไม่ใช่แค่ “คนทำงาน”แต่เป็น “ทรัพยากร” ที่มีค่ายิ่งขององค์กร และสามารถทำให้ได้รับรางวัล Thailand Corporate Excellence Award: องค์กรที่มีความเป็นเลิศด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล (HR Management Excellence) มาเป็นเวลา 12 ปีต่อเนื่องกันมาตลอดตั้งแต่ในปี

2544-2556 นอกจากนี้ยังได้ดำเนินธุรกิจตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้หลักบรรษัทภิบาลที่ดีจนได้รับการยอมรับในวงกว้าง และเป็นแบบอย่างให้กับองค์กรอื่นๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก

การศึกษาครั้งนี้ วิเคราะห์และเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการทำงาน การสื่อสารภายในองค์กร และระดับความผูกพันในองค์กร รวมถึงหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจในการทำงานการสื่อสารภายในองค์กรกับระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงาน โดยผลที่ได้จากการศึกษาอาจใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการวางแผนให้กับฝ่ายบริหารเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางและพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อเพิ่มระดับความผูกพันในองค์กรและปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงองค์กรเพื่อเพิ่มระดับความผูกพันในองค์กรมากยิ่งขึ้น

Picture 1 Framework

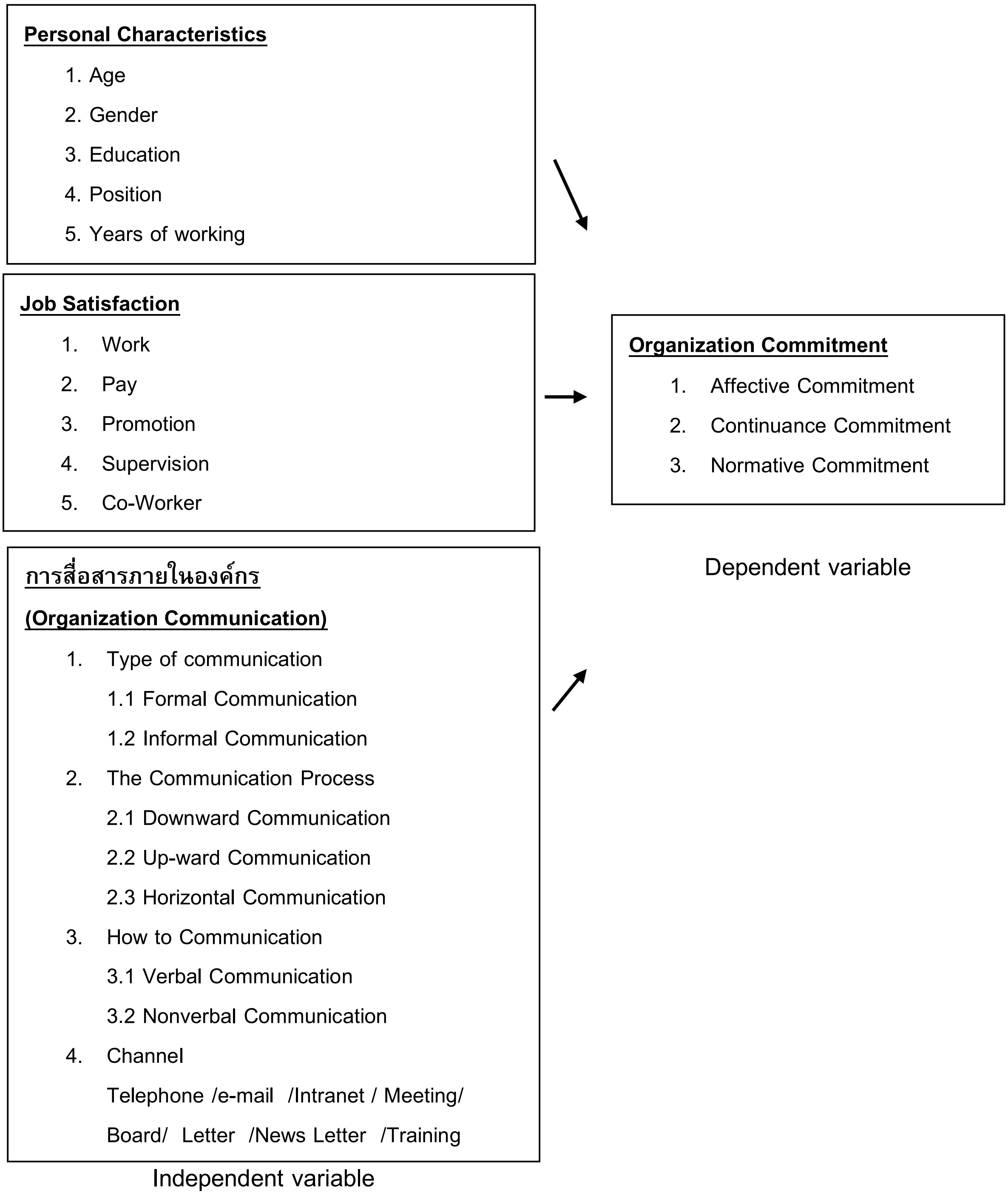

จากกรอบแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานโดยใช้ทฤษฎีของ Steers and Porter (1991) สรุปว่า องค์ประกอบเกี่ยวกับความพึงพอใจในบริบทของงาน (CSAT = Context Satisfaction) มี 5 ประการ ประกอบด้วย คือ สภาพงาน รายได้ การส่งเสริมสนับสนุน การควบคุมดูแลและเพื่อนร่วมงาน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารภายในองค์กรโดยจำแนกรูปแบบออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ จำแนกตามประเภทของการสื่อสาร ทิศทางของการสื่อสาร การใช้ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร และจำแนกตามช่องทางของการสื่อสาร (อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี, 2555: 113-185)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผูกพันในองค์กรโดยใช้ทฤษฎีของ Allen and Mayer (1990) โดยพิจารณาถึง ความผูกพันในองค์กรที่แสดงออกมาใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ความผูกพันในด้านความรู้สึก ความผูกพันในด้านความคงอยู่กับองค์กร และความผูกพันในด้านบรรทัดฐาน ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันในองค์กร

วิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ภายในสำนักงานใหญ่บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่ ถนนบางซื่อ กรุงเทพฯ จำนวน 326 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณา โดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์หาความแตกต่างของข้อมูลค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม (t-test) การวิเคราะห์หาความแตกต่างของข้อมูล (One-Way ANOVA) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจในการทำงาน การสื่อสารภายในองค์กร และระดับความผูกพันในองค์กร

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

การศึกษาในครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) มีจำนวน 326 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2 และเพศหญิงจำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุต่ำที่สุดคือ 24 ปีและมีอายุสูงสุด 56 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยประมาณเท่ากับ 33 ปี 10 เดือน เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พบว่าจบการศึกษาชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 57.7 รองลงมาได้แก่ระดับปริญญาโทจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7 และระดับสูงกว่าปริญญาโทจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 เมื่อพิจารณาถึงตำแหน่งงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปฏิบัติงานจำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 และระดับผู้บริหารและระดับหัวหน้างานจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 อย่างละเท่าๆกัน สำหรับระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในองค์กรของกลุ่มตัวอย่างต่ำที่สุดคือ 2 ปี และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในองค์กรนานที่สุดคือ 33 ปี โดยเฉลี่ยมีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในองค์กรประมาณเท่ากับ 10 ปี 9 เดือน

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจในการทำงาน ระดับการสื่อสารภายในองค์กรและระดับความผูกพันในองค์กร

กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.61, S.D.=.36) เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบพบว่าความพึงพอใจในการทำงานด้านเพื่อนร่วมงาน การควบคุมดูแล การส่งเสริมสนับสนุน และ

รายได้อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 3.93 3.47 และ 3.44 ตามลำดับ ส่วนความพึงพอใจในการทำงานด้านสภาพงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 ส่วนการสื่อสารภายในองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.42, S.D.=.34) เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบพบว่าการสื่อสารภายในองค์กรด้านทิศทางหรือลักษณะการสื่อสาร การใช้ภาษาในการสื่อสาร และประเภทของการสื่อสาร อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 3.54 และ 3.46 ตามลำดับ ส่วนการสื่อสารภายในองค์กรด้านช่องทางในการสื่อสาร อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74 ส่วนระดับความผูกพันในองค์กร พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความผูกพันในองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.46, S.D.=.35) เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบพบว่า ระดับความผูกพันในองค์กรด้านความรู้สึกอยู่ในระดับสูงเพียงองค์ประกอบเดียว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ส่วนระดับความผูกพันในองค์กรด้านการคงอยู่และด้านบรรทัดฐานทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 และ 3.22 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระดับความพึงพอใจในการทำงาน ระดับการสื่อสารภายในองค์กรและระดับความผูกพันในองค์กร

พนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ประกอบด้วย อายุ การศึกษาตำแหน่งงาน อายุการทำงาน มีระดับความผูกพันในองค์กรแตกต่างกัน

ระดับความพึงพอใจในการทำงานโดยรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .330 แสดงว่าระดับความพึงพอใจในการทำงานโดยรวมกับระดับความผูกพันในองค์กรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบพบว่าระดับความพึงพอใจในการทำงานด้านการส่งเสริมสนับสนุน สภาพงาน และการควบคุมดูแลมีความสัมพันธ์กับระดับความผูกพันในองค์กรทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .485 .373 .และ 111 ตามลำดับ ส่วนระดับความพึงพอใจในการทำงานด้านรายได้และเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์กับระดับความผูกพันในองค์กรทิศทางเดียวกันในระดับต่ำมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .130 และ .102 ตามลำดับ

ระดับการสื่อสารภายในองค์กรโดยรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .377 แสดงว่าระดับการสื่อสารภายในองค์กรโดยรวมกับระดับความผูกพันในองค์กรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่า ระดับการสื่อสารภายในองค์กรด้านการใช้ภาษาในการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับระดับความผูกพันในองค์กรทิศทางเดียวกันในระดับสูง โดยมีค่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .819 ส่วนระดับการสื่อสารภายในองค์กรด้านทิศทางหรือลักษณะการสื่อสาร ประเภทของการสื่อสาร และช่องทางในการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับระดับความผูกพันในองค์กรทิศทางเดียวกันในระดับต่ำมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .223 .098 และ .025 ตามลำดับ

สรุป

ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ การศึกษา ตำแหน่งงาน อายุการทำงาน แตกต่างกันพบว่ามีระดับความผูกพันในองค์กรแตกต่างกัน พนักงานมีระดับความพึงพอใจในการทำงานระดับสูง การสื่อสารภายในองค์กรในระดับสูง และความผูกพันในองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับสูง และพบว่าความพึงพอใจในการทำงานด้านสภาพงาน รายได้ การส่งเสริมสนับสนุน การควบคุมดูแล และการสื่อสารภายในองค์กรด้านทิศทางหรือลักษณะการสื่อสาร การ

ใช้ภาษาในการสื่อสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 อภิปรายระดับความพึงพอใจในการทำงาน การสื่อสารภายในองค์กรและระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงาน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศแตกต่างกันพบว่ามีระดับความผูกพันในองค์กรไม่แตกต่างกันแสดงว่าเพศหญิงและเพศชายมีระดับความผูกพันในองค์กรไม่แตกต่างกันมีแนวโน้มว่าองค์กรนั้นถือว่าพนักงานทุกคนเป็นทรัพย์สินที่มีค่าที่สุดขององค์กรและได้ให้ความสำคัญต่อคุณค่าของพนักงานอย่างมาก และจากรายงานประจำปี 2557 บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) มีการสื่อสารและเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้สอดคล้องกับการทำงานและกลยุทธ์ทางธุรกิจอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความผูกพันในองค์กรของพนักงานทั้งหมด (บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน), 2558: 66) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิชาติ จิวิริยะวัฒน์ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน : ศึกษากรณีพนักงานสำนักงาน บริษัท อีซูซุ มอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด” พบว่า พนักงานสำนักงานบริษัท อีซูซุมอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัดมีความผูกพันต่อองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรไม่แตกต่างกันในเรื่องของเพศและปัจจัยสภาพแวดล้อมของงานและปัจจัยลักษณะงานมีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ

2. ความพึงพอใจในการทำงานพบว่าด้านสภาพงานอยู่ในระดับปานกลางเพียงองค์ประกอบเดียวและเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยแล้วพบว่าด้านสภาพงานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดแสดงว่าพนักงานมีแนวโน้มได้รับงานที่มีลักษณะไม่เหมาะสมกับความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน และไม่สามารถนำมาพัฒนาความรู้ความสามารถ ซึ่งในขณะที่ผลการวิจัยของกิตติมาภรณ์ นิลนิยม (2547) ได้ศึกษาเรื่องความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ภายหลังการควบรวมกิจการกับธนาคารศรีนคร จำกัด (มหาชน) ปี 2545 : ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานใหญ่ พบว่าตัวแปรด้านลักษณะงาน ได้แก่ ความมีอิสระในการทำงาน ความหลากหลายของงาน ความเข้าใจในกระบวนการทำงาน งานที่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นผลป้อนกลับของงาน ความคาดหวังในโอกาสความก้าวหน้าของการทำงาน และตัวแปรด้านประสบการณ์ที่ได้จากการทำงาน ได้แก่ ความมั่นคงและน่าเชื่อถือขององค์กร ความคาดหวังที่จะได้รับการตอบสนองต่อองค์กรความพึ่งพิงได้ขององค์กร และทัศนคติต่อเพื่อนร่วมงานขององค์กร เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของกฤษกร ดวงสว่าง (2540) ได้ศึกษาเรื่อง”ความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรในธุรกิจปิโตเลี่ยม” พบว่าด้านสภาพงานที่มีความมีอิสระในการทำงานมีความสัมพันธ์ระดับสูงกับความผูกพันต่อองค์การ

3. การสื่อสารภายในองค์กรพบว่าด้านช่องทางในการสื่อสารที่ประกอบด้วย โทรศัพท์ การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) เครือข่ายสื่อสารผ่านระบบภายในองค์กร (Intranet) การประชุม บอร์ดข่าวสาร หนังสือเวียนวารสารภายใน และการฝึกอบรม อยู่ในระดับปานกลางเพียงองค์ประกอบเดียว แสดงว่าการสื่อสารในองค์กรโดยอาศัยช่องทางในการสื่อสารในรูปแบบดังกล่าวข้างต้นมีความถี่น้อยกว่าการสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตาในลักษณะของการเผชิญหน้า (Face-to-face Communication) มีแนวโน้มว่าช่องทางการสื่อสารดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพที่ดีช่องทางในการสื่อสารในองค์กรไม่เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการจะสื่อสาร เลือกใช้สื่อผิดไม่เหมาะกับสารที่ต้องการจะส่ง

ทำให้สารที่ส่งไม่ชัดเจนยากต่อความเข้าใจ หรือช่องทางในการสื่อสารมีรูปแบบแปลกใหม่ที่สลับซับซ้อน ปริมาณหรือความถี่ไม่เหมาะสมกับผู้รับสาร (อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี, 2555: 113-185)

4. ความผูกพันในองค์กรในด้านการคงอยู่อยู่ในระดับต่ำมากแสดงว่าพนักงานมีการเปรียบเทียบงานตนเองกับงานอื่นๆ มีความพึงพอใจในอาชีพและมีความตั้งใจที่จะลาออกเกิดขึ้น Dunham, Grube and Casteneda (1974 อ้างใน รุ่งโรจน์ อรรถานิทธิ์, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสันต์ฤทัย ลิ่มวีรพันธ์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร (Employee Engagement) กรณีศึกษาบริษัท ระยองเพียวริฟายเออร์ จำกัด (มหาชน)” ศึกษาด้านปัจจัยแรงจูงใจต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานพบว่าพนักงานมีความผูกพันต่อองค์กรในด้านการคงอยู่ในระดับต่ำที่สุดและการที่องค์กรเป็นที่พึ่งได้เป็นปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน

Table 1 Relationship between Job Satisfaction, Organization Communication, And Organization Commitment

variable	(r)	Sig.
Level of Job Satisfaction	.330**	.000
- Work	.373**	.000
- Pay	.130*	.019
- Promotion	.485**	.000
- Supervision	.111*	.045
- Co-Worker	.102	.066
Level of Organization Communication	.377**	.000
- Type of communication	.098	.078
- The Communication Process	.223**	.000
- Verbal / Non Verbal Communication	.819**	.000
- Channel	.025	.650

**Significant at .01

* Significant at 05.

ตอนที่ 2 อภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจในการทำงานและการสื่อสารภายในองค์กรกับระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงานสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความผูกพันในองค์กรระดับต่ำอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าเพื่อนร่วมงานไม่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงาน ซึ่งสอดคล้องกัผลการวิจัยของสันต์ฤทัย ลิ่มวีรพันธ์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง“ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร (Employee Engagement) กรณีศึกษาบริษัทระยองเพียว ริฟายเออร์ จำกัด (มหาชน)” ศึกษาด้านปัจจัยแรงจูงใจต่อความผูกพันต่อองค์กร

ของพนักงานพบว่าด้านสัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานเป็นปัจจัยแรงจูงใจต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานในระดับต่ำสุด

2. ความพึงพอใจในการทำงานด้านการส่งเสริมสนับสนุนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความผูกพันในองค์กรสูงสุด ซึ่งจากระบบบริหารทรัพยากรบุคคลของ บริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) แสดงว่าองค์กรมีนโยบายการส่งเสริมสนับสนุนในการเลื่อนตำแหน่งอย่างชัดเจน มีระบบประเมินผลงานที่ยุติธรรมรวมถึงมีการพัฒนาศักยภาพของพนักงานให้ก้าวหน้าในสายวิชาชีพ (Career Growth) อย่างเท่าเทียมกัน เน้นแนวทางการพัฒนา ส่งเสริมให้พนักงานเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้ความคิดริเริ่มอย่างมีอิสระ พนักงานแต่ละระดับจะได้รับการพัฒนาความรู้ทางด้านธุรกิจโดยได้จัดหลักสูตรพัฒนาความรู้และทักษะตามกลุ่มวิชาชีพต่างๆที่เหมาะสมให้กับพนักงานเพื่อให้พนักงานแต่ละวิชาชีพสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับองค์กรชั้นนำเพื่อเสริมการพัฒนาความเป็นผู้นำ (Leadership) ของพนักงานจัดการระดับสูงรวมถึงมีการพัฒนาศักยภาพและความรู้ความสามารถของพนักงานให้ทันต่อการรับมือความท้าทายและการเติบโตที่รวดเร็วของธุรกิจเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการเติบโตอย่างยั่งยืนของธุรกิจ ทำให้พนักงานได้รู้ว่ามีโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้าในงานที่กำลังทำอยู่ ทั้งหมด (บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) , 2558: 66) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกิตติมาภรณ์ นิลนิยม (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ภายหลังการควบรวมกิจการกับธนาคารศรีนคร จำกัด (มหาชน) ปี 2545 : ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานใหญ่ พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันขององค์กร คือ ตัวแปรด้านลักษณะงาน ได้แก่ ความคาดหวังในโอกาสความก้าวหน้าของการทำงานและความมีอิสระในการทำงาน ความหลากหลายของงาน ความเข้าใจในกระบวนการการทำงานที่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และผลป้อนกลับของงาน

3. การสื่อสารภายในองค์กรด้านการใช้ภาษาในการสื่อสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความผูกพันในองค์กรสูงสุด ซึ่งแสดงว่าวัจนภาษาและอวัจนภาษามีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจผู้ฟังได้มากกว่าภาษาเขียน การสื่อสารกับพนักงานด้วยคำพูดที่ดีจะสามารถชี้แจง สื่อสาร สร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องบนแนวทางการดำเนินธุรกิจรวมถึงข้อมูลทั่วไปขององค์กรรวมถึงสามารถส ร้างบรรยากาศการสื่อสาร (Communication Climate) ที่ดีได้ ในส่วนของอวัจนภาษาคือการใช้พฤติกรรมทางร่างกาย เช่น ภาษากาย ท่าทางการสบตาหรือการใช้ปริภาษาซึ่งเป็นน้ำเสียงที่ใช้ประกอบถ้อยคำเพื่อการสื่อสาร แสดงอารมณ์ของผู้พูด ซึ่งเป็นภาษาอีกประเภทหนึ่งที่ใช้เพื่อแสดงความหมาย การใช้อวัจนภาษาเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เราเข้าใจวัจนภาษาได้ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยทั้งสองสิ่งนี้มีบทบาทสำคัญที่สนันสนุนกันในการสื่อสารเพื่อให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเชิงลึกเช่น เมื่อมีประชุมภายในองค์กรเพื่อให้พนักงานทุกคนเข้าใจและปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันส่วนใหญ่จะใช้วิธีพูดคุยโดยใช้วัจนภาษา รับฟัง แล้วแก้ปัญหาร่วมกันซึ่งเป็นวิธีที่ใช้มาตลอด และเพื่อทำให้การสื่อสารมีความต่อเนื่องกัน (Regulating) จะใช้อวัจนภาษาเช่น การสบตา พยักหน้า ฯลฯ เพื่อแสดงความเข้าใจ ทำให้การสนทนาไหลลื่นต่อเนื่อง ช่วยให้สื่อความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้นและเพิ่มหรือเสริมน้ำหนักให้แก่คำพูดในการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกหรือแสดงภาพจากตัวอักษรให้ชัดเจนมากขึ้น สำหรับในการปฏิบัติงานจะสำเร็จได้ก็เพราะมีการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจนเป็นตัวเชื่อมระหว่างกระบวนการวิธีการทำงานการวางแผนงาน การบริหารงานบุคคล การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบังคับบัญชาการประสานงานและการประเมินผลงาน การติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและสร้างความเชื่อร่วมกันจึงมีความสำคัญมากต่อการบริหารองค์กรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

Downs (อ้างใน Varona, 1996: 119) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการสื่อสารและความผูกพันต่อองค์กรขององค์กร 2 แห่งในประเทศออสเตรเลียพบว่าบรรยากาศการสื่อสาร (Communication Climate) เป็นตัวทำนายการสื่อสารที่สนับสนุนความผูกพันขององค์กรและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Potvin's (อ้างใน Varona, 1996: 119) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการสื่อสารและความผูกพันต่อองค์กรขององค์กร 3 แห่งในสหรัฐอเมริกาประกอบด้วยองค์กรรายย่อย โรงพยาบาลขนาดใหญ่และบริษัทเทคโนโลยีชั้นสูงนานาชาติพบว่าความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความพึงพอใจในการสื่อสารและความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน มีความเกี่ยวพันอย่างมากกับปัจจัยความผูกพัน (Commitment Composites) และบรรยากาศการสื่อสาร (Communication Climate)

4. ทิศทางหรือลักษณะการสื่อสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความผูกพันในองค์กรในระดับต่ำสุด แสดงว่าการสื่อสารจากบนลงล่าง การสื่อสารจากล่างขึ้นบนและการสื่อสารตามแนวนอนมีผลต่อความผูกพันในองค์กรในระดับต่ำสุด ซึ่งตรงกันข้ามกับผลการวิจัยของกัลยิมา โตกะคุณะ (2541) ได้ศึกษาเรื่อง "รูปแบบการสื่อสาร บรรยากาศการสื่อสารในองค์กรความพึงพอใจในการทำงาน และความยึ ดมั่นผูกพันต่อองค์กรของพนักงานไทยในบริษัทอังกฤษ เยอรมัน และฝรั่งเศสในประเทศไทย พบว่าพนักงานไทยในบริษัทอังกฤษ เยอรมัน และฝรั่งเศสมีความพึงพอใจในการสื่อสารและการทำงานที่แตกต่างกัน รูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรทั้ง 3 บริษัท ส่วนใหญ่เป็นลักษณะสองทางมากกว่าทางเดียว ซึ่งทำให้เกิดผลดีต่อองค์กร การสื่อสารจากล่างขึ้นบนในบริษัททั้งสามมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับบรรยากาศในการสื่อสาร ความพึงพอใจในการสื่อสาร ความพึงพอใจในการทำงานและความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กร ซึ่งความพึงพอใจในการทำงาน เป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรได้มากที่สุดและงานวิจัยของปรียพรรณ วรรธนะวาสิน (2550) ได้ศึกษาเรื่อง "ความพึงพอใจของพนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ต่อการสื่อภายในองค์กร ด้านความพึงพอใจในรูปแบบการสื่อสารภายในองค์กร พบว่าพนักงานมีความพึงพอใจในรูปแบบการสื่อสารแบบแนวนอนมากที่สุด รองลงมาคือ แบบล่างสู่บนแบบบนสู่ล่างและแบบข้ามสาย

5. ช่องทางในการสื่อสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความผูกพันในองค์กรในระดับต่ำมากอย่างไม่มีนัยสำคัญ มีแนวโน้มว่าช่องทางในการสื่อสารเป็นเพียงตัวกลางที่ใช้ในการนำข่าวสาร เรื่องราวจากองค์กรไปสู่พนักงาน ช่องทางการสื่อสารไม่สามารถช่วยเพิ่มระดับความผูกพันในองค์กรได้ แต่ในขณะเดียวกันผลการวิจัยของ C.W.Downs, et al. (อ้างใน Varona, 1996: 120) เปรียบเทียบผลการศึกษาข้ามวัฒนธรรมในสหรัฐอเมริกาออสเตรเลียและสาธารณรัฐกัวเตมาลาโดยใช้แบบสอบถามวัดความพึงพอใจ (Communication Satisfaction Questionnaire : CSQ) เป็นเครื่องมือในการศึกษาและพบว่าความถี่ของการสื่อสารส่วนใหญ่ที่ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆสามารถทำนายความผูกพันต่อองค์กรคือความพึงพอใจในการสื่อสารของผู้บริหารระดับกลาง บรรยากาศการสื่อสารและการสื่อสารของผู้บริหารระดับสูงซึ่งความพึงพอใจกับการสื่อสารของผู้บริหารระดับกลางส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรได้ดีกว่าปัจจัยอื่นๆ

6. ประเภทของการสื่อสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความผูกพันในองค์กรในระดับต่ำมากอย่างไม่มีนัยสำคัญแสดงว่าการสื่อสารแบบเป็นทางการและการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการไม่สามารถสร้างให้เกิดความผูกพันในองค์กรได้ ในขณะที่ผลการวิจัยของกัลยิมา โตกะคุณะ (2541) ศึกษาเรื่อง "รูปแบบการสื่อสาร บรรยากาศการสื่อสารในองค์กรความพึงพอใจในการทำงานและความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรของพนักงานไทยในบริษัทอังกฤษ เยอรมันและฝรั่งเศสในประเทศไทย พบว่าพนักงานไทยในบริษัทอังกฤษ เยอรมัน และฝรั่งเศสมีความพึง

พอใจในการสื่อสารและการทำงานที่แตกต่างกัน รูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรทั้ง 3 บริษัท ส่วนใหญ่เป็นลักษณะสองทางมากกว่าทางเดียว การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการในบริษัททั้งสามมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับบรรยากาศในการสื่อสาร ความพึงพอใจในการสื่อสาร ความพึงพอใจในการทำงาน และความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กร ซึ่งความพึงพอใจในการทำงาน เป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรได้มากที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักที่ได้กรุณาให้ความรู้แนะนำแนวทางและให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ในการศึกษา และขอขอบคุณพนักงานบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดีและขอขอบคุณคนในครอบครัวที่คอยสนับสนุนส่งเสริมสำหรับการศึกษาในครั้งนี้จนทำให้สามารถสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ได้อย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน). 2558. (Online). http://www.scghrknowledge.com/award. 20 มิถุนายน 2558.

บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด) มหาชน .(2558. **รายงานประจำปี 2557**. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพมหานคร: มติชนปากเกร็ด.

“ตลาดเปลี่ยนองค์กรยุคใหม่ต้องง้อพนักงาน”. **โพสต์ทูเดย์** (6 กันยายน 2556): 17.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548: **การบริหารงานวิชาการ** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: 130-131.

รุ่งโรจน์ อรรถานิทธิ์. 2554. **การสร้างความผูกพันของพนักงานในองค์กร**. ลัดดา เตมีย์. (บรรณาธิการ). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: หจก.บ้านหนังสือโกสินทร์, 19

นิธิพรรณ พิทักษ์ .2553. **ภาวะผู้นำ ความพึงพอใจและความยึดมั่นผูกพันของพนักงานระดับบังคับบัญชาในกลุ่มพลาสติกอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม.มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี .2555. **พฤติกรรมและการสื่อสารในองค์การ** .พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: 113-185

Downs, C.W., Hazen, and Michael D. 1977. A factor analytic of communication satisfaction. **Journal of Business Communication**. 14: 63-73.

Meyer, P., John, Allen, and J. Nathalie. 1990. The Measurement and Antecedents of Affective, Continuance and Normative Commitment to the Organization. **Journal of Occupational Psychology.** 63: 1 – 18.

Porter, L.W., et al. 1974. Organizational Commitment, Job Satisfaction, and Turnover Among Psychiatric Technicians. **Journal of Applied Psychology.** 59: 603-609.

Steers, R. M. 1977. **Antecedents and outcomes of organizational commitment**. Administrative Science Quarterly, 53: 36-39

Varona, F. 1996. **Relationship between Communication Satisfaction and Organizational**

Commitment in Three Guatemalan Organizations. Journal of Business Communication. 33: 111-140.

การลงทุนในธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวรับจ้าง กรณีศึกษา: ผู้ประกอบการจังหวัดสุพรรณบุรี

Investment in Rice Combine Harvester Service Case Study: Suphanburi Entrepreneur

ชมพูนุช นันทจิต[1*]

Chompunuch Nantajit[1*]

บทคัดย่อ

ธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวมีต้นทุนในการลงทุนและดำเนินการสูง เพื่อเป็นกรณีศึกษางานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวรับจ้าง ความคุ้มค่าในการลงทุน ตลอดจนผลกระทบของผู้ประกอบการรับจ้างเกี่ยวข้าวจากภัยแล้ง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการรถเกี่ยวนวดข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน 6 ราย การสัมภาษณ์ครอบคลุมลักษณะการดำเนินงาน ต้นทุน ผลตอบแทน และความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ งานวิจัยวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุนด้วยต้นทุนและผลตอบแทนหลายช่วงเวลา โดยกำหนดระยะเวลาโครงการ 10 ปี แบ่งกรณีศึกษาจากรูปแบบภัยแล้ง เป็น 4 กรณีศึกษา ผลการศึกษาพบว่าถ้าพบภัยแล้งรุนแรงที่สุด ผู้ประกอบการจะมีระยะเวลาคืนทุนแบบคิดลด 8 ปี 7 เดือน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ 993,915.04 บาท อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อค่าใช้จ่ายเท่ากับ 1.13 และอัตราผลตอบแทนภายในโครงการเท่ากับ 12% ซึ่งหมายความว่าการลงทุนในธุรกิจรับจ้างเกี่ยวนวดข้าวคุ้มค่ากับการลงทุน แม้ว่ามีภัยแล้งทุกปีซึ่งส่งผลกระทบกับกิจการเกี่ยวนวดข้าวเป็นอย่างมาก การวิเคราะห์พบว่าการลงทุนในธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวของผู้ประกอบการสุพรรณบุรียังคงคุ้มค่ากับการลงทุน

ABSTRACT

Rice combine harvester service-for-hire has been an expensive business to invest and operate. This research aims to examine the principle of the rice combine harvester service, and to analyze cost-benefit and sensibility when business are faced with drought conditions. Data are collected through in-depth interviews with 6 entrepreneurs from Suphanburi province. Each interview focuses on service operation, cost-benefit, and risk factors to the business. Data are analyzed assuming the business timeframe is 10 years, using 4 severities of drought conditions. Our findings suggest that if entrepreneurs are faced with a harsh case of drought, they will have 8 years and 7 months of discounted payback period. The net present value is 993,915.04 baht. Benefit-Cost ratio is 1.13, with an internal rate of return of 12%. Thus, it is worth investing in the rice combine harvester service. In conclusion, even if drought has a negative impact on the combine harvester service, entrepreneurs still find it profitable to invest and operate.

Key Words: Cost-Benefit, Combine Harvester Service, Investment Feasibility.

* Corresponding author; e-mail address: **chompunuch.nantajit@gmail.com**

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ 10240

[1] Department of Agricultural Economics, Faculty of Economics, Ramkhamhaeng University, Bangkok 10240

คำนำ

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย ในปี 2557 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวแบ่งเป็น ข้าวนาปีจำนวน 61,739,500 ไร่ และข้าวนาปรังจำนวน 15,187,517 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) การเพาะปลูกข้าวจำนวนมากทำให้มีความต้องการเก็บเกี่ยวข้าวจำนวนมากตามไปด้วย ในปี 2557 นั้นไทยมีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวรวมทั้งนาปีและนาปรังกว่า 74 ล้านไร่ ในอดีตการเก็บเกี่ยวข้าวใช้การยืมแรงกันเกี่ยวข้าวหรือเรียกว่า “ลงแขก” แต่ในปัจจุบันเนื่องจากแรงงานเกษตรหายากและมีค่าจ้างสูง ชาวนาจึงนิยมจ้างผู้ประกอบการที่มีรถเกี่ยวนวดข้าวเพื่อทำการเก็บเกี่ยว

รถเกี่ยวนวดข้าวเป็นเครื่องจักรกลการเกษตรที่ถูกพัฒนาให้สามารถเกี่ยวข้าวและนวด(แยกข้าวเปลือกจากรวง)ไปพร้อมกัน ทำให้เกษตรกรประหยัดการใช้แรงงาน เพราะสามารถลดขั้นตอนในการเก็บเกี่ยว ความต้องการใช้บริการรถเกี่ยวนวดข้าวจึงมีมากขึ้นเรื่อยๆ ธุรกิจบริการรับจ้างเกี่ยวข้าวมีขึ้นตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2530 (พรเพ็ญ วิจักษณ์ประเสริฐ, 2535) ธุรกิจรับจ้างเกี่ยวนวดข้าวมีลักษณะการให้บริการเกี่ยวข้าวแยกเมล็ด และนำข้าวเปลือกมาบรรจุรถสำหรับให้เกษตรกรขนไปขาย โดยเกษตรกรจะทำการติดต่อผู้ให้บริการผ่านทางผู้ประกอบการโดยตรงหรือนายหน้าในพื้นที่ (ปรารถนา ม่วงงาม, 2555) ในระยะแรกธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวเป็นไปอย่างดีเพราะว่ามีความต้องการจ้างอยู่ทุกหนแห่ง ปัจจุบันจึงมีผู้ประกอบการธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เกษตรกรบางรายจึงเห็นโอกาสในการลงทุนซื้อเครื่องเกี่ยวนวดข้าว เพื่อนำมาใช้ในการเพาะปลูกของตนและรับจ้างแก่ชาวนารายอื่นๆในพื้นที่ แต่เนื่องมาจากรถเกี่ยวนวดข้าวเป็นเครื่องจักรขนาดใหญ่ซึ่งมีราคาสูง รถเกี่ยวนวดขนาดเล็กไปถึงขนาดใหญ่มีราคาประมาณ 700,000 – 2,000,000 บาท (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2553) จึงนำไปสู่คำถามวิจัยที่ว่าการลงทุนในธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวในปัจจุบันผู้ประกอบการรถเกี่ยวนวดข้าวมีการดำเนินการอย่างไร ต้องเผชิญกับความเสี่ยงอะไรบ้าง ต้นทุนและผลตอบแทนเป็นเช่นไร ใช้รถเกี่ยวนวดข้าวไปกี่ปีถึงจะคุ้มค่ากับต้นทุน เพื่อให้ผู้ที่ต้องการลงทุนทำธุรกิจรับจ้างเกี่ยวนวดข้าวเห็นภาพการลงทุน และนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการลงทุนของตนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวรับจ้าง ความคุ้มค่าในการลงทุน ตลอดจนผลกระทบของผู้ประกอบการรับจ้างเกี่ยวข้าวจากภัยแล้ง

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เน้นทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ประกอบการรถเกี่ยวข้าว ประกอบกับข้อมูลทุติยภูมิเพื่อให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นในวิธีการวิจัย ข้อมูลการติดต่อเพื่อประสานงานกับพื้นที่ ข้อมูลเบื้องต้นของธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวรับจ้างซึ่งช่วยในการการออกแบบ คำถามให้ตรงตามลักษณะของผู้ประกอบการ การเลือกพื้นที่ศึกษามาจากการสัมภาษณ์นายกชมรมรถเกี่ยวข้าวไทย โดยงานวิจัยได้ทราบข้อมูลว่าชมรมรถเกี่ยวข้าวไทยมีผู้ประกอบการรถเกี่ยวข้าวเป็นสมาชิกประมาณ 7,000 ราย มีรถเกี่ยวนวดข้าวประมาณ 45,000 คันทั่วประเทศ ซึ่งรถเกี่ยวทั้งหมดนี้เป็นของผู้ประกอบการภาคกลางประมาณ 12,000 คัน ดังนั้นงานวิจัยจึงเลือกตัวอย่างข้อมูลจากจังหวัดที่มีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวมากที่สุดในภาคกลาง คือ

จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าว จำนวน 2,288,468 ไร่ หรือร้อยละ 14.85 ของพื้นที่ภาคกลางทั้งหมด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) งานวิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการรถเกี่ยวนวดข้าวจำนวน 6 ราย โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก เน้นถามเรื่องการประกอบการ ต้นทุนและผลตอบแทน เช่น ค่าบริการ จำนวนไร่ไปให้บริการ ราคารถเกี่ยว ค่าซ่อมรถ ค่าจ้างแรงงานขับรถเกี่ยว เป็นต้น ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและความเสี่ยงที่ผู้ประกอบการประสบเมื่อรับจ้างเก็บเกี่ยว

การศึกษาวิเคราะห์ด้วยต้นทุนและผลตอบแทนหลายช่วงเวลา หรือการวิเคราะห์โครงการ เพราะธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวรับจ้างเป็นการลงทุนระยะยาว มีค่าใช้จ่ายหรือรายได้เกิดขึ้นหลายปี จึงต้องแปลงค่าเงินให้อยู่ ณ เวลาเดียวกัน เนื่องจากค่าของเงินจะเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา (สมศักดิ์ เพียบพร้อม, 2531) ซึ่งค่าหลักที่จะนำมาใช้ประกอบด้วย

ระยะเวลาคืนทุนคิดลด (Discount Payback Period: DPB) คือ การคำนวณหาจุดคุ้มทุนในโครงการ โดยใช้วิธีคิดกระแสเงินสดสะสมที่ได้รับจากอนาคตให้เป็นมูลค่าปัจจุบัน การคำนวณแสดงได้ดังสมการดังนี้

$$\text{ระยะเวลาคืนทุนคิดลด} = \text{จำนวนปีก่อนคืนทุน} + \frac{\text{มูลค่าปัจจุบันของเงินส่วนที่ยังไม่ได้คืนทุน}}{\text{มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นในปีที่คืนทุน}}$$

มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) คือ ผลต่างระหว่างมูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์รวมกับมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนรวมของโครงการนั้น สามารถหาได้จากสูตร ดังนี้

$$NPV = \sum_{t=0}^{n} \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t}$$

โดยที่ B_t คือ ผลประโยชน์ตลอดอายุโครงการในปีที่ t C_t คือ ต้นทุนตลอดอายุโครงการปีที่ t

r คือ อัตราดอกเบี้ย n คือ อายุโครงการ

t คือ ระยะเวลาโครงการคือตั้งแต่ปีที่ 0,1,2,3….n

อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อค่าใช้จ่าย (Benefit Cost Ratio: BCR หรือ B/C ratio) คือ อัตราส่วนระหว่างมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทน (Present Value of Benefits: PVB) กับมูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายตลอดอายุโครงการ (Present Value of Costs: PVC) ค่าใช้จ่ายในที่นี้ก็คือค่าใช้จ่ายทั้งทางด้านทุน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและบำรุงรักษา การคำนวณอัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อค่าใช้จ่ายโดยใช้สูตรดังนี้

$$BCR = \sum_{t=1}^{n} \frac{B_t}{(1+r)^t} \Bigg/ \sum_{t=1}^{n} \frac{C_t}{(1+r)^t}$$

อัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (Internal Rate of Return: IRR) คือ อัตราคิดลดที่จะทำให้ผลประโยชน์ตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่ได้คิดลดเป็นค่าใช้จ่ายในปัจจุบันเท่านั้น อัตราคิดลดที่กล่าวถึงจึงเป็นอัตราความสามารถของเงินลงทุนที่จะก่อให้เกิดรายได้คุ้มกับเงินลงทุนเพื่อการนั้นพอดี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือหาดูว่าอัตราคิดลดตัวไหนที่จะทำให้ NPV มีค่าเป็นศูนย์

เกณฑ์ชี้วัดการวิเคราะห์การลงทุนแบบปรับมูลค่าของเงินตามเวลาคือ NPV, B/C ratio และ IRR สามารถสรุปเกณฑ์เพื่อพิจารณาในการตัดสินใจจากตารางที่ 1 (Table 1)

Table 1 Criterion of NPV B/C ratio and IRR for investment decision.

Feasibility of investment	NPV (baht)	B/C ratio	IRR (%) compare with loan interest rate
Worth investment	+	> 1	> loan interest rate
Normal profit investment	0	= 1	= loan interest rate
Not worth the investment	-	< 1	< loan interest rate

ที่มา: ชูชีพ พิพัฒน์ศิถี (2544)

โดยมีขอบเขตการศึกษาให้โครงการมีระยะเวลา 10 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 (คิดจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จากการสัมภาษณ์) กำหนดให้มีปีที่ 0 เพื่อคิดอัตราคิดลดตั้งแต่ปีที่ 1 และสร้างแบบจำลองการลงทุน สมมุติให้ผู้ประกอบการ 1 ราย ลงทุนโดยซื้อรถเกี่ยวนวดข้าว 1 คัน รถเทลเลอร์ 1 คัน และมีโรงรถทำจากไม้ 1 โรง ทั้งนี้เพราะต้องการให้เห็นภาพการลงทุนในธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวรับจ้างของผู้ประกอบการรายใหม่ที่พึ่งเริ่มลงทุน จึงกำหนดให้มีการลงทุนเฉพาะสิ่งที่จำเป็นในเบื้องต้นเท่านั้น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการรถเกี่ยวนวดข้าวรับจ้าง พบว่า ผู้ประกอบการมีความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจจากความไม่แน่นอนต่างๆ เช่น รถเกี่ยวข้าวเสีย หรือตกหลุมระหว่างเกี่ยวข้าวทำให้เสียโอกาสในการเก็บเกี่ยวและเสียค่าซ่อมรถเกี่ยว โดนนายหน้านอกพื้นที่โกงเงินค่าเกี่ยว หรือการจ่ายเงินช้าทำให้ผู้ประกอบการขาดสภาพคล่องทางการเงิน เป็นต้น แต่ความเสี่ยงที่ผู้ประกอบการรถเกี่ยวนวดข้าวรับจ้างพบและระบุว่าส่งผลกระทบมากที่สุด คือ ภัยแล้ง เพราะภัยแล้งนี้ส่งผลต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยตรง ทำให้เกษตรกรไม่สามารถปลูกข้าวในฤดูนาปรังได้ หมายความว่าผู้ประกอบการรถเกี่ยวข้าวจะเสียพื้นที่เก็บเกี่ยว ดังนั้นการศึกษานี้จึงแบ่งเป็น กรณีศึกษาตามรูปแบบภัยแล้ง กรณีศึกษามีจำนวน 4 กรณี ประกอบด้วย

กรณีที่ 1 กำหนดให้ไม่เกิดภัยแล้งเลย (ภาคกลางเก็บเกี่ยวได้ 3 ครั้ง) พื้นที่เก็บเกี่ยวภาคกลาง 2,100 ไร่ ค่าจ้าง 450 บาท/ไร่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 900 ไร่ ค่าจ้าง 600 บาท/ไร่ รายได้ 1,485,000บาท/ปี

กรณีที่ 2 กำหนดให้เกิดภัยแล้งหนักทุกๆ 3 ปี (ปีที่เกิดภัยแล้งหนักภาคกลางเก็บเกี่ยวได้เพียง 1 ครั้ง) ในปีที่ภัยแล้งหนักพื้นที่เก็บเกี่ยวภาคกลางลดเหลือ 700 ไร่/ปี รายได้ปีที่แล้งหนัก 855,000 บาท/ปี ลดลงร้อยละ 42.42

กรณีที่ 3 กำหนดให้เกิดภัยแล้งปกติต่อเนื่องทุกปี (ปีที่เกิดภัยแล้งปกติภาคกลางเก็บเกี่ยวได้ 2 ครั้ง) ในปีที่แล้งปกติ พื้นที่เก็บเกี่ยวภาคกลางลดเหลือ 1400 ไร่/ปี รายได้ปีที่แล้ง 1,170,000 บาท/ปี ลดลงร้อยละ 21.21

กรณีที่ 4 กำหนดให้ไม่เกิดภัยแล้ง เกิดภัยแล้งปกติ และแล้งมากสลับกันในแต่ละปี

ผลการศึกษา

ผู้ประกอบการรถเกี่ยวนวดข้าวจังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่เริ่มต้นอาชีพมาตั้งแต่ประมาณ 20 ปีที่แล้ว จากที่ประเทศไทยมีการนำเข้ารถเกี่ยวข้าว เรียกได้ว่าสุพรรณบุรีเป็นพื้นที่แรกๆในประเทศไทยที่มีการเริ่มต้นใช้รถเกี่ยวข้าวและการรับจ้างเกี่ยวข้าว ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นชาวนาที่มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวมาก แรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้างไม่เพียงพอในการเก็บเกี่ยวข้าว จึงลงทุนซื้อรถเกี่ยวข้าวมาใช้ในที่นาของตนเอง ทั้งนี้รถเกี่ยวข้าวมีราคาสูงเพื่อให้คุ้มค่าแก่การใช้งาน จึงเริ่มมีการรับจ้างเกี่ยวข้าวเกิดขึ้น กิจการรับจ้างเกี่ยวข้าวได้รับ

ความนิยมอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการในยุคแรก (ประมาณปี 2530 -2540) นั้นไม่จำเป็นต้องหาลูกค้าเองเลย เพราะมีความต้องการใช้รถเกี่ยวสูงมาก ผู้ประกอบการในยุคแรกจึงประสบความสำเร็จและมีกำไรมาก กำไรนี้เอง ที่จูงใจให้ผู้ประกอบการรายอื่นเข้าสู่ตลาดรับจ้างเกี่ยวข้าวมากขึ้น และแย่งพื้นที่เกี่ยวข้าวกัน ต่อมาผู้ประกอบการรับจ้างเกี่ยวจึงปรับตัวด้วยการออกไปรับจ้างเกี่ยวข้าวในพื้นที่อื่นที่มีช่วงเวลาเกี่ยวข้าวไม่ตรงกัน เช่น ในพื้นที่ปลูกข้าวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น

ผู้ประกอบการรถเกี่ยวนวดข้าวจังหวัดสุพรรณบุรีนิยมใช้รถเกี่ยวนวดข้าวที่ประกอบโดยบริษัทในประเทศ ซึ่งเป็นรถเกี่ยวนวดข้าวขนาดใหญ่ (Figure 1) ราคาประมาณ 1,800,000 – 2,400,000 บาท/คัน สามารถอุ้มข้าวเปลือกขณะเก็บเกี่ยวได้ประมาณ 2.5 ตัน เก็บเกี่ยวได้เฉลี่ยวันละ 30 ไร่/คัน ผู้ประกอบการ 1 รายมีรถเกี่ยวข้าวเฉลี่ยประมาณคนละ 3-4 คัน ผู้ประกอบการจะออกเก็บเกี่ยวข้าวให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ คือ ข้าวนาปรังในภาคกลาง 3 ครั้ง/ปี (สุพรรณบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง) และไปเก็บเกี่ยวข้าวนาปีในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีก 1 ครั้ง (เก็บเกี่ยวในช่วงเดือนพ.ย. – ม.ค.) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความสามารถด้านการเป็นช่างซ่อมเพราะต้องหมั่นดูแลและซ่อมแซมรถเกี่ยวนวดข้าวอยู่เสมอ

รูปแบบต้นทุนและการดำเนินการเก็บเกี่ยวในพื้นที่สุพรรณบุรีและบริเวณใกล้เคียง (ภาคกลาง เช่น อยุธยา อ่างทอง นครปฐม) แตกต่างกับพื้นที่ตะวันออกเฉียงเหนือ ในพื้นที่ใกล้เคียงผู้ประกอบการหาผู้จ้างเก็บเกี่ยวข้าวจากสายสัมพันธ์ เช่น เครือญาติ คนรู้จัก คนในตำบลเดียวกัน เป็นต้น ซึ่งผู้จ้างเก็บเกี่ยวข้าวมักจะติดต่อกับผู้ประกอบการโดยตรง แต่ในพื้นที่ที่ห่างไกลจากภูมิลำเนาของผู้ประกอบการ (ในกรณีศึกษานี้พบว่าผู้ประกอบการนิยมไปเกี่ยวข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงฤดูนาปี เช่น จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ เป็นต้น) ผู้ประกอบการมีการจ้างนายหน้าที่รู้จักคนในพื้นที่นั้นๆ เพื่อทำหน้าที่ติดต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และรวบรวมพื้นที่เก็บเกี่ยวให้แก่ผู้ประกอบการ นอกจากนี้นายหน้ายังมีหน้าที่เก็บเงินจากเกษตรกรให้แก่ผู้ประกอบการด้วย นายหน้าบางรายจะอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการ เช่น จัดหาอาหารและที่พักให้ทีมเกี่ยวข้าว เป็นต้น

อย่างไรก็ดีการศึกษานี้วิเคราะห์โดยสร้างแบบจำลองการลงทุน สมมุติให้ผู้ประกอบการผู้เริ่มต้นลงทุน 1 ราย ลงทุนโดยซื้อรถเกี่ยวนวดข้าว 1 คัน รถเทลเลอร์ 1 คัน และมีโรงรถทำจากไม้ 1 โรง ทั้งนี้เพราะต้องการให้เห็นภาพการลงทุนในธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวรับจ้างของผู้ประกอบการรายใหม่ที่พึ่งเริ่มลงทุน จึงกำหนดให้มีการลงทุนเฉพาะสิ่งที่จำเป็นในเบื้องต้น ต้นทุนและผลตอบแทนเฉลี่ยดัง (Table 2)

Figure 1 Big combine harvester

Table 2 Cost and revenue of combine harvester service

Cost and revenue list	Mean	SD
Cost		
Combine harvester price (Baht)	2,233,333.33	208,166.60
Combine harvester salvage value (Baht)	650,000.00	252,487.62
Combine harvester maintenance year 1-3 (Baht/year)	110,000.00	-
Combine harvester maintenance year 4-6 (Baht/year)	165,000.00	-
Combine harvester maintenance year 7-10 (Baht/year)	200,000.00	-
Trailer price (Baht)	1,166,666.67	57,735.03
Trailer salvage value (Baht)	445,000.00	156,311.65
Trailer maintenance year 1-5 (Baht/year)	25,000.00	-
Trailer maintenance year 6-10 (Baht/year)	50,000.00	-
Garage (Baht)	400,000.00	264,575.13
Garage salvage value (Baht)	96,666.67	89,628.86
Combine harvester driver (Baht/rai)	34.00	4.20
Trailer driver (Baht/rai)	20.00	-
Combine harvester fuel (Baht/rai)	3.60	0.40
Trailer fuel (Baht/rai)	3.63	1.60
Other region travel (Baht)	4,833.33	1,169.05
Other region commission (Baht/rai)	50.00	-
Revenue		
Harvest area (rai)	2,095.83	152.43
Service price (Baht/rai)	458.33	12.91
Other region harvest area (rai)	883.33	325.06
Other region service price (Baht/rai)	591.67	66.46

เมื่อนำข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทนมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการลงทุน (Table 3) พบว่า กรณีที่ 1 กรณีนี้เป็นกรณีที่มีผลจากการลงทุนดีที่สุด เพราะกำหนดให้ผู้ประกอบการไม่ประสบกับภัยแล้งเลย กรณีนี้ผู้ประกอบการจะมีระยะเวลาคืนทุนคิดลดจากรถเกี่ยวนวดข้าวขนาดใหญ่ 1 คันและต้นทุนอื่นๆ 5 ปี 3 เดือน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ 2,802,041.74 บาท อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อค่าใช้จ่ายเท่ากับ 1.34 และอัตราผลตอบแทนภายในโครงการเท่ากับ 21% จะเห็นได้ว่ากรณีที่ 1 การลงทุนในธุรกิจรับจ้างเกี่ยวนวดข้าวคุ้มค่ากับการลงทุน

กรณีที่ 2 ซึ่งกำหนดให้เกิดภัยแล้งหนักทุกๆ 3 ปี ส่งผลให้รายได้ปีที่แล้งหนักลดลงร้อยละ 42.42 ผู้ประกอบการจะมี ระยะเวลาคืนทุนแบบคิดลด 6 ปี 5 เดือน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ 1,929,601.70 บาท อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อค่าใช้จ่ายเท่ากับ 1.25 และอัตราผลตอบแทนภายในโครงการเท่ากับ 17% กรณีที่ 2 การลงทุนคุ้มค่ากับการลงทุน

กรณีที่ 3 กำหนดให้เกิดภัยแล้งปกติต่อเนื่องทุกปี ในรูปแบบภัยแล้งนี้ ผลกระทบคือรายได้ปีที่แล้งทุกปีลดลงร้อยละ 21.21ถือว่าเป็นกรณีที่ผู้ประกอบการได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนน้อยที่สุด และมีระยะเวลาคืนทุนยาวนานที่สุด คือ ระยะเวลาคืนทุนแบบคิดลด 8 ปี 7 เดือน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ 993,915.04 บาท อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อค่าใช้จ่ายเท่ากับ 1.13 และอัตราผลตอบแทนภายในโครงการเท่ากับ 12% จากตัวแปรเหล่านี้จะเห็นได้ว่ากรณีที่ 3 การลงทุนคุ้มค่ากับการลงทุน

กรณีที่ 4 กำหนดให้ไม่เกิดภัยแล้ง เกิดภัยแล้งปกติ และแล้งมากสลับกันในแต่ละปี เป็นกรณีที่มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นจริง กรณีนี้มีระยะเวลาคืนทุนแบบคิดลด 7 ปี 2 เดือน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ 1,462,846.28 บาท อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อค่าใช้จ่ายเท่ากับ 1.19 และอัตราผลตอบแทนภายในโครงการเท่ากับ 14% จากตัวแปรเหล่านี้จะเห็นได้ว่ากรณีที่ 4 การลงทุนคุ้มค่ากับการลงทุน

เมื่อทำการเปรียบเทียบกรณีที่ผลตอบแทนจากการลงทุนดีที่สุดและกรณีที่ผลตอบแทนจากการลงทุนน้อยที่สุด หรือกรณีที่ไม่เกิดภัยแล้งเลย (กรณีที่ 1)และกรณีที่เกิดภัยแล้งต่อเนื่อง (กรณีที่ 3) พบว่า ธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวรับจ้างมีความคุ้มค่าในการลงทุนในทั้ง 2 กรณี ภัยแล้งมีผลอย่างมากต่อการลงทุน เพราะทำให้ต้องใช้เวลาคืนทุนแบบคิดลดเพิ่มขึ้น 3 ปี 4 เดือน มูลค่าปัจจุบันสุทธิของการลงทุนในระยะเวลา 10 ปี ลดลง 1,808,126.70 บาท อัตราผลตอบแทนภายในโครงการเท่ากับ 12% ซึ่งต่างกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้อยู่แค่ 3% หมายความว่าถ้าสมมุติให้เกิดภัยแล้ว ความน่าลงทุนในธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวรับจ้างจะลดลงอย่างมาก

Table 3 Result of Feasibility Investment in combine harvester service.

	Case 1	Case 2	Case 3	Case 4
DPB (year)	5.25	6.44	8.55	7.19
NPV (baht)	2,802,041.74	1,929,601.70	993,915.04	1,462,846.28
B/C ratio	1.34	1.25	1.13	1.19
IRR (%)	21	17	12	14

สรุป

ผลการศึกษาพบว่า การประกอบธุรกิจรถรับจ้างเกี่ยวนวดข้าวกรณีศึกษาผู้ประกอบการที่จังหวัดสุพรรณบุรีมีความคุ้มค่าในการลงทุน ผู้ประกอบการรายใหม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้ อย่างไรก็ดีการลงทุนในธุรกิจนี้มีความเสี่ยงที่สำคัญคือภัยแล้ง ซึ่งเป็นความเสี่ยงเดียวกันกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ทั้งนี้เพราะการเพาะปลูกข้าวกับธุรกิจเกี่ยวนวดข้าวรับจ้างเป็นธุรกิจต่อเนื่องกัน จากศึกษา 4 กรณี ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า ระยะเวลาโครงการ 10 ปี อัตราดอกเบี้ย 7% มูลค่าปัจจุบันสุทธิของทั้ง 4 กรณีอยู่ในช่วง 993,915.04 ถึง 2,802,041.74 บาท อัตราผลตอบแทนภายในโครงการอยู่ในช่วง 12 - 21% ดังนั้นถ้าผู้ประกอบการมีอัตราเงินกู้เพื่อลงทุนต่ำกว่า 12 % ก็ยังสามารถลงทุนในธุรกิจนี้ได้ และมีระยะเวลาคืนทุนคิดลดอยู่ระหว่าง 5 ปี 3 เดือน ถึง 8 ปี 7 เดือนขึ้นอยู่กับภัยแล้งที่ผู้ประกอบการเผชิญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผลการศึกษาพบว่าการลงทุนในธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวมีความคุ้มค่าในการลงทุน แต่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายควรทราบว่า ปัจจุบันธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวมีผู้ประกอบการจำนวนมาก ราคาค่าจ้างเกี่ยวค่อนข้างคงที่ ผู้ประกอบการรายที่มีความสามารถในการจัดการที่ดีจะสามารถอยู่

รอดได้ดีกว่า เพราะสามารถหาลูกค้าได้มากกว่าและประหยัดต้นทุนได้ดีกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าธุรกิจรถเกี่ยวนวดข้าวรับจ้างอยู่ในตลาดที่มีการแข่งขันสูง ดังนั้นไม่จำเป็นต้องทำการสนับสนุนให้มีผู้ประกอบการเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การให้บริการรับจ้างเกี่ยวนวดข้าวเป็นธุรกิจที่ขึ้นกับการเพาะปลูกข้าวของชาวนา ดังนั้นธุรกิจนี้จึงมีความเสี่ยงเช่นเดียวกันกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เช่น ภัยแล้ง หรือถ้าเกษตรกรได้รับเงินจากการขายข้าวล่าช้า ผู้เกี่ยวข้าวก็ได้รับเงินช้าไปด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป การศึกษานี้กำหนดระยะเวลาโครงการ 10 ปี เพราะไม่สามารถหาอายุการใช้งานของรถเกี่ยวได้เนื่องจากมีการซ่อมแซมเปลี่ยนแปลงไปมาอยู่เสมอ ดังนั้นควรหาทางหาอายุการใช้งานของรถเกี่ยวนวดข้าวเพื่อกำหนดอายุโครงการได้ดีขึ้น และการเก็บเกี่ยวข้าวในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน เช่น ในภาคกลางที่นาแปลงใหญ่มีการปรับที่ดินที่ดี สามารถใช้รถเกี่ยวนวดข้าวขนาดใหญ่ได้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีขนาดแปลงนาที่เล็กกว่า มีคันนาจำนวนมาก ไม่มีการปรับที่นาให้เรียบ ทำให้ต้องใช้รถเกี่ยวนวดข้าวขนาดเล็กกว่า ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาการประกอบการเกี่ยวนวดข้าวในพื้นที่อื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของชมรมรถเกี่ยวข้าวไทย และผู้ประกอบการรถเกี่ยวนวดข้าวรับจ้างในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

ชูชีพ พิพัฒน์ศิถี. 2544. **เศรษฐศาสตร์การวิเคราะห์โครงการ.** พิมพ์ครั้งที่ 4. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

พรเพ็ญ วิจักษณ์ประเสริฐ. 2535. **การวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐกิจของการลงทุนในเครื่องเกี่ยวนวดข้าวในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปรารถนา ม่วงงาม. 2555. **ธุรกิจบริการรับจ้างเกี่ยวข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมศักดิ์ เพียบพร้อม. 2531. **เอกสารประกอบการสอน วิชาการจัดการฟาร์ม**. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2557. **ข้อมูลการผลิตสินค้าเกษตร**. แหล่งที่มา: http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=13577, 7 มีนาคม 2558.

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. 2553. **ระบบการใช้รถเกี่ยวนวดข้าว**. เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

การศึกษาความเป็นไปได้การขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบของบริษัทผลิตเม็ดพลาสติก

(Feasibility Study of Intermodal Transportation: A Case Study of Production of Bisphenol-A Company

กนกพร เรียนเขมะนิยม[1], **วรรษมา แสงปลั่ง**[1*] และกนกทอง ศักดิ์แหลมเงิน[1]

Kanokporn Rienkhemaniyom[1], Wassama Sangplung[1*] and Kanoktong Sakleamngearn[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ในการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบโดยการขนส่งทางรถไฟร่วมกับรถบรรทุกจากมาบตาพุตไปท่าเรือแหลมฉบังของกรณีศึกษาบริษัทผลิตเม็ดพลาสติก จากปัญหาต้นทุนการขนส่งที่เพิ่มขึ้นจากการกำหนดน้ำหนักพิกัดของรถบรรทุกของกรมทางหลวงพิเศษ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบและเสนอ 3 ทางเลือกได้แก่ ทางเลือกที่ 1 รูปแบบการขนส่งโดยใช้รถบรรทุกร่วมกับรถไฟเมื่อบริษัทฯ เป็นผู้ขนส่งรายเดียวและมีการลงทุนรถขนย้ายสินค้า ทางเลือกที่ 2 รูปแบบการขนส่งโดยใช้รถบรรทุกร่วมกับรถไฟเมื่อบริษัทฯ เป็นผู้ขนส่งรายเดียวและมีการจ้างรถขนย้ายสินค้า และทางเลือกที่ 3 รูปแบบการขนส่งโดยใช้รถบรรทุกร่วมกับรถไฟโดยการร่วมมือกับบริษัทพัทธมิตรในการขนส่งสินค้า เพื่อทำการเปรียบเทียบหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดโดยพิจารณาจากต้นทุนการดำเนินงาน และการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อันเนื่องมาจากกิจกรรมการขนส่ง จากผลการศึกษาพบว่า ทางเลือกที่ 3 ซึ่งเป็นการขนส่งโดยใช้รถบรรทุกร่วมกับรถไฟโดยการร่วมมือกับบริษัทพัทธมิตรในการขนส่งสินค้า สามารถลดต้นทุนรวมการส่งออกสินค้าและการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศได้มากที่สุด ซึ่งสามารถลดต้นทุนรวมได้ 5,451,264 บาท/ปี หรือ 8.32% และลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ 165,009.60 กิโลกรัม/ปี หรือ 20.55% เมื่อเปรียบเทียบกับการดำเนินงานในปัจจุบันซึ่งมีการใช้รถบรรทุกเพียงอย่างเดียว

ABSTRACT

The study on feasibility of implementing an intermodal transport system: Case Study of Production for Bisphenol-A Company between truck-base and railroad-base transportations from Map Ta Phut Industrial Estate to Laem Chabang harbor was investigated. The increase of transportation cost is the key parameter of interest with respect to weight limitation of the truckload conforming to Department of Rural Transportation. The research was focused on three different transportation alternatives which are Alternative 1 – the company managing the whole transportation process with their own truck, Alternative 2 – the company managing the whole transportation process with a third party trucking company, and Alternative 3 – the company sharing truck and train resources with other partnership companies. This study aims to examine the practicality of those alternatives and to determine the option which yields the best performance evaluated by transportation cost and CO_2 emissions. The result of the case study indicates that Alternative 3 is the best option which provides minimum transportation cost and minimum CO_2 emissions.

Key Words :intermodal freight transport, transportation cost reduction, carbon footprint

* Corresponding author; e-mail address: **wassama@gmail.com**

[1] บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ 10140

[1] Graduate School of Management and Innovation King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok 10140

คำนำ

การขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ (Intermodal Transport Model) เป็นรูปแบบการขนส่งแบบหนึ่งที่ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วในสองทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งการขนส่งเชื่อมโยงหลายรูปแบบ หมายถึงการขนส่งสินค้าที่ใช้รูปแบบการขนส่งที่แตกต่างกันตั้งแต่สองรูปแบบหรือมากกว่าสองรูปแบบขึ้นไป โดยรูปแบบของการขนส่งโดยการเชื่อมโยงหลายรูปแบบเกิดขึ้นจากการขนส่งโดยการใช้รถบรรทุก เพื่อขนส่งสินค้าจากจุดต้นทาง (โรงงาน) ไปสู่สถานีขนส่งเส้นทางหลัก (ทางเรือ, ทางอากาศ หรือทางรถไฟ) เมื่อสินค้าถึงสถานีปลายทางแล้ว จะใช้รถบรรทุกขนส่งไปยังจุดหมายปลายทาง เพื่อส่งมอบให้ลูกค้าต่อไป รูปแบบการขนส่งเชื่อมโยงดังกล่าว เช่น รถบรรทุก-เรือเทกอง รถบรรทุก-เรือ ขนส่งสินค้า รถบรรทุก-ทางอากาศ รถบรรทุก-รถไฟ เป็นต้น (อำพล และคณะ, 2557)

จุดประสงค์หลักของผู้ประกอบการในการดำเนินการขนส่งแบบต่อเนื่องหลายรูปแบบ เพื่อสร้างทางเลือกและความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับธุรกิจหรือองค์กร โดยปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพิจารณาเลือกรูปแบบการขนส่งนั้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มุ่งเน้นการลดต้นทุนการขนส่งจากกิจกรรมในระบบโลจิสติกส์ โดยการพิจารณาต้นทุนตามกิจกรรมย่อยที่เกิดขึ้น (Stock and Lambert, 2001; Delaney, 2003) เพื่อความสามารถในการเพิ่มระดับของการบริการที่ตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดให้กับลูกค้า (จริยา, 2545; เกชณามาศ, 2552; นฤเบศวร์, 2552) นอกจากนั้น รูปแบบการขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือ “Green Logistics” ซึ่งคำนึงถึงการลดมลพิษทางอากาศอันเนื่องมาจากก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ที่เกิดจากการเผาผลาญในระหว่างการขนส่งสินค้าจากรถบรรรทุกทุกชนิดเข้ามามีบทบาทในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร ทำให้ผู้ประกอบการในปัจจุบันหันมาให้ความ สำคัญกับการบริหารงานด้านโลจิสติกส์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (สุวรรณี, 2552; ศิริวรรณ, 2552; ดวงรัตน์, 2555) การลดมลภาวะด้านสิ่งแวดล้อมหรือการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกสู่บรรยากาศจึงเป็นอีกหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการนำมาพิจารณาในการเลือกรูปแบบการขนส่งให้เหมาะสมกับองค์กร (Blanco, 2013)

บริษัทกรณีศึกษาทำการผลิตและส่งออกผลิตภัณฑ์เม็ดพลาสติก โดยมีกำลังการผลิต 480 ตัน/วัน เม็ดพลาสติกถูกบรรจุในถุงขนาดใหญ่หนักถุงละ 850 กิโลกรัม โดยตู้คอนเทอร์ขนาด 20 ฟุต สามารถบรรจุเม็ดพลาสติกได้ 17 ตัน หรือคิดเป็น 20 ถุง ในช่วงก่อนการบังคับใช้ประกาศของกรมทางหลวงพิเศษ ว่าด้วยการกำหนดพิกัดน้ำหนักของรถบรรทุกต้องมีน้ำหนักไม่เกิน 50.5 ตัน บริษัทฯใช้บริการการขนส่งโดยรถพ่วง 1 หัวลากสามารถลากตู้คอนเทนเนอร์ได้เที่ยวละ 2 ตู้ (น้ำหนักรวม 52-58 ตัน) แต่ละวันจะมีรถบรรทุกเข้ามารับสินค้าจากโรงงานเพื่อไปที่ท่าเรือแหลมฉบังวันละ 14 เที่ยว (หรือ 28 ตู้/วัน) โดยมีค่าใช้จ่ายในการขนส่ง 4,355 บาท/ตู้ (พิจารณาจากค่าบริการขนส่ง ค่า lift-on/lift-off ค่าผ่านท่า ค่าผ่านลาน) หลังจากมีการบังคับใช้ประกาศฯ รถพ่วงสามารถขนย้ายสินค้าได้เพียงเที่ยวละ 1 ตู้ (น้ำหนักรวม 34-36 ตัน) และต้นทุนในการขนส่งเพิ่มขึ้นเป็น 4,835 บาท/ตู้ หรือเพิ่มขึ้น 480 บาท/ตู้ หรือคิดเป็น 13,440 บาท/วัน จากความสำคัญของปัญหาข้างต้นจึงนำมาซึ่งการศึกษาทางเลือกของรูปแบบการขนส่งแบบอื่นที่เหมาะสมกับบริษัทฯ จากการศึกษาระบบรองรับการขนส่งขั้นพื้นฐานในเส้นทางระหว่างมาบตาพุตและท่าเรือแหลมฉบัง พบว่าทางเลือกของรูปแบบการขนส่งอื่นที่เหมาะสมและเป็นไปได้คือ การขนส่งด้วยรถไฟ ดังนั้นเพื่อเป็นการสนับสนุนการลดต้นทุนด้านการขนส่งของบริษัทฯ และการลดมลภาวะด้านสิ่งแวดล้อมการศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบต้นทุนที่เกี่ยวข้องระหว่างการขนส่งโดยรถบรรทุกเพียง

อย่างเดียวจากโรงงานไปยังท่าเรือแหลมฉบัง และการขนส่งโดยรถบรรทุกและรถไฟเพื่อขนส่งต่อไปยังท่าเรือแหลมฉบัง รวมทั้งศึกษาความเสี่ยงและผลกระทบที่เกิดขึ้นเมื่อเปลี่ยนรูปแบบการขนส่ง นอกจากนี้ยังรวมถึงการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการปรับรูปแบบการขนส่ง โดยพิจารณาจากการปล่อย Greenhouse Gas Emissions : GHG Emissions หรือ การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศ

วิธีการ

ผู้วิจัยต้องการศึกษาความเป็นไปได้ในการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบโดยการใช้บริการขนส่งทางรถไฟควบคู่กับทางรถบรรทุก โดยทางเลือกต่างๆที่เป็นไปได้และเหมาะสมจะถูกนำเสนอ หลังจากนั้นจะทำการศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานที่เปลี่ยนแปลงไปหลังเปลี่ยนรูปแบบการขนส่ง เปรียบเทียบต้นทุนรวมของกระบวนการส่งออกสินค้าทั้งในด้านการขนส่ง, การจัดเก็บ, และต้นทุนการบริหาร และความคุ้มค่าในการลงทุนรวมถึงการวิเคราะห์ความเสี่ยงและอัตราการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศของแต่ละทางเลือก

ทางเลือกในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการขนส่ง

จากรูปแบบการขนส่งปัจจุบันที่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นจากการใช้รถบรรทุกเพียงอย่างเดียวในการลำเลียงตู้เปล่าจากท่าเรือแหลมฉบังมาโหลดสินค้าที่โรงงาน และลำเลียงตู้หนักกลับไปที่ท่าเรือแหลมฉบังเพื่อส่งออกสินค้า ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางในการผสมผสานการขนส่งด้วยรถบรรทุกและรถไฟมาประยุกต์ใช้เนื่องจากการขนส่งด้วยรถไฟมีโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับรองรับกิจกรรมการขนส่งตู้สินค้าขึ้น-ลงรถไฟภายในท่าเรือแหลมฉบัง รวมทั้งแผนการขยายความต้องการในการขนส่งด้วยระบบรางสำหรับอนาคตรองรับอยู่แล้ว (ธีระพงษ์, 2557) โดยเปลี่ยนเป็นการขนส่งโดยการใช้รถไฟลากตู้เปล่าจากท่าเรือแหลมฉบังมายังสถานีรถไฟมาบตาพุดเพื่อนำตู้เปล่าจัดเก็บที่ลานตู้มาบตาพุด และเมื่อถึงกำหนดเวลาในการโหลดสินค้า รถพ่วงลากตู้เปล่าออกจากลานตู้มาบตาพุดเพื่อดำเนินการโหลดสินค้าที่โรงงาน และลำเลียงตู้หนักต่อไปยังสถานีรถไฟมาบตาพุดเพื่อโหลดสินค้าขึ้นรถไฟขนสินค้าต่อไปยังท่าเรือแหลมฉบัง ดังแสดงตามรูปที่ 1 จากแนวความคิดดังกล่าว ผู้วิจัยเสนอ 3 ทางเลือกในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการขนส่งด้วยรถบรรทุกควบคู่กับการขนส่งด้วยรถไฟ

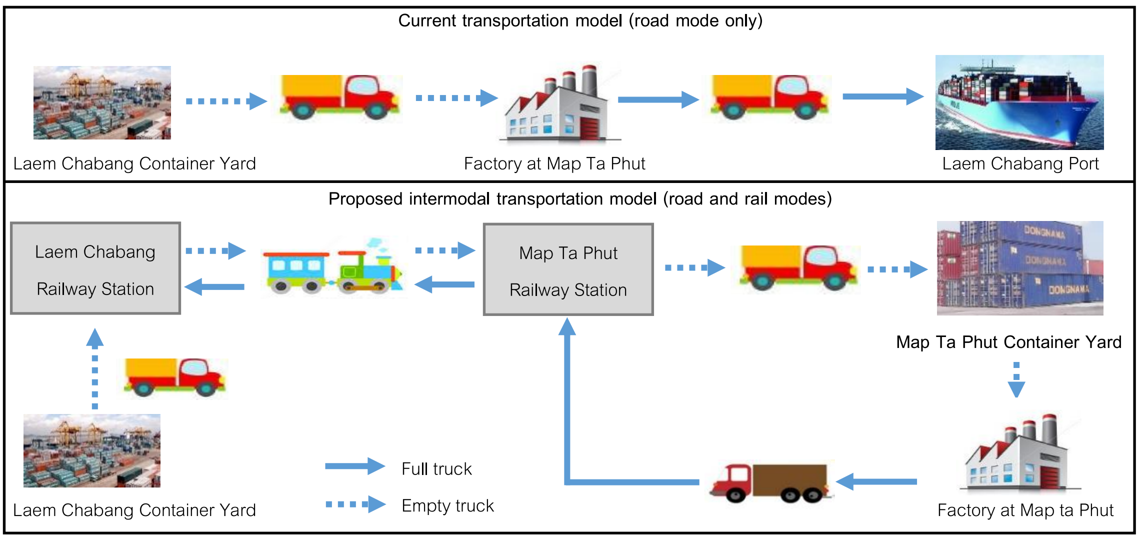

Figure 1 Current and proposed transportation models

ทางเลือกที่ 1: รูปแบบการขนส่งโดยรถบรรทุกร่วมกับรถไฟและสินค้าทั้งขบวนรถไฟเป็นของบริษัทฯ และบริษัทฯลงทุนซื้อรถขนย้ายสินค้าเอง

เมื่อมีการเปลี่ยนรูปแบบการขนส่งจากรถบรรทุกอย่างเดียว มาเป็นการขนส่งแบบผสมระหว่างรถบรรทุกและรถไฟ ย่อมมีผลกระทบต่อการจัดเตรียมสินค้าให้เพียงพอต่อความจุต่อเที่ยวที่เพิ่มขึ้น การท่ารถไฟจำกัดการขนส่งต่อเที่ยวมากที่สุดจำนวน 30 แคร่ หรือ 60 ตู้ และการขนส่งขั้นต่ำต่อเที่ยวจำนวน 20 แคร่ หรือ 40 ตู้ ส่งผลให้บริษัทฯ ณ ปัจจุบันที่มีการส่งออกวันละ 28 ตู้ มีสินค้าไม่เพียงพอต่อการขนส่งทางรถไฟ ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนขั้นตอนการดำเนินงานขนส่งและจัดเก็บสินค้าเพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อการขนส่งต่อเที่ยวรถไฟ ดังนั้นจะต้องมีการจัดเก็บสินค้าที่คลังสินค้า เพิ่มขึ้น 476 ตัน (560 ถุง หรือคิดเป็น 28 ตู้) โดยทำการจัดเก็บวันเว้นวันเพื่อรอการส่งออก ซึ่งคลังสินค้าสามารถจัดเก็บได้สูงสุด 700 ตัน/วัน หรือประมาณ 823 ถุง/วัน ในการจัดเก็บสินค้านั้นจำเป็นต้องใช้รถขนย้ายสินค้าเพื่อนำสินค้าไปจัดเก็บที่คลังสินค้าซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณโรงงาน โดยบริษัทฯลงทุนซื้อรถในการขนย้ายเม็ดพลาสติกระหว่างโรงงานและคลังสินค้าเอง

ทางเลือกที่ 2: รูปแบบการขนส่งโดยรถบรรทุกร่วมกับรถไฟและสินค้าทั้งขบวนรถไฟเป็นของบริษัทฯ และบริษัทฯจ้างให้ผู้อื่นทำการขนย้ายสินค้าระหว่างโรงงานและคลัง

การดำเนินงานของทางเลือกที่ 2 จะเหมือนทางเลือกที่ 1 ทุกประการ ยกเว้นในส่วนของการขนย้ายเม็ดพลาสติกระหว่างโรงงานและคลังสินค้าที่บริษัทฯจะจ้างให้บริษัท Third Party เป็นผู้ดำเนินการ

ทางเลือกที่ 3: การร่วมมือกับบริษัทอื่นในการขนส่งด้วยรถบรรทุกร่วมกับรถไฟ

จากการสำรวจความต้องการขั้นพื้นฐานด้านการขนส่งของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุต พบว่ามีผู้ประกอบการหลายรายที่มีการขนส่งเม็ดพลาสติกบรรทุกตู้ไปยังต่างประเทศอย่างต่อเนื่องจากโรงงานผลิตในนิคมฯ ไปยังท่าเรือแหลมฉบังโดยรถบรรทุก และผู้ประกอบการได้รับผลกระทบในเรื่องภาระต้นทุนของการขนส่งสินค้าที่เพิ่มสูงขึ้นอันเนื่องมาจากการปรับราคาน้ำมันและการประกาศจากกรมทางหลวงพิเศษว่าด้วยการกำหนดพิกัดน้ำหนักของรถบรรทุกเช่นเดียวกัน นอกจากนี้บริษัทฯ พบว่ามีผู้ประกอบการบางรายใช้บริษัท Third Party ซึ่งเป็นผู้ให้บริการขนส่งสินค้ารายเดียวกันด้วย ดังนั้นถ้ามีการร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการในการใช้บริการการขนส่งทางรถไฟแทนรถบรรทุก จะช่วยให้ผู้ประกอบการนั้นลดต้นทุนขนส่งสินค้า และบริษัทฯสามารถส่งสินค้าในอัตราเดิม คือ 28 ตู้/วัน โดยไม่จำเป็นต้องทำการเก็บสินค้าคงคลังเพิ่มขึ้น

ต้นทุนรวมกระบวนการส่งออกสินค้า

ต้นทุนรวมกระบวนการส่งออกสินค้าซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจในการเลือกรูปแบบการขนส่งประกอบไปด้วยต้นทุนตามกิจกรรมย่อย (Delaney, 2003) ดังนี้

1) ต้นทุนคงที่ (Fixed cost) หมายถึงค่าใช้จ่ายหรือรายจ่ายที่คงที่ไม่ขึ้นอยู่กับปริมาณของการผลิตหรือจำนวนหน่วยที่แปรผันในการดำเนินงาน ต้นทุนคงที่ในงานวิจัยนี้จะเกี่ยวข้องกับต้นทุนในการจัดการสินค้าคงคลังเป็นหลัก ได้แก่ ต้นทุนจ้างแรงงาน และต้นทุนการเช่ารถโฟล์คลิฟท์ เป็นต้น

2) ต้นทุนแปรผัน (Variable cost) หมายถึงค่าใช้จ่ายหรือรายจ่ายที่ขึ้นอยู่กับปริมาณของสินค้าได้แก่ ต้นทุนการขนส่งสินค้า ค่าน้ำมัน รวมถึงต้นทุนการบริหารได้แก่ ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าใช้จ่ายด้านการสื่อสาร ค่าบริการลูกค้า ค่าซ่อมบำรุง ค่าอุปกรณ์สำนักงานเพื่อใช้ในกระบวนการผลิตและส่งออก เป็นต้น ซึ่ง

ผู้วิจัยคำนวณต้นทุนการบริหารโดยอ้างอิงแนวคิดของ Delaney (2003) ที่กล่าวว่า ต้นทุนการบริการ = [(ต้นทุนสินค้าคงคลัง + ต้นทุนขนส่งสินค้า) x 4%]

ดังนั้น ต้นทุนรวมกระบวนการส่งออกสินค้า สามารถคำนวณได้ตามสูตรดังนี้

ต้นทุนรวมกระบวนการส่งออกสินค้า = ต้นทุนสินค้าคงคลัง+ต้นทุนขนส่งสินค้า+ต้นทุนการบริหาร

การเปรียบเทียบความคุ้มค่าในการลงทุน

รูปแบบการขนส่งที่แตกต่างกันมีผลต่อต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอย่างชัดเจน เนื่องจากแต่ละทางเลือกมีรูปแบบการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่แตกต่างกัน เพื่อหาความคุ้มค่าในการลงทุนและตัดสินใจเลือกรูปแบบการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบที่เหมาะสม ผู้วิจัยจะดำเนินการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายรายปีของแต่ละทางเลือกกับค่าใช้จ่ายรายปีของรูปแบบการขนส่งในปัจจุบัน และคำนวณหามูลค่าปัจจุบัน (Net Present Value-NPV) ของแต่ละกรณี ภายในระยะเวลาดำเนินงาน 5 ปี ตามสมมติฐานที่ว่า บริษัทฯ คาดว่ารถบรรทุกที่ลงทุนซื้อใหม่จะมีอายุการใช้งาน 5 ปี เมื่อหลังจาก 5 ปี จะมีการขายทิ้ง โดยทางเลือกที่ให้มูลค่าปัจจุบัน (NPV) สูงที่สุดจะถูกพิจารณาเป็นทางเลือกที่คุ้มค่าในการลงทุน และนำไปพิจารณาควบคู่กับอัตราการปล่อยก๊าซคาร์บอน-ไดออกไซด์ต่อไป

อัตราการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

การคำนวณอัตราการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (Blanco, 2013) ระหว่างมาบตาพุดและท่าเรือแหลมฉบังจะแบ่งการคำนวณออกเป็น 3 ส่วนตามลักษณะการขนส่งที่ต่างกัน โดยค่าสัมประสิทธิ์ในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อ้างอิงจาก องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (2556) และ Intergovernmental Panel on Climate Change (2014)

1) การลำเลียงตู้เปล่าจากลานตู้แหลมฉบังมาที่โรงงานโดยรถบรรทุก 18 ล้อ น้ำหนักบรรทุก 32 ตัน

(1) ค่าสัมประสิทธิ์ในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของรถบรรทุกคือ 0.8163 $kgco_2eq/km$ และค่าสัมประสิทธิ์ในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของรถไฟ คือ 0.0260 $kgco_2eq/km$

(2) สูตรคำนวณ: CO_2 Emissions intermodal shipment

= Shipment Weight x Origin CY Laem Chabang x Road Emission Factor +

Shipment Weight x Rail Line x Rail Emissions Factor +

Shipment Weight x CY Maptaphut x Road Emission Factor +

Shipment Weight x Destination Factory x Road Emission Factor

2) การลำเลียงตู้หนักจากโรงงานมาท่าเรือแหลมฉบังโดยรถบรรทุก 18 ล้อ น้ำหนักบรรทุก 32 ตัน

(1) ค่าสัมประสิทธิ์ในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของรถบรรทุกคือ 0.0447 $kgco_2eq/tkm$ และค่าสัมประสิทธิ์ในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของรถไฟ คือ 0.0260 $kgco_2eq/tkm$

(2) สูตรคำนวณ: CO_2 Emissions intermodal shipment

= Shipment Weight x Origin Factory x Road Emission Factor +

Shipment Weight x Destination Rail Line x Rail Emission Factor

3) การย้ายสินค้าจากบริเวณบรรจุมาจัดเก็บที่คลังสินค้าโดยรถบรรทุก 18 ล้อน้ำหนักบรรทุก 32 ตัน

(1) ค่าสัมประสิทธิ์ในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของการวิ่งตู้เปล่าคือ 0.8163 $kgCO_2eq/tkm$ และการวิ่งตู้หนัก คือ 0.0447 $kgco_2eq/tkm$

(2) สูตรคำนวณ: CO_2 Emissions road shipment

= Shipment Weight x Distance x Emission Factor

การวิเคราะห์ความเสี่ยง

การวิเคราะห์ความเสี่ยงจะดำเนินการวิเคราะห์ตามปัจจัยภายในและภายนอกขององค์กรดังนี้

1) ความเสี่ยงจากภายในองค์กร คือ โรงงานหยุดการผลิตกะทันหัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นในแต่ละทางเลือกจะขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่โรงงานหยุดการผลิต ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นได้แก่ ค่าใช้จ่ายสำหรับการคืนตู้ช้ากว่าที่สายเรือกำหนดไว้, ค่าขนส่งตู้เปล่า, ค่าฝากตู้, และค่าบริหารงานโลจิสติกส์ของบริษัท Third Party เป็นต้น

2) ความเสี่ยงจากภายนอกองค์กรได้แก่ ความไม่ตรงต่อเวลา การหยุดงาน การเกิดอุบัติเหตุ การหารถทดแทน ความสามารถในการเพิ่มปริมาณการขนส่ง และการเกิดภัยธรรมชาติ เป็นต้น โดยตารางที่ 1 แสดงความเป็นไปได้ในการที่จะเกิดความเสี่ยงนั้นๆกับการขนส่งด้วยรถบรรทุกและการขนส่งด้วยรถไฟ รวมถึงระดับผลกระทบต่อทางเลือกทั้ง 3 ทางเลือกที่อาจเกิดขึ้นได้

Table 1 The comparison of risk levels and impact levels of each alternative

Risk	Probability of occurrence		Impact level		
	Truck	Train	Current mode (Truck only)	Alternative 1 & 2 (Truck and Train)	Alternative 3 (Truck and Train)
Delay	High	Low	Low	High	High
Driver's absence	High	Low	High	Low	Low
Accident	High	Low	Low	High	High
Replacement	Easy	Difficult	Low	High	High
Expansion	Easy	Difficult	Low	High	High
Natural disasters	Low	Low	Low	High	High

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

การศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนระบบการขนส่งจากรถบรรทุกหัวลากเป็นการขนส่งรถไฟ โดยการการจัดเก็บสินค้าคงคลัง, การลงทุน และการวิเคราะห์การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศ เพื่อให้ได้ต้นทุนที่ต่ำที่สุดและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุดเมื่อมีการเปลี่ยนรูปแบบการขนส่งเป็นรถไฟ ผู้วิจัยทำการเสนอการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบทั้งหมด 3 ทางเลือกได้แก่ ทางเลือกที่ 1 คือรูปแบบการขนส่งโดยใช้รถบรรทุกร่วมกับรถไฟและบริษัทฯ ลงทุนซื้อรถขนย้ายสินค้าเองเพื่อนำไปจัดเก็บ ทางเลือกที่ 2 คือรูปแบบการขนส่งโดยใช้รถบรรทุกร่วมกับรถไฟโดยบริษัทฯ จ้างรถขนย้ายสินค้าเพื่อนำไปจัดเก็บ และทางเลือกที่ 3 คือรูปแบบการขนส่งโดยใช้รถบรรทุกร่วมกับรถไฟโดยการร่วมมือกับผู้ประกอบการรายอื่นในการขนส่งสินค้า

ผลการศึกษาด้านต้นทุนและอัตราการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

ตารางที่ 2 แสดงค่าใช้จ่ายรายปีของทั้งสามทางเลือก (ยกเว้นค่าใช้จ่ายในการลงทุนรถขนย้ายหรือค่าจ้างบริษัทภายนอกในการย้ายสินค้าระหว่างโรงงานและคลังสินค้า) เปรียบเทียบกับการขนส่งในปัจจุบัน

Table 2 Detailed costs comparison

Alternative	Containers/ Year	Fixed cost		Transportation cost		Administrative cost	
		baht/ container	baht/year	baht/ container	baht/year	baht/ container	baht/year
Current method	10,080	1,417.96	14,293,009	4,835.00	48,736,800	250.12	2,521,193
Alternative 1	10,080	1,599.98	16,127,809	4,315.00	43,495,200	236.6	2,384,921
Alternative 2	10,080	1,599.98	16,127,809	4,315.00	43,495,200	236.6	2,384,921
Alternative 3	10,080	1,417.96	14,293,009	4,315.00	43,495,200	229.32	2,311,529

พบว่าทางเลือกที่ 1 และ 2 มีต้นทุนคงที่เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานในปัจจุบันประมาณ 1,834,800 บาท/ปี อันเนื่องมาจากค่าแรงงานและค่าเช่ารถโฟล์คลิฟประจำคลังสินค้าเพื่อให้เพียงพอต่อการขนส่งทางรถไฟแบบที่บริษัทฯขนเองทั้งขบวน ทั้งสามทางเลือกมีต้นทุนแปรผันอันเนื่องมาจากการขนส่งลดลงเมื่อเทียบกับการดำเนินงานในปัจจุบัน เนื่องจากค่าใช้จ่ายต่อตู้ในการขนส่งทางรางต่ำกว่าการขนส่งทางรถ ส่วนทางเลือกที่ 3 มีค่าใช้จ่ายด้านการบริหารต่ำที่สุด จะเห็นได้ว่าทางเลือกที่ 3 คือการขนส่งโดยใช้รถบรรทุกร่วมกับรถไฟโดยการร่วมมือกับผู้ประกอบการรายอื่นในการขนส่งสินค้า มีต้นทุนรวมที่ต่ำกว่าทางเลือกที่ 1 และ 2 ถึงแม้ยังไม่ได้มีการพิจารณาค่าใช้จ่ายจากการขนย้ายสินค้าระหว่างโรงงานและคลังสินค้า (ทั้งนี้ยังไม่มีการคิดค่าใช้จ่ายในการสร้างความร่วมมือกับผู้ประกอบการรายอื่น)

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำค่าใช้จ่ายในการขนย้ายเม็ดพลาสติกระหว่างโรงงานและคลังสินค้ามาพิจารณาเพิ่มเติม รวมทั้งการตัดสินใจลงทุนซื้อสินทรัพย์เช่น รถบรรทุก ในบางทางเลือก ผลการเปรียบเทียบความคุ้มค่าในการลงทุนโดยพิจารณาจากมูลค่าปัจจุบัน Net Present Value (NPV) ของแต่ละทางเลือกเทียบกับค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน ภายในระยะเวลา 5 ปี (คิดที่อายุการใช้งานของรถขนย้ายสินค้าระหว่างโรงงานและคลังสินค้า) แสดงดังตารางที่ 3-5 โดยมีสมมติฐานดังต่อไปนี้

Table 3 Cost and benefit analysis of Alternative 1 and the current transportation method

Cash flow	Year					
Alternative 1 vs. Current method	0	1	2	3	4	5
Fixed cost (labor cost, forklift cost, and storage cost)		-1,834,800	-1,834,800	-1,834,800	-1,834,800	-1,834,800
Transportation cost		5,241,600	5,241,600	5,241,600	5,241,600	5,241,600
Administrative cost		136,272	136,272	136,272	136,272	136,272
Capital investment (Buying a truck)	-6,384,500	0	0	0	0	0
Miscellaneous expenses		-634,448	-634,448	-846,848	-634,448	961,677
Total cost	**-6,384,500**	**2,908,624**	**2,908,624**	**2,696,224**	**2,908,624**	**4,504,749**
Discount rate	10.37%					
Net Present Value (NPV)	5,354,626					

ทางเลือกที่ 1 บริษัทฯลงทุนซื้อรถขนย้ายเอง โดยใช้รถบรรทุกพ่วง 18 ล้อประเภทเดียวกับที่บริษัทใช้บริการขนส่งปัจจุบัน โดยค่ารถคันละ 6,384,500 บาท และ บริษัทฯ คาดว่ารถพ่วงจะมีอายุการใช้งาน 5 ปี เมื่อ

หลังจาก 5 ปี จะมีการขายทิ้ง พบว่ามูลค่าซากของรถในปีที่ 5 คิดเป็น 25% ของมูลค่ารถ และบริษัทฯ ต้องการกู้เงินจากธนาคารโดยมีอัตราดอกเบี้ย จากการกู้ 4% และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเพิ่มเติม เช่น การจ้างพนักงานขับรถ ค่าภาษี ประกันภัย ค่าบำรุงรักษา ค่าน้ำมัน โดยค่าใช้จ่ายที่ประหยัดลงและค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับการดำเนินงานในปัจจุบัน เป็นระยะเวลา 5 ปี สามารถสรุปได้ตามตารางที่ 3 พบว่าค่า NPV = 5,354,626 บาท

ทางเลือกที่ 2 บริษัทฯจ้างบริษัทภายนอกทำการขนย้าย โดยอัตราค่าบริการขนย้ายสินค้าคิดที่ 30 บาท/ตัน ใช้รถบรรทุกพ่วง 18 ล้อแม่ลูก 1 คัน (จากการสอบถามบริษัทผู้ให้บริการขนย้ายสินค้าแห่งหนึ่งที่บริษัทใช้บริการอยู่) โดยค่าใช้จ่ายที่ประหยัดลงและค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับการดำเนินงานในปัจจุบัน เป็นระยะเวลา 5 ปี สามารถสรุปได้ตามตารางที่ 4 พบว่าค่า NPV = -7,988,640 บาท

Table 4 Cost and benefit analysis of Alternative 2 and the current transportation method

Cash flow	Year					
Alternative 2 vs. Current method	0	1	2	3	4	5
Fixed cost (labor cost, forklift cost, and storage cost)		-1,834,800	-1,834,800	-1,834,800	-1,834,800	-1,834,800
Transportation cost		5,241,600	5,241,600	5,241,600	5,241,600	5,241,600
Administrative cost		136,272	136,272	136,272	136,272	136,272
Truck rental cost (Third part company)		-5,140,800	-5,140,800	-5,140,800	-5,140,800	-5,140,800
Total cost	0	-1,597,728	-1,597,728	-1,597,728	-1,597,728	-1,597,728
Discount rate	10.37%					
Net Present Value (NPV)	-7,988,640					

Table 5 Cost and benefit analysis of Alternative 3 and the current transportation method

Cash flow	Year					
Alternative 3 vs. Current method	0	1	2	3	4	5
Fixed cost (labor cost, forklift cost, and storage cost)		0	0	0	0	0
Transportation cost		5,241,600	5,241,600	5,241,600	5,241,600	5,241,600
Administrative cost		209,665	209,665	209,665	209,665	209,665
Total cost	0	5,451,265	5,451,265	5,451,265	5,451,265	5,451,265
Discount rate	10.37%					
Net Present Value (NPV)	20,470,728					

ทางเลือกที่ 3 เป็นการร่วมมือกับบริษัทอื่นในการขนส่งสินค้าทางรถไฟ ซึ่งจะช่วยให้บริษัทฯไม่ต้องจัดเก็บสินค้าเพิ่มขึ้นในคลังสินค้าเพื่อให้เพียงพอต่อการขนส่งทางรถไฟ โดยจะเป็นการแบ่งสัดส่วนพื้นที่การขนส่งทางรถไฟตามที่บริษัทฯต้องการกับบริษัทพันธมิตร เนื่องจากไม่ต้องมีการขนย้ายสินค้าระหว่างโรงงานและคลังสินค้า จึงไม่มีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เพิ่มเติม สามารถสรุปค่าใช้จ่ายที่ประหยัดลงได้เมื่อเทียบกับการดำเนินงานในปัจจุบัน เป็นระยะเวลา 5 ปี ได้ตามตารางที่ 5 พบว่าค่า NPV = 20,470,728 บาท

Table 6 Summary of results for all alternatives

Alternative	Containers/year	Transportation time (mins/container)	Total cost (baht/year)	CO_2 emissions (kg/year)
Current method	10,080	258.6	65,551,001.32	802,872.00
Alternative 1	10,080	399.16	62,642,376.32	643,910.40
Alternative 2	10,080	399.16	67,148,728.32	643,910.40
Alternative 3	10,080	299.16	60,099,737.32	637,862.40

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของรูปแบบการขนส่งในแต่ละทางเลือกด้วยตัวชี้วัดต่างๆ พบว่าเมื่อมีการส่งออกเม็ดพลาสติก 10,080 ตู้/ปี จากการเปรียบเทียบกับรูปแบบการขนส่งปัจจุบันพบว่า ทางเลือกที่ 1 สามารถลดต้นทุนรวมกระบวนการส่งออกสินค้า 2,908,625 บาท/ปี หรือร้อยละ 4.4 และลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ 158,961.60 กิโลกรัม/ปี หรือร้อยละ 19.80 สำหรับทางเลือกที่ 2 จะมีต้นทุนค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น 1,597,727 บาท/ปี แต่สามารถลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ 158,961.60 กิโลกรัม/ปี หรือร้อยละ 19.80 และสำหรับทางเลือกที่ 3 นั้นสามารถลดต้นทุนรวมกระบวนการส่งออกสินค้า ได้มากที่สุดคือ 5,451,265 บาท/ปี หรือ ร้อยละ 8.32 และลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ถึง 165,009.60 กิโลกรัม/ปี หรือร้อยละ 20.55 ดังนั้นรูปแบบการขนส่งในทางเลือกที่ 3 โดยการร่วมมือกับผู้ประกอบรายอื่นในการขนส่งถือว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด เนื่องจากมีต้นทุนรวมกระบวนการส่งออกสินค้าและการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่นถึงแม้ว่าต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมต่อตู้เพิ่มขึ้นจากรูปแบบการขนส่งปัจจุบัน 41 นาที

การวิเคราะห์ความเสี่ยง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นสำหรับทางเลือกที่ 3 ซึ่งเป็นรูปแบบการขนส่งที่เหมาะสมที่สุด จากการใช้รถบรรทุกร่วมกับรถไฟโดยการร่วมมือกับผู้ประกอบการรายอื่นในการขนส่งสินค้า การป้องกันความเสี่ยงที่เกิดขึ้นควรมุ่งเน้นที่ความร่วมมือของกลยุทธ์โลจิสติกส์ที่มีการแชร์ข้อมูลในห่วงโซ่อุปทาน การสื่อสารระหว่างกันระหว่างผู้ประกอบการและบริษัท Third Party เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ตรงกันและสามารถแก้ไขปัญหาร่วมกันได้ทันเวลา นอกจากนี้ยังช่วยเป็นการปรับปรุงความยืดหยุ่นในการจัดส่งให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1) โอกาสของผู้ประกอบการอื่นไม่สามารถผลิตสินค้าและส่งออกได้นั้นถือว่ามีโอกาสน้อยมาก บริษัทฯ ตัดสินใจทำการขนส่งสินค้าต่อไปถึงแม้ว่าจำนวนส่งออกจะไม่เพียงพอต่อการขนส่งด้วยรถไฟก็ตาม บริษัทฯจะดำเนินการเจรจากับการท่ารถไฟเพื่อขอลดเที่ยวการขนส่งให้เหลือวันละ 1 เที่ยว และบริษัทฯ ยินยอมเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งเพิ่มสำหรับแคร่ที่ว่างไม่มีตู้สินค้า เนื่องจากรูปแบบการขนส่งในทางเลือกที่ 3 นั้นเป็นการขนส่งแบบ Just-In-Time ซึ่งไม่มีการจัดเก็บสินค้าที่คลังสินค้า จำเป็นที่จะต้องส่งออกสินค้าทั้งหมด และเมื่อคำนวณค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจำนวน 6 แคร่ อัตราค่าบริการขนส่งรถไฟแคร่ละ 860 บาท ดังนั้นต้องจ่ายค่าบริการเพิ่ม 5,160 บาท/วัน ซึ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่บริษัทฯ ยอมรับได้มากกว่าการเคลื่อนย้ายสินค้าไปจัดเก็บในคลัง

2) การทำข้อตกลงกับการท่ารถไฟในกรณีรถไฟมาช้ากว่ากำหนดมากและส่งผลกระทบต่อตารางเวลาออกของขบวนรถไฟเที่ยวต่อไป โดยให้การท่ารถไฟรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการขนส่งทางรถบรรทุกเพื่อขน-

ส่งสินค้าไปท่าเรือแหลมฉบังแทน ซึ่งบริษัท Third Party จะเป็นผู้หารถบรรทุกมาให้บริการเอง

3) กรณีรถไฟเกิดอุบัติเหตุ ผู้ประกอบการต้องแจ้งข้อมูลและประสานงานกับบริษัท Third Party เพื่อวางแผนปรับเปลี่ยนเส้นทางในการขนส่งและมีเวลาจัดเตรียมรถบรรทุกได้ทันท่วงทีสำหรับการขนส่งในรอบถัดไป

สรุป

งานวิจัยนี้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการขนส่งของสินค้าด้วยรถบรรทุก เป็นการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบด้วยการใช้บริการขนส่งทางรถไฟควบคู่กับทางรถบรรทุกของกรณีศึกษาบริษัทผลิตเม็ดพลาสติก จากการศึกษา 3 ทางเลือกของการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ เพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในเชิงต้นทุนรวมกระบวนการส่งออกสินค้า และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศ พบว่าทางเลือกที่ดีที่สุดคือ ทางเลือกที่ 3 หรือรูปแบบการขนส่งโดยใช้รถบรรทุกร่วมกับรถไฟโดยการร่วมมือกับบริษัทพันธมิตรในการขนส่งสินค้า ซึ่งการร่วมมือกันในระบบโซ่อุปทานนี้ จะช่วยให้บริษัทฯ ไม่ต้องจัดเก็บสินค้าเพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อการขนส่งทางรถไฟในแต่ละครั้ง ทำให้ลดต้นทุนจากเก็บสินค้าคงคลังและต้นทุนการขนส่งสินค้าระหว่างโรงงานกับคลังสินค้า ซึ่งส่งผลให้ทางเลือกนี้สามารถลดต้นทุนรวมกระบวนการส่งออกสินค้าได้มากที่สุดถึง 5,451,264 บาท/ปี หรือ 8.32% และลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้มากที่สุดถึง 165,009.60 กิโลกรัม/ปี หรือ 20.55%

จากผลการศึกษารูปแบบการขนส่งแบบผสมผสานด้วยรถไฟควบคู่กับรถบรรทุกทั้ง 3 ทางเลือกนั้น พบว่าทุกทางเลือกช่วยลดต้นทุนรวมการส่งออกสินค้าและลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศในทุกกรณี ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ หากมีการสนับสนุนจากภาครัฐบาลในการพัฒนาระบบขนส่งทางรถไฟเพื่อการขนส่งระหว่างนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดกับท่าเรือแหลมฉบังอย่างจริงจัง โดยการพัฒนารางรถไฟจากระบบรางเดี่ยวเป็นรางคู่ทุกๆเส้นทางเดินรถไฟ และสนับสนุนการลงทุนหัวรถจักรให้มีความเร็วเพิ่มขึ้นใกล้เคียงกับการขนส่งทางถนน อีกทั้งการสนับสนุนจากการท่าเรือแห่งประเทศไทยในการเร่งดำเนินการโครงการพัฒนาศูนย์การขนส่งตู้สินค้าทางรถไฟที่ท่าเรือแหลมฉบัง เพื่อรองรับกิจกรรมการขนส่งตู้สินค้าขึ้น-ลงรถไฟภายในท่าเรือแหลมฉบังในระยะยาว ให้สามารถรองรับปริมาณตู้สินค้าที่จะมาใช้บริการมากขึ้นภายหลังจากระบบรถไฟรางคู่ของการรถไฟแห่งประเทศไทย และนอกเหนือจากการพัฒนาทางด้านโครงสร้างของระบบขนส่งทางรถไฟแล้ว การพัฒนาระบบดำเนินงานของการรถไฟแห่งประเทศไทยก็เป็นอีกหนึ่งข้อจำกัดที่ควรได้รับการสนุบสนุน ยกตัวอย่างเช่น การพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลทุกสถานีรถไฟเพื่อได้ทราบข้อมูลของรถไฟแต่ละขบวนที่จะเข้า-ออกท่าเรือแหลมฉบังและสามารถวางแผนระบบการเดินรถไฟเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและตรงต่อเวลามากขึ้น ซึ่งการสนับสนุนจากภาครัฐบาลเหล่านี้ จะช่วยให้ระบบการขนส่งสินค้าระหว่างนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดกับท่าเรือแหลมฉบังด้วยรถไฟมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการลดต้นทุนของตัวผู้ประกอบการเอง, ลดความหนาแน่นของการขนส่งทางถนน, ลดการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ, และลดมลภาวะด้านสิ่งแวดล้อมจากการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกสู่บรรยากาศ รวมถึงส่งผลต่อการเพิ่มสมรรถนะทางเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกชณามาศ ศรีจันทร์. 2552. **การศึกษาความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนโหมดการขนส่งจากระบบรถหัวลากเป็นระบบรถไฟ กรณีศึกษา : การขนส่งแร่เพื่อการส่งออก.** การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

จริยา ตติรัตน์. 2545. **การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายการขนส่งสินค้าทางรถไฟกับทางรถยนต์บรรทุก กรณีศึกษา: กลุ่มสินค้าปริมาณมาก (Bulk Cargo).** วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ดวงรัตน์ กรสวัสดิ์. 2555. **แนวคิดการประยุกต์ใช้การขนส่งเพื่อสิ่งแวดล้อมในธุรกิจค้าปลีก กรณีศึกษา บริษัทบีทูเอส จำกัด.** การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ธีระพงษ์ รอดประเสริฐ. 2557. **รายงานการศึกษาเพื่อเสนอนโยบาย แนวทางและมาตรการในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการขนส่งตู้สินค้า จากการขนส่งทางถนนสู่การขนส่งทางราง ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2556.** สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงคมนาคม, หน้า 32.

นฤเบศวร์ ทองแดง. 2552. **การเปรียบเทียบการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ภายในประเทศทางถนน ทางราง และชายฝั่ง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการด้านโลจิสติกส์ (สหสาขาวิชา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริวรรณ โพธิ์ทอง. 2552. **มาตรการในการขนส่งเพื่อเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาบริษัทอุตสาหกรรมผลิตรถยนต์ในประเทศไทย.** การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

สุวรรณี อัศวกุลชัย. 2552. **โลจิสติกส์เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม [Online].** Available: http://www.logistics.go.th/attachments/article/873/Content_20.pdf [20 ธันวาคม 2557].

องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน). 2556. **Emission Factor [Online].** Available: http://thaicarbonlabel.tgo.or.th/download/Emission_Factor_CFO.pdf [25 มีนาคม 2558].

อำพล นววงศ์เสถียร, สุรัตน์ จันทองปาน, ฎาฎะณี วฒิภดาดร, สิทธิชัย ฝรั่งทอง, ธิปัตย์ โสตถิวรรณ์, และชัญญญาณ์ ป้อมสา. 2557. **ต้นทุนการขนส่งรวมต่อเนื่องหลายรูปแบบที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการขนส่งของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดสมุทรปราการ.** วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ปีที่ 24, ฉบับที่ 1 มค. – เม.ย. 2557, หน้า 137.

Blanco, E.E. 2013. **Ocean Spray – Leveraging Distribution Network Redesign.** MIT Center for Transportation and Logistics.

Delaney, R.V. 2003. **14th Annual State of Logistics Report.** St. Louis, M: Case Business Logistics.

Intergovernmental Panel on Climate Change. 2014. **Rail Emission Factor [Online].** Available: http://www.epa.gov/climateleadership/documents/emission-factors.pdf [2015, March 5].

Stock, J.R. and Lambert, D.M. 2001. **Strategic Logistics Management, 4th Edition.** Chapter 2, McGraw-Hill International Edition.

การพัฒนาตัวแบบควบคุมงบประมาณในธุรกิจร้านสะดวกซื้อในประเทศไทย

Developing budgetary control model in retails business in Thailand

กนกวรรณ แก้วฉีด[1*]และ จุฑา เทียนไทย[1]

Kanokwan Kaewcheed[1*]and Chuta Thianthai[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณและประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ (2) ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เกี่ยวกับงบประมาณที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณและประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ และ (3) ศึกษาอิทธิพลของความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณและประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณที่มีต่อกันและที่มีต่อผลการดำเนินงาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทำการสัมภาษณ์ และกำหนดกรอบตัวอย่างเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 310 ผู้จัดการร้านค้า ศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยและพิสูจน์สมมติฐานด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เชิงพหุ การวิจัยนี้พบว่า ความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมด้านความไม่แน่นอนของอุปทานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ พฤติกรรมเกี่ยวกับงบประมาณด้านการสื่อสารถึงการจัดสรรงบประมาณ ด้านการใช้การควบคุมโดยงบประมาณอย่างต่อเนื่อง และด้านความยืดหยุ่นของการควบคุมโดยงบประมาณ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณ และพฤติกรรมเกี่ยวกับงบประมาณด้านการสื่อสารถึงการจัดสรรงบประมาณ ด้านการใช้การควบคุมโดยงบประมาณอย่างต่อเนื่อง และด้านความยืดหยุ่นของการควบคุมโดยงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ

ABSTRACTS

This research objectives on (1) To study influence of environment uncertainty that effect to budgetary control commitment and effect to budgetary control effectiveness. (2) To study influence of budget related behavior that effect to budgetary control commitment and effect to budgetary control effectiveness. (3) To study influence of budget related behavior on budgetary control commitment effect to performance. Approaching mix method; purposive interviews and questionnaire by scopes sampling frame 310 store managers. Apply confirmation factor analysis for measurement model and then hypothesis test by multiple regressions. Environmental uncertainty on supply uncertainty shows direct effect to effectiveness of budgetary control. Budget related behavior on budget allocation communication, continuous budgetary control implementation and flexibility of budgetary control shows direct effect to budgetary control commitment. Budget related behavior on budget allocation communication, continuous budgetary control implementation and flexibility of budgetary control shows direct effect to budgetary control effectiveness. The effect of budgetary control effectiveness and budgetary control commitment shows direct effect to store performance.

Key Words: Budgetary control commitment, Environmental uncertainty, Budget related behavior

*Corresponding author; e-mail address: kanok_ann@hotmail.com

[1]โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ 10240

[1]Doctor of Philosophy Program in Social Science, Business Administration, Ramkhamhaeng University, Bangkok 10240

คำนำ

การพัฒนากระบวนการภายในและปรับตัวทางด้านธุรกิจต่อสภาวะเปลี่ยนแปลงจากภายนอก คือวิเคราะห์ข้อจำกัดของร้านค้าปลีกในปัจจุบันมีประเด็นสำคัญ จากแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจค้าปลีกดังแสดงในรูป 1 แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แน่นอนทางธุรกิจ การขาดประสิทธิภาพในกระบวนการบริหารร้านค้า และการจัดการด้านสภาพคล่องทางการเงินของร้านค้า ผู้วิจัยเล็งเห็นในข้อจำกัดดังกล่าวจึงกำหนดการศึกษาวิจัยโดยมุ่งเน้นการพัฒนาตัวแบบในการควบคุมงบประมาณ โดยทำการวิเคราะห์ความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมทั้งการตลาดและคู่ค้า ร่วมกับ พฤติกรรมด้านงบประมาณของร้านค้า ว่าส่งผลต่อตัวแบบในการควบคุมงบประมาณ อันประกอบด้วยความมุ่งมั่นในการควบคุมโดยงบประมาณ และปัจจัยสำคัญในการบริหารสภาพคล่องทางการเงินคือประสิทธิผลการควบคุมโดยงบประมาณ

Figure 1

Retails business trend in Thailand (National Statistical Office, 2555)

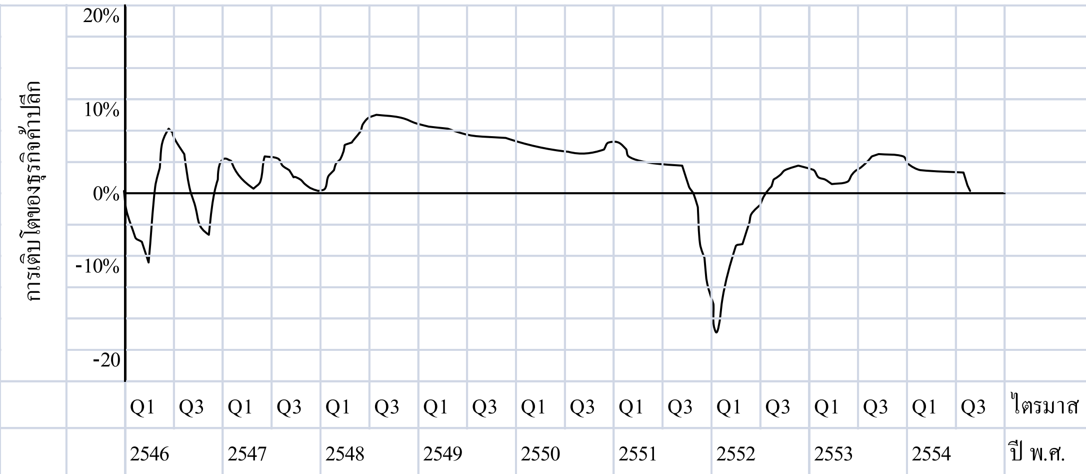

ที่มา. http://service.nso.go.th ข้อมูลค้นหา ณ วันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2555

ขอบเขตของงานวิจัยในครั้งนี้ ทำการศึกษาองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อตัวแบบการควบคุมงบประมาณที่มีประสิทธิภาพของร้านค้าปลีกในประเทศไทย กรณีร้านสะดวกซื้อ ดังนี้ (1) ความไม่แน่นอนของสิ่งแวดล้อมภายนอกทางการตลาดอันประกอบด้วยความต้องการของลูกค้า ความเข้มข้นของการแข่งขัน และความไม่แน่นอนของผู้จัดส่งสินค้าให้ และพฤติกรรมต่อกิจกรรมงบประมาณของผู้บริหารทั้งการวางแผนงบประมาณ การสื่อสารในการจัดสรรงบประมาณ การนำงบประมาณไปใช้อย่างต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นในการควบคุมงบประมาณ อันส่งผลต่อความมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายงบประมาณ (2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรทั้ง ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ เป็นแนวทางในการศึกษาองค์ประกอบของการควบคุมงบประมาณ ด้วยความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมงบประมาณ จากปัจจัยความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมภายนอกทางการตลาด คู่แข่ง และอุปทาน และความสัมพันธ์ในเชิงพฤติกรรมเกี่ยวกับงบประมาณอธิบายด้วยทฤษฎีการมีส่วนร่วม ทฤษฎีการกำหนดเป้าหมาย ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน และ ทฤษฎีตัวแทน เพื่อหาตัวชี้วัด

ทดสอบตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบ และอธิบายได้ถึงความสัมพันธ์และอิทธิพลของสมการความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรที่ศึกษา

กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้รายละเอียดของการตัวแบบการควบคุมโดยงบประมาณ จึงประกอบด้วย ความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณ (CMM) และ ประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ (EFF) โดยความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณ หมายถึง ความมุ่งมั่นและความตั้งใจอย่างแรงกล้า (Nuchai, 1999) ที่จะใช้งบประมาณในการควบคุมการดำเนินงานและการบริหารจัดการของร้านค้าให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความเชื่อมั่นอย่างมากในการใช้งบประมาณในการบริการจัดการร้านค้า สำหรับประสิทธิผล (EFF) จากแนวคิดของ Frederick Winslow Taylor ว่าเป็นสัดส่วนเปรียบเทียบระหว่างผลการดำเนินงานจริงกับมาตรฐานการดำเนินงานที่ตั้งเป้าไว้ และ Emerson Harrington วัดประสิทธิผลการควบคุมโดยงบประมาณเพื่อการพัฒนากระบวนการ และจัดการด้านต้นทุนอย่างมีประสิทธิผล ต้นทุนที่ส่วนงานดำเนินการได้คือต้นทุนที่สามารถควบคุมได้ ผลการดำเนินงานองค์การ ประกอบด้วย 2 ด้าน คือด้านการเงินและการบริหาร ในส่วนของผลการดำเนินงานด้านการเงิน (PEF) คือ ยอดขาย และอัตราส่วนการเติบโตของยอดขาย และผลการบริหารงานโดยรวม (PEM) ให้ความสำคัญด้านการเติบโตขององค์การตลอดจนมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานออกมามีมาตรฐาน เน้นความรวดเร็วและมีความคุ้มค่าให้ความสำคัญกับผลงานที่เกิดขึ้น โดยผลลัพธ์เป็นคำตอบว่า การดำเนินงานว่าเป็นไปตามเป้าหมาย หรือกลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด นั้นนำมาซึ่งการวิจัยเพื่อการทดสอบโมเดลการวัดตามกรอบแนวคิดโดยมีรายละเอียดของนิยามเชิงปฏิบัติการ การวัดตัวแปรแต่ละส่วนโดยข้อคำถามเป็นแบบมาตรส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ และสมมติฐานการวิจัยดังนี้

ความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม คือ สถานการณ์ที่มีการรับรู้ว่าขาดข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจหรือปฏิบัติงานด้านการควบคุมงบประมาณ โดยเฉพาะข้อมูลที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางธุรกิจ ในความผันผวนของตลาด (UMK) ความเข้มข้นของการแข่งขัน (CCY) และความไม่แน่นอนของอุปทาน (USP) (จุฑา เทียนไทย, 2555) ด้านการตลาดรวมถึงความต้องการของลูกค้า และความสามารถในการตอบสนองทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อการเติมเต็มความต้องการซึ่งเป็นฝั่งอุปทานที่องค์การจำเป็นต้องรับรู้ จัดการ และควบคุมด้วยเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดภายในองค์การ สร้างความมั่นใจให้ผู้บริหารได้ว่าเครื่องมือทางการเงินที่เป็นระบบอย่างงบประมาณเป็นเครื่องมือชั้นยอดในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงและควบคุมกิจกรรมภายในให้ดำเนินไปภายใต้งบประมาณการดำเนินงานขององค์การ ซึ่งหมายความรวมถึง การทำกำไรให้ได้ตามเป้าหมายขององค์การ แผนงบประมาณที่มีการนำสู่การปฏิบัติในการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับกฎระเบียบและข้อกำหนดขององค์การ ในลักษณะการควบคุมที่มุ่งเน้นวัตถุประสงค์การบริการให้เกิดประสิทธิผลทั้งทางด้านนโยบายของการควบคุมโดยงบประมาณ ทัศนคติความมุ่งมั่นงบประมาณเพื่อการส่งเสริมแนวทางการนำงบประมาณสู่การควบคุมกระบวนการและกิจกรรมขององค์การ รวมถึงลักษณะความไม่แน่นอนของธุรกิจ หรือความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน หรือกลไกของการทำกำไร ซึ่งองค์ประกอบของระบบหรือกลไกนอกจากจะเป็นเรื่องที่ต้องรอบคอบ อธิบายและระบุชัดเจนอย่างเป็นขั้นตอนและมีผู้มีความ

รับผิดชอบตามส่วนงาน การจัดการกับการเปลี่ยนแปลง อิทธิพลของปัจจัยในความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการควบคุมโดยงบประมาณ นำการศึกษาข้างต้น พัฒนาสมมติฐานการวิจัยในอิทธิพลของปัจจัยความไม่แน่นอนของสิ่งแวดล้อมส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณเชิงบวก อธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยความไม่แน่นอนจากภายนอกอันส่งผลกระทบต่อการใช้งบประมาณเพื่อการควบคุมกิจกรรมเป็นไปอย่างเข้มงวดยิ่งขึ้นนั่นคือทำให้ผู้บริหารให้ความสำคัญและปรารถนาให้ผลการบริหารงบประมาณเป็นไปในทิศทางที่เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น จึงนำมาสู่สมมติฐานงานวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความผันผวนของตลาดมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณ

สมมติฐานที่ 2 ความเข้มข้นของการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณ

สมมติฐานที่ 3 ความไม่แน่นอนของอุปทานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณ

อธิบายองค์ประกอบของความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมได้ดังนี้ ความผันผวนของตลาดเป็นการเปลี่ยนแปลงในธุรกิจมีทั้งแบบเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยความเปลี่ยนแปลงที่เป็นทั้งการเคลื่อนไหวที่สังเกตเห็นได้จากพฤติกรรมลูกค้าต่อสินค้า บริการ และราคา รวมถึงโปรแกรมลดราคา และการเคลื่อนไหวที่สังเกตไม่ได้ อย่างแนวโน้มด้านปริมาณ และอัตราการซื้อของลูกค้าประจำจากยอดขายแยกตามรายการเป็นต้น เหล่านี้นำไปสู่การศึกษาผลกระทบต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน องค์ประกอบความเข้มข้นข้นการแข่งขัน โดยพัฒนาจาก Jaworski & Kohli (1993) กล่าวถึงการแข่งขันว่ายิ่งทวีความเข้มข้น ยิ่งส่งผลต่อความต้องการในการบรรลุตามเป้าหมาย และผลการดำเนินงานที่องค์การคาดหวัง เช่นเดียวกับการศึกษาในความซับซ้อนหรือการประเมินผลการปฏิบัติงานยิ่งซับซ้อนยิ่งขึ้น ร่วมกับการศึกษาของ Draganska & Klapper (2007) อธิบายไว้ถึงความเข้มข้นในการแข่งขันของธุรกิจค้าปลีกว่าเป็น แนวโน้มการเติบโตของร้านค้าปลีกขนาดย่อม และการแข่งขันด้านราคา ส่งผลต่อความเข้มข้นในการแข่งขันซึ่งปัจจัยด้านความต้องการของลูกค้า และต้นทุน ประกอบด้วยความเชื่อมั่นของผู้บริโภค และส่วนประสมของต้นทุน แสดงอิทธิพลทางบวกคือมีการแข่งขันกันมากขึ้น และมีความร่วมมือกันยิ่งขึ้นเพื่อประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น นำสู่สมมติฐานงานวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 8 ความผันผวนของตลาดมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ

สมมติฐานที่ 9 ความเข้มข้นของการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ

สมมติฐานที่ 10 ความไม่แน่นอนของอุปทานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ

พฤติกรรมเกี่ยวกับงบประมาณ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณ (PIB) การสื่อสารถึงการจัดสรรงบประมาณ (CMB) การใช้การควบคุมโดยงบประมาณอย่างต่อเนื่อง (CTB) และ ความยืดหยุ่นของการควบคุมโดยงบประมาณ (FXB) ปัจจัยภายในองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการควบคุมงบประมาณเป็นอีกหนึ่งในการนำจุดเด่นของจากทฤษฎีตัวแทน และทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนมาพัฒนาเป็นปัจจัยด้านพฤติกรรม

เกี่ยวกับงบประมาณ ส่งเสริมให้การศึกษาถึงความสัมพันธ์ของพฤติกรรมหรือการกระทำเกี่ยวกับงบประมาณต่อประสิทธิผลการควบคุมโดยงบประมาณ (Kung et al., 2013) อธิบายได้ถึงพฤติกรรมเกี่ยวกับงบประมาณทั้งการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงบประมาณสร้างบทบาทในความเชื่อและทัศนคติต่องบประมาณในทางบวกต่อการใช้งบประมาณให้เกิดประสิทธิผล ความสำคัญของการสื่อสารภายในร้านค้าให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้บริหารร้านค้าและสมาชิกพนักงานในร้านค้าในเป้าหมายและการจัดสรรงบประมาณจำแนกรายบรรทัดรวมถึงการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกพนักงานยิ่งขึ้นนับเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจตรงกันต่อประโยชน์ของการใช้งบประมาณควบคุมกิจกรรมและการใช้ทรัพยากรของร้านค้า ก่อให้ร้านค้าเกิดผลการดำเนินงานที่ดียิ่งขึ้นทั้งผลการบริหารงานและผลการบริหารทางการเงิน นำสู่สมมติฐานงานวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 4 การมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณ

สมมติฐานที่ 5 การสื่อสารถึงการจัดสรรงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณ

สมมติฐานที่ 6 การใช้การควบคุมโดยงบประมาณอย่างต่อเนื่องมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณ

สมมติฐานที่ 7 ความยืดหยุ่นในการควบคุมโดยงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณ

สมมติฐานที่ 11 การมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ

สมมติฐานที่ 12 การสื่อสารถึงการจัดสรรงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ

สมมติฐานที่ 13 การใช้การควบคุมโดยงบประมาณอย่างต่อเนื่องมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ

สมมติฐานที่ 14 ความยืดหยุ่นในการควบคุมโดยงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ

ความสัมพันธ์ระหว่างความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณกับประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ ตัวแปรสองตัวนี้ตั้งเป็นสมมติฐานเพื่อการศึกษาว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างกันในทิศทางบวก และอธิบายด้วยสมมติฐานของ ความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ และในทางกลับกัน ประสิทธิของการควบคุมโดยงบประมาณก็มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความมุ่งมั่นในการควบคุมโดยงบประมาณ สอดคล้องกับการศึกษาของ Chong & Kar Ming (2002); Mowdoy, Porter, & Steers (1982, pp. 29-31) และ Venkatesh & Blaskovich (2012) ดังนั้น จึงนำมาสู่สมมติฐานดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 15 ความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ

สมมติฐานที่ 16 ประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณ

อิทธิพลของความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณที่มีต่อผลการดำเนินงาน เป็นอิทธิพลทางตรงเชิงบวกที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วยผลการดำเนินงานด้านการเงิน และผลการบริหารงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Angle & Perry (1981); Meyer et al (1990); Nouri & Parker (1998) และ Porter, et al (1974) ดังนั้น จึงนำมาสู่สมมติฐานดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 17 ความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินการด้านการเงิน

สมมติฐานที่ 18 ความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานด้านบริหาร

อิทธิพลของประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณที่มีต่อผลการดำเนินงาน ตัวแปรประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณนิยามได้ว่า ผลการบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการจัดการงบประมาณในองค์การทำให้เกิดผลลัพธ์ทางธุรกิจโดยใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุดในกระบวน โดยการเปรียบเทียบสัดส่วนปัจจัยนำเข้าและผลผลิต ร่วมกับ โอกาสในการเติบโต สอดคล้องกับการศึกษาของ Anthony & Govindarajan (2007); Cavalluzzo & Ittner (2004); Hansen, et al. (2003); Kung et al. (2013); Otley (2012) และ Van der Stede, (2001) ดังนั้น จึงนำมาสู่สมมติฐานดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 19 ประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินการด้านการเงิน

สมมติฐานที่ 20 ประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานด้านบริหาร

Figure 2

Conceptual framework

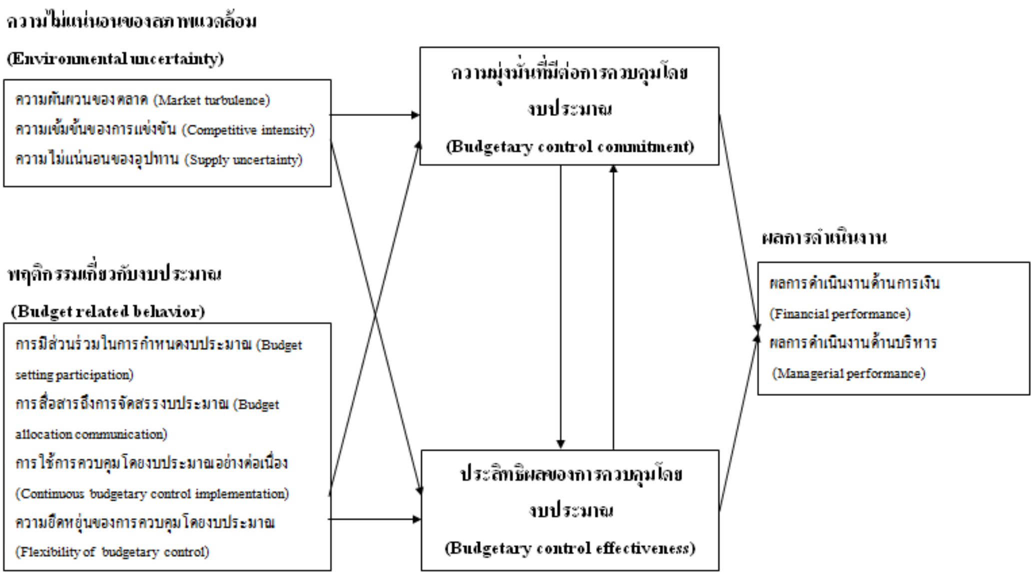

กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเป็นรูปแบบผสมผสาน คือการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีวัตถุประสงค์การดำเนินการระเบียบวิธีวิจัย ทั้ง 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์สรุปอุปนัย ข้อมูลจากผู้จัดการร้านค้า รวมเป็นจำนวน 7 ราย ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มาจากการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยืนยันถึงความเหมาะสมในการนำกรอบแนวความคิดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม และการศึกษาที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวิจัยในธุรกิจค้าปลีก ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกท่านสนับสนุน และเห็นด้วยกับผู้วิจัยในเรื่องของความเหมาะสมของการนำกรอบแนวความคิดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ถูกสัมภาษณ์โดยส่วนใหญ่เห็นว่า นิยามความหมายของตัวแปรนั้นอธิบายได้ใกล้เคียงกับนิยามที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น โดยต้องมีการกำหนดความหมายเพิ่มเติมว่า งบประมาณที่ร้านค้าสามารถควบคุมจัดการได้นั้นเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และค่าโสหุ้ยในร้านค้าสะดวกซื้อ และเห็นว่าการควบคุมโดยใช้งบประมาณจะเกิดผลสัมฤทธิ์ได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้จัดการร้านค้าและพนักงานในร้านค้า ปัจจัยที่ผลักดันในเรื่องดังกล่าวจะเกิดประสิทธิผล ผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกท่านเห็นด้วยกับผู้วิจัยว่าความมุ่งมั่นของผู้จัดการร้านค้าคือ การตั้งใจ สนับสนุน อุทิศตน และมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการจัดการกับปัญหารายวันเป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันผลการดำเนินงานของร้านสะดวกซื้อ สำหรับปัจจัยแวดล้อมจากภายนอกนั้นผู้ให้สัมภาษณ์เล็งเห็นถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของความต้องการของผู้ซื้อที่ต่างไปในแต่ละสถานที่ และแต่ละเวลา การแข่งขันกับคู่แข่งไม่ว่าจะเป็นร้านค้าข้างเคียงหรือตลาดมีบ้างแต่มามากเท่ากับความพร้อมของสินค้าที่มีในชั้นวางและโปรโมชั่นที่ส่งเสริมการขายซึ่งต้องเป็นไปในทางเดียวกัน

2. การวิจัยเชิงปริมาณ หลังจากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง ใช้ข้อมูลร้านสะดวกซื้อเป็นหน่วยวิเคราะห์ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐานของความสัมพันธ์ของความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม และพฤติกรรมเกี่ยวกับงบประมาณต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมงบประมาณ ต่อประสิทธิผลการควบคุมโดยงบประมาณ สรุปรวบรวมเพื่อสร้างตัวแบบปัจจัยสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมงบประมาณที่มีอิทธิพลอย่างเป็นนัยสำคัญต่อธุรกิจร้านค้าปลีกในประเทศไทย สรุปผลจากการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของของผู้บริหารต่อองค์ประกอบของตัวแปรความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ด้านความผันผวนของตลาด (UMK) มีระดับค่าเฉลี่ย 3.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.798 ด้านความเข้มข้นของการแข่งขัน (CCY)) มีระดับค่าเฉลี่ย 3.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.771 และ ด้านความไม่แน่นอนของอุปทาน (USP) มีระดับค่าเฉลี่ย 3.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.907 ทุกด้านให้ความหมายอยู่ในระดับมาก ระดับความคิดเห็นของของผู้บริหารต่อองค์ประกอบของตัวแปรพฤติกรรมเกี่ยวกับงบประมาณอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณ (PIB) มีระดับค่าเฉลี่ย 3.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.015 การสื่อสารถึงการจัดสรรงบประมาณ (CMB) มีระดับค่าเฉลี่ย 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.929 การใช้การควบคุมโดยงบประมาณอย่างต่อเนื่อง (CTB) มีระดับค่าเฉลี่ย 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.679 และ ความยืดหยุ่นของการควบคุมโดยงบประมาณ (FXB) มีระดับค่าเฉลี่ย 3.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.829 ให้ความหมายอยู่ใน

ระดับมากในทุกด้าน ระดับความคิดเห็นของของผู้บริหารต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณมีระดับค่าเฉลี่ย 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.685 ให้ความหมายอยู่ในระดับมาก ระดับความคิดเห็นของของผู้บริหารต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณมีระดับค่าเฉลี่ย 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.697 ให้ความหมายอยู่ในระดับมาก และระดับความคิดเห็นของของผู้บริหารต่อผลการดำเนินงานองค์การ ในภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารต่อผลการดำเนินงานองค์การอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับค่าเฉลี่ยด้านผลการดำเนินงานด้านการเงินและผลการดำเนินงานด้านการบริหาร เท่ากับ 3.85 และ 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.791 และ 0.719 ตามลำดับ ให้ความหมายอยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ แสดงผลสอดคล้องกับข้อกำหนดเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmation factor analysis) เพื่อตรวจสอบความตรงแบบรวมศูนย์ (convergent validity) และความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity)

การตรวจสอบความตรงแบบรวมศูนย์ของตัวชี้วัดที่มีความแปรปรวนร่วมกันเพื่อตรวจสอบว่ารายการหรือตัวชี้วัดเหล่านี้วัดตัวแปรเดียวกัน วิธีการวัดความตรงแบบรวมศูนย์มีข้อกำหนด 3 ประการดังนี้ (Hair et al., 2006, pp. 776-778) ประการแรก ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ควรมีค่าสูงผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นถึงการมีจุดศูนย์รวมร่วมกันมากกว่า 0.5 ประการที่ 2 Average Variance Extracted (AVE) ค่าที่ยอมรับได้ควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (สุภมาส อังสุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณา และรัชนีกูล ภิญโญภานุวัฒน์, 2552, หน้า 26) และประการที่ 3 ค่าความเที่ยงรวม (Composite Reliability) ค่าที่ยอมรับได้ควรมีค่าตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป (Hair et al., 2006,pp. 777-779) การวิจัยนี้แสดงค่าที่คำนวณได้ค่า AVE อยู่ ระหว่าง 0.482-0.800 และค่า CR มีค่าระหว่าง 0.645-0.888 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติของข้อมูลในการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ ว่าตรงตามข้อกำหนดดังกล่าว แล้วทำการทดสอบสมมติฐานตามแบบจำลองที่สร้างจากกรอบแนวความคิดของงานวิจัย ดังนี้

สมการการทดสอบที่ 1

$$CMM = \beta_0 + \beta_1 UMK + \beta_2 CCY + \beta_3 USP + \beta_4 PIB + \beta_5 CMB + \beta_6 CTB + \beta_7 FXB + \beta_{16} EFF \ldots(1)$$

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.514 หมายถึง ตัวแปรต้น ทั้งหมดอธิบายความมุ่งมั่นในการควบคุมโดยงบประมาณได้ 51.4% จากแบบจำลองการทดสอบสมมติฐาน สมมติฐานที่ 5, 6, 7 และ 16 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .05$) ส่วนสมมติฐานที่ 1, 2, 3, 4ไม่มีนัยสำคัญ ($p > .05$) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การสื่อสารถึงการจัดสรรงบประมาณ การใช้การควบคุมโดยงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ความยืดหยุ่นของการควบคุมโดยงบประมาณ และประสิทธิผลการควบคุมโดยงบประมาณมีอิทธิพลทางบวกต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณ

สมการการทดสอบที่ 2

$$EFF = \beta_0 + \beta_1 UMK + \beta_2 CCY + \beta_3 USP + \beta_4 PIB + \beta_5 CMB + \beta_6 CTB + \beta_7 FXB + \beta_{15} CMM \ldots(2)$$

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.431 หมายถึง ตัวแปรต้น ทั้งหมดอธิบายประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณได้ 43.1% จากแบบจำลองการทดสอบสมมติฐาน สมมติฐานที่ 10, 12, 13, 14 และ 15 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ (p < .05) ส่วนสมมติฐานที่ 8, 9, 11ไม่ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ มีนัยสำคัญ (p > .05) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความไม่แน่นอนของอุปทาน การสื่อสารถึงการจัดสรรงบประมาณ การใช้การควบคุมโดยงบประมาณอย่างต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นของการควบคุมโดยงบประมาณ มีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลการควบคุมโดยงบประมาณ

สมการการทดสอบสมมติฐานสมการที่ 3

$$PEF = \beta_0 + \beta_{19}EFF + \beta_{17}CMM \quad (3)$$

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.319 หมายถึง ตัวแปรต้น ทั้งหมดอธิบายผลการดำเนินงานด้านการเงินได้ 31.9% จากแบบจำลองการทดสอบสมมติฐาน สมมติฐานที่ 17 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ (p < .05) ส่วนสมมติฐานที่ 19 ไม่ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญอย่างมีนัยสำคัญ (p > .05) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประสิทธิผลการควบคุมโดยงบประมาณ มีอิทธิพลทางบวกต่อ ผลการดำเนินงานด้านการเงิน

สมการการทดสอบสมมติฐานสมการที่ 4

$$PEM = \beta_0 + \beta_{18}EFF + \beta_{20}CMM \quad (4)$$

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.319 หมายถึง ตัวแปรต้นทั้งหมดอธิบายผลการดำเนินงานด้านการบริหารได้ 31.9% จากแบบจำลองการทดสอบสมมติฐาน สมมติฐานที่ 20 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ (p < .05) ส่วนสมมติฐานที่ 18 ไม่ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ (p > .05) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณ มีอิทธิพลทางบวกต่อ ผลการดำเนินงานด้านบริหาร

อภิปรายผล

อิทธิพลขององค์ประกอบที่เกี่ยวกับความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมจึงยังมีความสำคัญต่อการควบคุมงบประมาณของธุรกิจค้าปลีก โดยเฉพาะด้านความไม่แน่นอนของอุปทาน สำหรับธุรกิจร้านค้าสะดวกซื้อเมื่อสภาพแวดล้อมไม่แน่นอน การควบคุมงบประมาณย่อมต้องรัดกุมมากขึ้น เข้มงวดมากขึ้น ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลในการควบคุมโดยงบประมาณที่สูงกว่าภาวะปกติ

องค์ประกอบพฤติกรรมเกี่ยวกับงบประมาณ อันประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณ การสื่อสารข้อมูลด้านงบประมาณภายในร้านค้า การใช้งบประมาณอย่างต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นในการควบคุมการสื่อสารข้อมูลด้านงบประมาณภายในร้านค้า การใช้งบประมาณอย่างต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นในการควบคุมงบประมาณ สำหรับธุรกิจร้านสะดวกซื้อที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นที่มีต่อการควบคุมโดยงบประมาณและประสิทธิผลการควบคุมโดยงบประมาณ อิทธิพลหลักที่มีความสำคัญที่สุดในการศึกษานี้คือ การใช้การควบคุมโดยงบประมาณอย่างต่อเนื่อง สนับสนุน แนวคิดในการตรวจติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ในการให้ความสำคัญกับ พฤติกรรมเกี่ยวกับงบประมาณในการรับรู้จากการสื่อสาร การสื่อสารถึงการจัดสรรงบประมาณ

การใช้การควบคุมงบประมาณอย่างต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นของการควบคุมโดยงบประมาณ โดยการมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณเป็นองค์ประกอบเดียวของความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมไม่แสดงผลว่ามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ ขณะที่การสื่อสารข้อมูลด้านงบประมาณภายในร้านค้า การใช้งบประมาณอย่างต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นในการควบคุมงบประมาณแสดงผลว่ามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณ อิทธิพลหลักที่มีความสำคัญที่สุดในการศึกษานี้คือ การใช้การควบคุมโดยงบประมาณอย่างต่อเนื่อง สนับสนุน แนวคิดในการให้ความสำคัญกับ พฤติกรรมเกี่ยวกับงบประมาณในการรับรู้จากการสื่อสาร การสื่อสารถึงการจัดสรรงบประมาณ การใช้การควบคุมงบประมาณอย่างต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นของการควบคุมโดยงบประมาณ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้พบข้อเสนอแนะให้กับธุรกิจร้านสะดวกซื้อรวมถึงธุรกิจค้าปลีกใกล้เคียงอื่นๆเพื่อการปรับประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาผลการดำเนินงานได้ดังต่อไปนี้

1. จากงานวิจัยพบว่า ตัวแบบที่เหมาะสมกับสถานการณ์ความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางการตลาด คู่แข่ง และคู่ค้า อธิบายได้ด้วยความสัมพันธ์ร่วมกับพฤติกรรมเกี่ยวกับงบประมาณด้วยการส่งเสริมจากผู้ปฏิบัติงานในการควบคุมงบประมาณอันเกี่ยวข้องกับงบประมาณด้านการบริหารร้านค้าประกอบด้วยการคาดการณ์ยอดขาย และการกำหนดโปรโมชั่นที่ส่งเสริมการขายในขณะเดียวกันเมื่อมีโปรโมชั่นในการส่งเสริมการชายที่มีประสิทธิผลร่วมกับการจัดส่งสินค้าจากคู่ค้าในปริมาณที่เพียงพอต่อการขายในการทำการส่งเสริมการขายย่อมแสดงผลการดำเนินงานด้านการเงินหรือแสดงยอดขายที่ดีขึ้น การความคุมงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบพฤติกรรมงบประมาณ ทั้งด้านการสื่อสาร การควบคุมต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นในการควบคุม การสื่อสารด้านงบประมาณและการใช้การควบคุมงบประมาณอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญสำหรับกิจการธุรกิจค้าปลีกประเภทร้านสะดวกซื้อ เพื่อให้การใช้การควบคุมงบประมาณเกิดประสิทธิผล และเป็นผลการดำเนินงานที่ดีทั้งด้านการบริหารและด้านการเงิน จึงต้องมีการควบคุมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน

2. ร้านสะดวกซื้อจะเพิ่มประสิทธิผลของการควบคุมโดยงบประมาณได้ด้วยการส่งเสริมพฤติกรรมการควบคุมงบประมาณ ร่วมกับความมุ่งมั่นในการควบคุมงบประมาณ ปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านการเงิน คือ การส่งเสริมพฤติกรรมเกี่ยวกับงบประมาณ ด้านการสื่อสารถึงการจัดสรรงบประมาณ ด้านการใช้การควบคุมงบประมาณอย่างต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นในการควบคุมโดยงบประมาณ ร่วมกับการสร้างความมุ่งมั่นในการควบคุมงบประมาณให้มีอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารร้านค้าประกอบด้วย การสื่อสารด้านงบประมาณเพื่อการกำหนดเป้าหมาย รายงานสถานะด้านงบประมาณ และการรับฟังเหตุหรือปัจจัยต่างๆอันส่งผลต่อการควบคุมงบประมาณของร้านค้าจากพนักงานในร้านค้า ร่วมกับพฤติกรรมเกี่ยวกับงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

งามพิศ สัตย์สงวน (2542). **การวิจัยทางมานุษยวิทยา.** พิมพ์ครั้งที่ 4 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฑา เทียนไทย. (2555). **การจัดการเชิงกลยุทธ์.** กรุงเทพฯ : เอ สแควร์ อี จำกัด บริษัท

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). **โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

สุภมาส อังสุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณา และรัชนีกูล ภิญโญภานุวัฒน์. (2552). **สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เจริญมั่งคง-การพิมพ์.

Angle, H.L. & Perry, JL. (1981). An empirical assessment of organizational commitment and organizational effectiveness. **Administrative Science Quarterly**, pp. 1-14.

Anthony, R., & Govindarajan, V. (2007). **Management Control Systems.** Chicago, Mc-Graw-Hill IRWIN.

Cavalluzzo, K. S., & Ittner, C.D. (2004). Implementing performance measurement innovations: Evidence from government. **Accounting, Organizations and Society**, 29(1), pp. 243-267.

Chong, V.K. & Chong, K.M. (2002). Budget goal commitment and informational effects of budget participation on performance: a structural equation modeling approach. **Behavioral Research in Accounting**, 14, pp. 65-86

Cronbach, L.J. (1990). **Essentials of psychological testing.** (3rd ed). New York : Harper & Collins.

Draganska, M., & Klapper, D. (2007). Retail Environment and Manufacturer Competitive Intensity. **Journal of Retailing**, 83(2), pp. 183–198.

Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). **Multivariate data analysis**. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E., & Tatham, R.L. (2006). **Multivariate data analysis**. (6th Edition). Pearson Prentice Hall: New Jersey.

Hansen, S.C., Otley, D.T., & Van der Stede, W.A. (2003). Practice Developments in Budgeting: An Overview and Research Perspective. **Journal of management accounting research**, 15, pp. 95–116.

Jaworski, B.J., & Kohli, A.K. (1993). Market orientation: antecedents and consequences. **Journal of Marketing**, 57.

Kung, F.H., Huang, C.L. & Cheng, C.L. (2013). An examination of the relationships among budget emphasis, budget planning models and performance. **Management decision**, 51(1)

Meyer, J. P., Allen, N. J. & Gellatly, I. R. (1990). Affective and continuance to the organization: evaluations of measures and analysis of concurrent and time-lagged relations. **Journal of Applied Psychology**, pp.710-720.

Mowdoy, R.T., Steers, R.M. & Porter, L.W. (1982). Employee Organizational Linkage : Psychology of Commitment. **Absenteeism and Turnover**. New York : Academic Press.

Nouri, H. & Parker, R. (1998). The relationship between budget participation and job performance: the roles of budget adequacy and organizational commitment. **Accounting, Organizations and Society**, 23, pp.467-483.

Nuchai, Ch. (1999). **Structure of relationship commitment and its impact on cooperation and perceived performance: an investigation in the advertising agency industry.** Dissertation, Doctor of Philosophy, University of Maryland

Otley, D. (2012). Performance management under conditions of uncertainty: some valedictory reflections, **Pacific Accounting Review**, 24(3), pp. 247-261.

Porter, L. W., Steers, R. M., Mowday, R. T. & Boulian, P. V. (1974). Organizational commitment, job satisfaction, and turnover among psychiatric technicians. **Journal of Applied Psychology**, pp.603-609.

Van der Stede, W.A. (2001). Measuring tight budgetary control. **Management Accounting Research**, 12(1), pp. 119-137.

Venkatesh, R. & Blaskovich, J. (2012). The Mediating Effect of Psychological Capital on the Budget Participation-Job Performance Relationship. **Journal of Management Accounting Research**, 24(1), pp. 159-175.

การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขในการจัดการความต้องการของโครงการพัฒนาซอฟท์แวร์ กรณีศึกษา

Problems and Solutions of Requirement Management in Software Development Project Case Study

อรินทรา ปัญญายุทธการ[1]* สุกัญญา อยู่สบาย[1] และ ไพบูลย์ ปัญญายุทธการ[1]

Arintra Punyayuttakan[1*] Sukanya Yusabai[1] and Paiboon Punyayuttakan[1]

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขในการจัดการความต้องการของโครงการพัฒนาซอฟท์แวร์ กรณีศึกษา โดยจำแนกปัญหาในการจัดการความต้องการของโครงการพัฒนาซอฟท์แวร์ ออกเป็น 7 ด้าน เพื่อศึกษาว่าปัญหาด้านใดเป็นปัญหาที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความต้องการของโครงการพัฒนาซอฟท์แวร์เห็นว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบกับการจัดการความต้องการมากที่สุดและมีแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างไร ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญตำแหน่งต่างๆในโครงการพัฒนาซอฟท์แวร์จากสถาบันการเงินแห่งหนึ่ง ซึ่งมีประสบการณ์อย่างต่ำ 5 ปี โดยใช้การวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) ผลการศึกษาปัญหา พบว่า ปัญหาทั้ง 7 ด้าน เป็นปัญหาที่มีความสำคัญอยู่ในระดับมากจนถึงมากที่สุด โดยปัญหาที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าส่งผลกับการจัดการความต้องการของโครงการพัฒนาซอฟท์แวร์มากที่สุด โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของแต่ละปัญหา คือ 1) ด้านการสื่อสารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ 2) ด้านขอบเขตของงาน 3)ด้านกระบวนการ และ ด้านการวางแผน 4)ด้านการเปลี่ยนแปลง และ ด้านทรัพยากร 5)ด้านข้อจำกัดในการทำงานตามลำดับ

ABSTRACT

The objective of this research was to study problems and solutions of requirements management in software development project. The project problems were classified in 7 categories to solicit which aspects were the most critical and what were solutions or recommendation to manage requirements. The data were collected through Delphi technique from experts working in a financial institute, experienced more than 5 years in software development. The result showed that all categories were ranked in high or very high impact to projects. In order, communication and stakeholders, scope, processes, planning, change, resources and project constraints were the most critical problems effect to projects.

Key Words: Project Management, Requirements Management, Software Development

* Corresponding author; e-mail address: arintra_l@hotmail.com

[1]บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ 10140

[1]Graduate School of Management and Innovation, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok 10140

คำนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้การพัฒนาซอฟต์แวร์มีการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น ทำให้ความต้องการทางด้านซอฟต์แวร์ (Software Requirement) มีมากขึ้นเพื่อให้รองรับกับเทคโนโลยีใหม่ๆ และสามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นๆ แม้ในปัจจุบันวงจรการพัฒนาระบบ (Systems Development Life Cycle – SDLC) มีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น (นิรนาม, 2554; TutorialsPoint, 2015) แต่รูปแบบที่ยังคงมีใช้กันอย่างแพร่หลายจากอดีตถึงปัจจุบันยังคงเป็นแบบชั้นของน้ำตก (Waterfall Model) โดยมีการทำงานในแต่ละขั้นตอนที่ชัดเจนและครบถ้วนตามลำดับเป็นขั้นตอน ซึ่งกระบวนการพัฒนาระบบซอฟต์แวร์ลักษณะนี้ การพัฒนาตามขั้นตอนจากชั้นบนสุดไปยังชั้นล่างสุดจะใช้ระยะเวลานานมาก จึงเหมาะสำหรับซอฟต์แวร์ที่มีความต้องการที่แน่นอนชัดเจนไม่คลุมเครือ เพราะแต่ละขั้นตอนจะไม่มีการวนกลับมาทำซ้ำอีก และอาจจะมีความเสี่ยงเมื่อระบบมีความซับซ้อนหรือเป็นการพัฒนาระบบที่ใหญ่ขึ้น ทำให้อาจเกิดปัญหาการทำความเข้าใจกับความต้องการของลูกค้าที่ผิดพลาดและเป็นเรื่องยากที่จะเก็บรวมรวบความต้องการของระบบได้ทั้งหมดตั้งแต่เริ่มโครงการ ยิ่งไปกว่านั้นในปัจจุบันนี้ผู้ใช้งานมีความต้องการด้านเทคโนโลยีที่เพิ่มมากขึ้นอยู่ตลอดเวลา และมีความต้องการให้ระบบสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการวิเคราะห์ความต้องการทางด้านซอฟต์แวร์ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนแรกในการพัฒนาระบบจึงมีความสำคัญมาก เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินโครงการ หากการวิเคราะห์ความต้องการมีความผิดพลาด อาจส่งผลกระทบไปยังส่วนต่อไปของโครงการซึ่งอาจจะเป็นผลทำให้โครงการไม่ประสบความสำเร็จได้

จากรายงานการวิเคราะห์เรื่องการจัดการความต้องการของ PMI's Pulse of the Profession ในปี 2014 โดย Project Management Institute กล่าวว่า โครงการที่ไม่ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว มาจากปัญหาของการจัดการกับความต้องการที่ไม่ดีพอ คิดเป็น 47 % ของปัญหาทั้งหมด ซึ่งถือว่าเป็นค่าที่สูงมาก

การทบทวนเอกสาร

ความต้องการ (Requirement) คือ การกำหนดความต้องการของลูกค้าเพื่อให้ซอฟต์แวร์ที่ถูกพัฒนาตรงกับความต้องการที่ลูกค้าต้องการอย่างแท้จริง การจัดการความต้องการ (Requirement Management) เป็นกระบวนการที่ทำให้เข้าใจและเข้าถึงความต้องการของลูกค้าได้อย่างแท้จริง ด้วยการวิเคราะห์ความต้องการ ตรวจสอบและระบุความต้องการ เพื่อนำไปสร้างเป็นข้อกำหนดความต้องการด้านระบบหรือซอฟต์แวร์ ที่จะใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาระบบในขั้นตอนต่อไป (Colomo-Palacios, 2004) นอกจากนี้การจัดการความต้องการยังรวมไปถึงกระบวนการควบคุมการเปลี่ยนแปลงของความต้องการที่จะเกิดขึ้นด้วย กระบวนการจัดการความต้องการ (Requirement Management) จึงประกอบด้วย การค้นหาความต้องการที่แท้จริง การเก็บความต้องการจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การกำหนดชนิดและจัดลำดับของความต้องการ การจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความต้องการเพื่อใช้ประกอบกระบวนการพัฒนาระบบ การจัดการความเปลี่ยนแปลงของความต้องการและอาจรวมถึงการจัดทำและรักษาข้อตกลงร่วมระหว่างผู้ว่าจ้างผู้ใช้งานและผู้พัฒนาระบบ (Dean and Don, 2004)

บุญประเสริฐ และ บุญช่วย (2556) ได้ศึกษาเทคนิคการค้นหาและรวบรวมความต้องการทางด้านซอฟท์แวร์กระบวนการทางวิศวกรรมความต้องการ โดยระบุว่า ขั้นตอนการเก็บความต้องการเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญและ

เป็นจุดเริ่มของการเก็บข้อมูลต่างๆที่ใช้ในการพัฒนาระบบ ดังนั้นการจัดการความต้องการที่ดีจะช่วยให้ซอฟต์แวร์ที่ผลิตออกมามีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาหรือช่วยสนับสนุนการทำงานของลูกค้าได้อย่างถูกต้องตรงตามความต้องการที่แท้จริง

อุปกรณ์และวิธีการ

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposing Sampling) โดยการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันการเงินแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปีในตำแหน่งต่างๆ ดังนี้ Business Analyst หรือ นักวิเคราะห์ธุรกิจ จำนวน 6 คน ตำแหน่ง System Analyst หรือ นักวิเคราะห์ระบบ จำนวน 3 คน และตำแหน่ง Project Manager หรือ ผู้จัดการโครงการ จำนวน 1 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลของการวิจัยนี้เป็นเครื่องมือการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) โดยใช้แบบสอบถามซึ่งนำไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 รอบ ดังนี้

รอบที่ 1 เป็นแบบสอบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยสร้างจากกรอบที่ได้ศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาในเรื่องการบริหารความต้องการ (Michael, 1992; International Institute of Business Analysis, 2006; Donald, 2007) แล้วนำมาเป็นคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญตอบในรอบแรก หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์ออกมาเป็นประเด็นในด้านต่างๆ

รอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี5 ระดับตามเกณฑ์ของลิเคิร์ท (Likert Scale) ลักษณะคำถามเป็นแบบของลิเคอร์ท (Likert’s Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ (ไพศาล, 2526) จากน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด จากข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณหา ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter quartile Range) (เชี่ยวชาญ, 2556)

รอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่มีข้อคำถามเหมือนรอบที่ 2 แต่จะมีค่ามัธยฐาน(Median) ใส่ไว้ด้านหน้าตัวเลขที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้คะแนนไว้ในรอบก่อนหน้า เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทบทวนอีกครั้งว่ายังคงเห็นด้วยกับคำตอบเดิมหรือไม่ หากไม่เปลี่ยนแปลงก็ยังคงคำตอบเดิมไว้ แล้วจึงนำตัวเลขที่ได้มาประมวลเป็นผลสรุปอีกครั้ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากข้อมูล 2 แหล่ง คือ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูล และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งได้จากการศึกษา เมื่อเก็บข้อมูลได้จากกลุ่มตัวอย่างแล้ว โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง เช่น ค่าเฉลี่ย มัธยฐาน ฐานนิยม การวัดการกระจาย เช่น พิสัย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และค่าสมบูรณ์ของความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม (เชี่ยวชาญ, 2556)

ผลการวิจัย

ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยสร้างจากกรอบที่ได้ศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา หลังจากนั้นนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ได้เป็นแบบสอบถามในรอบที่ 2 ซึ่งประกอบด้วยประเด็นปัญหาของการจัดการความต้องการในโครงการพัฒนาซอฟท์แวร์ 7 ด้านดังนี้ 1) ปัญหาด้านกระบวนการ 2) ปัญหาด้านข้อจำกัดในการทำงาน 3) ปัญหาด้านขอบเขตของงาน 4) ปัญหาด้านการสื่อสารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ 5) ปัญหาด้านการวางแผน 6) ปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลง 7) ปัญหาด้านทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากงานวิจัยและบทความต่างๆ โดยคำถามเป็นแบบของลิเคอร์ท (Likert's Scale) 5 ระดับ

จากแบบสอบถามในรอบที่ 2 และ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญในโครงการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 10 ท่าน เมื่อนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติที่ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และค่าความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับฐานนิยม โดยเมื่อนำค่าสรุปหาค่าความสอดคล้อง(Consensus) ทางความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ในเรื่องของการจัดการความต้องการของโครงการพัฒนาซอฟท์แวร์ทั้งหมด 7 ด้าน ซึ่งเป็นการคำนวณจาก 2 วิธี คือ การคำนวณหาค่าความแตกต่างกันระหว่างควอไทล์ที่ 3 และควอไทล์ที่ 1 ซึ่งผลของค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่มีค่าไม่เกิน 1.50 และ การคำนวณหาค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยมในแต่ละข้อความเพื่อนำไปหาค่าของความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม ผลที่ได้ค่าไม่เกิน 1.00 จากการวิเคราะห์ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นวามผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในทุกด้าน (เชี่ยวชาญ, 2556) ผลการวิจัยที่ได้จึงเป็นดังต่อไปนี้

ปัญหาในการจัดการความต้องการของโครงการพัฒนาซอฟท์แวร์

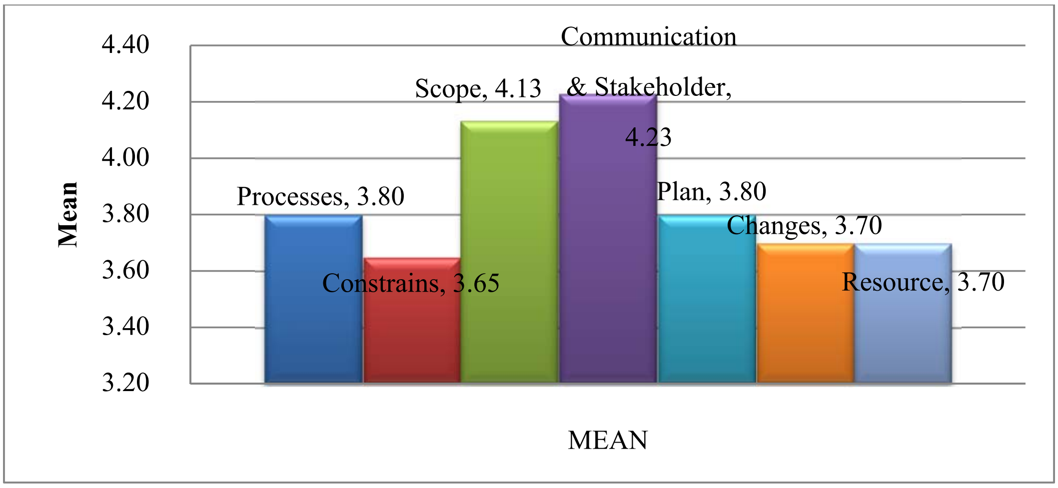

Figure 1 Mean of 7 problems of requirements management in IT projects

จากรูปที่ 1 พบว่า ผลการวิจัยปัญหาในการจัดการความต้องการของโครงการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ทั้ง 7 ด้าน เป็นปัญหาที่มีความสำคัญอยู่ในระดับมากจนถึงมากที่สุด โดยปัญหาที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าส่งผลกับการจัดการความต้องการของโครงการพัฒนาซอฟท์แวร์มากที่สุด โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของแต่

ละปัญหา คือ 1) ด้านการสื่อสารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ 2) ด้านขอบเขตของงาน 3) ด้านกระบวนการ และด้านการวางแผน 4) ด้านการเปลี่ยนแปลง และ ด้านทรัพยากร 5) ด้านข้อจำกัดในการทำงาน ตามลำดับ

1. ปัญหาการสื่อสารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Communication & Stakeholder) เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบกับโครงการมากที่สุด โดยได้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.23

การสื่อสาร และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงกา (Communication and Stakeholder)	Mean (4.23)
1. สื่อสารไม่ตรงกัน ระหว่าง ผู้ให้ข้อมูล (User) และผู้รับข้อมูล	4.7
2. ขาดการติดต่อสื่อสารที่ดีภายในโครงการ บางครั้งทำให้เข้าใจผิด	4.6
3. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการไม่ให้ความร่วมมือในการประชุม (อาจจะทำให้โครงการล่าช้า(	4.4
4. ความต้องการของผู้ใช้งานระบบ มีมากเกินไปจนไม่สามารถบอกได้ว่าสิ่งที่จำเป็นจริงๆคืออะไร	4.3
5. ผู้ใช้งานระบบยังไม่รู้ว่าตัวเองต้องการอะไร เลยอธิบายมาได้ไม่ชัดเจน	4.2
6. การเมืองและความขัดแย้งในองค์กร ส่งผลต่อระบบ อาจทำให้เกิดความผิดพลาดล้มเหลวในการพัฒนาได้	3.8
7. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการอาจจะมีความรู้ความเข้าใจข้อมูลของโครงการไม่เพียงพอ	3.6

Table 1 Mean of Communication and Stakeholder problems in requirements management

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญในตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ในปัญหาการสื่อสารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในโครงการซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบกับโครงการมากที่สุด ปัญหาเรื่องสื่อสารไม่ตรงกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลและผู้รับข้อมูล ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่ผู้เชี่ยวชาญทุกคนเห็นว่าส่งผลกระทบที่สุด ในขั้นตอนการเก็บความต้องการ มีการรับและส่งข้อมูลจากคน 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้ข้อมูลและผู้รับข้อมูล ซึ่งการที่จะสื่อสารให้เข้าใจตรงกันทั้ง 2 ฝ่าย เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก เพราะทักษะในด้านการสื่อสารของแต่ละคนมีไม่เท่ากัน รวมทั้งประสบการณ์ที่ต่างกัน จึงทำให้มีปัญหาในระหว่างการสื่อสารได้ การสื่อสารที่ไม่ตรงกันทำให้ผลลัพธ์ที่ออกมาไม่มีประสิทธิภาพ และทำให้เกิดความผิดพลาดในขั้นตอนต่อไป การที่ผู้รับข้อมูล ไม่เข้าใจความต้องการก่อนเริ่มทำงาน อาจส่งผลให้งานที่ออกมาผิดพลาดไม่ตรงตามความต้องการและก่อให้เกิดผลเสียในด้านเวลางบประมาณและทรัพยากร

2. ปัญหาด้านขอบเขตของงาน (Scope) เป็นปัญหาที่ส่งผลกับโครงการรองลงมาเป็นอันดับที่ 2 คิดเป็นค่าเฉลี่ยที่ 4.13

ขอบเขตของงาน (Scope)	Mean (4.13)
1. ขอบเขตของงานไม่ชัดเจน ในช่วงเก็บความต้องการจึงได้ข้อมูลกว้างๆ	4.2
2. เก็บความต้องการ แล้วยิ่งเก็บขอบเขตยิ่งเพิ่มขึ้น	4.2
3. กำหนดขอบเขตจากความต้องการ ที่ได้มาผิดพลาด	4

Table 2 Mean of Scope problems in requirements management

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญในตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัญหาเรื่องการเก็บความต้องการ ยิ่งรวบรวมความต้องการ ขอบเขตของงานยิ่งเพิ่มขึ้น ดังนั้น การเก็บความต้องการที่ดีควรมีการศึกษาข้อมูลโครงการและรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ หรือการทำ Workshop เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน อาจจะใช้เวลาในช่วงแรกของโครงการ ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 สัปดาห์หรือมากกว่านั้นขึ้นอยู่กับขนาดของโครงการ การที่ต้องใช้เวลาในขั้นตอนนี้เพื่อที่จะให้ข้อมูลที่รับมาตรงตามที่ผู้ใช้งานต้องการ และมีเวลาให้ผู้รับข้อมูลนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เนื่องจากการเก็บความต้องการ หลายๆครั้งอาจทำให้ผู้ใช้ระบบเกิดเปลี่ยนใจขอเพิ่มคุณสมบัติบางอย่างเข้าไปในงาน หรือลดคุณสมบัติบางอย่างลง ทำให้ขอบเขตของงานเปลี่ยนหรือเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดระยะเวลาการเก็บความต้องการ ซึ่งเป็นปัญหาที่พบบ่อยในหลายโครงการ จนกลายเป็นปัญหาต่อผู้พัฒนาระบบ เพราะบางครั้งผู้พัฒนาระบบยอมรับความต้องการที่เพิ่มเติมเข้ามาแต่ไม่ได้ตรวจสอบก่อนว่าจะมีผลกระทบไปยังส่วนอื่นหรือไม่ ทำให้ขอบเขตซองงานเพิ่มขึ้นเพราะการเพิ่มความต้องการอาจจะมีงานย่อยๆส่วนต่อไปที่ต้องปรับแก้หรือต้องทำเพิ่มด้วยเช่นกัน ซึ่งส่งผลกระทบทั้งเรื่องของเวลา งบประมาณ และ ทรัพยากร

3. ปัญหาด้านกระบวนการ (Process) เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบกับโครงการรองลงมาเป็นอันดับที่ 3 โดยได้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.80

ด้านกระบวนการ (Processes)	Mean (3.8)
1. เก็บความต้องการมาไม่ครบขาดสิ่งที่สำคัญไป	4.7
2. ความต้องการที่เก็บมาไม่ชัดเจน มีความกำกวม	4.5
3. ในช่วงเก็บความต้องการ ไม่มีการ จัดลำดับความสำคัญสิ่งที่จำเป็น ว่าอะไรควรทำก่อน	4.2
4. ในช่วงเก็บความต้องการ เก็บข้อมูลมามากเกินไป ซึ่งบางอย่างไม่จำเป็น	3.6
5. ขาดการจัดการไม่มีการวางแผนการเก็บความต้องการ	3.6
6 เก็บความต้องการ มาจากหลายคน ซึ่งบางครั้งไม่ใช่คนที่ใช้(ต่อ งานจริง เลยได้ในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง(	3.6
7. ความต้องการขัดแย้งกันเอง เพราะเก็บข้อมูลมาจากหลายคน	3.5
8. ไม่มีเครื่องมือ (Tools) ช่วยในการเก็บความต้องการ	3.3
9. ในช่วงเก็บความต้องการ ควรมีผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนในโครงการเข้าร่วมในขั้นตอนนี้	3.2

Table 3 Mean of Process problems in requirements management

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 3 พบว่า ปัญหาด้านกระบวนการเรื่องการเก็บความต้องการไม่ครบขาดสิ่งที่สำคัญไปเป็นปัญหาที่พบมากที่สุด การทำระบบให้ออกมามีประสิทธิภาพหรือตรงตามความต้องการของผู้ใช้งานนั้น การเก็บความต้องการนั้นเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลผู้ใช้งานระบบอาจจะทำให้เข้าใจว่าให้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผู้รับข้อมูลคิดว่าข้อมูลเพียงพอจึงไม่มีการถามเพิ่มเติม หรือไม่มีการเตรียมคำถามในการเก็บข้อมูลว่าควรจะเก็บข้อมูลด้านใดบ้าง อาจจะทำให้เก็บสิ่งที่จำเป็นมาไม่ครบ ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันภายหลังได้ว่าเป็นความผิดของใคร

4. ปัญหาด้านการวางแผน (Plan) เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบกับโครงการเป็นอันดับที่ 3 ได้ค่าเฉลี่ย 3.80

การวางแผน (Plan)	Mean (3.8)
1. ขาดการวางแผนที่ดีในการเตรียมตัวเก็บความต้องการ	4.1
2. ประเมินแผนงานผิดพลาดทำให้เกิดผลกระทบไปยังส่วนต่อไป	3.9
3. ความต้องการที่ได้มาไม่ชัดเจน ทำให้แผนงานล่าช้า	3.7
4. แผนงานโครงการไม่ดี มีลักษณะเป็นแผนงานที่เป็นไปไม่ได้	3.5

Table 4 Mean of Planning problems in requirements management

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 4 พบว่า การขาดการวางแผนที่ดีในการเตรียมตัวเก็บความต้องการเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบมากที่สุด โดยผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า การมีการวางแผนที่ดีก่อนการเก็บความต้องการ ทำให้การเก็บความต้องการ ได้สิ่งที่ผู้ใช้งานระบบต้องการจริงทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้ข้อมูลครบถ้วน หากขาดการวางแผนก่อนการเก็บความต้องการอาจทำให้ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ใช้งานระบบหลายรอบ ซึ่งส่งผลกระทบทั้งเรื่องของเวลา งบประมาณ และ ทรัพยากร

5. ปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลง (Changes) คิดเป็นค่าเฉลี่ยที่ 3.70 ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นว่า ผู้ใช้งานระบบมีความต้องการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด และการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางธุรกิจทำให้ความต้องการเปลี่ยนซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบมาก เพราะการที่ผู้ใช้งานมีการเปลี่ยนแปลงความต้องการหรือเงื่อนไขที่ได้เคยตกลงกันไปแล้ว ซึ่งกลายเป็นปัญหาที่ทำผู้พัฒนาระบบต้องแก้งานที่ทำเสร็จแล้ว ทำให้เกิดผลกระทบกับเรื่องของระยะเวลาของโครงการ ส่งผลให้กระบวนการทำงานโดยรวมช้าลงและมีงบประมาณที่เพิ่มขึ้น

6. ปัญหาด้านทรัพยากร (Resources) ได้ค่าเฉลี่ยที่ 3.70 โดยพบว่า สมาชิกโครงการมักมีโครงการที่ทำหลายโครงการพร้อมกัน จึงให้เวลากับแต่ละโครงการน้อย และสมาชิกโครงการมีความรู้ข้อมูลของโครงการไม่เพียงพอ เป็นปัญหาที่ส่งผลกับโครงการในระดับมาก เพราะในการเก็บความต้องการ สมาชิกโครงการควรจะใช้เวลาในขั้นตอนนี้ให้มากที่สุดเพื่อที่จะหาข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ระบบ และขั้นตอนการเก็บความต้องการ ในแต่ละโครงการมีความจำเป็นต้องรู้ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ เช่น โครงการนี้ทำเพื่ออะไร มีข้อจำกัดอะไรบ้าง และ อื่นๆ เพราะหากไม่มีการศึกษาข้อมูลของโครงการมาก่อนเก็บความต้องการ จะทำให้การเก็บข้อมูลอาจหลุดประเด็นที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษ หรือเก็บข้อมูลที่ไม่จำเป็นมา ซึ่งทำให้เสียเวลาในการทำงานมากขึ้น

7. ปัญหาด้านข้อจำกัดในการทำงาน (Constraints) ได้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.65 โดยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากเห็นว่าข้อจำกัดในเรื่องของเวลาที่จำกัดเป็นปัญหาที่ส่งผลกับโครงการอยู่ในระดับมาก ในด้านของข้อจำกัดในการทำงาน (Constraints) เพราะเนื่องจากการทำงานในปัจจุบันมีโครงการหลายโครงการที่รับผิดชอบอยู่ แต่เวลาที่เร่งรีบในแต่

ละโครงการทำให้การทำงานยากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้การทำงานผิดพลาดและออกมาไม่ตรงตามที่ผู้ใช้งานต้องการ

แนวทางแก้ไขการจัดการความต้องการของโครงการพัฒนาซอฟท์แวร์

จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการความต้องการพบว่าผลที่ได้มีความสอดคล้องกับแนวทางการบริหารโครงการขององค์ความรู้ในการบริหารโครงการ (PMBOK® Guide) (Project Management Institute, 2013) แนวทางการแก้ไขการจัดการความต้องการ 7 ด้าน ดังนี้

1. ปัญหาด้านการสื่อสารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ (Communication and Stakeholder) แนวทางการแก้ไขคือ ให้ความสำคัญในการสื่อสารกันระหว่างผู้ใช้งานระบบและผู้พัฒนาระบบ เพราะการสื่อสารช่วยทำให้การทำงานผิดพลาดน้อยลง และ ลดประเด็นปัญหาความเข้าใจผิดในการทำงานได้ ซึ่งการสื่อสารกับทีมงานในโครงการควรจะมีคนกลางคอยประสานงานให้ทีมงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใจโครงการเข้าใจปัญหาและทราบสถานะของโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดปัญหาด้านการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ
2. ปัญหาด้านขอบเขตของงาน (Scope) เรื่องขอบเขตที่ไม่ชัดเจนสามารถแก้ไขได้โดยการทบทวนขอบเขตที่ได้จากการเก็บความต้องการร่วมกันระหว่างผู้ใช้งานและผู้พัฒนาระบบ เมื่อได้ข้อตกลงร่วมกันแล้วจึง ทำเอกสารสรุปขอบเขตของโครงการโดยควรให้ผู้ใช้งานระบบลงนามรับรองขอบเขตงานตามที่ได้ตกลง ร่วมกับทีมพัฒนาเพื่อใช้เป็นเอกสารในการต่อรองในภายหลัง และลดข้อโต้แย้งในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงขอบเขตงาน
3. ปัญหาด้านกระบวนการ (Processes) ในการทำงานทุกขั้นตอนของโครงการ ตั้งแต่เริ่มวางแผนโครงการไปจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ผู้บริหารโครงการควรมีการวางแผนกระบวนการทำงานไว้ให้เป็นแบบแผน เพื่อให้ทีมงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ทำงานตามกระบวนการที่ได้ตั้งไว้ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในกระบวนการการเก็บความต้องการก็เช่นเดียวกัน ควรมีการจัดการขั้นตอนต่างๆให้เป็นระบบเพื่อให้ทีมงานมีการทำงานที่เป็นแบบแผนเดียวกัน มีการจัดทำเอกสารต่างๆภายในโครงการที่เป็นต้นแบบ เพื่อที่จะลดความผิดพลาดหรือลดการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต
4. ปัญหาด้านการวางแผน (Plan) แนวทางการแก้ไขคือการวางแผนงานล่วงหน้า และมีการเผื่อเวลาสำหรับกิจกรรมต่างๆ โดยพิจารณาตามความเหมาะสมเพราะการเผื่อเวลาไว้มากเกินไปก็หมายถึงค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน เนื่องจากในแต่ละโครงการมีลักษณะการทำงานที่แตกต่างกัน การวางแผนงานอาจจะผิดพลาดซึ่งอาจจะส่งผลต่อการทำงานส่วนต่อไปได้ ดังนั้นการวางแผนงานที่ดีจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. ปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลง (Changes) การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ในทุกโครงการ แนวทางการแก้ไข ควรจะดูจากความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงว่ามีความสำคัญมากน้อยเท่าไหร่ กระทบกับการทำงานปัจจุบันหรือกระทบกับส่วนใดบ้าง แล้วจึงค่อยพิจารณาว่าจะยอมรับความเปลี่ยนแปลงหรือไม่ โดยปกติผู้พัฒนาระบบจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ หรือรองรับเรื่องข้อกฎหมาย แต่หากเป็นการเปลี่ยนแปลงส่วนอื่นจะต้องมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมก่อน
6. ปัญหาด้านทรัพยากร (Resources) แนวทางการการแก้ปัญหาด้านทรัพยากร คือการจัดสรรงานให้ทีมงานอย่างเหมาะสม ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป อาจจะแบ่งจากตำแหน่งหรือความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน และ

จัดสรรเวลาให้ทีมพัฒนาได้ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถ ให้มีความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงานในอนาคต

7. ปัญหาด้านข้อจำกัดในการทำงาน (Constraints) ในขั้นตอนการเก็บความต้องการมีข้อจำกัดหลักๆ 2 เรื่อง คือ เรื่องงบประมาณ บางโครงการมีงบประมาณไม่เพียงพออาจจะเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น การประเมินงบประมาณผิดพลาดอาจจะประเมินน้อยกว่าความเป็นจริง เพราะขอบเขตของการทำงานจากการเก็บความต้องการเป็นโครงการขนาดเล็กแต่พอทำโครงการมีการขยายขอบเขตการทำงานออกไป ทำให้ใช้งบประมาณเกินกว่าที่ตั้งเอาไว้ การแก้ไขปัญหาคือการลดหรือตัดบางอย่างที่ไม่จำเป็นออกจากขอบเขตโครงการ แล้วจึงค่อยพิจารณาความต้องการอีกครั้งในช่วงต่อไปของโครงการ ส่วนเรื่องของข้อจำกัดด้านเวลา แนวทางการแก้ไขคือการวางแผนการบริหารเวลาของโครงการจัดสรรเวลาตามความเหมาะสม การจัดทาแผนงานโครงการเพื่อให้การดำเนินงานเป็นขั้นตอนมากขึ้น ทำให้เราเห็นปริมาณงานที่ชัดเจน ทำให้สามารถบริหารเวลาได้ดียิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ในโครงการพัฒนาซอฟท์แวร์ ปัญหาในการจัดการความต้องการที่สำคัญที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการสื่อสารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ ด้านขอบเขตของงาน ด้านกระบวนการ และ ด้านการวางแผน สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการความต้องการนั้น ทำได้โดยการให้ความสำคัญในการสื่อสารกันระหว่างผู้ใช้งานระบบและผู้พัฒนาระบบ มีผู้ประสานงานให้ทีมงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใจโครงการเข้าใจปัญหาและทราบสถานะของโครงการอย่างต่อเนื่อง มีการทบทวนขอบเขตที่ได้จากการเก็บความต้องการร่วมกันระหว่างผู้ใช้งานและผู้พัฒนาระบบ และจัดทำเอกสารสรุปขอบเขตของโครงการโดยควรให้ผู้ใช้งานระบบลงนามรับรองขอบเขตงานตามที่ได้ตกลง ผู้บริหารโครงการควรมีการวางแผนกระบวนการทำงานไว้ให้เป็นแบบแผนและดำเนินงานตามกระบวนการที่ได้กำหนดไว้ และมีการวางแผนงานล่วงหน้า โดยอาจเผื่อเวลาสำหรับกิจกรรมต่างๆให้เหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความอนุเคราะห์สละเวลาในการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม รวมถึงให้คำแนะนำเพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เชี่ยวชาญ ภาระวงค์. 2556. **เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique).** แหล่งที่มา: http://123get-all.blogspot.com/2013/09/delphi-technique.html, 20 มกราคม 2558.

นิรนาม. 2554. **การพัฒนาระบบสารสนเทศ (Information System Development).** แหล่งที่มา: http://www.bablog.mju.ac.th/sancha/wp-content/uploads/2011/06/02-Information-System-Development.pdf, 18 มกราคม 2558.

บุญประเสริฐ สุรักษ์รัตนสกุล และ บุญช่วย ชาติทอง. 2556. เทคนิคการค้นหาและเก็บเกี่ยวความต้องการทางด้านซอฟท์แวร์. **มฉก.วิชาการ 169**. 16 (32). แหล่งที่มา: http://journal.hcu.ac.th/pdffile/jn1632/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%2012.pdf

ไพศาล หวังพานิช. 2526. **การวัดผลการศึกษา**. ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ.

Christe, M. G. and Kang, K. C. 1992. **Technical Report CMU/SEI-92-TR-012 ESC-TR-92-012 Issues in Requirements Elicitation**. Available Source: http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.141.5894&rep=rep1&type=pdf, January 20, 2015.

Colomo-Palacios, R. 2004. **Agile Estimation Techniques and Innovative Approaches to Software Process**. IGI Global, Pennsylvania.

Firesmith, D. G. 2007. Common Requirements Problems, Their Negative Consequences, and Industry Best Practices to Help Solve Them, *In* **Journal of Object Technology**. January 2007. Volume 6, No. 1: 17-33. Available Source: http://www.jot.fm/contents/issue_2007_01/column2.html, January 18, 2015.

International Institute of Business Analysis. 2006. **A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge**. Release 1.6. Available Source: http://www.theiiba.org, January 7, 2015.

Leffingwell Dean, L. and Don W. 2004. **Managing Software Requirement: A Use Case Approach.** 2nd ed. Addison-Wesley Professional, Massachusetts.

Project Management Institute. 2013. **A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK® Guide)**. 5th ed. Project Management Institute, Inc., Pennsylvania.

Project Management Institute. 2014. **PMI's Pulse of the Profession – Requirements Management**. Available Source: https://www.pmi.org/~/media/PDF/Knowledge%20Center/PMI-Pulse-Requirements-Management-In-Depth-Report.ashx, January 10, 2015.

Tutorials Point. **Software Development Life Cycle (SDLC) – Tutorials**. Available Source: http://www.tutorialspoint.com/sdlc/sdlc_tutorial.pdf , January 17, 2015.

ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความเหนื่อยหน่ายงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ

The Effect of Work Environment Satisfaction and Job Burnout on Intention to Leave of Employees in Leading Shipping and Logistics Provider

ธนากร ศรีโพธิ์กลาง[1*] จุฑามาศ ทวีไพบูลย์วงษ์[1]

Thanakorn Sripoklang[1*], Jutamard Thaweepaiboonwong[1]

บทคัดย่อ

การศึกษาถึงความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความเหนื่อยหน่ายงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ โดยกลุ่มประชากรเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ รวมจำนวนพนักงานทั้งสิ้น 290 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานของพนักงานบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความตั้งใจลาออกของพนักงานในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการสามารถทำนายความเหนื่อยหน่ายงานของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำได้ร้อยละ 96 และพบว่าความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานสามารถทำนายความตั้งใจลาออกของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำได้ร้อยละ 95.4

ABSTRACT

This research were to study about The Effect of Work Environment Satisfaction and Job Burnout on Intention to Leave of Employees in Leading Shipping and Logistics Provider. The population in this research consisted of 290 employees in Leading Shipping and Logistics Provider. Statistics for the data analysis were percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The results of this research revealed that: Employees had Work Environment Satisfaction and Job Burnout in medium level but Employees had Intention to Leave in high level; Work Environment Satisfaction could predict Job Burnout of Employees in Leading Shipping and Logistics Provider around 96 % and Work Environment Satisfaction and Job Burnout could predict Intention to Leave of Employees in Leading Shipping and Logistics Provider around 95.4 %.

Key Words: Work Environment Satisfaction, Job Burnout, Intention to Leave

* Corresponding author; e-mail address: **Th.sripoklang@hotmail.com**

[1]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา ชลบุรี 20230

Faculty of Management Science, Kasetsart University, Sriracha Campus, Chonburi 20230

คำนำ

ในปัจจุบันการส่งออกและนำเข้าสินค้าเป็นตัวขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยองค์การที่เข้ามาช่วยสนับสนุนและให้บริการในกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการส่งออกและนำเข้าสินค้านั้นเป็นองค์การที่น่าจับตามองและมีความสำคัญอย่างยิ่ง และไม่ว่าจะเป็นองค์การประเภทใดย่อมมีความเกี่ยวข้องกับคนที่มีความสามารถ ภูมิหลัง และลักษณะพื้นฐานที่มีความแตกต่างกันทั้งสิ้น จึงนับเป็นความท้าทายอย่างยิ่งสำหรับองค์การในการจัดการทรัพยากรบุคคลให้มีความมุ่งมั่น ความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นทรัพยากรมนุษย์จึงนับว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญในทุก ๆองค์การ นอกจากทรัพยากรมนุษย์แล้วสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นส่วนหนึ่งในองค์การที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญด้วยเช่นกัน หากมีการจัดให้อยู่ในสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสมสำหรับการทำงานจะมีส่วนช่วยในสร้างความพึงพอใจให้แก่พนักงาน พนักงานก็จะสามารถทำงานได้อย่างเป็นสุขและมีประสิทธิภาพ ตรงกันข้ามหากสภาพแวดล้อมในการทำงานไม่เหมาะสม พนักงานไม่พึงพอใจจะเป็นสิ่งบั่นทอนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ในองค์การที่ทำธุรกิจขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์นั้น ลักษณะงานส่วนใหญ่ทำงานอย่างเดิมซ้ำๆ จำกัดอยู่กับที่ ต้องมีการติดต่อกันเป็นระยะเวลานานในงานที่รับผิดชอบ มีการประสานงานกันกับลูกค้าที่หลากหลายบุคลิกและอารมณ์และมีการเร่งรีบทำงานเพื่อให้ได้ผลดีและรวดเร็วที่สุด ซึ่งมีแนวโน้มก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย เมื่อยล้าได้ง่าย (อัมพร, 2539)

ผลของลักษณะงานที่จำเจและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ไม่เหมาะสมอาจจะทำให้พนักงานรู้สึกเบื่องาน และเหนื่อยหน่ายงานได้ ซึ่งบุคคลที่มีความเหนื่อยหน่ายมักจะใช้วิธีการหลีกเลี่ยงงานด้วยการลาป่วย ขาดงานหรือลาออก ซึ่งเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการสูญเปล่า สิ้นเปลืองงบประมาณในการสรรหาพนักงานใหม่เพื่อมาทดแทน และอาจทำให้ผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ขาดขวัญและกำลังใจ (สิระยา, 2534)

การลาออกที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุใดก็ตาม ย่อมมีผลกระทบต่อองค์การและบุคคลโดยผลต่อองค์การนั้นนอกจากนี้ในช่วงของการสรรหาบุคคลเข้ามาแทนบุคคลที่ลาออกไปนั้น ผลผลิต และประสิทธิภาพขององค์การจะลดลงไปช่วงหนึ่งด้วย และในส่วนของบุคคลนั้น จะพบว่าการลาออกของพนักงานมีผลให้พนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ต้องทำงานเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย (ภราดี, 2540)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงอิทธิพลของความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานที่มีต่อต่อความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารได้ทราบถึงพฤติกรรมของพนักงานในองค์การที่ดำเนินงานด้านขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์และให้ทราบถึงอิทธิพลของความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานที่มีต่อต่อความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน ตลอดจนเพื่อให้ผู้บริหารได้ตระหนักถึงความสำคัญของความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความเหนื่อยหน่ายงาน และความตั้งใจลาออกจากงานที่เกิดขึ้นกับพนักงาน ตลอดจนหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเพื่อลดความเหนื่อยหน่ายงานและป้องกันการตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน

Conceptual Framework

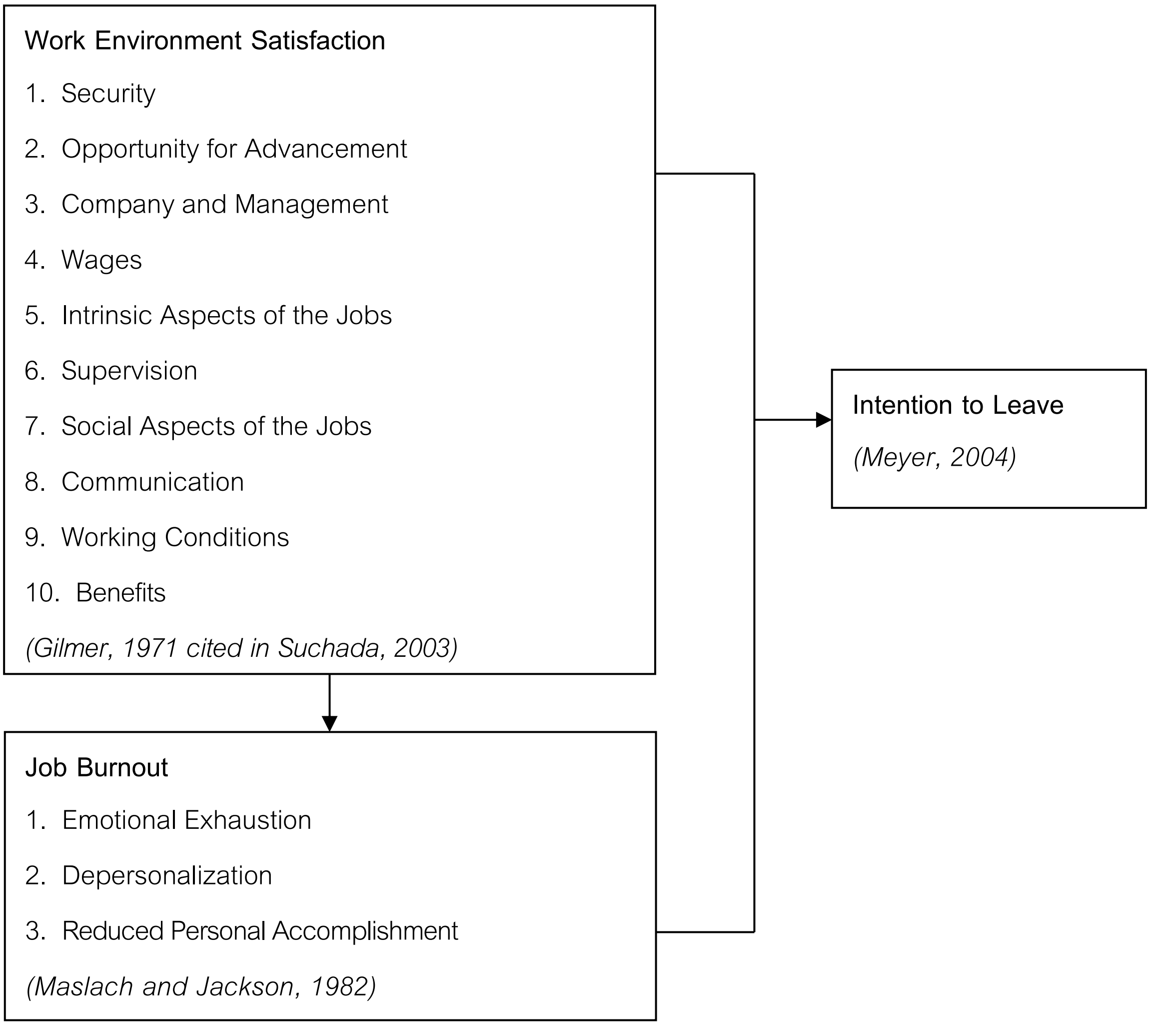

Figure 1 Conceptual Framework

อุปกรณ์และวิธีการ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลและให้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้กรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยจำแนกแบบจัดลำดับความสำคัญหรือที่เรียกว่า เรตติ้ง (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับตั้งแต่มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ เช่น เพศ ระดับการศึกษาและสถานภาพการสมรส ใช้ค่าร้อยละในการวิเคราะห์และค่าเฉลี่ย ใช้แปลความหมายข้อมูลด้านอายุ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้คู่กับค่าเฉลี่ยทดสอบการกระจายข้อมูลด้านอายุ และใช้ Multiple Linear Regression โดยใช้เทคนิควิธี Stepwise Multiple Regression ในการศึกษาอิทธิพลของความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีต่อความเหนื่อยหน่ายงานและอิทธิพล

ของความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานที่มีผลความตั้งใจลาออก สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ .05

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของพนักงานบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ

Table 1 Demographic factors of Employees in Leading Shipping and Logistics Provider.

Factors	Frequency	Percentage
Gender		
Male	183	63.1
Female	107	36.9
Age		
Under 25 years	82	28.3
25-30 years	199	68.6
Upper 30 years	9	3.1
Marriage Status		
Single	251	86.6
married	38	13.1
Divorced / Widowed	1	.3
Education Level		
Under Bachelor's degree	80	27.6
Bachelor's degree or equivalent	183	63.1
Upper Bachelor's degree	27	9.3
Total	290	100.0

ผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความเหนื่อยหน่ายงานและความตั้งใจลาออกของพนักงานบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ

จากการวิจัย พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานโดยรวมของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}$=2.85 ,S.D.= .51) ส่วนระดับความเหนื่อยหน่ายงานโดยรวมของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.16 ,S.D.= .82) และระดับความตั้งใจลาออกโดยรวมของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$=3.73 ,S.D.= .51)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานต่อความเหนื่อยหน่ายงานของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยพบว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อความเหนื่อยหน่ายงานของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำนั้นมี 6 ด้าน ได้แก่ สภาพการทำงาน การนิเทศงาน ความมั่นคงปลอดภัย คุณลักษณะทางสังคมของงาน ค่าจ้าง และคุณลักษณะเฉพาะของงาน ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความเหนื่อยหน่ายงานกับปัจจัยความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานทั้ง 6 ด้าน เท่ากับ .980 โดยความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานทั้ง 6 ด้านนี้ร่วมกันทำนายความเหนื่อยหน่ายงานได้ร้อยละ 96 มีค่าความคลาดเคลื่อนของการทำนายเท่ากับ .164 และเมื่อพิจารณาค่า F = 1146.413 และ Sig. ที่ระดับ .000 ดังตารางที่ 2

Table 2 Multiple Linear Regression Analysis between Work Environment Satisfaction and Job Burnout of Employees in Leading Shipping and Logistics Provider.

Model	Job Burnout				
	B	SE(B)	Beta	t	Sig.
Constant	7.005	.091		77.290	.000
Working Conditions	-.461	.043	-.471	-10.640	.000
Supervision	-.118	.015	-.110	-8.164	.000
Security	-.538	.058	-.354	-9.339	.000
Social Aspects of the Jobs	-.342	.064	-.230	-5.337	.000
Wages	.225	.047	.119	4.821	.000
Intrinsic Aspects of the Jobs	-.051	.014	-.054	-3.572	.000
R	R^2	Adjust R^2	SE(est.)	F	Sig.
.980	.960	.960	.164	1146.413	.000

*Significant at the 0.05level

ผลการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยพบว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ นั้นมี 6 ด้าน ซึ่งแบ่งเป็นปัจจัยด้านความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน 5 ด้าน ได้แก่ โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน คุณลักษณะทางสังคมของงาน การนิเทศงาน องค์การและการจัดการและความมั่นคงปลอดภัย และแบ่งเป็นปัจจัยด้านความเหนื่อยหน่ายงาน 1 ด้าน ได้แก่ การลดคุณค่าความเป็นความบุคคล ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความตั้งใจลาออกกับปัจจัยความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานทั้ง 6 ด้าน เท่ากับ .977 โดยความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน

และความเหนื่อยหน่ายงานทั้ง 6 ด้านนี้ร่วมกันทำนายความตั้งใจลาออกได้ร้อยละ 95.4 มีค่าความคลาดเคลื่อนของการทำนายเท่ากับ .208 และเมื่อพิจารณาค่า F = 1007.407 และ Sig. ที่ระดับ .000 ดังตารางที่ 3

Table 3 Multiple Linear Regression Analysis between Work Environment Satisfaction, Job Burnout and Intention to Leave of Employees in Leading Shipping and Logistics Provider.

Model		Intention to Leave				
		B	SE(B)	Beta	t	Sig.
Constant		5.746	.428		13.437	.000
Depersonalization		.380	.048	.393	7.864	.000
Opportunity for Advancement		-.231	.098	-.134	-2.363	.019
Social Aspects of the Jobs		-.406	.069	-.229	-5.856	.000
Supervision		-.085	.022	-.067	-3.882	.000
Company and Management		-.199	.091	-.122	-2.202	.028
Security		-.199	.092	-.110	-2.157	.032
	R	R^2	Adjust R^2	SE(est.)	F	Sig.
	.977	.955	.954	.208	1007.407	.000

*Significant at the 0.05level

สรุป

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความเหนื่อยหน่ายงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาถึงระดับความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความเหนื่อยหน่ายงานและความตั้งใจลาออกของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ 2) เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีต่อความเหนื่อยหน่ายงานของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ และ3) เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานที่มีต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ กลุ่มประชากรที่ศึกษาคือ พนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ จำนวน 290 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณา โดยใช้ค่าร้อยละหาจำนวนและสัดส่วนของพนักงาน ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐานใช้ในการทดสอบหาระดับความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความเหนื่อยหน่ายงานและความตั้งใจลาออก และใช้ Multiple Linear Regression วิธี Stepwise ในการศึกษาอิทธิพลของความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีต่อความเหนื่อยหน่ายงานและอิทธิพลของความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานที่มีผลความตั้งใจลาออก

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อความเหนื่อยหน่ายงานของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความเหนื่อยหน่ายงานกับปัจจัยความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน เท่ากับ .980 โดยความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานที่สามารถนำมาใช้ในการทำนายความเหนื่อยหน่ายงานประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ สภาพการทำงาน การนิเทศงาน ความมั่นคงปลอดภัย คุณลักษณะทางสังคมของงาน ค่าจ้าง และคุณลักษณะเฉพาะของงาน โดยความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานทั้ง 6 ด้านสามารถร่วมกันทำนายความเหนื่อยหน่ายงานได้ร้อยละ 96 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่าปัจจัยด้านความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความตั้งใจลาออกกับปัจจัยความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานทั้ง 6 ด้าน เท่ากับ .977 โดยความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานที่สามารถนำมาใช้ในการทำนายความตั้งใจลาออกประกอบด้วย 6 ด้าน ซึ่งแบ่งเป็นปัจจัยด้านความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน 5 ด้าน ได้แก่ โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน คุณลักษณะทางสังคมของงาน การนิเทศงาน องค์การและการจัดการและความมั่นคงปลอดภัย และแบ่งเป็นปัจจัยด้านความเหนื่อยหน่ายงาน 1 ด้าน ได้แก่ การลดคุณค่าความเป็นความบุคคล โดยปัจจัยทั้ง 6 ด้านสามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจลาออกได้ร้อยละ 95.4 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการศึกษาความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานและความเหนื่อยหน่ายงานที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำนั้น ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะจากศึกษาดังนี้

1. องค์การต่างๆในอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ ควรให้ความสำคัญกับด้านองค์การและการจัดการเป็นพิเศษ เช่น ควรกำหนดแนวทางในการดำเนินงานและแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนและสามารถทำได้จริงตลอดจนต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์การ โครงสร้างขององค์การควรมีความชัดเจนและสามารถเข้าใจได้ง่าย และควรกำหนดนโยบายและกฎข้อบังคับให้มีความเหมาะสม นอกจากนั้นองค์การต้องให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมในการทำงานทุกๆ ด้าน เช่น ให้เงินเดือนเหมาะสมกับปริมาณงานที่ได้รับ ตลอดจนสวัสดิการที่มอบให้พนักงานมีความเหมาะสม ซึ่งจะช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มากขึ้นได้

3. ผู้บริหารในอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ ควรให้ความสำคัญกับการลดความรู้สึกเหล่านั้น และกระตุ้นให้พนักงานรู้สึกว่างานที่ทำอยู่นั้นเป็นงานที่ทำแล้วมีความสุข รู้สึกผูกพันกับงานและองค์การ เมื่อพนักงานรู้สึกมีความสุขกับงานและการทำงานแล้ว ก็จะส่งผลให้พนักงานตั้งใจทำงานมากขึ้น

4. องค์การในอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ ต้องมุ่งมั่นที่จะลดระดับความตั้งใจลาออกของพนักงาน โดยอาจจะมีการปรับสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มีความเหมาะสมและตรงกับความต้องการของพนักงานมากขึ้น เพื่อที่จะให้พนักงานรู้สึกว่างานที่อยู่นั้นให้ในสิ่งที่ต้องการได้

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.จุฑามาศ ทวีไพบูลย์วงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์จนมีความสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณพนักงานในบริษัทขนส่งสินค้าและบริการด้านโลจิสติกส์ชั้นนำทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และขอขอบคุณญาติพี่น้องของผู้วิจัยทุกท่านที่เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนในเรื่องต่างๆ ตลอดจนขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนทำให้ผู้วิจัยสามารถสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ได้อย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

ภราดี บุตรศักดิ์ศรี. 2540. **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความพึงพอใจในงานและแนวโน้มที่จะลาออกจากองค์การของพนักงานในกลุ่มธุรกิจบริษัทเงินทุนในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุชาดา สีสุวรรณ. 2546. **ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การกับความพึงพอใจสภาพแวดล้อมในการทำงานและผลการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท แองโกล-ไทย จำกัด**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกษตรศาสตร์.

สิระยา สัมมาวาจ. 2534. **ความเหนื่อยหน่าย (Burnout) ของผู้บริหารระดับต้นทางการพยาบาล : ศึกษาเฉพาะกรณี หัวหน้าหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลรามาธิบดี**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อัมพร โอตระกูล. 2539. “ความเครียดของผู้ทำงานโรงงาน.” **วารสารสาธารณสุขศาสตร์** (26 มิถุนายน 2539): 57-59.

Larson, L.L. 1998. **Internal Auditor, Job Stress and Turnover Intentions**. New York: University of Cleverland State.

Maslach, C. and Jackson. 1982. “S.E. Burnout in Health Profession: A Social Psychological Analysis.” **Social Psychology of Health and Illness**. London: Lawrence Erlbaum Associates.

Meyer, J.P., Becker, T.E. and Vanderberghe, C. 2004. “Employee commitment and motivation: a conceptual analysis and integrative model.” **Journal of Applied Psychology** Vol. 89 No. 6: 991-1007.

Muldary, T.W. 1983. **Burnout and Health Professionals: Manifestations and Management.** California: Capistrano Press.

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

Factors Affecting the Purchasing of Community Products Characterizing Local Identity in Mae Tang District, Chiang Mai Province

เกษม กุณาศรี[1] และ ชนิตา พันธุ์มณี[2]*

Kasem Kunasri[1] and Chanita Panmanee[2]*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่อำเภอแม่แตง จำนวน 415 ราย โดยใช้แบบจำลองโลจิตหลายทางเลือกเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนให้ความสำคัญกับตัวผลิตภัณฑ์ชุมชนมากที่สุด ในขณะที่การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์มีความสำคัญของน้อยที่สุด สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสในการซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งสามประเภทมีความแตกต่างกันไป และสามารถแบ่งตลาดเป้าหมายเป็น 3 กลุ่ม คือ ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “ข้าวกล้อง” จะเน้นไปยังกลุ่มผู้เกษียณอายุ ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “วัดบ้านเด่น” จะเน้นไปยังกลุ่มผู้สูงอายุ และผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “ช้างแม่ตะมาน” จะเน้นไปยังกลุ่มเด็ก เยาวชน และวัยทำงาน

ABSTRACT

The purposes of this research are to study the attitudes about local identity and community product development and to analyze factors affecting the purchasing of community products characterizing local identity in Mae Tang district, Chiang Mai province. Data is collected from 415 tourists and people in Mae Tang district by applying the multinomial logit model for the analysis tool. The results shown that the tourists and local people give the most importance on community product aspect whereas the advertisement or public is the least significance. In addition, the factors affecting the purchasing among three types of community products characterizing local identity are different. These findings are segmented target markets in 3 groups such as the community products representing “Brown rice” are focused on the retiree group, the community products representing “Wat Banden” are emphasized on the elderly person group, and the community products representing “Mae Taman elephants” are underlined on children, youth and working age groups.

Key Words: community products, local identity, multinomial logit model

* Corresponding author; e-mail address: golffychicha@gmail.com

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50300

[1] Department of Economics, Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai 50300

[2] คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

[2] Faculty of Economics, Maejo University, Chiang Mai 50290

คำนำ

อำเภอแม่แตงเป็นอำเภอที่มีศักยภาพและมีความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยิ่ง เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ รวมถึงมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวมากมายที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ อำเภอแม่แตงยังเป็นเส้นทางผ่านที่สำคัญที่เชื่อมต่อระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีนักท่องเที่ยวใช้เส้นทางนี้เป็นจำนวนมาก ดังนั้น การสร้างจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือจุดขายของอำเภอแม่แตงผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีเอกลักษณ์ โดดเด่น และเป็นที่รู้จักจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นปัจจัยสำคัญไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่จะนำรายได้มาสู่ประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืน

การสร้างอัตลักษณ์ในผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นวิธีการหนึ่งที่นำมาใช้ในการสร้างจุดขายให้กับสินค้า (Howell, 1994; Boissevain, 1996; Chambers, 1997; Rogers, 2002; Ballesteros and Ramirez, 2007; Ghodeswar, 2008) โดยเป็นการนำสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เป็นที่ยอมรับของชุมชนมาบูรณาการร่วมกัน มุ่งเน้นความโดดเด่น และความแปลกใหม่ ซึ่งที่ผ่านมารูปแบบและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนกับการท่องเที่ยวของอำเภอแม่แตง ยังไม่ได้แสดงถึงอัตลักษณ์ที่ชัดเจนของชุมชน ทั้งนี้ เนื่องมาจากผู้ผลิตสินค้าชุมชนในอำเภอแม่แตงยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในวิธีการพัฒนาและออกแบบสินค้าชุมชนที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นของตนเอง ขาดการนำเสนอที่มีเรื่องราวความเป็นมาของชุมชน รวมถึงขาดการนำแนวคิดเชิงสร้างสรรค์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ อันเป็นการสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เกิดจุดเด่นในการสร้างการรับรู้ และการยอมรับของนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการซื้อซ้ำ และนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและรายได้ของคนในชุมชนตามมา

อย่างไรก็ตาม การสร้างอัตลักษณ์ในผลิตภัณฑ์ชุมชนจะประสบผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีการศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการสร้างอัตลักษณ์ในผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างจุดขายของผลิตภัณฑ์ชุมชนในอำเภอแม่แตง และช่วยยกระดับรายได้ของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืน

อุปกรณ์และวิธีการ

ในการวิจัยนี้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งในการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 265 ราย รวมถึงประชาชนในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 150 ราย รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 415 ราย ทั้งนี้วิธีการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นนั้น ได้นำเอาแบบจำลองโลจิตหลายทางเลือก (Multinomial Logit Model) มาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์

แบบจำลองโลจิตหลายทางเลือกถูกสร้างขึ้นมาเพื่อจัดการกับทางเลือกที่มีมากกว่าสองทางเลือก ซึ่งแต่ละทางเลือกไม่มีความหมายในเชิงลำดับก่อนหลัง (Green, 2003; อารี วิบูลย์พงศ์, 2549; คมสัน สุริยะ, 2552) โดยการกำหนดแบบจำลองจะอยู่บนพื้นฐานของความน่าเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์แต่ละทางเลือก ดังนี้

กำหนดให้ $\Pr(Y=j)$ คือ ความน่าจะเป็นที่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนจะเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ที่ j ดังนั้นความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ สามารถคำนวณได้ดังสมการที่ (1)

$$\Pr(Y=j)=\frac{e^{V_j}}{e^{V_j}+\sum_{C=2}^{M}(e^{V_C})} \tag{1}$$

ในการประมาณค่าแบบจำลองข้างต้น ใช้วิธีการ Maximum likelihood (Green, 2003) โดยการสร้าง Log-likelihood function เข้าไป แสดงดังสมการที่ (2)

$$\ln L=\sum_{i=1}^{n}\sum_{j=1}^{m}\left(d_{ij}\ln\Pr(Y=j)\right) \tag{2}$$

โดยที่ $d_{ij}=1$ ถ้านักท่องเที่ยวและคนในชุมชนเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ที่ j และ $d_{ij}=0$ ถ้านักท่องเที่ยวและคนในชุมชนเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์อื่นๆ

สำหรับแบบจำลองที่ใช้ในการวิจัยแสดงได้ดังสมการที่ (3) โดยสินค้าที่ถูกเลือกมาใช้ในแบบจำลองได้มาจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากนักท่องเที่ยว ประชาชนชนในชุมชน รวมถึงเจ้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งประกอบด้วย ข้าวกล้อง (แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นทางด้านการเกษตร) วัดบ้านเด่น (แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นทางด้านโบราณสถาน) และช้างแม่ตะมาน (แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นทางด้านการท่องเที่ยว) ทั้งนี้ ตัวแปรที่ใช้ในแบบจำลองและคำจำกัดความของตัวแปร แสดงได้ดัง Table 1

$$\begin{aligned}Y_{ij}&=\alpha_{1j}+\alpha_{2j}Sex_i+\alpha_{3j}Age_i+\alpha_{4j}Status_i+\alpha_{5j}Edu_i+\alpha_{6j}Occ1_i\\&+\alpha_{7j}Occ2_i+\alpha_{8j}Occ3_i+\alpha_{9j}Occ4_i+\alpha_{10j}Inc_i+\alpha_{11j}Att_i\\&+\alpha_{12j}Obj1_i+\alpha_{13j}Obj2_i+\alpha_{14j}Media_i+u_i\end{aligned} \tag{3}$$

Table 1. Variables used in multinomial logit model.

Variables	Definitions	
Dependent variables		
Y_{ij}	The selection of types of community products	
	$j=1$	the purchasing of community products representing “Brown rice” (Agricultural identity aspect)
	$j=2$	the purchasing of community products representing “Wat Banden” (Ancient remains identity aspect)
	$j=3$	the purchasing of community products representing “Mae Taman elephants” (Tourism identity aspect)
Independent variables		
Sex_i	Gender (1 = male, 0 = female)	
Age_i	Age of the respondents (Years)	
$Status_i$	Marital status (1 = married, 0 = other)	
Edu_i	Levels of educations (1 = uneducated, 2 = primary education, 3 = secondary education, 4 = bachelor degree, 5 = postgraduate)	

Table 1. Cont.

Variables	Definitions
Inc_i	Household income (Baht per month)
Att_i	Attitude scores of the local identity and community product development
$Occ1_i$	Occupation 1 (1 = student, 0 = other)
$Occ2_i$	Occupation 2 (1 = government officer/state enterprises employee, 0 = other)
$Occ3_i$	Occupation 3 (1 = employee and 0 = other)
$Occ4_i$	Occupation 4 (1 = retiree and 0 = other)
	Let “unemployment” is the based group
$Obj1_i$	Objective for purchasing 1 (1 = buy product for souvenir, 0 = other)
$Obj2_i$	Objective for purchasing 2 (1 = buy product for collection or own used, 0 = other)
	Let “buy product for sale” is the based group
$Media_i$	Mass communication (1 = buy product because of the media, 0 = other)

ผลและวิจารณ์ผลการวิจัย

ทัศนคติเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

ผลการศึกษาทัศนคติของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนส่วนใหญ่มีความยินดีที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนมากขึ้น หากรูปแบบของผลิตภัณฑ์แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 1.34 รองลงมาคือ มีความยินดีที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนมากขึ้น หากบรรจุภัณฑ์แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น และมีความยินดีที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนมากขึ้น หากมีการนำอัตลักษณ์ท้องถิ่นนั้นมาสร้างหรือถูกใช้เป็นส่วนหนึ่งในตัวผลิตภัณฑ์ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 1.28 และ 1.19 ตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว จะพบว่า นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนยินดีที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สื่อถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น (แสดงดัง Table 2) จากผลการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนให้ความสำคัญกับตัวผลิตภัณฑ์ชุมชนค่อนข้างมาก ดังนั้นหากมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสื่ออัตลักษณ์ท้องถิ่นควรมุ่งเน้นไปที่การออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ รวมถึงการนำเอาอัตลักษณ์ท้องถิ่นนั้นๆ มาสร้างเป็นตัวผลิตภัณฑ์หรือเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดในตัวผลิตภัณฑ์ จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น รวมถึงเพิ่มความยินดีที่จะจ่ายสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนมากขึ้น

เมื่อพิจารณาทัศนคติที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด พบว่า นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนให้ความสำคัญกับการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นในผลิตภัณฑ์น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับทัศนคติในด้านอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากในปัจจุบันการโฆษณาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในชุมชนยังอยู่ในวงแคบ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะไม่ทราบว่าหากมาเที่ยว ณ สถานที่เหล่านี้แล้ว ควรซื้ออะไรกลับไปที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของสถานที่ดังกล่าว ดังนั้น นักท่องเที่ยวจึงไม่เห็นความสำคัญทางด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เท่าที่ควร อย่างไรก็ตามในแนวคิดทางการตลาดและเศรษฐศาสตร์ชุมชน ถือว่าการโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างการรับรู้ของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการนำอัตลักษณ์ท้องถิ่นเข้ามาบูรณาการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์จะทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงเอกลักษณ์ในตัวสินค้า ทำให้เกิด

ความยินดีที่จะจ่ายซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างจุดขายให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน และก่อให้เกิดรายได้ของชุมชนอย่างยั่งยืน

Table 2. Attitudes of the respondents about the local identity and community product development.

Attitudes about the local identity and community product development	Levels of attitudes: Strongly agree (+2)	Agree (+1)	Neither (0)	Disagree (-1)	Strongly disagree (-2)	Total	Average scores
Product							
1) You are willing to pay for more community products if the product types represent the local identity.	190 (45.78)	184 (44.34)	35 (8.43)	6 (1.45)	0 (0.00)	415 (100.00)	1.34
2) You are willing to pay for more community products if the product packages represent the local identity.	175 (42.17)	187 (45.06)	47)11.33(	5 (1.20)	1 (0.24)	415 (100.00)	1.28
3) You are willing to pay for more community products if the logos of products represent the local identity.	62 (14.94)	199 (47.95)	128 (30.84)	24 (5.78)	2 (0.48)	415 (100.00)	0.71
4) You are willing to pay for more community products if the local identity is brought to produce the community goods or part of them.	133 (32.05)	227 (54.70)	54 (13.01)	1 (0.24)	0 (0.00)	415 (100.00)	1.19
Price							
5) You are willing to pay for more price if the community products represent the local identity.	121 (29.16)	203 (48.92)	79 (19.04)	10 (2.41)	2 (0.48)	415 (100.00)	1.04
Place							
6) You are willing to pay for more community products at the places of identity existence than the general places.	105 (25.30)	195 (46.99)	98 (23.61)	16 (3.86)	1 (0.24)	415 (100.00)	0.93
Promotion							
7) You are willing to pay for more community products if there are the advertisement or public relation about the local identity.	66 (15.90)	156 (37.59)	169 (40.72)	16 (3.86)	8 (1.93)	415 (100.00)	0.62
Overall							
8) Overall, you are willing to pay for the community products representing the local identity.	218 (52.53)	127 (30.60)	63 (15.18)	3 (0.72)	4 (0.96)	415 (100.00)	1.33

Source: Calculated.

Note: the value in ( ) represents percentage.

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ผลจากการประมาณค่าแบบจำลองโลจิตหลายทางเลือกในสมการที่ (3) ด้วยวิธีการ Maximum likelihood (แสดงดัง Table 3) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “ข้าวกล้อง” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางด้านการเกษตรของอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยว ผู้ที่เกษียณอายุ และทัศนคติเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีโอกาสที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “ข้าวกล้อง”มากขึ้น ส่วนใหญ่มักเป็นผู้เกษียณอายุ และมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

Table 3. Results of multinomial logit model.

Variables	community products representing “Brown rice”		community products representing “Wat Banden”		community products representing “Mae Taman elephants”	
	Marginal effects	t-value	Marginal effects	t-value	Marginal effects	t-value
Constant	0.11049	0.558	-0.44402	-2.706 **	0.33354	1.832 *
Sex	0.03282	0.578	0.10471	2.198 *	-0.13753	-2.709 **
Age	-0.00249	-0.954	0.00765	3.558 **	-0.00516	-2.144 *
Status	0.07413	1.037	0.10258	1.643	-0.17672	-2.556 *
Edu	0.05136	3.581 **	-0.02476	-2.045 *	-0.02660	-2.139 *
*Occ*1	-0.05581	-0.593	-0.12528	-1.579	0.18109	2.076 *
*Occ*2	0.08494	0.854	-0.02962	-0.353	-0.05533	-0.532
*Occ*3	0.12813	1.282	-0.14726	-1.731 *	0.01913	0.203
*Occ*4	0.28209	2.176 *	-0.09427	-0.904	-0.18782	-1.428
Inc	0.01917	2.34	0.02052	2.969	0.00135	0.191 *
Att	0.08146	1.07 *	0.04909	0.815 **	0.03237	0.448
*Obj*1	-0.06093	-0.823	-0.14207	-2.268	0.20300	2.971
*Obj*2	0.04411	0.801	-0.01844	-0.404 *	-0.02567	-0.534 **
Media	0.00004	1.282	0.00002	0.724	-0.00006	-2.177
Number of observations		415				
McFadden Pseudo R-square		0.1448				
Restricted log likelihood		-440.4204				
Percent correctly predicted		61.35				

Source: Calculated.

Note: * and ** denote .05 and .01 statistical significance levels, respectively.

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “วัดบ้านเด่น” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางด้านโบราณสถานของอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพพนักงานบริษัท ทัศนคติเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และวัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่อเป็นของสะสมหรือนำไปส่วนตัว กล่าวคือ เพศชายมีโอกาสที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “วัดบ้านเด่น” มากกว่าเพศหญิง โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอายุมากและมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน จะมีโอกาสในการซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “วัดบ้านเด่น” มากขึ้น ในทางตรงข้าม ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น อาชีพพนักงาน

บริษัท และวัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่อเป็นของสะสมหรือนำไปส่วนตัว จะลดโอกาสในการซื้อ ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “วัดบ้านเด่น” ของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจาก ความนิยมชมชอบในโบราณสถานส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งมีระดับการศึกษาไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับคนวัยทำงานในปัจจุบัน กอปรกับค่านิยมของคนในวัยทำงานในปัจจุบันโดยเฉพาะพนักงานบริษัท มักนิยมไปท่องเที่ยวในเชิงธรรมชาติหรือผจญภัยมากกว่าการท่องเที่ยวตามโบราณสถานและนิยมสินค้าที่ค่อนข้างทันสมัยหรือมีความคิดสร้างสรรค์มากกว่าสินค้าที่แสดงถึงโบราณสถาน

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “ช้างแม่ตะมาน” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางด้านสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เพศชาย อายุที่มากขึ้น สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น และวัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่อเป็นของสะสมหรือนำไปส่วนตัว มีผลในการลดโอกาสในการซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “ช้างแม่ตะมาน” ในขณะที่อาชีพนักเรียน/นักศึกษา และรายได้ที่มากขึ้นจะเพิ่มโอกาสในการซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “ช้างแม่ตะมาน”

จากผลการศึกษาข้างต้น สามารถแบ่งกลุ่มตลาดเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นทั้ง 3 รูปแบบ คือ ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “ข้าวกล้อง” จะเน้นไปยังกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้เกษียณอายุ ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “วัดบ้านเด่น” จะเน้นไปยังกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุ และผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “ช้างแม่ตะมาน” จะเน้นไปยังกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เป็นเด็ก เยาวชน หรือวัยทำงาน

สรุป

ในการศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 415 ราย โดยนำเอาแบบจำลองโลจิตหลายทางเลือก (Multinomial logit model) มาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์

ผลการศึกษาทัศนคติของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวและคนในชุมชนให้ความสำคัญกับตัวผลิตภัณฑ์ชุมชนค่อนข้างมาก ในขณะที่ความสำคัญกับการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นในผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับทัศนคติในด้านอื่นๆ

สำหรับปัจจัยมีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสในการซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้ง 3 ประเภทของนักท่องเที่ยว มีความแตกต่างกันไป โดยปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “ข้าวกล้อง” ได้แก่ ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยว ผู้ที่เกษียณอายุ และทัศนคติเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ในขณะที่ปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “วัดบ้านเด่น” ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพพนักงานบริษัท ทัศนคติเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และวัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่อเป็นของสะสมหรือนำไปส่วนตัว สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “ช้างแม่ตะมาน” ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพนักเรียน/นักศึกษา รายได้ และวัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่อเป็นของสะสมหรือนำไปส่วนตัว ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว สามารถแบ่งกลุ่มตลาดเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นทั้ง 3 รูปแบบ คือ ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “ข้าวกล้อง” จะเน้นไปยังกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้เกษียณอายุ ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “วัดบ้านเด่น” จะเน้นไปยังกลุ่มของ

นักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุ และผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึง “ช้างแม่ตะมาน” จะเน้นไปยังกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เป็นเด็ก เยาวชน หรือวัยทำงาน ทั้งนี้ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการสร้างอัตลักษณ์ในผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างจุดขายของผลิตภัณฑ์ชุมชนในอำเภอแม่แตง และช่วยยกระดับรายได้ของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนักท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย และขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่สนับสนุนทุนในการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

คมสัน สุริยะ. 2552. **แบบจำลองโลจิต: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์**. ศูนย์การวิเคราะห์เชิงปริมาณ คณะเศรษฐศาตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.tourismlogistics.com. (21 ตุลาคม 2558).

อารี วิบูลย์พงศ์. 2549. **เศรษฐมิติประยุกต์สำหรับการตลาดเกษตร**. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

Ballesteros, E.R. and M.H. Ramirez. 2007. Identity and community – Reflections on the development of mining heritage tourism in Southern Spain. **Tourism Management** 28: 677 – 687.

Chambers, E. 1997. Tourism and culture. **An applied perspective**. State University of New York Press, New York.

Ghodeswar, B.M. 2008. Building brand identity in competitive markets: a conceptual model. **Journal of Product & Brand Management** 17(1): 4-12.

Green, W.H. 2003. **Econometric analysis**. 5th edition. Printice Hall, Englewood Cliffs.

Howell, B. 1994. Weighting the risk and rewards of involvement in cultural conservation and heritage tourism. **Human Organization** 53(2): 150-159.

Rogers, S. 2002. Which heritage? Nature, culture and identity in French rural tourism. **French Historical Studies** 25(3): 475-503.

Logistics Performance and the Development in ASEAN Food Trade

Worawan Toommongkol[1*]

ABSTRACT

The agricultural and food production has been a major economic activity in most ASEAN economies both for domestic consumption and for international trade. The effective food distribution and adequate logistics management are crucial for maintaining the level of availability of food products to world customers. In this research, we investigate the role of logistics in the food trade for selected ASEAN countries. Using Logistics Performance Index (LPI) as a measure for a country's logistics effectiveness, we employ an augmented gravity equation to analyze the role of logistics on the development in ASEAN food. The food trade information comes from the Global Trade Atlas database, which offers a distinct identification of food trade in their data set. Empirical data is tested using the pooled OLS method. We find that the overall logistics performance of the trade partner countries can contribute positively and significantly to the ASEAN food trade. Moreover, customs and international shipments are proven to be more important for ASEAN food trade than infrastructure development. The results support ASEAN initiatives logistics development and connectivity within ASEAN and with other trade partners.

Key words: ASEAN Food, Logistics, Food Trade

*Corresponding author; e-mail address: fecowwt@ku.ac.th

[1] Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok, 10900

INTRODUCTION

The expansion and development of food trade rely on the effectiveness of its distribution system. The development of logistics management techniques in transportation, inventory, packaging and information technology can help ensure the quality of food products and the speedy delivery to satisfy customer and increase value of food products. Logistics has been linked to the efficient food supply and profitable food production in various studies. Fritz and Schiefer (2008) discusses the importance of logistics management on the development of food distribution system. Nordas et al. (2006) and Coyle et al. (2001) describe the importance of logistics management on the development of food distribution system through the increase shelf life, product quality and order cycle.

The growing demand for finer and better food products both inside ASEAN and globally presents ASEAN food producers with great opportunity to expand their production and increase trade. Many ASEAN countries, particularly Thailand, are major world food producers and exporters in many food categories. The strong production base in ASEAN region suggests a possible development of the sector to support the growing demand domestically and internationally. The development of logistics infrastructures in ASEAN would help processed food industry in two folds. First, it helps connect resources to processing plant and finished products to ports or markets, lowering the input cost and improving input quality. Secondly, the better logistics connection allow for more flexible productions in processed food industry. Inputs can come from one country and the processing plant can be in another. Moreover, the better logistics allow for specialization of processing food production, as much as the distribution of processing food works in regional scale.

In the more recent years, ASEAN and its members' governments have put more emphasis on the development of supply chain and distribution system, both domestics and among ASEAN members. The Master Plan on ASEAN Connectivity lays out strategies and key actions to improve connectivity of the region focusing in three areas: physical connectivity, institutional connectivity and human connectivity. The improvement in ASEAN logistics is expected to facilitate the increase in the trade flows among ASEAN countries and the effectiveness of regional production chain. The improvement of ASEAN logistics would also be beneficial for the coming ASEAN Economics Community (AEC) because it supports the single market system. In this research, the role of logistics in facilitating the food trade of ASEAN countries is investigated. The research extends to the relationships of specific logistics areas and ASEAN food trade in an attempt to identify the key logistics improvement for ASEAN countries to promote food trade.

DATA AND METHODOLOGY

The research investigates the impact of logistics performance on food trade in ASEAN. The food trade information comes from the Global Trade Atlas available through the Department of International Trade Promotion, the Ministry of Commerce. The global trade data is categorized by Harmonized System (HS) and has a specific categorization for food products. Trade products in food category include HS-2 codes of the following numbers: 01, 02, 03, 04, 07, 08, 09, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 21 and 22. They cover the food products such as meats, fish and shellfish, dairy products, vegetables, fruits, oils and grains. The trade information used as the dependent variable is the value of trade in millions US dollars.

Because the food trade value of ASEAN members vary greatly across countries, the research will focus on the food trade of the major food traders, namely, Thailand, Malaysia, the Philippines, Indonesia and Singapore. According to the data from Global Trade Atlas, these five countries have historically been major food traders in ASEAN tracing back since early 2000's, ranked among the top five countries in most years. The top trade partners of these ASEAN countries are identified by considering the value of food trade between the selected countries and the partners. The research opts to use the top food trade partners for Thailand as the benchmark for the countries. Some food products are not traded in all countries and those data would not be included. There are also some repetition in the data because these five members are also each other partners. The repetition is only counted once. Nonetheless, the repetition is not a problem in the regression analysis because the research employs the pooled OLS regression instead of the panel data analysis.

To explain the logistics situation in various countries, we propose using the Logistics Performance Index as the representation for the logistics performance in the each country. The Logistics Performance Index (LPI) is an index developed by World Bank to help measure a country performance on trade logistics in various fields. This research makes use of the international LPI which are calculated from the surveys given to logistics professionals operating in particular countries. The surveys cover the six areas of logistics important to international trade practices, including Customs, Infrastructure, International Shipments, Quality of Logistics Services, Tracking and Tracing and Timeliness. The study will focus on three areas. First is the Customs, which looks at the efficiency of customs and border procedure and clearance. Second is Infrastructure, which concerns the quality of infrastructure related to international trade and transportation. Last is International Shipments, which focuses on how easy it is to arrange international shipments at competitive prices.

Since the International LPI information is only available on some years, the year 2012 is picked as the base year for the study.

The research applies the augmented gravity model to study the impact of logistics performance on ASEAN food trade flow. The Gravity Model is derived from Newton's Law discussing the gravitational pull or force of two objects. Bougheas et al. (1999) first introduce other transportation related factor in place of distance in the gravity model. Limao and Venebles (1999) and Martinez-Zarzoro and Nowak-Lehmann (2003) modify the transportation cost variable to use an infrastructure index, differentiating between importer and exporter infrastructure as explanatory variables in the gravity model. The model has proven to be an effective model depicting flows in various fields of study such as commodity shipment, migration and tourism (Bergstrand, 1985).

Using an augmented gravity equation, the base model is described in equation (1).

$$\ln T_{ij} \quad = \quad \beta_0 + \beta_1 \ln GDPP_j + \beta_2 \ln POP_j + \beta_3 \ln DIS_{ij} + \beta_4 LPI_j + \varepsilon_{ij} \qquad (1)$$

where T_{ij} is the value of food trade (in millions US dollars) between country i and country j, where i index represents the ASEAN countries (Indonesia, Malaysia, Singapore, Thailand and the Philippines) and j index represents the major trade partner countries listed earlier. $GDPP_j$ is the GDP per Capita for country j, POP_j is the population of country j, D_{ij} is a measure of distance between two countries and LPI_j is the Logistics Performance Index for country j.

GDP per Capita (GDPP) and population (POP) are factors derived from the original gravity model. GDP per capita and population should contribute positively to food trade due to its positive effect on food demand, hence β_1 and β_2 are expected to be positive. When a person has higher income, he should be willing to spend more on food, either to buy higher volume of food or buy more expensive food products. The need to import food from abroad should also increase because of a more diverse taste in food. Population of a country should have positive effect on total food trade volume of that country. Generally, when there are more people, the demand for food in the country will increase. The increase in distance (D) would have negative effect on the volume of international trade because of the higher transportation cost; so β_3 is expected to be negative. The increase in logistics performance index (LPI), which translates to an improvement in logistics competency and effectiveness, should have positive effect on food trade. Consequently, the parameter β_4 should have positive sign.

In addition to the base model described above, the research will consider whether the effects of different components of logistics on ASEAN food trade differ from one component to another. Customs, infrastructure and international shipments are used for this test. The pooled OLS method is chosen for the empirical method due to the nature of the data, which includes the cross-sectional trade information of the same trade partners for 5 selected ASEAN members. All information come from the same year (2012). We would control for heterogeneity in the problem to avoid problems in the standard error calculation.

RESULTS AND DISCUSSION

Applying the pooled OLS method, the research investigates 4 sets of regression equations labeled M1 to M4. The results from the Pooled OLS Regressions are presented in Table 1.

The variable ln(Trade) is the dependent variable and the variables ln(GDPP), ln(POP) and ln(DIS) are the independent variables in all regressions. For the base regression (M1), LPI variable is used to test the importance of overall logistics performance on the food trade volume. Then, the focus of the analysis is shifted toward different components of the Logistics Performance Index, namely Customs (LPI1), Infrastructure (LPI2) and International Shipment (LPI3). Each component of Logistics Performance Index is added to the base model, replacing the overall LPI. The models for different components are listed under M2, M3 and M4, respectively.

From the regression results shown in Table 1, most of the control independent variables affect the food trade volume in the direction we expect. The coefficients for variable ln(GDPP) have positive sign for all models, confirming the positive impact of GDP per Capita of trade partner on ASEAN food trade. Countries with higher income per capita would trade more with ASEAN in the food category. Consequently, the expansion of the world economy would benefit ASEAN food trade because it tends to increase GDP per capita of ASEAN trade partners. The coefficients for ln(POP) are also positive and significant at 99% confidence level for all models, indicating that the higher the number of population of the trade partner country leads to the higher volume of food trade with ASEAN countries. The food trade volume would be larger if population of trade partner expands. On the other hand, ln(DIS) has negative coefficient at 99% confidence level for all models which implies the negative effect of distance on the food trade volume due to increasing transportation cost. If everything else equals, ASEAN countries would trade food products less with countries that are located further away.

Table 1 Regression results from the ASEAN food trade

Variable	Model			
	M1	M2	M3	M4
Constants	8.549863	8.199785	9.246397	7.734178
	(3.48)***	(3.33)***	(3.68)***	(2.86)***
lnGDPP	0. 3749104	0.3980903	0.4912779	0.3736466
	(1.96)*	(2.28)**	(2.28)**	(2.14)**
lnPOP	0. 5991185	0.6302496	0.6046985	0.6035157
	(6.08)***	(6.38)***	(5.85)***	(6.18)***
lnDIS	-0.6611747	-0. 6385072	-0.6959192	-0.6411401
	(-4.36)***	(-4.16)***	(-4.80)***	(-3.97)***
LPI	0.785577			
	(1.67)*			
LPI1 (Custom)		0.6576954		
		(1.83)*		
LPI2 (Infrastructure)			0.3219158	
			(0.81)	
LPI3 (Inter Shipment)				0.9816305
				(1.83)*
Obs.	162	162	162	162
R-squared	0.3893	0.3902	0.3801	0.3940

Notes: *, **, *** are 10%, 5%, 1% significance levels. The parenthesis shows t-statistics.

Source: Author's calculation

In model M1, the coefficient for the overall logistics performance index (LPI) is positive at 90% confidence level. The regression result states that proficient logistics in all areas would benefit the ASEAN food trade and increase its volume. When considering specific area of logistics, the regression outcomes report mixed results. For regression model M2, the coefficients for Custom variable (LPI1) is positive and significant at 90% confidence level, showing that the custom standards and procedures positively influence the level of ASEAN food trade. The more adequate custom procedures would promote the food trade between ASEAN countries and their trade partners because the international trade for food products would need to rely on fast and smooth custom procedure that help reduce the time and increase efficiency of the shipment delivered to customers. Similarly, the regression coefficient for International Shipment (LPI3) is positive and significant at 90% confidence level, suggesting the competitively priced shipments, the availability of international shippers and the ease of arranging international shipments help support ASEAN international food trade. However, the effects of Infrastructure (LPI2) on the ASEAN food trade are less apparent with the coefficient for regression model M3 being positive but not significant. The variations in the regression results suggest that some components of logistics are more important to food trade than the others.

Because ASEAN members also trade with one another, the results suggest several improvements in logistics within ASEAN would help improve the regional food trade. Better, more integrated customs procedures among ASEAN nations, possibly through Single Window and e-Customs, would improve the logistics performance in Customs area. The improvements would make the customs procedures faster and less complicated, contributing to more food trade. For International Shipments, ASEAN countries may focus on increasing the number of third-party logistics providers (3PLs) offering international shipping services. The ASEAN government may design regulations that allow for easy entry and improve competition among these logistics providers, ensuring competitive pricing and availability for the services. Uniform and easy to understand regulations for import and export across ASEAN countries would also make it easier for 3PLs to operate across ASEAN.

There are certain limitations and possible improvements of the research. First of all, the LPI data used in the regression focus on the trade partners' performance; hence, the analysis focuses on the trade partners' logistics improvements. The future research may incorporate the exporter's LPI into the model. Moreover, the pooled OLS method imposes a less restrictive assumption on the error terms and does not allow for the model to capture certain characteristics of the panel data analysis. Future research may apply the unbalanced panel data analysis to measure the impact of LPI on the food trade of ASEAN countries.

CONCLUSION

The research focuses on the impact of logistics of ASEAN trading partners on the development of ASEAN food trade and find positive and significant impact of logistics performance on the international food trade of ASEAN countries. The empirical findings illustrate the importance of logistics, both the overall areas as well as in particular components. Specifically, custom procedures and international shipment are crucial for the expansion of ASEAN food trade. In the light of ASEAN trade expansion, the regional logistics development is crucial to the regional food trade. The research findings suggest that ASEAN government should focus on the development of customs procedure and international shipment in order to ensure the increase the food trade for ASEAN countries.

ACKNOWLEDGE

Financial support from the Research Fund of the Department of Economics, Kasetsart University is gratefully acknowledged.

REFERENCES

Bergstrand, J. H. 1985. The Gravity Equation in International Trade: Some Microeconomic Foundations and Empirical Evidence. **The Review of Economics and Statistics**, 67(3): 474-481.

Bougheas S., P.O. Demetriades and T.P. Mamuneas. 1999. Infrastructure, Transport Costs and Trade. **Journal of International Economics**, 47: 169-189.

Coyle, W., W. Hall and N. Ballenger. 2001. Transportation Technology and the Rising Share of US Perishable Food Trade. *In* "**Changing Structure of Global Food Consumption and Trade**". 31-40.

Fritz, M. and G. Schiefer. 2008. Food Chain Management for Sustainable Food System Development: A European research agenda. **Agribusiness**, 24(4): 440-452.

Limao, N. and A.J. Venables. 1999. Infrastructure, Geographical Disadvantage and Transport Costs. Policy Research Working Paper 2257, World Bank.

Martinez-Zarzoz, I. and F. Nowak-Lehmann. 2003. Augmented Gravity Model: An Empirical Application to Mercosur-European Union Trade Flows. **Journal of Applied Economics**. 6(2): 291-316.

Nordas, H., E. Pinali and M.G. Grosso. 2006. Logistics and Time as a Trade Barrier. No. 35. OECD Trade Policy Working Paper.

ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรม

Factors Affecting Purchase Intention of Products and Services through Instagram

ศศิธร มหาคุณาจีระกุล[1*] และ ชวัลกร เอมมาโนชญ์[1*]

Sasithorn Mahakunajirakul[1*] and Chawankorn Aimmanoj[1*]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคผ่านทางอินสตาแกรม (Instagram) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 380 ตัวอย่างคือ ผู้ใช้งานอินสตาแกรมที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เครื่องมือที่ใช้วิจัยคือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและสถิติอนุมานในการทดสอบสมมุติฐาน วิธีการการทดสอบสมมุติฐานประกอบด้วย วิธีการทดสอบค่าที(Independent Sample t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน(ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่ใช้งานอินสตาแกรมเฉลี่ยต่อวันและช่วงเวลาที่ใช้งานอินสตาแกรมมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณพบว่าปัจจัยด้านองค์ประกอบของอินสตาแกรม ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานอินสตาแกรม และปัจจัยด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก

ABSTRACT

The objective of this research was to study factors influencing purchase intention for products and services through instagram. The sample included 380 samples who used instagram, and lived in Bangkok and Metropolitan area. The Questionnaire was used in this research. The data obtained were analyzed by descriptive statistics and inference statistics. The independent sample T-test, One-Way Analysis of Variance and Multiple Regression analysis were used for hypothesis testing in this study. The results revealed that there was a relationship between personal factors- gender, income, period of time and length of time using instagram, and purchase intention of products and services through instagram with the statistical significance at 0.05 level. Furthermore, the results from Multiple Regression Analysis shown that instagram features, reference group and perceived ease of use have positive effect on purchase intention of products and services through instagram with the statistical significance at 0.05 level.

Key Words: Purchase Intention, Instagram, Instagram features

*Corresponding author; e-mail address: sasimaha@hotmail.com

[1]บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพ 10140

[1]Graduate School of Management and Innovation, King Mongkut 's University of Technology Thonburi, Bangkok, 10140

คำนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบการติดต่อสื่อสารในยุคปัจจุบันพัฒนาเจริญก้าวหน้าอย่างมาก อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนเรามากขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางด้านการศึกษา ความบันเทิงและทางด้านธุรกิจต่างๆ สิ่งเหล่านี้ทำให้ระบบการค้าและการติดต่อสื่อสารในปัจจุบันมีความแตกต่างไปจากเดิม ผู้บริโภคมีการใช้งานอินเตอร์เน็ทอย่างแพร่หลาย ผู้คนต่างติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันผ่านสื่อกลางบนโลกออนไลน์เกิดเป็นรูปแบบของสังคมออนไลน์ และมีการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ติดต่อสื่อสารกัน ภายในสังคมออนไลน์ที่เรียกว่า “เครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือ Social Network“ เช่น เฟสบุ๊ค (Facebook), ทวิตเตอร์(Twitter) และ อินสตาแกรม(Instagram) เป็นต้น ระบบการค้าและการทำธุรกิจในปัจจุบันนิยมนำสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น เฟสบุ๊ค(Facebook), อินสตาแกรม (Instagram)และLine(ไลน์) เข้ามาช่วยเพิ่มช่องทางการขายซึ่งเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงคนจำนวนมากได้ง่ายและรวดเร็ว (Kotler and Keller,2014)

ปัจจุบันมีผู้ใช้งานอินสตาแกรมในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากสถิติของ Zocial Inc. ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำวิจัยทางด้านการตลาดออนไลน์ พบว่ามีจำนวนผู้ใช้งานอินสตาแกรมเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง อินสตาแกรมมีอัตราการเติบโตของบัญชีผู้ใช้งานในอัตราที่สูงกว่าเครือข่ายอื่นๆ จากที่มีจำนวนผู้ใช้งานเพียง 240,000 คนในปี 2555 เพิ่มขึ้นถึง 1,551,649 คน ในปี 2556 (เพิ่มขึ้น 547%) และมียอดผู้ใช้งานอินสตาแกรมของคนไทยเพิ่มขึ้นถึง 2,000,000 คนในปี 2557 (เพิ่มขึ้น 29%) (Zocial, Inc., 2015) จากจำนวนผู้ใช้งานที่เพิมขึ้นนี้อินสตาแกรมจึงรับความสนใจจากนักการตลาดเป็นอย่างมาก ดังนั้นอินสตาแกรมจึงเป็นสื่อสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่งที่ร้านค้าต่างๆนิยมเลือกใช้เป็นช่องทางในการขายสินค้าและติดต่อสื่อสารกับกลุ่มลูกค้า

อินสตาแกรมเปรียบเสมือนเครื่องมือที่สามารถถ่ายทอดความหมายได้อย่างสมบูรณ์ด้วยภาพเพียงหนึ่งภาพ อินสตาแกรมคือโปรแกรมที่สามารถนำรูปที่ถ่ายไว้หรือคลิปวิดีโอมาตกแต่งด้วยฟิลเตอร์ (Filter) เพื่อที่จะสื่อสารไปยังผู้ที่กำลังติดตามได้ ผู้ใช้สามารถแสดงความคิดเห็นโต้ตอบในเรื่องที่สนใจ มีระบบ Followers และ Following ให้เลือกติดตามชมรูปภาพความเคลื่อนไหวการใช้งานของเพื่อนๆ ที่ใช้งานแอพพลิเคชั่นนี้ หากถูกใจชอบรูปภาพไหน สามารถกดแสดงความชื่นชอบ (Likes) รวมถึงและแสดงความคิดเห็น (Comments) รูปภาพนั้นได้ อินสตาแกรมเป็นแอพพลิเคชั่นที่ให้ทั้งความสนุกสนานและง่ายต่อการเข้าถึงตราสินค้า ด้วยจุดเด่นขององค์ประกอบอินสตาแกรมทำให้นักการตลาดส่วนใหญ่หันมาให้ทำการตลาดผ่านอินสตาแกรม แบรนด์ชั้นนำต่างๆ ได้เริ่มใช้งานอินสตาแกรมเพื่อนำเสนอประสบการณ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ่านรูปภาพที่สวยงามถือเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ทางการตลาด (Lin and Lu, 2011)

ถึงแม้อินสตาแกรมจะเป็นเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงผู้บริโภค แต่จากการที่มีจำนวนร้านค้าบนอินสตาแกรมเพิ่มขึ้นต่อเนื่องอย่างรวดเร็วและการแข่งขันที่สูง จึงหนีไม่พ้นการเปรียบเทียบไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของราคา คุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และพฤติกรรมของผู้ค้าที่โฆษณาหรือแต่งรูปภาพเกินจริง ทำให้ผู้บริโภคบางรายยังมีความลังเลที่จะซื้อสินค้าและบริการผ่านอินสตาแกรม จากการศึกษาทำให้ทราบถึงความสำคัญและอุปสรรคในการทำการตลาดผ่านช่องทางอินสตาแกรม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิเคราะห์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านทางแอพพลิเคชั่นอินสตาแกรม เพื่อให้ผู้ประกอบการและนักการตลาดทราบถึงพฤติกรรมในการซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคและแนวทางปรับปรุงพัฒากลยุทธ์การตลาดในการขายสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมอย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านอินสตาแกรม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านอินสตาแกรม

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB)(Ajzen, 1988, 1991, 2011) และทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) (Venkatesh and Davis, 2000)เป็นพื้นฐานในการสร้างกรอบแนวคิดการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าและบริการผ่านอินสตาแกรม โดยทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน(Theory of Planned Behavior: TPB) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคเป็นสาเหตุมาจากความตั้งใจ (Ajzen, 1991)และความตั้งใจของผู้บริโภคได้รับผลกระทบโดยตรงจากทั้ งสามปัจจัย ได้แก่ทัศนคติของผู้บริโภค การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม ทั้งสามปัจจัยดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจของบุคคลในการปฏิบัติพฤติกรรม และสำหรับทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) กล่าวว่า การรับรู้ถึงประโยชน์และการรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งานมีอิทธิพลโดยตรงต่อการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน สมมติฐานการวิจัยคือ องค์ประกอบของอินสตาแกรม การรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานอินสตาแกรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งานมีผลต่อการตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่าน อินสตาแกรม

ตัวแปรต้นที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ องค์ประกอบของอินสตาแกรม การรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานอินสตาแกรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน ตัวแปรตามได้แก่ การตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านอินสตาแกรม โดยมีกรอบแนวคิดตามทฤษฎีดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

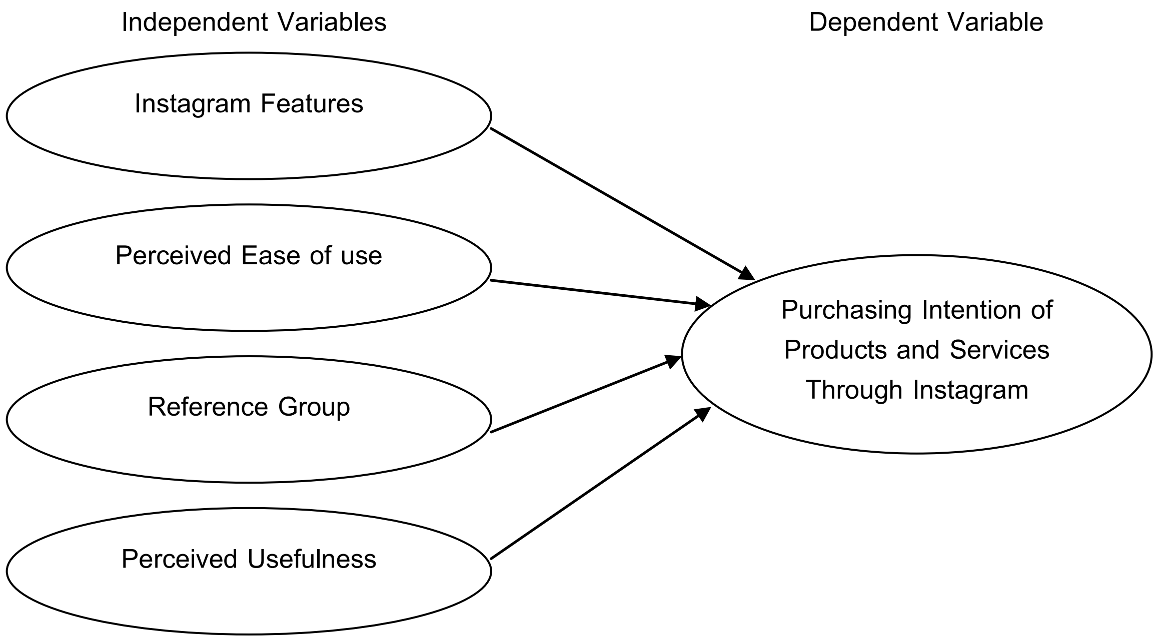

Figure 1 The Conceptual Framework

อุปกรณ์และวิธีการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสารวจ(Survey Method) และใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือผู้ที่ใช้แอพลิเคชั่นอินสตาแกรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยเท่ากับ 380 ตัวอย่าง และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอ้างอิงจากแนวคิดและทฤษฎีดังที่กล่าวไว้ข้างต้นแบ่งเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ส่วนที่2 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการยอมรับเทคโนโลยี (ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์และปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานอินสตาแกรม)

ส่วนที่3 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

ส่วนที่4 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อองค์ประกอบของอินสตาแกรมได้แก่ รูปสินค้า คำบรรยายรูป การกดถูกใจ การเสนอแนะ และการติดแฮชแทก (Miles, 2014)

ส่วนที่5 คำถามเกี่ยวกับความตั้งใจในการซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรม

ส่วนที่6 คำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้อินสตาแกรมโดยเป็นคำถามแบบปลายเปิด

ผู้วิจัยได้นำผลลัพธ์การตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นและความสอดคล้องกันในแต่ละตัวแปรด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบัคได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.84 - 0.950 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง เนื่องจากมีค่าใกล้เคียง 1 และไม่ต่ำกว่า 0.65 (Nunnally, 1978) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามใช้หาค่าทางสถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) เพื่อทดสอบสมมติฐานของแต่ละข้อโดยใช้สถิติต่างๆ ในการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรม ด้วยการวิเคราะห์ One- Way Analysis of Variance (ANOVA) 2) ทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรต้น (การรับรู้ความง่ายของการใช้ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง องค์ประกอบของอินสตาแกรมและการรับรู้ประโยชน์ของสินค้า)ต่อตัวแปรตาม (ความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรม)ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ(Multiple Regression Analysis)

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 380 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 20-29ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.7 และ 15,000 – 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.4 ตามลำดับ โดยมักจะใช้งานอินสตาแกรมในช่วงเวลา 20.01-0.00 น.และมีระยะเวลาในการใช้งานอินสตาแกรมอยู่ที่ 10-29 นาทีต่อวัน

Table1 The Results of Personal Factors Affecting Purchase Intention of Products and Services Through Instagram

Personal Factors	Statistics	Sig.
Age	F test	0.345
Sex	t test	0.044*
Education Levels	F test	0.093
Average Income	F test	0.006*
Length of Time	F test	0.000*
Period of Time	F test	0.013*

* Significant at P< 0.05 using One- Way Analysis of Variance (ANOVA) and t test

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านอินสตาแกรมด้วยการวิเคราะห์ One- Way Analysis of Variance (ANOVA) และ t test ดังแสดงในตารางที่ 1 พบว่าอายุของกลุ่มตัวอย่างและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความตั้งใจในการซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยด้านเพศ ปัจจัยด้ายรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ปัจจัยด้านระยะเวลาที่ใช้งานอินสตาแกรมเฉลี่ยต่อวันและปัจจัยด้านช่วงเวลาที่ใช้งานอินสตาแกรมมีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัจจัยเกี่ยวกับด้านเพศ พบว่าเพศหญิงมีความตั้งใจในการซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมมากกว่าเพศชาย ปัจจัยเกี่ยวกับด้านรายได้พบว่า ผู้ที่มีรายได้ 30,001 – 45,000 บาทต่อเดือนมีความตั้งใจในการซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมมากที่สุด ปัจจัยเกี่ยวกับด้านระยะเวลาในการใช้งานในแต่ละวันพบว่า ผู้ที่ใช้งานเฉลี่ยวันละ 10-29 นาทีมีความตั้งใจในการซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมมากที่สุด และปัจจัยเกี่ยวกับช่วงเวลาที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมมากที่สุด คือ ช่วง 8.01-12.00 น. และ ช่วง 16.01-20.00 น.

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ตามสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ของสินค้าไม่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีเพียงปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานอินสตาแกรม ปัจจัยด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และปัจจัยด้านองค์ประกอบของอินสตาแกรมมีผลต่อการตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก มี 3 ปัจจัยเรียงลำดับจากปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดไปหาปัจจัยที่ส่งผลน้อยที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านองค์ประกอบของอินสตาแกรม (β = 0.342) ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานอินสตาแกรม (β = .0.331) และปัจจัยด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (β = 0.125) ดังตารางที่2 ซึ่งสามารถนำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร ทั้ง 3 ตัวแปร มาเขียนเป็นสมการถดถอยได้ดังนี้

Y (ความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านอินสตาแกรม) = - 0.524 + 0.438(องค์ประกอบของอินสตาแกรม) + 0.467(การรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน) + 0.169(การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง)

Table2 The Result of Multiple Regression Analysis of Factor Affecting Purchase Intention Through Instagram

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	Sig.
	B	Std. Error	Beta	
(Constant)	-0.524	0.200		0.009*
Instagram Features	0.438	0.064	0.342	0.000*
Perceived Ease of Use	0.467	0.070	0.331	0.000*
Reference Group	0.169	0.061	0.125	0.006*
Perceived Usefulness	0.078	0.060	0.326	0.153
$R = 0.723, R^2 = 0.523$				

* Significant at P <0.05

สรุป

เพศหญิงมีแนวโน้มในการตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมมากกว่าเพศชายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐมน (2556) และ ธัญญพัสส์ (2554) ดังนั้นผู้ประกอบการและนักการตลาดควรทำการตลาดผ่านทางอินสตาแกรมโดยเน้นเนื้อหาที่เป็นที่สนใจดึงดูดกลุ่มเพศหญิงทั้งการใช้รูปภาพ การใช้ดาราที่อยู่ในกระแสหรือการติดแฮชแทกที่เป็นที่สนใจของเพศหญิงจะมีส่วนช่วยในการเพิ่มยอดขายสินค้าและบริการได้มากขึ้น

กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มที่จะตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านอินสตาแกรมในช่วงเวลา 8.01-12.00 น. และ 16.01- 20.00 น. ดังนั้นผู้ทำการตลาดบนอินสตาแกรมควรมีการอัพเดตข้อมูลของสินค้าหรือกิจกรรมต่างๆในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากนี้จากผลการศึกษาพบว่าผู้ใช้งานส่วนใหญ่มักจะใช้เวลาใช้งานอินสตาแกรมโดยเฉลี่ย 10-29 นาทีต่อวัน ดังนั้นข้อมูลต่างๆที่นำเสนอต่อกลุ่มเป้าหมายควรจะเป็นข้อมูลที่สั้นและมีความน่าสนใจเพราะในแต่ละครั้งผู้ใช้งานจะไม่จดจ่ออยู่กับข้อมูลใดข้อมูลหนึ่งเป็นเวลานาน ทำให้ผู้ใช้งานเลือกที่จะมองข้ามโพสที่มีเนื้อหายาวเกินไป และมีรูปภาพที่ ไม่น่าดึงดูด

จากการวิจัยพบว่าการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และองค์ประกอบของอินสตาแกรมมีผลต่อการตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านอินสตาแกรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต(Cameron Rebecca and fellow,2012; Miles, 2014) โดยที่ปัจจัยด้านองค์ประกอบของอินสตาแกรมมีผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมมากที่สุด ดังนั้นผู้ประกอบการควรหันมาใส่ใจในรายละเอียดการลงรูปและข้อความบรรยายใต้ภาพโดยใส่รูปภาพที่ไม่แต่งรูปเกินความเป็นจริง และมีการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลในช่องคำบรรยายรูป เบอร์โทรศัพท์ติดต่อผ่านทางมือถือหรือแอพลิเคชั่นไลน์ เพื่อให้ง่ายต่อการใช้งานและสั่งซื้อสินค้าและบริการ นักการตลาดควรดูแลระบบบัญชีอินสตาแกรมอย่างสม่ำเสมอ โดยการลบข้อมูลรูปภาพ แคมเปญที่จบไปแล้วเป็นเวลานานออกเพื่อไม่เกิดความสับสนในข้อมูลทางการตลาดและ

เป็นการลดปริมาณของข้อมูลที่ดาวน์โหลด มีการสร้างแฮชแทกที่แยกประเภทของข้อมูลต่างๆเพื่อให้ง่ายต่อการค้นหาข้อมูล

นอกจากนี้จากการวิจัยพบว่ากลุ่มอ้างอิงที่ลูกค้าชื่นชอบ ได้แก่ เพื่อน ดารา/นักแสดง บุคคลที่มีชื่อเสียงมีผลต่อการตั้งใจซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินสตาแกรมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต(จุฑาพร และคณะ, 2553; พิชญาวี, 2553) ดังนั้นผู้ประกอบการควรใช้กลยุทธ์บุคคลที่มีชื่อเสียง (Celebrity Endorsement) โดยนำบุคคลผู้ที่มีชื่อเสียงเป็นผู้นำเสนอสินค้าและบริการ เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจทำตามและซื้อสินค้าและบริการตามกลุ่มอ้างอิง และจากผลการศึกษาด้านการฝากร้านโฆษณาผ่านบุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีคนติดตามเป็นจำนวนมาก พบว่า ผู้ประกอบการไม่ควรใช้วิธีการตลาดแบบฝากร้านผ่านทางการแสดงความคิดเห็นบนอินสตาแกรมของบุคคลที่มีชื่อเสียงเพราะจะทำให้สินค้าขาดความน่าเชื่อถือและลดคุณค่าแบรนด์สินค้าของตนเองลงในสายตาผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะสาหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆเพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อการตั้งใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคผ่านทางอินสตาแกรม เช่น ความไว้วางใจในการซื้อสินค้าและบริการ(Trust) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

จุฑาพร เลื่อนล่อง และคณะ. (2555). **การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้งานการตลาดเครือข่ายสังคมเพื่อการโฆษณาของธุรกิจบริการในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, คณะวิศวกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ณัฐมน อมรพัชระ. (2556). **ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อินสตาแกรมกับการตัดสินใจซื้อสินค้า**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธัญญพัสส์ เกตุประดิษฐ์. (2554). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าทางอินเตอร์เน็ตของผู้หญิงในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยรังสิต.

พิชญาวี คณะผล. (2553). **การศึกษาทัศนคติ การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ กรณีศึกษา: นักศึกษาและบุคลากรวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา จ. เพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

วิภาวรรณ มโนปราโมทย์.(2556).**ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสังคมออนไลน์ของประชากรในกรุงเทพมหานคร**.วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

Ajzen, I. (1988). **Attitudes, Personality, and Behavior**. Chicago: Dorsey.

Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. **Organizational Behavior and Human Decision Process**. 50. 179-211.

Ajzen, I. (2011). **Theory of Planned Behavior: A Bibliography**. Available Source: http://people.umass.edu/aizen/tpbrefs.html. , September 2015.

Cameron R. and fellow. (2012). Ajzen's Theory of Planned Behavior and Social Media Use by College Students. **American Journal of Psychological Research**. 8(1).

Kotler P. and Keller P. (2014). **Marketing Management(15th ed.).** Pearson Education. New Jersey.

Lin, K., & Lu, H. (2011). Why People Use Social Networking Sites: An Empirical Study Integrating Network Externalities And Motivation Theory. **Computers in Human Behavior**. 27: 1152-1161.

Miles G. Jason. (2014). **Instagram Power Build Your Brand and Reach More Customer With The Power of Picture**. 1. McGraw-Hill Education. New York.

Nunnally, J. C. (1978). **Psychometric theory (2nd ed.)**. McGraw-Hill. New York.

Venkatesh V., Davis D. Fred. (2000). A Theoretical Extension of the Technology Acceptance Model: Four Longitudinal Field Studies. **Management Science**. 46(2):186-204.

Zocial, Inc. (2015).**พฤติกรรมคนไทยกับการใช้ Instagram และ Hashtag**. แหล่งที่มา: http://www.zocialinc.com/blog/ig_bahavior/ , October 2015.

Brand Equity on: Implication for Mattress Shops in Songkhla Province

Kanokrat Chaitada[1], Tawit Sudsakon, Chuenjit Changchenkit[1] and Nirundon Tapachai[1]

ABSTRACT

This research aimed to study is Mattress shop in Songkhla Province to understand buyer's characteristics factors affecting promotional activities and customer relationship management, relationship between promotional activities and customer relationship management and measure and examine the effectiveness of promotional activities and customer relationship management effects on the dimension of brand equity. The sampling consist 400 people who were collected by convenience sampling method. They used to be the customer of Mattress Shop in Songkhla. The questionnaire was used in this research. This research was focusing on a customer who ages above fifteen years old that visited mattress shops in Songkhla Province. The duration of this research was from May, 2015 to August, 2015. The methods of data analysis were frequency, percentage, means, t-test, One-way ANOVA (f-test), multiple regression and correlations. The study explored buyer's characteristics of mattress market/ factors that influence the consumers to purchased and hence the adoption of the various factors to create brand equity of mattress. The results show that market strategies factors and found that the greatest influence on the mattress shops. However, the factors influencing brand equity to creates brand equity in the mattress business to the greatest extent were promotional activities such as advertising, PR &sponsorship, personal selling, direct marketing and sales promotional, and customer relationship management such as people, process, and technology. All of mattress shops have responded about product and service that has a problem and enhancing their service levels and improving their overall capabilities.

Key words: Brand equity, Promotional activities, Customer relationship management

*Corresponding author; email address: kanokratchaitada@gmail.com

[1]Department of Business Administration, International Master of Business Administration, Kasetsart University Bangkok 10900

INTRODUCTION

The mattress market in the country, Market expand into 6700-6900 million or an increase of 10-15 percent in 2011.The Mattress business has highly competitive both in the business of distributing the mattress directly and the furniture store was selling mattresses in combination with mattress firm such as Penang Songkhla, Index Living Mall co., Ltd., Sb furniture, Homepro furniture, Rungrot furniture, Sweet home, Saengthong furniture, etc.

In 2010, the market is worth up to 6000 million, a particularly consumer mattress market is likely to grow continuously. Kasikorn Research Center forecast that Thailand has a mattress market in the country, Thailand is likely to expand into 6700-6900 million, or an increase of 10-15 percent in 2011. Songkhla province is a province in the South of Thailand, a population living in a second of the South, and the city's economy. Songkhla province has a population of over 1,138,890 people (Songkhladopa people,(2014)), mattress products and highly competitive both in the business of distributing the mattress directly and the furniture store was selling mattresses in combination with mattress shops such as Penang Songkhla, Index Living Mall co., Ltd., Sb furniture, Homepro furniture, Rungrot furniture, Sweet home, Saengthong furniture, etc. that related Real estate.

According to Mr. Samma Khitsin (Director of Real Estate Information Center) revealed that the overall situation in the seaside city housing market that including Phuket, Songkhla, Prachuap Khiri Khan and Phetchaburi. While Songkhla (Muang, HatYai and Sadao district) there is an open housing 13,700 units in total sales, total value 133,500 million. The majority are in HatYai, Muang, and Sadao respectively. A housing is 8,004 units, total value 37,000 million and condominium is 5,300 units, and total value 12,100 million (Thaipost, 2015).

Figure 1 New real estate categories: Divide by the number unit & total value in Songkhla 2014

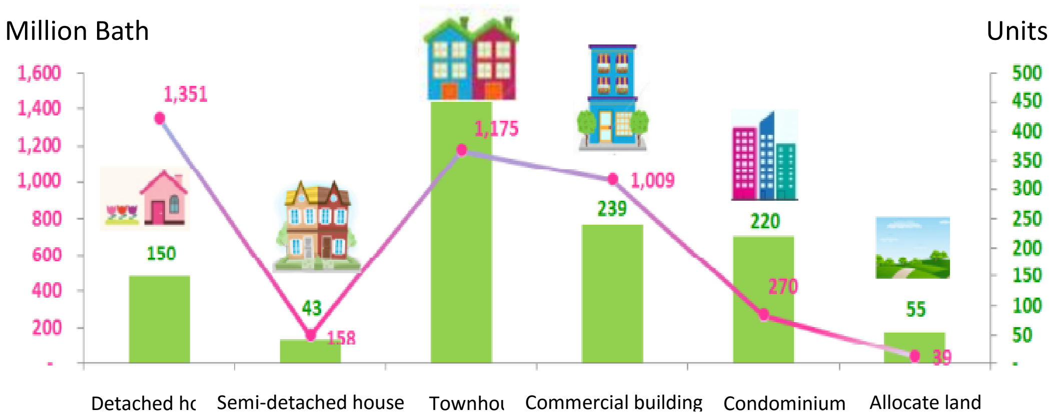

From: Agency for Real Estate Affairs

In Songkhla Province, The launch of the new housing has 1,166 units and total value 4,001 million. By real estate categories townhouse is top one were 459 units and next one commercial building, condominium 239 units and 220 units respectively. Real estates it affects to mattress business because if high real estate, a high market share of mattress business, they have new a house also need a new mattress too. Brand equity is key success to help mattress business different competitors it affects a firm's future profit and long- term cash flow, the willingness of consumers to pay premium prices, any merger and acquisition decision, marketing communication effectiveness, and the marketing success of a firm (Aaker, 1991; Yoo and Donthu, 2001; Chen and Tseng, 2010).

Factor strategy in mattress market consist of promotional activities and customer relationship management companies take to attract customers, withstand competitive advantage and create brand equity of mattress to difference competitors. These would help mattress business to understand consumers especially in the Songkhla area and to learn which factors would give more benefit for their business.

OBJECTIVES

1. Buyer's characteristics factors affecting Promotional activities factors on Mattress shops in Songkhla Province.
2. Buyer's characteristics factors affecting Customer relationship management factors on Mattress shops in Songkhla Province.
3. The relationship between promotional activities and customer relationship management
4. Measure and examine the effectiveness of promotional activities and customer relationship management effects on the dimension of brand equity on Mattress shops in Songkhla Province.

HYPOTHESIS OF THE STUDY

1. There are significant differences in the perception of promotional activities with different buyer's characteristics.
2. There are significant differences in the perception of customer relationship management with different buyer's characteristics.
3. Promotional activities and customer relationship management have significant positive effects on brand equity.
4. Promotional activities correlated with Customer relationship management.

MATERIALS AND METHODS

1. Research Design

In this research is exploratory research exploratory research consist of the quantitative study. The quantitative study will be designed and apply to a customer who visited mattress shops and the information will be collected throughout questionnaire to understand buyer's characteristics for Mattress.

Quantitative study; Survey: The questionnaire was classified into 3 parts which are personal data of respondents, an opinion of customers towards the level of importance factor that affect buying decision market and customers towards the level of importance of the perception of value equity dimension for mattress market. The raw data was transformed into a form which easy to understand and interpret.

Part I: Buyer's characteristics of respondents.

The first part of the questionnaire was about the demographic; gender, age, level of education, occupation, income level to identify buyer' characteristic and buyer's behavior toward the mattress market.

Part II: Marketing factor affecting the buying decision in mattress market.

The marketing factors in this study were promotional activities and customer relationship management.

Part III: Brand equity

Customers towards the level of importance of the perception of value equity dimension for mattress market. The questionnaire was designed in part II and part III to have a rating scale from 1 to 5 adapted from the Likert scale.

2. Data Collection

Survey: Pretesting 30 copies of questionnaires was distributing to mattress consumer in the pre-testing in order to check the reliability of the questionnaire. These respondents would not be used again when the actual survey occurred. The objectives of pre-testing were to ensure that the respondents understand the questions and are able to answer each question without any difficulty in terms of language used in the question as well as the flow of the order to subsequent questions. Convenience sampling was used in this study by focusing on mattress customers who visited mattress shops. The questionnaires were sent to consumers and taken in person by the researcher until the practical sample size reached 400 people. The population in this study is consumers who age above fifteen years old visited mattress shops in Songkhla Province area. An unknown number represents the total number of consumers who purchased a mattress from mattress shops in Songkhla. Due to time constraints, the sample size was calculated using Yamane (1967). The researchers desired a 95% confidence level.

Before entering the data into a computer, the researcher has to check the integrity of the data from the questionnaires and whether all of the questions were filled completely in every part. The editing process was the preparation process for conducting the data in the part of coding and transferring to data storage. Part I, II, III, IV: the data were pre-coded in numerical form and entered into the computer. Finally, the data was analyzed as descriptive statistics and inferential statistics by using statistic method t-test, One-way ANOVA (f-test), multiple regression and correlations.

Descriptive statistic includes frequency, percentages, and means to describe the data, such as buyer's characteristics and consumer behavior of Songkhla area the degree of importance of Marketing Factor.

RESULTS AND DISCUSSION

Result from consumers' survey

Table1 Result of demographic in the same group and different type of sample

n=400

Demographic	Gender		Age					Education				Occupation					Income			
	Male	Female	15-24	25-34	35-44	45-54	More than 55	Below Bachelor degree	Bachelor degree	Master degree	Higher than master	Student	Office worker	Government agency	Business owner	OtherS	Less than 30,000 BHT	30,001-60,000 BHT	60,001-90,000 BHT	More than 100,000 BHT
n	107	293	58	110	87	70	75	117	220	53	10	65	117	97	44	77	255	93	31	21
%	26.8	73.3	14.5	27.5	21.8	17.5	18.8	29.3	55	13.3	2.5	16.3	29.3	24.3	11	19.3	63.8	23.3	7.8	5.3
Total %	100		100					100				100					100			

The results from table 1 showed overall of any type of sample (n=400) that how much the number and percentage of the sample that were corrected and separated. From the table, there have 5 different types: gender, age, education, occupation, and income. Found that most of the customers are female, have aged between 25-34 years, bachelor degree of education, and customer are office worker. In addition, the average total income of customer less than 30,000 Baht per month

Table 2 Buyer's characteristics factors affecting Promotional activities factors

	Demographic	Gender	Age	Education	Occupation	Income
Promotional activities	Advertising	t=-3.247* Sig.=0.001	f=2.028 Sig.=0.090	f=1.104 Sig.=0.347	f=16.165* Sig.=0.000	f=4.176* Sig.=0.006
	PR& Sponsorship	t=-0.741 Sig.=0.459	f=3.538* Sig.=0.007	f=4.209* Sig.=0.006	f=11.694* Sig.=0.000	f=1.162 Sig.=0.324
	Personal selling	t=0.482 Sig.=0.630	f=3.937* Sig.=0.004	f=1.696 Sig.=0.167	f=2.118 Sig.=0.078	f=1.159 Sig.=0.325
	Direct marketing	t=-2.874* Sig.=0.004	f=2.071 Sig.=0.084	f=4.592* Sig.=0.004	f=9.191* Sig.=0.000	f=3.519* Sig.=0.015
	Sales promotion	t=-1.652* Sig.=0.099	f=1.955 Sig.=0.101	f=1.540 Sig.=0.204	f=2.745* Sig.=0.028	f=0.600 Sig.=0.616
	Overall	t=-2.024* Sig.=0.044	f=3.791* Sig.=0,000	f=4.311* Sig.=0.000	f=4.163* Sig.=0.000	f=3.777* Sig.=0.000

*= difference at 0.05 significant level

The results from table 2 showed that the different buyer's characteristics factors were effective to promotional activities factors. the relation between Gender-advertising(male(3.16), female(3.43), direct marketing(male3.25,female3.54), sales promotion(male(3.82),female(3.98)), age - PR &sponsorship (over55(3.88), 25-34(3.71), personal selling(45-54(4.40),35-44(4.26),education- PR & sponsorship (master(3.85), bachelor(3.67), personal selling(master, bachelor(4.24),occupation-advertising(officeworker(3.47),government(3.45),PR&sponsorship(government(3.82),officeworker(3.67), direct marketing(student (3.61), office worker(3.47),sales promotion(government(4),student(3.97), income-advertising(<30,000(3.42),30,001-60,000(3.37),anddirectmarketing(>100,000(3.54)).

Therefore promotional activities of Mattress business in Songkhla should be focused on Promotional activities in term of overall significant level and focus on every types of consumer behaviors except gender with PR & sponsorship and personal selling, age with advertising, direct marketing and sales promotion, education with advertising personal selling and sales promotion, occupation with personal selling and income with PR & sponsorship, personal selling and sales promotion

Table 3 Buyer's characteristics factors affecting customer relationship management factors

Demographic		Gender	Age	Education	Occupation	Income
Customer relationship management	People	t=-0.330 Sig.=0.747	f=3.920* Sig.=0.004	f=1.379 Sig.=0.249	f=0.254 Sig.=0.907	f=2.212 Sig.=0.086
	Process	t=-0.545 Sig.=0.586	f=3.581* Sig.=0.007	f=2.446* Sig.=0.064	f=3.682* Sig.=0.006	f=0.453 Sig.=0.715
	Technology	t=-0.010 Sig.=0.992	f=4.628* Sig.=0.001	f=2.447 Sig.=0.063	f=5.206* Sig.=0.000	f=1.427 Sig.=0.234
	Overall	t=-0.323 Sig.=0.747	f=3.879* Sig.=0.000	f=4.443* Sig.=0.000	f=4.440* Sig.=0.000	f=5.615* Sig.=0.000

*= difference at 0.05 significant level

The results from table 3 showed that the different buyer's characteristics factor was effective to customer relationship management factors. the relation between age-people (45-54(4.34) over55 (4.25), process (45-54 (4.33) over 55(4.12), technology (45-54(4.26) over 55(4.19), education-process (master (4.24) below bachelor (4.14)), occupation-process (government (4.11)student(4.04), and technology(government(4.16)business owner(3.96).

Therefore, customer relationship management of mattress shops in Songkhla should be focused on customer relationship management in terms of overall significant and focus on every consumer behaviors: age - customer relationship management, education-process, occupation-process and technology.

Table 4 Multiple regression analysis of promotional activities and customer relationship management on brand equity

In dependent Variable		Coefficients	t-stat.	p-value
		B		
Promotional Activities	(Constant		7.721	0.000
	Advertising	0.213	3.806	0.000*
	PR &Sponsorship	0.042	0.642	0.521
	Personal selling	-0.062	-0.882	0.378
	Direct marketing	-0.039	-0.554	0.580
	Sales promotion	0.196	2.672	0.008*
Customer relationship management	People	0.052	0.674	0.501
	Process	0.245	3.194	0.002*
	technology	0.119	1.723	0.086

*Statistical significant level 0.05 Dependent variable: Brand equity

The results from table 4 gave the results of the analysis to explain over brand equity. The adjust R square value indicates that 34.9%of the brand equity is explained by the independent variables. In addition, the F ratio value (27.721) is significant p=0.000<0.05. The results show that advertising, sales promotion, process, and technology affect the brand equity. The Process also show that most important variable in predicting brand equity (β=0.245), followed by advertising (β =0.213).

Table 5 Correlations of promotional activities and customer relationship management

	Coefficients		
Promotional activities ↓ CRM →	People	Process	Technology
Advertising	0.265**	0.259**	0.265**
PR & Sponsorship	0.514**	0,480**	0.533*
Personal selling	0.765**	0.721**	0.657**
Direct marketing	0.564**	0.448**	0.515**
Sales promotional	0.683**	0.532**	0.532**

**=Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

The results in table 5 showed that almost promotional activities had positive relationships with customer relationships management introduce (p=0.000). From results, advertising had a weak positive relationship with people (0.265), process (0.259) and technology (0.265). PR & Sponsorship had a moderate positive relationship with people (0.514), and technology (0.533), but PR & Sponsorship had a week positive relationship with process (0.480). Personal selling had a strong relationship with people (0.765), and process (0.721). Personal selling had a moderate positive relationship with technology (0.657). Direct marketing had a moderate positive relationship with people (0.564) and technology (0.515). Direct marketing had a weak positive relationship with process. Finally, sales promotional had a moderate positive relationship with people (0.683), process (0.532) and technology (0.532).

CONCLUSION

In conclusion, from the market strategy method above and the research findings, it can be concluded that major mattress business largely pursues promotional activities and customer relationship management. Promotional activities are demonstrated on the gender-advertising, direct marketing and sales promotion, age-PR& sponsorship and personal selling, education- PR& sponsorship and direct marketing, occupation-advertising, PR& sponsorship, direct marketing and sales promotional, income-advertising and direct marketing that impact to brand equity of mattress business. For customer relationship management is demonstrated on the age- all dimension of customer relationship management, education-process, occupation-process, and technology that impact to the brand equity of mattress business. It also help creates, developing and maintaining brand equity of mattress business.

LIMITATIONS OF THE STUDY

This study was limited in serval dimensions. The research noted that there are mattress businesses who sell in Songkhla. Time limitations during Thai political disruptions earlier during 2014-2015 years constrained the research from collect information, because the customer had low power to pay less than before they need to make a decision more before buying it related Thailand economic is not good it impact to answer that they answered. In addition, scope of this research just only Songkhla Province it not general of customers in Thailand.

RECOMMENDATION FROM THE STUDY

The study established that the mattress business market is very competitive with the most mattress shops indicating economic factors were the most influential factors in determining their strategy in the last. The study sought to establish the most important dimension when determining their strategy it found that brand of product or brand of a shop as the most important. This is line with the findings that most mattress shop has provided product and services to the end customer become more important dimension.

On factors influencing competition in the mattress business to the greatest extent, the study established these were brand loyalty and original mattress manufacturers' recommendations. These research and development promotional activities and customer relationship management will continue being a key factor influencing brand equity of mattress given the competitive advantage of their shop and creates difference other competitors.

The research established that the exit of mattress business to complete with another brand has resulted in the removal of entry barriers by opening the market and making it more receptive to other brands. Then every mattress shops have had to improve their processes by the bench- making against best practice and have benefited from the availability of knowledgeable staff seller.

The study sought to establish, how mattress business was handling competition. This introduced the various market strategies adopted by the different competitors to remain competitive. The questionnaire sought two strategies that the mattress shops could use. They were; promotional activities and customer relationship management. The study established that the most strategies used by mattress business were as follows: advertising, sales promotion and was considered extremely important effective brand equity of mattress business.

REFERENCES

Aaker,D.A.(1991).Managing Brand Equity: Capitalizing on the Value of a Brand name. New York: The

Free Press.

Baeva,A,Y.(2011).How brand strategy and brand communication contribute to build brand equity :The case of Navigator.Master's thesis,University of Columbia,New York,United States.

Cui,W.(2011).Creating consumer – based brand equity in the Chinese sports shoes market: Measurement, challenges and opportunities. Master's thesis, Aalborg University,Aalborg,Denmark.

Goldenberg, B.2000. "What is CRM? What is an e-customer? Way you need them now", Customer relationship management conference, Boston,MA,27-29 June.

Government Savings Bank. (2014). New housing supply Songkhla Province [Internet], About Government Savings Bank. Available from: http://www.thairealestate.org/documents/K%20Chartchai%20part%201-28.1.58.pdf[Accessed15 October 2015)

Gronroos,C.(200).Service management and marketing.A customer relationship management approach.Second edition.John Wiley & Sons Ltd.

Keller, K (1998). Strategic Management: Building, Measuring and Managing Brand equity.

Kim, J-H., &Hyun,Y.J.,(2010). "A model to investigate the influence of marketing-mix efforts and corporate image on brand equity in the IT software sector", Industrial Marketing Management, doi:10.1016/j.indmarman.2010.06.024.

National Statistical Office. (2514). Report the labor of Songkhla Province 2014 Years. Retrieved February 10, 2015.from http://songkhla.mol.go.th/sites/songkhla.mol.go.th/files/raayngaansthaankaarnaerngngaanpii_2555.pdf

Real Estate Information Center. (2015). Real estate in the seaside housing market [Internet], About REIC , Real Estate Information Center. Available from: http://www.reic.or.th/News/Newspaper_Detail.aspx?newsid=49733 [Accessed] 20 October 2015)

Thai post. (2015). Real estate in the seaside [Internet] , About Thai post. Available from: http://www.thaipost.net/?q=%E0%B8%AD%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%AB%E0%B8%B2%E0%B8%AF%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%97%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%84%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%84%E0%B8%B1%E0%B8%81 [Accessed] 20 October 2015)

บุหรี่ไฟฟ้าและผลในการช่วยทำให้เลิกสูบบุหรี่

Electronic Cigarette and Quitiing Effect on Conventional Cigarette

อุ่นกัง แซ่ลิ้ม[1*]

Aunkung Saelim[1*]

บทคัดย่อ

บุหรี่ไฟฟ้า (E-Cigarette) เป็นสินค้าที่เลียนแบบผลิตภัณฑ์ประเภทยาสูบแต่ไม่เข้านิยามตามกฎหมายในไทยปัจจุบัน ได้รับความนิยมไปทั่วโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007 จนถึงปัจจุบัน ด้วยข้อกล่าวอ้างว่ามีความเสี่ยงน้อยกว่าบุหรี่ทั่วไปและสามารถลดอันตรายจากการสูบบุหรี่ทั่วไปได้ การวิจัยนี้เป็นการรวบรวมข้อเท็จจริงด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสารจากงานวิจัยในต่างประเทศซึ่งครอบคลุม 4 ประเด็น และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อตอบวัตถุประสงค์โดยการทำสนทนากลุ่มจากผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าจำนวน 8 ราย ผลพบว่า (i) การใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพื่อการลดและเลิกการสูบบุหรี่ มีทั้งได้ผลและได้ผลน้อยมาก (ii) อิทธิพลของนิโครตินจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้ามีทั้งสรุปว่าอันตรายน้อยกว่ากับอันตรายพอๆกันกับการสูบบุหรี่ทั้งนี้ขึ้นกับเงื่อนไขทดลอง (iii) พฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและการใช้ควบคู่กับบุหรี่ทั่วไปขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัย ที่บ้านมีผู้สูบบุหรี่หรือไม่ ความเชื่อในบุหรี่ไฟฟ้ามีอันตรายน้อยกว่า และพัฒนาการของระบบประสาท EF ส่วนนโยบายการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบเป็นไปได้ใน 3 รูปแบบ คือ เป็นสินค้าทั่วไป เป็นผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ และเป็นผลิตภัณฑ์ยาสูบ ผลของสนทนากลุ่มพบว่าบุหรี่ไฟฟ้าสามารถทำให้เลิกสูบบุหรี่ทั่วไปได้และไม่เกิดการติดการใช้บุหรี่ไฟฟ้า โดยมีผลดีจากการใช้มากกว่าผลเสีย

ABSTRACT

E-cigarette is developed to duplicate tobacco products but it has not been defined legally in Thailand. The e-cigarette has been more popular since in 2007 due to less-harmful product. The documentary research is applied to explore 4 issues on the e-cigarette as well as the focus group is conducted from 8 users of e-cigarette. Results show that (i) smoking e-cigarett could lead to either quitting or continuing cigarrete (ii) nicotine vaporized of e-cigarette would be less harmful depending on experiment conditions, (iii) Usage cigarette with e-cigarette simultaneously rely on 3 factors; peer group, belief on less-harmful product, and development of the EF. Three regulation forms are conventional, medical and tobacco products More positive effects on e-cigartte are found from focus group interview.

Key words: e-cigarette, cigarette quitting

* Corresponding author; e-mail address: aunkung@yahoo.com

[1]ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1]Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

บุหรี่ไฟฟ้าเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วและแพร่ขยายไปทั่วโลก สังเกตได้จากบริษัทบุหรี่ข้ามชาติรายใหญ่ทุกรายได้เข้ามาพัฒนาผลิตภัณฑ์บุหรี่ไฟฟ้าในตลาดนี้เพื่อเป็นการนำเสนอทางเลือกให้กับผู้สูบบุหรี่ในการมีทางเลือกสูบผลิตภัณฑ์ที่มีความเสี่ยงน้อยกว่า (reduced risk product) ซึ่งทำให้ลดอันตรายจากการสูบบุหรี่ทั่วไป (harm reduction) ดังที่เป็นข้อกล่าวอ้างที่เป็นที่รับรู้กัน ซึ่งไม่เพียงแต่ที่ผู้สูบจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในตัวผลิตภัณฑ์ที่เรียกกันทั่วไปว่าบุหรี่ไฟฟ้าแล้ว ยังต้องคอยติดตามผลหรือข้อพิสูจน์ต่างๆทางวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยในประเทศต่างๆทั่วโลกว่าข้อกล่าวอ้างดังกล่าวเป็นจริงหรือไม่เพียงใด โดยงานวิจัยในต่างประเทศในช่วง7 ปีที่ผ่านมา หรือตั้งแต่ปี ค.ศ.2008 มีงานซึ่งครอบคลุมทั้งการศึกษาด้านพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า การศึกษาขนาดของอุตสาหกรรมยาสูบเมื่อมีบุหรี่ไฟฟ้าเข้ามาในตลาด การทำการตลาดของบริษัทยาสูบ แนวโน้มของการเติบโตของบุหรี่ไฟฟ้า การแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการบุหรี่ไฟฟ้าสำหรับภาครัฐที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมยาสูบและผลิตภัณฑ์ยาสูบเมื่อมีบุหรี่ไฟฟ้าเข้ามาในตลาด ผลวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์อันเกิดจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้า เป็นต้น แต่งานวิจัยเหล่านี้ยังไม่ปรากฏในประเทศไทยยกเว้นเพียงการศึกษาของโรงงานยาสูบ (2556) ที่ได้ว่าจ้างสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาผลกระทบของบุหรี่ไฟฟ้าและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการบุหรี่ไฟฟ้าสำหรับหน่วยงานต่างๆ เท่านั้น ดังนั้นจึงนำมาสู่การศึกษาครั้งนี้ที่มีวัตถุประสงค์รวบรวมผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยบุหรี่ไฟฟ้าในต่างประเทศใน 4 ประเด็น พร้อมทั้งกรณีศึกษาที่ได้จากการทำกลุ่มสนทนากับผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าในส่วนของการเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยทำให้เลิกสูบบุหรี่ทั่วไปได้หรือไม่

อุปกรณ์และวิธีการ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยการรวบรวมผลวิจัยของต่างประเทศ ในช่วงตั้งแต่บุหรี่ไฟฟ้าเริ่มเข้ามามีบทบาทต่ออุตสาหกรรมยาสูบของโลก ซึ่งครอบคลุมงานศึกษาวิจัยตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007-2014 และการทำกลุ่มสนทนา (focus group) จากผู้สูบบุหรี่ทั่วไป ซึ่งครอบคลุมทั้งผู้ที่เคยและไม่เคยใช้บุหรี่ไฟฟ้ามาก่อนโดยมีผู้สมัครใจให้ข้อมูลจำนวน 8 ราย โดยใน 7 รายเป็นผู้ที่เคยสูบบุหรี่เป็นประจำมาก่อนและมีระยะเวลาการสูบมากกว่า 4 ปีติดต่อกันและมีเพียงรายเดียวที่ไม่เคยสูบบุหรี่และบางรายเป็นนักกีฬาซึ่งการให้ข้อมูลในครั้งนี้เป็นไปในทางลับเนื่องจากบุหรี่ไฟฟ้าในปัจจุบันเป็นสิ่งผิดกฎหมายตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2557 เป็นต้นมา ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกิดจากการใช้จริงอันจะเป็นกรณีตัวอย่างของผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทย ในการวิจัยเชิงเอกสารครอบคลุม 4 ประเด็น ดังนี้ *ประเด็นที่ 1* การประเมินผลกระทบถึงความเป็นไปได้ในการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในการลดและเลิกการสูบบุหรี่ *ประเด็นที่ 2* การศึกษาผลกระทบในด้านการใช้บุหรี่ไฟฟ้าจากอิทธิพลของนิโครติน สารเคมีที่เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม *ประเด็นที่ 3* ประเมินพฤติกรรมการใช้งานบุหรี่ไฟฟ้า พฤติกรรมการใช้ควบคู่กับบุหรี่ทั่วไป การกลับมาใช้ใหม่หรือสูบใหม่ *ประเด็นที่ 4* ประเมินนโยบายการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การกำหนดระเบียบ การแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับยาสูบและผลิตภัณฑ์ยาสูบและผลกระทบที่เกิดขึ้น เนื่องจากบุหรี่ไฟฟ้าไม่ถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ยาสูบตามนิยามกฎหมายปัจจุบัน

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ประเด็นที่ 1 การประเมินผลกระทบถึงความเป็นไปได้ในการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในการลดและเลิกการสูบบุหรี่ ได้ข้อสรุปที่เป็นสาระสำคัญ (High-Light) ดังนี้ งานวิจัยสามารถถูกจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มหลักๆ คือ กลุ่มแรก เป็นงานวิจัยที่สนับสนุนว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าสามารถลดการสูบบุหรี่ทั่วไปได้จนถึงสามารถช่วยให้เลิกสูบบุหรี่ทั่วไป ได้อย่างถาวร ระดับของความได้ผลนั้นขึ้นกับปัจจัยต่างๆ เช่น ระดับนิโครตินที่ใช้สูบในบุหรี่ไฟฟ้าว่าเข้มข้น เพียงใด ความพยายามตั้งใจเลิกสูบบุหรี่ก่อนที่จะมาใช้บุหรี่ไฟฟ้า (Etter and Bullen (2011a), (2011b), Christensen (2014), Brown et al., (2014a)) กลุ่มที่สอง ได้ข้อสรุปไปในทางที่ไม่เพียงแค่ว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้า นอกจากจะไม่มีผลในการลดและเลิกสูบบุหรี่ทั่วไปแล้วยังอาจทำให้เกิดการหันมาใช้ทั้งบุหรี่ไฟฟ้าและบุหรี่ทั่วไป พร้อมๆกัน ผลจากการวิจัยในกลุ่มหลังยืนยันด้วยข้อสนับสนุนทางวิทยาศาสตร์ในห้องทดลองที่เรียกว่า clinical trial โดยข้อสรุปที่ได้ไปในทางที่ว่าบุหรี่ไฟฟ้ามีผลสัมฤทธิ์น้อยมากในการทำให้เลิกสูบบุหรี่ แต่ก็มิได้ปฏิเสธว่าไม่ มีผล เพียงแต่อาจช่วยลดอาการอยากบุหรี่ได้ (Adkinson et al., (2013), Popova and Ling (2013), Caponnetto et al., (2013a) , (2013b), Grana et al., (2014), Choi and Forster (2014), Dutra and Glantz (2014), Brown et al.,(2014b), Danielle E. Ramo (2015))

ประเด็นที่ 2 การศึกษาผลกระทบในด้านการใช้บุหรี่ไฟฟ้าจากอิทธิพลของนิโครติน สารเคมีที่เป็น องค์ประกอบที่มีผลต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ประเด็นนี้เริ่มจากลักษณะการทำงานของบุหรี่ไฟฟ้าที่ไม่มีการเผา ไหม้นิโครตินเข้าสู่ร่างกาย แต่การได้รับนิโครตินจากบุหรี่ไฟฟ้านั้นได้จากไอระเหยซึ่งย่อมสะอาดกว่า จึงน่าจะมี ความปลอดภัยกว่าบุหรี่ทั่วไป อย่างไรก็ตามของเหลวในหลอดบรรจุก็มีสารเคมีเป็นส่วนประกอบด้วยเช่นเดียวกัน อาทิCarcinogen, Nitrosamines, Diethylene Glycol เป็นต้น ผลการวิจัยในประเด็นที่ 2 อาจจำแนกผลสรุป ออกเป็น 2 แนวทาง คือ ด้านที่ได้ผลสรุปว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและไอระเหยที่ออกมามีผลเสียต่อสุขภาพคนสูบและ คนรอบข้างไม่ต่างจากบุหรี่ทั่วไป โดยยืนยันว่าผลในระยะสั้นของการสูบบบุหรี่ไฟฟ้านั้นไม่แตกต่างจากการสูบ บุหรี่ทั่วไป แต่ผลที่มีต่อสุขภาพในระยะยาวยังไม่สามารถสรุปได้ (Vardavas CI., et al (2012), McAuleyetal (2012), Pellegrinoetal (2012), Czogalaetal (2013), Schripp et al (2013), Printz (2014), Chang (2014), Gillen, Sarah et al., (2014), Chad A.Lerner et al (2015)) กับแนวทางที่สองที่ได้ผลสรุปออกมาว่าการใช้บุหรี่ ไฟฟ้าและไอระเหยที่ออกมามีความปลอดภัยมากกว่าบุหรี่ทั่วไป (Laugesen (2009), Etter (2010) , Polosa et al (2011), (2014), Caponnetto et al (2013), Theophilus et al. (2014), Goniewicz et al. (2014), Dawkins and Corcoran (2014), Hajek et al (2014))

ประเด็นที่ 3 การประเมินพฤติกรรมการใช้งานบุหรี่ไฟฟ้า พฤติกรรมการใช้ควบคู่กับบุหรี่ทั่วไป การ กลับมาใช้ใหม่หรือสูบใหม่ ประเด็นที่สรุปได้คือหากเกิดการใช้ควบคู่กันทั้งสองอย่างน่าจะมีความสุ่มเสี่ยงที่ผู้ใช้ จะเสพติดปริมาณนิโครตินจากบุหรี่ไฟฟ้าในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งย่อมทำให้โอกาสที่จะลดหรือเลิกสูบบุหรี่ทั่วไปนั้น ประสบผลสำเร็จได้ยาก (Eaton (2012), PentZ (2013), CDC (2013), Camenga et al (2014)) ในงานของ PentZ (2013) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้านั้นขึ้นอยู่กับ (ก) บ้านมีผู้สูบบุหรี่หรือไม่ (peer influence) (ข) ความเชื่อที่ว่าบุหรี่ไฟฟ้ามีอันตรายน้อยกว่าบุหรี่ทั่วไป จนส่งผลให้กลุ่มที่ไม่เคยสูบบุหรี่มาก่อนมี ความเสี่ยงกลายมาเป็นผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าได้ (ค) ความอยากรู้อยากทดลองของแปลกใหม่และข้อมูลทางการตลาด (ง) การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของระบบประสาทซึ่งเรียกว่า Executive Function (EF) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการ

ทำงานของสมองด้านการจัดการและส่งผลต่อกระบวนการทางปัญญา (cognitive process) ต่างๆ เช่น การยับยั้งความคิด อย่างไรก็ตามปัจจุบันนี้ยังขาดงานวิจัยที่มากเพียงพอที่ยืนยันให้เห็นว่าปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลองใช้บุหรี่ไฟฟ้าของผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้า

ประเด็นที่ 4 การประเมินนโยบายการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การกำหนดระเบียบ การแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับยาสูบและผลิตภัณฑ์ยาสูบและผลกระทบที่เกิดขึ้น เนื่องจากบุหรี่ไฟฟ้าไม่จัดว่าเป็นผลิตภัณฑ์ยาสูบตามนิยามกฎหมายปัจจุบัน (Cobb & Abrams (2014)) การควบคุมบุหรี่ไฟฟ้ามีลักษณะที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก ตั้งแต่กำหนดให้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ถูกควบคุมเพื่อความปลอดภัยของผู้ใช้ (Gartner et al (2012), Chapman (2013)) บางประเทศกำหนดให้เป็นอุปกรณ์ทางการแพทย์ (Farsalinos, E. K. (2014), Hajek et al (2014)) บางประเทศกำหนดให้เป็นหนึ่งในประเภทของผลิตภัณฑ์ยาสูบ (Hajek et al (2014)) บางประเทศก็ยังไม่ได้มีการกำหนดไว้แต่อย่างใด ซึ่ง WHO (2014) ได้เผยแพร่ข้อมูล พบว่าปัจจุบันนี้มี 59 ประเทศที่ได้ออกกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า ในจำนวนนี้มีอยู่ 13 ประเทศที่ออกกฎหมายห้ามขายบุหรี่ไฟฟ้าเลย (หรือเป็นสิ่งผิดกฎหมาย) ข้อเสนอที่รวบรวมได้จากงานวิจัยต่างๆสรุปได้ออกเป็น 3 แบบ (Caponnetto, Pasquale et al (2015)) คือ (ก) ข้อเสนอในการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าว่าการซื้อหรือการจำหน่ายนั้นต้องมีใบอนุญาตจึงจะสามารถดำเนินการได้ หรือแม้กระทั่งการซื้อขายของเหลวที่มีนิโครตินเป็นส่วนผสมก็ต้องได้รับใบอนุญาตจากหน่วยงานของรัฐก่อน (ข) ข้อเสนอเพื่อควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าโดยใช้เหตุผลทางการแพทย์ (ค) ข้อเสนอเพื่อควบคุมนั้นควรต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมให้อุปกรณ์เหล่านี้มีคุณภาพได้มาตรฐานและมีความปลอดภัย ซึ่งควรกำหนดเป็นค่าขั้นต่ำที่ไม่เป็นอันตรายจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะมีการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าในประเด็นเรื่องคุณภาพของผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังเห็นควรให้สามารถขายบุหรี่ไฟฟ้าได้แต่ต้องจำกัดอายุผู้ซื้อไม่ต่ำกว่า 18 ปี อย่างไรก็ตามไม่เห็นด้วยหากจะจัดให้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ที่หากจะหาซื้อมาใช้ต้องมีใบอนุญาตจากแพทย์ก่อน (Fraser, Doug et al (2015))

ผลการศึกษากรณีมีตัวอย่างจากการประเมินการทำสนทนากลุ่ม (focus group) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 8 รายต่างให้มุมมองไปในเชิงบวกที่เกิดขึ้นจากการหันมาใช้บุหรี่ไฟฟ้าเมื่อเทียบกับการสูบบุหรี่แบบเดิม อาทิ สามารถทำให้เลิกสูบบุหรี่ทั่วไปได้จริง (7 คนจาก 8 คน) ไม่รู้สึกติดการสูบหรือต้องใช้บุหรี่ไฟฟ้าตลอดเวลาแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างจากการสูบบุหรี่ที่หากสูบบุหรี่แล้วมีอาการติดบุหรี่ซึ่งต้องสูบเป็นประจำ (7 รายจาก 8 ราย) การสะสมอุปกรณ์บุหรี่ไฟฟ้าเสมือนเป็นงานอดิเรกประเภทหนึ่ง (ทั้ง 8 รายเห็นตรงกัน) ทำให้สุขภาพแข็งแรงขึ้นกว่าเมื่อเทียบกับการสูบบุหรี่แบบเดิม (จากคำตอบของนักกีฬา) โดยยังไม่แน่ใจว่าในระยะยาวจะเกิดผลดีหรือเสียอย่างไร (ทั้ง 8 รายเห็นตรงกันทั้ง 8 รายเห็นตรงกัน) แต่ในระยะสั้นผลเสียมีน้อยกว่าทั้งในรูปตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงิน (ทั้ง 8 รายเห็นตรงกันทั้ง) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าในมุมมองของผู้ใช้ (User) พบข้อดีมากกว่าข้อเสียหากเปรียบเทียบกับการสูบบุหรี่แบบเดิม และเห็นควรให้รัฐบาลมีการควบคุมไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เพียงแต่กฎระเบียบที่ออกบังคับใช้ควรเกิดจากข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์มากกว่าการใช้ดุลยพินิจที่เห็นเพียงว่าสิ่งคล้ายบุหรี่ก็ย่อมเป็นภัยอันตรายเพียงอย่างเดียว ซึ่งข้อดีจากการมีผลพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ไม่เพียงแต่จะทำให้รัฐได้รายได้จากภาษีของบุหรี่ไฟฟ้าและอุปกรณ์ที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ยังสามารถนำบุหรี่ไฟฟ้าไปใช้ประโยชน์ในทางอื่นๆได้ เช่น การทำให้ผู้สูบบุหรี่เลิกบุหรี่ได้ เป็นต้น

สรุป

ในช่วงเจ็ดปีที่ผ่านมาตั้งแต่ปี ค.ศ.2008 งานวิจัยในต่างประเทศได้ข้อสรุปที่ค่อนข้างตรงกันว่าบุหรี่ไฟฟ้าเป็นอุปกรณ์ที่สามารถทำให้ผู้สูบบุหรี่ทั่วไปเลิกสูบบุหรี่ได้ เพียงแต่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการใช้ และมาตรฐานของอุปกรณ์ต่างๆของบุหรี่ไฟฟ้า ดังนั้นควรใช้มาตรการการควบคุมเช่นเดียวกับบุหรี่ทั่วไป เช่น การจำกัดอายุคนซื้อ หรือจำกัดพื้นที่การใช้ หรือสามารถกำหนดให้เป็นผลิตภัณฑ์ยาสูบอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีมาตรการการควบคุมมากมายอยู่แล้ว ซึ่งน่าจะมีความเหมาะสมกว่าการที่จะห้ามนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งในระยะยาวแล้วมักไม่ได้ผลเนื่องจากอาจมีการลักลอบจำหน่ายในตลาดได้ นอกจากนี้หากมาตรการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้ากระทำด้วยมาตรการเดียวกับบุหรี่ทั่วไปแล้ว ไม่เพียงรัฐบาลจะควบคุมได้โดยง่ายและมีรายได้จากภาษีที่จัดเก็บได้เท่านั้น แต่ยังสามารถนำข้อมูลต่างๆที่ได้เก็บเป็นฐานข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาอันจะเป็นส่วนหนึ่งในการออกนโยบายเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่สนับสนุนทุนในการวิจัย และขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.โสมสกาว เพชรานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วลัยภรณ์ อัตตะนันทน์ จากภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในฐานะ peer reviewer ที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ท้ายที่สุดขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ฐิติวรรณ ศรีเจริญ คณะเศรษฐศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในฐานะ external peer reviewer ที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

โรงงานยาสูบ. 2556. **โครงการศึกษาผลกระทบของบุหรี่ไฟฟ้าที่มีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทยและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการจากภาครัฐ**. เอกสารวิจัยไม่เผยแพร่.

Adkison, S.E., O'Connor, R.J., Bansal-Travers, M., et al., 2013. **Electronic nicotine delivery systems: international tobacco control four-country survey.** Am. J. Prev. Med. 44 (3), 207–215

Brown, J., West, R., Beard, E., Michie, S., Shahab, L., McNeill, A., 2014a. **Prevalence and characteristics of e-cigarette users in Great Britain: findings from a general population survey of smokers**. Addict. Behavior. 39 (6), 1120–1125 (6)

Brown, J., Beard, E., Kotz, D., Michie, S., West, R., 2014b. **Real-world effectiveness of e-cigarettes when used to aid smoking cessation: a cross-sectional population study.** Addiction 109 (9), 1531–1540

Camenga, D.R., Delmerico, J., Kong, G., Cavallo, D., Hyland, A., Cummings, K.M., et al. 2014. **Trends in use of electronic nicotine delivery systems by adolescents**. Addictive Behaviors, 39(1), 338–340.

Caponnetto, P., Campagna, D., Cibella, F., et al., 2013a. **EffiCiency and Safety of an eLectronic cigAreTte (ECLAT) as tobacco cigarettes substitute: a prospective 12-month randomized control design study**. PLoS ONE 8 (6), e66317.

Caponnetto, P., Auditore, R., Russo, C., Cappello, G.C., Polosa, R., 2013b. **Impact of an electronic cigarette on smoking reduction and cessation in schizophrenic smokers: a prospective 12-month pilot study**. Int. J. Environ. Res. Public Health 10 (2), 446–461

Caponnetto, Daniela Saitta, David Sweanor, Riccardo Polosa. 2015. **What to consider when Regulating electronic cigarettes: Pros, cons and unintended consequences**. International Journal of Drug Policy, article in press

Centers for Disease Control and Prevention (CDC) 2013. **Notes from the field: Electronic cigarette use among middle and high school students — United States, 2011–2012**. Morbidity and Mortality Weekly Report, 62(35), 729–730.

Chad A. Lerner , Isaac K. Sundar , Richard M. Watson , Alison Elder , Ryan Jones , Douglas Done , Rachel Kurtzman , Deborah J. Ossip , Risa Robinson , Scott McIntosh , Irfan Rahman. 2015. **Environmental health hazards of e-cigarettes and their components: Oxidants and copper in e-cigarette aerosols**. Environmental Pollution 198 (2015) 100-107

Chapman, S. 2013. **Should electronic cigarettes be as freely available as tobacco cigarettes?** No. BMJ. doi: 10.1136/bmj.f384010.1136/bmj.f3845

Chang, H. 2014. **Research gaps related to the environmental impacts of electronic cigarettes**. Tob. Control 23 (Suppl. 2), ii 54-5

Choi, K., Forster, J.L., 2014. **Promotion of electronic cigarettes: tobacco marketing reinvented?** BMJ 347, 7473.

Christensen, Trevor., Ericka Welsh, Babalola Faseru. 2014. **Profile of e-cigarette use and its relationship with cigarette quit attempts and abstinence in Kansas adult**. Preventive Medicine 69, 90-94

Cobb, N. K., & Abrams, D. B. 2014. **The FDA, E-Cigarettes, and the Demise of Combusted Tobacco**. New England Journal of Medicine, 371(16), 1469-1471

Czogala, J.,Goniewicz,M.L.,Fidelus,B.,Zielinska-Danch,W.,Travers,M.J.,Sobczak, A. 2013. **Secondhand exposure to vapors from electronic cigarettes**. NicotineTob.Res.16,655–662.

Dawkins, L., Corcoran, O. 2014. **Acute electronic cigarette use: nicotine delivery and subjective effects in regular users**. Psychopharmacology 231 (2), 401–407

Danielle E. Ramo, Kelly C. Young-Wolff , Judith J. Prochask 2015. **Prevalence and correlates of electronic-cigarette use in young adults: Findings from three studies over five years**. Addictive Behaviors 41 (2015) 142–147

Dutra, L.M., Glantz, S.A., 2014. **Electronic cigarettes and conventional cigarette use among US adolescents: a cross-sectional study**. JAMA Pediatr. 168 (7), 610–617

Eaton, D. K., Kann, L., Kinchen, S., Shanklin, S., Flint, K. H., Hawkins, J….Wechsler, H.(Centers for Disease Control and Prevention (CDC)). 2012. **Youth risk behavior surveillance—United States, 2011. Morbidity and Mortality.** Weekly Report. Surveillance Summaries, 61(4), 1–162.

Etter, J.F. 2010. **Electronic cigarettes: a survey of users**. BMC Public Health 10, 231, doi: 10:1186/1471- 2458-10-231

Etter, J.F., Bullen, C. 2011a. **Electronic cigarette: users profile, utilization, satisfaction and perceived efficacy**. Addiction 106, 2017–2028.

Etter, J.F., Bullen, C. 2011b. **Saliva cotinine levels in users of electronic cigarettes**. European Respiratory Journal. 38, 1219–1220.

Farsalinos, K. E. & Stimson, G. V. 2014. **Is there any legal and scientific basis for classifying electronic cigarettes as medications?** International Journal of Drug Policy (published online)

Fraser, D., Weier, M., Keane, H., and Gartner, C., 2015. **Vapers' perspectives on electronic cigarette regulation in Australia** International Journal of Drug Policy, Access from: http://dx.doi.org/10.1016/j.drugpo.2015.01.019

Gartner, C. E., Hall, W. D., & Borland, R. 2012. **How should we regulate smokeless tobacco products and e-cigarettes?** The Medical Journal of Australia, 197(11), 611-612

Gillen, Sarah, Daniel Saltzman. et al. 2014. **Antenatal exposure to e-cigarette vapor as a possible etiology to total colonic necrotizing enterocolitits: A case report**. Journal of Pediatric Surgery CASE REPORTS 2. 536-537

Goniewicz, M.L., Knysak, J., Gawron, M., Kosmider, L., Sobczak, A., Kurek, J.,Prokopowicz, A., Jablonska-Czapla, M., Rosik-Dulewska, C., Havel, C., Jacob 3rd,P., Benowitz, N., 2014. **Levels of selected carcinogens and toxicants in vapour from electronic cigarettes**. Tob. Control 23 (2), 133–139.

Grana, R.A., Popova, L., Ling, P.M., 2014a. **A longitudinal analysis of electronic cigarette use and smoking cessation**. JAMA Intern. Med. 174 (5), 812–813

Hajek, P., Etter, J.F., Benowitz, N., Eissenberg, T., McRobbie, H. 2014. **Electronic cigarettes: review of use, content, safety, effects on smokers and potential for harm and benefit**. Addiction. 10.1111/add.12659.

Laugesen, M. 2009. **Ruyan (r) e-cigarette bench-top tests.** Poster presented at Society for Research on Nicotine and Tobacco (SRNT) Meeting, April 30, Dublin, Ireland

McAuley,T.R.,Hopke,P.K.,Zhao,J.,Babaian,S., 2012.**Comparison of the effects of e cigarette evapor and cigarette smoke on indoor air quality.Inhal.**Toxicol.24, 850–857.

Pentz, M.A., & Riggs, N.R. 2013. **Longitudinal relationships of executive cognitive function and parent influence to child substance use and physical activity**. Prevention Science, 14(3), 229–237.

Pellegrino, R.M.,Tinghino,B.,Mangiaracina,G.,Marani,A.,Vitali,M.,Protano,C.,Osborn, J.F.,Cattaruzza,M.S.,2012. **Electronic cigarettes: an evaluation of exposure to chemicals and fine particulate matter (PM)**. .Ann.Ig.24,279–288.

Polosa, R., Caponnetto, P., Morjaria, J.B., Papale, G., Campagna, D., Russo, C., 2011. **Effect of an electronic nicotine delivery device (e-Cigarette) on smoking reduction and cessation: a prospective 6-month pilot study**. BMC Public Health 11, 786.

Polosa, R., Morjaria, J.B., Caponnetto, P., et al. 2014. **Effectiveness and tolerability of electronic cigarette in real-life: a 24-month prospective observational study**. Intern. Emerg. Med.9 (5), 537–546

Popova, L., Ling, P.M., 2013. **Alternative tobacco product use and smoking cessation: a national study**. Am. J. Public Health 103 (5), 923–930

Printz, C. 2014. **Regulating E-cigarettes: a rule proposed by the FDA aims to extend authority to E-cigarettes, other tobacco products**. Cancer 120, 2069-2071

Schripp, T.,Markewitz,D.,Uhde,E., Salthammer,T. 2013. **Does e-cigarette consumption cause passive vaping?** Indoor Air 23,25–31.

Theophilus, E.H., Potts, R., Fowler, K., Fields, W., Bombick, B. 2014. **VUSE electronic cigarette aerosol chemistry and cytotoxicity**. Poster presented at Society of Toxicology Meeting, March 24–27.

Vardavas CI, Anagnostopoulos N, Kougias M, Evangelopoulou V, Connolly GN, Behrakis PK. 2012. **Short- term pulmonary effects of using an electronic cigarette**. Chest ;141(6):1400e6.

World Health Organization. 2014. **Electronic nicotine delivery systems**. In Moscow, Russian Federation: Conference of the Parties to the WHO Framework Convention on Tobacco Control

การเรียนรู้หลักการทรงงานและน้อมนำมาปรับใช้ของเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือ
Learning of His Majesty King Bhumibol Adulyadej's Working Principles and Applying to Farmers in Northern Area

ธนรักษ์ เมฆขยาย[1*] ยงยุทธ ศรีเกี่ยวฝ้น[2] อดิศร สิทธิเวช[3]

TanarakMeckayai[1*], Yongyooth Srigiofun[2], Adisorn Sittivet[3]

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรน้อมนำหลักการทรงงานมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งสร้างกลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรให้สามารถขยายผลหลักการทรงงาน กลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรในเขต อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยพบว่า แนวทางสนับสนุนส่งเสริมเกษตรกรสามารถทำโดยคัดเลือกเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการที่มีลักษณะผู้นำและเป็นคนรุ่นใหม่ เลือกวิธีการให้ความรู้ในลักษณะการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เลือกสถานที่ศึกษาดูงาน จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการแก้ไขปัญหาที่ได้ผล อธิบายให้เห็นประโยชน์ที่ได้รับ และทำให้เกิดความยั่งยืนโดยการได้รับการสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ แนวทางการสร้างกลุ่มและเครือข่ายทำได้โดยการคัดเลือกเกษตรที่มีความสนใจและมีการน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการทรงงานมาปรับใช้อยู่ก่อนแล้ว จัดประชุมกลุ่มย่อยเปิดโอกาสให้กล้าแสดงความคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออก จัดกิจกรรมให้ความรู้ และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิก

ABSTRACT

The purposes of the research are to find approaches to support and promote farmers to apply the Working Principles of King Bhumibol Adulyadej in their daily lives and to create groups and networks of the farmers to furtherly expand the results of the project. Samples are the farmers in San Sai district, Chiang Mai. The study found that the approaches to support and promote the farmers can be achieved by selecting participants who have leadership and are from new generation. The teaching method is participatory action by selecting places to observe, organizing learning activities about the effective production and problem-solving, explaining the benefits of the project, and creating sustainability. This was supported by municipalities which have been successful in this field. The approaches to create groups and networks can be implemented by selecting farmers who are interested and have already been applied the Sufficiency Economy and the Working Principles of King Bhumibol Adulyadej in their daily lives. The methods are to organize group meetings in order to encourage the members to take actions, learning activities, and activities for the farmers to exchange their knowledge and opinions among the members.

Key Words: King's working principles, philosophy of sufficiency economy, promotion.

[*]Corresponding author: email address : tanarak_m@hotmail.com

[1]สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

[1]Faculty of Economics, Maejo University, Chiangmai 50290

[2]คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

[2]Faculty of Agricultural Production, Maejo University, Chiangmai 50290

[3]สาขาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

[3]Faculty of Business Administration, Maejo University, Chiangmai 50290

คำนำ

การเปลี่ยนแปลงในภาคเกษตรกรรมได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมทำให้เกษตรกรไทยประสบปัญหาจากการประกอบอาชีพ มีรายได้ที่ไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีพ เห็นได้จากการเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ที่ทำให้ราคาพืชผลการเกษตรตกต่ำ และราคาปุ๋ยเคมีแพงขึ้น (อ้อยใจ ใหม่เต็ม, 2558) และพบว่า ในปี 2552 เกษตรกรกลายเป็นกลุ่มอาชีพที่มีสัดส่วนคนจนมากที่สุด ในขณะที่ปี 2529 เป็นอันดับ 3 รองจากกลุ่มอาชีพรับจ้างที่มีสัดส่วนคนจนมากที่สุด (มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด, 2558: 114) เนื่องจากสภาพปัญหาการพัฒนาดังกล่าวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานหลักการทรงงาน 23 ข้อที่ได้รวบรวมมาจากการจัดทำโครงการในพระราชดำริกว่า 4,000 โครงการ ดำเนินงานมากว่า 50 ปี และเป็นที่ยอมรับความสำเร็จจากทั่วโลก รวมทั้งองค์การสหประชาชาติได้ถวายรางวัล UNDP Award ให้แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในปี 2549 (ผู้จัดการ Online, 2549) หลักการทรงงานเป็นลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัวและสามารถปฏิบัติได้จริง ทรงมีความละเอียดรอบคอบ ทรงคิดค้นหาแนวทางพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด มีคุณค่าและควรยึดเป็นแบบอย่างในการเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท และน้อมนำมาปรับใช้เพื่อให้บังเกิดผลต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติตลอดไป

การศึกษานี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวทางสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรน้อมนำหลักการทรงงานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันและเพื่อค้นหาแนวทางสร้างกลุ่มเกษตรกร และเครือข่ายให้สามารถขยายผลหลักการทรงงานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร. 2553) รวบรวมไว้ 23 หลักการ ได้แก่ 1. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ 2. ระเบิดจากข้างใน 3. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก 4. ทำตามลำดับขั้น 5. ภูมิสังคม 6. องค์รวม 7. ไม่ติดตำรา 8. ประหยัดเรียบง่ายได้ประโยชน์สูงสุด 9. ทำให้ง่าย 10. มีส่วนร่วม 11. ประโยชน์ส่วนรวม 12. บริการรวมที่จุดเดียว 13. ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ 14. อธรรมปราบอธรรม 15. ปลูกป่าในใจคน 16. ขาดทุนคือกำไร 17. พึ่งตนเอง 18. พออยู่พอกิน 19. เศรษฐกิจพอเพียง 20. ซื่อสัตย์สุจริตจริงใจต่อกัน 21. ทำงานอย่างมีความสุข 22. ความเพียร 23. รู้รักสามัคคี

หนึ่งในหลักการทรงงาน คือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงชี้ให้เห็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

หลักการทรงงานสำหรับเกษตรกรควรสอดคล้องกับ "ทฤษฎีใหม่" ซึ่งเป็นแนวแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้เป็นแนวทางการผลิต และการตลาดสำหรับประชาชนชาวไทยที่มีค่าเฉลี่ยการมีที่ดินเพื่อการเกษตรจำนวน 10-15 ไร่ต่อครัวเรือน แบ่งที่ดินนั้นออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งพื้นที่ร้อยละ 30 ให้ขุดสระน้ำ ลึกประมาณ 4 เมตร บรรจุน้ำได้ประมาณ 10,000 ลูกบาศก์เมตร ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกระเฉด ทำเล้าสัตว์บนสระน้ำ ส่วนที่ 2 พื้นที่ร้อยละ 30 สำหรับปลูกข้าวและพืชไร่ ส่วนที่ 3 พื้นที่ร้อยละ 30 ปลูกพืชสวน ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย และส่วนที่ 4 พื้นที่ร้อยละ 10 ใช้สำหรับปลูกสร้างที่อยู่อาศัย และบริเวณลานบ้าน ทำโรงเรือน โรงเพาะเห็ด ผักสวนครัว ไม้ประดับ กองฟาง กองปุ๋ยหมัก โดยมีการวางแผนเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นต้นหรือขั้นที่ 1 การผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนตลอดปี มีสุขภาพ และอนามัยที่ดี ขั้นต่อไปเป็นขั้นก้าวหน้าหรือขั้นที่ 2 ที่เป็นการรวมพลังในรูปแบบกลุ่มหรือสหกรณ์รวมกันหา หรือผลิตปัจจัยการผลิต ร่วมกันแปรรูปขั้นต้น ใช้ผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคจำหน่ายในชุมชน จัดสวัสดิการ การศึกษา และทฤษฎีใหม่ขั้นสมบรูณ์หรือขั้นที่ 3 ที่ประสานงานจัดหาทุนหรือแหล่งเงินจากภายนอก ทำการตลาดภายนอกกลุ่มหรือภายนอกชุมชน (อำพล เสนาณรงค์, 2542)

กลุ่มเกษตรกรควรมีการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกับองค์กรชุมชนซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2540) ขั้นที่ 1 การก่อร่างสร้างกลุ่มและแสวงหาทางเลือกในระดับความคิด ซึ่งต้องการการวิเคราะห์ชุมชน เพื่อเพิ่มพลังความรู้ของชาวบ้านในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การมองเห็นสาเหตุหลัก สาเหตุรอง สาเหตุร่วม การตรวจสอบสาเหตุที่แท้จริง รวมทั้งตรวจสอบการวิเคราะห์ของตัวเองกับคนอื่นในชุมชน แล้วจึงแสวงหาทางเลือกในการทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถของชุมชน แล้วจึงนำไปสู่ขั้นตอนที่ 2 คือ การปฏิบัติการ ซึ่งมีหลักการสำคัญที่ต้องยึดถือไว้คือ "การพยายามพึ่งตนเอง ใช้ทรัพยากรและความพยายามของตนเองให้มากที่สุด" ขั้นตอนที่ 3 คือ ขั้นขยายตัว ลักษณะการขยายตัวขององค์กรชุมชนมีอยู่ 2 ทิศทางคือ การขยายประเภทของกิจกรรม เช่น กลุ่มเกษตรกรทำนา มีกิจกรรมเริ่มแรก คือ ซื้อขายปุ๋ย ต่อมาขยายกิจกรรมไปเป็นการซื้อขายข้าวเปลือกและกิจกรรมการสร้างโรงสีข้าวในที่สุด ส่วนอีกทิศทางหนึ่งเป็นการขยายแนวคิดและกิจกรรมในแง่ของพื้นที่ คือ เมื่อกิจกรรมกลุ่มในพื้นที่หนึ่งทำได้ผลดีจึงถ่ายทอดบทเรียนไปยังพื้นที่ใกล้เคียง การขยายฐานงานพัฒนาและความรู้ให้กว้างขวางยังสามารถก่อประโยชน์ในแง่ของการระดมทรัพยากรในการทำกิจกรรมให้หลากหลาย การขยายแนวทางของกลุ่มเป็น "ความจำเป็น" ประการหนึ่งในการดำรงรักษาความยั่งยืนของกลุ่ม มิใช่เป็นเพียงเรื่องที่ "ควร" ทำเท่านั้น เนื่องจากการขยายเครือข่ายเป็นหลักประกันด้านความเสี่ยงแบบธุรกิจการประกันสมัยใหม่ แต่อยู่บนพื้นฐานของความคิด "น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า" ขั้นที่ 4 คือ ขั้นพลังคือความสามัคคี ภายหลังจากที่กลุ่มมีความเข้มแข็งแล้วจะช่วยให้สามารถระดมความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลภายนอกหรือองค์กรพันธมิตร

Uphoff and Cohen (1991) สรุปถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา คือ พื้นฐานของการเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องมาจากแรงจูงใจภายใน ถือเป็นแรงหนุนที่ช่วยให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม รูปแบบของการมีส่วนร่วมต้องผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชนเอง จะเกิดขึ้นเฉพาะกิจกรรมที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับของประชาชน ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมโดยผ่านตัวแทนกลุ่ม เช่น กรรมการหมู่บ้าน การเข้าร่วมของประชาชนจะอยู่ในลักษณะผู้ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือ ขอบเขตของการมีส่วนร่วมต้องชัดเจน การเข้าร่วมในกิจกรรมหรือโครงการจะมีขอบเขตของการมีส่วนร่วม

ระยะเวลาการเข้าร่วม จำนวนครั้งที่เข้าร่วม ความสม่ำเสมอ และฤดูกาลที่แตกต่างกันในแต่ละกิจกรรม รวมทั้งผลของการมีส่วนร่วมจะเกิดการรวมพลังที่จะสร้างอำนาจต่อรองให้ชุมชนมีศักยภาพเป็นของตัวเอง สร้างปฏิสัมพันธ์อันดี มีความสามัคคีในระหว่างสมาชิกของชุมชน

วิธีการวิจัย

การวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรการวิจัย คือ เกษตรกรในเขตพื้นที่ภาคเหนือ สุ่มตัวอย่างโดยวิธีจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์เกษตรกรได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติงานมาก่อน ซึ่งผู้วิจัยได้พบว่า เกษตรกรในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่เข้าเกณฑ์ดังกล่าว (ธนรักษ์ เมษขยาย, 2553) จึงทำการเลือกตัวอย่างจำนวน 70 คนจาก 12 ตำบล การวิจัยปรับใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) กล่าวคือ การวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA) การวางแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Planning for Action : PPA) เพื่อจัดทำแผนงานโครงการ จากนั้นจัดการเรียนรู้เป็นทีมจากการปฏิบัติ (Team Action Learning) โดยทีมวิจัยใช้เครื่องมือการสังเกตติดตามประเมินผลการน้อมนำหลักการทรงงานไปปรับใช้การปฏิบัติและการถอดบทเรียนแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action and Evaluation : PAE) เพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์แนวทางสนับสนุนส่งเสริมการน้อมนำหลักการทรงงานมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และค้นหาแนวทางการสร้างเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และเครือข่ายให้สามารถขยายผลหลักการทรงงานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้นยังปรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเข้ากับการจัดบรรยาย การอภิปรายกลุ่มเพื่อการถอดบทเรียน การประชุมกลุ่มย่อย การใช้เครื่องบันทึกเสียงเพื่อนำไปวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์แนวทางสนับสนุนส่งเสริมเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร เครือข่าย และการขยายผล

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ผลจากการการวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม และการวางแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้เกิดแผนงานร่วมกัน คือ การอบรมรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4 ช่วงในเดือนธันวาคม 2555 เดือนมกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม และกรกฎาคม 2556 มีการจัดบรรยายโดยวิทยากรนักวิชาการ อาทิ รองศาสตราจารย์สมชาย องค์ประเสริฐ ในเนื้อหา “พระราชประวัติ พระราชปณิธาน และความเป็นมาของหลักการทรงงาน” อาจารย์คณิต ธนูธรรมเจริญ ในเนื้อหา “หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” และวิทยากรที่เป็นเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ เช่น นายพัฒน์ อภัยมูล ในเนื้อหา “พลิกใจให้พอเพียงเพื่อสุขที่ยั่งยืน” นายจันทร์ ไชยสาร ในเนื้อหา “เทคนิคการรวมกลุ่มออมทรัพย์และขยายผลให้ชุมชน” มีการศึกษาดูงาน 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีการฟังบรรยายและศึกษาดูงานเกษตรกรตัวอย่าง ครั้งที่ 2 ณ ศูนย์เรียนรู้สานสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีการฟังบรรยาย ศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ครั้งที่ 3 ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี พร้อมทั้งศึกษาดูงานเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดกำแพงเพชรและนครสวรรค์

ผลการถอดบทเรียนแบบมีส่วนร่วม และการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า แนวทางการสนับสนุนส่งเสริมเกษตรกรมี 6 ขั้นตอนคือ 1. คัดเลือกเกษตรกร ควรมีลักษณะผู้นำและเป็นคนรุ่นใหม่ 2. เลือกวิธีการให้ความรู้โดยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3. เลือกสถานที่ดูงาน จากฟาร์มของเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จโดยการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการทรงงานมาปรับใช้ 4. จัดกิจกรรมให้ความรู้ ในเรื่องราวเกี่ยวกับกรรมวิธีการผลิต การแก้ไขปัญหาที่ได้ผล 5. แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับ ในความสำเร็จของอาชีพเกษตรในด้านการลดรายจ่ายในครัวเรือน การเพิ่มรายได้จากการตลาด 6. ทำให้เกิดความยั่งยืน โดยต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคอยสนับสนุนส่งเสริม เช่น จากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการทรงงานมาปรับใช้ในการบริหารงาน พิจารณาได้จากโครงการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับเชิญจากสถาบันพระปกเกล้ามานำเสนอในงานสัมมนาเวทีท้องถิ่นไทย ประจำปี 2555 ซึ่งประกอบด้วยเทศบาลตำบลเกาะคาที่บริหารงานโดยนางสาวเพ็ญภัค รัตนคำฟู นายกเทศมนตรี ในโครงการกำจัดขยะ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีที่บริหารงานโดยนายพรชัย โค้วสุรัตน์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในโครงการน้ำครบวงจร และเทศบาลตำบลเมืองแกลงที่บริหารงานโดยนายสมชาย จริยเจริญ นายกเทศมนตรี ในโครงการ Low Carbon City ล้วนแล้วแต่สอดคล้องกับหลักการทรงงาน 23 ข้อทั้งสิ้น สอดคล้องกับรายงานของกาญจนา บุญยังและคณะ (2552) และชนนิกานต์ แก้วเทพ และพิกุลทอง เทพลิขิตกุล (2555) รายงานว่า ยิ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นน้อมนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้มากขึ้นเท่าไรยิ่งสำเร็จในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น ทำให้มีการจัดทำงบประมาณแบบสมดุล ทำให้งบประมาณที่ได้รับจัดสรรเพียงพอ ยึดหลักการก้าวหน้า สอดคล้องกับเป้าหมายองค์กร มีความชัดเจน ถูกต้อง เปิดเผย ตรวจสอบได้ ดังนั้นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และเกษตรกร 70 คนที่ได้น้อมนำหลักการทรงงานไปปรับใช้ในด้านการเกษตรส่งผลทำให้เกิดการลดรายจ่าย เช่น หลักการ "ระเบิดจากข้างใน" ที่เกษตรกรเห็นความสำคัญจึงปลูกพืชผักปลอดสารไว้รับประทานเองก่อน เป็นการลดรายจ่ายในครอบครัว และที่ได้น้อมนำหลักการทรงงานไปปรับใช้ด้านการตลาดส่งผลทำให้สามารถเพิ่มรายได้ตัวอย่างเช่น หลักการ "ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ" ที่ได้ศึกษาความต้องการพืชผักปลอดภัยของตลาดอย่างเป็นระบบ

ผลการถอดบทเรียนแบบมีส่วนร่วม และการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า แนวทางการสร้างกลุ่มเกษตรกรควรทำเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1. คัดเลือกเกษตรกรที่มีความสนใจและได้น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการทรงงานมาปรับใช้อยู่แล้วมารวมกลุ่มกัน ควรเป็นผู้มีแนวคิดด้านความเข้มแข็งหรือการพึ่งพาตนเองของกลุ่ม รวมทั้งควรเริ่มต้นจากกลุ่มเล็กๆ ที่มีสมาชิกมีความคิดคล้ายกัน ประธานกลุ่มขยายผลส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จ มีศักยภาพที่จะถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรที่อยู่ในระยะเริ่มต้นได้ 2. จัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก 3. จัดกิจกรรมให้ความรู้ เช่น การบรรยายจากวิทยากรที่เป็นนักวิชาการ และวิทยากรที่เป็นเกษตรกร การศึกษาดูงานให้ได้สัมผัสของจริงและสร้างแรงบันดาลใจ 5. จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรเพื่อถ่ายทอดความรู้ เช่น การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชจากสมุนไพร เป็นต้น และเพื่อแลกเปลี่ยนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ต่างๆ เป็นต้น ด้านตลาดมีการรวมกันซื้อรวมกันขาย ขายที่ตลาดในชุมชน และตลาดตัวเมือง เช่น ในโครงการวิจัยเป็นตลาดในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านแนวทางการสร้างเครือข่าย พบว่า ควรเลือกกลุ่มเกษตรกรกลุ่มหนึ่งที่มีความสามารถ ความ

เหมาะสมมากที่สุดเป็นศูนย์กลางเครือข่าย ให้กลุ่มอื่นๆ ที่มีความสามารถรองลงไปเป็นลูกข่าย ที่จะประสานความร่วมมือถ่ายทอดความรู้ความสามารถจากกลุ่มแม่ข่าย

เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการได้ทำการจัดตั้งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมขยายผล โดยจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาตำบลละ 1 กลุ่ม รวม 11 กลุ่ม ยกเว้นตำบลสันนาเม็ง โดยทำการคัดเลือกประธานกลุ่มและรองประธานกลุ่ม ส่วนสมาชิกกลุ่มจะระดมกันเข้ามาช่วยกันทันทีที่มีกิจกรรม ในโครงการวิจัยเกษตรกรผู้ร่วมโครงการได้เลือกกลุ่มนายอนันต์ วิริยา และนางมุกดา วิริยา บ้านหม้อ หมู่ 12 ตำบลป่าไผ่ เป็นกลุ่มศูนย์กลางเครือข่าย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีผลงานมากมาย เช่น ได้รับรางวัลดีเด่นระดับจังหวัดหลายรางวัล ภายในบ้านหม้อยังมีกลุ่มเครือข่ายที่เข้มแข็งอยู่หลายกลุ่มทั้งด้านองค์กรหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเศรษฐกิจ และกลุ่มอายุ เป็นต้น อาจค้นหาสมาชิกที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศวางแผนขายผลผลิตเพิ่มเติม รวมทั้งสร้างเครื่องมือเชื่อมโยงเกษตรกร กลุ่มและเครือข่าย ให้ประสานความร่วมมือได้สะดวกขึ้น เช่น ในโครงการวิจัยนายพร้อมพงษ์ สมาชิกกลุ่มได้วางแผนขายผลผลิตผ่านสื่อออนไลน์ www.sansaiporpiang.mju.ac.th กลุ่มเกษตรกรได้น้อมนำหลักการทรงงานไปปรับใช้ พบว่า ทำให้ประสิทธิภาพรวมกลุ่มดีขึ้น ตัวอย่างเช่น ในกลุ่มเกษตรกรตำบลป่าลาน และตำบลสันป่าเปา เกษตรกรรวมกลุ่มกันทำปุ๋ยหมักกองเติมอากาศ และรวมกลุ่มนำผลผลิตไปขาย ในส่วนวิทยากรที่เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จนั้น ได้ถ่ายทอดการขยายผลการรวมกลุ่มว่า สามารถส่งบุคคลเข้าบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งส่งผลทำให้สามารถกำหนดแนวนโยบายที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรได้ดียิ่งขึ้น

แนวทางการสร้างกลุ่มและเครือข่ายเกษตรกร พบว่า สอดคล้องกับการรายงานของภัณฑิรา นันทพงษ์ และคณะ (2547) ที่ได้กล่าวว่า การสนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มเป็นแนวทางหนึ่งในการสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรน้อมนำหลักการทรงงานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะกลุ่มจะเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของกลุ่ม

จากแนวทางการสนับสนุนส่งเสริมเกษตรกรที่พบว่า ควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จและจากการขยายผลของกลุ่มเกษตรกรวิทยากรที่ส่งบุคลากรของกลุ่มเข้าบริหารในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ฉะนั้นควรขยายผลการน้อมนำหลักการทรงงานไปปรับใช้ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะเกิดผลกระทบย้อนกลับสนับสนุนเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และเครือข่ายให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่เปิดโอกาสให้ลงมือทำงานวิจัยนี้ภายใต้โครงการเพื่อการขยายผลตามแนวพระราชดำริ : ทุนวิจัยนวมินทร์ ประจำปี 2555 ขอบคุณมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และหน่วยงานภาคีที่ให้ความร่วมมือ ขอขอบคุณเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและคณะผู้ตรวจสอบที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยจนกระทั่งรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วเสร็จ

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียงและส่วนเศรษฐกิจพอเพียง.2550. **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร.** สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.

กาญจนา บุญยัง เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ และอุษณากร ทาวะรมย์. 2552. “**ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การบริหารส่วนตำบล**”. รายงานการวิจัย. ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. กรุงเทพฯ.

ชนนิกานต์ แก้วเทพ และพิกุลทอง เทพลิขิตกุล. 2555.“**การบริหารงบประมาณตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาคณะเกษตรศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี 2553**”. โครงการประชุมวิชาการวิจัยสำหรับบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา ครั้งที่ 4 “ทองกวาววิชาการ ’55”.วันที่ 2-4 พฤษภาคม 2555 ณ โรงแรมเชียงใหม่ฮิลล์ จ.เชียงใหม่.

ธนรักษ์ เมฆขยาย และศุภลักษณ์ ล้อมลาย. 2553. “**กระบวนการจัดตั้งกลุ่มเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ผู้จัดการออนไลน์. 2549.“**UN ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล UNDP ในหลวงรางวัลเกียรติยศด้านพัฒนา**” (ออนไลน์). http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9490000051256. 18 ธันวาคม 2558.

ภัณฑิรา นันทพงษ์, พิมพ์ชนก สังข์แก้ว, เสาวนีย์ กาญจนหย่า และปิยวัลคุ์ตัญตรัยรัตน์. 2547. “**โครงการ: การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม การผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่**”. รายงานวิจัย. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ.

มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด, นัฐฐาภรณ์ เลียมจรัสกุล (บรรณาธิการ). 2556. “**ชีวิตคนไทยในสองทศวรรษของการพัฒนา**”(Online). www.tdri.or.th/publication/Khonthai. 17 ธันวาคม 2558

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). 2553. **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.** พิมพ์ครั้งที่ 5 เมษายน 2553. กรุงเทพฯ.

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2540. “**องค์กรชุมชน: กลไกเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม**”. กรุงเทพฯ: บริษัท แปลน พริ้นติ้ง จำกัด.

อำพล เสนาณรงค์. 2542. เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษในการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 37 เรื่อง “**การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ**”. วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2542. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อ้อยใจ ใหม่เต็ม. 2553.“**วิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้งไทย ปี 2540**”(Online). www.l3nr.org/posts/403328, 17 ธันวาคม 2558

Uphoff, N. and Cohen, J.M. 1991.**Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation**. Itchaya, NY: Rural development Committee, Cornell University.

อิทธิพลของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีต่อความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์การ กรณีศึกษา โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา

Factors Influencing Leader - Member Exchange on Job Satisfaction and Organization Commitment: A Case of Amari Orchid Pattaya Hotel

สิริพรรณ ชาญเฉลิมชัย[1*] จุมพฏ บริราช[1]

Siriphun Cnhanchalermchai[1*] Jumpoth Boriraj[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีต่อ ความพึงพอใจในงาน และ ความผูกพันต่อองค์การ กรณีศึกษา โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา” เพื่อศึกษาอิทธิพลของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีต่อความพึงพอใจในงาน และ ความผูกพันต่อองค์การ ด้านจิตใจ ด้านการคงอยู่ ด้านบรรทัดฐานสังคม โดยเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากประชากรทั้งหมดที่เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการของโรงแรม อมารี ออคิด พัทยา จำนวน 460 ราย ผลการวิจัยสรุปได้ว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และเมื่อวิเคราะห์การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การ ด้านจิตใจ ด้านการคงอยู่ และ ด้านบรรทัดฐานสังคม พบว่า การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจและด้านบรรทัดฐานสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ส่วนการวิเคราะห์การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกกับความผูกพันต่อ องค์การด้านการคงอยู่ พบว่า ไม่มีอิทธิพลต่อกันอย่างมีนัยทางสถิติ

ABSTRACT

The purpose of this research is to examine the influences between leader – member exchange on Job Satisfaction and Organization Commitment of operations level employees. The Unit of analysis was gathered all 460 employees of the Amari Orchid Pattaya. Based on the data from the survey, The Study is result can be summarized that leader - member exchange of employees is significantly influenced to job satisfaction, Affective and Normative commitment at the level of .05. Therefore continuance commitment is found that there are no statistically significant influences. The Study’s finding is that all the leaders have to take a serious view of leader - member exchange in order to encourage employees to manifest high levels of job satisfaction and commitments.

Key Words: reader - member exchange, job satisfaction, organization commitment

*Corresponding author; e-mail address, Glitter1503@hotmail.com

[1]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศรีราชา 20230

[1]Faculty of Management Sciences, Kasetsart University 20230

คำนำ

ประเทศไทยในอดีตนั้น ได้ประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 ที่ส่งผลกระทบในวงกว้างต่อ เศรษฐกิจ สังคม เหมืองแร่ อุตสาหกรรม การก่อสร้าง การค้า และการบริการ เป็นอย่างมาก จึงทำให้รัฐบาลต้องแสวงหาแหล่งรายได้ใหม่เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และนำรายได้เข้า สู่ประเทศเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยมีจุดแข็งหลายด้านที่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆในระดับภูมิภาคได้ รัฐบาลจึงหันมาให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง โดยทำการประชาสัมพันธ์ให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักมากขึ้นและเป็นจุดมุ่งหมายในการมาท่องเที่ยวจากทั่วโลก (วรสุภา ชมวงศ์, 2552: 2) จึงส่งผลให้ปัจจุบันนี้ การดำเนินธุรกิจด้านอุตสาหกรรมการโรงแรมและการบริการ จัดเป็นธุรกิจที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และมีการแข่งขันที่รุนแรงยิ่งขึ้น ทำให้ประเทศไทยได้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจการบริการ ที่ส่งผลให้มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม หัวใจสำคัญของธุรกิจด้านอุตสาหกรรมการโรงแรมและบริการนั้น จะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในด้านคุณภาพการบริการ ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า ระดับความสามารถของการบริการในการบำบัดความต้องการของลูกค้า หรือระดับความพึงพอใจของลูกค้าหลังการได้รับการบริการไปแล้ว (วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, 2539: 14)

ทั้งนี้ กรมการท่องเที่ยว (2556) ได้ดำเนินโครงการสำรวจสัดส่วนพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี ประจำปี พ.ศ. 2556 พบว่า เมืองพัทยาถือเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ สามารถเดินทางได้ไม่ไกลจากเมืองหลวงอย่างกรุงเทพมหานครนัก และมีภูมิศาสตร์ที่ติดทะเล คือจังหวัด ชลบุรี ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายแห่งให้เลือกสรร นอกจากธุรกิจด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังถือว่าเป็นจังหวัดที่ เจริญทั้งในด้านพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมต่างๆ ของประเทศแห่งหนึ่งด้วย ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัย จึงสนใจในการทำการวิจัยศึกษาพนักงาน โรงแรม อมารี ออคิด พัทยาในด้าน การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก ความพึงพอใจในงาน และ ความผูกพันต่อองค์การเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไข รวมทั้งเป็นแนวทางในการจัดการในด้านของทรัพยากรบุคคล ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีต่อความพึงพอใจในงาน ของพนักงาน โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีต่อความผูกพันต่อ องค์การด้านจิตใจ ของพนักงาน โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีต่อความผูกพันต่อองค์การด้านการคงอยู่กับองค์การ ของพนักงาน โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีต่อความผูกพันต่อ องค์การด้านบรรทัดฐาน ของพนักงาน โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา

5. เพื่อศึกษาอิทธิพลการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีต่อความผูกพันต่อองค์การในภาพรวม ของพนักงาน โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

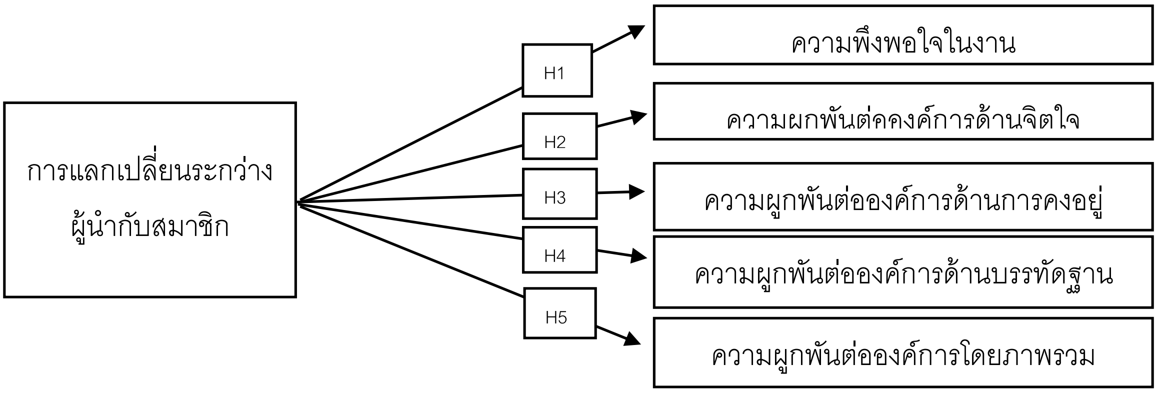

อุปกรณ์และวิธีการ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ผู้ศึกษาได้พิจารณาจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยเนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน

ประกอบด้วย ข้อมูลในลักษณะทางประชากรศาสตร์ ภาพรวมเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก ตามทฤษฎีของ Robert Eisenberger (2010) ความพึงพอใจในงานความผูกพันต่อองค์การ ตามทฤษฎีของ Minnesota satisfaction questionnaire (1967) ความผูกพันต่อองค์การ ด้านจิตใจ ด้านการคงอยู่ และด้านบรรทัดฐาน ตามทฤษฎีของ Allan and Meyer (1993)

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ค่าร้อยละ ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ อัตราเงินเดือน และอายุงาน 2) ค่าเฉลี่ย ใช้แปลความหมายข้อมูลด้านอายุ 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้คู่กับค่าเฉลี่ยทดสอบการกระจายข้อมูลด้านอายุ 4) การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis) ใช้หาอิทธิพลของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีต่อความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจ ความผูกพันต่อองค์การด้านการคงอยู่ ความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐาน และ ความผูกพันต่อองค์การในภาพรวม

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ผลสรุปสมมติฐานของอิทธิพลของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีต่อ ความพึงพอใจในงาน และ ความผูกพันต่อองค์การ กรณีศึกษา โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา

จากการศึกษา พบว่า 1) การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงานของพนักงานโรงแรม อมารี ออคิด พัทยา มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยระหว่างการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกกับความพึง

พอใจในงาน เท่ากับ .534 โดยพบว่า การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกร่วมกันทำนายความพึงพอใจในงาน ได้ร้อยละ .283 สรุปว่า ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับ H_1 2) การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจ ของพนักงานโรงแรม อมารี ออคิด พัทยา มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยระหว่างการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกกับความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจ เท่ากับ .098 โดยพบว่า การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกร่วมกันทำนายความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจ ได้ร้อยละ .007 สรุปว่า ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับ H_2 3) การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่ไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การ ด้านการคงอยู่ ของพนักงานโรงแรม อมารี ออคิด พัทยา มีค่า Sig อยู่ที่ .195 สรุปว่า ยอมรับ H_o

4) การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐานของพนักงานโรงแรม อมารี ออคิด พัทยา มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยระหว่างการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกกับความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐาน เท่ากับ .707 โดยพบว่า การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกร่วมกันทำนายความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐาน ได้ร้อยละ .498 สรุปว่า ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับ H_4

5) ด้านการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การโดยรวมมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยระหว่างการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกกับความผูกพันต่อองค์การโดยรวมเท่ากับ .403 โดยพบว่า การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกร่วมกันทำนายความผูกพันต่อองค์การ ได้ร้อยละ .161 สรุปว่า ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับ H_5 โดยผลทดสอบทั้งหมดมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Table 1 Simple Linear Regression Analysis between leader - member exchange and job satisfaction of Amari Orchid Pattaya's employees.

Model		Job Satisfaction				
		B	SE(B)	Beta	t	Sig.
Constant		2.443	.114		21.483	.000
Leader – Member Exchagne		.377	.028	.534	13.502	.000
	R	R^2	Adjust R^2	$S.E._{est}$	F	Sig.
	.534	.285	.283	.35782	182.308	.000

*Significant at the 0.05 level

Table 2 Simple Linear Regression Analysis between leader - member exchange and organization commitment (Affective) of Amari Orchid Pattaya's employees

Model		Organizational Commitment (Affective)				
		B	SE(B)	Beta	t	Sig.
Constant		2.436	.269		9.054	.000
Leader – Member Exchange		.139	.066	.098	2.097	.000
	R	R^2	Adjust R^2	$S.E._{est}$	F	Sig.
	.098	.010	.007	.84693	4.396	.000

*Significant at the 0.05 level

Table 3 Simple Linear Regression Analysis between leader - member exchange and organization commintment (Continuance) of Amari Orchid Pattaya's employees

Model		Organizational Commitment (Continuance)				
		B	SE(B)	Beta	t	Sig.
Constant		2.522	155		16.232	.000
Leader – Member Exchange		.049	.038	.060	1.296	.000
	R	R^2	Adjust R^2	$S.E._{est}$	F	Sig.
	.060	.004	.001	.48917	1.681	.000

*Significant at the 0.05 level

Table 4 Simple Linear Regression Analysis between leader - member exchange and organization commintment (Normative) of Amari Orchid Pattaya's employees

Model		Organizational Commitment (Normative)				
		B	SE(B)	Beta	t	Sig.
Constant		.325	.139		2.341	.000
Leader – Member Exchange		.728	.034	.707	21.375	.000
	R	R^2	Adjust R^2	$S.E._{est}$	F	Sig.
	.707	.499	.498	.43678	456.884	.000

*Significant at the 0.05 level

Table 5 Simple Linear Regression Analysis between leader - member exchange and overall organizational commintment of Amari Orchid Pattaya's employees

Model		Overall Organizational Commitment				
		B	SE(B)	Beta	t	Sig.
Constant		1.761	.132		13.344	.000
Leader – Member Exchange		.306	.032	.403	9.425	.000
	R	R^2	Adjust R^2	$S.E._{est}$	F	Sig.
	.403	.162	.161	.415	88.827	.000

*Significant at the 0.05 level

สรุปและข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีต่อ ความพึงพอใจในงาน และ ความผูกพันต่อองค์การ กรณีศึกษา โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา เพื่อศึกษาอิทธิพลของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่มีต่อความพึงพอใจในงาน และ ความผูกพันต่อองค์การ ด้านจิตใจ ด้านการคงอยู่ ด้านบรรทัดฐานสังคม และ ความผูกพันต่อองค์การโดยภาพรวม โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานระดับ

ปฏิบัติการทั้งหมด จำนวน 460 ราย จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้คือ อัตราส่วนร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พนักงานส่วนใหญ่มีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกและมีความพึงพอใจในงานระดับสูง มีความผูกพันต่อองค์การด้านจิตใจ ด้านการคงอยู่ และด้านบรรทัดฐานทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงานกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่การและเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การด้านการคงอยู่ โดยสรุปแล้ว การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์การในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้พนักงานมีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิก มีความพึงพอใจในงาน และมีความผูกพันต่อองค์การ ทั้ง ด้านจิตใจ ด้านการคงอยู่ และด้านบรรทัดฐานทางสังคมที่สูงมากขึ้น และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยดังนี้

1) ผลวิจัยพบว่า พนักงาน โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา มีระดับการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกโดยภาพรวมมีระดับการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกอยู่ในระดับสูง (4.027) แต่มีข้อเฉลี่ยต่ำสุดคือคือ ผู้บังคับบัญชาจะปกป้องการกระทำของท่านถึงแม้ว่าจะไม่ทราบปัญหาทั้งหมดอยู่ในระดับสูง (3.59) ซึ่งค่าเฉลี่ยต่ำสุดนี้สามารถเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย เช่น หัวหน้าอาจจะไม่เปิดใจรับฟังเหตุผลเท่าที่ควรเมื่อพนักงานทำผิดพลาด หรือติเตียนก่อนโดยไม่ฟังข้อชี้แจง เขาจึงไม่รู้สึกถึงการปกป้องของหัวหน้าที่มีต่อพนักงานได้ ดังนั้น การที่จะทำให้พนักงานรู้สึกว่าหัวหน้า จะยืนอยู่ข้างเขาเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น คือ หัวหน้าควรที่จะรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นโดยไม่ด่วนสรุป หรือเปิดโอกาสให้เขาได้อธิบายก่อนที่จะติเตียนโดยที่ยังไม่ทราบข้อเท็จจริง แล้วเมื่อรับฟังปัญหาเรียบร้อยแล้วหัวหน้าก็ควรช่วยชี้แนะแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย พนักงานก็จะรู้สึกได้ว่าเมื่อเกิดปัญหาเขาไม่ได้แก้ไขปัญหาโดยลำพัง รวมทั้งเขาจะรับรู้ได้ถึงความอบอุ่นและแรงสนับสนุนของหัวหน้าได้ ซึ่งวิธีนี้จะสามารถทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าและพนักงานเหนียวแน่น กลมเกลียว มากยิ่งขึ้น

2) ผลวิจัย พบว่า พนักงาน โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา มีระดับความพึงพอใจในงานโดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจในงานอยู่ในระดับ สูง (3.96) แต่มีข้อเฉลี่ยต่ำสุดคือคือ ท่านพึงพอใจกับค่าตอบแทน และปริมานงานที่ฉันทำ อยู่ในระดับสูง (3.58) ซึ่งค่าเฉลี่ยต่ำสุดนี้สามารถเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย เช่น พนักงานปฏิบัติงานล่วงเกินเวลา เนื่องจากกิจกรรมโรงแรมค่อนข้างเยอะ แต่ได้ค่าตอบแทนเท่าเดิม หรือไม่ได้รับค่าปฏิบัติงานล่วงเลยเวลา ซึ่ง ทำให้พนักงานรู้สึกปฏิบัติงานเกินแรงได้รับค่าตอบแทนไม่คุมค่ากับปริมาณงานที่ได้ทำ ดังนั้น องค์การควรให้ความใส่ใจด้านค่าตอบแทนว่าเหมาะสมกับงานที่พนักงานได้รับผิดชอบหรือไม่ ควรให้ค่าตอบแทนพิเศษหากปฏิบัติงานล่วงเกินเวลาตารางงานหรือไม่ มิฉะนั้น พนักงานอาจรู้สึกท้อ เบื่อหน่ายไม่มีกำลังใจในการปฏิบัติงาน หรือ อาจเกิดการเปรียบเทียบกับองค์การอื่นๆเสนอค่าตอบแทนที่สูงกว่า และตัดสินใจลาออกในที่สุด แต่ในการให้ค่าตอบแทนพิเศษก็ควรให้ตามความเหมาะสมของสภาพเศรษฐกิจในช่วงเวลานั้นๆ อย่างไรก็ตาม ค่าตอบแทนอาจจะไม่จำเป็นต้องเป็นเงินเสมอไป อาจเป็นการให้รางวัล หรือการยกย่อง ชมเชย เพื่อให้พนักงานเกิดกำลังใจและมีแรงที่จะตั้งใจทำต่อไปให้ดีที่สุด

3) ผลการวิจัย พบว่า พนักงาน โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา มีระดับความผูกพันต่อองค์การ ด้านจิตใจโดยภาพรวมมีระดับความผูกพันต่อองค์การอยู่ในระดับ ปานกลาง (2.99) แต่มีข้อเฉลี่ยต่ำสุดคือคือ ท่านไม่รู้สึก

ว่าท่านมีความเป็นเจ้าของในองค์การแห่งนี้ อยู่ในระดับปานกลาง (2.52) ซึ่งค่าเฉลี่ยต่ำสุดนี้สามารถเกิดขึ้นจากพนักงานมีอายุการปฏิบัติงานน้อย จึงไม่ได้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การเท่าที่ควร หรือไม่ได้รู้สึกผูกพันต่อองค์การเท่าไรนักแค่เพียงปฏิบัติงานตามหน้าที่ไปวันๆ ดังนั้น องค์การควรมีการปรับเปลี่ยน ด้านวัฒนธรรมองค์การให้ดึงดูดความรู้สึกของพนักงานด้านความน่าภูมิใจที่ได้อยู่องค์การนี้ให้มากยิ่งขึ้น โดย อาจจัดให้มีกิจกรรมที่พนักงานได้ทำร่วมกันเพื่อองค์การ เน้นให้เขาได้รู้ว่ากิจกรรมนี้พนักงานทุกคนมีส่วนที่ทำให้องค์การได้รับประโยชน์ และองค์การจะขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ดีไม่ได้หากไม่มีแรงสนับสนุนจากพนักงานทุกคน

4) ผลการวิจัย พบว่า พนักงาน โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา มีระดับความผูกพันต่อองค์การ ด้านการคงอยู่โดยภาพรวมมีระดับความผูกพันต่อองค์การอยู่ในระดับ ปานกลาง (2.72) แต่มีข้อเฉลี่ยต่ำสุดคือคือ ผลเสียประการหนึ่งที่ทำให้ท่านไม่อยากจากไปจากองค์การแห่งนี้คือทางเลือกในการเปลี่ยนงานของท่านมีน้อย อยู่ในระดับต่ำ (2.03) ซึ่งค่าเฉลี่ยต่ำสุดนี้สามารถเกิดขึ้นจาก พนักงานอาจไม่ได้มีตัวเลือกน้อย อาจมีองค์การหลากหลายแห่งให้เลือก เนื่องจากพัทยาเป็นเมืองท่องเที่ยว จึงทำให้ธุรกิจโรงแรมต่างๆในเมืองพัทยามีมากมาย ดังนั้น องค์การควรหาวิธีที่จะทำให้พนักงานรู้สึกว่าแม้มีทางเลือกในการเข้าปฏิบัติงานมากมายในอุตสาหกรรมเดียวกัน แต่เขาก็เลือกที่จะอยู่ ถึงแม้ว่าผลการวิจัย จะมีผลสรุปว่า การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การด้านการคงอยู่ก็ตาม แต่ปัจจัยอื่นๆที่ไม่ใช่แค่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิกที่ดี เช่น การมีเพื่อนร่วมงานที่ดี มีความพอใจในงานตนเอง มีความรักในอาชีพบริการ และมีความรักในสิ่งแวดล้มภายในองค์การที่ตนเองปฏิบัติงานอยู่ ความรู้อบอุ่นเสมือนครอบครัวเดียวกัน ก็สามารถทำให้พนักงานมีความผูกพันต่อองค์การได้โดยที่แม้มีทางเลือกแต่เขาก็จะเลือกปฏิบัติงานที่องค์การปัจจุบัน

5) ผลการวิจัย พบว่า พนักงาน โรงแรม อมารี ออคิด พัทยา มีระดับความผูกพันต่อองค์การ ด้านบรรทัดฐานทางสังคมโดยภาพรวมมีระดับความผูกพันต่อองค์การอยู่ในระดับ ปานกลาง (3.25) แต่มีข้อเฉลี่ยต่ำสุดคือคือถึงแม้ท่านจะได้รับข้อเสนอที่ดีกว่าก็ตามแต่ท่านรู้สึกว่าการไปจากองค์การแห่งนี้เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อยู่ในระดับปานกลาง (2.81) ซึ่งค่าเฉลี่ยต่ำสุดนี้สามารถเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย เช่น พนักงานอาจรู้สึกเกรงใจองค์การที่ได้ให้โอกาสรับเขาเข้ามาปฏิบัติงาน หรือ พนักงานอาจมีความจำเป็นต้องรับผิดชอบในงานนั้นๆ หากออกจากงาน อาจทำให้งานติดขัดได้ ดังนั้น องค์การควรให้ความสำคัญกับพนักงานที่ได้ทำหน้าที่ตนเองได้ดี ควรรับฟังความคิดเห็นให้มากที่สุด เนื่องจากการปฏิบัติงานต่างๆอาจมีปัญหาเกิดขึ้นทำให้รู้สึกตึงเครียด กดดัน งานเยอะมีพูดคุยกับสมาชิกด้วยกันน้อย หรืองานที่ได้รับมอบหมายเยอะเกินไป ดังนั้น หัวหน้างานก็ควรเข้าไปพูดคุยสอบถาม ถึงปัญหาการปฏิบัติงานต่างๆ และช่วยชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่องาน หรืออาจหาผู้ช่วยในช่วงที่งานนั้นๆต้องใช้บุคคลากรเพิ่มจึงจะทำให้งานบรรลุผลภายในภายในเวลาที่รวดเร็วขึ้น

6) ผลการวิจัย สรุปว่า การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์การในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม องค์การและหัวหน้างาน ควรให้ความสำคัญต่อพนักงานในทุกๆด้าน ซึ่งอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องงานเสมอไป ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำกับสมาชิก อาจมีปัจจัยอื่นๆที่สามารถทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การได้ เช่น หากเข้าสู่ระยะคุ้นเคยกัน สนิทสนมกันมากขึ้น การถามไถ่สารทุกข์สุขดิบ ก็เป็นการแสดงถึงน้ำใจ ที่หัวหน้ามีต่อ

ลูกน้องได้ การเข้าไปช่วยเหลือในปัญหาที่เกิดขึ้นต่างๆ การแสดงความห่วงใย หารชื่นชมเมื่อปฏิบัติงานดี การติเตียนในเชิงสอน การชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์และช่วยให้ปฏิบัติงานง่ายขึ้น ก็จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิกมีความเหนียวแน่น เกิดความสามัคคี จนทำให้พนักงานรู้สึกพึงพอใจกับงานที่ทำและเกิดความผูกพันที่จะอยู่กับองค์นี้ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้สามารถเสร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์ของบุคคลหลายท่าน ซึ่งผู้มีพระคุณท่านแรกที่ใคร่ขอกราบขอบพระคุณคือ มารดา ของผู้วิจัยที่ได้มอบโอกาสทางการศึกษาต่อปริญญาโทในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ผู้วิจัยใฝ่ฝันที่จะศึกษามาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. จุมพฏ บริราช อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาได้ให้คำแนะ นำในการตรวจทาน และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และให้โอกาสในการขึ้นสอบปากเปล่าที่ผ่านมา รวมถึง อาจารย์ผู้สอนทุกท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะกรรมการวิจัย ที่ได้สละเวลาให้ความรู้อันมีค่าด้านต่างๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงขอผู้วิจัยได้

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. 2556. **รายงานการสำรวจสัดส่วนพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศปี พ.ศ. 2556** (Online). http://newdot2.samartmultimedia.com/home/listcontent/11/222/91

กรมการท่องเที่ยว. 2558. **สถานการณ์การท่องเที่ยว 2557 และแนวโน้มปี พ.ศ. 2558** (Online). http://newdot2.samartmultimedia.com/home/details/11/222/24481

วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. 2539. **คุณภาพในงานบริการ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทประชาชจำกัด.

วรสุภา ชมวงศ์. 2552. **คุณภาพการบริการของอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างโรงแรมบูติกและโรงแรมธุรกิจ.** วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Allen, N.J & Meyer, J.P. 1990. “The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization.” **Journal of Occupaitonal Psychology.**

Allen, N.J. & Meyer, J.P. 1993. “Organization Commitment: Evidence of Career Stage Effect.” **Journal of Business Research.**

Eisenberger,R.,Armeli,S.,Rexwinkel,B.,Lynch,P.D.,and Rhoadades. 2010. “Reciprocation of perceived organization support” **Journal of Applied Psychology.**

Weiss, D.J., Dawis, R.V., England, G.W. and Lofquist, L.H. 1967. **Manual for the Minnesota Satisfaction Questionnaire.** University of Minnesota.

ผลกระทบของการรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและผลการปฏิบัติงาน กรณีศึกษา บริษัท ไทยซัมมิท ฮาร์เนส จำกัด (มหาชน)

The Effects of Internal Auditor's Role Perception on Participation in Audit and Job Performance: A Case Study of Thai Summit Harness Public Company Limited

ศศิวิมล พิกุล[1*] สมบูรณ์ สาระพัด[1]

Sasiwimon Pikool[1*], Somboon Saraphat[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในระดับการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบและระดับผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน ในมุมมองของผู้รับตรวจ 2) เพื่อศึกษาผลกระทบของการรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในที่มีต่อระดับการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบ 3) เพื่อศึกษาผลกระทบของระดับการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 190 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายใน ระดับการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบและระดับผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน ในมุมมองของผู้รับตรวจ อยู่ในระดับสูง 2) การรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในทั้ง 3 ด้าน มีผลต่อระดับการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบ 3) ระดับการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบมีผลต่อผลการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ของผู้ตรวจสอบภายใน

ABSTRACT

The objectives of this research were to study: 1) levels of internal auditor's role perception on participation in audit and job performance. 2) influences of internal Auditor's role perception on participation. 3) influences of participation in audit on performance. The population in this research consisted of 190 employees at Thai Summit Harness Public Company Limited. Statistics for the data analysis were mean, percentage standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The result of this research revealed that: 1) perception of internal auditor's role in high level. 2) The three of perception of internal auditor's influences on participation in audit. 3) levels of participation influences on internal auditor's job performance.

Key Words: Internal Auditor's Role, Perception on Participation, Job Performance

* Corresponding author; e-mail address: Pupe_pink@hotmail.com

[1]สาขาการบริหารและพัฒนาอุตสาหกรรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1]Industrial Administration and Development, Management Science, Kasetsart University

คำนำ

ในสภาพแวดล้อมยุคการค้าเสรีที่มีการแข่งขันและมีความเสี่ยงสูง การดำเนินธุรกิจทุกชนิดนักบริหารจะต้องยอมรับความจริงประการหนึ่งว่า ทุกกระบวนการดำเนินงานย่อมมีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายได้เสมอ อาจจะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของธุรกิจและการบริหารงานภายในขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็นเรื่องของความเสียหายจำนวนเล็กๆ น้อยๆ ก็ถือเป็นเรื่องธรรมดาที่สามารถเกิดขึ้นได้เสมอ ส่วนการสำรวจวิเคราะห์หาจุดปฏิบัติงานที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขนาดใหญ่ หรือมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้ง่ายและเกิดขึ้นได้บ่อย จึงเป็นเรื่องสำคัญต่อนักบริหารเป็นอย่างมากที่จะต้องคิดหาวิธีป้องกันหรือลดความเสี่ยงและความเสียหายต่างๆ เหล่านั้น ดังนั้น องค์กรที่มีการจัดการภายในที่ดี จึงพยายามที่จะคิดค้นหาวิธีการควบคุมความเสี่ยงต่างๆ ให้ได้ โดยหาทางลดโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด ซึ่งวิธีการควบคุมการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดขององค์กรต่างๆ เพื่อป้องกันความเสี่ยงหรือลดความเสี่ยงนั้น ในปัจจุบันจะเน้นไปในเรื่องที่เกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบปฏิบัติงาน และวิธีการควบคุม เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบายและระเบียบปฏิบัติที่กำหนด การควบคุมดังกล่าวนี้มีชื่อเรียกกันว่า “ระบบการควบคุมภายใน” (วัลยา กลิ่นหวล, 2545) นอกจากนั้น การที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ทุกฝ่ายภายในองค์กรต้องให้ความร่วมมือและปรับปรุงกระบวนการการทำงานในด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนั้นจึงมีการควบคุมดูแลจากฝ่ายตรวจสอบภายใน ซึ่งฝ่ายตรวจสอบภายในได้กำหนดแนวทางการตรวจสอบ คือการตรวจสอบตามฐานความเสี่ยง (Risk Based Internal Audit) โดยมุ่งเน้นการประเมินระดับความเสี่ยง (Risk Assessment) และคุณภาพของการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ซึ่งเป็นการตรวจสอบอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องและให้ความช่วยเหลือ หรือเสนอแนะให้แต่ละฝ่ายมีระบบการควบคุมเพื่อให้เกิดระบบการควบคุมภายในที่ดี มีประสิทธิภาพในการทำงาน และมีส่วนสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับองค์กร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และผลการปฏิบัติงาน กรณีศึกษา บริษัท ไทยซัมมิท ฮาร์เนส จำกัด (มหาชน) เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข และเป็นประโยชน์ต่อองค์กร เพื่อให้หน่วยงานตรวจสอบภายในของบริษัทเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล ให้ความมั่นใจว่าการปฏิบัติงานของหน่วยงานตรวจสอบภายใน เป็นไปตามมาตรฐานการตรวจสอบภายในและจริยธรรมของผู้ตรวจสอบภายในเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากหน่วยรับตรวจ โดยผู้บริหารและพนักงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการตรวจสอบภายในไปใช้ประโยชน์ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาหน่วยงานให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของบริษัทที่เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการบริหารงาน อีกทั้งยังใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางให้ผู้บริหารพิจารณาในการจัดตั้งหน่วยงานตรวจสอบภายในประจำบริษัทอื่นๆ ในเครือไทยซัมมิท

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายใน ระดับการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบและระดับผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน ในมุมมองของผู้รับตรวจ

2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในที่มีผลต่อระดับการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบ

3. เพื่อศึกษาผลกระทบของระดับการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

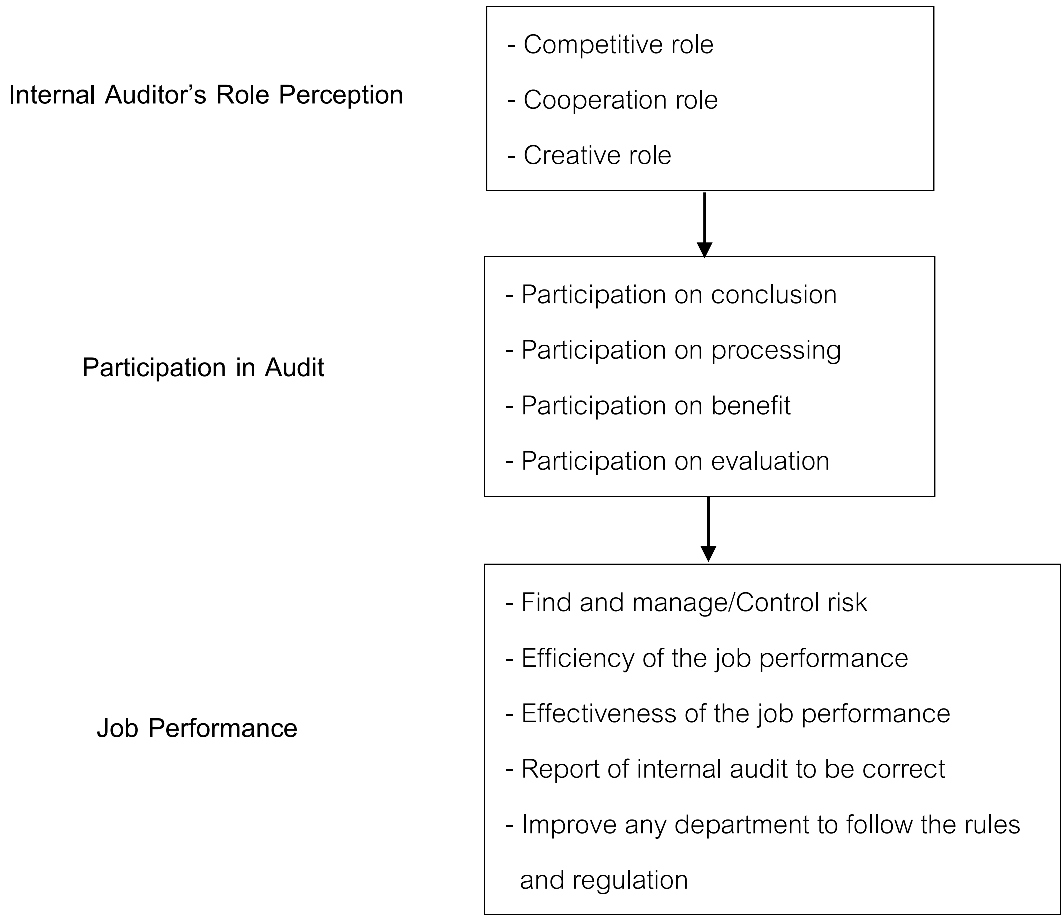

Figure 1 Conceptual Framework

วิธีการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ศึกษา คือ พนักงานของบริษัท ไทยซัมมิท ฮาร์เนส จำกัด (มหาชน) ในระดับจัดการทั้งหมด 190 คน เนื่องจากเป็นประชากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้ตรวจสอบภายใน ทั้งในด้านการสนับสนุนข้อมูลการตรวจสอบ การให้ความร่วมมือกับผู้ตรวจสอบ และร่วมปิดรายงานการตรวจสอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย (Research Instrument) เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย โดยเครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างและเปิดเผยวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Structured-Undisguised Questionnaire) ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามโดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังต่อไปนี้ ตอนที่

1 เป็นแบบสอบถามลักษณะส่วนบุคคลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ทำงานในบริษัท หน่วยงานที่สังกัด ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ในการได้รับการตรวจสอบ เป็นแบบสอบถามแบบตรวจรายการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในของ บริษัท ไทยซัมมิท ฮาร์เนส จำกัด (มหาชน) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการให้ความร่วมมือของหน่วยงานรับตรวจ ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของผู้รับตรวจที่มีต่อผลการปฏิบัติงาน ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติม

การทดสอบเครื่องมือและการหาค่าความเชื่อมั่น

1. หาค่าความเที่ยงตรง (Validity) นำแบบสอบถามที่สร้างมาตรวจสอบเนื้อหาว่าตรงหรือครอบคลุมสิ่งที่ศึกษาหรือไม่ เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำไปปรับปรุงเนื้อหาให้ครอบคลุมและมีความสมบูรณ์ขึ้น

2. สำหรับการหาความเชื่อมั่น (Reliability) เมื่อได้แบบสอบถามที่ชัดเจนแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับพนักงานที่ไม่ได้เป็นกลุ่มประชากร จำนวน 45 คน แล้วหาความเชื่อมั่นจากแบบวัด สำหรับแบบสอบถามที่เป็นแบบทดสอบในการวัด ผู้วิจัยทำการหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้การทดสอบสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ Cronbach (Cronbach's Reliability Coefficient Alpha) ผลของการทดสอบสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจำนวน 45 ชุด สรุปได้ดังนี้

Table 1 Results of Cronbach's Reliability Coefficient Alpha

Factors	Cronbach's Alpha
Internal Auditor's Role Perception	
Competitive role	0.752
Cooperation role	0.984
Creative role	0.825
Participation in Audit	
Participation on conclusion	0.777
Participation on processing	0.884
Participation on benefit	0.784
Participation on evaluation	0.872
Job Performance	
Find and manage/Control risk	0.877
Efficiency of the job performance	0.868
Effectiveness of the job performance	0.943
Report of internal audit to be correct	0.901
Improve any department to follow the rules and regulation	0.830

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

พนักงานในระดับจัดการของบริษัท ไทยซัมมิท ฮาร์เนส จำกัด (มหาชน) เป็นเพศชาย จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 59.5 และเป็นเพศหญิง จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 ผลการศึกษาเกี่ยวกับอายุพบว่าส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 25 – 35 ปี เป็นจำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 ระดับการศึกษาของพนักงาน ส่วนใหญ่พนักงานในระดับจัดการจบการศึกษาในระดับ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามากที่สุด จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 76.8 และมีจำนวนพนักงานที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 ส่วนพนักงานที่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 เมื่อพิจารณาระยะเวลาที่พนักงานในระดับจัดการทำงานใน บริษัท ไทยซัมมิท ฮาร์เนส จำกัด (มหาชน) พบว่ามีจำนวนพนักงานในระดับจัดการที่ทำงานต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 จำนวนพนักงานที่ทำงานในช่วงระยะเวลา 11 – 15 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2 ส่วนใหญ่พนักงานในระดับจัดการจะทำงาน 5- 10 ปี มากที่สุด จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 64.2 และมีจำนวนพนักงานที่ทำงานที่บริษัทตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 จะเห็นได้ว่าพนักงานส่วนใหญ่จะทำงานในบริษัท ไทยซัมมิท ฮาร์เนส จำกัด (มหาชน) 5 – 10 ปี ส่วนหน่วยงานที่สังกัดและตำแหน่งงานขึ้นอยู่กับโครงสร้างของแต่ละหน่วยงาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 การรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายใน 3 ด้าน คือ บทบาทเชิงแข่งขัน บทบาทการให้ความร่วมมือ และบทบาทสร้างสรรค์ร่วมกัน มีผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมของผู้รับตรวจในภาพรวม

Table 2 Stepwise Multiple Regression Analysis of Internal Auditor's Role Perception on Participation in Audit

Factors	Participation in Audit				
	All	Conclusion	Processing	Benefit	Evaluation
Competitive role	.748*	1.564*	1.190*	.977*	-.397*
Cooperation role	-.424*	.856*	-1.357*	-.731*	1.319*
Creative role	.641*	-.247*	1.471*	.751*	-.224*
F	43038.356*	157.276*	296.216*	26280.213*	1615.567*
R^2	.999	.627	.827	.998	.963

*statistically significant at.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในทั้ง 3 ด้าน มีผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมของผู้รับตรวจทั้ง 4 ด้าน และการรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในทั้ง 3 ด้าน ร่วมกันทำนายระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ได้ร้อยละ 99 62.7 82.7 99.8 และ 96.3 ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 2 การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานในภาพรวม

Table 3 Stepwise Multiple Regression Analysis of Participation on Job Performance

Factors	Job Performance					
	All	Control risk	Efficiency	Effectiveness	Report	rules regulation
Participation on conclusion	-.606*	-.225*	-.653*	-.153*	-.246*	-
Participation on processing	-	-	-	1.215*	.063*	.648*
Participation on benefit	-	-	-	-2.026*	-	-.783*
Participation on evaluation	.834*	1.162*	.809*	1.021*	1.119*	1.097*
F	570.498*	29058.141*	439.395*	249.946*	15880.483*	20166.518*
R^2	.859	.997	.825	.844	.996	.977

*statistically significant at.05

จากตารางที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบทั้ง 4 ด้าน มีผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงาน 5 ด้าน และระดับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบทั้ง 4 ด้าน ร่วมกันทำนายผลการปฏิบัติงานในภาพรวม ด้านค้นหาและบริหาร/กำกับดูแล ด้านผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ด้านผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล ด้านรายงานการตรวจสอบที่ถูกต้อง และด้านส่งเสริมให้หน่วยงานปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้ร้อยละ 85.9 99.7 82.5 84.4 99.6 และ 97.7 ตามลำดับ

สรุป

การรับรู้บทบาทเชิงแข่งขัน มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในภาพร่วม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เท่ากับ .748 1.564 1.190 .977 ตามลำดับ แต่มีผลกระทบในเชิงลบกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เท่ากับ .397 กล่าวคือ ถ้าพนักงานรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในเชิงแข่งขันเพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการประเมินผลลดลง .397 ผู้วิจัยคิดว่าเพราะผู้รับตรวจมองว่าผู้ตรวจสอบภายในเป็นคู่แข่งขันที่มุ่งจะสร้างเฉพาะผลงานตัวเอง จึงทำให้มีส่วนร่วมในการประเมินผลลดลง

การรับรู้บทบาทการให้ความร่วมมือ มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในเชิงบวก 2 ด้านคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เท่ากับ .856 และ 1.319 ตามลำดับ แต่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในภาพรวม และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในเชิงลบ กล่าวคือ ถ้าพนักงานรับรู้บทบาทการให้ความ

ร่วมมือเพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการลดลงเท่ากับ 1.357 อาจเป็นเพราะผู้รับตรวจคิดว่าบทบาทการให้ความร่วมมือของผู้ตรวจสอบภายในเสมือนผู้ตรวจสอบทำงานแทนตนเอง จึงทำให้ผู้รับตรวจมีส่วนร่วมลดลง

การรับรู้บทบาทสร้างสรรค์ร่วมกัน มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในภาพรวม การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในเชิงบวก เท่ากับ .641 1.471 และ .751 ตามลำดับ และการรับรู้บทบาทสร้างสรรค์ร่วมกัน มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในเชิงลบ ผู้วิจัยคิดว่าเป็นเพราะผู้รับตรวจไม่กล้าออกความเห็น และไม่มั่นใจว่าการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องนึงถูกต้องหรือไม่จนรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานในเชิงลบในทุกๆ ด้าน ผู้วิจัยคิดว่าเพราะยิ่งผู้รับตรวจมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากเท่าไหร่ ยิ่งจะเห็นข้อผิดพลาดของผู้ตรวจสอบภายในมากเท่านั้น โดยผู้รับตรวจอาจจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เอียนเอียงเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง ทำให้ผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบลดลง

การมีส่วนร่วมในการดำเนินการมีผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานในเชิงบวก 3 ด้าน คือด้านประสิทธิผล ด้านรายงานการตรวจสอบที่ถูกต้อง ด้านส่งเสริมให้หน่วยงานปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยคิดว่าเพราะผู้รับตรวจมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือดำเนินการโดยได้รับคำแนะนำจากผู้ตรวจสอบภายใน จึงส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในมีผลในเชิงบวก

การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มีผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานในเชิงลบ 2 ด้าน คือ ด้านประสิทธิผล และด้านส่งเสริมให้หน่วยงานปฏิบัติงานตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยคิดว่าเพราะผู้รับตรวจมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ผู้รับตรวจจึงมุ่งแต่ผลประโยชน์ให้กับแผนกตนเอง จนบางครั้งอาจจะไม่ได้ปฏิบัติงานตามขั้นตอนหรือคู่มือการทำงาน จึงส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานด้านประสิทธิผลและด้านส่งเสริมให้หน่วยงานปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องลดงลง

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานในเชิงบวกในทุกๆ ด้าน กล่าวคือถ้าพนักงานมีส่วนร่วมในการประเมินผลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่าผลการปฏิบัติงานในภาพรวมจะเพิ่มขึ้น .834

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผู้บริหารองค์กรควรปรับทัศนคติของผู้รับการตรวจสอบว่าผู้ตรวจสอบไม่ใช่คู่แข่งขัน แต่เป็นหน่วยงานหนึ่งๆ ขององค์กร ที่มีเป้าหมายการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเช่นเดียวกับหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการมีความร่วมมือในการประเมินผลที่ดีขึ้น จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการทำงานของทุกหน่วยงานในองค์กรเป็นแบบการแข่งขันระหว่างหน่วยงาน

2. ผู้บริหารของหน่วยงานตรวจสอบภายในไม่ควรเปิดโอกาสหรือส่งเสริมให้ผู้รับการตรวจสอบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพราะถ้าหน่วยงานรับตรวจมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ มาก ก็จะเห็นข้อผิดพลาดของผู้ตรวจสอบภายใน ซึ่งจะส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในในเชิงลบ

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณาถึงตัวแปรด้านบทบาทของผู้ตรวจสอบภายใน ซึ่งจำแนกได้อีกหลายบทบาท เช่น บทบาทจ้องจับผิด บทบาทเสมือนตำรวจ บทบาทปกป้ององค์กร เป็นต้น

2. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษากับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่พนักงานระดับจัดการหรือระดับหัวหน้างาน ควรศึกษากับกลุ่มประชากรที่เป็นพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการโดยตรง เพื่อวัดระดับการรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายใน และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอีกแง่มุมหนึ่ง

3. องค์กรอื่นๆ ที่มีหน่วยงานตรวจสอบภายใน หรือองค์กรที่เพิ่งจัดตั้งหน่วยงานตรวจสอบภายใน รวมไปถึงองค์กรอื่นๆ ที่เห็นความสำคัญของหน่วยงานตรวจสอบภายใน หากต้องการนำงานวิจัยนี้ไปอ้างอิง ควรจะต้องปรับและประยุกต์ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายใน และเลือกกลุ่มประชากรที่จะศึกษาให้เหมาะสมกับองค์กรนั้นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลการวิจัยที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.สมบูรณ์ สาระพัด ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ได้กรุณาให้ความรู้แนะนำแนวทางและให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในทุกขั้นตอน ขอขอบคุณพนักงานและผู้บริหารบริษัท ไทยซัมมิท ฮาร์เนส จำกัด (มหาชน) ทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และขอบคุณพี่ๆ ในฝ่ายตรวจสอบภายในที่ได้สละเวลาช่วยเหลือในการแจกแบบสอบถามและให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ เป็นอย่างดีมาโดยตลอด สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และทุกคนในครอบครัวที่คอยสนับสนุนส่งเสริมสำหรับการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กัญญา เดือนนวล. 2546. **ความคิดเห็นของผู้รับตรวจเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการตรวจสอบภายในของกรมการผังเมือง**. ปัญหาพิเศษรัฐศาสตร์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

กฤตยาวดี เกตุวงศา. 2548. **ผลกระทบของคุณสมบัติของผู้ตรวจสอบภายในต่อคุณภาพการตรวจสอบภายในมหาวิทยาลัยของรัฐ**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบัญชีและการจัดการ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เกียรติศักดิ์ จิรเธียรนาถ. 2544. **บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในกับประสิทธิภาพในการให้บริการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.** ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารจัดการสาธารณะสำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง. 2551. **มาตรฐานการตรวจสอบภายในและจริยธรรมของผู้ตรวจสอบภายในของส่วนราชการ**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการคลัง.

จันทนา สาขากร. 2530. **ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของนักวิชาชีพตรวจสอบภายในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัลยา กลิ่นนวล. 2545. **สภาพการปฏิบัติงานการตรวจสอบภายในของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

พฤติกรรมการบริโภค และความคิดเห็นของผู้ซื้อต่อบริการของสยามยูนิเวอร์ซิตี้ช๊อป

Consumer Behavior and Opinion of Consumers to Service of Siam University Shop

มาโนช พรหมปัญโญ[1*] ลลิตา เลิศโรจนชูสิทธิ์[2] วรายุธ คิกปัญญาวุฒิ[2] และสรวี ดวงใจแก้ว[2]

Manoch Prompanyo[1*], Lalita Lertrotchanachusith[2], Warayuth kitpanyawuth[2], and Sarawi Duewjaikaew[2]

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์คือ ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและความคิดเห็นของผู้ซื้อของสยามยูนิเวอร์ซิตี้ช๊อปกลุ่มตัวอย่างคือ คณาจารย์ นักศึกษา และบุคคลทั่วไป จำนวน 385 คน ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test และค่าถดถอยเชิงพหุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง นักศึกษา ใช้บริการช่วง 11:00 น. – 14:00 น.ใช้จ่ายโดยเฉลี่ยระหว่าง 20-50 บาท ตัวผู้ซื้อเป็นผู้ตัดสินใจ ต้องการเชิญชวนผู้อื่น และมีพฤติกรรมการซื้อร่วมกับคนอื่น ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ซื้อที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกัน ด้านความสด สะอาด บรรจุภัณฑ์ มารยาทของผู้ให้บริการ และการส่งมอบสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านมารยาทและด้านความสด สะอาด ช่วงเวลาและพฤติกรรมการซื้อไปฝาก มีผลต่อความคิดเห็นต่อบริการของร้าน อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .01

ABSTRACT

Purpose of this research was to study consumer behavior and their opinion to service of SU Shop. Sample was 385 people including instructors, students and others. The questionnaire was used for data collection. The statistic used for analyzing data, were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and regression analysis. The result found: most of consumers were female and students, request service on 11:00 am–14:00 pm, expensed between 20-50 baht each, decision made by them, wanted to invite other, and had ever eaten with their friends. Hypothesis test found; The different consumer on gender, had different opinion to their behavior on clean and hygienic, packaging, courtesy of attendants, and delivering serves with the statistical significant at .05. Manner, clean and hygienic, time, and on buy to souvenir affected to attitude to SU Shop service with the statistical significant at .01.

Key Words: consumer behavior, opinion, Siam University Shop

* Corresponding author; e-mail address: ononoe@hotmail.com

[1] ภาควิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพฯ 10160

[1] Department of Hotel and Tourism Studies, Faculty of Liberal Arts, Siam University, Bangkok 10160

[2] นักศึกษาสาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

[2] Students of Department of Hotel and Tourism Studies, Faculty of Liberal Arts, Siam University, Bangkok 10160

คำนำ

"ปัญญาเป็นรัตนะของนรชน" คือปรัชญาในการมุ่งส่งเสริมการศึกษาแก่ผู้เรียนให้มีความพร้อมด้วยความเป็นเลิศทางวิชาการ ทักษะขั้นสูงในการประกอบอาชีพ และกอปรด้วยจริยธรรม สมเป็นบัณฑิตอันพึงประสงค์แห่งมหาวิทยาลัยสยาม สถานบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีประวัติยาวนานนับแต่แรกเริ่มสถาปนาปีพุทธศักราช 2508 จนถึงปัจจุบัน (มหาวิทยาลัยสยาม, 2558: 4) เช่นเดียวกับภาควิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว ที่เริ่มดำเนินการนับแต่ปีพุทธศักราช 2530 มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ และความเข้าใจในวิชาชีพอย่างแท้จริง พร้อมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและมีความพร้อมที่จะเข้าสู่ธุรกิจบริการอย่างมืออาชีพ และผลิตบัณฑิตเข้าสู่ตลาดแรงงานมากกว่า 5,000 คนแล้ว (มหาวิทยาลัยสยาม, 2558: 338) จึงนับได้ว่ามหาวิทยาลัยสยามเป็น 1 ใน 5 มหาวิทยาลัยเอกชนชั้นนำของประเทศไทย

สยามยูนิเวอร์ซิตี้ช๊อป เป็นหนึ่งในสถานที่ฝึกปฏิบัติงานจริงภายใต้วิสัยทัศน์หลักของภาควิชาฯ โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการขายสินค้าและบริการด้วยจิตวิทยาการบริการ มนุษยสัมพันธ์ และหลักวิชาการตลาดในธุรกิจบริการ โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Center) พร้อมรับข้อเสนอของผู้เรียนผ่านโครงการและการผลิตสินค้าในศาสตร์ที่ผู้เรียนศึกษาและสนใจมาจัดจำหน่ายในราคาย่อมเยา โดยในปีการศึกษา 2557 ได้รับข้อเสนอการจัดจำหน่ายขนมไทยและเบเกอรี่ที่ผลิตและจัดจำหน่ายโดยผู้เรียน และรับการประเมินโครงการเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานตลอดปีการศึกษา พร้อมนำมาปรับปรุงการดำเนินงานในปีการศึกษาต่อไป

ผู้วิจัยจึงศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและความคิดเห็นของผู้ซื้อของร้านสยามยูนิเวอร์ซิตี้ช๊อป จัดเตรียมสำหรับนำเสนอข้อมูลแก่ผู้บริหารระดับสูง และประเมินผลการดำเนินงานในโครงการดังกล่าว อันจักเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทราบการดำเนินงานทั้งหมดในกระบวนการและพร้อมปรับปรุงการบริหารจัดการให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินการในปีการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและความคิดเห็นของผู้ซื้อของสยามยูนิเวอร์ซิตี้ช๊อป

2) ศึกษาลักษณะบุคคลได้แก่ เพศ และอาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นของผู้ซื้อแตกต่างกันของสยามยูนิเวอร์ซิตี้ช๊อป

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา: ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีพฤติกรรมการบริโภค ของ Hornor & Swoarbrooke (1996); Schiffman & Kanuk (1994); ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541); Kotler, Philip (1999) และความคิดเห็นของผู้ซื้อ ของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2550); Schiffman & Kanuk (1997); ธงชัย สันติวงษ์ (2546)

ขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ คณาจารย์ นักศึกษา และบุคคลทั่วไป ที่มารับบริการสยามยูนิเวอร์ซิตี้ช๊อป โดยใช้สูตรคำนวณกรณีไม่ทราบจำนวนประชากร (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545: 27) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ ± 5 ดังนี้ สูตร $n = \frac{Z^2}{4e^2}$ ได้กลุ่มตัวอย่าง 385 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง: ใช้วิธี ไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยขั้นที่ 1 การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกเฉพาะผู้ซื้อที่ซื้อขนมไทยและเบเกอรี่ เท่านั้น และขั้นที่ 2 การสุ่มวิธีจับสลาก โดยนำลูกปิงปองสีเหลืองจำนวน 5 ลูกใส่เข้าไปในกล่องที่มีเม็ดโฟมและลูกปิงปองสีขาวจำนวน 10 ลูก ทำทุกวันที่มีการจำหน่าย โดยผู้จับลูกปิงปองสีแดงเท่านั้นที่จะรับสิทธิ์ตอบแบบสอบถามในแต่ละวัน วันละ 5 ชุด รวมทั้งสิ้น 77 วัน

ขอบเขตด้านเวลา: เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 – มกราคม พ.ศ. 2558

ขอบเขตด้านสถานที่: สยามยูนิเวอร์ซิตี้ช๊อป อาคารเฉลิมพระเกียรติ 19 ชั้น 1 มหาวิทยาลัยสยาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ทราบถึงพฤติกรรมการบริโภคและความคิดเห็นของผู้ซื้อของสยามยูนิเวอร์ซิตี้ช๊อปตลอดปีการศึกษา 2557

2) ได้รับข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มยอดขาย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการเรียนรู้ของผู้เรียน และคุณภาพของผลิตภัณฑ์

กรอบแนวคิดการศึกษา

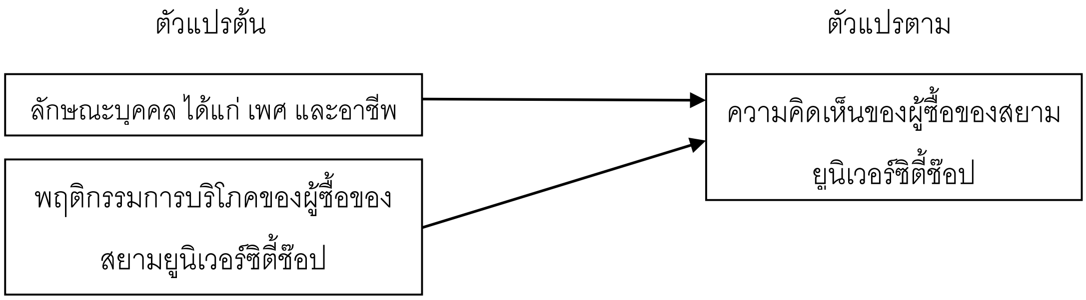

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ลักษณะบุคคล

ลักษณะบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และนักศึกษา ใช้บริการระหว่างเวลา 11:00 น. – 14:00 น. ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยระหว่าง 20-50 บาทต่อครั้ง ผู้ซื้อเป็นผู้ตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง ต้องการเชื้อเชิญแนะนำให้ผู้อื่นมาใช้บริการในครั้งต่อไป พฤติกรรมการบริโภค คือ ซื้อและรับประทานร่วมกับผู้อื่น ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 279 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 และ เพศชาย จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 กลุ่มผู้ซื้อ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา จำนวน 358 คน คิดเป็นร้อยละ 93.00 คณาจารย์ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.75 และเป็นบุคคลทั่วไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.25

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภค

ช่วงเวลาที่ใช้บริการ พบว่า ส่วนใหญ่ใช้บริการระหว่าง 11:00 น. – 14:00 น. จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 46.20 ระหว่าง 14:00 น.- 16:30 น. จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 32.20 และ ระหว่าง 8:30 น.-11:00 น. จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 21.60

ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย พบว่า ส่วนใหญ่ใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 20-50 บาท จำนวน 279 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 น้อยกว่า 20 บาท จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00 และมากกว่า 50 บาท จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50

ผู้ตัดสินใจในการซื้อ พบว่า ส่วนใหญ่ตัวผู้ซื้อเป็นผู้ตัดสินใจเอง จำนวน 342 คน คิดเป็นร้อยละ 88.80 เพื่อนเป็นผู้ตัดสินใจ จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.60 และบุคคลอื่น เช่น คนในครอบครัว จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50

การเชื้อเชิญ แนะนำให้ผู้อื่นมาใช้บริการ พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการเชื้อเชิญ แนะนำให้ผู้อื่นมาใช้บริการ จำนวน 378 คน คิดเป็นร้อยละ 98.20 เหตุผลที่ให้ เพราะความสด สะอาดของผลิตภัณฑ์ อัธยาศัยไมตรีของผู้ให้บริการ และสถานที่จัดจำหน่ายอยู่ใกล้ ซื้อหาได้ง่าย และไม่ต้องการเชื้อเชิญ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.80 เพราะ เป็นผลิตภัณฑ์ที่หาซื้อได้ทั่วไปในท้องตลาด

ลักษณะการบริโภค พบว่า ส่วนใหญ่ ซื้อและรับประทานร่วมกับผู้อื่น จำนวน 2231 คน คิดเป็นร้อยละ 57.90 รองลงมาคือ ซื้อและรับประทานเอง จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 45.20 และซื้อเพื่อเป็นของฝาก จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.90

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ซื้อสยามยูนิเวอร์ซิตี้ช๊อป มหาวิทยาลัยสยาม

ความคิดเห็นของผู้ซื้อสยามยูนิเวอร์ซิตี้ช๊อป มหาวิทยาลัยสยาม พบว่า ความคิดเห็นโดยรวม ค่า S.D. เท่ากับ .404 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดี แจกแจงรายข้อพบว่า อันดับ 1 คือ น้ำเสียง คำพูด ถ้อยคำของผู้ให้บริการ ค่า S.D. เท่ากับ .609 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดีมาก อันดับ 2 คือ มารยาทของผู้ให้บริการ ค่า S.D. เท่ากับ .608 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดี อันดับ 3 คือ การตอบข้อซักถาม ค่า S.D. เท่ากับ .561 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดีมาก อันดับ 4 คือ รสชาติของผลิตภัณฑ์ ค่า S.D. เท่ากับ .598 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดีมาก อันดับ 5 คือ การส่งมอบผลิตภัณฑ์ ค่า S.D. เท่ากับ .608 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดีมาก อันดับ 6 คือ ความสด สะอาดของผลิตภัณฑ์ ค่า S.D. เท่ากับ .594 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดีมาก อันดับ 7 คือ ราคาของผลิตภัณฑ์ ค่า S.D. เท่ากับ .645 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดี อันดับ 8 คือ สีสันของผลิตภัณฑ์ ค่า S.D. เท่ากับ .577 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดี อันดับ 9 คือ บรรจุภัณฑ์ ค่า S.D. เท่ากับ .667 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดี อันดับ 10 คือ การจัดวางสินค้า ค่า S.D. เท่ากับ .664 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10

แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดี อันดับ 11 ค่า รายการส่งเสริมการขาย ค่า S.D. เท่ากับ .848 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดี อันดับ 12 ค่า ชนิดและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ค่า S.D. เท่ากับ .598 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดี และอันดับสุดท้ายคือ สถานที่จำหน่าย ค่า S.D. เท่ากับ .750 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดี

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมความคิดเห็นต่อบริการสยามยูนิเวอร์ซิตี้ช๊อป แบ่งออกเป็น 8 ตอน แต่มีผู้เสนอแนะทั้งหมดเพียง 4 ตอน ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์: ต้องการชนิด สี และขนาดที่หลากหลายกว่านี้

ด้านสถานที่จำหน่าย: คับแคบไป ด้านรายการส่งเสริมการขาย: ควรทำบัตรสะสม/คูปอง/แสตมป์เหมือน 7-11 ด้านผู้ให้บริการ: ควรแต่งชุดคอสเพล ชุดแม่บ้าน ชุดทำครัว แบบในซีรีย์

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะบุคคลได้แก่ เพศ และอาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นของผู้ซื้อแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.1 ผู้ซื้อที่มีเพศต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นการรับบริการที่แตกต่างกันผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test พบว่า ผู้ซื้อที่มีเพศแตกต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นการรับบริการที่แตกต่างกันด้านบรรจุภัณฑ์ ($t= -2.256, p=.025$) ด้านมารยาทของผู้ให้บริการ ($t=2.534, p=.012$) ด้านการส่งมอบผลิตภัณฑ์ ($t=2.307, p=.022$) ด้านความสด สะอาดของผลิตภัณฑ์ ($t=4.186, p=.000$)

สมมติฐานที่ 1.2 ผู้ซื้อที่อาชีพต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นการรับบริการที่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ F-test พบว่า ผู้ซื้อที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นการรับบริการที่แตกต่างกันด้านรสชาติของผลิตภัณฑ์ ($F=6.507, p=.002$) สถานที่จัดจำหน่าย ($F=4.088, p=.018$) รายการส่งเสริมการขาย ($F=3.187, p=.042$) มารยาทผู้ให้บริการ ($F=3.945, p=.020$) การส่งมอบสินค้า ($F=7.968, p=.000$) และการจัดวางสินค้า ($F=4.231, p=.015$)

สมมติฐานที่ 2 พฤติกรรมการบริโภค มีผลต่อความคิดเห็นของผู้ซื้อ โดยพฤติกรรมที่จะวิจัยได้แก่ ช่วงเวลาที่ใช้บริการ ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย ผู้ตัดสินใจในการซื้อ การเชื้อเชิญ แนะนำให้ผู้อื่นมาใช้บริการ ลักษณะการบริโภค: ซื้อและรับประทานร่วมกับผู้อื่น ซื้อและรับประทานเอง และซื้อเพื่อเป็นของฝาก พบว่า พฤติกรรมการบริโภคที่มีผลต่อความคิดเห็นของผู้ซื้อฯ ได้แก่ ซื้อเพื่อเป็นของฝาก $\beta=.201$ ช่วงเวลาที่ให้บริการ ($\beta=.178$) และซื้อและรับประทานร่วมกับผู้อื่น ($\beta=.148$)) สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการบริโภคต่อความคิดเห็นการรับบริการได้ร้อยละ 11.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่ายังมีตัวแปรเกณฑ์ในด้านอื่น ๆ อีกร้อยละ 89 ที่มีผลต่อความคิดเห็นของผู้ซื้อ สามารถนำมาเขียนสมการพยากรณ์ความคิดเห็นฯ โดยใช้คะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ $Y_1= 5.250 + .201 X_7 + .178X_1 + .148X_6$ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ความคิดเห็นของผู้ซื้อ พบว่า ความคิดเห็นโดยรวม ค่า S.D. เท่ากับ .404 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดี แจกแจงรายข้อ 3 อันดับแรก พบว่า อันดับ 1 คือ น้ำเสียง คำพูด ถ้อยคำของผู้ให้บริการ ค่า S.D. เท่ากับ .609 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดีมาก อันดับ 2 คือ มารยาทของผู้ให้บริการ ค่า S.D. เท่ากับ .608 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39

แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดี อันดับ 3 คือ การตอบข้อซักถาม ค่า S.D. เท่ากับ .561 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ดีมาก

อภิปรายผล

การบริหารจัดการกิจการสยามยูนิเวอร์ซิตี้ช๊อป เป็นลักษณะร้านสะดวกซื้อขนาดเล็ก (The Small Convenience Store) ที่จำหน่ายเฉพาะขนมไทยและเบเกอรี่ ฝีมือนักศึกษา สัดส่วนทางการตลาดกลุ่มใหญ่คือผู้ซื้อเพศหญิงและเป็นนักศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ (2553,: 54) ที่กล่าวว่าปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อาชีพ ชั้นทางสังคมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้ และผู้ปฏิบัติงานควรมุ่งเน้นในเรื่องด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านมารยาทของผู้ให้บริการ ด้านการส่งมอบผลิตภัณฑ์ ด้านความสด สะอาดของผลิตภัณฑ์ (มาโนช พรหมปัญโญ, 2553: 10; เดชา เอกอุดมพงศ์, 2553; วิชาญ ซุยซะโก และคณะ, 2554; วรรณรัตน์ วาจนะวินิจ, 2545; สุนิสา ส่งศิริพันธ์, 2555) ส่วนใหญ่ใช้บริการระหว่าง 11:00 น. – 14:00 น. ตัวผู้ซื้อเป็นผู้ตัดสินใจเอง ใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 20-50 บาท ต้องการเชื้อเชิญ แนะนำให้ผู้อื่นมาใช้บริการ สอดคล้องกับงานของ สุนิสา ส่งศิริพันธ์ (2555) ซื้อและรับประทานร่วมกับผู้อื่น (เดชา เอกอุดมพงศ์, 2553; วิชาญ ซุยซะโก และคณะ, 2554; วรรณรัตน์ วาจนะวินิจ, 2545; สุนิสา ส่งศิริพันธ์, 2555) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นการรับบริการที่แตกต่างกันผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test พบว่า ผู้ซื้อที่มีเพศแตกต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นการรับบริการที่แตกต่างกันด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านมารยาทของผู้ให้บริการ ด้านการส่งมอบผลิตภัณฑ์ ด้านความสด สะอาดของผลิตภัณฑ์ และ ผู้ซื้อที่มีอาชีพต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นการรับบริการที่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ F-test พบว่า ผู้ซื้อที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นการรับบริการที่แตกต่างกันด้านรสชาติของผลิตภัณฑ์ สถานที่จัดจำหน่าย รายการส่งเสริมการขาย มารยาทผู้ให้บริการ การส่งมอบสินค้า และการจัดวางสินค้า

Table 1: Total, Percentage, Mean, and Standard Deviation of Attitude of Consumer.

Attitude of Consumer *	Excellent (5)		Good (4)		Average (3)		few (2)		Should be imploved (1)		S.D.	Mean	Mean Definition	Range
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%				
1.Taste of Products	131	34.00	222	57.70	32	8.30	-	-	-	-	.598	4.26	Excellent	4
2. Packaging	110	28.60	209	54.30	66	17.10	-	-	-	-	.667	4.11	Good	9
3. Color of Products	98	25.50	248	64.40	39	10.10	-	-	-	-	.577	4.15	Good	8
4. Kind and type of Products	86	22.35	245	63.65	54	14.00	-	-	-	-	.598	4.08	Good	12
5. Place to sale	69	17.90	215	55.80	94	24.40	1	0.30	6	1.60	.750	3.88	Good	13
6. Sale Promotion	134	34.80	175	45.50	66	17.10	2	0.50	8	2.10	.848	4.10	Good	11
7. Price of Products	122	31.70	212	55.10	51	13.20	-	-	-	-	.645	4.18	Good	7
8. Manner of Attendants	176	45.70	184	47.80	25	6.50	-	-	-	-	.608	4.39	Excellent	2
9. Voice & Speech of Attendants	176	45.70	189	49.10	19	4.90	1	0.30	-	-	.609	4.40	Excellent	1
10. Product Delivering	122	31.70	231	60.00	31	8.00	1	0.30	-	-	.608	4.23	Excellent	5
11. Clean & Hygenic	116	30.10	233	60.50	36	9.40	-	-	-	-	.594	4.21	Excellent	6
12. Product Display	105	27.25	212	55.05	68	17.70	-	-	-	-	.664	4.10	Good	10
13. Ask & Answer	149	38.70	221	57.40	14	3.60	1	0.30	-	-	.561	4.35	Excellent	3
14. Overall of Attitude Factors											.404	4.19	Good	-

Table 2: Regression Analysis of factors affected to Opinion of consumers of Siam University Shop

Consumer Behavior	Opinion of Consumers of Siam University Shop				
	B	SE_b	β	t	Sig.
Constant	5.250	.379		13.866	.000
Time(X_1)	.099	.029	.178	3.439**	.001
Expend (X_2)	-.063	.379	-.079	-1.377	.169
Decision Making by (X_3)	-.038	.029	-.032	-.642	.522
Invited & Suggestion (X_4)	.204	.046	.068	1.370	.172
Buy & Eat alone(X_5)	.083	.060	.102	1.352	.177
Buy & Eat with others (X_6)	.138	.061	.148	2.756**	.006
Buy for Souvenir (X_7)	.418	.066	.201	3.803**	.000
R=.332, R^2= .110, Adjusted R^2= .091, SE=.384, F=5.810**, Sig.=.000					

** with the statistical significant at .01, * with the statistical significant at .05

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). **การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เดชา เอกอุดมพงศ์. (2553). **พฤติกรรมการบริโภคขนมไทยพื้นเมืองของประชาชนในจังหวัดพังงา.** บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ธงชัย สันติวงษ์. (2546). **พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

มหาวิทยาลัยสยาม. (2558). **คู่มือการรับสมัครนักศึกษาใหม่.** สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสยาม.

มาโนช พรหมปัญโญ และศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2558). **ความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว แรงจูงใจและความคิดเห็นที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว วัด ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา**. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต..

วรรณรัตน์ วาจนะวินิจ. (2545). **ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อขนมไทยกับพฤติกรรมการบริโภคขนมไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิชาญ ซุยซะโก และคณะ. (2554). **พฤติกรรมการบริโภคขนมไทยของนักศึกษาภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.** สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ. (2541). **ทฤษฎีองค์การ.** กรุงเทพฯ: วิสิทธิ์พัฒนา.

สุนิสา ส่งศิริพันธ์. (2555). **ความคิดเห็นและพฤติกรรมการบริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขนมไทยของผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

Horner, S.& Swarbrooke, J. (1996). **Marketing Tourism, Hospitality and Leisure in Europe.** London: International Thomson Business.

McIntosh, R.W., Goeldner, C.R.&Ritchie.(1990). **Tourism Principles, Practices, Philosophies.** (7th ed.) New York: Wiley&Sons.

Pearce, P. Morrison, A.M. & Rutledge, J.L. (1998). **Tourism: Bridges Across Continents.** Sydney: McGraw-Hill.

Schiffman, L.G.,&Kanuk, L.L.(1994). **Consumer Behavior.** (5th ed.) New Jersey: Prentice-Hall.

Schermerhorn, J.R.,Hunt, J.G.&Osborn, R.N.(2003). **Organization Behavior.** (8th ed.) New York: John Wiley&Sons.

คุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยในตลาดอีคอมเมิร์ซ

Service Quality of Thai Tour Operator in E-Commerce Market

มาโนช พรหมปัญโญ[1*] และชลธิชา อาชีพดี[2]

Manoch Prompanyo[1*] and Chonthicha Achipdee[2]

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยในตลาดอีคอมเมิร์ซ 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ทางธุรกิจในตลาดอีคอมเมิร์ซ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ระดับความเชื่อมั่น = .90 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงและสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักอาสาสมัคร สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที ค่าเอฟ เปรียบเทียบรายคู่แบบ LSD ค่าความถดถอยเชิงพหุ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติที่ .05 ผลการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20-30 ปี เป็นพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ย 15,001-30,000 บาท บริการที่ใช้มากที่สุดคือ จองโรงแรม ซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยว และรถเช่า ความคิดเห็นต่อคุณภาพการบริการ 3 อันดับแรกคือ ความรวดเร็วในการถาม-ตอบ อัธยาศัยไมตรีเมื่อโทรศัพท์สอบถาม และความคุ้มค่าด้านราคาและบริการ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน มีผลต่อคุณภาพการบริการ และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวด้านจำนวนครั้งมีผลต่อคุณภาพการบริการในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ABSTRACT

The purpose of this research were 1) to study Thai Tourists opinion to service quality of tour operator on E-Commerce market 2) to study problem, and obstacle in their business for increase to excellent in service quality. Questionnaire used to collect their data. Cronbach's Alpha Coefficient was .90. The sampling was 385 people by purposive and volunteer sampling. Statistic for this research were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, pair comparison with LSD, regression analysis, and simple Pearson's correlation coefficient with the statistical significant at .05 and .01. The research result found that almost of Thai tourists on E-Commerce market were female, ages between 20-30 yrs old, private officer, income each month between 15,001-30,000 Baht, top three services: accommodation reservation, itinerary booking, and car rental. Top three opinions to service quality: rapidly to ask-answer process on phone, courtesy on phone, and cost and service value. Tourist behavior: service frequency factor was affected to service qualities in the same direction with the statistic at .01.

Key Words: Service Quality, Tour Operator, E-Commerce Market

* Corresponding author; e-mail address: ononoe@hotmail.com

[1] ภาควิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพฯ 10160

[1] Department of Hotel and Tourism Studies, Faculty of Liberal Arts, Siam University, Bangkok 10160

[2] นักศึกษาสาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

[2] Students of Department of Hotel and Tourism Studies, Faculty of Liberal Arts, Siam University, Bangkok 10160

คำนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศในลำดับต้น ๆ ดังรายงานของ World Travel & Tourism Council ปี 2015 กล่าวว่า GDP ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นเนื่องจากการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวสูงถึง 1,037.3 พันล้านเหรียญ นับเป็นร้อยละ 8.30 ของGDP ทั้งประเทศในปี 2014 และยังพยากรณ์ว่าจะมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอีกถึงร้อยละ 3.40 ในปี 2015 และร้อยละ 6.70 ระหว่างปี 2015-2025 คาดว่าจะสร้างรายได้มากถึง 2,045.0 พันล้านเหรียญ หรือร้อยละ 11.7 ของจำนวน GDP ทั้งหมดในปี 2025 ก่อให้เกิดประโยชน์การจ้างงานได้ถึง 2,210,000 ตำแหน่งงาน คิดเป็นร้อยละ 5.80 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 0.20 ในปี 2015 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.60 นั่นหมายถึงตำแหน่งงานที่จะเพิ่มขึ้นสูงถึง 476,000 ตำแหน่งงานในปี 2025 จำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศสูงถึงร้อยละ 14.40 และพยากรณ์ว่าจะสูงขึ้นร้อยละ 3.30 ในปี 2015 และเติบโตสูงอีกร้อยละ 7.70 ในปี 2015-2025 และการลงทุนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสูงถึง 235.3 พันล้านบาทในปี 2014 หรือร้อยละ 7.40 ของยอดการลงทุนทั้งหมด และเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 5.40 ในปี 2015 คาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 6.00 ในปี 2025 หรือ 444.25 พันล้านเหรียญ หรือร้อยละ 9.60 ของยอด GDPทั้งหมด (World Travel & Tourism Council, 2015: 5)

กระบวนการตัดสินใจการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยในปัจจุบัน พบงานการวิจัยจำนวนมาก ว่าสื่ออินเตอร์เน็ต เป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด สร้างพลังและพื้นที่ใหม่ในตลาดการท่องเที่ยวอย่างมหาศาล (ณัฏฐ์นรี ชีวชูเกียรติ และคณะ, 2556; มาโนช พรหมปัญโญ, 2553; 2556; 2558; ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2558) และมีอิทธิพลกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันมาก (ปริญญา ผาตากแดด, 2553; ผ่องพรรณ ฟักทอง, 2549; พรวลัย อ่อนสุวรรณ, 2549)

จากการปัจจัยข้างต้น ทำให้บริษัทไทยทัวร์อินโฟ จำกัด ต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์และแผนงานการดำเนินงานตลอดปี 2557-2560 ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะการวางแผนการตลาดอีคอมเมิร์ซ ซึ่งใช้ชื่อว่า Choowap.com เว็บไซท์รับจองที่พักออนไลน์ทั่วประเทศไทย เป็นเวลากว่า 15 ปี หมู่นักท่องเที่ยวชาวไทยรู้จักเราดีในนามเว็บไซท์ Thai-Tour.com บริษัทฯไม่เพียงรับจองโรงแรมหรือที่พักเท่านั้น ยังมุ่งเน้นพัฒนาเว็บไซท์จนเป็นเว็บท่องเที่ยวชั้นนำของเมืองไทย จากสถิติ ทำให้เว็บไซท์ของ Thai-Tour.com และเว็บอื่นๆในเครือ มียอดผู้เข้าชมรวม กว่า 90,000 UIP ต่อวัน, 280,000 page views ต่อวัน นับเป็นสถิติสูงสุดในบรรดาเว็บไซท์ท่องเที่ยวไทยทั้งหมด Choowap.com ได้เปิดตัวอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 กันยายน 2554 เพื่อนำเสนอบริการการจองโรงแรมที่ดีกว่า เป็นมิตรกับผู้ใช้ เน้นถึงประโยชน์การใช้งาน เป็นเว็บไซท์ที่ครอบคลุมถึง social network, GPS map รีวิวโรงแรมจากลูกค้า ยืนยันการจองอัตโนมัติ รองรับผู้ใช้ได้เป็นจำนวนมาก เข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านระบบปฏิบัติการมือถือต่างๆ เช่น Android และ IOS แสดงระบบค้นหาอย่างชาญฉลาด คืนสิทธิประโยชน์ให้ผู้ใช้ผ่านระบบสมาชิก

ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้คณะผู้วิจัย มีความประสงค์ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยในตลาดอีคอมเมิร์ซ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยในตลาดอีคอมเมิร์ซ 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และจุดอ่อนทางธุรกิจเพื่อปรับปรุงคุณภาพการบริการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยในตลาดอีคอมเมิร์ซ

2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ทางธุรกิจเพื่อปรับปรุงคุณภาพการบริการ

สมมติฐานการวิจัย

1) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน มีผลต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซแตกต่างกัน

2) พฤติกรรมนักท่องเที่ยวมีผลต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการศึกษา

ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม

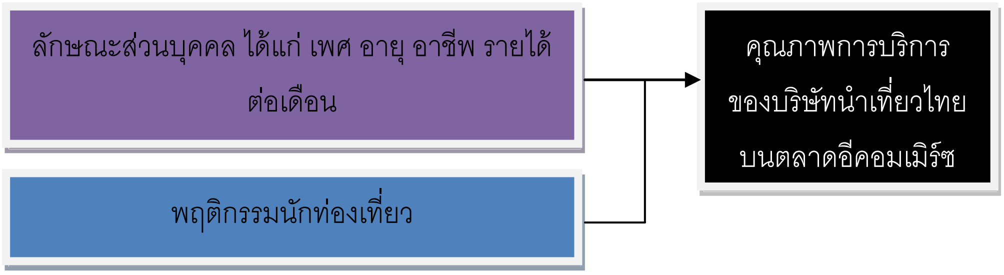

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ระเบียบวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) การศึกษาเชิงบรรยายแบบศึกษาย้อนหลัง (Pre-Experimental Design-Expose Factor Research) แบบศึกษาครั้งเดียว (One-Short Case Study) และการศึกษาปรากฏการณ์จริง (Phenomenon Study)

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาใช้บริการต่าง ๆ บนหน้าเว็ปไซท์ choowap.com ใช้สูตรคำนวณกรณีไม่ทราบจำนวนประชากร (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545: 27) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ ± 5 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 385 คน วิธีการสุ่มโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) และอาสาสมัคร (Volunteer Sampling)

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ โดยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ ประมวลความต้องการของผู้บริหารบริษัทไทยทัวร์ อินโฟ จำกัด เกี่ยวบริการต่าง ๆ ในหน้าเว็ป ประมวลวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดในการวิจัย สมมติฐานการวิจัย นิยามการปฏิบัติการตัวแปรเพื่อสร้างแบบสอบถาม สร้างแบบสอบถามฉบับร่างให้ครอบคลุมตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย นำแบบสอบถามที่ได้เสนอผู้บริหารบริษัทฯ ตรวจสอบความสมบูรณ์ ครอบคลุมเนื้อหาโครงสร้าง และตรงกับที่ผู้บริหารบริษัทฯต้องการ (Content Analysis) เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่า IOC และ ทำการทดสอบความเที่ยงตรงเชิง

เนื้อหากับกลุ่มที่ใกล้เคียงแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาคได้เท่ากับ .90 และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงระหว่างวันที่ 1 กันยายน 2558 – 15 สิงหาคม 2558

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของชุดข้อมูลทั้งหมด ทำการลงรหัสในชุดการประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และทำการทดสอบสถิติเชิงพรรณนา ในแบบสอบถามส่วนที่ 1 ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน โดยแจกแจงเป็นความถี่ และค่าร้อยละ แบบสอบถามส่วนที่ 2 ได้แก่คุณภาพการบริการทั้งหมด 13 ข้อโดยใช้เกณฑ์การแบ่งช่วงชั้นเท่ากัน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545: 37)

แบบสอบถามส่วนที่ 3 เป็นความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อคุณภาพการบริการด้านต่าง ๆ วิเคราะห์โดยการจัดกลุ่มและหาค่าความถี่ และร้อยละ ส่วนสถิติเชิงอนุมาน เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐาน หาค่าที ใช้เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระกัน สำหรับการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ด้านเพศ และสถิติค่าเอฟ ใช้เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่าสองกลุ่ม สำหรับการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ด้านอายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสมมติฐานข้อที่ 2 ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว: บริการที่เคยใช้ จำนวนครั้งที่ใช้บริการ ทำการเปรียบเทียบเพื่อทดสอบหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยใช้สถิติทดสอบแบบ LSD ในกรณีที่ค่าเอฟมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล

ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20-30 ปี พนักงานบริษัทเอกชน รายได้ต่อเดือนระหว่าง 15,001-30,000 บาท เมื่อแจกแจงรายละเอียด ได้ดังนี้

1) เพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 55.60 และเพศชาย จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 44.40

2) อายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 34.30 อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 28.10 อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.70 อายุมากกว่า 51 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.10 และอายุน้อยกว่า 20 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.80

3) อาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 ผู้ประกอบการ จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 79 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50 พนักงานรัฐวิสาหกิจจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 อาชีพอื่น ๆ ได้แก่ แม่บ้าน เกษตรกร ค้าขาย จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.90 และข้าราชการ จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.60

4) รายได้ต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 15,001-30,000 บาท จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 37.10 รายได้ระหว่าง 30,001-45,000 บาท จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 28.10 รายได้ระหว่าง 5,001-15,000 บาท จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 17.10 รายได้มากกว่า 45,000 บาท จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 15.10 และรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.60

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

1) บริการที่เคยใช้ในเว็ปไซท์ พบว่า ส่วนใหญ่ใช้บริการจองห้องพัก จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 52.70 รองลงมาคือ ซื้อ/จองโปรแกรมการท่องเที่ยว จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.90 บริการเช่ารถ จำนวน 77คน คิดเป็นร้อยละ 22.00 บริการเรือเฟอรี่ จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.90 และบริการอื่น ๆ เช่น หนังสือเดินทาง หนังสือของอนุญาตเข้าเมือง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.60

2) จำนวนครั้งที่ใช้บริการ พบว่า ส่วนใหญ่ใช้บริการครั้งแรก จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 50.90 ใช้มาแล้ว 2-3 ครั้ง จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 และใช้บริการมาแล้วมากกว่า 3 ครั้ง จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50

3) ต้องการเชื้อเชิญ แนะนำให้ผู้อื่นมาใช้บริการ พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการเชื้อเชิญ แนะนำให้ผู้อื่นมาใช้บริการ จำนวน 364 คน คิดเป็นร้อยละ 94.50 และไม่ต้องการ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.50

ส่วนที่ 3 คุณภาพการบริการ

คุณภาพการบริการตามทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า ผลรวมของคุณภาพการบริการ ค่า SD เท่ากับ .42 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ เห็นด้วย เมื่อแจกแจงรายละเอียด พบว่า อันดับ 1 คือ (Q13) ความรวดเร็วฉับไวในการรับ-ตอบของพนักงานผ่านการสอบถามทางโทรศัพท์ ค่า SD เท่ากับ .73 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับเห็นด้วยมาก อันดับ2 คือ (Q11) ความคุ้มค่าด้านราคากับบริการที่ได้รับ ค่า SD เท่ากับ 4.22 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับ เห็นด้วยมาก และอันดับ 3 คือ (Q12) อัธยาศัยและการบริการของพนักงานผ่านการสอบถามทางโทรศัพท์ ค่า SD เท่ากับ .77 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 แทนค่าเฉลี่ยเท่ากับเห็นด้วยมาก

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวในตลาดอีคอมเมิร์ซ มีผู้ให้ข้อเสนอแนะ จำนวน 211 คน และไม่ให้ข้อเสนอแนะ จำนวน 174 คน พบว่า นักท่องเที่ยวให้ข้อเสนอแนะในเรื่อง ควรพัฒนาเว็ปไซท์ให้เป็น App และมี QR Code ด้วย จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 48.81 อยากให้มีภาพคลิปเคลื่อนไหวของห้องพักและแหล่งท่องเที่ยวแบบพาโนราม่า 360 องศา จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 40.76 และอยากให้มีตารางเปรียบเทียบราคากับเว็ปไซท์อื่น จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 10.43

สะท้อนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือในกระบวนการตัดสินใจซื้อบริการของบริษัทนำเที่ยวฯ ที่ต้องการรูปแบบต่าง ๆ ของบริการเว็ปไซท์ให้มีความทันสมัยนั้น บริษัทฯ คำนึงถึงความเป็นไปได้เชิงธุรกิจและความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ประกอบ อาทิ การเพิ่มขึ้นของต้นทุน การลดลงของกำไร การพัฒนาองค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของพนักงาน รวมถึงความร่วมมือของคู่ค้าทางธุรกิจ เป็นสำคัญ

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน มีผลต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.1 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศแตกต่างกัน มีผลต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกัน มีผลต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซแตกต่างกัน (t= -2.226, p=.027)

สมมติฐานที่ 1.2 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุแตกต่างกัน มีผลต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ F-test พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน มีผลต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซแตกต่างกัน (F= -2.010, p=.006) จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพการบริการฯ โดยวิธีการทดสอบแบบ LSD พบว่านักท่องเที่ยวที่มีอายุมากกว่า 51 ปีมากกว่าอายุน้อยกว่า 20 ปี มากกว่าอายุระหว่าง 31-40 มากกว่าอายุระหว่าง 20-30 และมากกว่าอายุระหว่าง 41-50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งหมด

สมมติฐานที่ 1.3 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีผลต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ F-test พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีผลต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซแตกต่างกัน (F= 14.853, p=.000) จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพการบริการฯ โดยวิธีการทดสอบแบบ LSD พบว่านักท่องเที่ยวที่มีอาชีพผู้ประกอบการมีมากกว่านักท่องเที่ยวที่มีอาชีพข้าราชการ มากกว่านักท่องเที่ยวที่มีอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ มากกว่านักท่องเที่ยวที่มีอาชีพอื่น ๆ เช่นแม่บ้าน เกษตรกร ค้าขาย และมากกว่านักท่องเที่ยวที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด

สมมติฐานที่ 1.4 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีผลต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ F-test พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีผลต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซแตกต่างกัน (F= 16.789, p=.000) จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพการบริการฯ โดยวิธีการทดสอบแบบ LSD พบว่านักท่องเที่ยวที่มีรายได้นักท่องเที่ยวที่มีรายได้มากกว่า 45,000 บาท มากกว่าผู้มีรายได้น้อยกว่า 5,000 มากกว่านักท่องเที่ยวที่มีรายได้ระหว่าง 15,001-30,000 บาท มากกว่านักท่องเที่ยวที่มีรายได้ระหว่าง 5,001-15,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .01, .01, และ .01 ตามลำดับ

สมมติฐานข้อที่ 2 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวมีผลต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซแตกต่างกัน พฤติกรรมนักท่องเที่ยว คือ จำนวนครั้งที่ใช้บริการ (X_1) บริการที่เคยใช้บริการ (X_2) ต้องการเชื้อเชิญ แนะนำให้ผู้อื่นมาใช้บริการ (X_3) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุของตัวแปรอิสระที่ใช้พยากรณ์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซ พบว่า ปัจจัยจำนวนครั้งที่ใช้บริการ (β=.193) สามารถพยากรณ์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่อคุณภาพการบริการได้ร้อยละ 3.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ยังมีตัวแปรเกณฑ์ในด้านอื่น ๆ อีกร้อยละ 96.10 ที่มีผลต่อคุณภาพการบริการของบริษัทนำเที่ยวไทยบนตลาดอีคอมเมิร์ซ และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ .418 สามารถนำมาเขียนสมการพยากรณ์โดยใช้คะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ $Y_1 = 4.655 + .113\ X_1$

ข้อเสนอแนะ

การวางแผนการตลาดเพื่อแบ่งสัดส่วนการตลาดอีคอมเมิร์ซเป็นสิ่งสำคัญมาก การพัฒนาเทคโนโลยี Application และ QR Code เป็นส่วนหนึ่งที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการ ผู้มีรายได้มากกว่า 45,000 บาทสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งส่วนตลาดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ (2541, หน้า 4) ที่กล่าวว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อาชีพ ชั้นทางสังคมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ที่ต้องการสินค้าและบริการที่หรูหรา โดดเด่น มีเอกลักษณ์ เพื่อเสริมภาพลักษณ์ของตนเอง และแนวคิดของชิฟแมน และคานุ๊ก (Schiffman & Kanuk, 2007: pp.52-53) ที่กล่าวว่าระดับรายได้ที่สูงส่งผลต่อตัวแปรหลายอย่างที่ส่งผลต่อตลาดเป้าหมาย โดยตรรกะทั่วไปมักระบุว่าผู้มีรายได้สูงมักสัมพันธ์กับอายุและตำแหน่งงานหรืออาชีพด้วยเช่นกัน

การวิจัยในอนาคตควรเพิ่มแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ แรงจูงใจ ทัศนคติ การรับรู้ ที่ส่งผลคุณภาพบริการด้วยเช่นกัน และ การรักษาเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในการบริการทั้งความฉับไวในการสอบถามทางโทรศัพท์ จิตวิทยาการบริการที่พร้อมด้วยอัธยาศัยไมตรี และความคุ้มค่าในราคาและบริการที่ได้รับ ของบริษัทฯ ไว้ ย่อมมีผลต่อคุณภาพการบริการ เช่นเดียวกับการใช้กลยุทธ์การตลาด CRM เพื่อตามติดนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการบ่อยครั้ง ย่อมเป็นการเพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพของคุณภาพการบริการด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวไทยในตลาดอีคอมเมิร์ซ

การหมั่นฝึกอบรมพนักงานให้พร้อมด้วยจิตอันพึงบริการ รู้ ทราบ และเข้าใจในวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของบริษัทฯ ที่ผู้บริหารคิด วางแผน และถ่ายทอดต่อพนักงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความสำเร็จแก่ธุรกิจท่องเที่ยวไทยท่ามกลางการแข่งขันสูงในตลาดอีคอมเมิร์ซ รวมถึงการผนึกกำลังกับพันธมิตรในธุรกิจเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องกัน ย่อมสร้างอำนาจในการแข่งขันและการต่อรองเชิงกลยุทธ์ เชิงเทคนิค และเชิงการตลาดได้อย่างยั่งยืนต่อไป ขณะที่ต้นทุนการพัฒนาเครื่องมือ ความรู้ และเทคโนโลยีให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงร่วมสมัย เป็นหนึ่งปัจจัยที่ต้องใช้เวลา ลดทอนผลกำไรและมีความเสี่ยงเชิงสังคมสูง

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้บริหารบริษัทไทยทัวร์ อินโฟ จำกัด ที่กรุณามอบข้อมูลและเปิดโอกาสให้คณะผู้วิจัยทำการศึกษาจนสำเร็จลุล่วงด้วยดีในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฏฐ์นรี ชีวชูเกียรติ และคณะ. (2556). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยวกรณีศึกษาสวนนงนุช.** บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม.

ปริญญา ผาตากแดด. (2553). **พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยวต่างประเทศแบบสำเร็จรูป.** บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ผ่องพรรณ ฟักทอง. (2549). **อิทธิพลของสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในพื้นที่สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง.** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

พรวลัย อ่อนสุวรรณ. (2548). **กลวิธีสื่อสารการตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยววัยทำงาน กรณีศึกษาโครงการสัมผัสจริงเมืองไทย.** นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

มาโนช พรหมปัญโญ และศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2558). ความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว แรงจูงใจและทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว วัด ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา. **วารสารบริการและการท่องเที่ยวไทย.** ปี พ.ศ. 2558 ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 หน้า 43-58.

มาโนช พรหมปัญโญ. (2556). แนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. **วารสารบริการและการท่องเที่ยวไทย.** ปี พ.ศ. 2556 ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 หน้า 36-47.

--------------------------. (2553). บทวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายของการท่องเที่ยวรูปแบบ MICE ในจังหวัดเชียงใหม่. **วารสารกระแสวัฒนธรรม.** ปี พ.ศ. 2553 ปีที่ 11 ฉบับที่ 20 หน้า 37-48.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ. (2541). **พฤติกรรมผู้บริโภค**.กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไซแท็กซ์.

Schiffman, L.G., & Kanuk, L.L. (1994). **Consumer Behavior.** (5th ed.). New Jersey: Prentice – Hall.

World Travel & Tourism Council. (2015). **Travel and Tourism Economic Impact 2015: Thailand**. UK: WTTC.

ความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม กรณีศึกษาเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

The Marketing Competency of Traditional Retailing Trade: Case Study Muang District, Chiangmai Province

ประราสี เอนก[1*]

Parasee Anek[1*]

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาระดับความเห็นของผู้บริโภคเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม เพื่อหาแนวทางการพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดแก่ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีการปรับตัวเพื่อสร้างความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาด และจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่าผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีความเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ในระดับมากว่าผลิตภัณฑ์มีผลต่อความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม

Abstract

The research objectives are to study the traditional retailing trade context in case study of muang district, Chiangmai province and to study in level of agreement in the marketing mix components effecting to the the marketing competency of traditional retailing trade of customer in muang district, Chiangmai province to find the developing way for traditional retailing trade in muang district, Chiangmai province the result found that the entrepreneurs of traditional retailing trade are adjust to make the marketing competency and by the questionnaires research survey of the customer in muang district, Chiangmai province found that they are strong agreement in marketing mix componebts of the product is effecting to the marketing competency of traditional retailing trade in muang district, Chiangmai province.

Keywords : The Marketing Competency , Traditional Retailing Trade

*Corresponding author: **parasee@ymail.com**

ภาควิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 50300

Department of Marketing, Faculty of Management Sciences, Chiangmai Rajabhat University 50300

ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่รู้จักว่า "ร้านขายของชำ" หรือ "ร้านโชว์ห่วย" เป็นสัญลักษณ์ที่เป็นวิถีชีวิตของชุมชนซึ่งดำรงอยู่คู่สังคมไทยมานาน แต่ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงทำให้บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่จากต่างประเทศเข้ามาลงทุนเปิดธุรกิจค้าปลีกอย่างแพร่หลายในประเทศไทย ซึ่งเรียกว่าร้านค้าสมัยใหม่ (Modern Trade) จึงส่งผลให้ธุรกิจค้าปลีกมีการแข่งขันระหว่างกลุ่มมากขึ้น (อธิวัฒน์ ทรัพย์ไพฑูรย์, 2545 :137) ส่งผลกระทบต่อร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม เนื่องจากลูกค้าที่นิยมไปซื้อสินค้าจากร้านค้าสมัยใหม่อย่างแพร่หลาย ทำให้ธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง

จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางการค้า การลงทุน การเกษตร และการท่องเที่ยว ของภาคเหนือตอนบน ภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ เดือนตุลาคม ปี พ.ศ.2557 ยอดขายธุรกิจค้าส่งค้าปลีกขยายตัวร้อยละ 63.4 (รายงานภาวะเศรษฐกิจการคลังจังหวัดเชียงใหม่ ฉบับเดือน 10/2557) จากศักยภาพของจังหวัดเชียงใหม่ดังกล่าวทำให้จังหวัดเชียงใหม่เชียงใหม่ได้รับความสนใจทางการลงทุนจากบริษัทข้ามชาติเข้ามาลงทุนในธุรกิจค้าปลีกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีจำนวนร้านค้าปลีกทั้งสิ้น 7,923 ราย ในปี พ.ศ. 2555 (สำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2555 (ข้อมูลพื้นฐาน) จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อหาแนวทางที่ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมนำมาใช้เพื่อพัฒนาปรับปรุงความสามารถทางการแข่งขันกับร้านค้าปลีกแบบสมัยใหม่ที่ขยายสาขาอย่างรวดเร็วในปัจจุบันได้ และเพื่อสำรวจระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านมุมมองที่มีต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม เพื่อผลการศึกษาจะสามารถสร้างประโยชน์ต่อผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาบริบทร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาระดับความเห็นของผู้บริโภคเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นงานวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) เพื่อมุ่งหาแนวทางจากการวิเคราะห์ความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดที่ทำให้ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงกรณีศึกษา (Case Study Research Method) หรือเรียกอีกชื่อว่าการวิจัยภาคสนาม (Field Study) เพื่อตอบคำถามที่มุ่งเน้นหาวิธีการในการก่อให้เกิดผลลัพธ์ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เป็นจริงทางธุรกิจ (Yin, 2003) โดยการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อ

นำมาใช้วิเคราะห์และสรุปผลจากสภาพแวดล้อมจริงไม่มีการควบคุมตัวแปรใดๆ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม และใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือการวิจัยยังกลุ่มผู้บริโภค ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบบสอบถามได้ตรวจสอบค่าความตรง (Validity) ด้วยการนำเสนอแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ยอมรับค่า IOC (Index of item objective congruence) ที่ระดับมากกว่า 0.5 (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2526) จึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Pre-Test) จำนวน 30 ชุดเพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของดัชนีกับกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธ์อัลฟา (Cronbach’s alpha) ยอมรับค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 เนื่องจากถือว่าเชื่อถือได้ Jump (1978) เมื่อทดสอบค่าความความตรงและค่าความเชื่อมั่นผ่านตามเกณฑ์มาตรฐาน จึงนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากประชากร (Population) ที่สุ่มมา (Random Sampling) ด้วยวิธีการอาศัยความน่าจะเป็น (Probability) คือกลุ่มผู้บริโภคที่อาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนยอมรับที่ ± 5 คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตร Taro YAMANE (1978) n = 400 คน โดยเป็นแบบสอบถามที่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการและมีวัตถุประสงค์ที่เปิดเผยไม่ปิดบัง (Structure–Undisguised Questionnaires) โดยใช้คำถามปลายปิด (Closed–Response Questions) แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1. คำถามข้อมูลพื้นฐาน (Basic Information) คือ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา และรายได้ ของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. คำถามวัดทัศนคติของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยคำถามแบบ Rating Scale 5 ช่วงคำถาม (Likert Scale) เกี่ยวกับระดับความเห็นด้วยของผู้ตอบแบบสอบถามคือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด เพื่อประเมินระดับความเห็นด้วยของผู้ตอบแบบสอบถาม

และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ด้วยค่าสถิติคือ

1. ค่าร้อยละ(Percentage) จากข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. วิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดตามระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ต่อความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับดังนี้

$$\text{สูตรอันตรภาคชั้น} = \frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{(5-1)}{5} = 0.80$$

การแปรผลช่วงคะแนน

คะแนนเฉลี่ยระดับความเห็นด้วยมากที่สุด	มีค่าระหว่าง	4.21 – 5.00
คะแนนเฉลี่ยระดับความเห็นด้วยมาก	มีค่าระหว่าง	3.41 – 4.20
คะแนนเฉลี่ยระดับความเห็นด้วยปานกลาง	มีค่าระหว่าง	2.61 – 3.40
คะแนนเฉลี่ยระดับความเห็นด้วยน้อย	มีค่าระหว่าง	1.81 – 2.60
คะแนนเฉลี่ยระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด	มีค่าระหว่าง	1.00 – 1.80

ผลการวิจัย

จากการศึกษาบริบทของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 ราย สรุปได้ว่าปัจจุบันปัญหาของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่เผชิญอยู่คือถูกร้านค้าปลีกสมัยใหม่รุกตลาดมายังเขตชุมชนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้กลุ่มลูกค้าเดิมที่เคยซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมต่างเปลี่ยนไปซื้อสินค้าที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ทำให้ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมมีจำนวนลูกค้าและยอดขายที่ลดลง จากการสัมภาษณ์ถึงความสามารถทางการแข่งขันทางการตลาดของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ แยกตามองค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาด สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)

ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมมีการพัฒนารูปแบบของสินค้าที่จำหน่ายในร้านโดยเพิ่มจำนวนของสายผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น ไม่จำหน่ายแต่เฉพาะของชำแต่มีการนำสินค้าของใช้ในครัวเรือน และเครื่องใช้ไฟฟ้า มาจำหน่ายเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยวิธีการคือให้ลูกค้าสั่งซื้อล่วงหน้าโดยระบุรายละเอียดสินค้าแล้วมีการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายแก่ลูกค้าตามความของการของลูกค้าเป็นรายบุคคล

นอกจากนี้ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมบางร้านมีการจำหน่ายอาหารพร้อมบริโภค (Ready to eat) เช่น ข้าวหุง ข้าวเหนียว กับข้าว รวมถึงของสด เช่น ผัก เนื้อหมู ฯลฯ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าที่ต้องการซื้อไปปรุงอาหารเอง

ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมมีจุดขายที่แตกต่างจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่คือเลือกจำหน่ายสินค้าที่ร้านค้าปลีกแบบสมัยใหม่มีไม่จำหน่าย ได้แก่ พริกแกง ปลาร้า กะปิ เครื่องเทศ เครื่องปรุง พริกแห้ง ของหมักดอง เต้าหู้ยี้ หอมแดง พริกลาบ เป็นต้น

ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมใช้เทคนิคการแบ่งขายสินค้าตามความต้องการของลูกค้า เช่น ไข่ไก่ น้ำตาล ข้าวสาร บุหรี่ และสุรา เป็นต้น

2. ด้านราคา (Price)

ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมใช้นโยบายการจำหน่ายสินค้าราคาถูกกว่าร้านค้าปลีกแบบสมัยใหม่ และใช้กลยุทธ์การจำหน่ายสินค้าเป็นเงินเชื่อแก่กลุ่มลูกค้าประจำ

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)

เทคนิคการแข่งขันที่ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมบางร้านใช้คือการขยายเวลาการเปิด-ปิดร้าน ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จะเปิดร้านเวลา 6.00 น และปิดร้านเวลา 20.00 – 21.00 น. โดยมีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมบางร้านขยายเวลาปิดร้านถึงเวลา 23.00 น. ซึ่งเป็นการสร้างอรรถประโยชน์ด้านเวลาแก่ลูกค้า

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)

ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมมีการปรับตัวโดยใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการขายเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันกับร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ทั้งการลดแลกแจกแถม ซึ่งบางร้านมีการจัดรายการสะสมแสตมป์หรือคูปองเพื่อแลกของรางวัล

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสินค้าที่ขายดีเรียงลำดับจากอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ได้ดังนี้ ขายดีอันดับที่ 1 คือขนม อันดับที่ 2 บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป อันดับที่ 3 บุหรี่ สุรา เบียร์ อันดับที่ 4 น้ำดื่มและเครื่องดื่ม อันดับที่ 5 ผงซักฟอก ผงชูรส เครื่องปรุงรส และไข่ไก่ ซึ่งส่วนใหญ่คือสินค้าอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน

ผลจากการศึกษาระดับความเห็นของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 73.0) อายุระหว่าง 21-40 ปี (ร้อยละ 64.5) สถานภาพโสด (ร้อยละ 61.5) การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 52.5) และมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 10,001 – 15,000บาท (ร้อยละ 40.2) จากการวิเคราะห์วิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดตามระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สามารถสรุปได้ว่าผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีระดับความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.85) ด้านราคา สถานที่ และการส่งเสริมการตลาด ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.35 , 3.33 และ 3.29 ตามลำดับ) โดยผลการวิเคราะห์ระดับความเห็นของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม สามารถนำมาเรียงลำดับจากระดับความเห็นด้วยมากที่สุด 10 ประการได้ดังรายละเอียดใน Table 1

Ranked	The Marketing Mix Components	Level of agreement	mean	Standard Deviation
1	Personal selling who kindness	Strongly agree	4.24	0.937
2	Selling the familiar products brand name	Agree	4.14	1.028
3	Selling the high quality products	Agree	4.11	0.876
4	Selling the various products	Agree	4.11	1.006
5	Good location with convenience to buy	Agree	4.05	1.016
6	Mind on the customer satisfaction	Agree	3.93	0.938
7	The cleanness of product packaging	Agree	3.93	1.116
8	Clear price	Agree	3.91	1.201
9	Explaining the product information	Agree	3.88	1.311
10	Selling only the product not expired date	Agree	3.78	1.150

จากตารางที่ 1 แสดงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมตามทัศนคติของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ อธิบายได้ว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ เห็นด้วยในระดับมากที่สุดคือ ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมควรมีอัธยาศัยที่ดีต่อลูกค้า จากรายละเอียดในตารางเห็นได้ว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ในระดับมากที่สุดว่ามีผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม มีระดับความเห็นด้วยว่าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมต้องจำหน่ายสินค้าเฉพาะตราสินค้าที่เป็นที่รู้จักทั่วไป จำหน่ายสินค้าที่ดีมีคุณภาพ จำหน่ายสินค้าให้มีความหลากหลาย มีภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์ที่สะอาด มีการแนะนำและให้ข้อมูลสินค้าที่ชัดเจน และจำหน่ายสินค้าที่มีความสดใหม่ไม่เป็นสินค้าที่หมดอายุ โดยกลุ่มผู้บริโภคมีระดับความเห็นด้วยให้ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมควรตั้งอยู่ในทำเลที่ทำให้ลูกค้าสามารถเดินทางไปมาได้สะดวก อีกหนึ่งประเด็นที่ผู้บริโภคมีความเห็นด้วยในระดับมากคือร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมควรมีการบริการที่สร้างความประทับใจลูกค้าทุกคน

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และการสำรวจด้วยแบบสอบถามกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกผลการศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 คือการศึกษาบริบทร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาระดับความเห็นของผู้บริโภคเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม สรุปได้ว่า

1. ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการพัฒนาศักยภาพทางการแข่งขันของตนเอง เพื่อรักษาสถานะทางการแข่งขันกับร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ด้วยการขยายเวลาการเปิด-ปิดร้านมากขึ้น เพื่อสามารถสร้างความสะดวกสบายแก่ลูกค้า มีการนำเสนอสินค้าที่มีความหลากหลายตรงตามความต้องการของลูกค้าเป็นรายบุคคลมากขึ้น ใช้กลยุทธ์การแบ่งขายสินค้าเพื่อทำให้ราคาขายต่อหน่วยของสินค้าต่ำลง และใช้วิธีการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อแก่ลูกค้าประจำ ซึ่งวิธีการดังกล่าวทำให้ความสามารถในการสร้างกำไรของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมลดลงซึ่งหากใช้กลยุทธ์นี้ต่อไปในอนาคตอาจทำให้ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมไม่สามารถแข่งขันได้ เนื่องจากร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมมีเงินทุนหมุนเวียนน้อย ขาดการลงบัญชีทั้งรายรับ รายจ่าย อาจทำให้ยอดรายรับและรายจ่ายไม่สมดุลกัน และเกิดการขาดทุนได้

2. จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามจากมุมมองของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม พบว่าผู้บริโภคมีความเห็นว่าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมจะมีความสามารถทางการแข่งขันกับร้านค้าปลีกสมัยใหม่ได้ควรขายสินค้าที่มีคุณภาพ เป็นสินค้าที่ใหม่ ไม่หมดอายุ เป็นสินค้าที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป โดยข้อเสนอแนะที่ผู้บริโภคต้องการเพิ่มเติมจากร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมคือ คนขายควรมีอัธยาศัยที่ดีอย่างสม่ำเสมอ พูดจาสุภาพ มีความเต็มใจเสนอขายสินค้า มีการจัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน มีป้ายแสดงราคา สิ่งสำคัญคือควรมีการเปิดร้านเป็นเวลาอย่างสม่ำเสมอทุกวัน

3. ปัญหาจากมุมมองของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมคือ การขาดเงินทุนหมุนเวียนเพื่อซื้อสินค้ามาจำหน่าย ไม่สามารถซื้อสินค้ามาเพื่อรอจำหน่ายได้จำนวนมาก ทำให้สินค้ามีจำหน่ายไม่เพียงพอต่อการขายในบางรายการ และสินค้าบางรายการก็คงเหลือมากเกินไป ดังนั้นผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมควรให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการระบบสินค้าคงคลัง

4. ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่เปิดกิจการมาเป็นเวลานานหลายปี ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุแล้ว จึงขายสินค้าตามความเคยชิน ขาดเทคนิคความรู้ด้านการตลาด การบริหารสินค้าคงคลัง การลงบัญชี ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมจึงควรให้ความสำคัญกับหลักการดังกล่าว เพื่อสามารถบริหารจัดการร้านให้ประสบความสำเร็จต่อไปในอนาคต มีความสามารถทางการแข่งขันกับร้านค้าปลีกสมัยใหม่ได้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อผลการศึกษาจะสามารถสร้างประโยชน์ต่อผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดต่อไป จึงมีแนวทางการสร้างความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดคือ

1. ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมควรสร้างเอกลักษณ์ (จุดขาย) ที่โดดเด่นแก่ร้านของตนเอง เพื่อสร้างความแตกต่างทางการแข่งขัน และเป็นวิธีการสร้างความน่าสนใจแก่ลูกค้าที่เป็นผู้บริโภคยุคใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเอกลักษณ์จากความเป็นล้านนา ไม่จำเป็นต้องกำหนดกลุ่มลูกค้าที่เป็นชาวบ้านหรือคนในชุมชน แต่อาจปรับเปลี่ยนกลุ่มลูกค้าเพิ่มเติมเป็นนักท่องเที่ยว เพื่อนำเสนอขายความเป็นท้องถิ่นสู่สายตานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจำนวนผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงใหม่ ณ เดือนกรกฎาคม 2558 (เบื้องต้น) จำนวน 573,461 คน มีมูลค่ารายได้จากผู้เยี่ยมเยือน 5,505.67 ล้านบาท (กลุ่มสถิติและเศรษฐกิจการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว ข้อมูลเบื้องต้น ปรับปรุงข้อมูล วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2558) ประกอบกับและเพื่อให้ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมได้เตรียมความพร้อมรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

2. ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมควรใช้เทคนิคการจัดวางสินค้าบนชั้นขายสินค้าให้มีความเป็นระเบียบ มีการแยกหมวดหมู่สินค้าอย่างชัดเจน สามารถมองเห็นสินค้าได้ ไม่ใช่การนำสินค้ามากองขาย หรือแขวนขาย ซึ่งทำให้รกสายตา บางครั้งหาสินค้าไม่เจอ และเพื่อทำให้ลูกค้าที่มาเดินซื้อสินค้าเกิดความสบายตา เดินซื้อสนค้าอย่างมีความสุข ไม่พบเจอสินค้าที่มีฝุ่น สกปรก หรือไม่สะอาด และเกิดความประทับใจ

3. ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ควรนำผลการสำรวจด้วยแบบสอบถามจากผู้บริโภค มาประยุกต์ใช้โดยเริ่มจากการมีอัธยาศัยที่ดี ใส่ใจต่อลูกค้า จำหน่ายสินค้าดีมีคุณภาพ มีความหลากหลาย ใช้ภาชนะบรรจุสินค้าที่สะอาด ติดป้ายราคาที่ชัดเจน และจำหน่ายสินค้าที่สดใหม่ ไม่หมดอายุ เพื่อเป็นการตอบสนองให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค และสร้างความประทับใจลูกค้า ให้เกิดการกลับมาซื้อซ้ำ เกิดการบอกต่อ และทำให้สามารถแข่งขันได้ทางการตลาดต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2526. **การวัดและประเมินผลการศึกษา : ทฤษฎีและการประยุกต์.** อักษรเจริญทัศน์, กรุงเทพฯ.

รายงานภาวะเศรษฐกิจการคลังจังหวัดเชียงใหม่ ฉบับเดือน 10/2557

สำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2555 (ข้อมูลพื้นฐาน) จังหวัดเชียงใหม่ **สำนักงานสถิติแห่งชาติ** กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สรุปสถานการณ์พักแรม จำนวนผู้เยี่ยมเยือน และรายได้จากผู้เยี่ยมเยือน เดือนกรกฎาคม 2558 (เบื้องต้น) กลุ่มสถิติและเศรษฐกิจการท่องเที่ยว **กรมการท่องเที่ยว** ข้อมูลเบื้องต้น ปรับปรุงข้อมูล วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2558

อธิวัฒน์ ทรัพย์ไพฑูรย์. 2545. **6 อภิมหาอาณาจักรธุรกิจค้าปลีกค้าส่ง.** พึ่งตน, กรุงเทพฯ

Yamane , T. 1978. **Statistics : An introductory analysis, Singapore** : Times Printers Snd.Bhd.

Yin,R. K. 2003. **Case Study Research: Design and Methods (3rd ed.).** Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.

การวิเคราะห์ภาคการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดต่าง ๆของประเทศไทย

The Provincial Analysis of Thailand's Construction and Real Estate Sector

ธนา สมพรเสริม[1*] และ ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร[1]

Thana Sompornserm[1*] and Saksit Budsayaplakorn[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคที่มีผลต่อภาคการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ในระดับจังหวัด โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาของตัวแปรทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับภาคก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ ในระดับจังหวัดของประเทศไทย ซึ่งคลอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2557 ผ่านแบบจำลอง Pooled Vector Autoregressive Model (Pooled VAR) ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อมั่นทางธุรกิจมีผลต่ออัตราการเจริญเติบโตผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด นอกจากนี้ปริมาณสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ส่งผลกระทบต่อมูลค่าซื้อขายที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในระดับจังหวัด การปรับตัวเชิงโครงสร้างของภาคการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ในระดับจังหวัดใช้เวลา 8 ไตรมาส โดยที่การปรับตัวของอัตราการเจริญเติบโตผลิตภัณฑ์มวลรวมในระดับจังหวัด มีการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพได้เร็ว และมีการปรับตัวอย่างมากในช่วง 4 ไตรมาสแรก งานวิจัยนี้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า ภาครัฐควรใช้นโยบายทางเศรษฐกิจผ่านการสร้างความเชื่อมั่นทางธุรกิจ และการใช้นโยบายทางด้านสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งสามารถกระตุ้นการขยายตัวของภาคอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่ระดับจังหวัด

ABSTRACT

Research on provincial construction and real estate sector in Thailand aims to analyze the structural relationships among several macroeconomic variables affecting construction and real estate sector at the provincial levels during 2010-2014 by applying the Pooled Vector Autoregressive Model (Pooled VAR). The results indicate that the business confidence has a significant impact on the economic growth in the province. Moreover, the commercial bank mortgage loans significantly affect the value of land and construction. The structural adjustment normally takes eight quarters, while the growth of gross provincial product rapidly adjust to the equilibrium with four quarters. Our policy recommendation is that government should adopt economic policies that are able to create business confidence because they will lead to positive impact on real estate sector in the provincial level. In addition, adopting expansionary policy relating to the mortgage loans will also have an impact on provincial real estate.

Key Words: Construction , Real Estate

* Corresponding author; e-mail address: saksitb@yahoo.com, thana.s@gmail.com

[1]ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1]Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

ภาคก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์เป็นภาคเศรษฐกิจภาคหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการเจริญเติบโตของประเทศไทย เป็นภาคที่มีการสร้างผลผลิต รายได้ และการจ้างงานจำนวนมาก เนื่องด้วยภาคก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์มีสัดส่วนรวมกันที่ค่อนข้างใหญ่ คิดเป็นสัดส่วนโดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 6 ของ GDP นอกจากนี้ยังเป็นภาคที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เป็นภาคที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าและบริการอีกทั้งยังมีความซับซ้อนทั้งด้านโครงสร้างและลักษณะของสินค้า ประกอบกับมีความเชื่อมโยงกับธุรกิจและอุตสาหกรรมต่อเนื่องทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน จากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในเอเชียในปี พ.ศ. 2540 และ hamburger crisis ในปี พ.ศ. 2551 แสดงให้เห็นว่าภาคก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์เป็นภาคทีมีความเปราะบางสูง จึงเป็นภาคเศรษฐกิจที่ผู้วางแผนนโยบายมักจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ดังนั้นงานวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของตัวแปรทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ระดับจังหวัด เพื่อให้ภาครัฐสามารถเข้าใจและใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกำหนดนโยบายในการสร้างเสถียรภาพให้กับภาคเศรษฐกิจอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในการตัดสินใจลงทุนและปรับกลยุทธ์การแข่งขันในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ต่อไป

วิธีการศึกษา

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้มุ่งเน้นถึงการศึกษาในประเทศไทย โดยศึกษาในระดับจังหวัด จำนวน 77 จังหวัด โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ รายไตรมาส จำนวน 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ถึง ปี พ.ศ. 2557 แหล่งที่มาของข้อมูลประกอบด้วย ธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงการคลัง สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า กรมเศรษฐกิจพาณิชย์ สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย กรมโยธาธิการและผัง เป็นต้น

แบบจำลองภาคการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์

งานวิจัยนี้ได้พัฒนาแบบจำลอง Dynamic Stochastic General Equilibrium with search and matching machanism (DSGE Model with Search) for Construction and Real Estate Sectors โดยที่แบบจำลองดังกล่าวจะมุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของทางเลือกต่างๆของคนในระบบเศรษฐกิจทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทำให้แบบจำลองดังกล่าวมีความเหมาะสมต่อการนำมาประยุกต์ใช้อธิบายกลไกระดับอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับกลไกในระดับธุรกิจ แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาสร้างจากโครงสร้างด้านอุปสงค์และอุปทาน ซึ่งการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดผลลัพท์ที่เกิดขึ้น ในกรณีที่ไม่มีปัจจัยภายนอกรบกวน ระบบเศรษฐกิจที่กำลังศึกษาจะปรับตัวอย่างสมบูรณ์ตามแนวทางที่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า แบบจำลองของภาคการก่อสร้างและอังหาริมทรัพย์ ประกอบด้วยกลุ่มของตัวแทนจากภาคส่วนต่างๆในระบบเศรษฐกิจ คือ ภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ และรัฐบาล ตัวแทนของภาคส่วนต่างๆทำการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ในแนวทางที่ก่อให้เกิดความเหมาะสมต่อเป้าหมายของตนมากที่สุด ในกรณีที่ครัวเรือนตัดสินใจขายอสังหาริมทรัพย์หรือตัดสินใจให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ของตน ในแบบจำลองนี้กำหนดให้ครัวเรือนดังกล่าวทำหน้าที่เสมือนธุรกิจในรูปแบบของกิจการเจ้าของคนเดียว ทำให้ตลาดอสังหาริมทรัพย์ในท้องถิ่นมีลักษณะคล้ายกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์ กำหนดให้ อสังหาริมทรัพย์มีลักษณะแตกต่างกัน ผู้ซื้อและผู้ขายรับรู้

ข้อมูลเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์อย่างสมบูรณ์ สามารถรับรู้ข้อมูลการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆทั้ง Web-board และ online) แม้กระนั้นการตัดสินใจดังกล่าวเผชิญกับต้นทุนด้านการค้นหา Time-consuming search and matching ในลักษณะเดียวกับแบบจำลองของ A. Head, H. Lloyd-Ellis, and S. Hongfei (2014) ซึ่งผลของแบบจำลองดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิด Autocorrelation ในราคาอสังหาริมทรัพย์ ซึ่ง A. Head, H. Lloyd-Ellis, and S. Hongfei (2014) สรุปว่า การเกิด Autocorrelation ในราคาอสังหาริมทรัพย์นี้ทำให้ผลลัพท์ของแบบจำลอง ไม่สอดคล้องกับแบบจำลอง Asset-pricing approach Glaeser et al. (2011, p. 29) ศึกษา Short-run dynamics ของภาคอสังหาริมทรัพย์เมื่อตัวแปรของภาคการก่อสร้างถูกกำหนดให้เป็นปัจจัยภายในระบบในแบบจำลองที่ราคาอสังหาริมทรัพย์ตอบสนองต่ออุปทานของอสังหาริมทรัพย์ในท้องถิ่น โดยพบว่า ระดับรายได้ของเมืองและความเต็มใจจ่ายซื้อสามารถทำให้เกิดการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวได้ Krainer (2001, 2008) และนักวิจัยอื่นๆจำนวนมาก อาทิ Wheaton (1990) และ Albrecht at al. (2007) ใช้แบบจำลองในการหา steady-state equilibrium ภายใต้ข้อสมมติว่าจำนวน aggregate housing stock คงที่ โดยพบว่า พฤติกรรม search and matchingเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งต่อราคาและมูลค่าการซื้อขายในตลาดอสังหาริมทรัพย์ ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระหว่างราคาอสังหาริมทรัพย์กับยอดขายอสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับมีการค้นพบความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกันระหว่างราคาและยอดขายกับระยะเวลาเฉลี่ยที่ใช้ในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ Diaz and Jerez (2013) ใช้แบบจำลอง Competitive search model เพื่ออธิบายความผันผวนของราคาที่อยู่อาศัย ซึ่งพบว่าการเปลี่ยนแปลงของค่าความหนาแน่นของตลาดอสังหาริมทรัพย์เป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญต่อความผันผวนของราคาอสังหาริมทรัพย์ อีกทั้งผลการศึกษาดังกล่าวมีหลักฐานยืนยันจากงานวิจัยของ Caplin and Leahy (2011) ซึ่งได้ข้อสรุปว่าจำนวนอสังหาริมทรัพย์ส่งผลกระทบทางลบอย่างมีนัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงราคาอสังหาริมทรัพย์

แบบจำลอง DSGE Model with Search ที่ใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับแบบจำลองของ Davis and Heathcote (2005), Glaeser et al. (2011), Diaz and Jerez (2013) และ A. Head, H. Lloyd-Ellis, and S. Hongfei (2014) ซึ่งยอมให้เกิดพลวัติของการส่งผ่านระหว่างราคาและการก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ใหม่ ซึ่งหมายความว่า ไม่มีการกำหนดข้อสมมติว่าจำนวน Aggregate housing stock คงที่ เหมือนแบบจำลองของ Wheaton (1990), Krainer (2001, 2008), Albrecht at al. 2007, and Caplin and Leahy (2011) ถึงแม้ว่าแบบจำลองของ Davis and Heathcote (2005) จะยอมให้เกิดพลวัติของการส่งผ่าน (transitional dynamics) ในตลาดอสังหาริมทรัพย์แต่แบบจำลองดังกล่าว ไม่ได้คำนึงผลของพฤติกรรม search and matching ในลักษณะเดียวกับแบบจำลองของ Head, H. Lloyd-Ellis, and S. Hongfei (2014) หากทำการเปรียบเทียบกับแบบจำลองของ Glaeser et al. (2011) และ Diaz and Jerez (2013) ถึงแม้ว่าแบบจำลองเหล่านี้จะมีการคำนึงผลของพฤติกรรม search and matching แต่แบบจำลองเหล่านี้ ไม่ได้คำนึงถึงผลของการนำบ้านมือสองกลับมาขายซ้ำในตลาด ทำให้แบบจำลองเหล่านี้ไม่สามารถอธิบายผลของความสัมพันธ์ของกลไกการปรับตัวของระดับราคาอสังหาริมทรัพย์ที่ต่อเนื่องข้ามช่วงเวลาได้ แบบจำลองในงานวิจัยนี้ยอมให้เกิดการหมุนเวียนของที่อยู่อาศัยเก่าที่มีอยู่ในระบบ ซึ่งเป็นการจำลองสถาณการณ์ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมากกว่าแบบจำลองที่ใช้ในอดีต ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า ผลกระทบจากภายนอกในระดับท้องถิ่นส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจที่เหลือในพื้นที่อื่นๆน้อยมากทำให้ไม่จำเป็นต้องพิจารณาผลกระทบดังกล่าว ในส่วนของการตั้งข้อสมมติว่าตลาด

อสังหาริมทรัพย์ในท้องถิ่นมีลักษณะคล้ายตลาดแข่งขันสมบูรณ์นั้นไม่ส่งผลกระทบต่อการวิเคราะห์เชิงประจักษ์มากนัก เนื่องจากปัจจุบันมีผู้ประกอบการรายย่อยเกิดขึ้นจำนวนมากและอัตราการขยายตัวของประชากรมีในทุกจังหวัด นอกจากนี้คำจำกัดความของบริการด้านอสังหาริมทรัพย์ ยังรวมถึงธุรกิจประเภทนายหน้า ที่มีจำนวนมากอีกด้วย ทำให้ขอบเขตการวิเคราะห์มีลักษณะคล้ายคลึงกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์ แม้กระนั้นอาจมีระดับความแตกต่างจากตลาดแข่งขันสมบูรณ์บ้างในจังหวัดขนาดเล็กแต่ ในภาพรวมนั้นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

แบบจำลองเชิงประจักษ์ที่ใช้ในภาคการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์

การประมาณการแบบจำลองนี้สามารถทำได้โดยใช้ Pooled VAR model:

$$BX_{ct} = \sum_{t=1}^{T} A_t X_{Ct-t} + F_c + \varepsilon_{ct},$$

เมื่อ $\varepsilon_{ct} = \left[\varepsilon_{ct}^{Y}, \varepsilon_{ct}^{P}, \varepsilon_{ct}^{S}, \varepsilon_{ct}^{H}, \varepsilon_{ct}^{N}\right]$ แสดงถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยของประชากร (The growth rate of income per capita: Y_{ct}) อัตราการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาเฉลี่ยของบ้าน (The growth rate of House prices: P_{ct}) อัตราการขยายตัวของยอดขายของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนกับกระทรวงพาณิชย์ (Sales growth: g^{s}_{ct}) อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนที่อยู่อาศัย (The growth rate of the stock of houses: g^{H}_{ct}) อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร (Population growth: g^{N}_{ct}) ซึ่ง B และ A_i เป็นเมตริกของค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลองเชิงโครงสร้าง (Structural model) F_c คือ เวคเตอร์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจทั้งในระดับมหภาคและระดับท้องถิ่นเป็นเวคเตอร์ของผลกระทบเชิงโครงสร้างของภาคอสังหาริมทรัพย์ในการประมาณค่าเราใช้ Cholesky decomposition โดยเรียงลำดับตัวแปรตามที่ระบุไว้ในเวคเตอร์ของผลกระทบเชิงโครงสร้าง หมายความว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยของประชากรเป็นปัจจัยที่ไม่ได้ถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นๆในแบบจำลองอัตราการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาเฉลี่ยของบ้าน ขึ้นอยู่กับอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยของประชากร ซึ่งการจัดเรียงลำดับนี้สอดคล้องกับแบบจำลองทางทฤษฎีที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงในราคาไม่ส่งผลต่อรายได้เฉลี่ยของประชากรแต่สามารถกระทบต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจอื่นๆที่ศึกษา

การศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคที่มีผลต่อมูลค่าของผลผลิตของภาคการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดต่างๆของประเทศไทยใช้ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 ตัวแปร ประกอบด้วย อัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ($GGPP_t$) หน่วย:ร้อยละ มูลค่าการซื้อขายที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดต่างๆ ($VLCP_t$) หน่วย: ล้านบาท สินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดต่างๆ ($RELOANP_t$) หน่วย: ล้านบาท จำนวนใบอนุญาตก่อสร้างทั้งในแนวราบและแนวสูงในจังหวัดต่างๆ ($LICP_t$) หน่วย:พันตารางเมตร ดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจ ($CONF_t$) และ จำนวนประชากร ($POPP_t$) หน่วย: ล้านคน โดยใช้ข้อมูลทั้งสิ้น 77 จังหวัด ตั้งแต่ ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2553 จนถึง ไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2557 รวมทั้งสิ้น 5 ปี หรือ 20 ไตรมาส โดยการวิเคราะห์ข้อมูล Pooled/Panel data จะต้องทำการทดสอบความมีเสถียรภาพของข้อมูลโดยใช้ตัวแบบการทดสอบข้อมูลที่เรียกว่า Levin, Lin & Chu t – test.

ผลการศึกษาและวิเคราะห์

จากการศึกษาข้อมูลด้านจำนวนที่อยู่อาศัยของประเทศไทย พบว่า ในปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 2.77 ต่อปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ถึง ปี พ.ศ. 2557 โดยที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนที่อยู่อาศัยมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27 ของที่อยู่อาศัยทั้งหมดในประเทศไทย ในขณะที่ภาค

ตะวันออกเป็นภาคที่มีจำนวนที่อยู่อาศัยน้อยที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.54 ของที่อยู่อาศัยทั้งหมดในประเทศไทย อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงอัตราการเติบโตของที่อยู่อาศัยของภาคต่างๆ พบว่า ถึงแม้จำนวนที่อยู่อาศัยในภาคตะวันออกจะมีสัดส่วนที่ต่ำที่สุดแต่มีอัตราการเติบโตของที่อยู่อาศัยที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ เมื่อพิจารณาจำนวนการออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารเพื่ออยู่อาศัยอาคารสูงในกรุงเทพฯและปริมณฑลโดยในปี พ.ศ. 2557 มีการออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารเพื่ออยู่อาศัยอาคารสูงในกรุงเทพฯและปริมณฑลมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยที่อัตราร้อยละ 0.12 ต่อปี ซึ่งตรงกันข้ามกับการออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารเพื่ออยู่อาศัยอาคารแนวราบที่มีแนวโน้มที่ลดลง หากพิจารณาในเขตปริมณฑล พบว่า จังหวัดสมุทรปราการมีการออกใบอนุญาตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 16.86 รองลงมาคือ จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรสาคร ตามลำดับ

ในปี พ.ศ. 2557 มีการออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารเพื่ออยู่อาศัยอาคารสูงในภาคกลางมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 37.50 ต่อปี ซึ่งมีอัตราการเพิ่มขึ้นมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ และเมื่อจำแนกเป็นจังหวัดต่างๆ ในภาคกลาง พบว่า จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการออกใบอนุญาตก่อสร้างมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.73 ของจำนวนการออกใบอนุญาตก่อสร้างในเขตภาคกลาง รองลงมาคือ จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มการออกใบอนุญาตตั้งแต่ปี 2553-2557 พบว่า จังหวัดเพชรบุรีมีอัตราการเพิ่มขึ้นของการออกใบอนุญาตมากที่สุด คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 437 ต่อปี ภาคตะวันออกมีแนวโน้มการออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารเพื่ออยู่อาศัยอาคารสูงที่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยที่ร้อยละ 24.28 ต่อปี และเมื่อจำแนกเป็นจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออก พบว่า การออกใบอนุญาตก่อสร้างที่อยู่อาศัยอาคารสูงส่วนใหญ่ยังคงกระจุกตัวอยู่ที่จังหวัดชลบุรี คิดเป็นร้อยละ 91.89 ของจำนวนการออกใบอนุญาตในเขตตะวันออก จังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดอันเกิดจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวในภาคตะวันออก คือ จังหวัด ชลบุรี จันทบุรี และระยอง ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มการออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารเพื่ออยู่อาศัยลดลงในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.66 จังหวัดนครราชสีมา มีการออกใบอนุญาตก่อสร้างมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 54.05 รองลงมาคือ จังหวัดขอนแก่น อุบลราชธานี และ มหาสารคาม ตามลำดับ การออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารเพื่ออยู่อาศัยในภาคใต้มีแนวโน้มที่ลดลงเฉลี่ยที่ร้อยละ 3.04 ต่อปี จังหวัดที่มีอัตราการออกใบอนุญาตที่ลดลงมาก เช่น จังหวัดนครศรีธรรมราช มีอัตราการลงลงถึงร้อยละ 18.75 แม้กระนั้นการออกใบอนุญาตก่อสร้างที่อยู่อาศัยแนวราบส่วนใหญ่ยังคงมีการกระจุกตัวอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต รองลงมาคือ จังหวัดสงขลา สุราษฎร์ธานี และกระบี่ ตามลำดับ จังหวัดที่มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของการออกใบอนุญาตก่อสร้างมากที่สุด ได้แก่จังหวัดกระบี่โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 37.50ต่อปี

จากข้อมูลมูลค่าสินเชื่อธุรกิจอสังหาริมทรัพย์คงค้างของผู้ประกอบการที่จำแนกตามประเภทสินเชื่อ พบว่า สินเชื่อส่วนใหญ่ของผู้ประกอบการพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในปี พ.ศ. 2557 มีปริมาณสินเชื่อคงค้างอยู่ที่ 792,886 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 91.06 ของสินเชื่อคงค้างทั้งหมด โดยมีการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 9.59 ต่อปี รองลงมาคือ สินเชื่อรับเหมาก่อสร้าง ซึ่งเป็นการรับเหมาก่อสร้าง ทั้งบ้านเพื่ออยู่อาศัย อาคารชุดพักอาศัย ตึกแถว อาร์ทเม้นท์ อาคารสำนักงาน ศูนย์การค้าและโรงแรม โดยในปี พ.ศ. 2557 มีปริมาณสินเชื่อรับเหมาก่อสร้างประมาณ 62,911 ล้านบาท โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.22 ของสินเชื่อคงค้างทั้งหมด และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 - 2557 อยู่ที่ร้อยละ 25.26 ต่อปี ซึ่งมีอัตราการเติบโตที่ค่อนข้างสูง

จากข้อมูลศูนย์ข้อมูลสังหาริมทรัพย์ พบว่า ในปี พ.ศ. 2557 มูลค่าการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยในกรุงเทพและปริมณฑลอีก 5 จังหวัดประกอบด้วย จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครปฐม มีมูลค่าทั้งสิ้นจำนวน 484,735 ล้านบาท ซึ่งการโอนกรรมสิทธิ์ส่วนใหญ่ยังคงกระจุกตัวอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครมีมูลค่าการโอนกรรมสิทธิ์ทั้งสิ้น 340,070 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 70.16 รองลงมาคือจังหวัดจังหวัดนนทบุรี สมุทรปราการ และ ปทุมธานี ตามลำดับ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงอัตราการเติบโตของของการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยแล้ว พบว่า โดยเฉลี่ย กรุงเทพและปริมณฑลมีการเติบโตของมูลค่าการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย ที่ร้อยละ 3.46 ต่อปี โดยจังหวัดที่มีอัตราการเติบโตมากที่สุดคือ จังหวัดนครปฐมมีอัตราการเติบโตถึงร้อยละ 13.61 ต่อปี รองลงมาคือ จังหวัดสมุทรปราการ และปทุมธานี ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม จังหวัดกรุงเทพมหานครมีอัตราการเติบโตที่ต่ำที่สุด โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยประมาณ 2.20 ต่อปี ในส่วนของภาพรวมดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจได้ปรับตัวตามแนวโน้มในทิศทางลดลงในช่วงปี พ.ศ. 2542 -2551 จากนั้นปรับตัวในทิศทางที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ภาพรวมของอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดได้เติบโตในอัตราที่ลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา ทั้งนี้จำนวนประชากรในทุกภาคของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ

Table 1 Stationary test

Variables	t - test	P-value	Results	Variables	t - test	P-value	Results
GGPP	-3.64767	0.0001	I(0)	CONF	-16.0363	0.0000	I(0)
POPP	-5.23500	0.0000	I(0)	RELOANP	-3.29578	0.0005	I(0)
LICP	-7.39622	0.0000	I(1)	VLCP	-2.61649	0.0044	I(0)

Remark: Maximum lags = 4, Optimum lags based on AIC

Table 2 VAR Lag Selection

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
8	-21372.04	615.3415*	6.66e+14*	51.15949*	52.80537*	51.79005*

* indicates lag order selected by the criterion

Table 2 แสดงผลการทดสอบ Optimum lag ภายใต้แบบจำลอง Pooled VAR(P) พบว่า ค่าความล่าในการปรับตัวของแบบจำลองเชิงโครงสร้างภาคการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ในข้อมูลระดับจังหวัด ที่เหมาะสมคือ 8 ไตรมาส เพื่อให้สะดวกต่อการตีความ จะทำการวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภายนอกในตัวแปรเชิงโครงสร้างที่สำคัญต่างๆผ่าน ฟังก์ชั่นการกระตุ้นและการตอบสนองตาม Figure 1-6 ดังนี้

Figure 1 Response of VLCP, and RELOANP to the shock in the gross provincial product

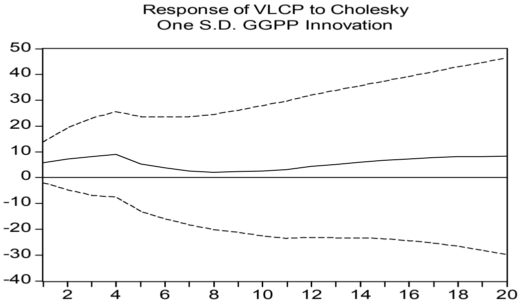

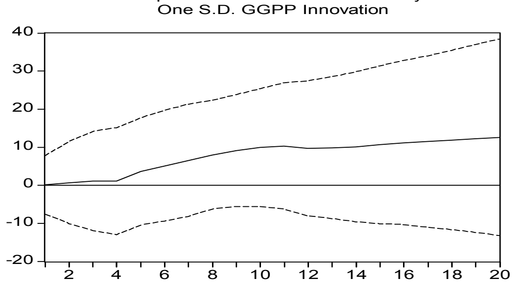

Figure 2 Response of POPP and RELOANP to the shock in the value of land and construction

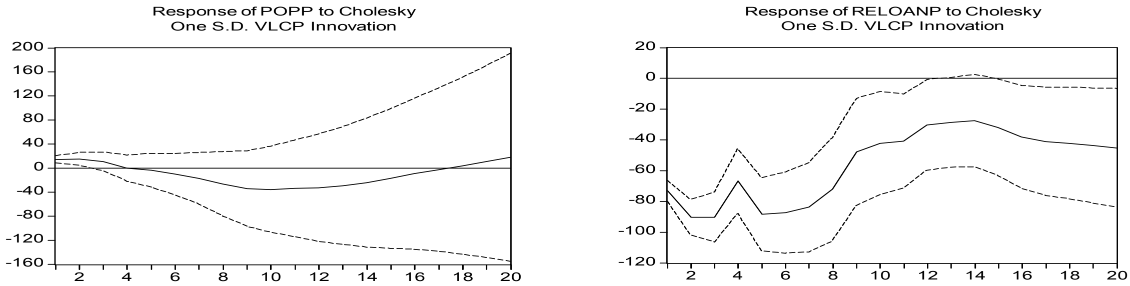

Figure 3 Response of GGPP and VLCP to the shock in the commercial bank loan

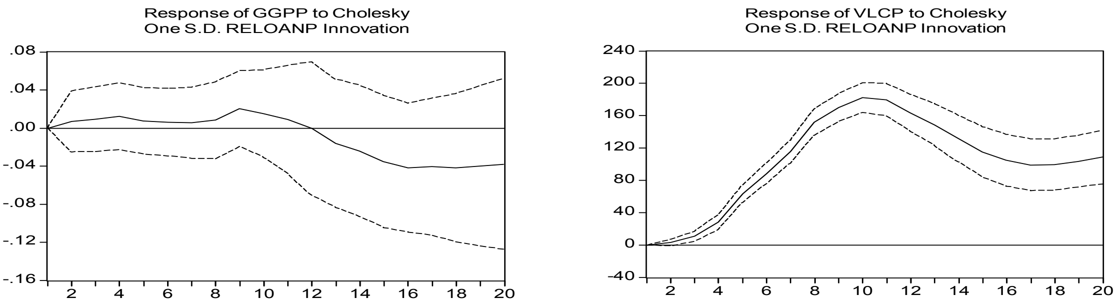

Figure 4 Response of GGPP, VLCP, and RELOANP to the shock in the construction license

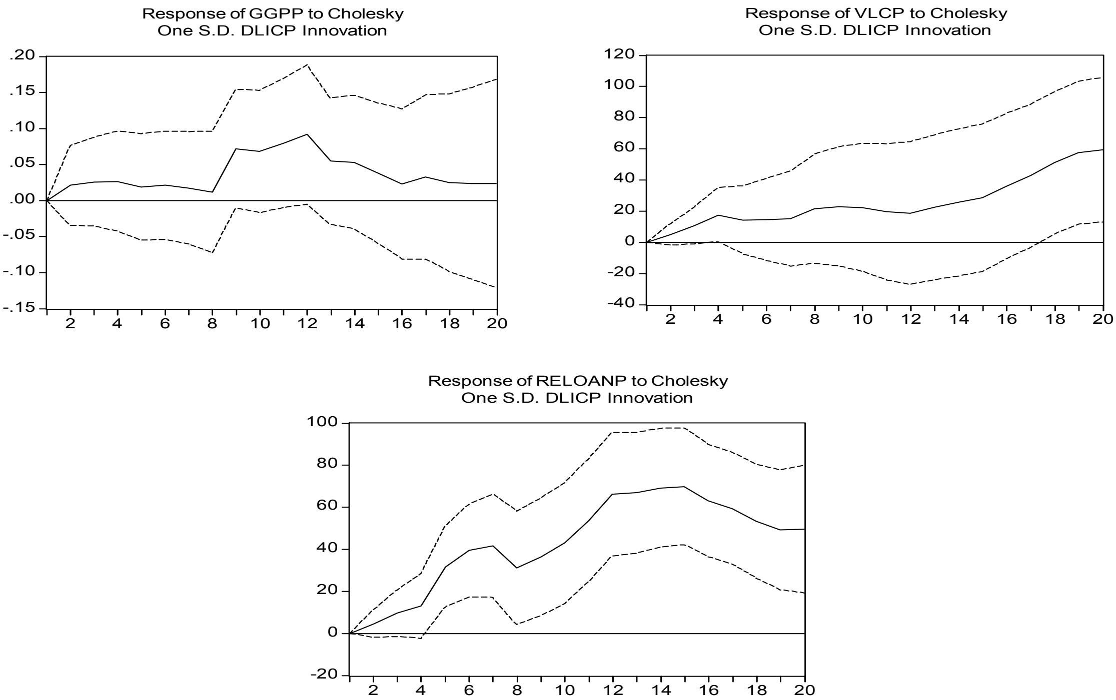

Figure 5 Response of GGPP and RELOANP to the shock in business confidence index

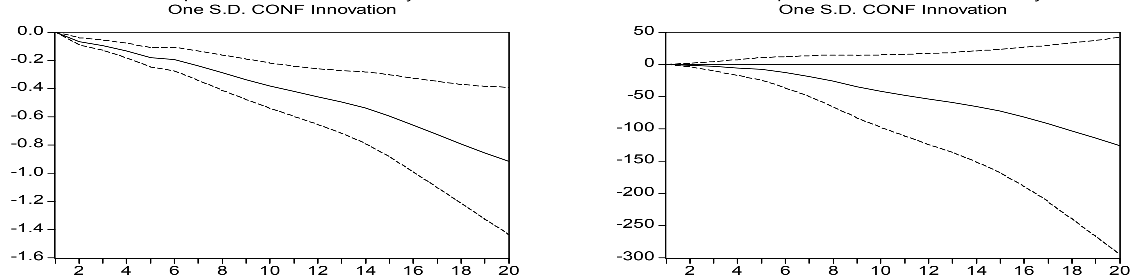

Figure 6 Response of GGPP and RELOANP to the shock in population

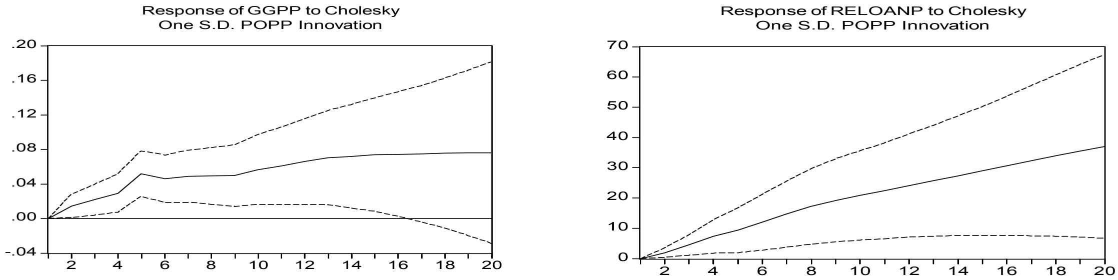

Table 3 Granger Causality Tests

variable	excluded	Chi-sq	prob	variable	excluded	Chi-sq	prob
GGPP	VLCP	12.5053	0.1300	DLICP	GGPP	2.2145	0.9737
	RELOANP	9.5847	0.2954		VLCP*	19.2267	0.0137
	DLICP	6.1217	0.6336		RELOANP*	22.8447	0.0036
	CONF*	38.4040	0.0000		CONF	2.16362	0.9756
	POPP*	53.5481	0.0000		POPP*	14.1205	0.0787
VLCP	GGPP	9.3516	0.3135	CONF	GGPP*	19.4505	0.0126
	RELOANP*	499.0400	0.0000		VLCP	3.3221	0.9125
	DLICP	12.1944	0.1427		RELOANP	12.0257	0.1501
	CONF	6.2650	0.6176		DLICP	0.9252	0.9987
	POPP	13.2202	0.1045		POPP	1.4692	0.9932
RELOANP	GGPP	15.08412	0.0575	POPP	GGPP	1.3600	0.9948
	VLCP*	731.9826	0.0000		VLCP*	38.6138	0.0000
	DLICP*	41.00175	0.0000		RELOANP*	183.5492	0.0000
	CONF	3.462089	0.9021		DLICP	12.0168	0.1505
	POPP	7.748459	0.4584		CONF*	48.7297	0.0000

Table 3 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรเชิงโครงสร้าง ผลการทดสอบ ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 90 ภายใต้ สมมติฐานหลัก คือ ตัวแปรต่างๆที่ศึกษาไม่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างกัน และ สมมติฐานทางเลือก คือ ตัวแปรต่างๆที่ศึกษามีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างกัน โดยพบว่า ดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลแบบสองทิศทางกับอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (CONF ↔ GGPP) และดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจส่งผลผ่านจำนวนประชากรไปยังอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ปริมาณสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์และจำนวนใบอนุญาตก่อสร้าง ตามลำดับ (CONF ⟶ POPP ⟶ GGPP ⟶ RELOANP ⟶ DLICP) ในขณะที่ ปริมาณสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลแบบสองทิศทางกับมูลค่าการซื้อขายที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง (RELOANP ↔ VLCP) อีกทั้งมูลค่าการซื้อขายที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อจำนวนประชากรในระดับจังหวัด (VLCP ⟶ DLICP⟶ RELOANP ⟶ POPP และ VLCP ⟶ POPP) ซึ่งสามารถสรุปได้ตาม Figure 7

Figure 7 The structural relations among variables

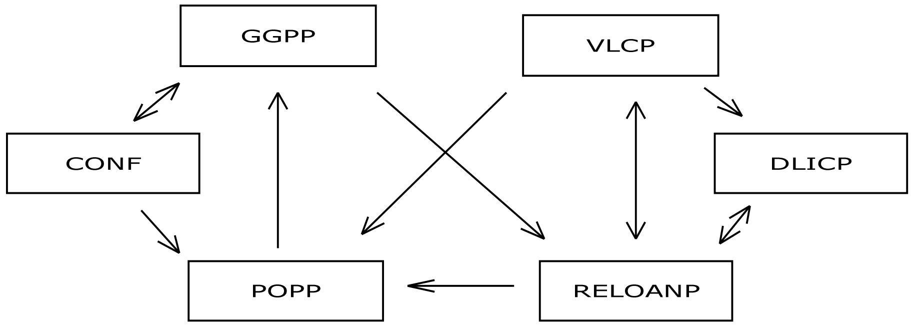

สรุป

แบบจำลองเชิงโครงสร้างของตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคกับมูลค่าของผลผลิตของภาคการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ในระดับจังหวัด แสดงค่า optimum lags ในการปรับตัวที่ 8 ไตรมาส ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรเชิงโครงสร้างในระดับจังหวัดพบว่า ดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลแบบสองทิศทางกับอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด โดยที่ดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจส่งผลผ่านจำนวนประชากรไปยังอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ปริมาณสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์และจำนวนใบอนุญาตก่อสร้างตามลำดับ ในขณะที่ปริมาณสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลแบบสองทิศทางกับมูลค่าการซื้อขายที่ดินและสิ่งปลูกสร้างและมูลค่าการซื้อขายที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อจำนวนประชากรในระดับจังหวัด นอกจากนี้การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงภายนอกอันเนื่องมาจากอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด พบว่า การตอบสนองของอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อ shock ของตัวมันเองเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง 4 ไตรมาสแรก จากนั้นจะค่อยๆปรับตัวอย่างช้าๆเข้าสู่ดุลยภาพ การตอบสนองของมูลค่าการซื้อขายที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดต่างๆ และ การตอบสนองของการออกใบอนุญาตก่อสร้างจาก shock ในอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงแรกแล้วจึงปรับตัวลดลงอย่างช้าๆ กล่าวคือ การตอบสนองของมูลค่าการซื้อขายที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดต่างๆจะปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพในระยะเวลาเร็วกว่าการตอบสนองของการออกใบอนุญาตก่อสร้าง จากข้อสรุปที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนกำหนดนโยบายในการสร้างเสถียรภาพให้กับภาคเศรษฐกิจว่า รัฐบาลสามารถกระตุ้นอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ผ่านภาคอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างได้ โดยการสร้างความเชื่อมั่นทางธุรกิจ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงปริมาณสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ จะส่งผลต่อมูลค่าการซื้อขายที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในระดับจังหวัด อันจะส่งผลกระทบต่อการขยายตัวของอุปสงค์ของภาคครัวเรือนและอุปทานในธุรกิจก่อสร้างในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

Argia M. Sbordone, Andrea Tambalotti, Krishna Rao, and Kieran Walsh. 2010. “Policy Analysis Using DSGE Models: An Introduction” **FRBNY Economic Policy Review** October 2010: 23-43

Albrecht, James, Axel Anderson, Eric Smith, and Susan Vroman. 2007. “Opportunistic Matching in the Housing Market.” **International Economic Review** 48 (2): 641–64

Caplin, Andrew, and John Leahy. 2011. “Trading Frictions and House Price Dynamics.” **Journal of Money, Credit, and Banking** 43 (s2): 283–303.

Davis, Morris A., and Jonathan Heathcote. 2005. “Housing and the Business Cycle.” **International Economic Review** 46 (3): 751–84.

Díaz, Antonia, and Belén Jerez. 2013. “House Prices, Sales, and Time on the Market: A Search Theoretic Framework.” **International Economic Review** 54 (3): 837–72.

Glaeser, Edward L., Joseph Gyourko, Eduardo Morales, and Charles G. Nathanson. 2011. “Housing Dynamics.” http://ideas.repec.org/p/red/sed011/307.html.

Head, Allen, Huw Lloyd-Ellis, and Hongfei Sun. 2014. “Search, Liquidity, and the Dynamics of House Prices and Construction” **American Economic Review**. 104(4), 1172-1210

Krainer, John. 2001. “A Theory of Liquidity in Residential Real Estate Markets.” **Journal of Urban Economics** 49 (1): 32–53.

Krainer, John. 2008. “Falling House Prices and Rising Time on the Market.” **FRBSF Economic Letter** 2008-11.

Teo Nicolais. 2014. How to Use Real Estate Trends To Predict the Next Housing Bubble. http://www.dce.harvard.edu/professional/blog/how-use-real-estate-trends-predict-next-housing-bubble.

Wheaton, William C. 1990. “Vacancy, Search, and Prices in a Housing Market Matching Model.” **Journal of Political Economy** 98 (6): 1270–9

ปัจจัยเสี่ยงในกระบวนการปฏิบัติงานปรับปรุงสินทรัพย์รอการขาย: กรณีศึกษาบริษัทบริหารสินทรัพย์

Risk Factors in the Operational Process for Renovates Property Foreclosed: A Case Study for an Asset Management Company

พลจิตต์ ดีเหมาะ[1*] **ดั้นดุสิต โปราณานนท์**[1] และ พาสิทธิ์ หล่อธีรพงศ์[1]

Ponjit Deemor[1*], **Dundusid Porananond**[1] and Pasit Lorterapong[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นกรณีศึกษา เกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยง ในกระบวนการปฏิบัติงานปรับปรุงสินทรัพย์รอการขาย ในบริษัท บริหารสินทรัพย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยง และโอกาสที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งความรุนแรงของผลกระทบ เพื่อจัดลำดับความสำคัญและเสนอแนะแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาจากปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ขอบเขตของงานวิจัยทำการวิเคราะห์ความเสี่ยงในกระบวนการปฏิบัติงานปรับปรุงสินทรัพย์ 7 ขั้นตอน ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงพบว่า ปัจจัยเสี่ยงที่มีความสำคัญมากเป็นอันดับแรกคือต้นทุนของสินทรัพย์ที่เลือกมาปรับปรุงสูงเกินไป ซึ่งสามารถตอบ สนองความเสี่ยงได้ด้วยการจัดให้ฝ่ายการตลาด เข้าช่วยทำการวิเคราะห์ต้นทุนก่อนการคัดเลือกและจัดอบรมความรู้ในการวิเคราะห์ต้นทุนให้กับบุคลากรในฝ่ายงาน ปัจจัยสำคัญอันดับที่สองคือ การขาดแคลนผู้รับจ้างในการทำงาน สามารถตอบสนองความเสี่ยงโดยการจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้รับจ้างเข้ามาลงทะเบียนเพิ่มขึ้นและอันดับที่สาม คือ ราคากลางไม่มีการปรับปรุง สามารถตอบสนองความเสี่ยงได้โดยการจัดตั้งกรรมการกำหนดราคากลางจากหลายฝ่ายงานที่มีความเชี่ยวชาญ

ABSTRACT

This is the study for risk factors in the operational process for renovate property foreclosed in asset management company. The objective of this study is to identify risk factors, their probability and level of impact in order to prioritize those risk factors and propose the response actions for high priority risk. The scope of study includes 7 operational process steps. The result of study showed highest priority risk in the factor of high original asset cost which can be control by having marketing staffs involve in cost analysis in asset selection process and train the other staff in method of cost study. The second priority risk is limited number of construction company participate in project bidding which can be improved by communication and public advertisement. And, the third priority risk is inaccuracy of standard estimate cost which must be improved by forming the committee to revise and update standard cost.

Key Words: renovation project, risk factor, asset management.

* Corresponding author; e-mail address: palajit2525@gmail.com

[1] บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการ และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

[1] Graduate School of Management and Innovation, King Mongkut's University of Technology Thonburi

บทนำ

บริษัทบริหารสินทรัพย์ในกรณีศึกษาเป็นบริษัทที่จัดตั้งขึ้นตามแผนฟื้นฟูระบบสถาบันการเงิน ของกระทรวง การคลัง ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ.2541 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อบริหารจัดการสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของธนาคาร โดยได้จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยให้ประกอบกิจการเป็นบริษัทบริหารสินทรัพย์ ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์กรของรัฐที่มีบทบาทในการบริหารจัดการสินทรัพย์ด้อยคุณภาพในระบบสถาบันการเงิน สินทรัพย์ในส่วนที่เป็น NPA ซึ่งมีทั้งคอนโดมิเนียม ทาวน์เฮาส์ บ้านเดี่ยวและอาคารพาณิชย์ ที่มีสภาพที่ค่อนข้างจะทรุดโทรมมีผลทำให้การจำหน่ายสินทรัพย์ดังกล่าวเป็นไปได้ยาก จึงมีนโยบายในการพัฒนาสินทรัพย์รอการขายให้มีศักยภาพ และเป็นสินค้าที่ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น โดยได้ทำการปรับปรุงสินทรัพย์ที่มีอยู่ให้ดูทันสมัย โดดเด่น เหมาะสมกับแต่ละทำเลที่ตั้ง มุ่งเน้นคุณภาพและความต้องการของลูกค้า โดยการปรับปรุงสินทรัพย์ดังกล่าวจะอยู่ในสายงาน NPA ซึ่งจะประกอบไปด้วยฝ่ายงานที่ดำเนินการปรับปรุงสินทรัพย์รอการขาย จำนวน 6 ฝ่ายงาน มีบุคลากรในการดำเนินงานประมาณ 150 คน แต่เนื่องจากเป็นองค์กรของรัฐจึงมีกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการหลายประการที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานขึ้น โดยกระบวนการปรับปรุงสินทรัพย์นั้นจะแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนมีหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงทั้งมากและน้อย รวมถึงสินทรัพย์ที่มีมากแต่บุคลากรที่มีอยู่เฉพาะด้านไม่เพียงพอจึงจำเป็นจะต้องใช้บุคลากรจากด้านอื่นๆ เข้ามาช่วยดำเนินการ ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความเสี่ยงขึ้นในการดำเนินงานขึ้นซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร ทางองค์กรและผู้บริหารจึงเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นและต้องการที่จะหาแนวทางแก้ไขปรับปรุง ซึ่งการบริหารความเสี่ยงสำหรับงานโครงการเป็นกระบวนการสำคัญ ที่สามารถใช้ในการค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อความ สำเร็จของโครงการ เพื่อที่นำข้อมูลจากไปใช้ประโยชน์ในการหาแนวทางในการจัดการกับปัจจัยเสี่ยงนั้นๆ เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของบริษัทให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การศึกษาดำเนินการโดยใช้แบบอย่างของงานวิจัยที่ใช้หลักการบริหารความเสี่ยงกับงานโครงการเช่นการศึกษาปัจจัยความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงานของฝ่ายก่อสร้าง (นฤนาถ, 2553) และการศึกษาความเสี่ยงในการปรับปรุงอุโมงค์ประปาด้วยวิธีสอดท่อเหล็ก ในโครงการปรับปรุงอุโมงค์ส่งน้ำ (วิศรุต, 2555)

วิธีวิจัย

1. ระบุปัจจัยเสี่ยงเบื้องต้น โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและศึกษาปัจจัยความเสี่ยงในกระบวนการปฏิบัติงานปรับปรุงสินทรัพย์รอการขายจากบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงสินทรัพย์รอการขาย ซึ่งได้ทำการแบ่งปัจจัยความเสี่ยงตามลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานปรับปรุงโดยแบ่งเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1)การคัดเลือกทรัพย์ 2)การเข้าสำรวจ 3) การออกแบบและประมาณราคา 4) การจัดซื้อจัดจ้าง 5)การควบคุมงาน 6)การตรวจรับมอบงาน และ 7)การเบิกจ่ายเงิน
2. ศึกษาโอกาสที่จะเกิดของปัจจัยเสี่ยงและความรุนแรงของผลกระทบปัจจัยเสี่ยงโดยการจัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยความเสี่ยงในกระบวนการปรับปรุงสินทรัพย์รอการขาย และทำการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นบุคลากรในฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงสินทรัพย์รอการขายจำนวน 70 ชุด

เพื่อให้คะแนน โดยใช้หลักเกณฑ์การให้คะแนนโอกาสเกิด (probability) ดังตารางที่ 1 และคะแนนผลกระทบ (impact) ดังตารางที่ 2

Table 1 Probability score for risk factors

Score	Probability	Description
5	Very High	Certain to occur (100%)
4	High	Likely to occur (75%)
3	Moderate	Occasional occur (50%)
2	Low	Unlikely to occur (25%)
1	Very Low	Rare or Very unlikely to occur

Table 2 Impact score for risk factors

Score	Impact	Description
5	Very High	Project terminate before completion
4	High	Major delay, Major areas of scope affected
3	Moderate	Moderate effect to some part of project
2	Low	Minor delay/ Minor areas of scope affected
1	Very Low	Insignificant effect to project

3. วิเคราะห์ข้อมูลโอกาสที่จะเกิดและความรุนแรงของผลกระทบปัจจัยเสี่ยง โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน คือข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โอกาสที่จะเกิดขึ้นของปัจจัยความเสี่ยง และความรุนแรงของผลกระทบของปัจจัยเสี่ยงในแต่ละกระบวนการ และ วิเคราะห์โอกาสที่จะเกิดขึ้นของปัจจัยความเสี่ยงและความรุนแรงของผลกระทบของปัจจัยเสี่ยงในภาพรวม
4. จัดลำดับความสำคัญของปัจจัยเสี่ยงจากผลการวิเคราะห์โอกาสที่จะเกิด และความรุนแรงของผลกระทบของปัจจัยเสี่ยงโดยนำคะแนนโอกาสที่จะเกิด และความรุนแรงของผลกระทบของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคนมาคำนวณคะแนนความสำคัญ(priority score) แล้วหาค่าเฉลี่ยของคะแนนความสำคัญทั้งหมดเพื่อใช้คะแนนที่ได้ในการจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยความเสี่ยงในแต่ละกระบวนการ รวมทั้งจัดลำดับระดับความสำคัญของปัจจัยเสี่ยงในภาพรวม

$$\text{Priority Score*} = \sum(\text{Probability}_i \times \text{Impact}_i)/i \quad ;i = \text{number of response}$$

*การคำนวณคะแนน Priority Score ใช้วิธีการตามคู่มือแนวทางเกี่ยวกับองค์ความรู้ในการบริหารโครงการ (สมาคมพีเอ็มไอ แชพเตอร์ ประเทศไทย, 2557)

5. เสนอแนะวิธีการตอบสนองความเสี่ยง โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการสรุปผลการวิจัยและนำเสนอแนวทางการจัดการความเสี่ยงของปัจจัยเสี่ยงในกระบวนการปฏิบัติงานปรับปรุงสินทรัพย์รอการขายโดยจะนำปัจจัยเสี่ยงที่ทำการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญแล้วมีลำดับความสำคัญมากกว่า 12 คะแนน มาเสนอแนะแนวทางการตอบสนองความเสี่ยงโดยการขอคำแนะนำถึงแนวทางการตอบสนองความเสี่ยงจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้บริหารที่มีความชำนาญด้านการปรับปรุงสินทรัพย์รอการขายเพื่อขอความคิดเห็นในการตอบสนองความเสี่ยงในแต่ละปัจจัยซึ่งจะทำให้ได้แนวทางการตอบสนองความเสี่ยงที่เหมาะสม

ลำดับขั้นตอนในกระบวนการบริหารความเสี่ยงโครงการที่ใช้ในงานวิจัยนี้แสดงใน Figure 1

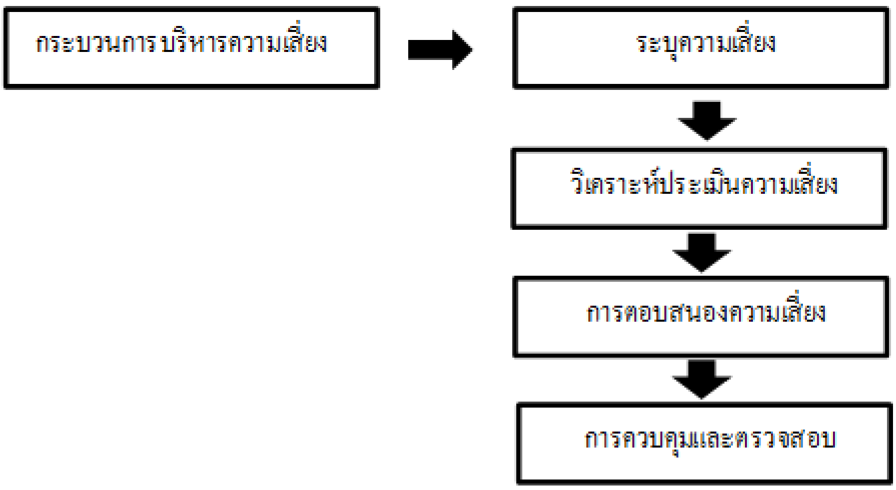

Figure 1 Risk Management Process

ผลการศึกษาวิจัย

ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสเกิดและผลกระทบของปัจจัยเสี่ยงสามารถนำมาคำนวณเป็นคะแนนความสำคัญเพื่อนำมาจัดลำดับความสำคัญดังรายละเอียดในตารางที่ 3

Table 3 Probability, impact and priority score of risk factors

Risk Factors	Proba-bility	SD	Impact	SD	Priority Score	Order
1. Risks in asset selection process						
1.1 Poor location	3.49	0.830	3.67	0.863	13.23	5
1.2 Surrounding	3.49	0.812	3.63	0.745	13.03	7
1.3 Condition of infrastructure	3.23	0.820	3.30	0.840	10.97	29
1.4 Condition of asset	3.40	0.806	3.46	0.912	12.16	17

1.5 High original asset cost	3.71	0.995	3.87	0.867	15.01	1
1.6 Low estimate cost of asset	2.91	0.897	2.99	0.909	9.21	40
1.7 Lack of market knowledge	3.10	0.837	3.33	1.086	10.99	28
2. Risks in assets inspection and survey						
2.1 Lack of knowledge in construction	3.44	1.058	3.56	1.137	13.09	6
2.2 Lack of inspection tools	3.20	1.044	3.31	0.986	11.39	23
2.3 Accident during survey	2.91	1.087	3.07	1.171	9.97	37
2.4 Asset occupied by illegal owner	3.41	1.097	3.50	1.100	12.79	9
2.5 Lack of importance information	3.23	0.995	3.39	0.937	11.61	22
3. Risks in design and cost estimation						
3.1 Lack of knowledge in design	3.51	0.959	3.36	0.993	12.44	14
3.2 Lack of design tools/software	3.51	0.897	3.26	0.774	11.73	20
3.3 Lack of skill in computer design	3.33	0.896	3.19	0.839	11.07	27
3.4 Design do not meet requirement	3.37	0.951	3.56	0.973	12.58	11
3.5 Lack of knowledge in cost calculation	3.46	1.003	3.54	0.943	12.84	8
3.6 Inexperience of spreadsheet use	2.73	0.977	2.64	0.852	7.77	46
3.7 Not enough detail in cost estimation	3.30	0.968	3.33	1.003	11.84	18
3.8 Inaccuracy of standard estimate cost	3.61	0.906	3.59	0.940	13.69	3
3.9 Error in estimation process	3.29	1.079	3.57	1.030	12.46	13
3.10 No guideline or instruction	3.40	1.027	3.46	0.896	12.33	16
4. Risks in procurement process						
4.1 Lack of knowledge in regulation	3.37	1.092	3.50	1.152	12.49	12
4.2 Delay in document preparation	3.07	0.873	3.20	0.861	10.33	33
4.3 Incorrect process step	3.24	1.324	3.36	1.036	10.96	30
4.4 Delay in approval process	3.30	0.938	3.37	0.920	11.67	21

4.5 Limited number of contractor	3.71	0.965	3.81	0.967	14.66	2
4.6 Contractor do not understand process	3.00	0.885	2.90	0.903	9.19	41
4.7 Short time for standard cost announcement	2.99	0.725	2.84	0.810	8.94	45
4.8 Delay in project contract preparation	3.09	0.830	3.13	0.760	10.11	35
4.9 Not appropriate payment schedule	3.31	0.941	3.54	0.912	12.44	14
5. Risks in construction control						
5.1 Lack of technical knowledge	3.37	0.995	3.57	1.030	12.69	10
5.2 Conflict with employer	2.87	1.154	3.09	1.189	9.74	38
5.3 Low spec materials	3.13	1.102	3.47	1.046	11.76	19
5.4 Poor project team work	2.86	1.053	3.03	0.992	9.33	39
5.5 Inconsistency in project control	3.09	0.989	3.30	0.998	10.76	31
5.6 Poor communication with owner	3.04	1.055	3.23	1.038	10.53	32
5.7 Ineffective problem solving	3.10	1.052	3.37	1.052	11.23	25
6. Risks in project commissioning process						
6.1 Committee lack of knowledge	3.54	1.003	3.60	0.969	13.33	4
6.2 Delay in inspection process	3.07	0.857	3.20	0.987	10.31	34
6.3 Time conflict in project committee	3.37	0.951	3.23	0.920	11.31	24
6.4 Project do not conform to regulation	3.09	1.004	3.40	1.013	11.23	25
7. Risks in project closure and payment						
7.1 Delay in commissioning process	3.00	0.834	3.20	0.878	10.04	36
7.2 Error in commissioning report	2.86	0.967	2.94	0.931	9.01	42
7.3 Poor communication with Finance	2.90	0.887	2.96	0.806	8.96	44
7.4 Delay in approval process	2.89	0.843	2.99	0.955	9.01	42

การอภิปรายผล

โอกาสที่จะเกิดขึ้นของปัจจัยเสี่ยงในภาพรวม

1. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการคัดเลือกทรัพย์ จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าปัจจัยเสี่ยงที่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นมากที่สุดในขั้นตอนการดำเนินงานนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) ต้นทุนของสินทรัพย์สูง 2) ทำเลที่ตั้งทรัพย์และสภาพแวดล้อมของทรัพย์ไม่ดี 3) สภาพความเสียหายทรัพย์เบื้องต้นมีมาก

2. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการสำรวจทรัพย์ จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าปัจจัยเสี่ยงที่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นมากที่สุดในขั้นตอนการดำเนินการนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) ขาดทักษะความรู้ด้านโครงสร้าง 2) เข้าสำรวจทรัพย์ไม่ได้เนื่องจากมีผู้บุกรุก 3) ขาดความรอบคอบทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบ

3. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการออกแบบและประมาณราคา จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าโอกาสที่จะเกิดขึ้นมากที่สุดในขั้นตอนการดำเนินงานนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) ราคากลาง ไม่มีการปรับปรุง 2) ขาดความรู้ด้านการออกแบบและขาดโปรแกรมการออกแบบ 3) ขาดความชำนาญและประสบการณ์ในการคำนวณราคากลาง

4. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้าง จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าว่าปัจจัยเสี่ยงที่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นมากที่สุดในขั้นตอนการดำเนินงานนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) ขาดแคลน ผู้รับจ้างในการทำงาน 2) ขาดความรู้ด้านระเบียบการจัดจ้าง 3) ความล่าช้าจากขั้นตอนอนุมัติต่างๆ

5. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการควบคุมงาน จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าปัจจัยเสี่ยงที่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นมากที่สุดในขั้นตอนการดำเนินงานนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) ขาดความรู้ด้านเทคนิคก่อสร้าง 2) วัสดุที่ใช้ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด 3) การแก้ปัญหาหน้างานล่าช้า

6. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการตรวจรับงานจ้าง จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าปัจจัยเสี่ยงที่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นมากที่สุดในขั้นตอนการดำเนินงานนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) กรรมการขาดความรู้ด้านก่อสร้าง 2) กรรมการตรวจงานจ้างไม่สามารถเข้าตรวจงานได้พร้อมกัน ข้อจำกัดด้านเวลา 3) งานจ้างไม่เป็นไปตามข้อกำหนด

7. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการเบิกจ่ายเงิน จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าปัจจัยเสี่ยงที่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นมากที่สุดในขั้นตอนการดำเนินงานนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) การจัดทำเอกสารเบิกเงินล่าช้า 2) ขาดการประสานงานกับฝ่ายการเงิน 3) ความล่าช้าจากขั้นตอนอนุมัติ

ความรุนแรงของผลกระทบของปัจจัยเสี่ยงในภาพรวม

1. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการคัดเลือกทรัพย์ จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ความรุนแรงของผลกระทบของปัจจัยเสี่ยงที่มากที่สุด ในขั้นตอนการดำเนินงานนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) ต้นทุนของสินทรัพย์สูง 2) ทำเลที่ตั้งทรัพย์ไม่เหมาะสม 3) สภาพแวดล้อมทรัพย์ไม่ดี

2. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการสำรวจทรัพย์ จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ความรุนแรงของผลกระทบของปัจจัยเสี่ยงที่มีมากที่สุดในขั้นตอนการดำเนินงานนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) ขาดทักษะความรู้ด้านโครงสร้าง 2) เข้าสำรวจไม่ได้เนื่องจากมีผู้บุกรุก 3) ขาดความรอบคอบทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบ

3. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการออกแบบและประมาณราคา จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าความรุนแรงของผลกระทบของปัจจัยเสี่ยงที่มีมากที่สุดในขั้นตอนการดำเนินงานนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) ราคากลางไม่มีการปรับปรุง 2) ประมาณราคาผิดพลาด 3) ออกแบบไม่ตรงกับความต้องการ

4. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้าง จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ความรุนแรงของผลกระทบของปัจจัยเสี่ยงที่มีมากที่สุดในขั้นตอนการดำเนินงานนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) ขาดแคลนผู้รับจ้างในการทำงาน 2) การแบ่งงวดงานในสัญญาไม่เหมาะสม 3) ขาดความรู้ด้านระเบียบจัดจ้าง

5. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการควบคุมงาน จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ความรุนแรงของผลกระทบของปัจจัยเสี่ยงที่มากที่สุดในขั้นตอนการดำเนินงานนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) ขาดความรู้ด้านเทคนิคก่อสร้าง 2) วัสดุที่ใช้ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด 3) การแก้ปัญหาหน้างานล่าช้า

6. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการตรวจรับมอบงาน จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าความรุนแรงของผลกระทบของปัจจัยเสี่ยงที่มากที่สุดในขั้นตอนการดำเนินงานนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) กรรมการขาดความรู้ด้านก่อสร้าง 2) งานจ้างไม่เป็นไปตามข้อกำหนด 3) กรรมการตรวจงานจ้างไม่สามารถเข้าตรวจงานได้พร้อมกัน ข้อจำกัดด้านเวลา

7. ปัจจัยเสี่ยงในขั้นตอนการเบิกจ่ายเงิน จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ความรุนแรงของผลกระทบของปัจจัยเสี่ยงที่มากที่สุดในขั้นตอนการดำเนินงานนี้ 3 ปัจจัยแรก คือ 1) การจัดทำเอกสารเบิกเงินล่าช้า 2) ความล่าช้าจากขั้นตอนอนุมัติ 3) ขาดการประสานงานกับฝ่ายการเงิน

ระดับความสำคัญของปัจจัยเสี่ยงในภาพรวม

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าปัจจัยเสี่ยงในกระบวนการการปฏิบัติงานปรับปรุงสินทรัพย์รอการขาย ที่มีค่าระดับความสำคัญอยู่ในเกณฑ์สูง คือ มีค่าระดับความสำคัญตั้งแต่ 12 ขึ้นไป มีจำนวนทั้งหมด 17 ปัจจัยเสี่ยง ประกอบไปด้วย

1) ต้นทุนของสินทรัพย์สูง
2) ขาดแคลนผู้รับจ้างในการทำงาน
3) ราคากลางไม่มีการปรับปรุง
4) กรรมการขาดความรู้ด้านก่อสร้าง
5) ออกแบบไม่ตรงตามความต้องการ
6) ขาดทักษะความรู้ด้านโครงสร้าง
7) สภาพแวดล้อมทรัพย์ไม่ดี
8) ขาดความชำนาญในการคำนวณราคา
9) เข้าสำรวจไม่ได้เนื่องจากมีผู้บุกรุก
10) ขาดความรู้ด้านเทคนิคก่อสร้าง
11) ทำเลที่ตั้งทรัพย์ไม่เหมาะสม
12) ขาดความรู้ด้านระเบียบจัดจ้าง
13) ประมาณราคาผิดพลาด
14) ขาดความรู้ด้านการออกแบบ
15) การแบ่งงวดงานในสัญญาไม่เหมาะสม
16) ไม่มีคู่มือในการจัดทำราคากลาง
17) สภาพความเสียหายทรัพย์เบื้องต้นมีมาก

แนวทางการตอบสนองความเสี่ยง

ปัจจัยที่อยู่ในเกณฑ์ที่มีความเสี่ยงสูงทั้ง 17 ปัจจัย ได้จากการจัดลำดับความเสี่ยง และเลือกความเสี่ยงที่มีคะแนนความสำคัญมากกว่า 12 เพื่อนำปัจจัยเสี่ยงเหล่านั้นมาทำการกำหนดแนวทางการจัดการความเสี่ยง โดยการกำหนดวิธีตอบสนองความเสี่ยง กิจกรรมในการตอบสนองความเสี่ยง และกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละ

ปัจจัย โดยแนวทางการตอบสนองความเสี่ยงที่กำหนดขึ้นนั้นได้นำไปเสนอและเรียนปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญในด้านการปรับปรุงสินทรัพย์รอการขายเพื่อหาแนวทางการตอบสนองความเสี่ยงที่เหมาะสม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

กระบวนการมาตรฐานในการบริหารความเสี่ยงของโครงการสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบเพื่อหาปัจจัยเสี่ยงที่มีความสำคัญสูงและหาวิธีการที่เหมาะสมในการลดปัญหาหรือข้อผิดพลาดในการทำงานเพื่อลดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่อเป้าหมายของโครงการ จากกรณีศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการปรับปรุงสินทรัพย์รอการขายซึ่งมีการดำเนินงานในลักษณะงานโครงการ พบว่าสามารถใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงจากคะแนนโอกาสเกิด และผลกระทบ เพื่อมาคำนวณเป็นคะแนนความสำคัญและเลือกปัจจัยเสี่ยงที่มีความสำคัญมาวางแผนเพื่อรับมือกับความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการศึกษาปัจจัยเสี่ยงด้วยวิธีนี้ยังเป็นการศึกษาจากความเห็น และประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานจากข้อมูลในอดีต ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมถึงปัจจัยเสี่ยงใหม่ๆที่อาจเกิดเพิ่มเติมภายหลังการประเมิน ดังนั้นควรมีการประเมินความเสี่ยงซ้ำในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขหรือสภาพแวดล้อมในการทำงานที่อาจส่งผลกระทบกับความเสี่ยงของโครงการ

เอกสารอ้างอิง

จิรพร สุเมธีประสิทธิ์ มันธนา พิพิธเนาวรัตน์และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. 2556. **การบริหารความเสี่ยงอย่างมืออาชีพ** (Professional Risk Management). พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล.กรุงเทพฯ. หน้า 12. 89-115. 128-134.

เจริญ เจษฎาวัลย์. 2550. **การบริหารความเสี่ยง**. สำนักพิมพ์ พอดี. นนทบุรี. หน้า 15.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2552. **คู่มือตรวจสอบความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการ**. ฝ่ายวางแผนพัฒนา สายกำกับการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ. หน้า 7-14.

นฤนาถ เอี่ยมตระกูล. 2553. **ปัจจัยเสี่ยงด้านการปฏิบัติงานของฝ่ายก่อสร้าง บริษัท พรีบิลล์ จำกัด (มหาชน)**. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นฤมล สะอาดโฉม. 2550. **การบริหารความเสี่ยงองค์กร** (Enterprise Risk Management). สำนักพิมพ์ฐานการพิมพ์. กรุงเทพฯ. หน้า 25-26.

วิศรุต บุตรสมบัติ. 2555. **การศึกษาความเสี่ยงในการปรับปรุงอุโมงค์ประปาด้วยวิธีสอดท่อเหล็ก** กรณีศึกษา โครงการปรับปรุงอุโมงค์ส่งน้ำ สัญญา G-TN-R2-7(R). การศึกษาเฉพาะเรื่องปริญญาวิศวกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิศวกรรมและการบริหารงานก่อสร้าง. คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

สมาคมพีเอ็มไอ แชพเตอร์ ประเทศไทย. 2557. **คู่มือแนวทางเกี่ยวกับองค์ความรู้ในการบริหารโครงการ** ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 5. สมาคมสถาบันบริหารโครงการ แชพเตอร์ ประเทศไทย. กรุงเทพฯ. หน้า 339-341. 356-357.

โซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยสดส่งออกของไทยไปประเทศใน AEC

Downstream Supply Chain of Exported Fresh Longan's Thai to AEC Countries

นงนุช อังยุรีกุล[1*] **และ สายทิพย์ โสรัตน์**[2]

Nongnuch Angyurekul[1*] and Saitips Soratana[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายสถานการณ์โซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยสดของไทยไปยังประเทศใน AEC และเพื่อเสนอนโยบายส่งเสริมระบบการทำงานของโซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยสด ผลวิจัยพบว่า การค้าลำไยสด ที่โซ่อุปทานปลายน้ำของไทยมีการส่งออกโดยตรงให้ทุกประเทศใน AEC และบางประเทศใน AEC มีการส่งออกลำไยสดของไทยระหว่างกันและกับประเทศนอก AEC ซึ่งการส่งออกลำไยสด ของไทยมีจุดอ่อนในการ ใช้เวลาที่ด่านศุลกากรนาน การส่งออกไปบางประเทศต้องพึ่งพาประเทศนายหน้า และมีอุปสรรคในด้านข้อตกลงทางการค้า การขนส่ง มาตรการปกป้องตนเองของประเทศคู่ค้า และภาวการณ์แข่งขันของประเทศคู่แข่ง จึงเสนอนโยบาย ได้แก่ การสร้างตราสินค้าลำไยไทย และ Story ลำไยไทยบนผืนดินไทย การรักษาตลาดเดิมและขยายตลาดใหม่ การพัฒนาระบบการค้าชายแดนและการบริการของด่านศุลกากร และการส่งเสริมระบบการทำงานของโซ่อุปทานลำไยทั้งระบบให้เชื่อมโยงกัน

ABSTRACT

The objectives of this research were to describe the downstream supply chain situation of exported fresh longan from Thailand to AEC countries and to propose the policies which support the downstream supply chain system of fresh longan trading. The research found that Thailand has exported fresh longan directly to every country in AEC, meanwhile some AEC countries had reexport Thai fresh longan with other countries in AEC and outside. However, the weaknesses of fresh longan export were the time consuming procedures at the custom and the needs of 3rd countries Invoicing. There were some obstacles in trade agreements, transportation, Safeguard Measure of partner countries, and the intense competition from AEC countries. Therefore, the propose policies are building Thai fresh longan brand and storytelling about Thai fresh longan, maintaining existing markets and expanding to the new markets, developing of the border trading system and improving service of the customs, and promoting the integration of Thai fresh longan supply chain management system.

Keyword : Downstream Supply Chain, Exported Fresh Longan, AEC Countries

* Corresponding author: e-mail address : feconna@ku.ac.th,

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Agricultural and Resource Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

[2] ฝ่ายพัฒนาธุรกิจ ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ ปทุมธานี 12120

Business Development Division, National Metal and Materials Technology Center (MTEC), Phatumthani. 12120

คำนำ

ตามที่ประเทศอาเซียนจะรวมเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ภายในปี 2558 มีผลต่อการเปิดเสรีด้านการค้า บริการ และการลงทุน ในกลุ่ม 10 ประเทศของประชาคมฯ ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ซึ่งด้านการส่งออกไม้ผลของไทยไปประเทศใน AEC ตามพิกัด HS จากข้อมูลกรมศุลกากร หมวด 8 ผลไม้สดและทำให้แห้ง พบว่า ช่วงปี 2551 – 2556 มูลค่าการส่งออกของไทยไปประเทศใน AEC มีอัตราเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 22.21 (กรมศุลกากร. 2557) ในกรณีของการค้าลำไยระหว่างไทยกับประเทศใน AEC พบว่า ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของการส่งออกลำไยสดจากไทยเป็นอันดับที่ 1 คือ อินโดนีเซีย โดยมีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกร้อยละ 49.98 ของประเทศใน AEC รองลงมา คือ เวียดนาม สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ลาว บรูไน เมียนมาร์ และกัมพูชา ตามลำดับ (Table 1)

Table 1 Export value and percentage of Thailand fresh longan market share, year 2011-2013

Country	US Dollar			% market share			% change
	2554	2555	2556	2554	2555	2556	2555-2556
World	**203,534,169**	**271,892,835**	**275,087,229**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**1.17**
China	63,901,874	102,748,290	138,995,907	31.40	37.79	50.53	35.28
Hong Kong	43,076,492	42,365,249	44,476,678	21.16	15.58	16.17	4.98
Indonesia	69,504,144	85,527,876	42,337,012	34.15	31.46	15.39	- 50.50
Vietnam	10,176,825	26,128,665	34,398,398	5.00	9.61	12.50	31.65
Singapore	2,256,276	2,389,653	2,980,616	1.11	0.88	1.08	24.73
Malaysia	1,421,301	2,808,022	2,618,677	0.70	1.03	0.95	- 6.74
Philippines	1,719,596	1,821,421	1,909,158	0.84	0.67	0.69	4.82
United Arab Emirates	463,165	509,301	1,294,773	0.23	0.19	0.47	154.23
Laos	4,987,309	32,981	233,413	2.45	0.01	0.08	607.72
Qatar	1,608	28,781	125,948	0.00	0.01	0.05	337.61
Brunei Darussalam	153,404	105,236	73,890	0.08	0.04	0.03	- 29.79
Saudi Arabia	11,410	21,184	42,303	0.01	0.01	0.02	99.69
Myanmar	12,139	4,197	7,932	0.01	0.00	0.00	88.99
Cambodia	-	-	2,064	-	-	0.00	n/a
Other	5,848,626	7,401,979	5,590,460	2.87	2.72	2.03	- 24.47

Source : Global Trade Atlas (2013)

ทั้งนี้ประเด็นการส่งออกลำไยสดได้รับความสนใจจนมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นผลไม้สดที่ไทยส่งออกมากที่สุดนับตั้งแต่ปี 2554 เป็นต้นมา และพบว่าแหล่งผลิตลำไยมีการแพร่ขยายมากขึ้นในภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะประเทศใน AEC ทั้งนี้จากการตรวจเอกสารการดำเนินงานของโซ่อุปทานลำไยสดในไทยของ อภิชาต โสภาแดง และคณะ (2551) พบว่าภาพรวมระบบโซ่อุปทานลำไยสด มีพ่อค้ารวบรวมผลผลิตทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด แล้วนำมาจำหน่ายในตลาดค้าส่ง ขณะที่ผู้รวบรวมเพื่อการส่งออกจะมีจุดรวบรวมสินค้า (ล้ง) ในพื้นที่เพื่อนำไปคัดแยกเพื่อส่งออก หรือไปยังร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ โดยผู้ส่งออกจะมีการนำลำไยสดไปผ่านกระบวนการอบรมควันด้วยซัลเฟอร์ไดออกไซด์เพื่อยืดอายุลำไยสด และพบว่ามีความเสี่ยงด้านโซ่อุปทานใน 3 มิติ คือ ด้านระยะเวลา ค่าใช้จ่าย และคุณภาพ ต่อมาวิชุดา ทรัพย์ปาน (2553) ศึกษาปัญหาในการดำเนินธุรกิจส่งออกลำไยสดของผู้ส่งออกในจังหวัดลำพูน ด้วยตัวแบบห่วงโซ่คุณค่า และจงกลบดินทร์ แสงอาสภ

วิริยะ และคณะ (2553) ศึกษาระบบการผลิตลำไยสดเพื่อการส่งออกของไทย พบว่า มีผู้เกี่ยวข้องหลักอยู่ 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ปลูกลำไย ผู้รวบรวม/ล้ง และผู้ส่งออก โดยโครงสร้างโซ่อุปทานยึดตำแหน่งผู้ผลิตลำไยเป็นแกนนำ (Focal Firm) พันธุ์ลำไยที่มีความเหมาะสมในการส่งออก คือ พันธุ์อีดอ (เพ็ญศรี เจริญวานิช และคณะ . 2544) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายสถานการณ์โซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยสด ของไทยไปยังประเทศใน AEC และเพื่อเสนอนโยบายส่งเสริมระบบการทำงานของโซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยสด ให้มีความสามารถในการแข่งขันภายในตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อไป

วิธีการศึกษา

ในการวิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลัก และใช้ข้อมูลปฐมภูมิประกอบเพื่อเติมเต็มความสมบูรณ์ โดยมีการรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง จาก 5 แหล่ง ซึ่งได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ในแผนงานเดียวกัน คือ งานวิจัยของ นงนุช อังยุรีกุล และรวิสสาข์ สุชาโต (2556) บัญชา สมบูรณ์สุข และคณะ (2556) เริงชัย ตันสุชาติ และคณะ (2556) สุเทพ นิ่มสาย และคณะ (2556) และ อารยา สุนทรวิภาค และคณะ (2556) และระดมความคิด 1 ครั้ง ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ เกษตรกร ผู้ส่งออก สมาคมผู้ค้าและส่งออกผลไม้ไทย และสื่อสิ่งพิมพ์ทางการเกษตร เพื่อปรับปรุงร่างนโยบายส่งเสริมระบบการทำงานของโซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยสดส่งออก ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิจัยเชิงพรรณา ประกอบสถิติอย่างง่าย โดยใช้แนวคิดต่างๆ ได้แก่ (1) แนวคิดโซ่อุปทาน (นงนุช อังยุรีกุล . 2553) แสดงความเชื่อมโยงของการดำเนินงานระหว่างหน่วยธุรกิจในโซ่อุปทาน (2) แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นกระบวนการการสร้างข้อสรุปแบบนิรนัยจากข้อมูลเชิงพรรณนามีลักษณะ 3 ประการ คือ มีความเป็นระบบ มีความเป็นสภาพวัตถุวิสัย และอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี (สิน พันธุ์พินิจ. 2549) (3) แนวคิดการสังเคราะห์งานวิจัย เป็นวิธีตามระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่นำผลการวิจัยจากงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาในประเด็นปัญหาวิจัยเดียวกัน หรือที่คล้ายกันมาศึกษาด้วยวิธีการทางสถิติ หรือวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอข้อสรุปอย่างมีระบบ เพื่อให้ได้คำตอบหรือแนวทางโดยภาพรวมที่เป็นข้อยุติ (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542) และ (4) แนวคิด การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Analysis: SWOT) เป็นพื้นฐานของการกำหนดยุทธศาสตร์ (Fred. 2011)

ผลการวิจัย

สถานการณ์โซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยสดไทย

การบริโภคลำไยภายในประเทศส่วนใหญ่อยู่ในรูปผลสดปีละไม่เกิน 1 แสนตัน และมีแนวโน้มลดลง ซึ่งสัดส่วนของการบริโภคในประเทศต่อส่งออกเท่ากับ 1 :13.87 ซึ่งผู้ส่งออกต้องขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตรตามแนวทางการจัดการคุณภาพการผลิตลำไยสดเพื่อการส่งออก ปัญหาที่โซ่อุปทานระดับปลายน้ำ ได้แก่ ผู้ส่งออกมีต้นทุนการขนส่งสูง ระบบการขนส่งในประเทศไม่มีประสิทธิภาพ ใช้เวลาที่ด่านศุลกากรนานสร้างความเสียหายแก่ลำไยสด บางประเทศได้รับสิทธิพิเศษจากประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่(จีน)และในบางประเทศการส่งออกต้องพึ่งประเทศนายหน้า เป็นต้น เมื่อพิจารณาภาพรวมด้านการค้าระหว่างประเทศ ที่โซ่อุปทานปลายน้ำของลำไยสดไทยไปประเทศต่างๆ พบว่าเส้นทางการส่งออกแบ่งเป็น 2 เส้นทาง คือ การค้ากับประเทศใน AEC และกับประเทศนอก AEC (Figure 1) พบว่า ไทยส่งออกลำไยจำหน่ายโดยตรงให้ทุกประเทศใน AEC ซึ่งประเทศ

คู่ค้าสำคัญตลอดช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี 2550 ถึง 2557 คือ อินโดนีเซีย มีมูลค่าการส่งออกร้อยละ 15.39 ของมูลค่าการส่งออกลำไยทั้งหมด (Table 1) รองลงมา คือ เวียดนาม ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2556 เพิ่มขึ้นจากปี 2555 ร้อยละ 31.65 และพบว่าประเทศสมาชิก AEC อื่นๆ ก็มีการค้าขายลำไยสดระหว่างกันด้วย เช่น เวียดนามมีการส่งออกลำไยสดไปอินโดนีเซีย มาเลเซียมีการส่งออกไปบรูไนและอินโดนีเซีย ส่วนสิงคโปร์มีการส่งออกไปเมียนมาร์ มาเลเซีย บรูไน และอินโดนีเซีย แต่มีข้อน่าสังเกต กรณีลาวและกัมพูชาที่มีการค้าลำไยตามชายแดน แต่ไม่พบข้อมูลของกรมศุลกากร เพราะขนย้ายด้วยรถเล็กและใช้รายบุคคลขนผ่านชายแดน การวิเคราะห์นี้ จึงไม่สามารถยืนยันข้อมูลว่าจริงๆ แล้วมีการส่งออกลำไยมากน้อยเพียงใด นอกจากนั้น ประเทศสมาชิกใน AEC ก็มีการค้าลำไยกับประเทศนอก AEC ด้วย กล่าวคือในปี 2556 พบว่า อินโดนีเซียมีการส่งออกลำไยสดไปยังจีน ซาอุดิอาระเบีย และกาตาร์ ส่วนฟิลิปปินส์มีการส่งออกไปฮ่องกง อาหรับเอมิเรต ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ในทางกลับกันก็มีประเทศนอก AEC ที่ส่งลำไยกลับเข้ามาขายให้แก่ประเทศสมาชิก AEC เช่น ไต้หวันส่งออกลำไยสดไปยังฟิลิปปินส์ จีนส่งออกลำไยสดไปยังสิงคโปร์และฟิลิปปินส์ ทั้งนี้ ประเทศผู้นำเข้าลำไยจากไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำเข้ารายใหญ่ ได้แก่ จีน ฮ่องกง อินโดนีเซีย และเวียดนาม กลุ่มผู้นำเข้าน้อย ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ และกลุ่มผู้นำเข้าน้อยมาก ได้แก่ ลาว บรูไน เมียนมาร์ และกัมพูชา อย่างไรก็ตาม ในปี 2556 ประเทศไทยก็มีการนำเข้าลำไยสดจากกัมพูชาและมาเลเซีย โดยมีการรายงานมูลค่าไว้ประมาณ 52 และ 543 ดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ (Global Trade Atlas, 2013)

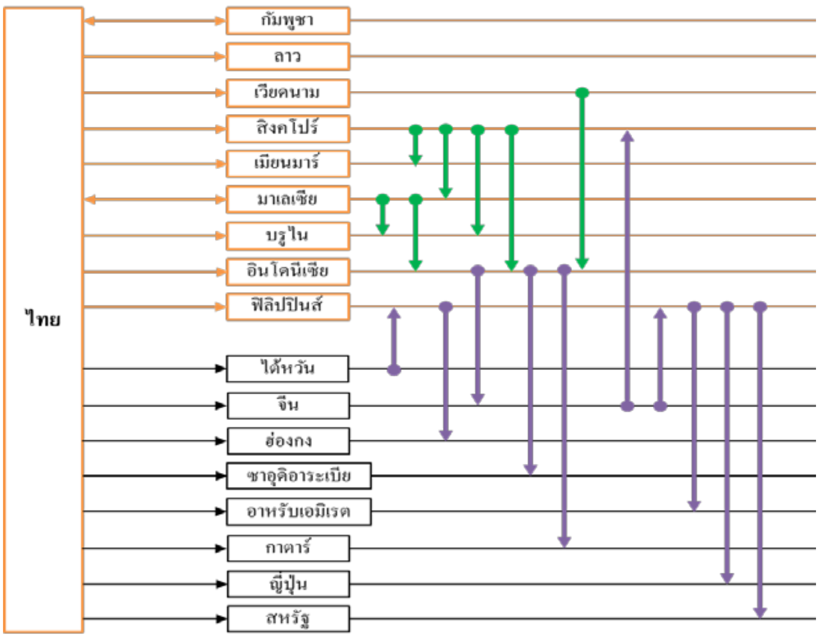

Figure 1 Thailand export and import of fresh longan with partner countries in AEC and outside.

Source: Nongnuch Angyurekul and Saitip Soratana. (2015)

สถานการณ์โซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยกับประเทศใน AEC

1. **สถานการณ์การค้าลำไยกับกัมพูชา** ชาวกัมพูชานิยมรับประทานลำไยพื้นเมือง มีขนาดเล็ก น้ำเยอะ รสหวานจัด และมีกลิ่นหอมน้ำดอกไม้ ไม่นิยมรับประทานลำไยไทยเพราะชาวกัมพูชาเห็นว่าเนื้อแห้งเกินไปและมีรสจืด (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2555) ทั้งนี้การนำเข้าลำไยสดจากไทยของกัมพูชานั้นมีน้อยมาก ซึ่งหากพิจารณาจากข้อมูลของ Global Trade Atlas (2013) พบว่า ในปี 2556 กัมพูชามีการ

นำเข้าลำไยสดจากไทยประมาณ 1 ตัน คิดเป็นมูลค่าเพียง 2,064 ดอลลาร์สหรัฐ ส่วนในปีก่อนหน้านั้นไม่มีข้อมูลการนำเข้าปรากฏ อย่างไรก็ตาม พบว่ามีผู้ประกอบการและนักลงทุนชาวไทยจากจังหวัดจันทบุรี ได้เข้าไปลงทุนทำสวนลำไยในเขตปอยเปต อำเภอไพลิน ของกัมพูชา แล้วทำการส่งผลผลิตกลับเข้ามารวบรวมในไทยเพื่อส่งออกต่อไปยังจีน (อารยา สุนทรวิภาต และคณะ, 2556)

2. **สถานการณ์การค้าลำไยกับฟิลิปปินส์** ลำไยเป็นผลไม้สดเขตร้อนหรือกึ่งร้อนที่ฟิลิปปินส์นำเข้ามากที่สุด โดยนำเข้าจากจีนมากที่สุด รองลงมา คือ ไต้หวัน ซึ่งทั้ง 2 ประเทศนี้มีมูลค่าการส่งขายลำไยสดเข้าสู่ฟิลิปปินส์อย่างต่อเนื่องทุกปี ส่วนไทย อินโดนีเซีย และญี่ปุ่น มีมูลค่าของลำไยสดที่ส่งเข้าสู่ฟิลิปปินส์ในสัดส่วนที่น้อยมาก และมีการนำเข้าในบางปีเท่านั้น (Table 2) หากพิจารณาจากข้อมูลการส่งออกลำไยสดของไทยไปยังฟิลิปปินส์ มีมูลค่าส่งออก 1,909,158 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งต่างจากข้อมูลการนำเข้าของฟิลิปปินส์ที่มีการนำเข้าจากไทยเพียง 4,535 ดอลลาร์สหรัฐ ข้อมูลที่บันทึกโดยไทยกับฟิลิปปินส์จึงมีความแตกต่างกันอย่างยิ่ง (Figure 2)

Table 2 Philippines' import value of fresh longan from partner countries 2011-2013

Unit : US Dollar

countries	2008	2009	2010	2011	2012	2013
China	1,280,296	1,268,965	657,758	1,522,048	1,704,472	560,620
Taiwan	66,432	126,842	228,322	142,838	25,960	13,454
Thailand	75,914	-	-	-	13,891	4,535
Indonesia	-	-	-	12,441	-	-
Japan	-	-	-	-	12,686	-

Source : Global Trade Atlas (2013)

ไทยมีการส่งออกลำไยสดโดยตรงไปฟิลิปปินส์จำนวนมาก หากแต่เป็นการส่งออกโดยผ่านประเทศที่ 3 (Third Country Invoicing) โดยมีจีนและไต้หวันเป็นคนกลางในการสั่งซื้อ เพราะจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีร้อยละ 0 ภายใต้กรอบของอาเซียนนั้นจะต้องดำเนินการผ่านนายหน้าประเทศที่ 3 นอกจากนั้นฟิลิปปินส์ยังไม่ได้ประกาศอนุญาตให้นำเข้าลำไยสดจากไทย เนื่องจากลำไยไทยยังไม่ได้รับการประเมินความเสี่ยงศัตรูพืช ผู้บริโภคชาวฟิลิปปินส์จึงไม่ทราบว่าลำไยที่วางจำหน่ายอยู่นั้นเป็นลำไยนำเข้าที่มาจากไทย (เริงชัย ตันสุชาติ และคณะ, 2556)

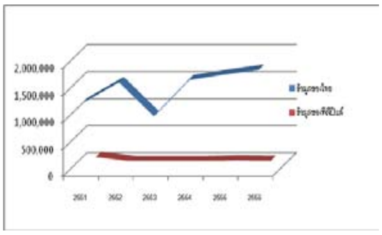

Figure 2 Comparison between the longan trade data of Thailand and Philippines in 2008-2013.

Source : Table 1 and 2

3. **สถานการณ์การค้าลำไยกับมาเลเซีย** ชาวมาเลเซียให้ความสำคัญกับการบริโภคผลไม้ ทั้งนี้ลำไยจัดได้ว่าเป็นผลไม้ที่ขายดีกว่าผลไม้ชนิดอื่นๆ ที่มาเลเซียนำเข้าทั้งหมดจากไทย และมีแนวโน้มนำเข้าเพิ่มขึ้นตลอด (Figere 3) โดยผู้บริโภคชาวมาเลเซียจะไปหาซื้อที่ร้านค้าปลีกและตลาดสด ซึ่งผลไม้ที่จำหน่ายในตลาดส่วนใหญ่จะมีคุณภาพดีกว่าที่จำหน่ายในห้างสรรพสินค้า อีกทั้งยังมีเกรดของสินค้าให้ผู้บริโภคเลือกได้อย่างหลากหลายมากกว่า ส่วนปัจจัยที่ผู้บริโภคจะทำการพิจารณาในการเลือกซื้อ คือ ความสดของผลไม้ และราคาเป็นหลัก (บัญชา สมบูรณ์สุข และคณะ, 2556) ส่วนช่องทางการจัดจำหน่ายลำไยจากไทยไปยังมาเลเซีย ผ่าน

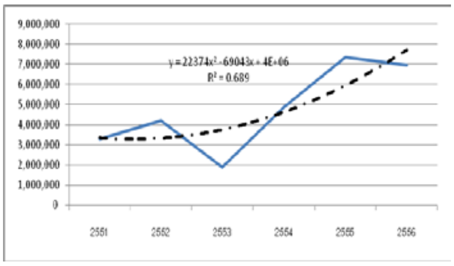

Figure 3 Trend of Malaysia fresh longan import volume from Thailand in 2008 to 2013

Source : Global Trade Atlas (2013)

หาดใหญ่ ผ่านตลาดพงษ์เจริญ มาด่านสะเดาโดยรถบรรทุก แล้วมารวมกันที่ตลาดค้าส่ง โดยเฉพาะตลาด Pasar Borong Seleyong ทั้งนี้มาเลเซียไม่อนุญาตให้นำเข้าลำไยที่รมสารซัลเฟอร์ไดออกไซด์ แต่ได้มีการผ่อนปรนให้นำเข้าได้ หากสารซัลเฟอร์ไดออกไซด์ไม่ซึมเข้าไปในเนื้อลำไย

4. **สถานการณ์การค้าลำไยกับสิงคโปร์** ลำไยของไทยมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 100 ในสิงคโปร์ จากข้อมูลของ Global Trade Atlas (2013) พบว่า สิงคโปร์มีการนำเข้าลำไยสดจากไทยอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอด (Figure 4) และมีการนำเข้าจากจีน มาเลเซีย หรือไต้หวัน ในบางปี ในสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับไทย ช่วงเวลานำเข้า คือ เดือนมีนาคมถึงสิงหาคม จาก ตลาดท้องถิ่นในเชียงใหม่และลำพูน ซึ่งผู้นำเข้าในสิงคโปร์มีทั้งเพื่อจัดจำหน่ายภายในประเทศและส่งออกต่อไปยังอินโดนีเซียและบรูไน ปัญหาที่ผู้นำเข้าประสบคือ การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงและสารปนเปื้อนในลำไย (บัญชา สมบูรณ์สุข และคณะ, 2556)

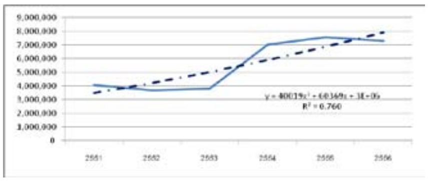

Figure 4 Trend of Singapore's import volume of fresh longan from Thailand year 2008 to 2013

Source : Global Trade Atlas (2013)

5. **สถานการณ์การค้าลำไยกับอินโดนีเซีย** อินโดนีเซียมีปริมาณและมูลค่าการนำเข้าลำไยสดจากไทยมากที่สุด รองลงมา คือ เวียดนาม ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตลอด อินโดนีเซียเป็นตลาดที่บริโภคลำไยเกรดรองจากจีน ซึ่งเน้นสินค้าที่มีราคาถูกกว่า มีรสชาติหวานและคุณภาพดี โดยลำไยที่ส่งออกไปส่วนใหญ่เป็นลำไยจากภาคเหนือของไทย และตลาดอินโดนีเซียมีความต้องการบริโภคสินค้าเกรดพรีเมียมมากขึ้น การค้าลำไยระหว่างไทยกับอินโดนีเซียสามารถทำได้เกือบทั้งปี และอินโดนีเซียจะซื้อลำไยจากเวียดนามเมื่อเป็นช่วงนอกฤดูของลำไยไทย (นงนุช อังยุรีกุล และรวิสสาข์ สุชาโต, 2556) แต่เมื่อปี 2556 ที่รัฐบาลอินโดนีเซียมีมาตรการจำกัดการนำเข้าผลไม้จากต่างประเทศ จึงทำให้มีมูลค่าการนำเข้าที่ผิดปกติ (Figure 5) ซึ่งภาครัฐและสมาคมผู้ค้าผลไม้ไทยส่งออกได้พยายามเจรจากับรัฐบาลอินโดนีเซีย จึงได้มีการผ่อนคลายมาตรการจำกัดการนำเข้าลงในปี 2558

(a) Trend of Indonesia fresh longan import volume from Thailand in 2007 to 2011

(b) Trend of Indonesia fresh longan import volume from Thailand and Vietnam in 2009 to 2013

Figure 5 Trend of Indonesia fresh longan import volume from Thailand in 2009 to 2013

Source : Global Trade Atlas (2013)

ผลการประเมินสถานการณ์โซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยสดเพื่อการส่งออก

1. **จุดแข็งและจุดอ่อนที่ โซ่อุปทานปลายน้ำ ของการค้า ลำไย สด** พบว่า ที่โซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยสดเพื่อการส่งออก ไม่มีจุดแข็ง และพบจุดอ่อน ดังนี้คือ การส่งออกลำไยสดใช้เวลาที่ด่านศุลกากรนานสร้างความเสียหายแก่ลำไยสด อีกทั้งการส่งออกไปยังประเทศปลายทางบางประเทศจำเป็นจะต้องพึ่งพาประเทศนายหน้า เช่น จีน และไต้หวัน

2. **โอกาสและอุปสรรคที่โซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยสด** ประเมินได้ดังนี้

(1) ด้านโอกาส พบว่า ไทยมีสถานการณ์ที่เป็นโอกาสในด้านอุปสงค์ผู้บริโภค ที่การเปิด AEC จะทำให้ความต้องการในการบริโภคสูงขึ้น ซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการบริโภคลำไยไทย

(2) ด้านอุปสรรค พบว่า ไทยมีสถานการณ์ที่เป็นอุปสรรคมาก ในด้านข้อตกลงทางการค้า การขนส่ง มาตรการปกป้องตนเองของประเทศคู่ค้า และภาวะการแข่งขันของประเทศคู่แข่งที่รุนแรงมากขึ้น กล่าวคือ

(ก) ข้อตกลงทางการค้า การเปิด AEC จะเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามามีบทบาทแทนผู้ประกอบการไทยมากขึ้น ทั้งในส่วนต้น-กลาง-ปลายน้ำ ของโซ่อุปทานลำไยไทย และเมื่อมีการเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น กลับทำให้ประเทศต่างๆ มีมาตรการกีดกันทางการค้าที่มิใช่ภาษีมากยิ่งขึ้นด้วย

(ข) การขนส่ง การค้าชายแดนไทยยังใช้ขนส่งทางถนน ซึ่งเส้นทางยังไม่สะดวกทำให้ผลิตผลเสียหายและมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง

(ค) มาตรการปกป้องตนเองของประเทศคู่ค้า ประเทศคู่ค้าบางประเทศ ใช้มาตรการกีดกันทางการค้าที่มิใช่ภาษี และมีนโยบายส่งเสริมการผลิตในประเทศ นับว่าเป็นอุปสรรคในการค้าของไทย

(ง) ภาวะการแข่งขันของประเทศคู่แข่งที่รุนแรงมากขึ้น ประเทศในกลุ่ม AEC มีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศใกล้เคียงกัน ทำให้ภาวะการแข่งขัน ด้านการผลิตและการค้า รุนแรง มากขึ้น และบางประเทศมีความได้เปรียบด้านสิทธิทางการค้าด้วย เช่น เวียดนามได้สิทธิในรูปแบบของการค้าชายแดนจากจีน เป็นต้น

นโยบายส่งเสริมระบบการทำงานของโซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยสด

มีนโยบายหลักในการส่งเสริม 4 นโยบาย ดังนี้

(1) นโยบายส่งเสริมการสร้างตราสินค้าลำไยไทย และ Story ลำไยไทยบนผืนดินไทย บนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ให้ลำไยไทย ให้เกิดการรับรู้ถึงจุดเด่นของลำไยไทย เช่น ด้านคุณค่าทางโภชนาการ ที่บำรุงร่างกายและสุขภาพ มีรสหวานและอร่อย เป็นต้น

(2) นโยบายส่งเสริมการรักษาตลาดเดิมและขยายตลาดใหม่ ทั้งในตลาด AEC และนอกตลาด AEC โดยเฉพาะในตลาด AEC ที่จำเป็นจะต้องหาแนวทางในการลดความรุนแรงของการกีดกันทางการค้า

(3) นโยบายการพัฒนาระบบการค้าชายแดนและการบริการของด่านศุลกากร เพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนให้มีความสะดวกและความรวดเร็วมากขึ้น ใช้เวลาที่ด่านศุลกากรน้อยลง และมีการบันทึกข้อมูลได้ครบถ้วน

(4) นโยบายส่งเสริมระบบการทำงานของโซ่อุปทานลำไยทั้งระบบ ให้เชื่อมโยงกัน เพื่อสร้างความแข็งแกร่งของโซ่อุปทานลำไย โดยเฉพาะการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการผลิตและการค้าในแหล่งผลิตลำไยสำคัญที่มีการกระจุกตัวโดยธรรมชาติของผู้ปลูกลำไยอยู่แล้ว เพื่อทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน

วิจารณ์

เนื่องจากการวิจัยนี้ พบว่า ในอนาคตไม่เกิน 5 ปีนี้ คาดว่าลำไยที่ผลิตจากไทยและประเทศเพื่อนบ้านใน AEC สร้างความรุนแรงด้านการแข่งขันที่โซ่อุปทานปลายน้ำมากขึ้น อันเนื่องมาจากอุปทานลำไยสดเพื่อการส่งออกของประเทศเพื่อนบ้าน เช่นลำไยกัมพูชาที่ปลูกในเขต Pailin ยกฐานะทางการค้าของผลผลิตจากการได้ รับสถานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ในเวียดนามมีการปลูกลำไยทั้งในตอนเหนือและตอนใต้ สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตลอดปี โดยเฉพาะทางตอนเหนือให้ผลผลิตตรงกับช่วงลำไยในฤดูของไทย อย่างไรก็ตามโซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยไทยยังมี โอกาสทางการตลาดที่ดี เนื่องด้วยผู้บริโภคส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อลำไยจากไทย เช่น เวียดนามยังเชื่อว่าคุณภาพผลไม้ไทยดีกว่าผลไม้เวียดนามและจีน (อารยา สุนทรวิภาค และคณะ, 2556) ลำไยไทยเป็นที่ชื่นชอบ ของชาวฟิลิปปินส์ (เริงชัย ตันสุชาติ และคณะ , 2556) อินโดนีเซียมีความต้องการบริโภคลำไยจาก

ไทยอย่างต่อเนื่อง (นงนุช อังยุรีกุล และรวิสสาข์ สุชาโต , 2556) ลาวและเมียนมาร์ ให้ความนิยมและเชื่อมั่นในคุณภาพของผลไม้ไทย(สุเทพ นิ่มสาย และคณะ, 2556) และสิงคโปร์มีความเชื่อว่า ลำไยมีผลต่อการบำรุงร่างกาย (บัญชา สมบูรณ์สุข และคณะ, 2556)นอกจากนี้ยังพบว่า สารสนเทศจากภาครัฐมีข้อจำกัด ซึ่งข้อมูลบางประเด็นมีความคลาดเคลื่อนสูง เช่น ปริมาณและมูลค่าการค้าชายแดน เป็นต้น ทำให้ การตัดสินใจทางธุรกิจ ขาดข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้องตามสถานการณ์ที่เป็นจริง

สรุป

โซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยสดส่งออก ของไทย ไปประเทศใน AEC พบว่า ไทยมีการส่งออกโดยตรงให้กับทุกประเทศในกลุ่ม AEC มีอินโดนีเซีย และเวียดนาม เป็นประเทศ คู่ค้าสำคัญ และพบว่า ประเทศสมาชิก AEC ก็มีการค้าขายลำไยสด ของไทยระหว่างกันและค้ากับประเทศนอกกลุ่ม AEC ด้วย เช่น อินโดนีเซียส่งออกลำไยสดไปยังจีน ซาอุดิอาระเบีย และกาตาร์ เป็นต้น ซึ่งการค้าของไทยพบจุดอ่อนในการส่งออกลำไยสดใช้เวลาที่ด่านศุลกากรนาน การส่งออกไปบางประเทศจำเป็นจะต้องพึ่งพาประเทศนายหน้า และมีอุปสรรคในด้านข้อตกลงทางการค้า การขนส่ง มาตรการปกป้องตนเองของประเทศคู่ค้า และภาวการณ์แข่งขันของประเทศคู่แข่งที่รุนแรงมากขึ้น จึงเสนอนโยบายส่งเสริมระบบการทำงานของโซ่อุปทานปลายน้ำของการค้าลำไยสดเพื่อการส่งออกภายใต้ AEC ได้แก่ การสร้างตราสินค้าลำไยไทย และ Story ลำไยไทยบนผืนดินไทย การรักษาตลาดเดิมและขยายตลาดใหม่ การพัฒนาระบบการค้าชายแดนและการบริการของด่านศุลกากร และการส่งเสริมระบบการทำงานของโซ่อุปทานลำไยทั้งระบบให้เชื่อมโยงกัน ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ การดำเนินการตามนโยบายของรัฐควรอยู่บนความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับของโซ่อุปทาน ให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง การสังเคราะห์โซ่อุปทานลำไยและทุเรียน สู่นโยบายส่งเสริมภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) ให้นักวิจัย นงนุช อังยุรีกุล และสายทิพย์ โสรัตน์ (2558) ดำเนินโครงการวิจัย จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมศุลกากร. (2557). สถิติการส่งออก. Retrieved from http://www.customs.go.th

จงกลบดินทร์ แสงอาสภวิริยะ, พาวิน มะโนชัย , ศิริกุล ตุลาสมบัติ, ภูษณิศา เตชะเถกิง, นิตยา ถาวัน และบุษบง ฝั้นแจ้ง. (2553). สมรรถนะของโซ่อุปทานการผลิตลำไยเพื่อการส่งออกของประเทศไทย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. (2555) AEC in Focus โอกาสธุรกิจในบรูไน.ฝ่ายวิจัยธุรกิจ

นงนุช อังยุรีกุล และรวิสสาข์ สุชาโต . (2556). โครงการโอกาสและอุปสรรคของการค้าผลไม้ระหว่างไทยและอินโดนีเซียภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นงนุช อังยุรีกุล และสายทิพย์ โสรัตน์. (2558). โครงการวิจัยการสังเคราะห์โซ่อุปทานลำไยและทุเรียน สู่นโยบายส่งเสริมภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)

นงนุช อังยุรีกุล. (2553). โอกาสและทางเลือกของเกษตรกรบนเส้นทางสายโซ่อุปทาน : โซ่อุปทานสินค้าเกษตร. ฝ่ายเกษตร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). การวิเคราะห์อภิมาน. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บัญชา สมบูรณ์สุข และคณะ. (2556). โครงการระบบตลาดผักและผลไม้ไทยในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เพ็ญศรี เจริญวานิช และคณะ. (2544). การศึกษาเบื้องต้นการกำหนดพันธุ์และตลาดลำไยส่งออก. วารสารวิจัย มข. 6(2).

เริงชัย ตันสุชาติ และคณะ. (2556). โครงการผลกระทบของข้อตกลงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนปี 2558 ต่อผลไม้ กรณีศึกษาประเทศไทยและสาธารณรัฐฟิลิปปินส์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

วิชุดา ทรัพย์ปาน. (2553). การศึกษาปัญหาของผู้ส่งออกลำไยสดในจังหวัดลำพูน. การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการอุตสาหกรรมเกษตร) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สิน พันธุ์พินิจ. (2549). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท วิทยพัฒน์ จำกัด.

สุเทพ นิ่มสาย และคณะ. (2556). โครงการโอกาสและอุปสรรคของผลไม้ไทยในอาเซียน: กรณีการนำเข้า-ส่งออกระหว่างไทย สหภาพเมียนม่าร์ และสปป. ลาว. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อารยา สุนทรวิภาค และคณะ . (2556). โครงการศักยภาพการผลิต การตลาด และขีดความสามารถในการแข่งขันของผลไม้ไทยในประเทศกัมพูชาและเวียดนาม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อภิชาต โสภาแดง และคณะ. (2551). โครงการการศึกษาระบบจัดการโซ่อุปทานของลำไยสดในประเทศไทย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ชุดโครงการ การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Fred R. D. (2011). Strategic Management: Concepts and Cases. 13rd ed. New Jersey: Pearson Education, Prentice Hall.

Global Trade Atlas. 2013. Trade Statistics. Retrieved August 13. 2014. from http://www.gtis.com/GTA

การศึกษาห่วงโซ่อุปทานไข่ไก่ในประเทศสหรัฐอเมริกา

A Study of Egg Supply Chain in United States of America

กาญจนา ศรีพฤทธิ์เกียรติ[1*]

Kanchana Sripruetkiat[1*]

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาห่วงโซ่อุปทานไข่ไก่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการดำเนินงานของสภาไข่ไก่ในประเทศสหรัฐอเมริกา (American Egg Board: AEB) และความเคลื่อนไหวของราคาไข่ไก่ในประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยแบบจำลอง Bayesian Vector Autoregression (BVAR) ในส่วนของการผลิตพบว่าบริษัทที่มีไก่ไข่มากกว่า 1 ล้านตัวมีจำนวน 63 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 87 ของจำนวนไก่ไข่ทั้งหมด อัตราการบริโภคไข่ไก่ของ US ในปี 2014 เท่ากับ 263 ฟอง/คน/ปี (5 ฟอง/คน/สัปดาห์) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552-2557 AEB มีรายได้หลักจาก Assessments fee ที่จ่ายโดยผู้ประกอบการไข่ไก่ 132.01 ล้านเหรียญ โดยมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการโฆษณามากที่สุดเท่ากับ 65.78 ล้านเหรียญ (เฉลี่ยปีละ 10.96 ล้านเหรียญ หรือคิดเป็นร้อยละ 49.83 ของค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการต่างๆ จากข้อมูลราคาไข่ไก่ขนาดใหญ่ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2546-เดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 ของทั้ง 4 ภูมิภาคพบว่าราคาไข่ไก่ในแต่ละภูมิภาคมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยกันและแบบจำลองการพยากรณ์ราคาไข่ไก่ในแต่ละภูมิภาค BVAR lag 1 เป็นโมเดลที่มีความเหมาะสมที่สุด การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Innovation) ของราคาไข่ไก่ในภูมิภาค Midwest จะเกิดการตอบสนองของราคาไข่ไก่ในภูมิภาคที่เหลือทันทีและมีการปรับสู่ดุลยภาพอย่างช้าๆ โดยใช้เวลาประมาณ 2 ปี (24 เดือน)

ABSTRACT

The objectives of this research were to study 1) egg supply chain 2) performance of American Egg Board (AEB), and 3) egg price linkage in US with Bayesian Vector Autoregression (BVAR) model. The result found that there are 63 companies with layers greater than 1 million, account for 87 percent of total layers in US. Per capita egg consumption in US is 263 eggs. From 2009-2014, AEB had received the assessments fee 132.01 million dollars from egg producers and used this fund 65.78 million dollars for advertising, account for 49.83 per cent of implementing project costs. BVAR lag 1 model was optimum model for forecasting monthly large egg price data. Large egg prices in other regions responded to Midwest large egg price shock persist for 24 months.

Keywords: egg supply chain, BVAR, American egg board

*Corresponding author; e-mail address: kanchanasri@hotmail.com

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Agricultural and Resource Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok, 10900

คำนำ

ไก่ไข่และไข่ไก่ ถือเป็นสัตว์และสินค้าเศรษฐกิจที่นับวันมีความสำคัญกับความเป็นอยู่ของคนในชาติ แต่อุตสาหกรรมไก่ไข่และไข่ไก่มีปัญหาเรื่อยมา สภาไข่ไก่ของประเทศสหรัฐอเมริกา (American Egg Board: AEB) คือ องค์กรที่เชื่อมต่อระหว่างผู้ผลิตไข่ไก่ของสหรัฐอเมริกากับผู้บริโภคในเรื่องคุณค่าของไข่ไก่ AEB มีพันธกิจคือ เพิ่มการบริโภคไข่ไก่และผลิตภัณฑ์จากไข่ไก่ในนามผู้ผลิตไข่ไก่ของสหรัฐอเมริกา AEB ได้รับการสนับสนุนเงินจากเกษตรกรหรือบริษัทที่เลี้ยงไก่ไข่มากกว่า 75,000 ตัว AEB ให้ความสนใจการผลิตไข่ไก่คุณภาพโดยให้ความรู้กับประชาชนว่าจะผลิตไข่ไก่คุณภาพได้อย่างไร คณะกรรมการของ AEB รณรงค์ให้ผู้บริโภคได้รู้ถึงคุณค่าอันมหัศจรรย์ของไข่ไก่ การเผยแพร่งานวิจัยและการสนับสนุนทุนวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโภชนาการของไข่ไก่ และการส่งเสริมการตลาดสำหรับการบริการอาหารและผลิตภัณฑ์จากไข่ไก่

จากการศึกษาของ Schmit T.M., Reberte, J.C. and Kaiser H.M. (1996) ในเรื่องผลของการโฆษณาไข่ไก่ต่อราคาไข่ไก่หน้าฟาร์มและรายได้สุทธิในรัฐแคลิฟอร์เนียระหว่างปี 1985 ถึง 1995 โดยวัดผลกระทบของการโฆษณาด้วยการประมาณค่าโมเดลเศรษฐมิติของอุปสงค์และอุปทานไข่ไก่ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ผลการศึกษาพบว่างบประมาณที่ใช้ในการโฆษณาไข่ไก่มีผลด้านบวกกับราคาขายในช่วง 10 ปี (1985-1995) อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ โมเดลชี้ให้เห็นว่าค่าใช้จ่ายในการโฆษณาเพิ่มขึ้น 1 เปอร์เซ็นต์ทำให้ราคาไข่ไก่เพิ่มขึ้น 0.13 เปอร์เซ็นต์โดยตัวแปรอื่นๆ ในสมการอุปสงค์มีค่าคงที่ นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายในการโฆษณาที่แท้จริงเพิ่มขึ้น 1 เปอร์เซ็นต์ซึ่งมีค่าเท่ากับ 304,000 เหรียญทำให้รายได้สุทธิของผู้ผลิตในปี 1985-1995 เพิ่มขึ้น 2.1 ล้านเหรียญ หรือผลตอบแทนส่วนเพิ่ม (Marginal rate of return) เท่ากับ 7.0 หรือค่าใช้จ่ายในการโฆษณาไข่ไก่เพิ่มขึ้น 1 เหรียญทำให้ผู้ผลิตมีกำไรเพิ่มขึ้น 7 เหรียญ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานไข่ไก่ในประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อนำมาเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานไข่ไก่ของประเทศไทยต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) โครงสร้างการผลิต การตลาด ไข่ไก่ในประเทศสหรัฐอเมริกา 2) ผลการดำเนินงานของ AEB และ 3) ความเคลื่อนไหวของราคาไข่ไก่ในประเทศสหรัฐอเมริกา

วิธีการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) คือ ศึกษาการผลิตประกอบไปด้วย จำนวนไก่ไข่และไข่ไก่ในประเทศสหรัฐอเมริกา การตลาดประกอบด้วยราคาไข่ไก่ในแต่ละภูมิภาคของประเทศสหรัฐอเมริกา การนำเข้า-ส่งออกไข่ไก่ของประเทศสหรัฐอเมริกา

วิธีการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ ศึกษาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและงบประมาณในการดำเนินงานของ AEB

วิธีการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ การทดสอบ Unit root ของราคาไข่ไก่ การวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล (Granger causality) และโมเดล Bayesian Vector Autoregressive (BVAR)

ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นการกำหนดแนวทางการบริหารอุตสาหกรรมไข่ไก่ทั้งระบบของประเทศไทย เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนจากปัญหาราคาไข่ไก่ที่มีความผันผวน และเพิ่มศักยภาพของอุตสาหกรรมไข่ไก่ต่อไป

ผลการวิจัย

การผลิต การตลาดไข่ไก่ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ปัจจุบันมีบริษัทประมาณ 181 บริษัทที่มีจำนวนไก่ไข่มากกว่า 75,000 ตัว หรือคิดเป็นร้อยละ 99 ของจำนวนไก่ไข่ทั้งหมดใน US เปรียบเทียบกับปี 1994 บริษัทที่มีจำนวนไก่ไข่มากกว่า 75,000 ตัว มีจำนวน 350 บริษัท โดยบริษัทที่มีไก่ไข่มากกว่า 1 ล้านตัวมีจำนวน 63 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 87 ของจำนวนไก่ไข่ทั้งหมด และบริษัทที่มีไก่ไข่มากกว่า 5 ล้านตัวมีจำนวน 17 บริษัท (United Egg Producers, 2015) ทั้งนี้ การลดลงของจำนวนบริษัทเนื่องมาจากแนวโน้มในระยะยาวที่มีจำนวนบริษัทน้อยลงแต่มีขนาดใหญ่ขึ้นเพราะความได้เปรียบด้านการประหยัดต่อขนาด

ไข่ไก่ที่ผลิตในปี 2014 มีจำนวน 241.5 ล้านแผง[2] จำแนกเป็นไข่ไก่ที่ถูกนำไปแปรรูปสำหรับใช้ในสถานบริการอาหาร (Food service), โรงงาน, ร้านค้าปลีกและการส่งออกจำนวน 76.0 ล้านแผง (ร้อยละ 31.47) ไข่ไก่ที่จำหน่ายในร้านค้าปลีกจำนวน 132.5 ล้านแผง (ร้อยละ 54.86) ไข่ไก่ที่ใช้ในสถานบริการอาหารจำนวน 21.7 ล้านแผง (ร้อยละ 8.99) และไข่ไก่เพื่อส่งออกจำนวน 11.3 ล้านแผง (ร้อยละ 4.68) (United Egg Producers, 2015)

อัตราการบริโภคไข่ไก่ต่อคนซึ่งคำนวณจากจำนวนไข่ไก่ทั้งหมดหักด้วยจำนวนการส่งออกไข่ไก่บวกด้วยจำนวนการนำเข้าไข่ไก่และหารด้วยจำนวนประชากร พบว่าในปี 2014 US มีปริมาณการบริโภคไข่ไก่ 263 ฟอง/คน/ปี (5 ฟอง/คน/สัปดาห์) เพิ่มขึ้นจากปี 2013 เท่ากับ 7.9 ฟอง/คน/ปี (USDA, 2015)

ในปี 2014 สหรัฐอเมริกามีการส่งออกไข่ไก่และผลิตภัณฑ์เท่ากับ 395.36 ล้านโหล โดยเป็นการส่งออกไข่ไก่ 239.64 ล้านโหล และการส่งออกผลิตภัณฑ์ไข่ไก่จำนวน 155.72 ล้านโหล การส่งออกไข่ไก่และผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาจำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) การส่งออกไข่ไก่เพื่อบริโภคส่วนใหญ่ส่งออกไปยังประเทศแคนาดาและเม็กซิโก 2) การส่งออกไข่ไก่เพื่อนำไปฟักเป็นไก่ไข่และไก่เนื้อ ส่วนใหญ่ส่งออกไปยังประเทศแคนาดาและฮ่องกงและ 3) การส่งออกผลิตภัณฑ์ไข่ไก่ (ไข่ขาวผง/เหลว และไข่แดงผง/เหลว) ซึ่งใช้ในร้านอาหารหรือนำไปใช้เป็นส่วนประกอบในอุตสาหกรรมอื่นๆ โดยลูกค้าหลักในการนำเข้าไข่ขาวผง คือ ประเทศญี่ปุ่น สเปน อิสราเอล ประเทศแคนาดาเป็นผู้นำเข้าไข่ขาวเหลวรายใหญ่ ประเทศญี่ปุ่น เม็กซิโก และแคนาดาเป็นผู้นำเข้าไข่แดงผงรายใหญ่ ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่น แคนาดา และเกาหลีใต้เป็นผู้นำเข้าไข่แดงเหลวรายใหญ่ (USDA, 2015)

ประเทศที่ US มีการส่งออกไข่ไก่มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ประเทศแคนาดา เม็กซิโก และฮ่องกงรวม 203.67 ล้านโหล คิดเป็นร้อยละ 84.99 ของการส่งออกไข่ไก่ทั้งหมดของ US และ ประเทศที่ US มีการส่งออกผลิตภัณฑ์ไข่ไก่มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ประเทศญี่ปุ่น เม็กซิโก และแคนาดารวม 100.73 ล้านโหล คิดเป็นร้อยละ 64.69 ของการส่งออกผลิตภัณฑ์ไข่ไก่ทั้งหมดของ US

---

[2] 1 แผง เท่ากับ 30 โหล

ประเทศสหรัฐอเมริกามีการนำเข้าไข่ไก่และผลิตภัณฑ์ในปี 2014 จำนวน 32.84 ล้านโหล โดยแบ่งเป็นไข่ไก่จำนวน 11.57 ล้านโหล และผลิตภัณฑ์ไข่ไก่จำนวน 21.27 ล้านโหล และประเทศที่ US มีการนำเข้าไข่ไก่มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ประเทศแคนาดา จีน และไต้หวัน รวม 11.27 ล้านโหล คิดเป็นร้อยละ 97.47 ของการนำเข้าไข่ไก่ทั้งหมดของ US (ประเทศที่ 4 คือ ประเทศไทย โดย US มีการนำเข้าไข่ไก่จากประเทศไทย 0.29 ล้านโหล คิดเป็นร้อยละ 2.53 ของการนำเข้าไข่ไก่ทั้งหมดของ US)

ประเทศที่ US มีการนำเข้าผลิตภัณฑ์ไข่ไก่มาก 3 อันดับแรก คือ ประเทศแคนาดา ไต้หวัน และเยอรมนี รวม 19.06 ล้านโหล คิดเป็นร้อยละ 89.62 ของการนำเข้าผลิตภัณฑ์ไข่ไก่ทั้งหมดของ US (ประเทศที่ 4 คือ ประเทศไทย โดย US มีการนำเข้าผลิตภัณฑ์ไข่ไก่จากประเทศไทย 0.99 ล้านโหล คิดเป็นร้อยละ 4.65 ของการนำเข้าผลิตภัณฑ์ไข่ไก่ทั้งหมดของ US)

Egg Industry ทำการสำรวจปริมาณไก่ไข่ของแต่ละบริษัท พบว่าในปี 2013 จำนวนไก่ไข่ของผู้ผลิตไข่ไก่ 60 บริษัท เท่ากับ 263.86 ล้านตัว โดย 4 บริษัทแรก คือ Cal-Maine Foods, Rose Acre Farms, Moark LLC, และ Rembrandt Enterprise มีจำนวนไก่ไข่รวม 86.24 ล้านตัว คิดเป็นร้อยละ 32.69 ของจำนวนไก่ไข่ทั้ง 60 บริษัท (บริษัทที่มีจำนวนไก่ไข่มากกว่า 1 ล้านตัว) (Table 1)

ผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานไข่ไก่ใน US

จากข้อมูล Who's who in the egg & poultry industries in the US and Canada จำแนกหมวดที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรม egg & poultry ออกเป็น 8 หมวดหลักๆ คือ (1) การผลิตสัตว์/สัตว์ปีก (2) ส่วนผสมอาหารสัตว์ (3) อุปกรณ์ให้อาหารและเกี่ยวกับอาหารเม็ด (4) อุปกรณ์อำนวยความสะดวกทั่วไป (5) ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับสุขภาพ (6) บริการและผลิตภัณฑ์ในห้องปฏิบัติการ (7) การแปรรูปสัตว์ปีก และ (8) อื่นๆ

บริษัทที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานไข่ไก่ใน US มี 626 บริษัท จำนวนบริษัทในภูมิภาค Midwest มีมากที่สุดเท่ากับ 248 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 39.62 ของบริษัททั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่อุปทานไข่ไก่ใน US (Table 2)

สำหรับบริษัทที่ทำธุรกิจเพียงหมวดเดียวจาก 8 หมวด มีจำนวน 430 บริษัท จำแนกเป็นการทำธุรกิจในหมวดการแปรรูปสัตว์ปีกมากที่สุด จำนวน 142 บริษัท รองลงมา ได้แก่ การทำธุรกิจในหมวดการผลิตสัตว์/สัตว์ปีกจำนวน 84 บริษัท อุปกรณ์อำนวยความสะดวกทั่วไปจำนวน 64 บริษัท ส่วนผสมอาหารสัตว์จำนวน 63 บริษัท อุปกรณ์ให้อาหารและเกี่ยวกับอาหารเม็ดจำนวน 26 บริษัท บริการและผลิตภัณฑ์ในห้องปฏิบัติการจำนวน 22 บริษัท ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับสุขภาพจำนวน 5 บริษัท และอื่นๆ จำนวน 24 บริษัท (Table 3)

การแปรรูปไข่ไก่แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ผลิตภัณฑ์ไข่ไก่แช่เย็น ผลิตภัณฑ์ไข่ไก่แช่แข็งและผลิตภัณฑ์ไข่ไก่อบแห้ง โดยบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปไข่ไก่ใน US มี 44 บริษัท จำแนกตามบริษัทที่อยู่ตามภูมิภาคได้ดังนี้ ภูมิภาค Midwest จำนวน 19 บริษัท ภูมิภาค Northeast จำนวน 6 บริษัท ภูมิภาค Southwest จำนวน 6 บริษัท ภูมิภาค Southeast จำนวน 5 บริษัท ภูมิภาค South Central จำนวน 4 บริษัท และภูมิภาค Northwest จำนวน 4 หรือคิดเป็นร้อยละ 43.18, 13.64, 13.64, 11.36, 9.09, และ 9.09 ตามลำดับ (Figure 1)

การดำเนินงานของสภาไข่ไก่ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในส่วนของสถานะทางการเงินของสภาไข่ไก่ในประเทศสหรัฐอเมริกา (AEB) พบว่า ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2557 AEB มีสินทรัพย์ 14.18 ล้านเหรียญ แบ่งเป็นเงินสดและเงินฝากธนาคาร 11.06 ล้านเหรียญ ลูกหนี้การค้า 2.41 ล้านเหรียญ และอื่นๆ (ลูกหนี้อื่น ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า และอุปกรณ์สำนักงานและระบบคอมพิวเตอร์ (หักค่าเสื่อมสุทธิ)) 0.71 ล้านเหรียญ ในส่วนของหนี้สินและทุน ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2557 AEB มีเจ้าหนี้การค้าและค่าใช้จ่ายค้างจ่าย 1.22 ล้านเหรียญ และส่วนของทุน 14.18 ล้านเหรียญ โดยแบ่งเป็นทุนจดทะเบียน 0.07 ล้านเหรียญ และกำไรสะสมหลังจากหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ 12.89 ล้านเหรียญ

Table 1: Number of layers for top 5 egg producers in US (Unit: Million layers)

No.	Company Name	Year				Percentage	Acc.
		2008	2010	2012	2013	of 2013	Percentage
1	Cal-Maine Foods	28.60	29.00	33.50	32.00	12.13	12.13
2	Rose Acre Farms	21.60	21.00	23.72	24.60	9.32	21.45
3	Moark LLC	11.60	12.50	14.94	16.08	6.10	27.55
4	Rembrandt Enterprise	5.60	12.00	13.37	13.56	5.14	32.69
5	Daybreaks Foods	9.20	10.80	13.50	13.00	4.93	37.61
6	Others	168.28	172.00	177.29	164.62	62.38	100.00
	Total	244.88	257.30	276.32	263.86	100.00	

Source: Egg Industry Survey (2008, 2010, 2012, 2013)

Table 2: Number of company related to egg & poultry industry, classified by region

Region	Number	Percentage
Midwest	248	39.62
Southeast	147	23.48
South Central	98	15.65
Northeast	93	14.86
Southwest	28	4.47
Northwest	12	1.92
Total	**626**	**100.00**

Remark: * Moba is located in 3 regions: Midwest, Northeast, and Southeast

Munters Corp is located in 2 regions: Midwest and Southeast

Table 3: Number of company doing business only 1 mode, classified by region

Mode	Midwest	South east	South Central	North east	South west	North west	Total
Poultry Processing	52	29	21	26	7	7	142
Animal/Bird Production	28	26	13	14	3	-	84
General Facility Items	31	12	7	9	3	2	64
Feed Ingredients	31	10	9	10	2	1	63
Feed & Grain Equipment	16	3	5	2	-	-	26
Laboratory Products and Services	7	2	4	6	2	1	22
Health Products	2	1	2	-	-	-	5
Miscellaneous	6	9	3	5	1	-	24
Total	173	92	64	72	18	11	430

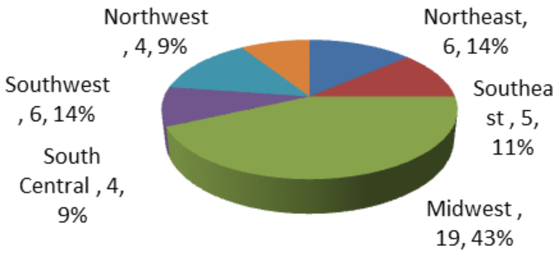

Figure 1: Number of egg processors, classified by region

ในส่วนของงบกำไรขาดทุนพบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552-2557 AEB มีรายได้หลักจากการประกอบกิจการ (Assessments fee ที่จ่ายโดยผู้ประกอบการไข่ไก่ใน US และแคนาดา) 132.01 ล้านเหรียญ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน 7.37 ล้านเหรียญ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการต่างๆ 130.57 ล้านเหรียญ โดย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการโฆษณา/โครงการการตลาดเพื่อผู้บริโภคมากที่สุดเท่ากับ 65.78 ล้านเหรียญ (เฉลี่ยปีละ 10.96 ล้านเหรียญ) รองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายในโครงการวิจัยโภชนาการเท่ากับ 19.61 ล้านเหรียญ และค่าใช้จ่ายในโครงการของอุตสาหกรรมจำนวน 10.15 ล้านเหรียญ หรือคิดเป็นร้อยละ 49.83, 14.86, และ 7.69 ของค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการต่างๆ ตามลำดับ

ตัวอย่างการโฆษณาของ AEB เช่น แคมเปญโฆษณาระดับประเทศที่ชื่อว่า “Wake Up to Eggs” ซึ่งดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 การประชาสัมพันธ์ผ่านหลายช่องทางในโครงการ "Take Back Easter" ให้เทศกาลอีสเตอร์เป็นวัน The egg holiday ด้วยการจัดโปรโมชั่นเป็นเวลา 4 สัปดาห์ การเข้าถึงบนโลกออนไลน์โดยได้ร่วมงานกับบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่อออนไลน์ซึ่งในปี พ.ศ. 2557 เครือข่ายโซเชียลของ AEB เพิ่มขึ้น 25 เปอร์เซ็นต์มากกว่าปี พ.ศ. 2556 โครงการ Good Egg Project บน Facebook แจกจ่ายคูปองซื้อไข่ไก่ 1 โหลแถม 1 โหล (BOGO) แคมเปญโฆษณา Incredible People ผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ และป้ายโฆษณาออนไลน์อีกหลากหลายรูปแบบ โดยโฆษณาของ AEB ปรากฏในรายการ “Today”, “Good Morning America”, The Early Show”,“ Fox News” และในเครือข่ายเคเบิลอย่างเช่น Food Network, Weather

Channel, TNT, และ TBS และการร่วมกับ “Rachael Ray” ในรายการ Food Network พร้อมทั้งการโฆษณาบนเว็บไซต์ยอดนิยมต่างๆ เช่น MSN.com, Weightwatchers.com, Hulu.com และการส่งเสริมการขายโดยร่วมมือกับ Subway ด้วยการนำยอดขายของแซนวิสไข่มาจับคู่กับการบริจาคไขไก่ให้กับธนาคารอาหารของท้องถิ่น เป็นต้น (American Egg Board, 2009-2014)

ความเคลื่อนไหวของราคาไข่ไก่ใน US

จากข้อมูลราคาไข่ไก่รายเดือนตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2546-เดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 ของ 4 ภูมิภาค คือ ภูมิภาค Midwest (11 รัฐ) ภูมิภาค Northeast (11 รัฐ) ภูมิภาค South Central (10 รัฐ) และภูมิภาค Southeast (9 รัฐ) พบว่าราคาไข่ไก่ในแต่ละภูมิภาคมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยกันซึ่งยืนยันได้ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสองภูมิภาคใดๆ มีค่าใกล้เคียงกับ 1.0000 เช่น สหสัมพันธ์ระหว่างราคาไข่ไก่ในภูมิภาค Midwest กับภูมิภาค Northeast เท่ากับ 0.9986 และจากความสัมพันธ์ระหว่างราคาไข่ไก่ในแต่ละภูมิภาค จึงมีคำถามว่าราคาไข่ไก่ในภูมิภาคใดมีผลในการกำหนดราคาไข่ไก่ในอีกภูมิภาคซึ่งเป็นการหาคำตอบโดยการใช้ Granger causality และหากเกิดการ Shock ของราคาไข่ไก่ในภูมิภาคหนึ่งจะมีผลกระทบกับภูมิภาคที่เหลืออย่างไรซึ่งเป็นการหาคำตอบโดยใช้โมเดล Bayesian Vector Autoregression (BVAR)

จากการทดสอบความนิ่งของข้อมูลราคาไข่ไก่ขนาดใหญ่ในแต่ละภูมิภาคด้วย ADF พบว่าข้อมูลราคาไข่ไก่ในแต่ละภูมิภาคมีลักษณะหยุดนิ่งที่ I(0) และจากการทดสอบ Granger causality พบว่าราคาไข่ไก่ในภูมิภาคหนึ่งมีผลกับราคาไข่ไก่ในภูมิภาคที่เหลือ การทดสอบและเลือก Lag length ที่เหมาะสมของโมเดล BVAR โดยพิจารณาจากค่าสถิติทดสอบ Schwarz information criterion (SC) และ Hannan-Quinn information criterion (HQ) พบว่า BVAR ที่ 1 lag เป็นแบบจำลองที่เหมาะสมที่สุด

แบบจำลอง BVAR lag 1 ที่ใช้ในการพยากรณ์ราคาไข่ไก่ในแต่ละภูมิภาคของ US แสดงในสมการที่ (1)-(4) โดยสมการที่ (1) เป็นสมการราคาพยากรณ์ไข่ไก่ในภูมิภาค Midwest ($P_{MW,t}$)

$$P_{MW,t} = 14.8760 + 0.2028P_{MW,t-1} + 0.2144P_{NE,t-1} + 0.2009P_{SC,t-1} + 0.1894P_{SE,t-1} \quad (1)$$

(3.0841)*** (2.3294)** (2.3679)** (2.3949)** (2.2242)** $R^2 = 0.7110$

สมการที่ (2) เป็นสมการราคาพยากรณ์ไข่ไก่ในภูมิภาค Northeast ($P_{NE,t}$)

$$P_{NE,t} = 23.2171 + 0.1901P_{MW,t-1} + 0.2165P_{NE,t-1} + 0.1951P_{SC,t-1} + 0.1951P_{SE,t-1} \quad (2)$$

(5.0776)*** (2.3194)** (2.5054)** (2.4546)** (2.3070)** $R^2 = 0.7220$

สมการที่ (3) เป็นสมการราคาพยากรณ์ไข่ไก่ในภูมิภาค South Central ($P_{SC,t}$)

$$P_{SC,t} = 21.1121 + 0.2013P_{MW,t-1} + 0.2197P_{NE,t-1} + 0.2186P_{SC,t-1} + 0.1977P_{SE,t-1} \quad (3)$$

(4.2626)*** (2.2673)** (2.3632)** (2.5202)** (2.2610)** $R^2 = 0.7127$

สมการที่ (4) เป็นสมการราคาพยากรณ์ไข่ไก่ในภูมิภาค Southeast ($P_{SE,t}$)

$$P_{SE,t} = 19.6439 + 0.1989P_{MW,t-1} + 0.2197P_{NE,t-1} + 0.2080P_{SC,t-1} + 0.2032P_{SE,t-1} \quad (4)$$

(4.0239)*** (2.2732)** (2.3833)** (2.4504)** (2.3410)** $R^2 = 0.7178$

หมายเหตุ: ** คือ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 *** คือ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากสมการที่ (1)- (4) พบว่า ราคาไข่ไก่ของภูมิภาคหนึ่ง ณ เวลา t มีความสัมพันธ์กับราคาไข่ไก่ในภูมิภาคนั้นและภูมิภาคที่เหลือ ณ เวลา t-1 ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และหากเกิดการเปลี่ยนแปลงของราคาไข่ไก่ในภูมิภาคหนึ่ง ราคาไข่ไก่ในภูมิภาคที่เหลือจะมีการตอบสนองอย่างไร จาก Impulse Response Function ในแบบจำลอง BVAR lag 1 พบว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Innovation) ของราคาไข่ไก่ในภูมิภาค Midwest จะเกิดการตอบสนองของราคาไข่ไก่ในภูมิภาคที่เหลือทันทีและมีการปรับสู่ดุลยภาพอย่างช้าๆ โดยใช้เวลาประมาณ 2 ปี (24 เดือน) ในทางตรงกันข้าม การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Innovation) ของราคาไข่ไก่ในภูมิภาค Northwest, South Central, และ Southeast ไม่มีผลใดๆกับราคาไข่ไก่ในภูมิภาคที่เหลือ (Figure 2)

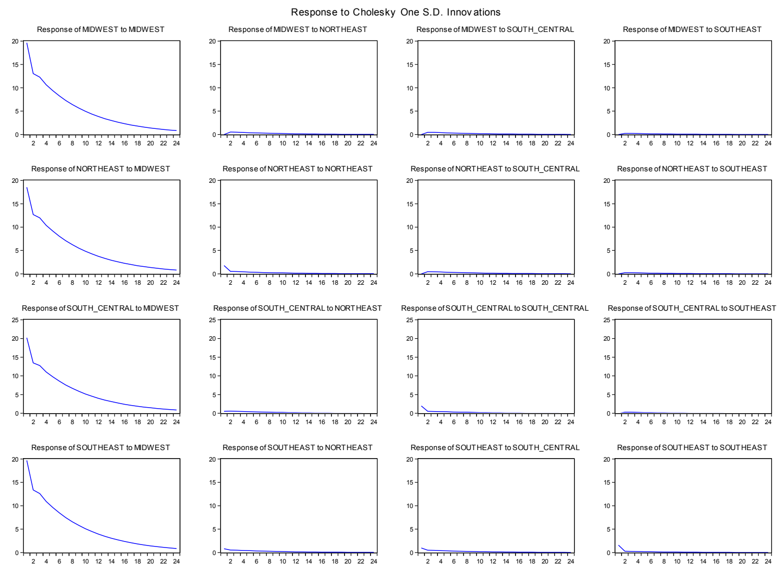

Figure 2: Impulse Response Function for BVAR laq 1 model

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการผลิต การตลาด ไข่ไก่ในประเทศสหรัฐอเมริกา การทำงานของสภาไข่ไก่ของสหรัฐอเมริกา และความเคลื่อนไหวของราคาไข่ไกในประเทศสหรัฐอเมริกา ในส่วนของการผลิต พบว่าปัจจุบันมีบริษัท 181 บริษัทที่มีจำนวนไก่ไข่มากกว่า 75,000 ตัว หรือคิดเป็นร้อยละ 99 ของจำนวนไก่ไข่ทั้งหมด โดยบริษัทที่มีไก่ไข่มากกว่า 1 ล้านตัวมีจำนวน 63 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 87 ของจำนวนไก่ไข่ทั้งหมด และบริษัทที่มีไก่ไข่มากกว่า 5 ล้านตัวมีจำนวน 17 บริษัท ไข่ไก่ที่ผลิตในปี 2014 มีจำนวน 241.5 ล้านแผง จำแนกเป็นไข่ไก่ที่ถูกนำไปแปรรูปจำนวน 76.0 ล้านแผง (ร้อยละ 31.47) ไข่ไก่ที่จำหน่ายในร้านค้าปลีกจำนวน 132.5 ล้านแผง (ร้อยละ 54.86) ไข่ไก่ที่ใช้ในสถานบริการอาหารจำนวน 21.7 ล้านแผง (ร้อยละ 8.99) และไข่ไก่เพื่อส่งออกจำนวน 11.3 ล้านแผง (ร้อยละ 4.68) อัตราการบริโภคไข่ไก่ของ US ในปี 2014 เท่ากับ 263 ฟอง/คน/ปี (5 ฟอง/คน/สัปดาห์) เพิ่มขึ้นจากปี 2013 เท่ากับ 7.9 ฟอง/คน/ปี บริษัทที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานไข่ไก่ใน US มี 626 บริษัท การแปรรูปไข่ไก่แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ผลิตภัณฑ์ไข่ไก่แช่เย็น ผลิตภัณฑ์ไข่ไก่แช่แข็งและผลิตภัณฑ์ไข่ไก่อบแห้ง โดยบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปไข่ไก่ใน US มี 44 บริษัท ภูมิภาค Midwest มีจำนวนบริษัทแปรรูปไข่ไก่มากที่สุด 19 บริษัท และภูมิภาค Northwest มีจำนวนบริษัทน้อยที่สุด 4 บริษัท

สถานะทางการเงินของสภาไข่ไก่ในประเทศสหรัฐอเมริกา (AEB) ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2557 มีสินทรัพย์ 14.18 ล้านเหรียญ หนี้สิน 1.22 ล้านเหรียญ และทุน 14.18 ล้านเหรียญ โดยแบ่งเป็นทุนจดทะเบียน 0.07 ล้านเหรียญ และกำไรสะสมหลังจากหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ 12.89 ล้านเหรียญ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552-2557 AEB มีรายได้หลักจาก Assessments fee ที่จ่ายโดยผู้ประกอบการไข่ไก่ 132.01 ล้านเหรียญ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน 7.37 ล้านเหรียญ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการต่างๆ 130.57 ล้านเหรียญ โดยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการโฆษณา/โครงการการตลาดเพื่อผู้บริโภคมากที่สุดเท่ากับ 65.78 ล้านเหรียญ (เฉลี่ยปีละ 10.96 ล้านเหรียญ หรือคิดเป็นร้อยละ 49.83 ของค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการต่างๆ

ตัวอย่างการโฆษณาของ AEB เช่น แคมเปญโฆษณาระดับประเทศที่ชื่อว่า “Wake Up to Eggs” การประชาสัมพันธ์ผ่านหลายช่องทางในโครงการ "Take Back Easter" ให้เทศกาลอีสเตอร์เป็นวัน The egg holiday การร่วมงานกับบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่อออนไลน์ โครงการ Good Egg Project บน Facebook แจกจ่ายคูปองซื้อไข่ไก่ 1 โหลแถม 1 โหล (BOGO) แคมเปญโฆษณา Incredible People ผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ และป้ายโฆษณาออนไลน์อีกหลากหลายรูปแบบ และการส่งเสริมการขายร่วมกับ Subway โดยการนำยอดขายของแซนวิสไข่มาจับคู่กับการบริจาคไขไก่ให้กับธนาคารอาหารของท้องถิ่น เป็นต้น

จากข้อมูลราคาไข่ไก่ขนาดใหญ่รายเดือนตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2546-เดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 ของ 4 ภูมิภาค: Midwest, Northeast, South Central, และ Southeast พบว่าราคาไข่ไก่ในแต่ละภูมิภาคมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยกันและแบบจำลองการพยากรณ์ราคาไข่ไก่ในแต่ละภูมิภาค BVAR lag 1 เป็นโมเดลที่มีความเหมาะสม การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Innovation) ของราคาไข่ไก่ในภูมิภาค Midwest จะเกิดการตอบสนองของราคาไข่ไก่ในภูมิภาคที่เหลือทันทีและมีการปรับสู่ดุลยภาพอย่างช้าๆโดยใช้เวลาประมาณ 2 ปี (24 เดือน) ในทางตรงกันข้าม การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Innovation) ของราคาไข่ไก่ในภูมิภาค Northwest, South Central, และ Southeast ไม่มีผลใดๆกับราคาไข่ไก่ในภูมิภาคที่เหลือ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่สนับสนุนทุนในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

American Egg Board (Various issues). **American Egg Board Annual Report.** Retrieved Mar 10, 2015, from http://www.aeb.org/about-aeb/annual-report

American Egg Board (2015). **About the U.S. Egg Industry.** Retrieved May 6, 2015, from http://www.aeb.org/farmers-and-marketers/industry-overview

Egg Industry Survey (2008). Retrieved Apr 13, 2015 from http://www.wattagnet.com/uploadedFiles/WattAgNet/Footer/Footer_Content/eggindustry200903-dl.pdf

Egg Industry Survey (2010). Retrieved Apr 13, 2015 from https://grist.files.wordpress.com/2010/08/investorpresentation.pdf

Egg Industry Survey (2012, 2013). Retrieved Apr 13, 2015 from http://www.eggindustry-digital.com/

Schmit T.M., Reberte, J.C. and Kaiser H.M. 1996. **An Economic Analysis of Generic Egg Advertising in California**, 1985-1995, Department of Agricultural, Resource, and Managerial Economics, College of Agriculture and Life Sciences, Cornell University, Ithaca, New York

United Egg Producers (2015). General US Stats. Retrieved May 6, 2015, from http://www.unitedegg.org/GeneralStats/default.cfm

USDA (2014) **Livestock, Dairy, and Poultry Outlook**, Retrieved June 20, 2014, from http://usda.mannlib.cornell.edu/MannUsda/viewDocumentInfo.do?documentID=1350

USDA (May, 2012) **Poultry & Egg: Trade.** Retrieved May 6, 2015, from http://www.ers.usda.gov/topics/animal-products/poultry-eggs/trade.aspx

USDA (April, 2015). **Chickens and Eggs**, Retrieved May 6, 2015, from http://www.usda.gov/nass/PUBS/TODAYRPT/ckeg0415.pdf

USDA: Livestock & Meat International Trade Data (2015). **Chickens, turkeys, and eggs: Annual and cumulative year-to-date U.S. trade - All years and countries.** Retrieved May 6, 2015, from http://www.ers.usda.gov/data-products/livestock-meat-international-trade-data.aspx

ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจและการตัดสินใจของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

Marketing Mix Factors Affecting Trust and Purchasing Decisions on Goods and Services via Electronic Commerce in Bangkok.

ชาคริยา ทองใบ,[1] จุมพฏ บริราช

Chacriya Thongbai.[1] Jumpoth Boriraj

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงอิทธิพลข้อมูลส่วนประสมทางการตลาด อิทธิพลและระดับความไว้วางใจและการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภค โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์ซื้อสินค้าและบริการผ่านอินเทอร์เน็ต อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามการวิจัยแบบมาตราส่วน 5 ระดับ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติความถดถอยเชิงพหุ ผลจากการวิจัยพบว่าระดับอิทธิพลของข้อมูลส่วนประสมทางการตลาด ระดับความไว้วางใจและระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในระดับมาก และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นอธิบายลักษณะอิทธิพลของตัวแปร โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจ ได้แก่ ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด สินค้าและราคา ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ ได้แก่ สินค้า การส่งเสริมการตลาด และราคา ตามลำดับ ยกเว้นด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และพบว่าความไว้วางใจของผู้บริโภคมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ABSTRACT

The objective of this research is to study the level of marketing mix, trust and purchasing decisions on goods and services via electronic commerce in Bangkok. The research was conducted on 400 samples who used to purchase goods and services via electronic commerce in Bangkok by using questionnaires with 5 level rating scales. The data was analyzed by SPSS which used in determining the means, standard deviation and multiple regression analysis, The results showed that the marketing mix factors affecting, trust and purchasing decisions were found to be rated on average and standard deviation at a high level. The variables influencing the trust were place, promotion, product and price. The variables influencing the purchasing decision were product, promotion and price by except variable of place. The overall factors could forecast purchase decision on goods and services via electronic commerce in Bangkok.

Keyword: Marketing Mix Factors, Trust, Purchasing Decisions

Corresponding author; e-mail address: **mine.ccytb@gmail.com**

[1] คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา ชลบุรี 20230

[1] Faculty of Management Science, Kasetsart University, Sriracha Campus, Chonburi 20230

คำนำ

การพัฒนาอย่างรวดเร็วทางด้านระบบคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการช่วยพัฒนาสังคมมนุษย์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านของธุรกิจและการพาณิชย์ที่นำเอาระบบอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้เป็นสื่อกลางจนก่อเกิดเป็นรูปแบบการค้าที่เรียกว่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือ E-Commerce กลายเป็นช่องทางการตลาดขนาดใหญ่ที่ช่วยให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายอย่างรวดเร็ว กระทั่งได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น สำหรับประเทศไทย E- Commerce เป็นช่องทางในการซื้อขายสินค้าและบริการที่ได้รับความนิยมอย่างมาก และมีร้านค้าออนไลน์ให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าและบริการมากมาย ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาและทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมของผู้บริโภค (สุปัญญา, 2543) ที่มีความแตกต่างกัน และกระบวนการของพฤติกรรมผู้บริโภคที่นำไปสู่การตัดสินใจ (วุฒิ, 2555) นำมาสร้างสรรค์ส่วนประสมทางการตลาดเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมทางการตลาด (Kotler, 2008) ซึ่งหากผู้ประกอบการสามารถสร้างสรรค์ส่วนประสมทางการตลาดกระทั่งสามารถทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจสูงสุดได้นั้นย่อมทำให้ธุรกิจนั้นอยู่ได้อย่างยาวนานและมั่นคง แม้ว่า E-Commerce จะมีประโยชน์มากมายแต่ก็ยังคงพบปัญหาเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการที่ผู้บริโภคถูกหลอกลวงจากผู้ขายสินค้าโดยได้รับสินค้าที่ไม่ตรงตามโฆษณาหรือไม่ได้รับสินค้าหลังจากชำระเงินแล้ว ความปลอดภัยเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ซื้อสินค้า เป็นต้น โดยรายงานผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี 2557 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า เหตุผลที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ผู้บริโภคไม่ทำการซื้อสินค้าและบริการผ่านอินเทอร์เน็ต คือ การไม่ไว้วางใจผู้ขาย ดังนั้นเพื่อให้เป็นที่ยอมรับผู้ประกอบการจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความน่าเชื่อถือสำหรับธุรกิจ ซึ่งความไว้วางใจสามารถสร้างได้ตั้งแต่ก่อนซื้อ ระหว่างทำการซื้อ จนกระทั้งภายหลังการซื้อสินค้าและบริการ (Egger, 2001) จึงเกิดเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาว่าปัจจัยใดที่ทำให้ผู้บริโภคใช้ในการพิจารณาความน่าเชื่อถือ กระทั่งเกิดความไว้วางใจและตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาในเรื่องพฤติกรรมของผู้ใช้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจและการตัดสินใจของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเป็นแนวทางต่อผู้ขายสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตตลอดจนเป็นแนวทางส่งเสริมระบบการค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงระดับอิทธิพลของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ระดับความไว้วางใจและการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภค
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดที่มีต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
3. เพื่อวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
4. เพื่อวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของความไว้วางใจที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

แนวคิดทฤษฎี

สำหรับงานวิจัยนี้มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่มีความเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

แนวคิดแบบจำลองพฤติกรรมผู้บริโภค

Kotler (2000) พฤติกรรมผู้บริโภคหมายถึงการศึกษาเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมีจุดกระตุ้น (stimulus) ทำให้เกิดความต้องการ สิ่งกระตุ้นผ่านเข้ามาในความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (buying black box) เปรียบเสมือนกล่องดำ ซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถคาดการณ์ได้ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อจะได้รับอิทธิพลจากลักษณะต่างๆ ของผู้ซื้อ จึงจะเกิดการตอบสนอง (buyer's response) หรือการตัดสินใจของผู้ซื้อ (buyer purchase decision)

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

วุฒิ สุขเจริญ (2555 อ้างถึง Schiffman and Kanuk, 2010) นำเสนอแบบจำลองกระบวนการตัดสินใจที่เชื่อมโยงระหว่างกระบวนการตัดสินใจกับอิทธิพลต่างๆ เพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ โดยแบ่งกระบวนการเป็น 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นการนำเข้า (Input) หมายถึง การที่ผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอก (External influence) ได้แก่ อิทธิพลจากกิจกรรมทางการตลาดของบริษัท (Firm's market efforts) และอิทธิพลด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural environment) จากอิทธิพลทั้งสองนำไปสู่กระบวนการภายในของผู้บริโภค ขั้นต่อไปคือ ขั้นกระบวนการ (Process) เป็นขั้นตอนการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยเริ่มจากการตระหนักถึงความต้องการ (Need cognition) การหาข้อมูลก่อนการซื้อ (Pre purchase search)และการวิเคราะห์ทางเลือก (Evaluation of alternatives) ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพื้นฐานทางจิตวิทยา(Psychological field) และปัจจัยภายนอก ส่วนขั้นสุดท้าย ได้แก่ ขั้นผลลัพธ์ (Output) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อและประเมินหลังการซื้อ ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดประสบการณ์และประสบการณ์ดังกล่าวจะมีอิทธิพลในการเลือกซื้อครั้งต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด

Kotler and Armstrong (2008) ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง ชุดของเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถทำการควบคุมได้โดยที่กิจการสามารถนำเครื่องมือเหล่านี้มาผสมผสานเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มตลาดเป้าหมายประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price)ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion)

แนวคิดความไว้วางใจในพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

Egger (2001) ได้สร้างกรอบการประเมินความไว้วางใจของลูกค้าในการซื้อสินค้าผ่านระบบ E-Commerce เรียกว่า Model of Trust for Electronic Commerce หรือ MoTEC แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อยดังนี้

1. ปัจจัยที่เกิดขึ้นก่อนการใช้งาน (Pre-Interactional Filters) คือ ปัจจัยที่ช่วยให้ผู้ซื้อ หรือผู้บริโภคทำการกรองข้อมูลก่อนที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ขาย
2. ปัจจัยในการเชื่อมต่อ (Interface Properties) คือ การเชื่อมต่อระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์ครั้งแรกที่แสดงออกมาในความประทับใจที่ผู้ซื้อได้รับหรือความอคติที่เกิดขึ้น

3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลและสัญลักษณ์ที่นำเสนอ (Informational Content) เมื่อสำรวจเว็บไซต์ลูกค้าจะเริ่มต้นการประเมินข้อมูลที่พวกเขาพบ สามารถแบ่งออกเป็นสองกระบวนการหลักกระบวนการแรกคือการประเมินผลของความสามารถของบริษัท กระบวนการที่สองคือการประเมินผลของความเสี่ยงในการทำธุรกรรม

4. บริษัท (Company) ลูกค้ามักจะสรุปความน่าเชื่อถือจากพฤติกรรมและประสิทธิภาพการทำงานที่พนักงานหรือผู้ขายสินค้าในนามตัวแทนของบริษัทสามารถให้ลูกค้าทำการติดต่อสอบถามและให้รายละเอียดได้อย่างชัดเจน

จากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้นนำมาซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

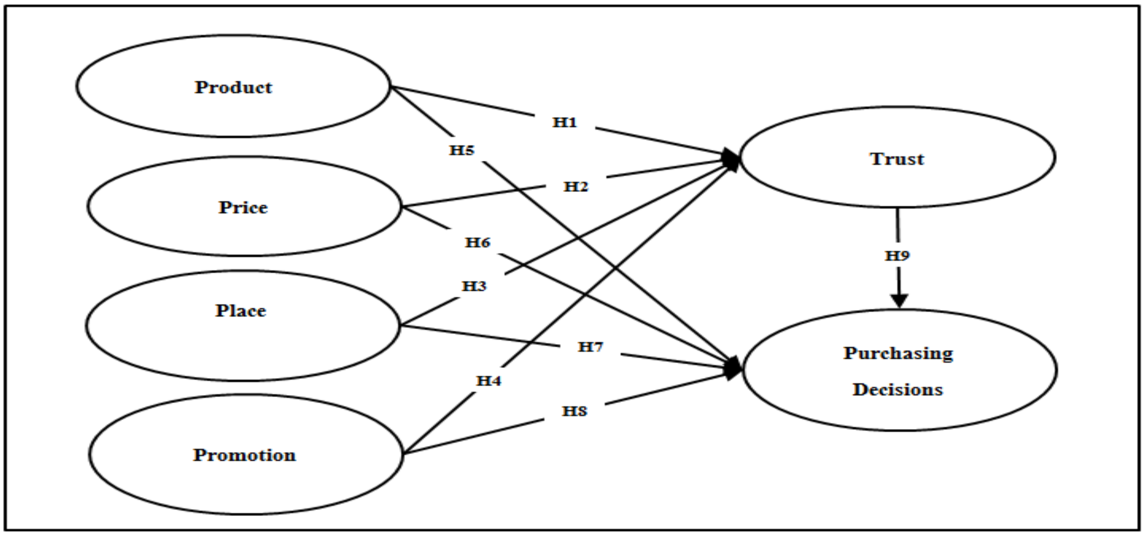

Figure 1 Conceptual Framework

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชากรที่ใช้บริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์(E- Commerce) ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สัญชาติไทยและอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดในประเทศสะท้อนให้เห็นถึงความถี่ในการเข้าเว็บไซต์และโอกาสในการซื้อสินค้าและบริการมากที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) โดยเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การทำวิจัยใช้แบบสอบถามในการสำรวจข้อมูลปฐมภูมิจากผู้บริโภคโดยเป็นแบบสอบถามเลือกตอบชนิดสำรวจรายการและแบบสอบถามมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่ผ่านการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการทดสอบความมั่น (Reliability) โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์เชิญชวนผู้เล่นอินเทอร์เน็ตเข้าไปทำแบบสอบถามที่โพสไว้ตามกระดานข่าวของเว็บไซต์ www.pantip.com www.facebook.com www.sanook.com เป็นเว็บไซต์ที่ติด 3 ใน 10 อันดับเว็บไซต์ที่คนไทยชอบเล่นกันมากที่สุดจากการสำรวจของ alexa.com ซึ่งเป็นเว็บที่รายงานผลและตรวจสอบความนิยมของเว็บต่างๆ ทั่วโลกของโลกอินเทอร์เน็ต

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ในการศึกษาอิทธิพลข้อมูลส่วนประสมทางการตลาด ความไว้วางใจและการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภค โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ไว้ที่ระดับ .05

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้กลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์ซื้อสินค้าและบริการผ่านอินเทอร์เน็ต อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 24-29 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท และประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน เหตุผลในการเลือกซื้อสินค้าและบริการผ่านทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพราะสะดวกและรวดเร็ว สินค้าที่ได้รับความนิยมได้แก่ สินค้าประเภทเสื้อผ้า/เครื่องแต่งกาย ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการซื้อสินค้า/บริการที่ซื้อต่อครั้ง (นับรวมค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ค่าบริการธนาคาร ,ค่าขนส่ง) มีค่าใช้จ่าย 1,001-5,000 บาท และมีความถี่ในการซื้อสินค้า/บริการทาง อินเทอร์เน็ตเดือนละครั้ง มีการเลือกชำระเงินในรูปแบบการโอนเงินผ่านตู้ ATM และส่วนใหญ่มีปัญหาหรือข้อเสียจากการสั่งซื้อสินค้าและบริการผ่านทางอินเทอร์เน็ตคือสินค้าที่ได้รับชำรุด

การวิเคราะห์ระดับอิทธิพลของข้อมูลส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภค

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคโดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ อันดับที่ 1 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย อันดับ 2 ด้านการส่งเสริมการตลาด อันดับ 3 ด้านสินค้า และอันดับ 4 ด้านราคา

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความไว้วางใจของผู้บริโภคที่มีต่อการซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

ผลการการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับระดับความไว้วางใจของผู้บริโภคที่มีต่อการซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง ปัจจัยในการเชื่อมต่อ (Interface Properties) และปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลและสัญลักษณ์ที่นำเสนอ (Informational Content)

การวิเคราะห์การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภค

การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคโดยรวมผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคโดยรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน คือ ในอนาคตจะทำการซื้อสินค้า/บริการผ่านเว็บไซต์ มีความรู้สึกง่ายต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า/บริการผ่านเว็บไซต์ และหากมีโอกาสจะแนะนำบุคคลที่รู้จักซื้อสินค้า/บริการผ่านเว็บไซต์

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับความไว้วางใจ ทำการทดสอบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสินค้า ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านการส่งเสริมการตลาดของผู้บริโภคมีอิทธิพลต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคที่มีต่อการซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่าทั้ง 4 ด้านของส่วนประสมทางการตลาดสามารถพยากรณ์ความไว้วางใจของผู้บริโภคซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศันสณีย์ โสธรพิทักษ์กุล (2556) ที่พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดมีอิทธิพลกับความไว้วางใจในการเลือกใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทั้งนี้จากการทดสอบสมมติฐานด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับความไว้วางใจสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

ความไว้วางใจของผู้บริโภค = .465 (ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย) + .345 (ด้านการส่งเสริมการตลาด) + .162 (ด้านสินค้า) + .076 (ด้านราคา)

การทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจ ทำการทดสอบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสินค้า ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านการส่งเสริมการตลาดของผู้บริโภคมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่าส่วนประสมทางการตลาดด้านสินค้า ด้านการส่งเสริมการตลาดและด้านราคาสามารถพยากรณ์การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้ ยกเว้นด้านช่องทางการจัดจำหน่ายซึ่งมีความขัดแย้งกับผลงานวิจัยของวันดี รัตนกายแก้ว (2554) ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าในเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุค: กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร โดยศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าและปัจจัยทางด้านส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุค ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยทางด้านส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้ามากที่สุดคือด้านช่องทางการจัดจำหน่าย จากผลการศึกษาที่แตกต่างกันอาจเนื่องมาจากแหล่งของการเก็บแบบสอบถาม

ทั้งนี้จากการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ =.284 (ด้านสินค้า) + .200 (ด้านการส่งเสริมการตลาด) +.153 (ด้านราคา)

การทดสอบสมมติฐานด้านความไว้วางใจกับการตัดสินใจ พบว่าความไว้วางใจสามารถพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคจากสมการพยากรณ์ดังนี้

การตัดสินใจซื้อสินค้า = .649 (ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลและสัญลักษณ์ที่นำเสนอ)

ซึ่งผลของงานวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐสพันธ์ เผ่าพันธุ์ (2551) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางเว็บไซต์ ผลการศึกษาพบว่าความไว้วางใจต่อเว็บไซต์มีระดับความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านเว็บไซต์อย่างมีนัยสำคัญ

สรุป

ระดับอิทธิพลของข้อมูลส่วนประสมทางการตลาด ระดับความไว้วางใจและระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในระดับมาก สมการเชิงโครงสร้างตามสมมติฐานที่ได้นั้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงนำสมการที่ได้นั้นมาอธิบายลักษณะอิทธิพลของตัวแปร โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจในการซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภค ได้แก่ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านสินค้าและด้านราคา ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านสินค้า ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านราคา ตามลำดับ ยกเว้นด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และพบว่าความไว้วางใจของผู้บริโภคมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคที่ระดับนัยสำคัญ .05

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้ประกอบการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ควรมีนโยบายของการการรับคืนหรือเปลี่ยนสินค้า/บริการให้มีความชัดเจน ขายสินค้าที่มีคุณภาพตามที่ได้ระบุไว้ในหน้าเว็บจริง ไม่หลอกลวงผู้บริโภค รวมถึงใส่ใจบรรจุภัณฑ์ในการส่งสินค้าที่มีความปลอดภัยส่งถึงมือผู้บริโภคได้ในสภาพที่สมบูรณ์
2. ผู้ประกอบการควรควรตั้งราคาที่สามารถดึงดูดผู้บริโภค มีการชักจูงผู้บริโภค เช่น ส่วนลดราคาพิเศษ หรือส่วนลดหากซื้อจำนวนมากชิ้น เพื่อช่วยเพิ่มระดับการตัดสินใจซื้อสินค้ามากขึ้น
3. ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการตรวจสอบสถานะของการจัดส่งสินค้าและบริการแก่ผู้บริโภคให้ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ เพื่อแสดงถึงความโปร่งใสซึ่งจะช่วยเพิ่มระดับความไว้วางใจในการซื้อสินค้าได้
4. ผู้ประกอบการควรมีการประชาสัมพันธ์ร้านค้าออนไลน์ของตัวเองหลากหลายรูปแบบและหลายช่องทางเพิ่มมากขึ้น เช่น โทรทัศน์ หนังสือ เพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้นและยังช่วยสร้างการจดจำในผู้บริโภคด้วย
5. ผู้ประกอบการควรสร้างความน่าเชื่อถือและทำให้ผู้บริโภครู้สึกถึงความปลอดภัย ด้วยการแสดงตนว่ามีอยู่จริง สามารถตอบสนองต่อผู้บริโภค มีความซื่อสัตย์ในการนำเสนอข้อมูล สามารถดูแลการเข้าถึงข้อมูลลับ สร้างความปลอดภัยในการซื้อสินค้าโดยมีกลไกลป้องกันที่มีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต ศรีราชา ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์จนมีความสมบูรณ์ และขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกๆท่านที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ณัฐสพันธ์ เผ่าพันธุ์. 2551. **ปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางเว็บไซต์.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

วันดี รัตนกายแก้ว. 2554. **พฤติกรรมการซื้อสินค้าในเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุค**: **กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาประกอบการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วุฒิ สุขเจริญ. 2555. **พฤติกรรมผู้บริโภค** . กรุงเทพมหานคร: จี.พี. ไซเบอร์พรินท์.

ศันสณีย์ โสธรพิทักษ์กลุ. 2556. **ความไว้วางใจในการเลือกใช้บริการ“ดีแทค”ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. วารสารการตลาด และการสื่อสาร ปีที่ 1 (1).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2554. **มูลค่าการค้าผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์** (Online). https://www.etda.or.th/content/e-transactions-statistics-apr-57.html., 01 มกราคม 2555.

สุปัญญา ไชยชาญ. 2543. **การบริหารการตลาด.** กรุงเทพมหานคร: พี.เอ. ลีฟวิ่ง.

Acerspace. 2556. **10 อันดับเว็บไซต์ที่คนไทยเปิดบ่อยมากที่สุด** (Online). http://www.acerspace.com/top-100-most-visited-sites-in-thailand. 29 มีนาคม 2558.

Egger, F. N. 2001. Consumer Trust in E-Commerce. **PhD Thesis.** Eindhoven University of Technology.

Kotler, P. and G. Armstrong. 2008. Marketing Mix. **Principles of Marketing**. 12th ed. Upper Saddle River New Jersey: Prentice Hall.

สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ

Subject: Economics and Business Administration

ภาคโปสเตอร์

Poster Presentation

ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของเกษตรกรตัวอย่างในจังหวัดหนองคาย

Knowledge Sharing Ability of Excellent Agriculturists in Nong Khai Province

นารา กิตติเมธีกุล[1*] วรางคณา ถาวรวิริยตระกูล[1] และ ธนชาติ เราประเสริฐ[1]
Nara Kittimetheekul[1*] Warangkana Thawornwiriyatrakul[1] and Tanachart Roaprasert[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ หาความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของเกษตรกรตาม กระบวนการจัดการความรู้ จากผู้มีความรู้และความชำนาญด้านการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดหนองคาย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการรวบรวมความรู้โดยการสังเกต การสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างระหว่างผู้วิจัยและเกษตรกร ในโครงการฝึกอบรมการจัดการความรู้ของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่าง การคัดเลือกเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการใช้ผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 10 คนที่ผ่านการคัดเลือกโดยสภาเกษตรกรจังหวัดหนองคาย จากนั้นจึงทำการประเมินคุณภาพชิ้นงานที่ใช้ถ่ายทอดองค์ความรู้ของเกษตรกรในกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า เกษตรกรแต่ละคนมีความรู้ความสามารถในการทำเกษตรกรรมที่ตนเองถนัดเป็นอย่างดี แต่ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยเกษตรกรที่สามารถใช้เทคโนโลยี หรือสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีด้วยบุคคลอื่น สามารถถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบเอกสารและเป็นลายลักษณ์อักษรได้ดีกว่าเกษตรกรที่ไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้

ABSTRACT

This research aimed to find the knowledge sharing capability in knowledge management process ofThai agriculturalists who were experts in agricultural production in Nong Khai Province. The qualitative approaches s were used to conduct the study, including observation, conversation, and non-structured interview . Ten distinguished, agriculturalists were selected by the Office of Farmers Council of Nong Khai province to attend the training program. The ten agriculturalists subsequently were evaluated for the knowledge transferring ability. It was found that all expert agriculturalists had fully understanding and highly skills in their expert areas. They could verbally clarify their knowledge very well. On the other hand, many of them were not dexterous in using technology to pass on their knowledge in written form. Noticeably the agriculturalists, who were familiar with the technology, could share their knowledge superior to the other participants in the training program.

key words: knowledge management, knowledge sharing, Excellent Agriculturists

* Corresponding author; e-mail address: naraki@kku.ac.th

[1]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หนองคาย 43000

[1]Faculty of Business Administration, Khon Kaen University, Nong Khai, 43000

บทนำ

อาชีพการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน ตั้งแต่อดีตกาลจนถึงช่วงเวลาปัจจุบัน และยังคงมีต่อไปในอนาคต จากรายงานสำมะโนประชากรด้านการเกษตรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2556) รายงานว่าประเทศไทยมีประชากรที่มีการถือครองทางด้านการเกษตรทั้งสิ้น 5.9 ล้านราย คิดเป็นร้อยละ 25.0 ของครัวเรือนทั้งประเทศ มีเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรทั้งหมด 114.6 ล้านไร่ คิดเป็น ร้อยละ 37.5 ของเนื้อที่ประเทศไทย โดยมีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 19.4 ไร่/ราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผู้ถือครองทางการเกษตรมากที่สุดคือ 2.8 ล้านราย คิดเป็นร้อยละ 46.5 ของผู้ถือครองทั้งประเทศ และเนื่องจากประเทศไทย มีพื้นที่และคนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร จึงเกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่า “ประชาชนนั่นแหละเขามีความรู้ เขาทำงานมาหลายชั่วคนแล้ว เขาทำงานอย่างดี เขามีความเฉลียวฉลาด เขารู้ว่าตรงไหนควรทำกสิกรรม เขารู้ว่าที่ไหนควรจะเก็บรักษาไว้ แต่ที่เสียก็เพราะพวกที่ไม่รู้เรื่อง ไม่ได้ทำมานานแล้ว เลยทำให้ลืมไปว่า ชีวิตมันเป็นไปได้โดยการทำกสิกรรมที่ ถูกต้อง” (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2545)

ในการส่งเสริมให้ภูมิปัญญาเกิดประโยชน์ในวงกว้าง จึงต้องอาศัยกระบวนการจัดการความรู้ของเจ้าของภูมิปัญญานั้น เป็นการสร้างมูลค่าให้เพิ่มสูงขึ้นแก่องค์ความรู้ที่มีอยู่ (Spiegler, 2000) ซึ่งการเพิ่มมูลค่านั้นจะต้องผ่านกระบวนการในการจัดการความรู้ ที่ประกอบไปด้วย การกำหนดองค์ความรู้ (Identifying) การรวบรวม (Capturing) การจัดโครงสร้าง (Structuring) การจัดการ (Organizing) การสืบค้น (Retrieving) การถ่ายทอด (Sharing) และการประเมิน (Evaluating) เนื่องด้วยคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย ได้รับจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน จากศูนย์บริการวิชาให้ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของเกษตรในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ในปีงบประมาณ 2558 กับกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่ได้รับการคัดสรรจากสภาเกษตรกรจังหวัดหนองคาย ในความเชี่ยวชาญการเกษตรด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดการกำหนดความรู้ การรวบรวม การจัดโครงสร้างความรู้ สร้างเป็นคู่มือเกษตรกรเพื่อใช้ในการเผยแพร่สู่สาธารณะชน ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้จะต้องอาศัยทักษะ และความสามารถของบุคคลที่ดำเนินงาน ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งในการถ่ายทอดองค์ความรู้ อันเนื่องมาจาก ผู้ถ่ายทอดรู้สึกว่าการถ่ายทอดความรู้เป็นเรื่องที่ยาก หรือ ไม่ต้องการแสดงให้เป็นจุดเด่นภายในองค์กร (Ou and Davison, 2007) ดังนั้น การศึกษาถึงความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกร จึงมีความสำคัญในแง่ของการประเมินความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกษตรกรได้ศึกษาเรียนรู้ ค้นพบ และสร้างสรรค์มาตลอดทั้งชีวิตของการเป็นเกษตรกร อีกทั้งเป็นข้อมูลเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินความสามารถการถ่ายทอดความองค์ความรู้
2. เพื่อประเมินอุปสรรคในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบในจังหวัดหนองคาย

การทบทวนวรรณกรรม

ในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้นั้น ประกอบด้วย กระบวนการจัดการความรู้ การถ่ายทอด และการประเมินการถ่ายทอด

กระบวนการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ ได้มีผู้นิยามความหมายไว้หลายคน Alavi and Leiner (1999) กล่าวว่า เป็นกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันของบุคคลเพื่อให้ใช้ประโยชน์จากความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ Albers and Brewer (2003) กล่าวว่า การจัดการความรู้คือกระบวนการการสร้างกรอบ เข้าถึง รวบรวม กระจาย และการใช้งานของความรู้เพื่อประโยชน์ของการเพิ่มประสิทธิภาพการในทำงานและการสร้างความได้เปรียบขององค์กร ในขณะที่ Alryalat and ALHawari (2008) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ว่าเป็น ขั้นตอนหรือกระบวนการหรือแนวปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จด้วยกระบวนการเกี่ยวกับความรู้ กระบวนการเพื่อความรู้ และกระบวนการจากความรู้ โดยนำไปปรับปรุงการทำงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการหนึ่งๆ ที่มีขั้นตอนที่ที่ขัดเจนเกี่ยวการการนำความรู้ไปสร้างประโยชน์ประสิทธิภาพขององค์กร ได้มีผู้สร้างแบบจำลองเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ไว้ Lai and Chu (2000) ได้กล่าวว่ากระบวนการจัดการความรู้มี 7 ขั้นตอน คือ การริเริ่ม (Initiation) การสร้าง (Generating) การทำตัวแบบ (Modeling) การเก็บรักษา (Repository) การกระจายและถ่ายทอด (Distribution and Transferring) การใช้งาน (Usage) การทบทวน (Retrospect) ในขณะที่ Parikh (2001) มีความเห็นที่คล้ายกันแต่มีเพียง 4 ขั้นตอนคือ การเข้าถึง (Acquisition) การจัดการ (Organizing) การเผยแพร่ (Disseminating) และการใช้งาน (Application) และ Deng and Yu (2006) ได้กำหนดกระบวนการจัดการความรู้ไว้ที่ 4 ขั้นตอนคือ กำหนดองค์ความรู้ (Identify Knowledge) เก็บรวบรวม (Capture) เลือก (Select) เก็บรักษา (Stored) และบริการ (Service)

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการการจัดการความรู้ พบว่ามีสิ่งที่คล้ายกันคือ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบของความรู้ที่มีอยู่ เพื่อให้ทราบขอบเขตของความรู้ว่าอยู่ในเรื่องอะไรบ้าง เตรียมวางโครงสร้างของความรู้เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนที่จะดำเนินการเก็บข้อมูลที่อยู่ในกรอบขององค์ความรู้ที่กำหนดไว้ ทำให้ไม่เกิดความสับสนและเกิดการประหยัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 3 การจัดการโครงสร้างและการเก็บบันทึก เป็นการจัดสรรการเก็บข้อมูลต่างๆ ให้อยู่อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งเกิดคุณค่า ขั้นตอนนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงจากข้อมูลให้กลายเป็นสารสนเทศหรือองค์ความรู้ที่สามารถสร้างคุณค่าให้แก่องค์กรได้

การถ่ายทอดองค์ความรู้

การถ่ายทอดองค์ความรู้ (knowledge Sharing) เป็นพฤติกรรมหนึ่งขององค์กรที่ส่งเสริมให้เกิดคุณค่าต่อองค์กรในการสร้างและรักษาสวัสดิภาพและความน่าเชื่อถือขององค์กร (Connelly and Kelloway, 2003) การถ่ายองค์ความรู้จะสำเร็จได้เมื่อบุคคลมีความเต็มใจที่จะถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์ให้กับองค์กร (DeTienne, Dyer, Hoopes, & Harris, 2000) อุปสรรคของการถ่ายทอดความรู้ประกอบด้วยกัน 2 องค์ประกอบด้วยกันคือ

องค์ประกอบที่ 1 พื้นฐานของบุคคล เช่น อายุ จริยธรรม การศึกษา อายุที่เหมาะสมจะมีผลต่อประสิทธิภาพของการสื่อสาร และการใช้เทคโนโยลีในการถ่ายทอดองค์ความรู้ รวมไปถึงอุปนิสัยของผู้ถ่ายทอดถ้า

มีความกระตือรือร้น จะมีความสามารถในการถ่ายทอดได้ดีกว่า เป็นการแสดงถึงทัศนคติของผู้ถ่ายทอด ซึ่งมีผลต่อการถ่ายทอดเป็นอย่างยิ่ง และอีกประการหนึ่งคือความสามารถหรือทักษะในการถ่ายทอดของบุคคล (Riege, 2005) การดำรงอยู่ในตำแหน่งที่มีระยะเวลาการคงอยู่อย่างยาวนาน กลับมีความสัมพันธ์ทางลบการการถ่ายทอดองค์ความรู้ (Ojha, 2005)

องค์ประกอบที่ 2 คือ วัฒนธรรมองค์กร คือ การสื่อสารภายในองค์กร จะมีประสิทธิภาพที่แตกต่างจากการสื่อสารภายนอกองค์กร ตลอดจนระดับของการสื่อสารมีผลต่อความกล้าในการถ่ายทอด เช่น ถ้าเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลเข้าด้วยกัน จะมีความรู้สึกที่ดีกว่าการสื่อสารต่อคนหมู่มาก เนื่องจากผู้ที่จะถ่ายทอดกลัวเสียหน้าต่อสารธารณะชน (Ardichvili et al., 2006) วัฒนธรรมองค์กรเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ มีส่วนเป็นอย่างมากในการถ่ายทอดองค์ความรู้ประสบผลสำเร็จ ทั้งวัฒนธรรมที่เกิดจากการสืบทอด และการใช้ระบบในการจัดการ เป็นหน้าที่ และอำนาจในการสั่งการ การมีปฏิสัมพันธ์ในองค์กร ความไว้ใจและการให้เกียรติกันในองค์กร (DeLong, & Fahey, 2000)

การวัดความสำเร็จของการถ่ายทอดองค์ความรู้

ในการถ่ายทอดองค์ความรู้นั้น ความรู้ต่างๆ จะต้องมีการส่งมอบจากแหล่งของความรู้ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่เป็นตัวกลาง ไปยังเป้าหมายของการถ่ายทอด ซึ่งแนวคิดในการวัดความสำเร็จการวัดที่ระดับของความรู้ในการการถูกสร้างซ้ำ (Re-Create) จากผู้รับการถ่ายทอด ระดับของการพัฒนาความรู้ที่ได้รับไปให้เกิดประโยชน์ในการใช้งาน และ ระดับของความพึงพอใจในการใช้งานองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอด (Argote & Ingram, 2000) นั่นหมายความว่า ความรู้ที่ได้รับไปนั้น จะต้องครบถ้วนเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้โดยง่าย ไม่ต้องใช้ความพยามหรือพลังงานในการเปลี่ยนแปลงความรู้ให้กลายเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้

ระเบียบวิธีวิจัย

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โครงการบริการวิชาการ “การพัฒนาการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสร้างนวัตกรรมให้แก่ชุมชนต้นแบบ” ได้รับความร่วมมือจากสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 เพื่อเป็นการส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร โดยเน้นเกษตรกรมีส่วนร่วมและแวงแผนพัฒนาเกษตรกรอย่างเป็นระบบ ดังนั้นสำนักสภาเกษตรกรจึงเป็นผู้คัดเลือกเกษตรเข้าร่วมโครงการอบรมโดยมีเงื่อนไขคือ จะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและความรู้ทางด้านการเกษตรอย่างเด่นชัดในแต่ละสาขาเกษตรของจังหวัดหนองคาย 10 คน ผู้วิจัยจึงใช้โครงการอบรมนี้เป็นการศึกษาถึงความสามารถในการถ่ายทอดองค์รู้ของเกษตรกรตัวอย่างในจังหวัดหนองคาย ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือผู้เข้าอบรมทั้ง 10 คน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการวิจัยเป็น 2 ช่วง ช่วงที่ 1 เพื่อเป็นการประเมินในรอบแรกถึงระดับความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความทางการเกษตรของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คน ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง ผู้วิจัยต้องการสังเกตพฤติกรรมทั่วไป และสังเกตุปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสนทนากับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นการสอบถาม และอธิบายให้เข้าใจถึงกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ในรูปแบบลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการสนทนากับกลุ่มตัวอย่างทุกคน ในระหว่างการอบรม และพยายามให้กลุ่มตัวอย่างเล่าถึงองค์ความรู้ เพื่อวางโครงสร้างเอกสาร

การถ่ายทอดองค์ความรู้ของตนเองสู่คู่มือเกษตรกรตามสาขาที่เชี่ยวชาญ สถานที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้ห้องอบรมของโครงการบริการวิชาการแก่สังคม "การพัฒนาการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสร้างนวัตกรรมให้แก่ชุมชนต้นแบบ" เป็นโครงการที่ได้รับงบประมาณจากศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีงบประมาณ 2558 โดยผู้วิจัยได้มอบหมายงานให้กลุ่มตัวอย่างจัดทำคู่มือเกษตรกรเกี่ยวกับผลิตผลทางการเกษตรที่มีความเชี่ยวชาญ คนละ 1 ชุด โดยมีโจทย์ให้กับกลุ่มตัวอย่างคือ "ให้จัดทำคู่มือที่มีความละเอียดมากเพียงพอที่จะให้เยาวชนสามารถเป็นเกษตรกรได้จากการอ่านคู่มือเล่มนี้" และกำหนดส่งชิ้นงาน 45 วันหลังจากวันสิ้นสุดการอบรม

โครงการบริการวิชาการนี้มีการจัดสรรค่าใช้จ่ายในการจ้างเหมาจัดทำคู่มือเกษตรกรให้แก่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนเพื่อเป็นการตอบแทนในการดำเนินงานและเป็นกลไกกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างจัดทำคู่มือให้แล้วเสร็จใน 45 วัน เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้วิจัยว่ากลุ่มตัวอย่างได้ใช้ศักยภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างเต็มความสามารถ ผู้วิจัยได้โน้มน้าวและชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการจัดทำคู่มือเกษตรกรในครั้งนี้ด้วยเหตุผลว่าคู่มือเกษตรกรจะเป็นมรดกให้ชนรุ่นต่อไปในอนาคต

ช่วงที่ 2 คือการประเมินผลการดำเนินงานจัดทำคู่มือเกษตรกร เกิดขึ้นหลังจากสิ้นสุดการอบรม 45 วัน ผู้วิจัยนัดหมายกลุ่มตัวอย่างมาส่งคู่มือเกษตรกร ณ สำนักงานสภาเกษตรกร จังหวัดหนองคาย ซึ่งได้รับชิ้นงานครบถ้วนตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ด้วยความรู้และประสบการณ์ด้านการผลิตสินค้าเกษตรและการจัดการฟาร์มของผู้วิจัย การประเมินผลชิ้นงานจึงใช้เกณฑ์การตรวจสอบจากความละเอียด และความครบถ้วนของเนื้อหาความต่อเนื่องของข้อมูล มีการวางโครงสร้าง (Structure) และการจัดการข้อมูลที่ดี (Well-organized Information)

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้ข้อมูลจากการสนทนากับเพื่อสร้างรูปแบบพฤติกรรมของการแสดงออก การจัดการระบบความคิด และการวางโครงสร้างของกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้จำนวน 10 คน โดยการพิจารณาร่วมกับคุณภาพของชิ้นงานของเกษตรกร เกณฑ์การประเมินของคุณภาพชิ้นงานนั้น ประกอบด้วย ความละเอียดครบถ้วนในการจัดทำคู่มือ ความเรียบร้อยในการจัดทำคู่มือ ลำดับขั้นในการนำเสนอข้อมูลที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจของบุคคลอื่น เพื่อนำข้อมูลไปใช้งานได้จริงในทางปฏิบัติ การแก้ไขและรอยขุด ลบ ขีดฆ่า ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในคู่มือ และข้อมูลบทสนทนากับกลุ่มตัวอย่างที่แสดงออก การแสดงออกทางอารมณ์เมื่อเกิดความไม่พึงพอใจ เช่น การบ่น การกล่าวคำพูดของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการสร้างชิ้นงานนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้ง 3 ส่วนมาวิเคราะห์ถึงความสามารถของการถ่ายทอดองค์ความรู้ในรูปแบบลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นระบบของเกษตรกรต้นแบบในจังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัย

ในการอบรมการจัดการความรู้นั้นจะแบ่งการอบรมเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการการจัดการความรู้ ช่วงที่ 2 กำหนดความรู้และสร้างโครงสร้างการจัดการความรู้ ช่วงที่ 3 สร้างคู่มือเกษตรกรโดยความถนัดของตนเอง ในช่วงแรกเป็นการให้ความรู้โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ผู้เข้าอบรมซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีความตั้งใจที่จะเก็บเกี่ยวความรู้จากวิทยากรเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น วิทยากรยังคอยกระตุ้นอยู่เสมอ เกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการความรู้ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างเอง และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทางอ้อมกับสังคมและประเทศชาติ โดยกลุ่มตัวอย่างทุกคน ได้แสดงความเต็มใจในการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เป็นการลดอคติเกี่ยวกับความไม่เต็มใจของกลุ่มตัวอย่างได้เป็นอย่างดี เมื่อเข้าสู่ช่วงที่ 2

วิทยากรได้แจกกระดาษขนาดใหญ่เพื่อให้ให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนเพื่อเขียนขอบเขตของเนื้อหา และสร้างแผนที่ความคิด (Mind Map) สิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงนี้มี 3 กลุ่มลักษณะพฤติกรรมหลักๆ คือ

กลุ่มที่ 1 (จำนวน 3 คน) กลุ่มที่สามารถเขียนเองได้ โดยได้รับการแนะนำเพียงเล็กน้อย กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่มีอายุไม่มาก ไม่เกิน 45 ปี มีวุฒิการศึกษา ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป ในขณะที่เขียนแผนที่ความคิดอยู่นั้น จะนั่งเงียบๆ และเขียนไปเรื่อยๆ จนกว่าจะเสร็จ โดยมีรายละเอียดค่อนข้างมาก สีหน้าที่แสดงออกใช้ความคิดมาก ผลสัมฤทธิ์ของงานออกมาได้ค่อนข้างดีสามารถเชื่อมโยงรายละเอียดของความรู้ต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ แต่อย่างไรก็ตาม จะมีการสอบถามวิทยากรบ้างเป็นบางครั้ง เพื่อสอบถามเกี่ยวกับเป้าหมายว่าต้องการงานออกมาให้ละเอียดมากน้อยเพียงใด

กลุ่มที่ 2 (จำนวน 2 คน) เป็นกลุ่มที่สามารถให้รายละเอียดได้ แต่ไม่สามารถเขียนได้ ในช่วงเวลาที่ให้เขียนแผนที่ทางความคิด เป็นกลุ่มที่พยายามจะออกมาหน้าชั้นเพื่อทำการอธิบาย แสดง และบรรยายตลอดเวลา แต่ไม่ยอมกลับไปเขียนแผนที่ความคิดของตนเอง วิทยากรจึงต้องในนักศึกษาช่วยงาน ช่วยเขียน และจับประเด็นต่างๆ และสอบถามย้อนกลับตลอดเวลาว่าข้อมูลที่ได้รับมานั้น ถูกต้องหรือไม่ ซึ่งจะต้องมีการปรับแก้อยู่หลายครั้งจนกว่าจะสามารถถ่ายทอดความคิดออกมาได้ บางรายจะต้องอาศัยการวาดรูปให้เพื่อเข้าใจภาพในกระบวนการทางความคิดได้ ทำให้ราละเอียดที่ได้มีรายละเอียดน้อยกว่ากลุ่มแรก เพราะต้องใช้เวลาในการสอบถาม กระตุ้น ชี้แนะในการสร้างแผนที่ทางความคิด อีกทั้งยังต้องมีการแก้ไขเนื้อหาอยู่หลายส่วน

กลุ่มที่ 3 (จำนวน 5 คน) เป็นกลุ่มที่ไม่แสดงออกทางความคิดอะไรมาก ในเบื้องต้นกลุ่มนี้จะยังไม่สามารถสร้างแผนที่ทางความคิดได้เท่าที่วิทยากรต้องการ จึงต้องอาศัยการช่วยเหลือของนักศึกษาช่วยงานในการสอบถามทีละเรื่อง จนเกิดคำพูดว่า “อยากรู้อะไรให้ถามมา ไม่รู้จะเล่าตรงไหนก่อน แต่ถามมาจะตอบได้หมด” แสดงให้เห็นว่า ระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง มีอยู่ในระดับที่ดี สามารถตอบข้อมูลต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีการเก็บบันทึกเอาไว้ในระบบความทรงจำ แต่ยังขาดการจัดการที่เป็นระบบ เพื่อใช้ในการจดบันทึกและถ่ายทอดข้อมูลต่อไป ผู้วิจัยจึงได้สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมว่าปกติแล้วมีการสอนหรือถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ให้คนอื่นบ้างหรือไม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มนี้ มีการถ่ายทอดเป็นประจำอยู่แล้วทั้งในครอบครัว และเกษตรกรทั่วไป ยังมีบ้านที่เป็นแหล่งถ่ายทอดเทคโนโลยี แต่วิธีการถ่ายทอดนั้น จะเป็นลักษณะแบบเล่าให้ฟัง ทำให้ดู เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ แต่มิได้รวบรวมข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร และโดยปกติไม่ได้มีโอกาสในการฝึกทักษะการเขียนหรือมีโอกาสเพียงเล็กน้อยเท่านั้น การที่ได้มาฝึกฝนทักษะการเขียนที่เป็นเรื่องราวแบบนี้ เลยไม่สามารถเรียบเรียงความคิดว่าต้องเขียนอะไร วิทยากรจึงได้แนะนำให้กลุ่มตัวอย่างจินตนาการว่า ถ้าจะต้องเริ่มทำทั้งหมดในการผลิต จะต้องทำอะไรบ้าง กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้จึงได้ลงมือทำอีกครั้งหนึ่ง เพียงแต่ยังไม่มีความละเอียดเพียงพอ

หลังจากที่ได้มีการอบรมแล้ววิทยากรได้มอบหมายงานให้กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นการทำคู่มือเกษตรกรในแต่ละประเภทผลิตภัณฑ์จำนวน 10 ผลิตภัณฑ์ ให้เวลาดำเนินการ 45 วัน วิทยากรยังได้มีการย้ำอีกครั้งหนึ่งว่าการรวบรวมความรู้นี้ เป็นการสร้างประโยชน์ให้ลูกหลาน เป็นการถ่ายทอดมรดกให้ลูกหลาน ให้แผ่นดิน กลุ่มตัวอย่างทุกคนได้ให้คำมั่นว่าจะดำเนินการให้ดีที่สุด แม้แต่กลุ่มที่ 3 ก็ได้กล่าวว่าเริ่มที่จะเข้าใจในวิธีการแล้ว ดังนั้นจะขอเวลากลับไปเรียบเรียง ศึกษา และพยายามเขียนต่อให้เสร็จ เพื่อที่จะทำงานออกมาให้ดีที่สุด เมื่อถึงวันที่กำหนดส่งงานหลังจากให้เวลา 45 วัน กลุ่มตัวอย่างทุกคน ได้มีความกระตือรือร้นที่จะนำชิ้นงานขอตนเองมาเสนอ ผลที่ได้แบ่งออกมาได้เป็นดังนี้

รูปแบบที่ 1 เป็นกลุ่มที่มีชิ้นงานออกมาอยู่ในเกณฑ์ที่มีคุณภาพ ทั้งหมดเป็นชิ้นงานที่ทำด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยมีทั้งที่ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง และให้ผู้อื่น เช่นลูกหลานช่วยทำให้ และมักจะมีรูปภาพประกอบการบรรยาย กลุ่มนี้จะมีรายละเอียดการนำเสนอที่ดี มีการอธิบายเป็นขั้นเป็นตอน เมื่อได้สอบถามขั้นตอนการทำงานพบว่า ได้มีการแก้ไขหลายครั้ง แต่เนื่องจากการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์ในการเรียบเรียงข้อมูล ทำให้การเปลี่ยนแปลงแก้ไขต่างๆ นั้นทำได้โดยง่าย ทำให้การแก้ไขมีความสะดวก รวดเร็ว และสามารถให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ หรือชำนาญมากกว่าช่วยได้ เช่น ลูกหลาน หรือ คนรู้จัก

รูปแบบที่ 2 คือกลุ่มรวบรวมข้อมูลด้วยลายมือ โดยการใช้ปากกาเขียน พบว่าจะมีรอยลบ ขูด ฆ่าอยู่หลายจุด ทั้งแบบตัวอักษรตัวเดียว และแบบขีดฆ่าทั้งประโยค จำนวนหน้าที่เขียนจะน้อยกว่ากลุ่มที่ใช้การรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยข้อมูลที่เขียนมานั้นจะเน้นข้อมูลที่เป็นการค้นพบทางเทคโนโลยีในการทำการเกษตรของกลุ่มตัวอย่างเอง แต่มิใช่คู่มือเกษตรกรที่จะสามารถบอกถึงการดำเนินการด้านการเกษตรแบบครบถ้วน เนื่องจากการใช้การเขียนด้วยลายมือ จะสร้างความเมื่อยล้าได้มากกว่าการพิมพ์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ นอกจากนั้น เมื่อเวลาเขียนผิด หรือการวางแผนการเขียนที่ไม่ดี จะทำการแก้ไขได้ยาก ดังคำกล่าวของตัวอย่างรายหนึ่งบอกว่า *“ผมต้องกลับมากเขียนแทรกตั้งหลายครั้งจนทำให้ดูสกปรกไปหมดเลย”* เป็นการแสดงให้เห็นว่าการเขียนด้วยลายมือนั้น จะต้องอาศัยความชำนาญในการเขียนที่มากกว่าการพิมพ์ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของงานและความสามารถในการถ่ายทอดของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างกลุ่มทั้ง 3 กลุ่มในช่วงเวลาของการอบรม พบว่าผลงานกลับไม่มีความแตกต่างกันเพราะทั้ง 3 กลุ่ม กล่าวคือ มีผลงานในรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2 เพราะมีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และการเขียนด้วยลายมือในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และทั้ง 3 กลุ่มที่แบ่งตามพฤติกรรมนั้น มีคุณภาพของชิ้นงานในภาพรวมที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น คุณภาพของการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในรูปแบบของลายลักษณ์อักษรนั้น สิ่งที่แตกต่างกันของคุณาภาพชิ้นงานจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์และการเขียนด้วยลายมือ เพราะกุล่มตัวอย่างเล่าให้ฟังว่า การเขียนด้วยลายมือ ทำได้ยาก สายตาก็ไม่ค่อยดี แต่ได้รับปากว่าจะทำแล้ว จึงจำเป็นต้องทำให้เสร็จ สำหรับกลุ่มที่ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์นั้น จะให้ลูกหลานช่วยทำ และอ่านให้ฟัง ถ้าพบว่าไม่ถูกต้อง จะแก้ไขจนกว่าจะถูกต้อง หรือดำเนินการเขียนด้วยตนเอง และแก้ไขด้วยตนเองจนกว่าจะสมบูรณ์

นอกจากนั้น มีตัวอย่างหลายคนได้กล่าวเอาไว้ในวันที่ส่งงานว่า *“การเขียนหนังสือให้คนอื่นเข้าใจ ไม่คิดว่าจะยากขนาดนี้ แต่คงต้องฝึกบ่อยๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญ ถ้าได้มีโอกาสอีกสักครั้ง เชื่อมั่นว่าจะทำได้ดีกว่านี้”* แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการเรียนรู้ และเสริมสร้างทักษะของตนเองได้เป็นอย่างดี เพียงแต่ยังมีข้อจำกัด และไม่มีโอกาสในการแสดงออกถึงความสามารถของตนเอง จะทำได้เพียงการเป็นวิทยากรที่บรรยายและสาธิตเฉพาะเรื่อง แต่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ถ่ายทอด หรือรวบรวมข้อมูลแบบเป็นระบบตั้งแต่ต้นจนจบครบรอบการเพาะปลูก 1 รอบ ทำให้การเรียบเรียงองค์ความรู้ยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง

ผลและอภิปรายผลการวิจัย

การประเมินความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบในจังหวัดหนองคาย ตามแนวทางการประเมินของ Argote & Ingram (2000) พบว่า เกษตรกรต้นแบบทั้ง 10 คนมีความสามารถในการถ่ายทอดได้เป็นอย่างดีเมื่อได้มีโอกาส สาธิต บรรยาย หรือตอบข้อซักถาม เพราะทุกคนต่างมีประสบการณ์ในการ

เป็นวิทยากรมาแล้วทั้งสิ้น แต่เมื่อต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และองค์ความรู้ที่ตนมีอยู่ให้อยู่ในรูปของเอกสาร มีกลุ่มที่สามารถถ่ายทอดได้ดี และกลุ่มที่ต้องการการพัฒนาทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้ แม้ว่าจากการสนทนากับกลุ่มตัวอย่าง ทุกคนสามารถอธิบาย และตอบคำถามในการผลิตพืชผลทางการเกษตรทุกคำถามได้เป็นอย่างดีก็ตาม แต่ยังมีอุปสรรคในการถ่ายทอดองค์ความรู้จากตัวบุคคลเป็นจำนวนมาก เช่น เรื่องสุขภาพสายตาของกลุ่มตัวอย่าง ความเคยชินและทักษะการใช้มือ การจับปากกาเขียนหนังสือ ความเจ็บปวดและเมื่อยล้าที่เกิดจากการเขียนด้วยลายมือ เนื่องด้วย วัยวุฒิที่มาก โดยเฉพาะเรื่องการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการจัดการความรู้ในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล เพราะเกษตรกรต้นแบบมีโอกาสในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์น้อย จึงส่งผลต่อทักษะในการใช้อุปกรณ์ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของตนเองได้

ดังนั้นปัญหาของการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นหลัก ซึ่งตรงกับการศึกษาของ DeTienne, Dyer, Hoopes, & Harris (2000) ที่กล่าวว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้และหากมีการเรียนรู้ฝึกฝน จะทำให้เกิดความทักษะหรือสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์เพิ่มขึ้น ส่งผลให้คุณภาพของการจัดการความรู้ของเกษตรกรมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ในขณะที่วัฒนธรรมองค์กรของสำนักงานสภาเกษตรกรเป็นองค์กรที่มีโครงสร้างแบบเรียบง่าย (Mintzberg, 1992) จึงทำให้วัฒนธรรมองค์กรยังเป็นแบบอย่างง่ายไม่มีความซับซ้อน จึงทำให้ทุกคนมีความรู้สึกฉันท์พี่น้อง มีการสื่อสารอย่างใกล้ชิด จึงทำให้ไม่กลัวการเสียหน้าในการถ่ายทอดองค์ความรู้ มีการให้เกียรติซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ Ardichvili et al. (2006) และ DeLong and Fahey (2000)

สรุป

1. การเพิ่มทักษะการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรต้นแบบ สามารถทำได้โดยการอบรมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ของเกษตรกรให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต ซึ่งการอบรมการใช้เทคโนโลยีควรประกอบด้วยการใช้คอมพิวเตอร์ อินเตอร์เน็ท การใช้สื่อดิจิตอล เช่นเสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และการสร้างภาพเคลื่อนไหว (Animation)
2. เกษตรกรตัวอย่างควรได้รับอบรมเทคนิคในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และโอกาสในการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ด้วยการเป็นวิทยากรอันเป็นการเพิ่มพูนทักษะทางการจัดการองค์ความรู้ และเป็นการทบทวนองค์ความรู้ที่มีอยู่ และมีการจัดระบบทางความคิดในการถ่ายทอดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2545). “**รากแก้ว” บันทึกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี ที่ ๑๑๐.** กรุงเทพฯ: บ. ดาวฤกษ์จำกัด.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2556). **รายงานผลเบื้องต้น สำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2556.** กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

Alavi, M., and Leidner, D. E. 1999. Knowledge Management Systems: Issues, Challenges, and Benefits. **Communications of the Association Information System** (1:7), 1-37.

Albers, J. A., and Brewer, S. 2003. Knowledge Management and the Innovation Process: The Eco Innovation Model. **Journal of Knowledge Management Practice.** (4) 1-10.

Alryalat H., and ALHawari S. 2008. A review of Theoretical Framework: How to Make Process about, for, from Knowledge work. **In Proceedings of 9th International Business Information Management Association Conference (IBIMA),** 2008, pp. 37-50, Marrakech, Morocco.

Ardichvili, A., Maurer, M., Li, W., Wentling, T., & Stuedemann, R. 2006. Cultural Influences on Knowledge Sharing through Online Communities of Practice. **Journal of Knowledge Management.** 10(1), 94-107.

Argote, L. and Ingram, P. 2000. Knowledge Transfer: A Basis for Competitive Advantage in Firms. **Organizational Behavior and Human Decision Processes.** 82 (1) 150- 169.

Connelly, C. E., & Kelloway, E. K. 2003. Predictors of Employees' Perceptions of Knowledge Sharing Cultures**. Leadership & Organization Development Journal.** 24(5/6), 294-301.

Deng, Q. and Yu, D. 2006. An Approach To Integrating Knowledge Management Into The Product Development Process, **Journal of Knowledge Management Practice** 7(2).

DeLong, D., & Fahey, L. 2000. Diagnosing Cultural Barriers to Knowledge Management. **Academy of Management Executive.** 14(4), 113-127.

DeTienne, K, Dyer, G., Hoopers, C., & Harris. S. 2000. Toward a Model of Effective Knowledge Management and Directions for Future Research, Culture, Leadership and CKOs. **Journal of Leadership & Organizational Studies.** 10(4), 26-43.

Lai, H., and Chu, T. H. 2000. Knowledge Management: A Review of Theoretical Frameworks and Industrial Cases. **In Proceedings of the 33rd Hawaii International Conference on System Sciences,** 2000, IEEE.

Mintzberg, H. 1992. **Structure in Fives: Designing Effective Organizations.** Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Ojha, A.K. 2005. Impact of Team Demography on Knowledge Sharing in Software Project Teams. **South Asian Journal of Management.** 12(3), 67-78.

Ou, C., X.J. and Davison, R. M. 2007. Knowledge Management Problems, Causes, and Solutions: Junior Knowledge Workers' Perspectives. **11th Pacific-Asia Conference on Information Systems. PACIS 2007,** Auckland, New Zealand, July 4-6, 2007.

Parikh M. 2001. Knowledge Management Framework for High-tech Research and Development. **Engineering Management Journal**. (13:3), 27-34.

Riege, A. 2005. Three-dozen Knowledge Sharing Barriers Managers Must Consider. **Journal of Knowledge Management.** 9(3), 18-35.

Spiegler, I. 2000. Knowledge Management: A New Idea or a Recycled Concept?. **Communication of Association for Information System.** (3:14), 1-24.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณภาพสูงตราสินค้า A ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

Factors Positively Influence Purchase Intention of High Quality Food Products Brand A of Consumers in Bangkok

ชุมพร โนทา[1*] **และ เพ็ญจิรา คันธวงศ์**[2]

Chumporn Notar[1*] and Penjira Kanthawongs[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงบวกของ ปัจจัยภาพลักษณ์ฉลากสินค้าของบริษัท ภาพลักษณ์ทางสังคม การรับรู้คุณภาพ การรับรู้ในตราสินค้า ความรับผิดชอบต่อสังคม ราคาสินค้าระดับบน ความรู้สึกภาคภูมิใจ การควบคุมการสื่อสาร และการสื่อสารแบบการบอกต่อ ที่มีผลต่อ ความความตั้งใจซื้อ ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณภาพสูงตราสินค้า A ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร จากแบบสอบถาม จำนวน 340 ชุด จากในเขตกรุงเทพมหานคร ช่วงสิงหาคมถึงเดือนกันยายน 2558 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยความถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า มีเพียงปัจจัย ราคาสินค้าระดับบน (β = 0.399), การสื่อสารแบบการบอกต่อ (β = 0.177) และการรับรู้ในตราสินค้า (β = 0.161) ที่มีอิทธิพลเชิงบวก ต่อความตั้งใจซื้อ ในระดับร้อยละ 65.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ABSTRACT

The researchers attempted to study the positive influence of private label image, social image, perceived quality, brand awareness, corporate social responsibility, price premium, prestige sensitivity, controlled-communication, and word-of-mouth communications towards purchase intention of high quality food products brand A of consumers in Bangkok from 340 questionnaire respondents during August to September 2015. The data was analyzed using Multiple Regression Analysis. The researchers found that price premium (β = 0.339), word-of-mouth communications (β = 0.177), and brand awareness (β = 0.161) had respectively positive influence of 65.9% towards purchase intention at .01 level of significance.

Key Words: brand awareness, price premium, word-of-mouth communications, purchase intention

* Corresponding author; e-mail address: snowymybear@gmail.com

[1]นักศึกษาปริญญาโทการบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กรุงเทพ 10110

[1]Master of Business Administration Student, Graduate School, Bangkok University, Bangkok, 10110

คำนำ

แนวโน้มการเติบโตของประชากรทั่วโลกจาก 7,000 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2555 เป็น 9,000 ล้านคนในปี พ.ศ. 2563 ส่งผลต่อการบริโภคเนื้อสัตว์ อาทิ เนื้อหมู เนื้อไก่ และไข่ไก่ (OECD, 2015) เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย โดยในรอบสิบปีที่ผ่านมามีการผลิตเนื้อสัตว์สูงถึงร้อยละ 20 และการบริโภคคิดเป็น 35.5 กิโลกรัมต่อคนต่อปี จากหน่วยการผลิตและการบริโภคของคนทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวเมื่อเทียบกับประเทศกำลังพัฒนา สำหรับประเทศไทย มีการคาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2558 การผลิตไก่เนื้อจะขยายตัวเพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากร และความต้องการบริโภคทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ โดยสามารถผลิตไก่เนื้อได้ประมาณ 1,246.10 ล้านตัว เพิ่มขึ้นจาก 1,209.52 ล้านตัว ในปี พ.ศ. 2557 คิดเป็นร้อยละ 3.02 เนื่องจากการจัดการฟาร์มที่ได้มาตรฐาน และมีระบบการผลิตที่ปลอดภัย ส่วนการผลิตเนื้อหมู คาดการณ์ว่าปี พ.ศ. 2558 จะมีปริมาณเพิ่มขึ้น 13.08 ล้านตัว คิดเป็นร้อยละ 2.03 และคาดว่าจะมีปริมาณการบริโภคหมู 12.483 ล้านตัว หรือ 0.999 ล้านตัน นอกจากนี้ ยังมีการคาดการณ์ว่าปี พ.ศ. 2558 การผลิตไข่ไก่จะเพิ่มสูงขึ้น 11,962.63 ล้านฟอง จาก 11,717.71 ล้านฟอง ในปี พ.ศ. 2557 หรือคิดเป็นร้อยละ 2.09 เนื่องจากราคาไข่ไก่อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี ส่งผลให้ปริมาณการบริโภคไข่ไก่เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ประกอบกับมีการรณรงค์ส่งเสริมการบริโภคไข่ไก่ (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2558)

สังคมเมืองมีการขยายตัวขึ้นครอบครัวมีขนาดเล็กลง ส่งผลให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงเมื่อมีกำลังซื้อมากขึ้นก็ต้องการอาหารที่มีคุณภาพสูงและมีความปลอดภัย โดยอาหารที่มีคุณภาพสูงครอบคลุมในกลุ่มสินค้าเนื้อหมู เนื้อไก่ และไข่ไก่ จากกระแสตื่นตัวในเรื่องการดูแลรักษาสุขภาพ จนเป็นไลฟ์สไตล์ที่คนไทยขาดไม่ได้ สังคมไทยเริ่มตื่นตัวต่อการให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอก ส่งผลให้ผู้บริโภคต้องการมีรูปลักษณ์ที่ดีเพื่อการยอมรับทางสังคม ดังนั้นจึงมีความคาดหวังต่อสินค้าและบริการที่สูงขึ้น ด้วยเหตุนี้ธุรกิจอุตสาหกรรมการเกษตรและอาหาร ต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของผู้บริโภค สำหรับธุรกิจอุตสาหกรรมการเกษตรและอาหารครบวงจรของประเทศไทย มีบริษัท เบทาโกร จำกัด ที่ดำเนินธุรกิจผลิตและจำหน่ายอาหารสัตว์โดยบริษัทได้ทุ่มงบประมาณกว่า 50 ล้านบาทสำหรับการทำตลาดตราสินค้าชื่อ S-Pure ซึ่งปัจจุบันแบรนด์ดังกล่าวจะมีการขายสินค้าผ่านห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ 30-40% Food Service และ โรงงานอุตสาหกรรม 40-50% และส่งออกประมาณ 10% ปัจจุบันผลิตภัณฑ์เนื้อหมู เนื้อไก่ และไข่ไก่สด แบรนด์ S-Pure มียอดขายที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 15-20% คาดว่าจะทำให้ยอดขายเติบโตไม่น้อยกว่า 10% ของตลาดระดับบนในประเทศไทย และในอนาคตมีแผนจะเพิ่มส่วนแบ่งตลาดจาก 80% เป็น 90% (CentralLabThai, 2015) นอกจากนั้น บริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) หรือ CPF มีรายได้จากการขายรวม 426,039 ล้านบาทและมีกำไรสุทธิ 10,562 ล้านบาท ถือว่าเติบโตขึ้นจากปี พ.ศ. 2556 ในอัตราร้อยละ 9 โดยบริษัทมีธุรกิจอาหาร ได้แก่ การผลิตเนื้อสัตว์แปรรูปกึ่งปรุงสุกและปรุงสุกภายใต้ตราสินค้า CP เพื่อจำหน่ายในประเทศและส่งออก (CPF, 2015) ส่วน สินค้าเฮาส์แบรนด์ (house brand) ของห้างสรรพสินค้าอย่าง เทสโก้ โลตัส หรือ บิ๊กซี ก็เน้นราคาถูก - คุณภาพดี เพื่อเพิ่มทางเลือกให้ลูกค้า ซึ่ง บิ๊กซีระบุว่า สินค้าเฮาส์แบรนด์ จะมีราคาถูกกว่า 20% และทางห้างต้องการเพิ่มยอดขายให้เพิ่มขึ้น 10% หลังเปิด AEC นอกจากนั้น บริษัท เทสโก้ โลตัสมีสินค้าหลายประเภททั้งเนื้อสัตว์ ผักสด ผลไม้ สินค้าอุปโภคบริโภค อาหารปรุงสำเร็จ เป็นต้น (siamturakij.com, 2558)

ในส่วนวรรณกรรมปริทัศน์นั้น Aaker ได้นำเสนอทฤษฎี ภาพลักษณ์ของตราสินค้า (brand image) ว่าเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคใช้ในการประเมินการเชื่อมโยงกับตราสินค้าและผลิตภัณฑ์ (Aaker, 1991) Yoo ได้กล่าวไว้ว่าภาพลักษณ์ที่ดีจะนำไปสู่ความภักดีและการซื้อสินค้าที่มากขึ้น นอกจากนั้น Wu ได้กล่าวไว้ว่า หากผู้บริโภคมองภาพป้ายฉลากภายนอกของบริษัทผู้ผลิตเป็นเชิงบวก จะนำไปสู่ความตั้งใจซื้อสินค้า (Wu, 2011; Yoo, 2000) Zeithaml กล่าวว่าทฤษฎีคุณภาพของสินค้า (perceived quality) คือ แนวความคิดของผู้บริโภคที่สามารถตัดสินตราสินค้าว่ามีความเป็นเลิศและเหนือกว่าผลิตภัณฑ์อื่นๆ หรือไม่อย่างไร (Zeithaml, 1998) Porral และ Lang พบว่า ปัจจัยคุณภาพของสินค้า (perceived quality) หมายถึงสินค้ามีมาตรฐานสูง สม่ำเสมอและมีกระบวนการผลิตที่ดี (Porral and Lang. 2015) และ Anselmsson กล่าวว่าทฤษฎีการรับรู้ในตราสินค้า (brand awareness) มีความสำคัญต่อสินค้าราคาระดับบนสำหรับตราสินค้าของอาหารต่างๆ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของลูกค้าในช่วงขั้นตอนก่อนการซื้อ แหล่งข้อมูลและตัวสินค้า จะต้องตรงกับความคาดหวังของผู้บริโภค ซึ่งจะเชื่อมโยงกับความพอใจของผู้บริโภค (Anselmsson *et al.,* 2014) นอกจากนั้น Babin พบว่าปัจจัยภาพลักษณ์ฉลากสินค้าของบริษัท (private label image) ถือเป็นการสะท้อนถึงการรับรู้ในเรื่องคุณภาพและมีผลต่อความตั้งใจซื้อ (Babin, 2001) ส่วนปัจจัยภาพลักษณ์ทางสังคม (social image) จะหมายถึงภาพลักษณ์ทางสังคมที่ผู้ซื้อสร้างขึ้น (Anselmsson *et al.,* 2014) ตลอดจน ปัจจัยการรับรู้ในตราสินค้า (brand awareness) คือการรู้จักจดจำ และมีความทรงจำที่ดีต่อตราสินค้า ส่วนปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม (corporate social responsibility) เป็นแรงขับเคลื่อนที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อสินค้าของลูกค้า เช่นสินค้าเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีการผลิตภายใต้มาตรฐานการผลิตที่ดี และมีความใส่ใจในเรื่องการไม่ใช้ความรุนแรงกับสัตว์ หรือไม่ เป็นต้น และปัจจัยราคาสินค้าระดับบน (price premium) หมายถึง ความเต็มใจจ่ายค่าสินค้าในราคาที่สูงกว่าสินค้าที่คล้ายกัน (Anselmsson *et al.,* 2014) ส่วนปัจจัยความรู้สึกภาคภูมิใจ (prestige sensitivity) หมายถึง ทัศนคติที่เป็นปฏิกิริยาเชิงบวกของปัจเจกบุคคล ที่มีต่อการซื้อสินค้าที่มีราคาสูง เพราะมูลค่าของสินค้าทำให้มีความรู้สึกภาคภูมิใจ เป็นการเชื่อมโยงถึงการถูกยอมรับในสังคม (Alcina and Filipe, 2015) ปัจจัยการควบคุมการสื่อสาร (controlled-communication) หมายถึง การควบคุมการสื่อสาร ที่มีผลกระทบต่อตราสินค้าเช่น การโฆษณา การโปรโมชั่น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่มีความหมายและมีความสำคัญกับผู้บริโภคในการประเมินตราสินค้า ส่วน ปัจจัยการสื่อสารแบบการบอกต่อ (word-of-mouth communications) เป็นการสื่อสารที่ไม่มีการควบคุม เป็นความคิดเห็นของเพื่อน หรือครอบครัวที่มีผลต่อการประเมินในสินค้าเป็นต้น (Krystallis and Chrysochou, 2014) ทั้งนี้ปัจจัยความตั้งใจซื้อ (purchase intention) หมายถึงการพิจารณา คุณภาพของสินค้า ผ่านภาพลักษณ์ฉลากสินค้าของบริษัท ทำให้ผู้บริโภครับรู้ สร้างเป็นความจงรักภักดี และมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ (Porral and Lang, 2015) ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงออกแบบวิจัยนี้เพื่อศึกษาถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณภาพสูงตราสินค้า A ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร สมมติฐานการวิจัยคือ ปัจจัยภาพลักษณ์ฉลากสินค้าของบริษัท (private label image) ปัจจัยภาพลักษณ์ทางสังคม (social image) ปัจจัยคุณภาพของสินค้า (perceived quality) ปัจจัยการรับรู้ในตราสินค้า (brand awareness) ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม (corporate social responsibility) ปัจจัยราคาสินค้าระดับบน (price premium) ปัจจัยความรู้สึกภาคภูมิใจ (prestige sensitivity) ปัจจัยการควบคุมการสื่อสารของตราสินค้า (controlled-communication) ปัจจัยการสื่อสารแบบการบอกต่อ (word-of-mouth communications) มีผลเชิงบวกต่อปัจจัยความตั้งใจซื้อ (purchase intention) โดยมีกรอบการวิจัยดัง Figure 1

อุปกรณ์และวิธีการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Method) และใช้การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากร คือ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีประมาณ 6 ล้านคน (เดลินิวส์, 2558) ทั้งนี้ คณะวิจัยได้นำรายชื่อทั้ง 50 เขตใส่กล่องและจับฉลากได้เขตพระโขนง เขตบางรัก เขตคลองเตย และเขตวัฒนา คณะผู้วิจัยมีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยใช้วิธีการเลือกแบบสะดวก ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคใน 4 เขตดังกล่าว ช่วงสิงหาคมถึงกันยายน 2558 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักการคำนวณของ (Cohen, 1977) จากแบบสอบถามที่เป็น pilot test จำนวน 40 ชุด โดยใช้โปรแกรม G*Power เวอร์ชั่น 3.1.7 เพราะเป็นโปรแกรมที่สร้างจากสูตรของ Cohen และผ่านการรับรองและตรวจสอบจากนักวิจัยหลายท่าน (Buchner, 2010; Erdfelder, Faul, & Buchner, 1996; Faul, Erdfelder, Buchner, & Lang, 2009; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555) ในการคำนวณกำหนดค่าเพาเวอร์ (1- β) เท่ากับ 0.80 ค่าอัลฟา (α) เท่ากับ 0.20 จำนวนตัวแปรทำนายเท่ากับ 9 ค่าขนาดของอิทธิพล (effect size) เท่ากับ 0.02958 (ซึ่งคำนวณได้จากค่า Partial R Square เท่ากับ 0.02873) ผลที่ได้คือขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดสำหรับงานวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 336 (Cohen, 1977) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บขนาดตัวอย่างเพิ่มรวมเป็น 340 ตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำผลลัพธ์การตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นและความสอดคล้องกันในแต่ละตัวแปรด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัคได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.842 – 0.949 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง เนื่องจากมีค่าใกล้เคียง 1 และไม่ต่ำกว่า 0.65 (Nunnally, 1978) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติแบบการถดถอยเชิงพหุคูณ

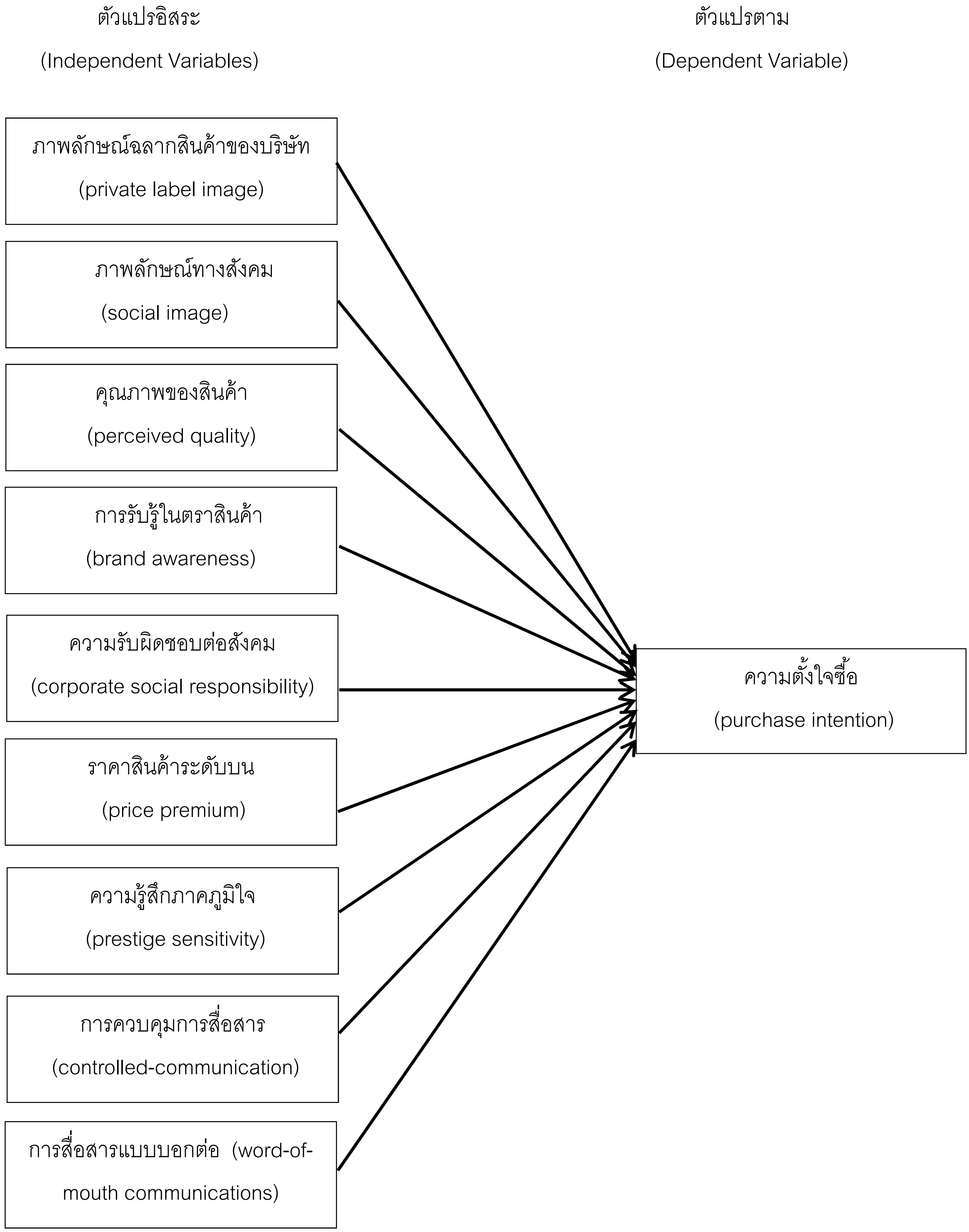

Figure 1 The research conceptual framework

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 20 - 25 ปี สถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รายได้ประมาณต่ำกว่าหรือเท่ากับ 25,000 บาท โดยนึกถึงผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ยี่ห้อซีพี เป็นอันดับแรก ซื้อ 1 สัปดาห์ต่อครั้ง มีค่าใช้จ่าย 101 - 300 บาท มักซื้อเนื้อหมูเพื่อไว้รับประทานเองโดยเลือกซื้อที่ Tops supermarket ผลการศึกษาและวิเคราะห์ตามสมมติฐาน พบว่ายอมรับสมมติฐาน แต่มีเพียงปัจจัยราคาสินค้าระดับบน (price premium) (β = 0.399) ปัจจัยการสื่อสารแบบบอกต่อ (word-of-mouth communications) (β = 0.177) ปัจจัยการรับรู้ในตราสินค้า (brand awareness) (β = 0.161) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณภาพสูงตราสินค้า A ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถอธิบายอิทธิพลต่อความตั้งใจ ได้ร้อยละ 65.9 และอีกร้อยละ 34.1 เกิดจากอิทธิพลตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษา และมีความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ที่ ± 0.152 ส่วนปัจจัยภาพลักษณ์ฉลากสินค้าของบริษัท (private label image) ปัจจัยภาพลักษณ์ทางสังคม (social image) ปัจจัยคุณภาพของสินค้า (perceived quality) ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม (corporate social responsibility) ปัจจัยความรู้สึกภาคภูมิใจ (prestige sensitivity) ปัจจัยการควบคุมสื่อสารของตราสินค้า (controlled-communication) ไม่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผู้วิจัยสามารถสร้างสมการการถดถอยได้ดังนี้

Y (ความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณภาพสูง ตราสินค้า A) = - 0.206 + 0.339 (ปัจจัยราคาสินค้าระดับบน) + 0.177 (การสื่อสารแบบบอกต่อ) + 0.161 (ปัจจัยการรับรู้ในตราสินค้า) ดัง Table 1

สรุป

จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยคือ เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงบวกของ ปัจจัยภาพลักษณ์ฉลากสินค้าของบริษัท (private label image) ปัจจัยภาพลักษณ์ทางสังคม (social image) ปัจจัยคุณภาพของสินค้า (perceived quality) ปัจจัยการรับรู้ในตราสินค้า (brand awareness) ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม (corporate social responsibility) ปัจจัยราคาสินค้าระดับบน (price premium) ปัจจัยความรู้สึกภาคภูมิใจ (prestige sensitivity) ปัจจัยการควบคุมการสื่อสาร (controlled-communication) ปัจจัยการสื่อสารแบบบอกต่อ (word-of-mouth communications) ที่มีผลต่อปัจจัยความความตั้งใจซื้อ (purchase intention) ในเขตกรุงเทพมหานครนั้น มีเพียง ปัจจัยราคาสินค้าระดับบน (price premium) ปัจจัยการสื่อสารแบบบอกต่อ (word-of-mouth communications) และ ปัจจัยการรับรู้ในตราสินค้า (brand awareness) มีอิทธิพลเชิงบวกตามลำดับ ต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณภาพสูงตราสินค้า A ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลลัพธ์นี้ สอดคล้องกับ งานวิจัยในอดีต แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่า ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณภาพสูงตราสินค้า A มีราคาแพง แต่ผู้บริโภคก็ความเต็มใจที่จะจ่ายค่าสินค้าในราคาที่สูงกว่าสินค้าที่คล้ายกัน (Anselmsson *et al.*, 2014) ตลอดจน กลุ่มตัวอย่างมีการสื่อสารแบบบอกต่อซึ่งถือเป็นการสื่อสารที่ไม่มีการควบคุม เป็นความคิดเห็นของเพื่อน หรือครอบครัวที่มีผลต่อการประเมินในสินค้าเป็นต้น (Krystallis and Chrysochou, 2014)

นอกจากนั้น กลุ่มเป้าหมายมีการใช้ทฤษฎี ภาพลักษณ์ของตราสินค้า ในการประเมินการเชื่อมโยงกับตราสินค้าและผลิตภัณฑ์ (Aaker, 1991) ดังนั้น นักการตลาดหรือผู้ประกอบการ ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณภาพสูง ตราสินค้า A ควรทำการตลาดโดยเน้นที่ปัจจัยเหล่านี้ตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง สำหรับปัจจัยราคาสินค้าระดับบน (price premium) เช่น นักการตลาดหรือผู้ประกอบการอาจจะมีสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ที่ใช้คำพูดที่เน้นว่าผู้บริโภคยอม หรือ ยินดี จ่ายเงินซื้อผลิตภัณฑ์ ตราสินค้า A ในราคา หรือ ปริมาณ ที่สูงกว่าตราผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพราะคุณภาพที่คุ้มค่า สำหรับปัจจัยการสื่อสารแบบบอกต่อ เช่น นักการตลาดหรือผู้ประกอบการอาจจะมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์แอปพลิเคชัน หรือ ทวิตเตอร์ เพื่อให้เพื่อนๆ และครอบครัวต่างๆ เห็นความสำคัญ มีมุมมองที่ดี ประเมิน มีความคิดเห็นหลากหลายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ตราสินค้า A ส่วนปัจจัยการรับรู้ในตราสินค้า เช่น นักการตลาดหรือผู้ประกอบการอาจจะมีสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ที่ทำให้ผู้บริโภครู้จักและจดจำตราสินค้า A ชื่อเต็ม ลักษณะหีบภายนอก โลโก้ต่างๆ ได้เพื่อก่อให้เกิดความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารคุณภาพสูงตราสินค้า A มากขึ้น

Table 1 Results of multiple regression analysis of factors influencing purchase intention of high quality food products brand A, dependent variable: purchase intention, R = 0.659, R Square = 0.434, Constant = - 0.206

Independent Variables	r	Stand Error	Beta	Sig.	VIF
Private label image	0.616	0.696	0.930	0.089	2.898
Social image	0.658	0.667	0.014	0.777	2.415
Perceived quality	0.674	0.656	0.033	0.541	2.882
Brand awareness	0.725	0.612	0.161**	0.002	2.499
Corporate social responsibility	0.738	0.601	-0.031	0.598	3.401
Price premium	0.788	0.549	0.339**	0.000	3.043
Prestige sensitivity	0.796	0.540	0.103	0.060	2.862
Controlled-communication	0.802	0.534	0.103	0.055	2.759
Word-of-mouth communications	0.812	0.523	0.177**	0.000	2.006

** Significant level is 0.01.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยคนที่หนึ่งขอขอบพระคุณ ดร.เพ็ญจิรา คันธวงศ์ ที่ได้สละเวลามาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ถ่ายทอดวิชาความรู้และประสบการณ์ ผู้ช่วยปรับและแก้เพื่อส่งงานประชุมวิชาการนี้ และผู้ที่มีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยทุกท่านที่ให้ความกรุณาช่วยเหลือ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จผลด้วยดี สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอมอบคุณประโยชน์ แด่บิดา มารดา ซึ่งเป็นกำลังใจ สนับสนุน ด้วยความรัก ความห่วงใย ให้ผู้วิจัยเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

Aaker, D. (1991). *Managing Brand Equity Capitalizing on the Value of Brand Name*. **The Free Press**, New York, NY.

Alcina, G. Ferreira, & Filipe, J. Coelho. (2015). Product involvement, price perceptions, and brand loyaltynull. **Journal of Product & Brand Management***, 24*(4), 349-364. doi: 10.1108/JPBM-06-2014-0623

Anselmsson, Johan, Bondesson, Niklas Vestman, & Johansson, Ulf. (2014). Brand image and customers' willingness to pay a price premium for food brands. **Journal of Product & Brand Management***, 23*(2), 90-102. doi: doi:10.1108/JPBM-10-2013-0414

Babin, B.J., Babin,L. (2001). Seeking something different? A model of schema typicality, consumeraffect, purchase intentions and perceived shopping value. **Journal of Business Research***, 54*, 89-96.

Buchner, A. (2010). **G*Power: Users Guide-Analysis by design**. Web Page of Heinrich-Heine-Universität - Institut für experimentelle Psychologie, from http://www.psycho.uni-duesseldorf.de/abteilungen/aap/gpower3.

CentralLabThai. 2015. **เบทาโกรรุกแบรนด์ S-Pure.**

Cohen, J. (1977). **Statistical power analysis for the behavioral sciences**. New york: Acodemic Press.

CPF. 2015. **รายงานประจำปี 2557.**

Erdfelder, E., Faul, F., & Buchner, A. (1996). G*POWER: A general power analysis program. Behavior Research Methods. **Instruments, & Computers**, 28(1), 1-11.

Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A. G. (2009). Statistical for Correlation and Regression Analyses. **Behavior Research Methods***, 41*(4), 1149-1160.

Food and Agriculture Organization of the United Nations (2015). **Meat**. from http://www.agri-outlook.org/commodityanalysis/meat/

Grace, D., O'Cass, A. (2005). Service branding: consumer verdicts on service brands. **Journal of Retailing and Consumer Services***, 12*, 125-139.

Grewal, D., Krishnan, R., Baker, J. and Borin, N. (1998). "The effect of store name, brand name and price discounts on consumers' evaluations and purchase intentions". **Journal of Retailing** *74*(3), 331-352.

Krystallis, Athanasios, & Chrysochou, Polymeros. (2014). The effects of service brand dimensions on brand loyalty. **Journal of Retailing and Consumer Services***, 21*(2), 139-147. doi: http://dx.doi.org/10.1016/j.jretconser.2013.07.009

OECD. 2015. **Meat.**

Office of Agricultural Economics. 2015. **สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2558.**

Porral, Cristina Calvo, & Lang, Mark F. (2015). Private labels. **British Food Journal***, 117*(2), 506-522. doi: doi:10.1108/BFJ-06-2014-0216

siamturakij.com. 2558. **โหม "เฮาส์แบรนด์" รับศก.ซบ ห้างฯชู "ของดี-ราคาถูก" สู้แพงทั้งแผ่นดิน/โรงงานเฮ!รับจ้างผลิตเพียบ.**

Wu, P.C.S., Yeh, G.Y. and Hsiao, C.-R. (2011). "The effect of store image and service quality on brand image and purchase intention for private label brands". **Australasian Marketing Journal***, 19*(4), 30-39.

Yoo, B., Donthu, N. and Lee, S. (2000). "An examination of selected marketing mix elements and brand equity". **Academy of Marketing Science***, 28*(2), 195-211.

Zeithaml, V.A. (1988). "Consumer perceptions of price, quality and value: a means-end model and synthesis of evidence". **Journal of Marketing** *52*(3), 2-22.

เดลินิวส์. 2558. **คนไทยปี 57 ทะลักเกิน 65 ล้าน กทม.แชมป์แออัด.**

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). **เอกสารประกอบการบรรยาย "Twilight Program".** ศูนย์ประชุมบางกอกคอนเวนชั่นเซ็นเตอร์.

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. 2558. **สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2558.**

ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจเล่นเกมด้วยโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้บริโภค ในเขตสาทร คลองเตย และบางรัก กรุงเทพมหานคร

Factors positively influencing intention to play mobile games of consumers in Sathon, Khlong Toei, and Bang Rak Districts in Bangkok

ภคภร ลุ่มเพชรมงคล[1*] และ เพ็ญจิรา คันธวงศ์[2]

Pakaporn Lumphetmongkol[1*] and Penjira Kanthawongs[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงบวกของ ชนิดของเกมที่จูงใจในการเล่น พฤติกรรมในการติดเกม เหตุผลในการเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ การรับรู้จำนวนผู้เล่นในเกม อิทธิพลของคนรอบข้างในการเล่นเกม ความเบิกบานใจในการเล่นเกม การติดต่อกับผู้อื่นในการเล่นเกม การแสวงหาสาระในการเล่นเกม การแบ่งปันสาระในเกม ที่มีผลต่อความตั้งใจในการเล่นเกม จากกลุ่มตัวอย่างของผู้บริโภคในเขตสาทร คลองเตย และบางรัก กรุงเทพมหานคร ช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน 2558 จำนวน 271 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านความเบิกบานใจในการเล่น และปัจจัยด้านการแสวงหาสาระในการเล่นเกม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งสามารถอธิบายอิทธิพล ได้ร้อยละ 68.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ABSTRACT

The researchers attempted to study the positive influence of game types motivating to play, indicative game addiction, reasons to play games with mobile phones, perceived number of users, perceived numbers of peers, enjoyment, interactions with others, seeking content, and sharing content affecting intention to play mobile games of consumers in Sathon, Khlong Toei, and Bang Rak districts in Bangkok. The sample size was the 271 questionnaire respondents during August to September 2015. The data was analyzed using Multiple Regression Analysis. The researchers found that only enjoyment and seeking content factors positively affected intention to play mobile games, explaining 68.4 percent of the influence at .01 level of significance.

Key Words: enjoyment, seeking content, play games with mobile phones

*Corresponding author; e-mail address: pakaporn.lumphetmongkol@bred-it.com

[1]นักศึกษาปริญญาโทการบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กรุงเทพ 10110

[1]Master of Business Administration Student, Graduate School, Bangkok University, Bangkok, 10110

คำนำ

คุณสมบัติพื้นฐานของสมาร์ทโฟนที่นอกเหนือจาก การโทรเข้าโทรออกแล้ว แล้วยังมีแอพพลิเคชั่นให้ใช้งานมากมาย สามารถรองรับการใช้งานอินเทอร์เน็ตผ่าน Wi-Fi 3G (บุษรา ประกอบธรรม & มานะ อัตฉริยะเกียรติ, 2012) หรือ 4G และสามารถใช้งานโซเชียลเน็ตเวิร์คและแอพพลิเคชั่นสนทนาชั้นนำ เช่น LINE Youtube Facebook และ Twitter เป็นต้น นอกจากนั้น สมาร์ทโฟนรุ่นใหม่ๆ ในปัจจุบันยังมีหน้าจอระบบสัมผัส ใส่กล้องถ่ายรูปที่มีความละเอียดสูง ออกแบบดีไซน์ให้สวยงามทันสมัย มีแอพพลิเคชั่นและลูกเล่นที่น่าสนใจซึ่งระบบปฏิบัติการเหล่านั้นจะช่วยให้ผู้ใช้งาน สมาร์ทโฟนนั้นสามารถเข้าถึงแอพพลิเคชั่นต่างๆ ได้โดยใช้ระบบปฏิบัติหลักคือ IOS ใช้กับ iPhone ส่วน ระบบปฏิบัติการ Android OS ใช้กับสมาร์ทโฟนอื่นๆ (อธิปลักษณ์ โชติธนประสิทธิ์, 2557) จากเทคโนโลยีที่ก้าวไกลนำสมัยนี้เอง ทำให้เกิดธุรกิจสื่อมัลติมีเดียต่างๆ มากมายหลากหลายรูปแบบ มีการคิดค้นปรับปรุงพัฒนาแอพพลิเคชั่นเพื่อต่อยอดทางธุรกิจตามความต้องการพฤติกรรมของผู้บริโภคให้มากที่สุด โดยการพัฒนานี้ ได้รวมไปถึงการพัฒนาเกม เมื่อเกมได้ถูกผสมผสานเข้ากับเทคโนโลยีทำให้เกมสามารถดึงดูดความน่าสนใจในการเล่น เพิ่มอรรถรส การรับรู้ความรู้สึกทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม เทคโนโลยีสื่อมัลติมีเดียที่อยู่บนสมาร์ทโฟน หรือ โทรศัพท์เคลื่อนที่ทำให้กลุ่มคนทุกเพศทุกวัยเข้าถึงเกมได้ง่ายและมากขึ้น

ประเภทของเกมได้ถูกแบ่งออกดังนี้ บู๊ล้างผลาญ (Action) ผจญภัย (Adventure) แข่งรถ (Driving) ต่อสู้ (Fighting) สร้างสรรค์สำหรับเด็ก (Children) การศึกษา (Education) สวมบทบาทและเล่นร่วมกันเป็นสังคม (MMORPG – Massive Multiplayer Online Role Playing Game) สวมบทบาทแบบเล่นคนเดียว (Role Playing Game) จำลองการสร้าง (Simulation) วางแผน (Strategy) และกีฬา (Sport) (Hussain et al., 2015) ซึ่งตลาดเกมออนไลน์ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วโดยมูลค่าตลาดโมบายล์เกมออนไลน์ของไทยในปี 2557 จะมีมูลค่าสูงถึง 2,660 ล้านบาท ขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 14.7 ขณะที่ปี 2558 คาดว่าจะมีมูลค่าประมาณ 3,070-3,140 ล้านบาท เติบโตร้อยละ 15.4-18.0 นอกจากนั้น ศูนย์วิจัยกสิกรไทยคาดว่า ในปี 2557 จะมีจำนวนคนเล่นโมบายล์เกมออนไลน์ถึงระดับ 14.0 ล้านคน ขยายตัวกว่าร้อยละ 20.2 จากปี 2556 อีกทั้งยังพบว่า กลุ่มผู้บริโภคซึ่งใช้สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ตที่อยู่ในวัยเรียนนิยมเล่นโมบายล์เกมออนไลน์กว่าร้อยละ 75.7 ในขณะที่กลุ่มคนทำงานนิยมเล่นโมบายล์เกมออนไลน์กว่าร้อยละ 58.6 แม้ว่า กลุ่มผู้บริโภคซึ่งใช้สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ตที่อยู่ในวัยเรียนนิยมเล่นโมบายล์เกมออนไลน์มากกว่ากลุ่มคนทำงาน แต่ นักวิเคราะห์ของ NPD Group: Market Research & Business Intelligence ระบุว่า “...ผู้เล่นที่เป็นผู้ใหญ่มีการเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าผู้เล่นวัยเด็กและวัยรุ่น...กลุ่มผู้ใหญ่นี้ยังได้มีการเลือกเกมให้กับลูกของตนเอง ดังนั้น คนกลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของผู้ผลิตเกมและนักการตลาด” (Mofang, 2015) นอกจากนั้น จำนวนผู้เล่นโมบายล์เกมออนไลน์ทั้งสองกลุ่มดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 64.6 ของจำนวนผู้ใช้สมาร์ทโฟนและแท็บเล็ตทั้งหมดซึ่งมีอยู่ประมาณ 21.7 ล้านคนทั่วประเทศ นั่นหมายถึง นอกจากฐานผู้บริโภคที่เล่นโมบายล์เกมออนไลน์เดิมแล้ว ยังมีผู้บริโภคกว่าร้อยละ 35.4 ที่ใช้สมาร์ทโฟนและแท็บเล็ตแต่ยังไม่มีการเล่นโมบายล์เกมออนไลน์ จึงนับได้ว่าเป็นโอกาสของกลุ่มผู้ประกอบการที่เป็นผู้พัฒนาหรือผู้ให้บริการโมบายล์เกมออนไลน์ที่จะคิดค้นพัฒนาโมบายล์เกมออนไลน์ใหม่ๆ และทำการตลาดเพื่อรักษาฐานลูกค้าเดิมและเจาะฐานลูกค้ากลุ่มใหม่เหล่านี้เพิ่มขึ้นอีก (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2557)

อย่างไรก็ตาม ภาพรวมของตลาดเกมของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการนำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยมีสัดส่วนการนำเข้าเกมมากถึง 91% ซึ่งมีมูลค่า 7,835 ล้านบาท สำหรับปี 2557 (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2558)

ในส่วนวรรณกรรมปริทัศน์นั้น Hussain et al. อธิบายว่า ชนิดของเกมที่จูงใจในการเล่น (Game types motivating to play) เช่น เกมที่แปลกใหม่ เล่นร่วมกันเป็นกลุ่ม เกมที่ค่อยข้างรุนแรง เกมที่จะเชื่อมโยงสังคมรอบตัวของผู้เล่นได้ และเกมที่เน้นความสนุกสนาน เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมในการติดเกม (Indicative game addiction) หมายถึง พฤติกรรมการทำซ้ำๆ ที่เพิ่มปัญหาส่วนบุคคลและสังคมรอบข้าง ซึ่งมักสูญเสียการควบคุม หรืออาจจะแสดงออกด้วยอารมณ์หงุดหงิด โมโหง่ายได้ เช่น ผู้เล่นจะรู้สึกหงุดหงิด โมโหถ้าไม่ได้เล่นเกมหรือไม่ หรือ ผู้เล่นเคยทะเลาะกับผู้อื่น ครอบครัว เพราะถูกรบกวนจากการเล่มเกมหรือไม่ เป็นต้น ส่วน เหตุผลในการเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Reasons to play games with mobile phones) เช่น ผู้เล่นรู้สึกสนุกสนานเมื่อได้เล่นเกมร่วมกับผู้อื่นภายในเกม หรือ รู้สึกสนุกกับการทำภารกิจต่างๆ ภายในเกม ชอบที่จะค้นหาอุปกรณ์พิเศษต่างๆ ภายในเกม หรือรู้สึกมีอำนาจเหนือผู้อื่น หรือ ชอบบทบาทและบุคลิกภาพใหม่ของตนเองภายในเกม หรือชอบก่อกวนผู้อื่นภายในเกม ซึ่ง Hussain et al. พบว่า ชนิดของเกมที่จูงใจในการเล่น พฤติกรรมในการติดเกม และ เหตุผลในการเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ ส่งอิทธิพลต่อ ความตั้งใจเล่มเกม (Hussain et al., 2015) การรับรู้จำนวนผู้เล่นในเกม (Perceived number of users) ถือเป็นลักษณะสำคัญของเกมที่เล่นผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่โดยใช้สังคมออนไลน์ เพราะผู้เล่นจะคิดว่าคนส่วนใหญ่อยู่ในเกม ต้องเล่นร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งในอนาคตจะมีผู้เล่นที่มีโทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อใช้เล่นเกมมากขึ้น และผู้เล่นแสดงความต้องการใช้เวลาว่างส่วนใหญ่กับการเล่มเกมผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นหลัก ส่วน อิทธิพลของคนรอบข้างในการเล่นเกม (Perceived numbers of peers) ก็มีผลมากต่อความตั้งใจเล่น ระบบเครือข่าย ถือเป็นส่วนสำคัญเมื่อผู้อยู่ในระบบเครือข่ายได้ประโยชน์จากผู้อื่นในระบบและคุณค่าของความเป็นเครือข่ายจะเพิ่มมากขึ้นก็จะขึ้นอยู่กับจำนวนคนรอบข้างที่อยู่ในระบบเครือข่าย นั่นเอง นอกจากนั้น ความเบิกบานใจในการเล่นเกม (Enjoyment) ถือเป็นแรงจูงใจอันดับแรกสำหรับการเล่มเกมโต้ตอบทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ Enjoyment หมายถึง ความภิรมย์ของบุคคลที่รู้สึกเมื่อมีพฤติกรรมกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตลอดจน การติดต่อกับผู้อื่นในการเล่นเกม (Interactions with others) ถือเป็นลักษณ์สำคัญของเกมชนิดสังคมออนไลน์ ซึ่งนักพัฒนาจะต้องให้ความสำคัญกับด้านสังคมของเกมที่ออกแบบเพื่อให้ผู้เล่นมีปฏิกิริยาโต้ตอบระหว่างกันในลักษณะต่างๆ และยังควรออกแบบเกมให้มีความสร้างสรรค์ สนุกเพื่อที่ผู้เล่น เพื่อนผู้เล่น จะได้สนใจ สนุกและได้รับการตอบสนองในการเข้าสังคมด้วย (Pei-Shan & Hsi-Peng, 2014) ส่วน การแสวงหาสาระในการเล่นเกม (Seeking content) หมายถึง การรับรู้ การทำงาน การสำรวจโดยการเล่น การฆ่าเวลา และการเข้าสังคม เช่น การเล่มเกมผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่จะช่วยให้ผู้เล่นรู้จักระวังตัว หรือฝึกให้ผู้เล่นทำภารกิจต่างๆ สำเร็จได้ หรือ ผู้เล่นได้ฝึกแข่งขันกับผู้อื่นและตัวเอง ตลอดจน ผู้เล่นๆ เพื่อฆ่าเวลา ลดความเบื่อหน่าย อีกทั้ง การแบ่งปันสาระในเกม (Sharing content) หมายถึง แรงจูงใจในการแบ่งปันสาระในเกมซึ่งเน้นการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มสังคม เช่น ผู้เล่นเล่มเกมเพื่อฝึกเสียสละเพื่อผู้อื่น หรือ เพื่อตัวเอง การเล่มเกมผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ถือเป็นการเก็บประสบการณ์ หรือเป็นการนำเสนอให้ผู้อื่นได้เห็น หรือ ผู้เล่นต้องการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น (Dion Hoe-Lian et al., 2012) ซึ่งงานวิจัยในอดีตพบว่า การรับรู้จำนวนผู้เล่นในเกม อิทธิพลของคนรอบข้างในการเล่นเกม ความเบิกบานใจในการเล่นเกม การติดต่อกับผู้อื่นในการเล่นเกม การแสวงหาสาระใน

การเล่นเกม การแบ่งปันสาระในเกม ส่งผลต่อความตั้งใจเล่นเกม (Dion Hoe-Lian et al., 2012, Pei-Shan & Hsi-Peng 2014)

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงบวกของ ชนิดของเกมที่จูงใจในการเล่น (Game types motivating to play) พฤติกรรมในการติดเกม (Indicative game addiction) เหตุผลในการเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Reasons to play games with mobile phones) การรับรู้จำนวนผู้เล่นในเกม (Perceived number of users) อิทธิพลของคนรอบข้างในการเล่นเกม (Perceived numbers of peers) ความเบิกบานใจในการเล่นเกม (Enjoyment) การติดต่อกับผู้อื่นในการเล่นเกม (Interactions with others) การแสวงหาสาระในการเล่นเกม (Seeking content) การแบ่งปันสาระในเกม (Sharing content) ที่มีผลต่อความตั้งใจในการเล่นเกม (Intention to play) ในเขตกรุงเทพมหานคร ช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน 2558 โดยมีกรอบในการวิจัย ดังนี้

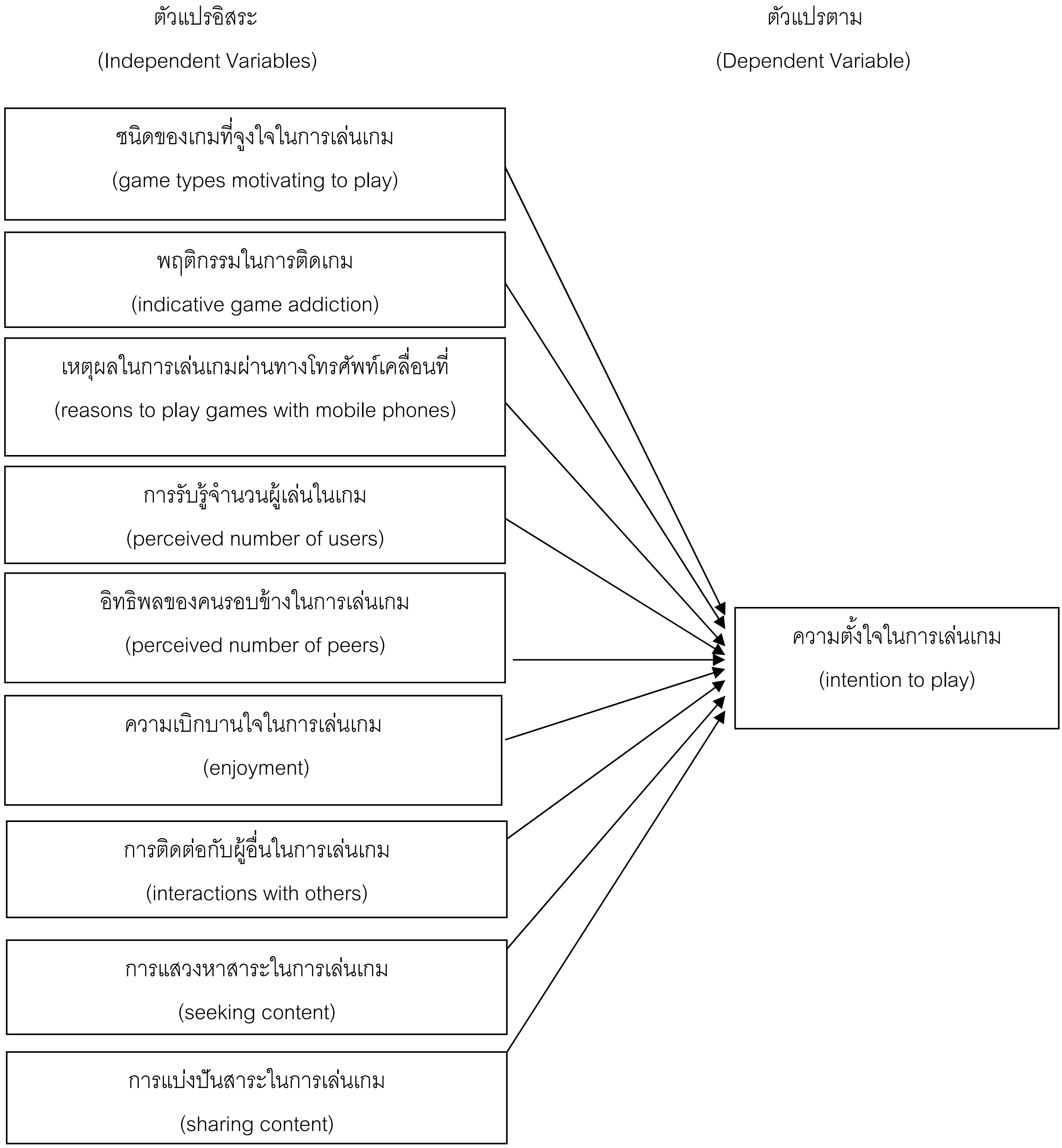

Figure 1 The research conceptual framework

อุปกรณ์และวิธีการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Method) และใช้การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากร คือกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชน

ในเขตสาทร คลองเตย และบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยสาเหตุที่เลือกเก็บข้อมูลในพื้นที่ดังกล่าวเพราะกลุ่มเป้าหมายเป็นพนักงานบริษัทเอกชนในพื้นที่เหล่านี้มีแนวโน้มจะเป็นกลุ่มที่มีรายได้เป็นของตนเอง มีกำลังซื้อและมีอำนาจในการตัดสินใจซื้อของรางวัลต่างๆ ที่อยู่ภายในเกมได้มากกว่ากลุ่มผู้บริโภคในวัยเรียน และ และเขตพื้นที่ดังที่กล่าวมานี้เป็นแหล่งที่มีบริษัท ห้างร้าน อยู่ตามอาคารต่างๆ ซึ่งมีกลุ่มคนทำงานอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก ดังเช่นที่ นักวิเคราะห์ของ NPD Group: Market Research & Business Intelligence ระบุว่า “...ผู้เล่นที่เป็นผู้ใหญ่มีการเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าผู้เล่นวัยเด็กและวัยรุ่น...กลุ่มผู้ใหญ่นี้ยังได้มีการเลือกเกมให้กับลูกของตนเอง ดังนั้น คนกลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของผู้ผลิตเกมและนักการตลาด” (Mofang, 2015) นักวิจัยมีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยใช้วิธีการเลือกแบบสะดวก ในช่วงเดือนสิงหาคม ถึงกันยายน 2558 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้หลักการคำนวณของ (Cohen, 1977) จากแบบสอบถามที่เป็น pilot test จำนวน 40 ชุด โดยใช้โปรแกรม G*Power เวอร์ชั่น 3.1.7 เพราะเป็นโปรแกรมที่สร้างจากสูตรของ Cohen และผ่านการรับรองและตรวจสอบจากนักวิจัยหลายท่าน (Buchner, 2010; Erdfelder, 1996; นงลักษณ์ วิรัชชัยม 2555) ในการคำนวณกำหนดค่าเพาเวอร์ (1- β) เท่ากับ 0.80 ค่าอัลฟา (α) เท่ากับ 0.20 จำนวนตัวแปรทำนายเท่ากับ 9 ค่าขนาดของอิทธิพล (effect size) เท่ากับ 0.0368066 (ซึ่งคำนวณได้จากค่า Partial R2 เท่ากับ 0.0355) ผลที่ได้คือขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดสำหรับงานวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 271 (Cohen, 1977) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บขนาดตัวอย่างทั้งสิ้นเป็น 271 ตัวอย่าง และได้นำผลลัพธ์การตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นและความสอดคล้องกันในแต่ละตัวแปรด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัคได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.677–0.928 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง เนื่องจากมีค่าใกล้เคียง 1 และไม่ต่ำ 0.65 (Nunnally, 1978) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณ

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 22-30 ปี สถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ประมาณ 20,001 – 30,000 บาท อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน/รับจ้าง จะเล่นเกมต่อสู้ผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่อยู่เป็นประจำ โดยมีเหตุใจในการเล่นเกมเนื่องจากมีราคาถูก/ไม่เสียค่าใช้จ่าย มากกว่า 15 ครั้งต่อสัปดาห์ ใช้เวลา 30-60 นาทีในการเล่นเกมแต่ละครั้ง และจะเห็นโฆษณาผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย (เฟซบุ๊ค, อินสตาแกรม, ไลน์แชท) มากที่สุด ผลการศึกษาและวิเคราะห์ตามสมมติฐาน พบว่ายอมรับสมมติฐาน แต่มีเพียงปัจจัยด้านความเบิกบานใจในการเล่นเกม (enjoyment) (β = 0.401) และ ปัจจัยด้านการแสวงหาสาระในการเล่นเกม (seeking content) (β = 0.210) ที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งสามารถอธิบายอิทธิพลต่อความตั้งใจเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ ได้ร้อยละ 68.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และอีกร้อยละ 31.6 เกิดจากอิทธิพลตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษาและมีความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ที่ ± .230 ส่วนปัจจัยด้านชนิดของเกมที่จูงใจในการเล่นเกม พฤติกรรมในการติดเกม เหตุผลในการเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ การรับรู้จำนวนผู้เล่นในเกม อิทธิพลของคนรอบข้างในการเล่นเกม การติดต่อกับผู้อื่นในการเล่นเกม และการแบ่งปันสาระในการเล่นเกม ไม่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผู้วิจัยสามารถสร้างสมการการถดถอยได้ดังนี้

Y (ตั้งใจเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่) = 0.230 + 0.401(ปัจจัยด้านความเบิกบานใจในการเล่นเกม) + 0.210 (ปัจจัยด้านการแสวงหาสาระในการเล่นเกม) ดังตารางที่ 1

Table 1 Results of multiple regression analysis of factors positively affecting intention to play mobile games, Dependent Variable: intention to play, R = 0.686, R Square = 0.471, Constant (a) = 0.230

Independent Variable	r	Stand Error	Beta	Sig.	VIF
Game types motivating to play	0.374	0.065	0.038	0.414	1.850
Indicative game addiction	0.482	0.050	0.110	0.027	1.588
Reasons to play games with mobile phones	0.542	0.067	0.143	0.035	2.148
Perceived number of users	0.575	0.082	0.075	0.361	1.980
Perceived number of peers	0.591	0.074	0.104	0.159	2.062
Enjoyment	0.672	0.065	0.401**	0.000	1.566
Interactions number of others	0.674	0.053	0.023	0.0667	1.710
Seeking content	0.684	0.072	0.210**	0.004	2.314
Sharing content	0.686	0.059	-.082	0.167	2.417

** Significant level is .01

สรุป

จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยคือ เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงบวกของ ปัจจัยชนิดของเกมที่จูงใจในการเล่นเกม พฤติกรรมในการติดเกม เหตุผลในการเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ การรับรู้จำนวนผู้เล่นในเกม อิทธิพลของคนรอบข้างในการเล่นเกม ความเบิกบานใจการเล่นเกม การติดต่อกับผู้อื่นในการเล่นเกม การแสวงหาสาระในการเล่นเกม การแบ่งปันสาระในการเล่นเกม ความตั้งใจในการเล่นเกม ที่มีผลต่ออิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่เขตกรุงเทพมหานครนั้น มีเพียง ปัจจัยด้านความเบิกบานใจในการเล่นเกม (enjoyment) และ ปัจจัยด้านการแสวงหาสาระในการเล่นเกม (seeking content) ที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ ตามลำดับ สำหรับปัจจัยด้านความเบิกบานใจในการเล่นเกม (enjoyment) หมายถึง นักการตลาดหรือผู้พัฒนาเกมควรทำให้ผู้ที่จะเล่นเกมรู้สึกสนุกสนาน คลายเครียด มี

ความสุข สดชื่น แจ่มใสเมื่อเขาเล่นเกมผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งกลุ่มคำถามนี้อ้างอิงจากงานวิจัยของ Pei-Shan & Hsi-Peng (2014) นอกจากนั้น Pei-Shan & Hsi-Peng ยังกล่าวว่า ผู้ที่ตั้งใจเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่เพราะต้องการความเพลิดเพลินและปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่นคนอื่นๆ ถือเป็นแนวคิดสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการเล่นเกมออนไลน์ทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Pei-Shan & Hsi-Peng 2014) ส่วน Goh, Lee, & Low แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ตั้งใจเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ การแบ่งปันสาระในการเล่นเกมผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ หมายถึง การรับรู้การทำงาน การสำรวจโดยการเล่น การฆ่าเวลา และการเข้าสังคม เช่น การเล่มเกมผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่จะช่วยให้ผู้เล่นรู้จักระวังตัว หรือ ฝึกให้ผู้เล่นทำภารกิจต่างๆ สำเร็จได้ หรือ ผู้เล่นได้ฝึกแข่งขันกับผู้อื่นและตัวเองตลอดจน ผู้เล่นๆ เพื่อฆ่าเวลา ลดความเบื่อหน่าย อีกทั้ง การแบ่งปันสาระในเกม ดังนั้น ผู้ประกอบการหรือนักการตลาดควรนำผลลัพธ์นี้ไปพัฒนาผลิตภัณฑ์เกมหรือทำการตลาดเกี่ยวกับเกมที่เน้นความเบิกบานใจในการเล่นเกม และปัจจัยด้านการแสวงหาสาระในการเล่นเกม โดยสร้างเกมที่ใช้เทคโนโลยีภาพสีสวยงาม ประกอบกับเสียงเพลง สร้างเกมที่สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน เพื่อดึงดูดให้ผู้เล่นเกมมีความรู้สึกเข้าถึงเกมได้ง่าย สร้างเนื้อหาในเกมให้มีความท้าทายและสนุกสนาน พร้อมทั้งให้สอดแทรกข้อคิด หรือฝึกความรวดเร็ว ลับสมองผู้เล่น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยคนที่หนึ่งขอขอบพระคุณ ดร.เพ็ญจิรา คันธวงศ์ ที่ได้สละเวลามาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ถ่ายทอดวิชาความรู้และประสบการณ์ ผู้ช่วยปรับและแก้เพื่อส่งงานประชุมวิชาการนี้ และผู้ที่มีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยทุกท่านที่ให้ความกรุณาช่วยเหลือ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จผลด้วยดี สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอมอบคุณประโยชน์ แด่บิดา มารดา ซึ่งเป็นกำลังใจ สนับสนุน ด้วยความรัก ความห่วงใย ให้ผู้วิจัยเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

Buchner A. 2010. G*Power: Users Guide-Analysis by design. Web Page of Heinrich-Heine-Universität - Institut für experimentelle Psychologie

Cohen J. 1977. Statistical power analysis for the behavioral sciences. *New York: Academic Press*

Dion Hoe-Lian G, Chei Sian L, Guanghao L. 2012. “I played games as there was nothing else to do”: Understanding motivations for using mobile content sharing games. *Online Information Review* 36: 784-806

Erdfelder E, Faul, F., & Buchner, A. 1996. G*POWER: A general power analysis program. *Behavior Research Methods Instruments, & Computers* 28: 1-11

Hussain Z, Williams GA, Griffiths MD. 2015. An exploratory study of the association between online gaming addiction and enjoyment motivations for playing massively multiplayer online role-playing games. *Computers in Human Behavior* 50: 221-30

Mofang. 2015. ผู้เล่นเกมบน Tablet ยอมใช้จ่ายเงินสูงกว่า Mobile Phone.

Nunnally C. 1978. *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.

Pei-Shan W, Hsi-Peng L. 2014. Why do people play mobile social games? An examination of network externalities and of uses and gratifications. *Internet Research* 24: 313-31

นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2555. เอกสารประกอบการบรรยาย "Twilight Program. ศูนย์ประชุมบางกอกคอนเวนชั่นเซ็นเตอร์

บุษรา ประกอบธรรม, มานะ อัตฉริยะเกียรติ. 2012. นวัตกรรมทางการตลาดบนสมาร์ทโฟน Marketing Innovations in Smart Phone. Bankgok University Executive Journal

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. 2558. รากฐาน "เศรษฐกิจดิจิทัล" คอนเทนต์ "แอนิเมชั่น-เกม" โตสวนกระแส.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. 2557. ฟันธง ธุรกิจเกมออนไลน์โตพรวด มูลค่าตลาดทะลุ 3 พันล้าน.

อธิปลักษณ์ โชติธนประสิทธิ์. 2557. สมาร์ทโฟนคืออะไร?แท็บเล็ต-แฟบเล็ต ต่างกันอย่างไร?

ปัจจัยที่มีอิทธิผลเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวของผู้เข้าชมงาน “ไทยเที่ยวไทย”

Factors Positively Affecting Intention to Travel of the Visitors of “Thai-Teaw-Thai” Event

สุมาลี เวียงอินทร์[1*] และเพ็ญจิรา คันธวงศ์[2]

Sumalee Viangin[1*] and Penjira Kanthawongs[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงบวกของ ปัจจัยด้านการรับรู้คุณค่า ด้านความดึงดูดใจ ด้านองค์ความรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านภาพลักษณ์ที่รับรู้ได้ ด้านภาพลักษณ์ของความชื่นชอบ ที่มีต่อ ปัจจัยความตั้งใจที่จะเดินทางท่องเที่ยว จากแบบสอบถาม จำนวน 300 ชุด ของผู้มาเที่ยวงาน “ไทยเที่ยวไทย” ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ในวันที่ 3 – 6 กันยายน 2558 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยความถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่ามีเพียง ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของความชื่นชอบ ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวของผู้เข้าชมงานไทยเที่ยวไทยดังกล่าว ซึ่งปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของความชื่นชอบนี้ สามารถอธิบายอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะเดินทางได้ร้อยละ 51 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปวางแผนและพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อช่วยเติมเต็มในความต้องการของนักท่องเที่ยว และทำให้เกิดแรงจูงใจในการสร้างและพัฒนาธุรกิจของตนเอง ซึ่งทำให้คนไทยเกิดความภาคภูมิใจและให้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยว ที่อาจจะมีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

ABSTRACT

The researchers attempted to study the influence of perceived value, attraction, knowledge, facilities, cognitive image, and affective image factors positively affecting intention to travel from the 300 questionnaire respondents from the visitors of “Thai-Teaw-Thai” event at the Queen Sirikit National Convention Center during 3rd – 6th September 2015. The data was analyzed using Multiple Regression Analysis. The researchers found that only affective image factor positively affected the intention to travel of visitor of the event. Then, affective image factor had positive influence towards intention to travel at 51 percent at .01 level of significance. The vendors can use the results of this research to plan and develop marketing strategies in order to fulfill needs of the tourists and drive themselves to build and develop their businesses. Thai people should be proud and realize their participations and responsibilities towards tourism industry to increase intention to travel within Thailand.

Key Words: affective image, intention to travel, Thai, Thailand

[*] Corresponding author; e-mail address: **sumalee.vian@bumail.net**

[1] นักศึกษาปริญญาโทการบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กรุงเทพ 10110

[1] Master of Business Administration Student, Graduate School, Bangkok University, Bangkok, 10110

คำนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยถือเป็นอุตสาหกรรมหลักอุตสาหกรรมหนึ่งในการเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย ในปี พ.ศ. 2558 จากบรรยากาศการท่องเที่ยวในประเทศที่เอื้ออำนวยมากขึ้น เช่น การให้ความมั่นใจเรื่องความปลอดภัย หรือ การทำการตลาดเชิงรุกของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดทำการตลาด “ปีท่องเที่ยววิถีไทย 2558 หรือ 2015 Discover Thainess” เพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมไทย โดยจำนวนตัวเลขนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในไทย ช่วงไตรมาสที่หนึ่ง ปี พ.ศ. 2558 คาดว่าจะมีประมาณ 7.3 ล้านคน เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 15 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้า โดยคาดว่าจะสร้างรายได้สู่ธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวมูลค่าประมาณ 382,900 ล้านบาท เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 16 เมื่อเทียบกับที่หดตัวร้อยละ 4 ในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งการเพิ่มขึ้นของตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติของไทยในปีนี้ยังพึ่งพานักท่องเที่ยวจากจีนเป็นสำคัญ เพราะนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคยุโรปยังเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจ ประกอบกับค่าเงินยูโรกลับมาอ่อนค่าลงอีกครั้ง อีกทั้งประเทศรัสเซียก็ยังเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจในประเทศ ดังนั้น จำนวนนักท่องเที่ยวจากยุโรปในช่วงที่เหลือของปี พ.ศ. 2558 จึงยังจะมีจำนวนน้อยอยู่ (บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด, 2015b)

สำหรับอุตสาหกรรมไทยเที่ยวไทยก็ถือเป็นอีกอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยการท่องเที่ยวภายในประเทศไทยเน้นประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญใน 12 เมืองต้องห้ามพลาด ได้แก่ ลำปาง น่าน เพชรบูรณ์ บุรีรัมย์ เลย สมุทรสงคราม ราชบุรี ตราด จันทบุรี ชุมพร ตรัง และนครศรีธรรมราช ซึ่งการประชาสัมพันธ์นี้ น่าจะช่วยให้เกิดเงินสะพัดเพิ่มขึ้นประมาณ 3,500 ล้านบาท นอกจากนั้น ภาครัฐยังมีการนำค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวมาลดหย่อนภาษีเงินได้ส่วนบุคคล ตลอดจนบริษัทหรือนิติบุคคลก็สามารถนำค่าใช้จ่ายในการจัดสัมมนาภายในประเทศมาหักเป็นรายจ่ายในการคำนวณภาษีได้ เป็นต้น (บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด, 2015a) จากปัจจัยข้างต้น ศูนย์วิจัยกสิกรไทย คาดว่า ปี พ.ศ. 2558 นั้นจะมีคนไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศจำนวนประมาณ 148.5 ล้านคนต่อครั้ง เพิ่มขึ้นร้อยละ 7 จากปี พ.ศ. 2557 ซึ่งจะช่วยสร้างเม็ดเงินสะพัดไปยังธุรกิจที่เกี่ยวข้องมูลค่าประมาณ 7.72 แสนล้านบาท ถือว่าขยายตัวร้อยละ 9.4 โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมท่องเที่ยวไปภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) และภาคใต้ ซึ่งรวมกันเกือบครึ่งของตลาดไทยเที่ยวไทยทั้งหมดในปีนี้ ปัจจัยที่เอื้อต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น สภาพอากาศหนาวเย็น แต่ภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้นอาจจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวปรับแผนการเดินทางเป็นแบบไปเช้าเย็นกลับ หรือ ท่องเที่ยวระยะใกล้ หรือการใช้เวลาในการค้นหาข้อมูลต่างๆ เพิ่มขึ้น หรือ รอช่วงส่งเสริมการขายของตั๋วเครื่องบินโดยสารหรือค่าห้องพักที่มีราคาลด เป็นต้น (บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด, 2015a) สำหรับงาน “ไทยเที่ยวไทย” ครั้งที่ 36 ระหว่างวันที่ 3-6 กันยายน พ.ศ. 2558 จัดโดย บริษัท พี.เค.เอ็กซิบิชั่น แมนเนจเม้นท์ จำกัด คาดว่าจะมีเงินสะพัดจากการซื้อ Package ท่องเที่ยวและสินค้าบริการท่องเที่ยวประมาณ 200-300 ล้านบาท และคาดว่าจะมีผู้เข้าชมงานประมาณ 2 แสนคน ซึ่งลดลงจากการจัดงานในช่วงเดียวกันของปีก่อนเพราะปัจจัยเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยในงานจะมีผู้ประกอบการจองพื้นที่ขายสินค้าถึง 1,300 รายเต็มทุกพื้นที่ (เดลินิวส์, 2558)

ในส่วนวรรณกรรมปริทัศน์นั้น Bhatiasevi and Yoopetch มีการเก็บข้อมูลกับนักศึกษาช่วงปลายปี 2555 – ต้นปี 2556 จำนวนประมาณ 579 คน ในประเทศไทยซึ่งเป็นผู้ที่เคยใช้การจองตั๋วเครื่องบินหรือโรงแรม

ผ่านระบบการจองอิเล็กทรอนิกส์ (E-Booking) ซึ่งพบว่าการรับรู้คุณค่า (Perceived Value) ส่งผลต่อ ความตั้งใจที่จะใช้ (Intention to Use) ระบบ E-Booking ดังนั้นผู้ให้บริการระบบ E-Booking ควรเน้นและส่งเสริมคุณค่าและประโยชน์ของสินค้าหรือบริการในระบบของตนเองเพราะจะก่อให้เกิดความตั้งใจจะใช้บริการสินค้าหรือบริการนั้นๆ ได้ ส่วน Bhatiasevi and Yoopetch (2015) พบว่า ความตั้งใจที่จะเดินทาง (Intention to Travel) มีการประยุกต์มาจากทฤษฎี Theory of Reasoned Actions (TRA) กล่าวว่า ถ้าบุคคลมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วบุคคลนั้นจะก่อให้เกิดความตั้งใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Bhatiasevi and Yoopetch, 2015 ; Fishbein and Ajzen, 1975) ดังนั้น แนวความคิดนี้จึงมีการประยุกต์มาใช้กับความตั้งใจที่จะเดินทางของงานวิจัยนี้

ส่วน Nilnoppakun and Ampavat มีการศึกษาความต้องการการท่องเที่ยวในตำบลเชียงคาน จากผู้ตอบแบบสอบถามประมาณ 700 คนพบว่า ความดึงดูดใจ (Attraction) จะส่งผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวสถานที่ใดสถานที่หนึ่งได้เพราะนักท่องเที่ยวต้องการมีประสบการณ์ที่น่าประทับใจที่อาจจะได้ยิน ฟัง หรือ ดูจากผู้อื่นที่เคยไปสถานที่นั้นมาก่อนแล้วได้ (Nilnoppakun and Ampavat, 2015)

นอกจากนั้น Correia *et al.* มีการศึกษา กระบวนการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวกรีกจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,097 คน ช่วงปี 2004 พบว่า ความรู้ (Knowledge) ถือเป็นปัจจัยแรกที่เกี่ยวข้องกับความต้องการสำรวจ วัฒนธรรมใหม่ หรือ ไปยังสถานที่ใหม่เพื่อทำกิจกรรมหรือเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ซึ่ง ความรู้ ถือเป็นแรงจูงใจส่วนบุคคลที่ต้องการทำกิจกรรมต่างๆ หรือ ต้องการทำกิจกรรมที่ให้ความรู้สึกสนุก มีการเรียนรู้วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ เพิ่มเชาว์ปัญญาให้ตนเอง เรียนรู้สถานที่ใหม่ๆ หรือ พบผู้คนที่น่าสนใจ เป็นต้น (Correia *et al.*, 2007)

ส่วน สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ของสถานที่เดินทางหมายถึง ที่พัก สภาพอากาศ อาหาร ความปลอดภัย การเดินทาง การต้อนรับ ความสะดวกสบายในการเข้าพัก มีชายหาด มีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย หรือ เดินทางได้สะดวก ซึ่งงานวิจัยในอดีตยืนยันว่า สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ถือเป็นแรงจูงใจเบื้องต้นที่ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางไปท่องเที่ยว (Correia *et al.*, 2007)

นอกจากนั้น Nassar *et al.* ได้มีการศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของสถานที่เที่ยวที่เหมาะกับชาวมุสลิมในประเทศคูเวตจากชาวคูเวตจำนวน 224 คนพบว่า ภาพลักษณ์ที่รับรู้ได้ (Cognitive Image) และ ภาพลักษณ์ของความชื่นชอบ (Affective Image) ส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อความตั้งใจที่จะเดินทางของชาวคูเวตไปตามสถานที่ที่เหมาะกับชาวมุสลิม โดย ภาพลักษณ์ที่รับรู้ได้ หมายถึง การท่องเที่ยวตามความคาดหวัง หรือเพื่อสร้างความต้องการที่จะเรียนรู้ การสร้างความคิดเกี่ยวกับมรดกและวัฒนธรรม การรู้จักคุณค่าของสิ่งต่างๆ การไปยังสถานที่ที่ไม่เคยไป หรือ ความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ส่วน ภาพลักษณ์ของความชื่นชอบ หมายถึง การรับรู้ว่าการท่องเที่ยวช่วยเติมเต็มในความต้องการของผู้ท่องเที่ยว การเที่ยวภายในประเทศทำให้ผู้เที่ยวเกิดความปลาบปลื้มใจ หรือการเที่ยวทำให้เกิดความผูกพันกับสถานที่ต่างๆ หรือ การเที่ยวทำให้เกิดแรงจูงใจในการสร้างธุรกิจของตนเอง การเที่ยวทำให้ผู้เที่ยวรู้สึกรับผิดชอบ หรือ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น หรือ การเที่ยวทำให้เกิดความรู้สึกอ่อนน้อมถ่อมตน หรือ การเที่ยวทำให้ผู้เที่ยวตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง เป็นต้น (Nassar *et al.*,2015)

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงบวกของ ปัจจัยด้านการรับรู้คุณค่า ด้านความดึงดูดใจ ด้านองค์ความรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านภาพลักษณ์ที่รับรู้ได้ ด้านภาพลักษณ์ของความชื่นชอบ ที่มีต่อ ปัจจัยความตั้งใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวของผู้มาเที่ยวงาน “ไทยเที่ยวไทย” ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ในวันที่ 3 - 6 กันยายน 2558 โดยมีสมมติฐานงานวิจัยคือ ปัจจัยด้านการรับรู้คุณค่า ด้านความดึงดูดใจ ด้านองค์ความรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านภาพลักษณ์ที่รับรู้ได้ ด้านภาพลักษณ์ของความชื่นชอบ มีผลเชิงบวกต่อ ปัจจัยความตั้งใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวของผู้มาเที่ยวงานดังกล่าว โดยมีกรอบในการวิจัยดังนี้

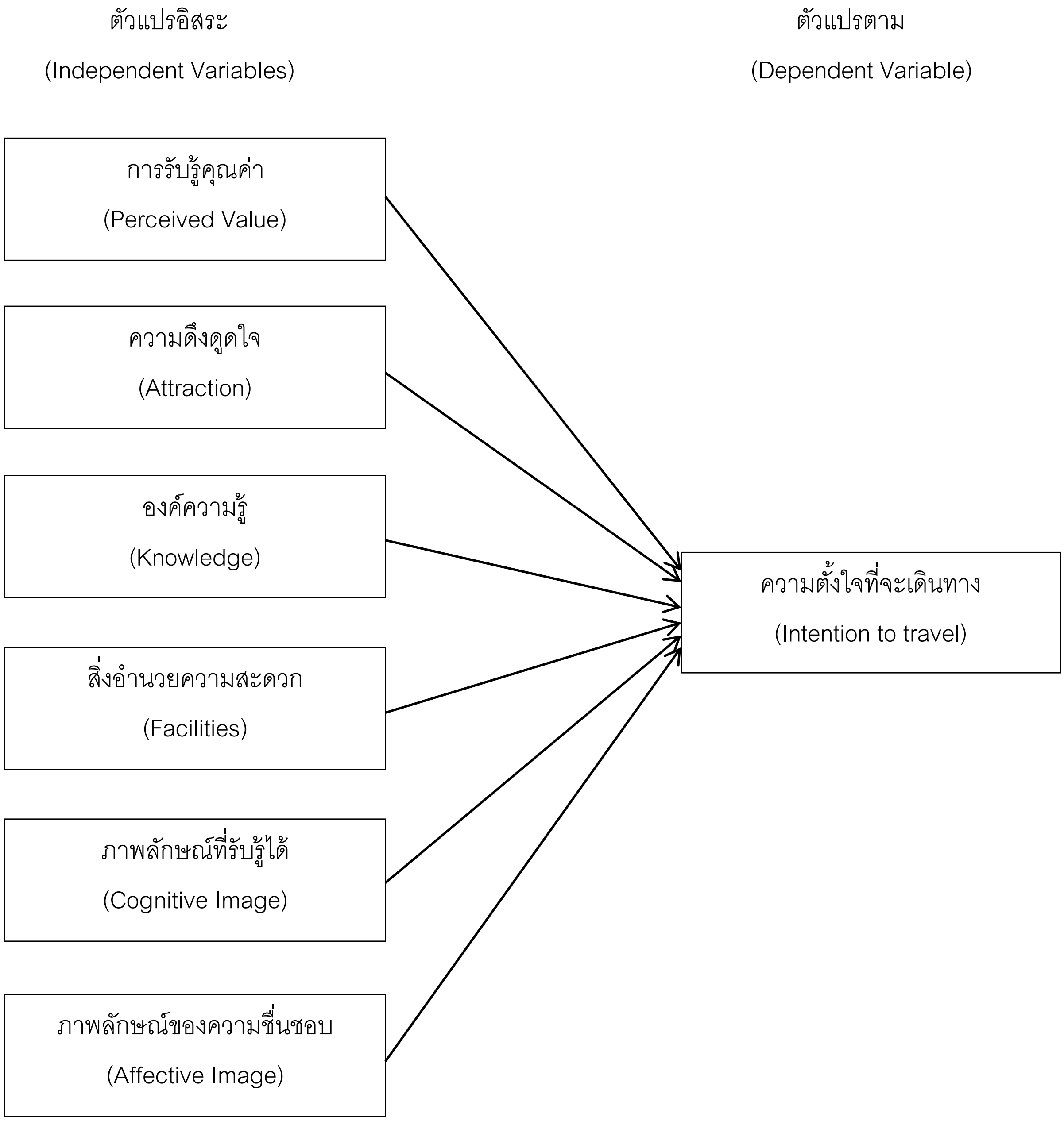

Figure 1 The Conceptual Framework

อุปกรณ์และวิธีการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Method) และใช้การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากร คือ กลุ่มผู้มาเที่ยวงานท่องเที่ยวไทยเที่ยวไทย ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ครั้งที่ 36 ระหว่างวันที่ 3 - 6 กันยายน 2558 จัดโดยบริษัท พี.เค.เอ็กซิบิชั่น แมนเนจเม้นท์ จำกัด ซึ่งคาดว่าจะมีผู้เข้าชมงานประมาณ 2 แสนคน (เดลินิวส์, 2558) นักวิจัยมีการเลือกสุ่มเก็บกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก และได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้หลักการคำนวณของ (Cohen, 1977) จากแบบสอบถามที่เป็น pilot test จำนวน 40 ชุด โดยใช้โปรแกรม G*Power เวอร์ชั่น 3.1.7 เพราะเป็นโปรแกรมที่สร้างจากสูตรของ Cohen และผ่านการรับรองและตรวจสอบจากนักวิจัยหลายท่าน (Buchner, 2010 ; Erdfelder, Faul, and Buchner, 1996; Faul, Erdfelder, Buchner, and Lang, 2009; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555) ในการคำนวณกำหนดค่าเพาเวอร์ (1 - β) เท่ากับ 0.80 ค่าอัลฟา (α) เท่ากับ 0.20 จำนวนตัวแปรทำนายเท่ากับ 6 ค่าขนาดของอิทธิพล (effect size) เท่ากับ 0.02922193 (ซึ่งคำนวณได้จากค่า Partial R^2 เท่ากับ 0.02839225) ผลที่ได้คือขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดสำหรับงานวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 284 (Cohen, 1977) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บขนาดตัวอย่างทั้งสิ้นเป็น 300 ตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำผลลัพธ์การตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นและความสอดคล้องกันในแต่ละตัวแปรด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัคได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.662 – 0.829 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง เนื่องจากมีค่าใกล้เคียง 1 และไม่ต่ำกว่า 0.65 (Craig and Moores, 2006) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรต้นต่อตัวแปรตามด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 26 - 35 ปี สถานภาพแต่งงาน การศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 25,000 บาท อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จะเดินทางไปท่องเที่ยวแล้วแต่ความสะดวก Package ที่เหมาะสมในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งละ 2 – 3 วัน ราคา Package ที่เหมาะสมประมาณ 2,001 - 3,000 บาทต่อท่านและซื้อ Package ท่องเที่ยวที่งานไทยเที่ยวไทยมากที่สุด ผลการศึกษาและวิเคราะห์ตามสมมติฐาน พบว่ายอมรับสมมติฐาน แต่มีเพียงปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของความชื่นชอบ (Affective Image) (β = 0.319) ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของผู้เข้าชมงานท่องเที่ยวไทยเที่ยวไทย ซึ่งสามารถอธิบายอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะเดินทางได้ร้อยละ 51.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และอีกร้อยละ 48.4 เกิดจากอิทธิพลตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษา และมีความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ที่ ± .317 ส่วนปัจจัยด้านการรับรู้คุณค่า (Perceived Value) ปัจจัยด้านความดึงดูดใจ (Attraction) ปัจจัยด้านองค์ความรู้ (Knowledge) และปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) และปัจจัยด้านภาพลักษณ์ที่รับรู้ได้ (Cognitive Image) ไม่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของผู้เข้าชมงานท่องเที่ยวไทยเที่ยวไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผู้วิจัยสามารถสร้างสมการการถดถอยได้ดังนี้

Y (ความตั้งใจที่จะเดินทาง) = 1.089 + 0.319 (ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของความชื่นชอบ) ดังตารางที่ 1

Table 1 Results of multiple regression analysis of factors positively affecting the visitors of "Thai-Teaw-Thai" event, Dependent Variable: Intention to Travel, R = 0.516, R Square = 0.267, Constant (a) = 1.089

Independent Variable	r	Stand Error	Beta	Sig.	VIF
Perceived value	0.308	0.059	0.011	0.858	1.592
Attraction	0.309	0.058	0.081	0.172	1.400
Knowledge	0.313	0.076	0.011	0.867	1.592
Facilities	0.400	0.092	0.089	0.217	2.067
Cognitive image	0.409	0.085	0.107	0.140	2.081
Affective image	0.487	0.090	0.319**	0.000	2.103

** Significant level is .01

สรุป

จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยคือ เพื่อศึกษาอิทธิพลของ ปัจจัยการรับรู้คุณค่า (Perceived Value) ความดึงดูดใจ (Attraction) องค์ความรู้ (Knowledge) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ภาพลักษณ์ที่รับรู้ได้ (Cognitive Image) ภาพลักษณ์ของความชื่นชอบ (Affective Image) ที่มีผลต่อความตั้งใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย (Intention to travel) ของผู้เข้าชมงาน "ไทยเที่ยวไทย" นั้น มีเพียง ปัจจัยภาพลักษณ์ของความชื่นชอบ (Affective Image) (β = 0.319) ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย (Intention to travel) ของผู้เข้าชมงานดังกล่าว ซึ่งผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับผลลัพธ์ของงานวิจัยในอดีต (Nassar *et al.*, 2015) ซึ่งแสดงว่า ผู้ที่ตั้งใจเดินทางจะท่องเที่ยวในประเทศไทยมีทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวคล้ายกับนักท่องเที่ยวชาวคูเวต ที่ว่า ภาพลักษณ์ของความชื่นชอบ หมายถึง การรับรู้ว่าการท่องเที่ยวช่วยเติมเต็มในความต้องการของผู้ท่องเที่ยว การเที่ยวภายในประเทศทำให้ผู้เที่ยวเกิดความปลาบปลื้มใจ หรือการเที่ยวทำให้เกิดความผูกพันกับสถานที่ต่างๆ หรือ การเที่ยวทำให้เกิดแรงจูงใจในการสร้างธุรกิจของตนเอง การเที่ยวทำให้ผู้เที่ยวรู้สึกรับผิดชอบ หรือ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น หรือ การเที่ยวทำให้เกิดความรู้สึกอ่อนน้อมถ่อมตน หรือ การเที่ยวทำให้ผู้เที่ยวตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง เป็นต้น (Nassar *et al.*, 2015) ดังนั้น ผู้ประกอบการหรือผู้จัดการบริษัทนำเที่ยวสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปวางแผนและพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่เกี่ยวข้อง เช่น เน้นการท่องเที่ยวที่ทำให้ผู้ท่องเที่ยวภายในประเทศไทยรู้สึกการช่วยเติมเต็มในความต้องการของผู้ท่องเที่ยว การเที่ยวที่ทำให้ผู้เที่ยวเกิดความปลาบปลื้มใจ หรือ เกิดความผูกพันกับสถานที่ต่างๆ หรือ การเที่ยวที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการสร้างธุรกิจของตนเอง การเที่ยวที่ทำให้ผู้เที่ยวรู้สึกรับผิดชอบ หรือ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น หรือ การเที่ยวที่

ทำให้เกิดความรู้สึกอ่อนน้อมถ่อมตน หรือ การเที่ยวที่ทำให้ผู้เที่ยวตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมให้มีการรับรู้และร่วมสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทย ให้คนไทยมีความภาคภูมิใจในการท่องเที่ยวภายในประเทศ และให้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยว ที่อาจจะมีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.เพ็ญจิรา คันธวงศ์ ที่ได้สละเวลามาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ถ่ายทอดวิชาความรู้และประสบการณ์ ผู้ช่วยปรับและแก้เพื่อส่งงานประชุมวิชาการนี้ และผู้ที่มีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยทุกท่านที่ให้ความกรุณาช่วยเหลือ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จผลด้วยดี สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอมอบคุณประโยชน์ แด่ บิดา มารดา ซึ่งเป็นกำลังใจ สนับสนุน ด้วยความรัก ความห่วงใย ให้ผู้วิจัยเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

Bhatiasevi V, Yoopetch C. 2015. The determinants of intention to use electronic booking among young users in Thailand. **Journal of Hospitality and Tourism Management** 23: 1-11.

Buchner, A. (2010). **G*Power: Users Guide-Analysis by design**. Web Page of Heinrich-Heine-Universität - Institut für experimentelle Psychologie, from http://www.psycho.uni-duesseldorf.de/abteilungen/aap/gpower3.

Cohen, J. (1977). **Statistical power analysis for the behavioral sciences**. New York: Academic Press.

Correia A, Valle POd, Moço C. 2007. Why people travel to exotic places. *International Journal of Culture,* **Tourism and Hospitality Research** 1: 45-61.

Craig JBL, Moores K. 2006. A 10-Year Longitudinal Investigation of Strategy, Systems, and Environment on Innovation in Family Firms. **Family Business Review** 19: 1-10.

Erdfelder, E., Faul, F., & Buchner, A. (1996). G*POWER: A general power analysis program. Behavior Research Methods. **Instruments, & Computers***, 28*(1), 1-11.

Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A. G. (2009). Statistical for Correlation and Regression Analyses. **Behavior Research Methods***, 41*(4), 1149-1160.

Fishbein M, Ajzen I. 1975. **Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research**. MA: Addison-Wesley.

Nassar MA, Mostafa MM, Reisinger Y. 2015. Factors influencing travel to Islamic destinations: an empirical analysis of Kuwaiti nationals. **International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research** 9: 36-53.

Nilnoppakun A, Ampavat K. 2015. Integrating Cultural and Nostalgia Tourism to Initiate A Quality Tourism Experiences at Chiangkan, Leuy Province, Thailand. **Procedia Economics and Finance** 23: 763-71.

Nunnally, C. (1978). **Psychometric Theory.** New York: McGraw-Hill.

เดลินิวส์. 2558. **คาดคนเข้าชมงานไทยเที่ยวไทย 2 แสนคน.**

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). **เอกสารประกอบการบรรยาย "Twilight Program".** ศูนย์ประชุมบางกอกคอนเวนชั่นเซ็นเตอร์.

บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด. 2015a. **ตลาดไทยเที่ยวไทยปี' 58: คาดจะสร้างเม็ดเงินสะพัดประมาณ 7.72 แสนล้านบาท** (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 2591).

บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด. 2015b. **ตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติทยอยฟื้นตัว ... คาดไตรมาสแรกปี 2558 เติบโตได้ร้อยละ** 15.0 (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 2582).

ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคเครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูปของผู้บริโภคในพื้นที่ซอยทองหล่อและสยามสแควร์ในกรุงเทพมหานคร

Factors Positively Affecting Consumption Intentions of Bird's Nest Drink of Consumers in Thonglor Street and Siam Square Areas in Bangkok

ศศทรรศน์ ศิริมหาธรรม[1*]และ เพ็ญจิรา คันธวงศ์[2]

Sasatass Sirimahatham[1*] and Penjira Kanthawongs[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงบวกของ ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารและสุขภาพ ประสิทธิภาพของสินค้า ความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ การรับรู้และความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ การขาดความเชื่อมั่นในตัวผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ ราคาและคุณภาพของผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ผู้บริโภค ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ของสังคมและสาธารณะ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ภาพลักษณ์องค์กรที่มีต่อพฤติกรรมความตั้งใจที่จะบริโภค ด้วยแบบสอบถามจากผู้บริโภคในพื้นที่ซอยทองหล่อและสยามสแควร์ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 250 ชุด ช่วงเดือนกันยายน 2558 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยความถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า มีเพียง ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารและสุขภาพ ที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมความตั้งใจที่จะบริโภคเครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูป ถึงร้อยละ 43.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูป ควรเน้นสื่อสารประโยชน์คุณค่าทางโภชนาการมากกว่าเครื่องดื่มทั่วไป ตลอดจนการลดความเสี่ยงของปัญหาสุขภาพบางชนิด แก่ผู้บริโภคหลากหลายเพศและวัยเพื่อเพิ่มความตั้งใจในการบริโภคเครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูปได้

ABSTRACT

The researchers attempted to study the positive influence of *knowledge on food and health, product efficiency, attitude related to the personal feelings about functional foods, health awareness and confidence in functional foods, lack of trust for functional foods, price and quality of functional foods, stakeholder in terms of consumers, stakeholder in terms of society and public policy, and stakeholder in terms of corporate entities* affecting *consumption intentions* of bird's nest drink of 250 questionnaire respondents in Thonglor Street and Siam Square areas in Bangkok during September 2015. The data was analyzed using Multiple Regression Analysis. Only *knowledge on food and health* explained 43.06% of the influence toward *consumption intentions* at the significant level of .05. Hence, producers of bird's nest drink should emphasize communicating benefits in providing more nutrition

Key Words: knowledge on food and health, consumption intentions, bird's nest drink

[*]Corresponding author; e-mail address: **tanaporn.tr@gmail.com**

[1]นักศึกษาปริญญาโทการบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กรุงเทพ 10110

[1]Master of Business Administration Student, Graduate School, Bangkok University, Bangkok, 10110

than other drinks, as well as reducing risks in several health problems for consumers in various genders and ages in order to increase intension to consume the product.

คำนำ

ตลาดอาหารและเครื่องดื่มบำรุงสุขภาพเป็นอีกหนึ่งตลาดที่น่าจับตามอง เนื่องจากเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคคาดหวังความแปลกใหม่ของสินค้าอยู่ตลอดเวลา เช่น สารอาหารที่ได้รับ หรือสารอาหารที่ช่วยส่งเสริมการทำงานของสมองและร่างกายการสร้างภูมิคุ้มกันหรือบำรุงเพื่อความงาม โดยตลาดอาหารและเครื่องดื่มโลกปี พ.ศ. 2557 มีมูลค่า 3,540 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีมูลค่าสูงกว่าปี พ.ศ. 2556 ถึง 25% ในจำนวนนี้คิดเป็นมูลค่าตลาดอาหารและเครื่องดื่มบำรุงสุขภาพ 5% หรือ177 ล้านดอลลาร์ ดังนั้นผู้ประกอบการรายใหญ่ในตลาดจึงให้ความสนใจกับสินค้าประเภทนี้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจอย่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ส่วนหนึ่งเนื่องจากผู้บริโภคมีความคุ้นเคยกับผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ และมีกำลังซื้อมากกว่าผู้บริโภคในประเทศกำลังพัฒนา (พริมา, 2015)

สำหรับตลาดเครื่องดื่มรังนกบำรุงสุขภาพมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง “สก๊อต” ซึ่งเป็นตราสินค้าของไทยมีการฉีกแนว และสร้างสีสันทางการตลาดโดยทำให้รังนกเป็นสินค้าของคนรุ่นใหม่ โดยสก๊อตพยายามแตกกลุ่มเป้าหมายสู่ตลาด Metrosexual [หมายถึงว่า ตลาดสำหรับผู้ชายที่ใช้ชีวิตในรูปแบบสังคมเมือง เป็นบุคคลที่เข้าสังคม (th.wikipedia.org, 2558)] และกลุ่มวัยรุ่นผู้ชายซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยใช้ไลฟ์สไตล์มาร์เก็ตติ้งเป็นแกนหลัก ในขณะที่ตราสินค้า “แบรนด์” ซึ่งเป็นของต่างประเทศเลือกใช้ Emotional Marketing ที่เน้นตลาดผู้หญิงซึ่งเป็นนักช้อปปิ้งหรือคนมีอำนาจซื้อสินค้าเพื่อสุขภาพ รักสุขภาพที่รักและห่วงใยคนรอบข้าง (positioningmag.com, 2008) ภาพรวมของตลาดเครื่องดื่มรังนกในปี พ.ศ 2558 ที่มีมูลค่า 3,000 ล้านบาท มีแนวโน้มดีขึ้น เพราะเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวและการเมืองในประเทศดีขึ้น ผู้บริโภคจึงหันมาใช้จ่ายอีกครั้ง ประกอบกับที่ผู้ประกอบการรายใหญ่ๆ มีการทำการตลาดอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น “แบรนด์” จะมีการใช้งบประมาณการตลาดกว่า 80 ล้านบาทภายใต้แนวคิด Beautiful Strength โดย “ญาญ่าและหมีเซียะ” (okwannee.com, 2015) ในขณะที่ “สก๊อต” มีการประกาศใช้งบประมาณ 500 ล้านบาทเพื่อกระตุ้นยอดขายให้เพิ่มขึ้น 17% จากปี พ.ศ 2557 ที่ทำได้ 3.7 พันล้านบาท โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มคนทุกเพศทุกวัยผ่าน Presenters ทุกวัย เช่น ลูกเกด เมทินี น้องสกาย มาริโอ้ เมาเร่อ หรือ ศีริต้า เจนเซ่น เป็นต้น (ASTVผู้จัดการออนไลน์, 2015) หรือตราสินค้าอื่นๆ เช่น “ดอกบัวคู่” ที่เครื่องดื่มรังนกมีการระบุว่ามีปริมาณรังนกมากกว่าตราสินค้าอื่นๆ ถึง 2 เท่า (newsplus.co.th, 2015)

ในส่วนวรรณกรรมปริทัศน์นั้น (Ong *et al*., 2014) นำเสนอทฤษฎีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารและสุขภาพ (knowledge on food and health) หมายถึงอาหารที่สามารถลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคภัยหรือสร้างเสริมคุณค่าให้แก่ร่างกาย ได้เริ่มมีบทบาทในกลุ่มผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศแรกที่ได้รับรู้เกี่ยวกับอาหารสุขภาพ นอกจากนั้น นักวิจัยในมาเลเซียยังกล่าวว่าทฤษฎีประสิทธิภาพของสินค้า (product efficiency) หมายถึง ประสิทธิภาพของสินค้าสำหรับอาหารด้านสุขภาพที่เกี่ยวกับชีวภาพและกายภาพที่มีส่วนประกอบของเส้นใยลดน้ำหนักโปรตีนวิตามินแร่ธาตุ และสารสกัดจากพืชเช่น กระเทียมและขึ้นฉ่าย เป็นต้น (O'Regan, 1999)

นอกจากนั้นทฤษฎีความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ (attitude related to the personal feelings about functional foods) หมายถึงปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภครับรู้ว่าอาหารเพื่อสุขภาพที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ทางด้านอาหารให้พัฒนาและเพิ่มคุณค่าสูงสุดต่อผู้บริโภค นั่นก็คือผู้บริโภคคาดหวังว่าจะมีอายุยืนยาว ดูอ่อนเยาว์ นอกจากนั้นในกลุ่มผู้บริโภคที่มีฐานะเชื่อว่าอาหารเพื่อสุขภาพช่วยบำรุงเรื่องความสวยงาม (Hasler, 2000) Sloan กล่าวเพิ่มเติมว่าในการทำการตลาดของอาหารเพื่อสุขภาพ คือ การทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าอาหารเพื่อสุขภาพเป็นสิ่งที่จำเป็นไม่ใช่แค่ทางเลือกถ้าผู้บริโภคต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ก็ควรมีการบำรุงร่างกายให้ดียิ่งขึ้นและต่อต้านโรคภัยไข้เจ็บ (Sloan, 1999) งานวิจัยที่ผ่านในประเทศมาเลเซียพบว่าผู้บริโภคอายุระหว่าง 17-40 ปี มีทัศนคติเชิงบวกต่ออาหารเพื่อสุขภาพ (Rezai, 2012) Markovina, Cacic, Kljusuric และ Kovacic ได้กล่าวถึงแนวความคิดทฤษฎีเรื่องการรับรู้และความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ (health awareness and confidence in functional foods) หมายถึงอาหารที่ให้คุณประโยชน์ต่างๆ ต่อร่างกายที่มากกว่าคุณสมบัติพื้นฐานที่ร่างกายต้องการโดยอาหารเพื่อสุขภาพเริ่มเป็นที่รู้จักในตลาดในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี พ.ศ 2533 (Markovina *et al.*, 2011) อาหารบำรุงสุขภาพ (Functional food) หมายถึงอาหารที่บำรุงสุขภาพที่รับรู้ได้จากสังคมและมีการควบคุมการกินของบุคคล มีการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของร่างกายหลังจากการกินโดยคำนึงถึงความสด ใหม่ของอาหารด้วย (Niva & Makela, 2005) นอกจากนั้นทฤษฎีการขาดความเชื่อมั่นในตัวผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ (lack of trust for functional foods) ตามนิยามของนักวิจัยในอดีตหมายถึง ความเชื่อว่าอาหารบำรุงสุขภาพควรให้ความสำคัญที่รสชาติหรือคุณประโยชน์มากกว่ากัน หรือ ความเชื่อว่าอาหารบำรุงสุขภาพเหมาะกับผู้สูงอายุเท่านั้น หรือ ความเชื่อที่ว่าอาหารบำรุงสุขภาพควรสกัดมาจากสารอาหารที่หลากหลาย เป็นต้น (Markovina *et al.*, 2011) นอกจากนั้น Siegrist กล่าวถึงทฤษฎีราคาและคุณภาพของผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ (price and quality of functional foods) ว่าเมื่อเปรียบเทียบอาหารเพื่อสุขภาพกับอาหารประเภทอื่นๆ ทั่วไปไม่เพียงมีคุณภาพอาหารที่สูงกว่าแต่ส่งผลให้ผู้บริโภคมีสุขภาพที่ดีด้วย ดังนั้นในการพัฒนาสินค้าที่มีคุณภาพราคาของอาหารเพื่อสุขภาพจึงมีราคาสูงกว่าอาหารประเภทอื่นๆทั่วไป (Siegrist, 2008) Bublitz และ Peracchio ศึกษาเกี่ยวกับแนวความคิดทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ผู้บริโภค (stakeholder in terms of consumers) โดยเน้นศึกษาเรื่องการจูงใจผู้บริโภคให้ตัดสินใจเลือกอาหารเพื่อสุขภาพและเกิดแนวคิดแง่บวกกับอาหารเพื่อสุขภาพ อีกทั้งถ้าผู้ปกครองมีการเลือกอาหารสุขภาพให้บุตรหลาน บุตรหลานก็มีแนวโน้มจะบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น (Bublitz & Peracchio, 2015) Barry ศึกษาเพื่อเติมในแง่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ของสังคมและสาธารณะ (stakeholder in terms of society and public policy) พบว่าวิธีการแนะนำโฆษณาให้เป็นที่รู้จักของสังคมอย่างง่ายที่สุด คือ การใช้โมเดล (AIDA) นั่นคือ การดึงดูดความสนใจ (Attention) ส่งผลให้เกิดความสนใจ (Interest) ความสนใจส่งผลให้เกิดความต้องการ (Desire) ความต้องการส่งผลให้เกิดการกระทำ (Action) (Barry, 2002) ส่วนแง่ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ภาพลักษณ์องค์กร (stakeholder in terms of corporate entities) Bublitz และ Peracchio พบว่าความสำเร็จขององค์กรในการส่งเสริมอาหารบำรุงสุขภาพ คือ การเปลี่ยนให้ผู้บริโภคเลือกรับประทานอาหารบำรุงสุขภาพ โดยที่องค์กรสามารถทำกำไรจากการขายสินค้าชนิดนี้ได้ด้วย โดยใช้กลยุทธ์การวางตำแหน่งสินค้า ความรู้สึกทางอารมณ์ที่รับรู้ได้ บรรจุภัณฑ์ และการโฆษณา เป็น

ต้น (Bublitz & Peracchio, 2015) ส่วนปัจจัยด้านความตั้งใจที่จะบริโภค (behavioral intentions) Sanauer วิเคราะห์พฤติกรรมการบริโภคของบุคคลพบว่าทัศนคติก่อให้เกิดพฤติกรรมการกระทำเมื่อผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดีต่อสินค้าหนึ่งแล้ว ผู้บริโภคจะมีความตั้งใจใช้สินค้านั้นๆ ด้วย ซึ่งอ้างอิงมาจากทฤษฎีพฤติกรรมที่วางแผนไว้ (The Theory of Planned Behavior – TPB) ยืนยันว่าทัศนคติที่ดีจะส่งผลให้ผู้บริโภคมีความตั้งใจจะใช้สินค้านั้นๆ (Rokeach, 1973; Senauer, 2001)

ดังนั้น งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะบริโภคเครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูปโดยมีสมมติฐานการวิจัยคือ ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารและสุขภาพ (knowledge on food and health) ปัจจัยประสิทธิภาพของสินค้า (product efficiency) ปัจจัยความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ (attitude related to the personal feelings about functional foods) ปัจจัยการรับรู้และความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ (health awareness and confidence in functional foods) ปัจจัยการขาดความเชื่อมั่นในตัวผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ (lack of trust for functional foods) ปัจจัยราคาและคุณภาพของผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ (price and quality of functional foods) ปัจจัยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ผู้บริโภค (stakeholder in terms of consumers) ปัจจัยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ของสังคมและสาธารณะ (stakeholder in terms of society and public policy) ปัจจัยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ภาพลักษณ์องค์กร (stakeholder in terms of corporate entities) มีผลเชิงบวกต่อปัจจัยความตั้งใจที่จะบริโภค (behavioral intentions) โดยมีกรอบในการวิจัย ดังนี้

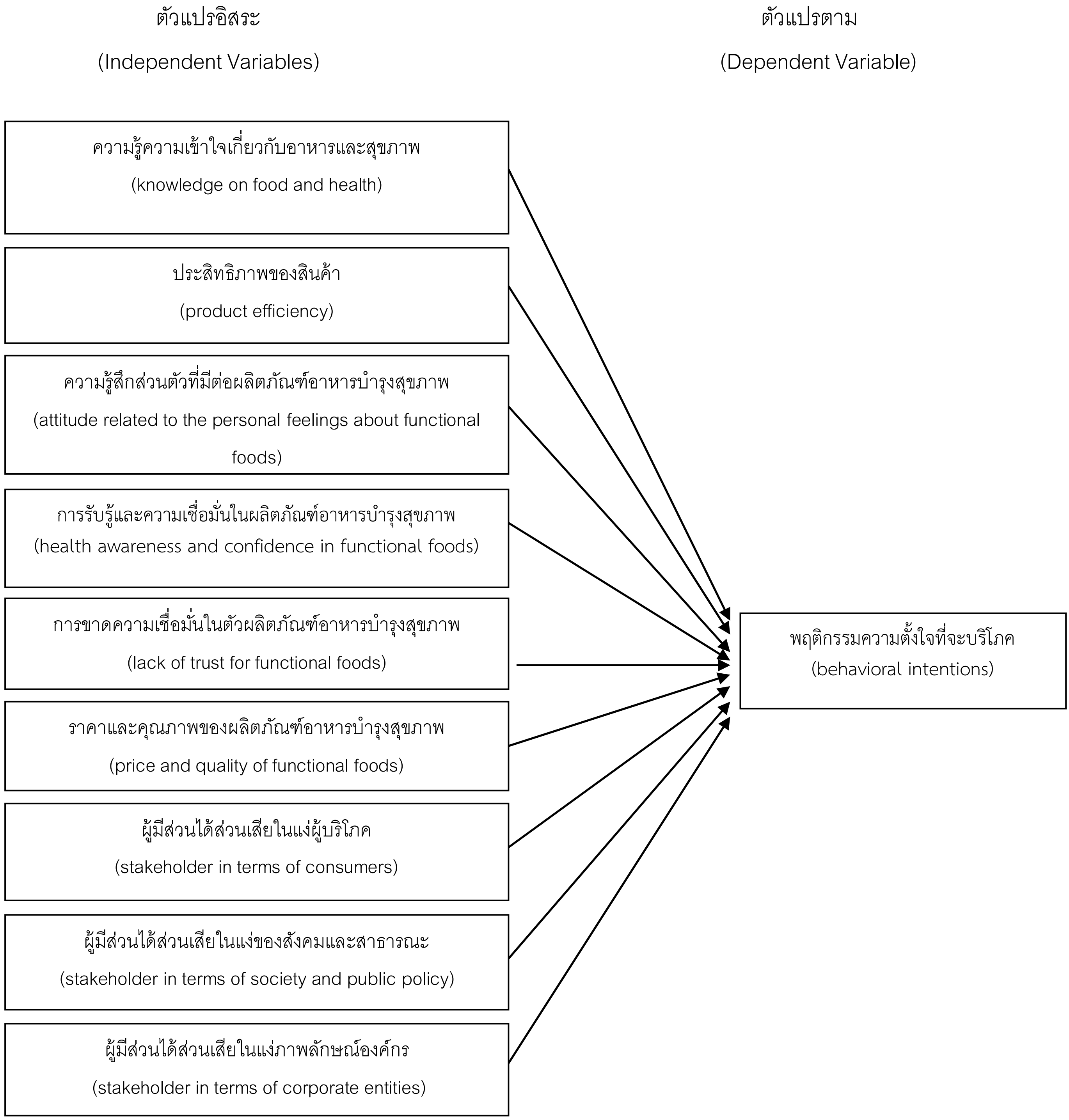

Figure 1 The research conceptual framework

อุปกรณ์และวิธีการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Method) และใช้การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากร คือกลุ่มประชากรคือ ผู้บริโภคในพื้นที่ซอยทองหล่อ เป็นคนทำงานรุ่นใหม่อายุ 25-50 ปี มีรายได้ตั้งแต่ 25,000 บาทต่อเดือน และมีไลฟ์สไตล์ทันสมัย (siamturakij.com, 2015) อีกทั้ง ข้อมูลในปีพ.ศ. 2557 ระบุว่า ย่านทองหล่อ ถือเป็นทำเลยอดนิยมของการซื้อขายที่ดินเป็นอันดับ 1 ที่พักอาศัยอย่างคอนโดมิเนียมมีราคาขายตารางเมตรละกว่า 100,000 บาท มีสถานเสริมความงาม ฟิตเนสเซ็นเตอร์ และโรงพยาบาล ฯ (วิกิพีเดีย, 2015) จึงถือเป็นศูนย์รวมกลุ่มคนเมืองรุ่นใหม่ มีลักษณะการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ และชอบดูแลสุขภาพตนเองส่งผลให้มีกำลังซื้อสินค้าราคาสูงเพื่อเสริมความสมบูรณ์ให้กับตนเอง (Marketeer, 2548) นอกจากนั้นทองหล่อยังเป็นแหล่งที่มีศักยภาพสูง เนื่องจากเป็นแหล่งรวมร้านค้า ร้านอาหาร และโรงเรียนนานาชาติ ซึ่งผู้ปกครองของเด็กที่เรียนในย่านล้วนแล้วมีรายได้สูงทั้งสิ้น (yusabuy.com, 2015) ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ปัจจุบันมีผู้อาศัยอยู่ในเขตวัฒนาประมาณ 83,982 คน (Bangkok.go.th, 2015) และพื้นที่สยามสแควร์ซึ่งถือเป็นย่านธุรกิจแฟชั่น อาหาร โรงเรียนกวดวิชา วัยรุ่น วัยเรียน เป็นสถานที่ที่มีการทดลองสินค้า และกิจกรรมการตลาดแบบแปลกใหม่และเข้มข้นที่สุดแห่งหนึ่ง มีจำนวนคนเดินในสยามสแควร์ในวันธรรมดาเฉลี่ยวันละ 20,000 คน วันหยุดไม่ต่ำกว่า 50,000 คน ซึ่งแต่ละคนมีกำลังซื้อเฉลี่ย 1,000 บาท/ครั้ง/คน ในกรุงเทพมหานคร (th.wikipedia.org, 2015) ดังนั้น กลุ่มประชากรของงานวิจัยนี้ประมาณ 133,982คน นักวิจัยมีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก ในช่วงเดือนกันยายน 2558 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้หลักการคำนวณของ (Cohen, 1977) จากแบบสอบถามที่เป็น pilot test จำนวน 40 ชุด โดยใช้โปรแกรม G*Power เวอร์ชั่น 3.1.7 เพราะเป็นโปรแกรมที่สร้างจากสูตรของ Cohen และผ่านการรับรองและตรวจสอบจากนักวิจัยหลายท่าน (Buchner, 2010; Erdfelder, 1996; นงลักษณ์, 2555) ในการคำนวณกำหนดค่าเพาเวอร์ (1- β) เท่ากับ 0.85 ค่าอัลฟา (α) เท่ากับ 0.15 จำนวนตัวแปรทำนายเท่ากับ 9 ค่าขนาดของอิทธิพล (effect size) เท่ากับ 0.0561115 (ซึ่งคำนวณได้จากค่า Partial R^2 เท่ากับ 0.05313025) ผลที่ได้คือขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 233 (Cohen, 1977) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บขนาดตัวอย่างเพิ่มเติมรวมเป็น 250 ตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำผลลัพธ์การตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นและความสอดคล้องกันในแต่ละตัวแปรด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัค ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.651–0.904 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่นสูงเนื่องจากมีค่าใกล้เคียง 1 และไม่ต่ำ 0.65 (Nunnally, 1978) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณ

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 26-30 ปีสถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ประมาณ 20,001 – 30,000 บาท อาชีพพนักงานบริษัทเอกชนหรือรับจ้าง ถ้าจะเลือกซื้อเครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูปจะซื้อจากซุปเปอร์มาร์เก็ตหรือห้างสรรพสินค้า ถ้าจะบริโภครังนกสำเร็จรูปเพราะได้รับเป็นของฝาก และมีแนวโน้มจะซื้อเครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูปน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน ตลอดจนให้ความสำคัญกับความมีชื่อเสียงของตราสินค้ามากที่สุดในการเลือกเครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูป ผลการศึกษาและวิเคราะห์ตามสมมติฐาน พบว่ายอมรับสมมติฐาน แต่มีเพียงปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารและสุขภาพ (knowledge on food and health)

(β = 0.243) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความตั้งใจที่จะบริโภคเครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถอธิบายอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมความตั้งใจที่จะบริโภคเครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูปได้ร้อยละ 43.6และอีกร้อยละ 56.4 เกิดจากอิทธิพลตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษา และมีความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ที่± 0.363 ส่วนปัจจัยประสิทธิภาพของสินค้า (product efficiency) ความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ (attitude related to the personal feelings about functional foods) การรับรู้และความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ (health awareness and confidence in functional foods) การขาดความเชื่อมั่นในตัวผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ (lack of trust for functional foods) ราคาและคุณภาพของผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ (price and quality of functional foods) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ผู้บริโภค (stakeholder in terms of consumers) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ของสังคมและสาธารณะ (stakeholder in terms of society and public policy) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ภาพลักษณ์องค์กร (stakeholder in terms of corporate entities) ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมความตั้งใจที่จะบริโภคเครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1 และค่า Variance Inflation Factor (VIF) ไม่เกิน 10 หากแสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง หรือไม่เกิด Multicollinearity (O'Brien, 2007) ซึ่งผู้วิจัยสามารถสร้างสมการการถดถอยได้ดังนี้

Y (พฤติกรรมความตั้งใจที่จะบริโภค) = 2.202+ 0.243 (ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารและสุขภาพ)

Table 1 Results of multiple regression analysis of the factors affecting the customers 'consumption intentions, dependent variable: behavioral intentions, r = 0.436, R^2 = 0.190, Constant= 2.202

Independent Variables	r	Stand Error	Beta	Sig.	VIF
knowledge on food and health	0.372	0.130	0.243*	0.028	3.583
product efficiency	0.337	0.138	0.034	0.776	4.347
attitude related to the personal feelings about functional foods	0.353	0.120	0.205	0.067	3.672
health awareness and confidence in functional foods	0.118	0.098	-0.172	0.033	1.908
lack of trust for functional foods	0.225	0.129	-0.149	0.139	2.990
price and quality of functional foods	0.236	0.120	-0.075	0.406	2.417
stakeholder in terms of consumers	0.309	0.126	0.146	0.149	3.006

Independent Variables	r	Stand Error	Beta	Sig.	VIF
stakeholder in terms of society and public policy	0.316	0.134	0.128	0.243	3.527
stakeholder in terms of corporate entities	0.168	0.107	0.012	0.876	1.689

* Significant level is .05

สรุป

จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยคือเพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงบวกของ ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารและสุขภาพ ประสิทธิภาพของสินค้า ความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ การรับรู้และความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ การขาดความเชื่อมั่นในตัวผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ ราคาและคุณภาพของผลิตภัณฑ์อาหารบำรุงสุขภาพ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ผู้บริโภค ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ของสังคมและสาธารณะ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ภาพลักษณ์องค์กร ที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจที่จะบริโภคของผู้บริโภคในพื้นที่ซอยทองหล่อและสยามสแควร์ในกรุงเทพมหานครนั้น มีเพียง ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารและสุขภาพ (knowledge on food and health) (β = 0.243) ที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมความตั้งใจที่จะบริโภค นอกจากนั้น ผลลัพธ์งานวิจัยนี้ยังตรงกับงานวิจัยในอดีตในแง่ที่ว่าเครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูปถือเป็นอาหารบำรุงสุขภาพที่ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารสุขภาพ ว่าจะอยู่ในกลุ่มจำพวกอาหารที่สามารถลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคภัยหรือสร้างเสริมคุณค่าให้แก่ร่างกาย และผู้บริโภคเชื่อว่าเครื่องดื่มชนิดนี้มีคุณค่าทางโภชนาการมากกว่าเครื่องดื่มทั่วไป เป็นต้น (Ong *et al*., 2014) ดังนั้น ผู้ประกอบการหรือผู้จัดการทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูป ควรนำผลการวิจัยนี้ไปวางแผนและพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่เกี่ยวข้อง เช่น เน้นสื่อสารถึงคุณประโยชน์ของเครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูปในการบำรุงสุขภาพ คุณค่าทางโภชนาการมากกว่าเครื่องดื่มทั่วไป ตลอดจนการลดความเสี่ยงของปัญหาสุขภาพบางชนิด แก่ผู้บริโภคหลากหลายเพศและวัยเพื่อเพิ่มความตั้งใจในการบริโภคเครื่องดื่มรังนกสำเร็จรูปได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยคนที่หนึ่งขอขอบพระคุณ ดร.เพ็ญจิรา คันธวงศ์ ที่ได้สละเวลามาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ถ่ายทอดวิชาความรู้และประสบการณ์ ผู้ช่วยปรับและแก้เพื่อส่งงานประชุมวิชาการนี้ และผู้ที่มีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยทุกท่านที่ให้ความกรุณาช่วยเหลือ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จผลด้วยดี สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอมอบคุณประโยชน์ แด่บิดา มารดา ซึ่งเป็นกำลังใจ สนับสนุน ด้วยความรัก ความห่วงใย ให้ผู้วิจัยเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

ASTVผู้จัดการออนไลน์. 2015. **“สก๊อต” อัดงบ 500 ล้านกระตุ้นยอดขายโต 17%.**

Bangkok.go.th. 2015. **จำนวนประชากรพื้นที่ท้องถิ่นเขตวัฒนา ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2558.**

Barry TE. 2002. In defense of the hierarchy of effects: A rejoinder toWeilbacher. **Journal of Advertising Research**, 42: 44-47.

Bublitz M.G, Peracchio L.A. 2015. Applying industry practices to promote healthy foods: An exploration of positive marketing outcomes. **Journal of Business Research**.

Buchner A. 2010. **G*Power: Users Guide-Analysis by design**. Web Page of Heinrich-Heine-Universität - Institut für experimentelle Psychologie.

Cohen J. 1977. **Statistical power analysis for the behavioral sciences.** *New York: Academic Press.*

Erdfelder E, Faul, F., & Buchner, A. 1996. G*POWER: A general power analysis program. **Behavior Research Methods Instruments, & Computers** 28: 1-11.

Hasler CM. 2000. The changing face of functional foods. Journal of American College of Nutrition. 19: 499-506

Marketeer. 2548. **Lifestyle ในซอยทองหล่อ.**

Markovina J, Cacic J, Kljusuric JG, Kovocic D. 2011. Young consumers' perception of functional foods in Croatia. **British Food Journal** 113: 7-16.

newsplus.co.th. 2015. **“ดอกบัวคู่” ทุ่ม 10 ล้าน ปรับโฉมสบู่บุกตลาดรับหน้าร้อน.**

Niva M, Makela J. 2005. Can we predict who adopts health-promoting foods? Users of functional foods in Finland. **Scandinavian Journal of Nutrition** 50: 13-24.

Nunnally C. 1978. **Psychometric Theory**. New York: McGraw-Hill.

O’Brien RM. 2007. Caution Regarding Rules of Thumb for Variance Inflation Factors. **Quality & Quantity** 41: 673-90.

okwannee.com. 2015. **แบรนด์ทุ่มงบ80ล้านปล่อยหมัดเด็ดเปิดตัว2พรีเซ็นเตอร์”หมีเซียะ-ญาญ่า”.**

Ong FS, Kassim NM, Peng OS, Singh T. 2014. Purchase Behavior of Consumers of Functional Foods in Malaysia: An Analysis of Selected Demographic Variables, Attitude and Health Status. **Asia Pacific Management Review** 19: 81-89.

O'Regan. 1999. **Give yourself a boost with functional foods**. *Irish Independent, Ireland.*

positioningmag.com. 2008. **ศึกรังนก สก๊อต-แบรนด์ ชนะเพราะหล่อกว่า เอ๊าะกว่า.**

Rezai G, Teng, P.K., Mohamed, Z., and Shamsudin, M.N. 2012. Functional food knowledge and perception among young consumers in Malaysia. **World Academy of Science, Engineering and Technolog**y 6: 307-11.

Rokeach M. 1973. **The Nature of Human Values.** The free Press, New York

Senauer B. 2001. **The Food Consumer in the 21st Century: New Research Perspectives**. 01-03. University of Min-nesota, The Retail Food Industry Center website.

siamturakij.com. 2015. **'ทองหล่อ'ย่านฮอตคอมมูนิตี้มอลล์.**

Siegrist M, Stampfli, N. and Kastenholz, H. 2008. "Consumers' willingness to buy functional foods. The influence of carrier, benefit and trust". **Appetite**, 51: 9-526.

Sloan AE. 1999. The new market: Foods for the not-so-healthy. **Food Technology**. 53: 54-60.

th.wikipedia.org. 2015. **สยามสแควร์.**

th.wikipedia.org. 2558. **เมโทรเซ็กชวล.**

yusabuy.com. 2015. **สถานี BTS ทองหล่อ ตอบโจทย์ทุก Lifestyle การอยู่อาศัย ทำเลคุ้มค่าที่น่าลงทุน.**

นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2555. **เอกสารประกอบการบรรยาย** "Twilight Program. ศูนย์ประชุมบางกอกคอนเวนชั่นเซ็นเตอร์.

พริมา อัครยุทธ. 2015. **5 เทรนด์อาหารและเครื่องดื่มที่กำลังมาแรงและน่าจับตามองในอนาคต.**
Economic Intelligence Center (EIC).

วิกีพีเดีย. 2015. **ถนนทองหล่อ**

การบัญชีสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรมในจังหวัดกาญจนบุรี

Environmental Accounting for the Sustainable Management of Hotel Business in Kanchanaburi

ขวัญนรี กล้าปราบโจร[1*] ศิริรัตน์ เช็งเส็ง[1] ฐิติพร พระโพธิ์[1] และ บุตรศรินทร์ แสงสว่าง[1]

Kwannaree Klaprabchone [1*], Sirirat Chengseng[1], Thitiporn Prapho[1] and Butsarin Sangsawang[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อม และจัดทำแนวทางการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรมในจังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ธุรกิจโรงแรมที่จดทะเบียนนิติบุคคลในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 56 แห่ง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่ไม่มีการรับรู้ จัดประเภทและเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อม ธุรกิจโรงแรมควรรับรู้ค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2558) และจัดประเภทค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมตามประเภทกิจกรรม โดยเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเป็นรายการแยกต่างหากไว้ในงบกำไรขาดทุน หมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมทั้งเปิดเผยไว้ในรายงานต่าง ๆ ที่ไม่ใช่รายงานทางการเงิน แนวทางการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรมประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

ABSTRACT

The objectives of the study were 1) to study the environmental management of hotel business 2) to analyze the preparation of the account of environmental expenses and 3) to provide the process of preparation the environmental expenses account for sustainable management of hotel business. The sampling was the 56 hotels that registered as Juristic Entity in Kanchanaburi. The research instrument was questionnaire. The data was analyzed by Descriptive Statistics. The findings were as follow: a) the environmental management of hotel business in the present day was generally high. b) the preparation of the account of environmental expenses; the most hotels did not pay any attention, did not separate the cost and did not announce the expenses. c) the analysis found that hotel business should attend the environmental expenses according to Conceptual Framework for Financial Reporting (Revision 2015), classify the environmental expenses by activity, and announce the environmental expenses separately in Income Statement, Notes to Financial Statement including the other reports that were not financial report. d) the process of preparation the environmental expenses account for sustainable management of hotel business was consisted of environmental management, environmental management procedure and preparation of Environmental Accounting for sustainable management.

Key Words: environmental accounting, the sustainable management, hotel

*Corresponding author; e-mail address: kwannaree2992@hotmail.com

[1]หลักสูตรบัญชีบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี กาญจนบุรี 71000

[1]Department of Accountancy, Faculty of Management Science, Kanchanaburi Rajabhat University, Kanchanaburi 71000

คำนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งการเจริญเติบโตและการแข่งขันทางด้านการค้าและการลงทุนทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเกินศักยภาพในการรองรับของระบบนิเวศ ในขณะที่ขีดความสามารถของการบริหารจัดการและเครื่องมือทางนโยบาย เช่น ฐานข้อมูล กฎระเบียบ การบังคับใช้กฎหมาย และเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ ยังไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งผลต่อความสมดุลของระบบนิเวศโดยรวมอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556) ด้วยเหตุนี้รัฐจึงต้องเร่งบูรณาการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผสมผสานกับการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556) ธุรกิจโรงแรม (Hotel) เป็นธุรกิจท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นปัญหามลภาวะทางอากาศ ปัญหาคุณภาพน้ำ ปัญหาขยะและกากพิษ จังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่นับว่ามีสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่เป็นที่นิยมของทั้งคนไทยและต่างประเทศ จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรีทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ปี 2553 ที่ผ่านมามีจำนวน 5.74 ล้านคน โดยมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 25.25 การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวดังกล่าวส่งผลกระทบให้ธุรกิจโรงแรมของจังหวัดกาญจนบุรี ขยายตัวเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกันกับปริมาณขยะมูลฝอยของจังหวัดกาญจนบุรีที่มีเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.09 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) การบัญชีสิ่งแวดล้อม (Environmental Accounting) เป็นวิวัฒนาการทางการบัญชีที่นักบัญชีสมัยใหม่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงการรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อมของนักบัญชีที่จะช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้รายการ การจัดประเภท การเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลด้านค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการวางแผน ควบคุมและตัดสินใจ และใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนใช้ในการบริหารต้นทุนสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

อุปกรณ์หรือวิธีการ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน วิเคราะห์การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมเพื่อใช้ในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และจัดทำแนวทางการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรม ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ธุรกิจโรงแรมที่จดทะเบียนนิติบุคคลในจังหวัดกาญจนบุรี ข้อมูล ณ วันที่ 9 ธันวาคม 2557 จำนวน 64 แห่ง (สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า, 2557) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จากประชากร กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีของทาโร ยามาเน่ จำนวน 56 แห่ง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยเข้าไปสอบถามด้วยตนเอง เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อม และการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน จากนั้นจึงนำผลการวิจัยที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม และประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับธุรกิจโรงแรมและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแนวทางการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา

(Descriptive Statistics) ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

กรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจโรงแรม การปฏิบัติตามมาตรฐานที่พักของธุรกิจโรงแรม การบัญชีสิ่งแวดล้อม การบัญชีโรงแรม กฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

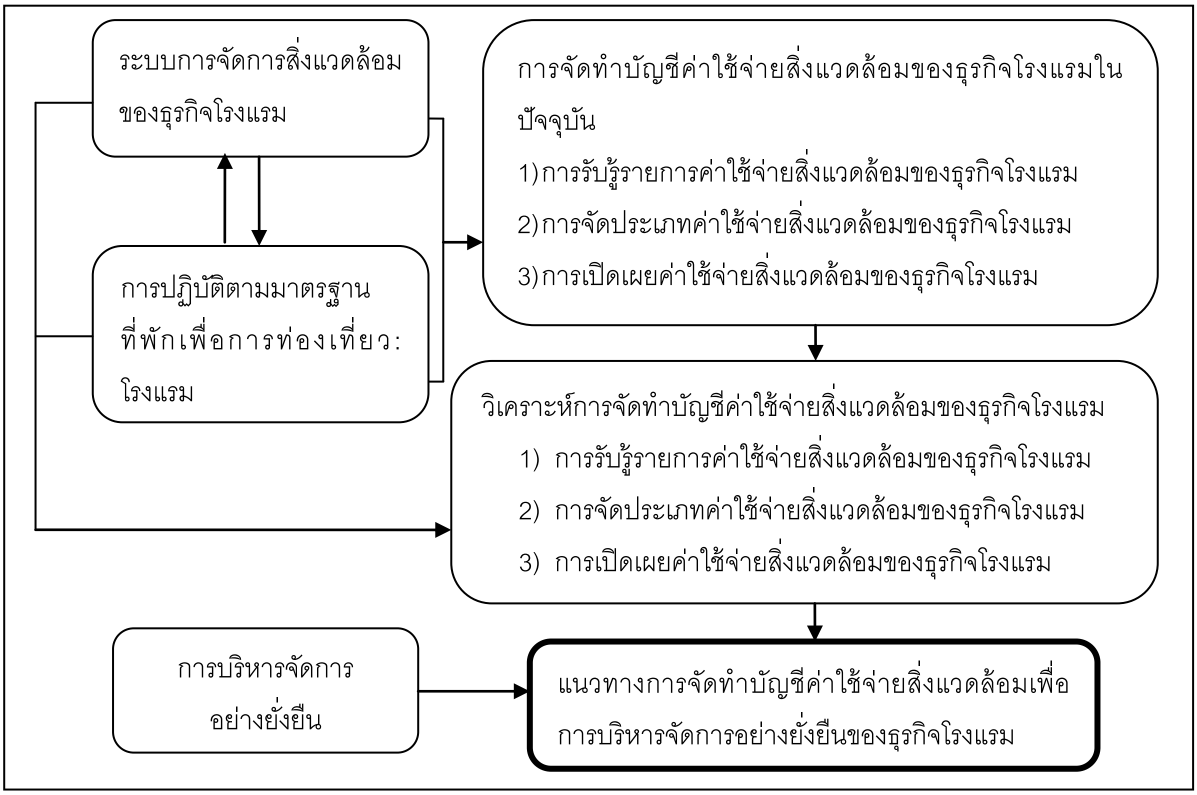

Figure1 Conceptual Framework

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย คำถามแบบปลายปิด (Close-ended Question) ทั้งแบบเลือกตอบและแบบแสดงความคิดเห็นเป็นระดับตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นและคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม ผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ผู้จัดการบริหาร ผู้จัดการทั่วไป หรืออื่น ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจโรงแรม

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน

3.1 การจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม

3.2 การปฏิบัติตามมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อม ผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของธุรกิจโรงแรม เช่น ผู้จัดการฝ่ายบัญชี สมุห์บัญชี เป็นต้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน

2.1 การรับรู้และจัดประเภทรายการค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม

2.2 การเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ผลการศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามและธุรกิจโรงแรม พบว่า ผู้จัดการบริหาร ผู้จัดการทั่วไป หรืออื่น ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 64.29 และมีความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมปานกลาง ร้อยละ 60.72 ธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับรางวัลเกี่ยวกับการบริหารจัดการหรือการแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 89.29 ไม่เคยเข้าโครงการสถานที่ทำงาน น่าอยู่ น่าทำงาน พ.ศ.2556 กับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี ร้อยละ 89.29 ไม่เคยจัดทำรายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย (ทส. 2) ส่ง อบต.ทุกเดือน ร้อยละ 62.50 และไม่เคยจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (E.I.A) ส่งสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุกปี ร้อยละ 83.93

ผลการศึกษากระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.67 รองลงมาคือ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม อยู่ในระดับปานกลาง ด้วยค่าเฉลี่ย 3.39 ตามลำดับ แสดงดังตารางที่ 1

Table 1 Mean and standard deviation of process environmental management of hotel business in the Present day.

กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม	3.39	0.93	ปานกลาง
2. ด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม	3.67	0.93	มาก
รวม	**3.53**	**0.93**	**มาก**

ผลการศึกษาการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของธุรกิจโรงแรมไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการบัญชีสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 69.64 และมีความรู้ด้านการบัญชีสิ่งแวดล้อมปานกลาง ร้อยละ 55.36

ผลการศึกษาการรับรู้และจัดประเภทรายการค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน พบว่า การรับรู้และจัดประเภทรายการค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม โดยรวม ธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่ไม่รับรู้และจัดประเภทรายการค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม ร้อยละ 60.23 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่รับรู้และจัดประเภทรายการค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อม ด้านค่าใช้จ่ายในการควบคุมของเสียและมลพิษ ร้อยละ 52.38 และไม่รับรู้และจัดประเภทรายการค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมด้านค่าใช้จ่ายในการป้องกันสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 71.05 โดยรายการค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมที่รับรู้ ธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่จะรับรู้รายการรวมไว้อยู่ในบัญชีค่าใช้จ่ายในการบริหารและทั่วไป แสดงดังตารางที่ 2

Table 2 Number and percentage of recognition and classify the environmental expenses of hotel.

การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน	ไม่รับรู้รายการ	รับรู้รายการ				
		รับรู้รายการรวม	ต้นทุนการขายและให้บริการ	ค่าใช้จ่ายในการบริหารและทั่วไป	ค่าใช้จ่าย/ต้นทุนสิ่งแวดล้อม	อื่น ๆ (โปรดระบุ)
1. ด้านค่าใช้จ่ายในการควบคุมของเสียและมลพิษ	26.67 (47.62)	29.33 (52.38)	2.25 (7.67)	25.58 (87.22)	1.50 (5.11)	0 (0)
2. ด้านค่าใช้จ่ายในการป้องกันสิ่งแวดล้อม	39.79 (71.05)	16.21 (28.95)	0.07 (0.13)	15.14 (27.04)	1.00 (1.78)	0 (0)
รวม	**33.73 (60.23)**	**22.27 (39.77)**	**1.08 (4.85)**	**19.96 (89.63)**	**1.23 (5.52)**	**0 (0)**

ผลการศึกษาการเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม พบว่า ธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่ไม่เปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 84.41 ส่วนธุรกิจโรงแรมที่มีการเปิดเผยรายการค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่จะเปิดเผยรายการไว้ในงบการเงิน ร้อยละ 58.08 และในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ร้อยละ 41.92 โดยยังไม่มีธุรกิจโรงแรมใดมีการเปิดเผยรายการไว้ในรายงานแยกต่างหากจากงบการเงิน แสดงดังตารางที่ 3

Table 3 Number and Percentage of Disclosure the environmental expenses of hotel.

การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน	ไม่เปิดเผย	เปิดเผย				
		เปิดเผยรวม	เปิดเผยในงบการเงิน	เปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน	เปิดเผยในรายงานแยกต่างหากจากงบการเงิน	
					✓	ระบุชื่อรายงาน
ด้านการเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมโดยรวม	47.27 (84.41)	8.73 (15.59)	5.07 (58.08)	3.66 (41.92)	-	

ผลการศึกษาการวิเคราะห์การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมเพื่อใช้ในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาการวิเคราะห์การรับรู้รายการค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม พบว่า ธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการจัดการและการปฏิบัติตามมาตรฐานที่พักด้านสิ่งแวดล้อมหลายรายการ ดังนั้นธุรกิจโรงแรมควรรับรู้ค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน

(ปรับปรุง 2558) กล่าวคือ ธุรกิจโรงแรมต้องรับรู้ค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนในงวดที่เกิดขึ้นทันที หากรายจ่ายสิ่งแวดล้อมนั้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต หรือประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตส่วนนั้นไม่เข้าเกณฑ์การรับรู้เป็นสินทรัพย์ในงบดุลหรืองบแสดงฐานะการเงินอีก หรืออาจบันทึกเป็นรายจ่ายฝ่ายทุนและทยอยรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละงวดตามความเหมาะสม

ผลการศึกษาการวิเคราะห์การจัดประเภทรายการค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม พบว่า ธุรกิจโรงแรมควรจัดประเภทรายการค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมไว้ในบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมแยกต่างหากจากค่าใช้จ่ายรายการอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการวางแผน ควบคุมต้นทุนสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยการประยุกต์ต้นทุนกิจกรรมเข้ากับการบริหารสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถจัดประเภทค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมที่ธุรกิจโรงแรมรับรู้ตามประเภทกิจกรรมได้ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1. ค่าใช้จ่ายกิจกรรมการป้องกัน (Prevention Activities Costs) 2. ค่าใช้จ่ายในการประเมินและตรวจสอบ (Assessment or Detection Activities Costs) 3. ค่าใช้จ่ายจากความเสียหายภายในกิจการ (Internal Failure Activities Costs) 4. ค่าใช้จ่ายจากความเสียหายภายนอกกิจการ (External Failure Activities Costs)

ผลการศึกษาการวิเคราะห์การเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม พบว่า ธุรกิจโรงแรมควรเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมในหมายเหตุประกอบงบการเงิน เปิดเผยข้อมูลและการรายงานค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมต่อบุคคลภายนอกในงบกำไรขาดทุนแยกเป็นรายการต่างหากจากรายการอื่นอย่างชัดเจน โดยแสดงไว้ในบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อม และเปิดเผยข้อมูลต้นทุนสิ่งแวดล้อมในรูปแบบรายงานที่ไม่ใช่รายงานทางการเงิน โดยอาจนำเสนอข้อมูลค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมไว้ในรายงานประจำปี (Annual Report) รายงานด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ (Environmental Report) รายงานความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน (Corporate Social Responsibility (CSR) รายงานเสนอผู้บริหาร (Message from Director Discussion and Analysis: MD&D) การเปิดเผยตามสื่อต่าง ๆ ได้แก่ Website ของกิจการหรือ CD หรือรายงานพัฒนาอย่างยั่งยืนอื่น ๆ (Sustainability or Voluntary Disclosure) โดยข้อมูลสิ่งแวดล้อมที่ควรนำเสนอในรายงานที่ไม่ใช่รายงานการเงินอาจมีทั้งข้อมูลที่เป็นตัวเงิน (Financial Disclosure) และข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเงิน (Non-Financial Disclosure)

ผลการศึกษาแนวทางการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรม

ผลการศึกษาแนวทางการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรม จากการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับธุรกิจโรงแรมและผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวทางการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรม ควรประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม 2. ด้านกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม ประกอบด้วย 2.1 การจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม 2.2 การปฏิบัติตามมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม และ 3. ด้านการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมพบว่า ธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่ยังไม่รับรู้ จัดประเภท และเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ Jankovic, S., and Krivacic, D. (2014) ที่ได้ศึกษา Environmental Accounting as Perspective for Hotel Sustainability: Literature review พบว่า การศึกษาก่อนหน้านี้ได้แสดงให้เห็นว่าปฏิบัติการและการรายงานการบัญชีสิ่งแวดล้อมธุรกิจโรงแรมลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมอื่น ๆ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรม ด้านการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อม พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยภาครัฐควรเร่งให้การสนับสนุนธุรกิจโรงแรมให้มีการบริหารจัดการและแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดและเชิญชวนให้ธุรกิจโรงแรมตระหนักและมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเผยแพร่ต่อบุคคลภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิรภัทร คงสังข์ (2551) ได้ศึกษา การประยุกต์ใช้แนวปฏิบัติการบัญชีสิ่งแวดล้อมขององค์การสหประชาชาติกับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ผู้บริหารและนักบัญชีส่วนใหญ่เห็นด้วยว่ากิจการควรมีการจัดทำการบัญชีสิ่งแวดล้อม โดยวิธีการเผยแพร่แนวคิดเรื่องการบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมต่อสาธารณชนให้ได้ผล ควรทำโดยหน่วยงานของรัฐ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อารีย์ เจริญศุข (2552) ได้ศึกษา แนวทางการประยุกต์ใช้บัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมในโรงงานอุตสาหกรรม เขตนวนคร พบว่า สำหรับการประยุกต์ใช้บัญชีสิ่งแวดล้อมนั้น ขั้นตอนในการออกแบบระบบเพื่อสนับสนุนการจัดทำบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นขั้นตอนที่ยากที่สุด และมีปัญหาในการนำมาปฏิบัติใช้งานจริง ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น ควรมีหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรออกมาตรการหรือวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อที่ธุรกิจอุตสาหกรรมต่าง ๆ จะได้นำไปปฏิบัติจริงเพื่อจะได้ควบคุมการดำเนินงานและการประเมินผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิตยา ชนินทยุทธวงศ์ และเพชรอำไพ สุขารมณ์ (2553) ได้ศึกษา การบัญชีสิ่งแวดล้อมของธุรกิจอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า รัฐบาลควรเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนกิจการที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และออกข้อกำหนดให้กิจการเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญ เพื่อให้งบการเงินมีประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Nuwan Gunarathne and Ki-Hoon Lee (2015) ได้ศึกษา Environmental Management Accounting (EMA) for environmental management and organizational change: An eco-control approach พบว่า โรงแรมส่วนใหญ่ควรตระหนักถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมและการปฏิบัติการบัญชีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เร่งด่วน โดยการกำหนดกลยุทธ์และการปฏิบัติการที่มีศักยภาพเพื่อลดค่าใช้จ่าย เมื่อกิจการเผชิญปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงิน โดยการบูรณาการการจัดการสิ่งแวดล้อมในกระบวนการจัดการรายวัน

สรุป

การจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน พบว่า กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน ธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่ไม่มีการรับรู้ จัดประเภทและเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมเพื่อใช้ในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ธุรกิจโรงแรมควรรับรู้ค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2558) จัดประเภทค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อม ตามประเภทกิจกรรม และเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเป็นรายการแยกต่างหากไว้ในงบกำไรขาดทุน หมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมทั้งเปิดเผยไว้ในรายงานต่าง ๆ ที่ไม่ใช่รายงานทางการเงิน แนวทางการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรมประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อมเพื่อ

การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติการบัญชีสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม และศึกษาการวางระบบและการปฏิบัติการบัญชีสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณธุรกิจโรงแรมในจังหวัดกาญจนบุรีทุกท่าน ที่กรุณาเสียสละเวลาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติที่สนับสนุนทุนในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

จิรภัทร คงสังข์. 2551. **การประยุกต์ใช้แนวปฏิบัติการบัญชีสิ่งแวดล้อมขององค์การสหประชาชาติกับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.** ปริญญานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม.

นิตยา ชนินทยุทธวงศ์ และ เพชรอำไพ สุขารมณ์. 2553. **งานวิจัยเรื่อง การบัญชีสิ่งแวดล้อมของธุรกิจอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดนครสวรรค์.** มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. นครสวรรค์.

นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ และ ศิลปพร ศรีจั่นเพชร. 2554. **ทฤษฎีการบัญชี.** ทีพีเอ็น เพรส, กรุงเทพฯ.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2558. **กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2558).** แหล่งที่มา: http://www.fap.or.th/index.php?lay=show&ac=article&Id= 539822183&Ntype=57, 21 ตุลาคม 2558.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2556. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559).** แหล่งที่มา: http://www. nesdb.go.th/ Default. aspx?tabid=395, 25 กันยายน 2556.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2556. **สรุปสาระสำคัญของแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม.** แหล่งที่มา: http//www.onep.go.th/ download/questionair2013march26/conclusion.doc, 25 กันยายน 2556.

สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดกาญจนบุรี. 2557. **รายชื่อโรงแรมที่จดทะเบียนนิติบุคคลในจังหวัดกาญจนบุรี.**

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2556. **สถิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.** แหล่งที่มา: https://www.kanchanaburi.nso.go.th/, 26 มิถุนายน 2556.

อารีย์ เจริญศุข. 2552. **งานวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้บัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมในโรงงานอุตสาหกรรมเขตนวนคร.** คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปทุมธานี.

International Federation of Accountants. 2005**. Environmental Management Accounting International. Federation of Accountants**: New York.

Jankovic, S., and Krivacic, D. 2014. Environmental Accounting as Perspective for Hotel Sustainability: Literature review. **Tourism and Hospitality Management** 20: 103-120.

Nuwan, G and Ki-Hoon, L. 2015. Environmental Management Accounting (EMA) for environmental management and organizational change: An eco-control approach. **Accounting & Organizational Change** 11: 362-383.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อเสื้อผ้าตามร้านค้าในอินสตาแกรมของผู้บริโภค

Factors Positively Influencing Purchase Intention of Clothing Consumers on Instagram

ฐิตาภัทร์ ธนารัฐอัครทวี[1*] และเพ็ญจิรา คันธวงศ์[2]

Thitaphat Thanaratakkharathawi[1*] and Penjira Kanthawongs[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงบวกของ คุณภาพหลังการขาย ศีลธรรมของผู้ขาย การซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านทางอินสตาแกรม ความน่าเชื่อถือ การรับฟังคำแนะนำจากเพื่อน ความเสี่ยงของสินค้า ความง่ายต่อการใช้งาน ข้อมูลการสนับสนุนที่ได้จากกลุ่มผู้ใช้งาน และการรับรู้ความเสี่ยง ที่มีต่อความตั้งใจซื้อเสื้อผ้าตามร้านค้าในอินสตาแกรมของผู้บริโภคบริเวณตลาดนัดจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้วยแบบสอบถามจำนวน 270 ชุดจากกลุ่มผู้บริโภคที่มีอินสตาแกรมและเคยมีประสบการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์ ช่วงเดือนกันยายน – ตุลาคม 2558 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยความถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยง ข้อมูลการสนับสนุนที่ได้จากกลุ่มผู้ใช้งาน และการรับฟังคำแนะนำจากเพื่อน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเสื้อผ้าของผู้บริโภคตามร้านค้าในอินสตาแกรมของผู้บริโภคถึงร้อยละ 65.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ABSTRACT

The researchers attempted to study the positive influence of after-sales quality, seller morality, online shopping via instagram, trust, peer recommendations, product risk, ease-of-use, user-generated content support, and perceived risk affecting purchase intention of clothing products of consumers in Chatuchak Market in Bangkok. The 270 questionnaire respondents collected during September to October 2015 were the consumers who had instagram and used to purchase products through online shopping. The data was analyzed using multiple regression analysis. It was found that perceived risk, user-generated content support, and peer recommendations explained 65.7% of the positive influence on purchase intention of clothing consumers at the significant level of .01.

Key Words: Purchase Intention, Clothing, Instagram

[*]Corresponding author; e-mail address: bbellary11@gmail.com

[1]นักศึกษาปริญญาโทการบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กรุงเทพ 10110

[1]Master of Business Administration Student, Graduate School, Bangkok University, Bangkok, 10110

คำนำ

ตลาดดิจิทัลถือเป็นอีกหนึ่งตลาดที่ทั่วโลกให้ความสนใจ เมื่อดูจากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นถึง 38% ของสื่อโฆษณาดิจิทัล (Digital Advertising) เมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2014 ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ถือว่ามีบทบาทอย่างมากต่อความตั้งใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค (nuttaputch, 2015) ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งถือเป็นการเพิ่มโอกาสทางการแข่งขันให้กับธุรกิจในปัจจุบันอย่างมาก โดยเฉพาะด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อาจกล่าวได้ว่า ผู้บริโภคต้องการความสะดวกสบายในการเลือกซื้อสินค้ามากขึ้น เช่น มีความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ และจากการศึกษาฐานข้อมูลของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) และกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสาร (ICT) ซึ่งเป็นผลสำรวจพฤติกรรมคนไทยกับการซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ต พบว่า ผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าผ่านช่องทางเหล่านี้จะซื้อสินค้า มูลค่าไม่เกิน 1,000 บาทต่อครั้ง และธุรกิจเสื้อผ้า หรือธุรกิจ แฟชั่นถือเป็นธุรกิจที่ได้รับความนิยมสูงถึง 45.1% ในปี ค.ศ. 2015 (ธนชาติ นุ่มนนท์, 2015) ปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค เช่น เฟสบุ๊ค อินสตาแกรม หรือ ยูทูป ถือเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพอย่างมากในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงช่วยลดระยะห่างระหว่างแบรนด์กับผู้บริโภคได้ เนื่องจากปัจจุบันจำนวนผู้ใช้บริการเฟสบุ๊ค อินสตาแกรม และยูทูปเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ทำให้ผู้ประกอบการต้องวางแผนการตลาด เพื่อรองรับผู้บริโภคจากสื่อสังคมออนไลน์กลุ่มนี้ (Social Media) (นิวัฒน์ ชาตะวิทยากูล, 2010)

ในส่วนวรรณกรรมปริทัศน์นั้น คุณภาพหลังการขาย (After-Sales Quality) หมายถึง คุณภาพของบริการหลังการขายในอนาคต ซึ่งมีผลกระทบต่อความพึงพอใจของลูกค้า และจะนำมาซึ่งความตั้งใจในการซื้อได้ (Bai et al., 2014; Hua & Jing 2015) ซึ่งการซื้อสินค้าผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิคส์ (E-Commerce) ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าและการบริการหลังการขาย เนื่องจากผู้ขายอาจจะไม่มีการแจ้งรายละเอียดของสินค้าอย่างชัดเจน รวมถึงข้อมูลของผู้ขายด้วย ดังนั้น ผู้บริโภคควรตั้งใจซื้อสินค้าเฉพาะร้านค้าที่ลงรายละเอียดสินค้าอย่างชัดเจนมีหลักฐานอ้างอิงที่ถูกต้องและมีบริการหลังการขายดี ส่วนศีลธรรมของผู้ขาย (Seller Morality) หมายถึง ความเต็มใจของผู้ขายที่จะให้การสนับสนุนแง่อารมณ์แก่ลูกค้าตลอดกระบวนการซื้อ หรือ หมายถึง ความเห็นอกเห็นใจของผู้ขาย (Bai et al., 2014) งานวิจัยที่ผ่านมาศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมั่นของผู้ขาย กล่าวว่า ศีลธรรมของผู้ขายบางครั้งไม่แน่นอนโดยเฉพาะในเรื่องของการบริการหลังการขาย เนื่องจากลักษณะการซื้อขายออนไลน์นั้น ผู้ซื้อไม่สามารถเข้าถึงหรือสื่อสารกับผู้ขายได้โดยตรงเหมือนการค้าแบบตัวต่อตัว ซึ่งผู้ขายอาจจะมีพฤติกรรมการปิดบังข้อมูลบางส่วนกับผู้บริโภค นอกจากนี้การศึกษาเรื่องคุณภาพการบริการของผู้ขายยังส่งผลโดยตรงกับคู่แข่งขันในธุรกิจประเภทเดียวกัน เนื่องจากผู้บริโภควัดคุณภาพการบริการจากความพึงพอใจ หากผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจจะส่งผลให้เกิดการซื้อได้

การซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านทางอินสตาแกรม (Online Shopping Via Instagram) มีการปรับจากทฤษฎีการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านเฟสบุ๊ค (Nadeem et al., 2015) โดยการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านทางอินสตาแกรม ในงานวิจัยนี้ หมายถึง การอธิบายประสบการณ์ความเต็มใจของผู้บริโภคที่จะติดตามตราสินค้า ท่องเว็บเพื่อหาสารสนเทศ และซื้อสินค้าผ่านอินสตาแกรม นอกจากนั้น นักวิจัยในอดีตพบว่า การสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้ามากที่สุดคือ เฟสบุ๊ค เพราะความมีชื่อเสียงของเว็บไซต์ การใช้ช่องทางที่มีชื่อเสียงด้านการตลาดเพื่อให้ผู้บริโภคมีการสื่อสารได้โดยตรงระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ และระหว่างผู้ซื้อ

กันเองเพราะจะมีการประเมินและแบ่งปันสารสนเทศผ่านช่องทางการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้ได้ สำหรับงานวิจัยนี้จะปรับทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับสื่อสังคมออนไลน์ คือ อินสตาแกรม ซึ่งผู้ใช้งานจะแบ่งปันรูปภาพ สไตล์การใช้ชีวิตและแฟชั่นของตนเองในอินสตาแกรม เพื่อตรวจสอบผลตอบรับ (Feedback) ตลอดจนติดตามความเคลื่อนไหวของตราสินค้าที่ตนเองชื่นชอบ ส่วนความน่าเชื่อถือ (Trust) หรือ ความน่าเชื่อถือออนไลน์ (Online Trust) ถือเป็นตัวแปรสำคัญสำหรับผู้ค้าปลีกผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จะเต็มใจสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้าหรือไม่ (Nadeem et al., 2015) แต่อย่างไรก็ตามการซื้อสินค้าผ่านสื่อออนไลน์เป็นเรื่องยากที่ลูกค้าจะเกิดความเชื่อมั่นในตัวสินค้า เนื่องจากแหล่งที่มาของข้อมูลอาจจะเชื่อได้ไม่มากนัก เช่น จำนวนแฟนเพจบนเฟสบุ๊ค ผู้บริโภคไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลจริงหรือไม่ แม้จะไม่มีการโกงเกิดขึ้น ดังนั้นความไว้ใจจากผู้ใช้งานจึงมีความสำคัญ ที่จะก่อให้เกิดความตั้งใจซื้อได้

ส่วนปัจจัยการรับฟังคำแนะนำจากเพื่อน (Peer Recommendations) มีความสำคัญมากโดยเฉพาะกับผู้บริโภคในรุ่น Generation Y หรือ Why Generation คือ “กลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523 – 2533 อายุ 38 – 28 ปี เป็นกลุ่มคนที่โตมาพร้อมกับคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี เป็นวัยที่เพิ่งเริ่มเข้าสู่วัยทำงาน มีลักษณะนิสัยชอบแสดงออก มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ชอบอยู่ในกรอบและไม่ชอบเงื่อนไข” (สาระดีดี.คอม, 2558) ซึ่งงานวิจัยของ Nadeem et al. (2015) พบว่า การบอกต่อของเพื่อนส่งผลต่อความเชื่อมั่นในความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ ผู้บริโภคส่วนใหญ่เชื่อข้อมูลที่ได้จากผู้บริโภคที่เคยใช้สินค้ามากกว่าข้อมูลที่ได้จากบริษัท ดังนั้น ร้านค้าออนไลน์ไม่เพียงแต่มุ่งเน้นการพัฒนาเว็บไซต์ให้ดีมีคุณภาพเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงการบอกต่อของผู้บริโภครายอื่นด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะธุรกิจประเภทเสื้อผ้าแฟชั่นที่ขายบนสื่อออนไลน์ เพราะน่าจะก่อให้เกิดความตั้งใจซื้อได้ ส่วนปัจจัย ความเสี่ยงของสินค้า (Product Risk) หมายถึง ความเสี่ยงที่ผู้บริโภคคาดหวังในตัวสินค้า ซึ่งการซื้อสินค้าออนไลน์มีความแตกต่างจากช่องทางการขายปกติ เนื่องจากผู้บริโภคไม่สามารถจับต้องสินค้าได้ก่อนตัดสินใจซื้อ ดังนั้น ผู้บริโภคจึงเกิดความคาดหวังในคุณภาพของสินค้ามาก ซึ่งอาจส่งผลทางบวกต่อความตั้งใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค (Pascual-Miguel et al., 2015) นอกจากนั้น ปัจจัย ความง่ายต่อการใช้งาน (Ease-of-Use) หมายถึง ความสะดวกและความยืดหยุ่นในการซื้อสินค้าผ่านระบบการซื้อสินค้าออนไลน์มีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค (Martin et al., 2015) ส่วนปัจจัย ข้อมูลการสนับสนุนที่ได้จากกลุ่มผู้ใช้ (User-Generated Content Support: UGC) ซึ่ง UGC ไม่เพียงแต่สะท้อนให้รู้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งานแต่ยังมีส่วนผสมผสานสารสนเทศที่สำคัญซึ่งเป็นผลมาจากการแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าระหว่างผู้ใช้งานผ่านรูปแบบการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น ร้านค้าออนไลน์นำเสนอหน้าที่การใช้งาน ความช่วยเหลือ (Help) ให้แก่ลูกค้า หรือ เมื่อลูกค้าเกิดปัญหาในการใช้งาน ผู้ใช้สามารถใช้ออนไลน์แชท (Online Chat) ได้ หรือ ผู้ใช้แบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าให้ผู้ใช้คนอื่นๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจซื้อผ่าน Forum ต่างๆ เป็นต้น ซึ่งงานวิจัยในอดีตระบุว่า UGC มีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความตั้งใจซื้อ (Bai et al., 2015) ส่วนการรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk) หมายถึงการรับรู้ความเสี่ยงของผู้บริโภคที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ ทั้งเรื่องความไม่แน่นอนของสินค้า การใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้า ความไว้ใจต่อผู้ขาย ความเสี่ยงว่าสินค้าจะไม่ถูกที่สุด หรือ การป้องกันความปลอดภัยของข้อมูลของผู้บริโภค เป็นต้น (Pascual-Miguel et al 2015)

ดังนั้น งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเสื้อผ้าตามร้านค้าในอินสตาแกรมของผู้บริโภค โดยมีสมมติฐานการวิจัยคือ ปัจจัยคุณภาพหลังการขาย (After-Sales Quality) ปัจจัยศีลธรรมของผู้ขาย (Seller Morality) ปัจจัยการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านทางอินสตาแกรม (Online Shopping via Instagram) ปัจจัยความน่าเชื่อถือ (Trust) ปัจจัยการรับฟังคำแนะนำจากเพื่อน (Peer Recommendations) ปัจจัยความเสี่ยงของสินค้า (Product Risk) ปัจจัยความง่ายต่อการใช้งาน (Ease-of-Use) ปัจจัยข้อมูลการสนับสนุนที่ได้จากกลุ่มผู้ใช้งาน (User-Generated Content Support) และปัจจัยการรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk) มีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเสื้อผ้า (Purchase Intention) โดยมีกรอบในการวิจัย ดังนี้

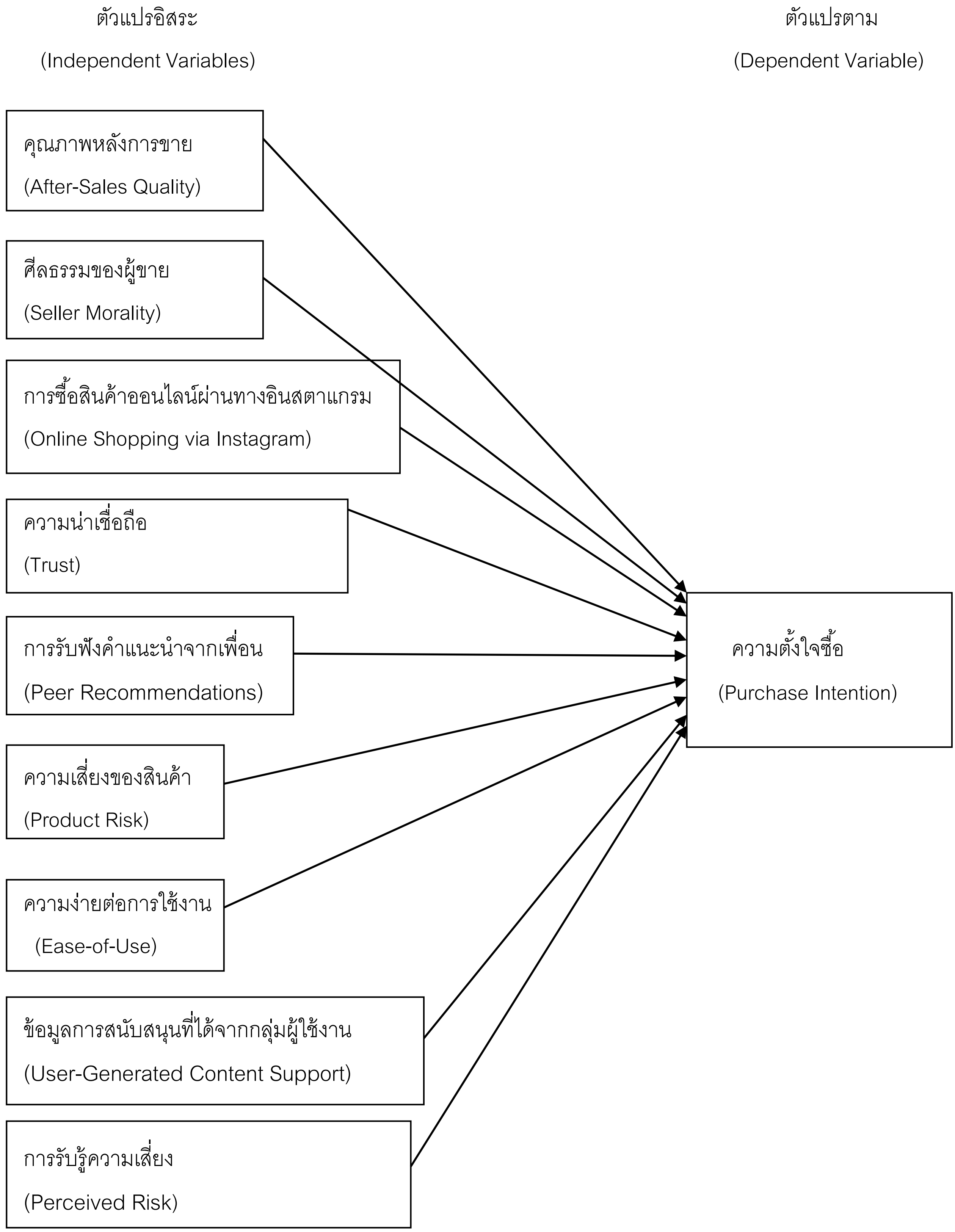
ตัวแปรอิสระ
(Independent Variables)
ตัวแปรตาม
(Dependent Variable)
คุณภาพหลังการขาย
(After-Sales Quality)
ศีลธรรมของผู้ขาย
(Seller Morality)
การซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านทางอินสตาแกรม
(Online Shopping via Instagram)
ความน่าเชื่อถือ
(Trust)
การรับฟังคำแนะนำจากเพื่อน
(Peer Recommendations)
ความเสี่ยงของสินค้า
(Product Risk)
ความง่ายต่อการใช้งาน
(Ease-of-Use)
ข้อมูลการสนับสนุนที่ได้จากกลุ่มผู้ใช้งาน
(User-Generated Content Support)
การรับรู้ความเสี่ยง
(Perceived Risk)
ความตั้งใจซื้อ
(Purchase Intention)

อุปกรณ์และวิธีการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Method) และใช้การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรคือ กลุ่มประชากรคือ กลุ่มผู้บริโภคบริเวณตลาดนัดจตุจักร กรุงเทพมหานคร ตลาดนัดจตุจักร ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของกรุงเทพมหานคร นักท่องเที่ยวถ้ามาเที่ยวกรุงเทพฯ ก็ต้องมุ่งหวังจะไปเยือนตลาดนัดจตุจักร เพราะเป็นตลาดขนาดใหญ่ มีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 60 ปี โดยปัจจุบันมีจำนวนแผงค้าทั้งขาประจำและขาจรรวมกันกว่า 10,000 แผงค้า ขายอาหาร เสื้อผ้า เครื่องประดับ สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ งานศิลปะ สินค้าพื้นเมือง เครื่องปั้นดินเผา และ มีการประมาณการณ์ว่า มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาตลาดนัดจตุจักรมากถึงวันละประมาณ 500,000 คน (dailynews.co.th, 2557) ดังนั้นประชากรในงานวิจัยนี้ประมาณ 500,000 คน นอกจากนั้น นักวิจัยมีการเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยใช้วิธีการเลือกแบบสะดวก คือ กลุ่มเป้าหมายที่ยินดีให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามของผู้วิจัย ซึ่งกลุ่มเป้าหมายต้องเป็นผู้บริโภคที่มีอินสตาแกรมและเคยซื้อสินค้าออนไลน์เท่านั้น ช่วงกันยายน – ตุลาคม 2558 ผู้วิจัยมีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้หลักการคำนวณของ (Cohen, 1977) จากแบบสอบถามที่เป็น pilot test จำนวน 40 ชุด โดยใช้โปรแกรม G*Power เวอร์ชั่น 3.1.7 เพราะเป็นโปรแกรมที่สร้างจากสูตรของ Cohen และผ่านการรับรองและตรวจสอบจากนักวิจัยหลายท่าน (Buchner, 2010; Erdfelder, Faul, & Buchner, 1996; Faul, Erdfelder, Buchner, & Lang, 2009; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555) ในการคำนวณกำหนดค่าเพาเวอร์ (1- β) เท่ากับ 0.90 ค่าอัลฟา (α) เท่ากับ 0.10 จำนวนตัวแปรทำนายเท่ากับ 9 ค่าขนาดของอิทธิพล (effect size) เท่ากับ 0.0663826 (ซึ่งคำนวณได้จากค่า Partial R2 เท่ากับ 0.06225025) ผลที่ได้คือขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 261 (Cohen 1977) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บขนาดตัวอย่างเพิ่มเติมรวมเป็น 270 ตัวอย่าง และได้นำผลลัพธ์การตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นและความสอดคล้องกันในแต่ละตัวแปรด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัคได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.658–0.873 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง เนื่องจากมีค่าใกล้เคียง 1 และไม่ต่ำ 0.65 (Nunnally,1978) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรต้นต่อตัวแปรตามด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31-35 ปี สถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ประมาณ 20,001 – 30,000 บาท อาชีพพนักงานบริษัทเอกชนหรือรับจ้าง ซึ่งผู้บริโภคมีพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าในอินสตาแกรมตามแบบ/ดีไซน์เสื้อผ้าตรงตามความต้องการ และมักซื้อผ่านอินสตาแกรม โดยมีความถี่ในการซื้อสินค้าประมาณ 1-2 ครั้งต่อเดือน ราคาโดยเฉลี่ย 501-1,000 บาท ผลการศึกษาและวิเคราะห์ตามสมมติฐาน พบว่ายอมรับสมมติฐาน 3 ตัวแปร คือ ปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk) (β = 0.327) ข้อมูลการสนับสนุนที่ได้จากกลุ่มผู้ใช้งาน (User-Generated Content Support) (β = 0.239) และการรับฟังคำแนะนำจากเพื่อน (Peer Recommendations) (β = 0.159) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเสื้อผ้าตามร้านค้าในอินสตาแกรมของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถอธิบายอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเสื้อผ้าตามร้านค้าในอินสตาแกรมของผู้บริโภคได้ร้อยละ 65.7 และอีกร้อยละ 34.3 เกิดจากอิทธิพลตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษา และมีความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ที่± 0.385

ส่วนปัจจัยคุณภาพหลังการขาย(After-Sales Quality) ศีลธรรมของผู้ขาย(Seller Morality) การซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านทางอินสตาแกรม (Online Shopping via Instagram) ความน่าเชื่อถือ (Trust) ความเสี่ยงของสินค้า (Product Risk) และความง่ายต่อการใช้งาน (Ease-of-Use) ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเสื้อผ้าตามร้านค้าในอินสตาแกรมของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผู้วิจัยสามารถสร้างสมการการถดถอยได้ดังนี้

Y (ความตั้งใจซื้อเสื้อผ้าตามร้านค้าในอินสตาแกรมของผู้บริโภค) = -0.135 +0.327 (ปัจจัยการรับรู้ความเสี่ยง) +0.239 (ปัจจัยข้อมูลการสนับสนุนที่ได้จากกลุ่มผู้ใช้งาน) + 0.159 (ปัจจัยการรับฟังคำแนะนำจากเพื่อน)

Table 1 Results of multiple regression analysis. Dependent variable: Purchase intention, r = 0.657, R^2 = 0.432, Constant = -0.135

Independent Variables	r	Stand Error	Beta	Sig.	VIF
After-Sales Quality	0.202	0.063	0.082	0.158	1.536
Seller Morality	0.094	0.075	-0.020	0.753	1.825
Online Shopping Via Instagram	0.367	0.060	0.128	0.024	1.441
Trust	0.236	0.047	-0.088	0.116	1.446
Peer Recommendations	0.420	0.062	0.159**	0.008	1.613
Product Risk	0.078	0.068	0.067	0.246	1.520
Ease-0f-Use	0.403	0.065	0.063	0.308	1.738
User-Generated Content Support	0.531	0.067	0.239**	0.000	1.726
Perceived Risk	0.511	0.055	0.327**	0.000	1.613

* Significant level is .01

สรุป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยคือ เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อสินค้าเสื้อผ้าตามร้านค้าในอินสตาแกรมของผู้บริโภค พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk) (β = 0.327) ข้อมูลการสนับสนุนที่ได้จากกลุ่มผู้ใช้งาน (User-Generated Content Support) (β = 0.239) และการรับฟังคำแนะนำจากเพื่อน (Peer Recommendations) (β = 0.159) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าตามร้านค้าในอินสตาแกรมของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนั้น ผลลัพธ์งานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ

งานวิจัยในอดีต (Bai et al., 2015, Nadeem et al., 2015, Pascual-Miguel et al., 2015) แสดงว่าผู้บริโภคที่มีความตั้งใจที่จะซื้อสินค้าเสื้อผ้าผ่านอินสตาแกรมในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จะให้ความสำคัญกับ ปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk) ข้อมูลการสนับสนุนที่ได้จากกลุ่มผู้ใช้งาน (User-Generated Content Support) และการรับฟังคำแนะนำจากเพื่อน (Peer Recommendations) ตามลำดับ ดังนั้น ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ ผู้ประกอบการหรือนักการตลาดขายเสื้อผ้าผ่านอินสตาแกรมสามารถลดการรับรู้ความเสี่ยงของผู้บริโภคได้ เช่น ควรแจกแจงชื่อร้านค้า ที่อยู่ เลขที่รับรองการเสียภาษี หรือ ข้อมูลอื่นๆ ที่ระบุตัวตนของร้านค้าอย่างชัดเจน เชื่อถือได้ และผู้ประกอบการควรมีแจ้งให้ลูกค้าทราบเป็นลายลักษณ์อักษรว่าข้อมูลส่วนตัวของลูกค้าจะไม่นำไปเผยแพร่ต่อไป และรับรองว่าการซื้อเสื้อผ้าดังกล่าวจะได้ราคาไม่แพง ตลอดจนรับรองว่าระหว่างการรับส่งข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์จะปลอดภัยหรือรับประกันความถูกต้องของข้อมูล เป็นต้น สำหรับปัจจัยการมีระบบข้อมูลการสนับสนุนที่ได้จากกลุ่มผู้ใช้งาน เช่น ผู้ประกอบการหรือนักการตลาดที่ขายเสื้อผ้าผ่านอินสตาแกรมควรมีระบบความช่วยเหลือ (Help) ออนไลน์แชท (Online Chat) และ Forums ต่างๆ ให้แก่ผู้ซื้อและให้ผู้ซื้อได้มีโอกาสรับฟังคำแนะนำจากเพื่อนแล้ว ผู้ซื้อจะซื้อสินค้าเสื้อผ้าผ่านอินสตาแกรมได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยคนที่หนึ่งขอขอบพระคุณ ดร.เพ็ญจิรา คันธวงศ์ ที่ได้สละเวลามาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ถ่ายทอดวิชาความรู้และประสบการณ์ ผู้ช่วยปรับและแก้เพื่อส่งงานประชุมวิชาการนี้ และผู้ที่มีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยทุกท่านที่ให้ความกรุณาช่วยเหลือ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จผลด้วยดี สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอมอบคุณประโยชน์ แด่บิดา มารดา ซึ่งเป็นกำลังใจ สนับสนุน ด้วยความรัก ความห่วงใย ให้ผู้วิจัยเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

Bai, Y., Yao, Z. & Dou, Y.F. (2015). Effect of social commerce factors on user purchase behavior: an empirical investigation from renren.com. **International Journal of Information Management**, *35*(5), 538-550.

Buchner, A. (2010). **G*Power: Users Guide-Analysis by design**. Web Page of Heinrich-Heine-Universität - Institut für experimentelle Psychologie, from http://www.psycho.uni-duesseldorf.de/abteilungen/aap/gpower3.

Cohen, J. (1977). **Statistical power analysis for the behavioral sciences**. New York: Academic Press.

dailynews.co.th. 2557. **ใคร??บริหาร 'ตลาดนัดจตุจักร' ประชาชน-ประเทศชาติ ได้ประโยชน์สุด | เดลินิวส์.**

Erdfelder, E., Faul, F., & Buchner, A. (1996). G*POWER: A general power analysis program. Behavior Research Methods. **Instruments, & Computers**, *28*(1), 1-11.

Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A. G. (2009). Statistical for Correlation and Regression Analyses. **Behavior Research Methods**, *41*(4), 1149-1160.

Hua W, Jing Z. *WHICEB 2015 Proceedings2015*: 62. aisnet.org.

Martin J, Mortimer G, Andrews L. (2015). Re-examining online customer experience to include purchase frequency and perceived risk. **Journal of Retailing and Consumer Services** 25: 81-95

Nadeem, W., Andreini, D., Salo, J., & Laukkanen, T. (2015). Engaging consumers online through websites and social media: A gender study of Italian Generation Y clothing consumers. **International Journal of Information Management**, *35*(4), 432-442.

Nunnally, C. (1978). **Psychometric Theory**. New York: McGraw-Hill.

nuttaputch. (2015, 18 มกราคม 2015). **ดูแนวโน้มการตลาดดิจิทัล 2015 กับผลสำรวจจากนักการตลาดทั่วโลก.**

Pascual-Miguel, Félix J., Agudo-Peregrina, Ángel F., & Chaparro-Peláez, Julián. (2015). Influences of gender and product type on online purchasing. **Journal of Business Research**, *68*(7), 1550-1556.

นิวัฒน์ ชาตะวิทยากูล. (2010). **Digital Trend : มาดูแนวโน้มกัน ว่าเทรนด์นักการตลาดดิจิตอล วางแผนที่จะใช้เครื่องมืออะไรบางในการทำ การตลาดออนไลน์.**

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). **เอกสารประกอบการบรรยาย "Twilight Program".** ศูนย์ประชุมบางกอกคอนเวนชั่นเซ็นเตอร์.

ธนชาติ นุ่มนนท์. (2015). **ยุทธศาสตร์** Digital Economy. 041-043.

สาระดีดี.คอม. (2558). **พฤติกรรมการบริโภค Gen B, Gen X, Gen Y และ Gen M.**

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Subject: Humanities and Social Sciences

ภาคบรรยาย

Oral Presentation

การรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นกับการปรับตัวในการทำงานของพนักงานชาวไทยในกลุ่มธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรมปศุสัตว์ส่งออกในประเทศไทย : กรณีศึกษาบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่น

Perception of Japanese Organization Culture and Work Adjustment in Export Livestock Industry in Thailand : A Case Study of Japanese Multinational Corporations

อุทัยวรรณ พรหมอารักษ์[1*] และ ศุภาภาส คำโตนด[1]

Uthaiwan Promarrak[1*] and Supapas Kumtanode[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) วิเคราะห์ระดับการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่น 2) วิเคราะห์ระดับการปรับตัวในการทำงาน 3) เปรียบเทียบระดับการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นและการปรับตัวในการทำงานโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการรับรู้ที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานกลุ่มตัวอย่างคือพนักงานชาวไทยจำนวน 437คน ผลการวิจัยพบว่าพนักงานมีระดับการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นและการปรับตัวในการทำงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้พบว่าอายุงานที่แตกต่างกันมีการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 อีกทั้ง อายุและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีการปรับตัวในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ ทั้งนี้จากผลการพยากรณ์การรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นยังมีอิทธิพลเชิงบวกกับการปรับตัวในการทำงาน การวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความรับผิดชอบ กรอบของอาชีพและการเกี่ยวข้องกับบุคคลเป็นตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 33.70 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001

ABSTRACT

This research objectives were : 1. analyzing the level of perception of Japanese organization culture 2. analyzing the level of work adjustment 3. comparing the level between of the perception of Japanese organization culture and work adjustment according to personal characteristic and 4. analyzing the correlation between perception of Japanese organization culture and work adjustment. The samples were 437 Thai employees. The data were collected by questionnaires. The results were as follow: employees had the good level in perception of Japanese organization culture, employees also had the good level in work adjustment. However, for difference working time had significantly difference in perception of Japanese organization culture at the statistical level of 0.01 , age and education had significantly difference in work adjustment at the statistical level of 0.05 and 0.01 Moreover, The perception of Japanese organization especially the responsibility, the careers and the concern for people are the predictable vital variable at 33.70 percent, had the positive effect on the work adjustment at the significant level of 0.001 .

Key Word : Perception of Japanese Organization Culture , Work Adjustment

*Corresponding author; e-mail : **daisypowerlove@gmail.com**

[1]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา ชลบุรี 20230

[1]Faculty of Management Sciences, Kasetsart University Si Racha Campus, Chon Buri 20230

คำนำ

บรรษัทข้ามชาติที่เข้ามาลงทุนโดยตรงในประเทศไทยก่อให้เกิดการจ้างงานภายในประเทศ ทั้งยังช่วยให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพิ่มคลังความรู้ (Stock of Knowledge) ที่ถูกถ่ายทอดเข้ามาในการปฏิบัติงานจากประเทศที่มาลงทุน (ดวงรัตน์ ประจักษ์ศิลป์ไทย, 2557: 3-4) นอกจากนี้ บรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่นยังรับวัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นเข้ามาใช้ โดยเป็นรูปแบบที่มีการปรับปรุงจากเดิม เรียกว่า แบบ Theory Z ซึ่งเป็นแบบปรับปรุง(จุฑา เทียนไทย, 2007) อย่างไรก็ตามในการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลากรที่มีความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมวิถีชีวิต(Culture Differences) และภาษา (Languages) ย่อมทำให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจในเรื่องต่าง ๆได้ (เพ็ชรี รูปะวิเชตร์, 2551: 2) ซึ่งการปรับตัวในการทำงานมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยการปรับตัวในการทำงานช่วยให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้เป็นอย่างดี โดยผู้ที่สามารถปรับตัวได้ดีในการทำงานมักจะปรับตัวได้ดี ปัจจัยที่ทำให้บุคคลประสบผลสำเร็จในการทำงาน ก็คือ การปรับตัวในการทำงาน ซึ่งก็คือการปรับตัวกับงานที่รับผิดชอบ การปรับตัวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมทั้งการปรับตัวกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความสามารถในการปรับตัวในการทำงานที่แตกต่างกัน (กล้าหาญ ณ น่าน และคณะ, 2556: 9)

เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีมูลค่าการลงทุนสูงที่สุดในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต รวมไปถึงธุรกิจด้านปศุสัตว์ส่งออก ทำให้มีพนักงานชาวไทยเข้าไปทำงานเพิ่มขึ้นเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ การทำงานระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่น ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะ อาจจะก่อให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจกัน ส่งผลต่อการปรับตัวในการทำงานระหว่างกัน ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษา การรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นกับการปรับตัวในการทำงานของพนักงานชาวไทยในกลุ่มธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรมปศุสัตว์ส่งออกในประเทศไทย ซึ่งผลการวิจัยก่อให้เกิดประโยชน์ คือ เป็นแนวทางในการเตรียมพร้อมสำหรับพนักงานใหม่หรือผู้ที่ต้องการเข้าทำงานในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่น ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการทำงานในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่น และเพิ่มศักยภาพในการทำงานร่วมกันระหว่างชาวไทยและชาวญี่ปุ่นให้มีความเข้าใจและมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นภายในองค์การ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์ระดับการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นของพนักงานชาวไทยในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่นในกลุ่มธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรมปศุสัตว์ส่งออกในประเทศไทย
2. วิเคราะห์ระดับการปรับตัวในการทำงานของพนักงานชาวไทยในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่นในกลุ่มธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรมปศุสัตว์ส่งออกในประเทศไทย
3. เปรียบเทียบระดับการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นและการปรับตัวในการทำงานของพนักงานชาวไทยในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่น ในกลุ่มธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรมปศุสัตว์ส่งออกในประเทศไทย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และอิทธิพลต่อการรับรู้ที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของพนักงานชาวไทยในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่นในกลุ่มธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรมปศุสัตว์ส่งออกในประเทศไทย

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่วิจัย คือ พนักงาน 4 ส่วน ได้แก่ 1) พนักงานระดับบริหาร 2) หัวหน้างาน 3) ปฏิบัติการ และ 4) สำนักงาน ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรมปศุสัตว์ส่งออกในประเทศไทย โดยทำการศึกษาเฉพาะในกลุ่มบริษัทเอกชนของญี่ปุ่นที่มีลักษณะเป็นบรรษัทข้ามชาติ สัญชาติญี่ปุ่นที่ตั้งสาขาอยู่ในประเทศไทย สุ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนคนทั้งหมดของแต่ละบริษัท รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 437 คน จากประชากรทั้งหมด 3,715 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ 1. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงาน 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่น ทั้ง 7 ด้าน คือ 1) ความผูกพันต่อพนักงาน 2) การประเมินผล 3) กรอบของอาชีพ 4) การควบคุม 5) การตัดสินใจ 6) ความรับผิดชอบ และ 7) การเกี่ยวข้องกับบุคคล มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และ 3. แบบสอบถามเกี่ยวกับการปรับตัวในการทำงาน ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) การปรับตัวต่องาน 2) การปรับตัวต่อกฎและสิ่งแวดล้อม และ 3) การปรับตัวต่อเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าความถี่ และค่าร้อยละใช้วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

2. การทดสอบหาค่าความแตกต่างของตัวแปร 2 กลุ่ม ใช้ t-Test ได้แก่ เพศ และประสบการณ์

3. การทดสอบหาค่าความแตกต่างของตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่มใช้ F-Testได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ อายุงาน ทดสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของ Scheffe′

4. การทดสอบความสัมพันธ์ใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อใช้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่น กับการปรับตัวในการทำงาน

5. การทดสอบการมีความสัมพันธ์เชิงบวก ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)แบบ stepwise เพื่อใช้อธิบายถึงวัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวในการทำงาน

ผลการวิจัย

1. ระดับการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นของพนักงานชาวไทยในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่น จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าพนักงาน มีการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นโดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 โดยมีการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นด้านความผูกพันต่อพนักงาน ด้านกรอบของอาชีพ ด้านการควบคุม ด้านความรับผิดชอบ และการเกี่ยวของกับบุคคล อยู่ในระดับมากเช่นกัน คือ มีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.42, 3.58, 3.57, 3.64 และ 3.46 ตามลำดับ และยังพบว่า การรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นด้านการประเมินผลและด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง คือ มีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.39 และ 3.19 ตามลำดับ

Table 1 Perception of Japanese Organization Culture and Work Adjustment level

Variables	Mean	S.D.	Level
Perception of Japanese Organization Culture	3.44	0.36	Good
Commitment to employees	3.42	0.67	Good
Evaluation	3.39	0.68	Fair
Careers	3.58	0.61	Good
Control	3.57	0.67	Good
Decision making	3.19	0.40	Fair
Responsibility	3.64	0.73	Good
Concern for people	3.46	0.89	Good

2. ระดับการปรับตัวในการทำงานของพนักงานชาวไทยในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่น จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า พนักงานมีการปรับตัวในการทำงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 โดยมีการปรับตัวในการทำงานต่องาน ต่อกฎระเบียบและสิ่งแวดล้อม และต่อเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา อยู่ในระดับมากเช่นกัน คือ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.82, 3.87 และ 3.60 ตามลำดับ

Table 2 Work Adjustment level

Variables	Mean	S.D.	Level
Work Adjustment	3.71	0.53	Good
Adjust to work	3.82	0.56	Good
Adjust to the rules and environment	3.87	0.56	Good
Adjust to colleagues	3.60	0.66	Good

3. เปรียบเทียบระดับการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นและการปรับตัวในการทำงานของพนักงานชาวไทยในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่น โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า การรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นที่อายุงานแตกต่างกัน มีการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อทำการตรวจสอบความแตกต่างออกเป็นรายคู่ พบว่า อายุงาน ที่แตกต่างกัน มีการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกคู่ แต่พบว่า หากระดับการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นนั้น ยิ่งมีอายุงานมากจะมีแนวโน้มการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นได้สูงขึ้น โดยที่ตั้งแต่ 6.3 ปีขึ้นไป คือมีช่วงอายุที่ 6.3-9.3, 9.4-12.4 และ 12.5-15.5 ปี จะมีระดับการรับรู้ที่ 3.889, 3.917 และ 3.888 ตามลำดับซึ่งมากกว่า อายุงานที่น้อยกว่า 6.3 ปี คือ 0.1-3.1 และ 3.2-6.2 ปี ที่มีระดับการรับรู้ที่ 3.415 และ 3.449 ตามลำดับ

Table 3 Comparing of Perception of Japanese Organization Culture and Work Adjustment Level

Variables	Perception of Japanese Organization Culture			Work Adjustment		
	T	F	P	t	F	P
Sex	-0.889		0.374	-1.836		0.067
Age		0.976	0.420		2.487	0.043*
Education		1.791	0.130		4.292	0.002**
Position		1.185	0.315		0.729	0.535
Experience	-1.262		0.207	-1.354		0.176
Working time		3.670	0.006**		1.234	0.296

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

ส่วนการปรับตัวในการทำงานที่พบว่า อายุ แตกต่างกันมีการปรับตัวในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อทำการตรวจสอบความแตกต่างออกเป็นรายคู่ พบว่า อายุ ที่แตกต่างกันมีการปรับตัวในการทำงานอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกคู่ แต่พบว่า หากระดับการปรับตัวในการทำงาน ยิ่งมีอายุงานมากจะมีแนวโน้มการปรับตัวในการทำงานสูงขึ้น โดยที่ มีช่วงอายุ 18.0-24.8 , 24.9-31.7 , 31.8-38.6 , 38.7-45.5 และ 45.6-52.4 ปี และมีระดับที่ 3.890 , 3.750 , 3.983 , 4.011 และ 4.054 ตามลำดับ และยังมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีการปรับตัวในการทำงานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ในตารางที่ 4 พบว่า มีระดับการศึกษาอยู่ 2 คู่ คือ มัธยมศึกษา กับ ปวส/อนุปริญญา และ ปวส/อนุปริญญา กับ ป.ตรี ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

Table 4 Show significantly difference in work adjustment of education level

Education	Mean	High School	Vocational Certificate	High Vocational Certificate	Bachelor of Arts	Master of Arts
High School	3.796	-				
Vocational Certificate	3.659	0.137	-			
High Vocational Certificate	3.513	0.283*	0.146	-		
Bachelor of Arts	3.743	0.053	0.084	0.230*	-	
Master of Arts	3.830	0.034	0.171	0.317	0.087	-

* $p < 0.05$

4. ความสัมพันธ์ และอิทธิพลต่อการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นและการปรับตัวในการทำงานของพนักงานชาวไทยในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่น จากตารางที่ 5 แสดงการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (r = 0.532) และนอกจากนี้ยังมีการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นด้านความผูกพันต่อพนักงาน ด้านกรอบของอาชีพ ด้านการ

ควบคุม ด้านการตัดสินใจ ด้านความรับผิดชอบ และการเกี่ยวข้องกับบุคคล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (r = 0.246, 0.420, 0.254, 0.252, 0.432 และ 0.426 ตามลำดับ) ยกเว้น ด้านการประเมินผล ที่พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวในการทำงานโดยรวม และเมื่อแยกย่อยออก ยังพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวในการทำงาน ต่องาน ต่อกฎระเบียบและสิ่งแวดล้อม และต่อผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานอีกด้วย

Table 5 The correlation between perception of Japanese organization culture and work adjustment

Perception of Japanese Organization Culture	Work Adjustment							
	Adjust to work		Adjust to the rules and environment		Adjust to colleagues		Over all	
	r	P	R	p	r	p	r	p
Over all	0.418**	0.000	0.486**	0.000	0.460**	0.000	0.532**	0.000
Commitment to employees	0.233**	0.000	0.236**	0.000	0.195**	0.000	0.246**	0.000
Evaluation	0.053	0.270	0.123**	0.010	0.009	0.846	0.052	0.275
Careers	0.299**	0.000	0.340**	0.000	0.392**	0.000	0.420**	0.000
Control	0.233**	0.000	0.226**	0.000	0.212**	0.000	0.254**	0.000
Decision making	0.217**	0.000	0.238**	0.000	0.208*	0.000	0.252**	0.000
Responsibility	0.329**	0.000	0.392**	0.000	0.378**	0.000	0.432**	0.000
Concern for people	0.273**	0.000	0.354**	0.000	0.389**	0.000	0.416**	0.000

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

และจากตารางที่ 6 พบว่า การรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นมีอิทธิพลทางบวกกับการปรับตัวในการทำงาน โดยเขียนเป็นสมการ ดังนี้

ปรับตัวในการทำงาน = 1.617 + 0.241 (ด้านความรับผิดชอบ) + 0.287(ด้านกรอบของอาชีพ)
+0.281 (ด้านการเกี่ยวข้องกับบุคคล)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยพบว่า ถ้าการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นด้านความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีผลต่อการปรับตัวในการทำงาน 0.241 เท่า ถ้าการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นด้านกรอบของอาชีพเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีผลต่อการปรับตัวในการทำงาน 0.287 เท่า ถ้าการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นด้านการเกี่ยวข้องกับบุคคลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีผลต่อการปรับตัวในการทำงาน 0.281 เท่า ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 และตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในการพยากรณ์ การปรับตัวในการทำงานได้ดีที่สุด คือ ด้านกรอบของอาชีพ รองลงมา คือ ความรับผิดชอบและการเกี่ยวข้องกับบุคคล ตามลำดับ

Table 6 Perception of Japanese organization culture had the positive effect on the work adjustment

Perception of Japanese Organization Culture	B	Beta	T	p
Responsibility	0.175	0.241	5.547	0.000
Careers	0.247	0.287	6.923	0.000
Concern for people	0.167	0.281	6.756	0.000
Constant = 1.617				
R = 0.585 R^2 = 0.342	R^2adj. = 0.337	F = 74.942	Sig = 0.000	

สรุปและอภิปรายผล

1. ระดับการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นของพนักงานชาวไทยในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่นจากผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ธีรพร สุทธิโส (2550) เรื่องการรับรู้วัฒนธรรมองค์การความผูกพันต่อองค์การและพฤติกรรมการทำงานของพนักงานโรงงานผลิตรถจักรยานยนต์ ซึ่งแสดงว่า พนักงานได้เรียนรู้ค่านิยม พฤติกรรมที่สื่อแสดงออกของวัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นโดยตรงในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่นนั้น

2. ระดับการปรับตัวในการทำงานของพนักงานชาวไทยในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่น มีระดับมาก กล่าวได้ว่า พนักงานชาวไทยในบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่น โดยแยกย่อยตาม 1.การปรับตัวต่องาน ซึ่งพนักงานสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างดี สามารถเผชิญปัญหาได้ และรวมถึงแก้ไขปัญหาได้ 2. การปรับตัวต่อกฎระเบียบและสิ่งแวดล้อมนั้น พนักงานสามารถยอมรับกฎระเบียบที่มีอยู่และรวมถึงปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี และ 3. การปรับตัวต่อเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชานั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า พนักงานไม่รู้สึกกดดัน ที่จะทำงานร่วมกันและรู้สึกว่าได้รับความร่วมมือ และแนะนำในการทำงานตลอดเวลา

3. เปรียบเทียบระดับการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นและการปรับตัวในการทำงานของพนักงานชาวไทยในบรรษัทญี่ปุ่น โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้ 1) การรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่น พบว่า อายุงานแตกต่างกัน มีการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 เนื่องจากการรับรู้จะถูกกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ โดยอาศัยภูมิหลัง ประสบการณ์ (เติมศักดิ์ คทวนิช, 2546: 127) ทำให้อายุที่แตกต่างกัน มีการรับรู้ที่แตกต่างกันตามประสบการณ์ที่แตกต่างกัน และนอกจากนี้ จะเห็นได้ว่า ด้านความผูกพันต่อพนักงาน ด้านการประเมิน มีความแตกต่างกัน โดยทั้งคู่พบว่า ยิ่งมีอายุงานมาก ก็ยิ่งมีการรับรู้ในด้านความผูกพันต่อพนักงานและด้านการประเมินผลสูงขึ้น ซึ่งวัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นในด้านความผูกพันต่อพนักงานจะเป็นแบบการจ้างงานระยะยาว คือไม่นิยมมีการไล่พนักงานออก และทำให้รู้สึกมั่นคง ส่วนด้านการประเมินผล เช่นเดียวกัน ที่เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยใช้ระบบอาวุโสและยังควบรวมกับผลงาน ทำให้ยิ่งมีอายุงานมากขึ้นก็ยิ่งมีการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นตามไปด้วย 2) การปรับตัวในการทำงาน พบว่า อายุ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีการปรับตัวในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ และมีแนวโน้มการรับรู้สูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยสอดคล้องกับ เกษม เฉลิมธนะกิจโกศล (2543) ศึกษาการปรับตัวในการทำงานของพนักงานบริษัทผู้ให้บริการระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ พบว่า พนักงานที่มีอายุ ตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มปรับตัวในการทำงานได้ดีกว่าพนักงานที่มีอายุระหว่าง 26 –30 ปี และน้อยกว่า 26 ปี และยังสอดคล้องกับ ธนัชพร พรหมทันต์ (2547) ศึกษาภาวะผู้นำ ความเครียดในการทำงานและการปรับตัวในการทำงานของพนักงาน : กรณีศึกษา บริษัท เวสทิร์น ดิจิตอล (บางประกง) พบว่าพนักงานที่มีอายุ ตั้งแต่ 37 ปีขึ้นไป

มีการปรับตัวในการทำงานให้เข้ากับงานที่สูงกว่าพนักงานที่อายุตั้งแต่ 28 ถึง 32 ปี และส่วนระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีอยู่ 2 คู่ คือ มัธยมศึกษา กับ ปวส/อนุปริญญา และ ปวส/อนุปริญญา กับ ป.ตรี ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เนื่องจากเบื้องต้นระดับการศึกษามีผลต่อความรับผิดชอบและหน้าที่การงานที่ทำและระดับ ปวส/อนุปริญญา อยู่กึ่งกลางระหว่างมัธยมศึกษากับระดับ ป.ตรี โดยส่วนใหญ่ระดับมัธยมศึกษาจะเป็นระดับพนักงาน และส่วน ป.ตรี จะเป็นระดับหัวหน้างาน โดยที่ ระดับ ปวส/อนุปริญญา เองในบางตำแหน่งหน้าที่ที่สูงกว่าระดับพนักงานและเทียบเท่ากับระดับหัวหน้างาน ซึ่งก็ไม่ใช่ในระดับหัวหน้างานโดยตรง ซึ่งอาจจะมีผลต่อการปรับตัวในการทำงานที่แตกต่างกันได้

4. การรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นมีอิทธิพลทางบวกกับการปรับตัวในการทำงานโดยรวม พบว่าโดยลักษณะ ด้านความรับผิดชอบ ด้านกรอบของอาชีพ และด้านการเกี่ยวข้องกับบุคคล เป็นตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ ได้ร้อยละ 33.70 และร้อยละ 66.30 มาจากปัจจัยอื่น ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 ซึ่ง การปรับตัวในการทำงานของพนักงานชาวไทยนั้น มีส่วนประกอบเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบโดยกลุ่ม ทำงานเป็นกลุ่ม เน้นส่วนรวม ด้านกรอบของอาชีพ แสดงถึง การปฏิบัติงานที่ไม่เน้นสายงาน มีการหมุนเวียนงาน เพื่อฝึกทักษะให้มีความรู้หลากหลาย และด้านการเกี่ยวข้องกับบุคคล เป็นส่วนของเรื่องสวัสดิการ ความเอาใจใส่ต่อพนักงาน ซึ่งทั้ง 3 ด้านหลักจะส่งผลให้พนักงานมีการปรับตัวในการทำงานในเชิงบวก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่น ในด้านการประเมินผล ในส่วนของการประเมินผลเป็นการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไปนั้น อาจจะยังคงมองไม่เห็นภาพอย่างเด่นชัดในเรื่องการประเมิน ดังนั้นควรมีการทำออกเป็นนโยบาย และควบคู่กับการทำการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อความชัดเจน และง่ายต่อการประเมิน และด้านการตัดสินใจในส่วนของการตัดสินใจแบบกลุ่มนั้น อาจจะต้องมีการส่งเสริมให้ทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้พนักงานได้มีส่วนร่วม รวมถึงการตัดสินใจแบบกลุ่ม และเรียนรู้ที่จะรับข้อคิดเห็นจากทุกคน และนอกจากนี้ ต้องให้ความสำคัญกับพนักงานที่ทำงานอยู่ในช่วงอายุ 0.1-6.2 ปี ซึ่งมองได้ว่าเป็นพนักงานเข้ามาใหม่ จำเป็นต้องมีการอบรมพนักงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นให้กับพนักงานและรวมถึงมีการทบทวนให้พนักงานใหม่หรืออายุงานอยู่ระหว่าง 0.1-6.2 ปี ได้เข้าใจเพิ่มขึ้นในวัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นที่มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณะเฉพาะ

2. การปรับตัวในการทำงาน 1) ควรเพิ่มการอบรมและดูแลให้ความเอาใจใส่กับพนักงานโดยเฉพาะกลุ่มพนักงานใหม่ที่เข้ามาทำงานเพื่อให้สามารถทำงานและเข้าใจงานได้เพิ่มขึ้นและทำให้รู้สึกมีความผูกพันกับงาน กับเพื่อนร่วมงานร่วมถึงผู้บังคับบัญชา 2) ควรมีการจัดทำนโยบายให้ชัดเจนในเรื่องของขอบเขตการทำงานโดยกำหนดเกณฑ์ระดับการศึกษาให้ชัดเจนโดยเฉพาะกลุ่ม พนักงานที่มีระดับการศึกษาระหว่างมัธยมศึกษา, ปวส/อนุปริญญาและ ป. ตรี เนื่องจากระดับ ปวส/อนุปริญญา อยู่ตรงกลางระหว่าง มัธยมศึกษา กับ ป.ตรี โดยในระดับดังกล่าวเอง ก็สามารถที่จะทำหน้าที่คล้ายหรือเที่ยวเท่ากับหัวหน้างานได้ ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดข้อเปรียบเทียบในการทำงานได้ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในด้านความรับผิดชอบเป็นกลุ่มร่วมกัน โดยอาจจะส่งเสริมให้มีกิจกรรมกลุ่มงาน แบ่งความรับผิดชอบงานร่วมกันทำ และแก้ไขปัญหาร่วมกันเป็นทีม เพื่อสร้างความสามัคคี 4) เน้นให้พนักงานได้มีการเรียนรู้งานแผนกอื่น ๆ เพื่อเพิ่มทักษะในการทำงาน ความเข้าใจในส่วนงาน

อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การให้มีโครงการปรับปรุงงาน โดยให้ทุกส่วนงานได้มีส่วนร่วมในการทำ อธิบายงานที่ตนเองทำว่าเกี่ยวข้องและสามารถปรับปรุงงานนั้น ๆ ได้ร่วมกันอย่างไร ทำให้ทุกส่วนสามารถเรียนรู้งานของแต่ละแผนกได้ผ่านกิจกรรมกลุ่ม 5) ด้านสวัสดิการต่อพนักงานให้กับพนักงาน นั้น เป็นขวัญและกำลังใจให้กับพนักงานได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ก็ควรจะมีสวัสดิการที่เหมาะสมและรวมไปถึงครอบครัวของพนักงาน และควรมีการจัดทำกิจกรรมทัศนาจร เพื่อเพิ่มความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สร้างความผูกพันต่อกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์การแบบญี่ปุ่นที่ได้นำมาใช้ ควรใช้วิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพกับผู้บริหารชาวญี่ปุ่นที่บรรษัทข้ามชาติโดยตรง และให้ผลการวิจัยที่ชัดเจน ควรมีข้อคำถามเปิด ให้กับพนักงานได้เขียนรายละเอียดเพิ่มเติม เพื่อประกอบสรุปผลกับแบบสอบถาม

2. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม ในการปรับตัวในการทำงานระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ควรทำการแยกออก 2 ตัวแปร เพื่อให้เข้าถึงและตรงประเด็นในการแก้ไข เนื่องจาก ผู้บังคับบัญชาในบางส่วนงานเป็นผู้บริหารชาวญี่ปุ่นโดยตรง ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการปรับตัวในการทำงานได้

เอกสารอ้างอิง

เกษม เฉลิมธนะกิจโกศล. 2543. **การปรับตัวในการทำงานของพนักงานบริษัทผู้ให้บริการระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(จิตวิทยาอุตสาหกรรม) สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กล้าหาญ ณ น่าน และคณะ. 2556. **รายงานการวิจัยแบบจำลองเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวในการทำงานของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยในเขตจังหวัดปทุมธานี**. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

จุฑา เทียนไทย. 2007. **การจัดการ :มุมมองนักบริหาร.** Third Edition. :แมคกรอ-ฮิล ดวงรัตน์ ประจักษ์ศิลป์ไทย.

นประเทศไทย. (online). http://urll.us/smCg3V . 8 พฤศจิกายน 2557.

เติมศักดิ์ คทวนิช. 2546. **จิ**2557. การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ใ**ตวิทยาทั่วไป.**กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ด.

ธนัชพร พรหมทันต์. 2547. **ภาวะผู้นำ ความเครียดในการทำงานและการปรับจัวในการทำงานของพนักงาน : กรณีศึกษา บริษัท เวสเทิร์น ดิจิตอล (บางปะอิน) จำกัด.** ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(จิตวิทยาอุตสาหกรรม) สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธีรพร สุทธิโส. 2550. **การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ ความผูกพันต่อองค์การ และพฤติกรรมการทำงานของพนักงานโรงงานผลิตรถจักรยานยนต์.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เพ็ชรี รูปะวิเชตร์. 2551. **รายงานการวิจัยเรื่องวัฒนธรรมการจัดการข้ามชาติ: บริษัทญี่ปุ่นและบริษัทสหรัฐอเมริกา.** ศูนย์วิจัยเพื่อการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาวัยเชียงใหม่.

สุขภาวะของคนในชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

Well-being of people in Attakkawa community, ThungKhru district, Bangkok.

ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล[1*]

Riruengrong Ratanavilaisakul[1*]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตใจ กับสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางสิ่งแดล้อมของคนในชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในชุมชน กลุ่มตัวอย่าง คือคนในชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ จำนวนทั้งหมด 95 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถามจำนวน 1 ชุดประกอบด้วย 70 คำถาม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสุขภาวะทางจิตใจ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี เมื่อทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบผลคูณโมเมนต์ของเพียร์สัน พบว่าสุขภาวะทางจิตใจมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชน (r=.761) และมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาวะทางกายของคนในชุมชน (r =.575 และ .462 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ABSTRCT

The objectives of this study were to study relation between psychological well-being and The other three factor, physical, social and environmental well-being of people living in Attakkawa community, ThungKhru district. This study was the basic information of the community to develop people's qualities of lives. The examples were people from 95 households living in Attakkawa community, ThungKhru district. The tool used in this study was a set of questionnaires containing 70 questions. The results showed that the subjects have psychological, physical, social and environmental well-being in good level. The relation analysis with Pearson Product Moment Correlation Coefficient found that psychological well-being have relation with social well-being of people living in community was positive in high level (r = .761) and have relation with environmental and physical well-being of people living in community were positive in medium level (r = .575 and .462 respectively) at the significant 0.01.

Key Words : Attakkawa community, environmental well-being, physical well-being, social well-being, psychological well-being,

*Corresponding author; e-mail address: Rireungrong@gmail.com

[1] สายวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ 10140.

[1] Department of Social Sciences and Humanities School of Liberal Arts King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok 10140.

ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

คำว่า “สุขภาวะ” ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า “well-being” หมายถึงการดำรงชีพของบุคคลอย่างมีสุขทั้งทางร่างกาย จิตใจ การอยู่ร่วมในสังคม และความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว (preaw prown,2554,อ้างใน http://preaw03.blogspot.com.) นายแพทย์ ประเวศ วะสี (2544) เชื่อว่าบุคคลจะมีสุขภาวะดีได้จะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพกายดี มีสังคมมดี มีสิ่งแวดล้อมดี และมีสภาพจิตใจที่สงบปราศจากสิ่งรบกวนจิตใจ มีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มีปัญญาและไม่ประมาทไม่ตื่นกลัวต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและเครือข่าย ได้ร่วมกันพัฒนาดัชนีวัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยได้กำหนดให้“สุขภาวะ”เป็นองค์ประกอบแรกจากทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีสุขภาวะ 2) ครอบครัวอบอุ่น 3) ชุมชนเข้มแข็ง 4) เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม 5) สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล และ 6) สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาธิบาล เนื่องจากเชื่อว่าสุขภาวะเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์เป็นองค์รวมโดยเริ่มจากตัวคนไปสู่ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและอื่นๆ และเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้บุคคลสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง และการใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในฐานะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า (ปาริชาต เทพอารักษ์ และ อมราวรรณ ทิวถนอม, 2550) สุขภาวะในระดับบุคคล จึงเป็นจุดเริ่มต้นความสุขของชุมชนและสังคม เนื่องจากเป็นดัชนีที่บ่งชี้ถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีความพึงพอใจ และมีความสำเร็จในชีวิต (บุญโรม สุวรรณพาหุ และคณะ,2556) สุขภาวะจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกชีวิตเพราะการที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขจะต้องทำให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ จิตใจมีความสุข มีความพึงพอใจในชีวิตและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี (กำธร พราหมณ์โสภี, อ้างใน http://www.snr.ac.th, 7 พฤศจิกายน 2557) พระไพศาล วิสาโล (อ้างใน http://www.visalo.org/article/healthsuka.pabkabMiti.htm, 8 พฤศจิกายน 2557) เชื่อว่าสุขภาพจิตมีความผูกพันแนบแน่นกับสุขภาวะทางกายและปัจจัยทางสังคมของบุคคล กล่าวคือบุคคลใดถ้ามีปัญหาทางจิตใจจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นและอาจล้มป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุทางกายได้ โดยผลการศึกษาสุขภาวะทางกาย ทางสังคม และทางจิตใจของคนในชุมชนประชาอุทิศ 76 เขตทุ่งครุ ของ วิเรืองรอง รัตนวิไลสกุล เมื่อปี 2557 พบว่าสุขภาวะทางจิตใจมีความสัมพันธ์ทางบวก กับสุขภาวะทางกาย และสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชน นอกจากนี้สมชาย จักรพันธุ์ (2558)ศึกษาพบว่าภาวะสุขภาพจิตของบุคคลยังเกี่ยวพันกับสิ่งแวดล้อมอย่างแยกกันไม่ได้เพราะสุขภาพจิตมักจะแกว่งไกวไปตามสถานการณ์ กล่าวคือถ้าอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีที่เหมาะสมจะนำมาซึ่งการชโลมจิตใจให้เป็นสุข ส่วนสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษก่อให้เกิดทุกข์จนอาจถึงจิตพิการได้ ดังนั้นคุณภาพชีวิตที่แท้จริงของบุคคลจึงเกิดจากสภาวะจิตใจที่ดี ร่างกายแข็งแรง มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้าง และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีมีความปลอดภัย (ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล, 2554)

ชุมชนอัตตักวา เป็นหนึ่งใน 29 ชุมชนของเขตพื้นที่ทุ่งครุ ตั้งอยู่บนถนนประชาอุทิศ 59 แขวงบางมด กรุงเทพมหานคร สภาพทั่วไปภายในชุมชนเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กและมีทางแยกเป็นสะพานปูน บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้ ด้านสาธารณูปโภคมีไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์สาธารณะ และคูคลองระบายน้ำ ที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเองมีบางส่วนที่เช่าเอกชน มีประชากรประมาณ 390 คนเป็นชาย 176 คนเป็นหญิง 214 คน ประกอบด้วยจำนวน 110 หลังคาเรือน 190 ครอบครัว คนในชุมชนร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม ที่เหลือร้อยละ 20 นับถือศาสนาพุทธ อาชีพของคนในชุมชน ได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง ข้าราชการและอาชีพส่วนตัว รายได้เฉลี่ย

ต่อเดือนของคนในชุมชนประมาณ 10,000-15,000 บาท ด้านการศึกษาพบว่าคนในชุมชนมีระดับการศึกษาตั้งแต่ไม่ได้เรียนจนถึงระดับปริญญาตรี (Attakkawa, 2552, อ้างใน http://attakkawa.siam2 web.com/?cid=340654.) ในอดีตอัตตักวาเป็นชุมชนเล็กๆ ที่ถูกเรียกรวมกับชุมชนอื่นๆ ว่า "ชุมชนบางมด" มีจำนวนบ้านเรือนไม่ถึง 15 หลังคาเรือนและเป็นพี่น้องไทยพุทธทั้งสิ้น โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นการปลูกส้มบางมดเหมือนกับชุมชนอื่นๆ ในเขตทุ่งครุ ในปี 2532 ได้มีชุมชนมุสลิมที่อพยพมาจากดาวคะนองประมาณ 20 ครอบครัวเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แห่งนี้เนื่องจากถูกไล่ที่ จากนั้นจึงมีพี่น้องมุสลิมจากพื้นที่อื่นๆ อาทิ จังหวัดสตูล กระบี่ อยุธยา อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่กันหนาแน่นมากขึ้น จนในปี 2534 สำนักงานเขตทุ่งครุจึงได้ประกาศให้พื้นที่แห่งนี้เป็นชุมชนอย่างเป็นทางการโดยให้ชื่อว่า"ชุมชนอัตตักวา" มีความหมายว่า"เกรงกลัวต่อพระเจ้า(อัลเลาะห์)"หลังจากนั้นลักษณะทางกายภาพของชุมชนแห่งนี้ก็เริ่มแปรสภาพจากที่เคยเป็นทุ่งนาและสวนส้มมาเป็นหมู่บ้านจัดสรร (หน่วยจัดการข้อมูลชุมชน คณะศิลปศาสตร์ มจธ., 2552) พร้อมกับเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม จากวิถีชีวิตเดิมที่ทำนาและปลูกส้มบางมด มาเป็นอาชีพค้าขาย รับจ้าง และรับราชการ ฯลฯ ด้านประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนอัตตักวาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือส่วนของชาวมุสลิมที่ปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด เช่น การจัดงานเมาลิดเพื่อเป็นการสรรเสริญระลึกถึงศาสดาองค์สุดท้ายของอิสลาม งานทำบุญให้กับผู้ล่วงลับไปแล้ว การถือศีลอดในเดือนรอมฎอนของทุกปี และส่วนของชาวไทยพุทธในชุมชนซึ่งดำเนินชีวิตสืบทอดประเพณีตั้งแต่อดีต ได้แก่ ประเพณีวันสงกรานต์ การไปทำบุญที่วัด การรดน้ำดำหัวของผู้อาวุโสในชุมชน ประเพณีวันปีใหม่และวันลอยกระทง เป็นต้น โดยมีวัดหลังสวนและวัดทุ่งครุเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ส่วนพี่น้องมุสลิมจะมีมัสยิดอัตตักวาเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน (ไอร์นี แอดะสง, 2551) สำหรับปัญหาสำคัญภายในชุมชน ได้แก่ ขยะมูลฝอยภายในชุมชนและคลองแจงร้อนที่ส่งกลิ่นเหม็นและเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค จากการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของชาวมุสลิมชุมชนอัตตักวาเขตทุ่งครุ ของไอร์นี แอดะสง เมื่อปี 2551 พบว่าชาวมุสลิมในชุมชนอัตตักวามีความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับดีมาก แต่มีความพึงพอใจด้านสุขภาพและเศรษฐกิจของตนเองอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เนื่องจากชุมชนแห่งนี้ประกอบด้วยพี่น้องไทยพุทธและมุสลิมมาอยู่รวมกัน โดยต่างฝ่ายก็ยังคงยึดมั่นในหลักศาสนาของตนเอง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสุขภาวะของคนในชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในชุมชนต่อไป.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางสิ่งแวดล้อม และสุขภาวะทางจิตใจของคนในชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตใจ กับสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

คำว่า "สุขภาวะ" หมายถึงการดำรงชีพของบุคคลอย่างมีสุขทั้งทางร่างกาย จิตใจ การอยู่ร่วมในสังคมและความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว(preaw prown,2554)จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าสุขภาพจิตมีความผูกพันแนบแน่นกับสุขภาวะทางกาย ปัจจัยทางสังคม และสิ่งแวดล้อมของบุคคล (พระไพศาล วิสาโล, 2557; ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล 2557; สมชาย จักรพันธุ์, 2558) ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ดังนี้

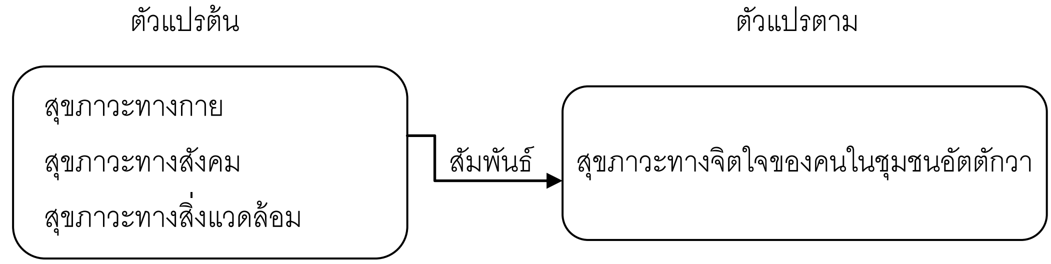

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย คือคนที่อาศัยอยู่ชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ กรุงเทพฯ จำนวน 190 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง คือคนในชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ กรุงเทพฯ โดยใช้ขนาดตัวอย่างร้อยละ 50 ของจำนวนประชากรเป้าหมาย (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ได้จำนวนตัวอย่าง 95 ครัวเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถามจำนวน 70 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 19 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลด้านสุขภาวะ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามนิยามสุขภาวะขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2491; อ้างในคณะอนุกรรมการสถิติสาขาสุขภาพ และคณะทำงานสถิติสาขาสุขภาพ. 2557.) และแนวคิดสุขภาวะองค์รวมของบุคคลของนายแพทย์ ประเวศ วะสี (2544) ประกอบด้วยข้อคำถามด้านสุขภาวะทางกายจำนวน 9 ข้อ (แบบวัดส่วนนี้มีค่าความเชื่อมั่น .829) ข้อคำถามด้านสุขภาวะทางสังคมจำนวน 15 ข้อ (แบบวัดส่วนนี้มีค่าความเชื่อมั่น .926) และข้อคำถามด้านสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนจำนวน 12 ข้อ (แบบวัดส่วนนี้มีค่าความเชื่อมั่น .864) ส่วนข้อคำถามสุขภาวะทางจิตใจอ้างอิงจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (http://www.dmh.moph.go.th/test/thaihapnew/thi15/thi15.asp; 3 มีนาคม 2556) จำนวน 15 ข้อ โดยแบบวัดชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่น 0.892

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2557 โดยทำการเก็บข้อมูลจากตัวแทนครัวเรือนๆ ละ 1 คน จำนวนทั้งหมด 95 ครัวเรือน ได้จำนวนหน่วยตัวอย่างทั้งหมด 95 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ และร้อยละ
2. ข้อมูลด้านสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางสิ่งแวดล้อม และสุขภาวะทางจิตใจ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรสุขภาวะทางจิตใจ กับสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบผลคูณโมเมนต์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

เกณฑ์การแปลความหมายของข้อมูล

การแปลความหมายของข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึงมีสุขภาวะอยู่ในระดับน้อย / ระดับไม่ดี

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึงมีสุขภาวะอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึงมีสุขภาวะอยู่ในระดับปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึงมีสุขภาวะอยู่ในระดับมาก / ระดับดี

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึงมีสุขภาวะอยู่ในระดับมากที่สุด / ระดับดีมาก

ผลและวิจารณ์

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

หน่วยตัวอย่างจำนวน 95 คน พบว่าเป็นเพศหญิงร้อยละ 55.8 อายุเฉลี่ย 49.5 ปี ร้อยละ 71.2 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 28.8 นับถือศาสนาพุธ และร้อยละ 57.7 มีการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา ด้านสถานภาพการสมรสพบว่าร้อยละ 78.8 สมรสและอยู่ด้วยกัน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.5 คน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ย19.25 ปี ด้านประกอบอาชีพพบว่าร้อยละ 36.5 ค้าขาย ร้อยละ 26.9 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 23.1 เป็นลูกจ้างบริษัท/ห้างร้าน/โรงงาน ที่เหลือประกอบอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และประกอบอาชีพอิสระ ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของหน่วยตัวอย่างอยู่ที่ 12,926.92 บาท ด้านลักษณะที่อยู่อาศัยพบว่าร้อยละ 63.5 เป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียว ที่เหลือเป็นบ้านเดี่ยว 2 ชั้น ตึกแถว ห้องแถว และบ้านเช่า โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 67.3 ไม่มีเงินออม ร้อยละ 23.1 มีหนี้สิน ด้านพฤติกรรมการดูแลสุขภาพพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง(ค่าเฉลี่ย=2.80) โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างรับประทานอาหารครบ 3 มื้อทุกวันและชอบรับประทานอาหารสุกและอาหารที่ทำเองมากกว่าอาหารสำเร็จ แต่ไม่มีเวลาในการออกกำลังกายและไม่ได้ตรวจสุขภาพประจำทุกปี เนื่องจากมีภารกิจด้านการงานมาก โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 25 มีโรคประจำตัว ได้แก่ โรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือด เบาหวาน หอบหืด และโรคไต เป็นต้น

ระดับสุขภาวะทางกายของคนในชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ

ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีสุขภาวะทางกายโดยรวม อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย=3.41) เนื่องจากสามารถเดินทางไปไหนมาไหนด้วยตนเองและในแต่ละวันสามารถนอนหลับได้ดีทุกคืนอยู่ในระดับมาก โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างยังสามารถดำเนินชีวิตประจำวันและทำงานได้ดีเหมือนเมื่อ10ปีก่อนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการต้องเข้ารักษาที่โรงพยาบาล การเจ็บป่วยทางกายโดยไม่ทราบสาเหตุ การมีโอกาสได้ไปพักผ่อนตามต่างจังหวัด การมีโรคประจำตัวที่ต้องคอยดูแลรักษา และการปวดเมื่อยตามร่างกายจนไม่สามารถทำงานประจำวันได้ พบว่าอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ตาม Table 1

Table 1 physical well-being of people in Attakkawa community, ThungKhru district, Bangkok.

Items	Mean	S.D.	Description
1. Able to travel by myself	4.19	0.841	high
2. Each day, can to sleep well every night	3.90	0.934	high
3. Can using everyday life as 10 years ago	3.19	1.172	median
4. Last year, being a patient in of the hospital.	2.60	1.066	relatively low
5. Morbidity without cause	2.59	1.120	relatively low
6. Each year, having chance to rest at the country	2.52	0.874	relatively low
7. Having congenital disease must treatment	2.12	1.215	relatively low

8. Admitted to be able to live each day	2.00	1.084	relatively low
9. Morbidity and unable to work.	1.96	1.119	relatively low
Physical well-being of the community's members as a whole	3.41	0.749	good

ระดับสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ

ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีสุขภาวะทางสังคมโดยรวม อยู่ในระดับดี(ค่าเฉลี่ย=3.87) เนื่องจากสามารถทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกับคนในครอบครัวได้ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน ความรู้สึกเป็นสุขเมื่อสมาชิกในครอบครัวอยู่พร้อมหน้ากัน การมีส่วนร่วมในการตัดสินหรือแก้ไขปัญหาของครอบครัว การได้รับการยอมรับจากเพื่อนบ้าน การได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัว การได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การได้รับประทานอาหารเย็นร่วมกันในครอบครัวเป็นประจำ ความรู้สึกห่วงใยลูกหลานที่ต้องเดินทางกลับบ้านหลังเวลา 20.00 น. การสามารถพึ่งพาเพื่อนบ้านได้เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินหรือเจ็บป่วย การได้รับสิทธิบริการหลักประกันสุขภาพ และการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐอย่างเท่าเทียมกันพบว่าอยู่ในระดับมาก ส่วนความรู้สึกไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินในชุมชนที่อาศัยอยู่ ความเพียงพอของรายได้ต่อการครองชีพ และรู้สึกมั่นคงหรือโอกาสก้าวหน้าในงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ตาม Table 2

Table 2 social well-being of people in Attakkawa community, ThungKhru district, Bangkok.

Items	Mean	S.D.	Description
1. Doing religious activity with the family regularly	4.23	0.804	very high
2. Having good relationship with neighbors	4.08	0.788	high
3. Happy with the whole family	4.02	0.804	high
4. Participating in the resolution of the family	3.98	0.727	high
5. Neighbors's acceptance	3.98	0.727	high
6. Received financial support from the family	3.94	0.752	high
7. Participate in community activities regularly	3.92	0.813	high
8. Dining with family everyday	3.85	0.812	high
9. Concern for the children who returned home after 20.00pm.	3.79	0.942	high
10. Neighbors can rely on in times of sickness	3.77	.0703	high
11. Equality of getting help from the government	3.75	0.764	high
12. Equality of health care services	3.73	0.744	high
13. Insecurity of life and property in the community residents.	3.40	1.054	median
14. Sufficient income	3.36	1.029	median
15. Job security and advancement opportunities	3.25	1.064	median
Social well-being of the community's members as a whole	3.87	0.561	good

ระดับสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ

ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อมโดยรวม อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย=3.56)

เนื่องจากคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ มีหอกระจายข่าวสารในชุมชน การเดินทางเข้าออกชุมชนมีความสะดวกและปลอดภัย สภาพแวดล้อมภายในมีความสะอาดเพียงพอต่อการดำรงชีพ มีระบบรักษาความปลอดภัยในชุมชน มีสถานที่ออกกำลังกายและมีสถานที่เพื่อการพักผ่อน พบว่าอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี และการแก้ไขปัญหาน้ำเสียและฝุ่นละอองภายในชุมชน พบว่าอยู่ระดับปานกลาง ส่วนปัญหาการชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ การเล่นการพนัน และการมีเสียงรบกวนภายในชุมชน พบว่าอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ตาม Table 3

Table 3 environmental well-being of people in Attakkawa community ThungKhru district, Bangkok.

Items	Mean	S.D.	Description
1. Having establishing or joint activities in the community.	4.00	0.626	high
2. Having broadcast tower within the community.	3.98	0.804	high
3. Having convenient and safe journey	3.76	0.731	high
4. Having clean suitable for everyday life.	3.75	0.711	high
5. Having security system within the community.	3.73	0.931	high
6. Having the exercise in the community.	3.60	0.846	high
7. Having Garden / retreat of the community.	3.54	0.807	high
8. Having the annual health check of the community	3.24	0.713	median
9. Having environmental issues such as waste, water pollution, and dust.	3.15	1.017	median
10. Having the crime of robbery or burglary.	2.17	0.856	relatively low
11. Having gambling types.	2.15	1.017	relatively low
12. Having problem with noise from machinery.	2.04	0.946	relatively low
Physical well-being of the community's members as a whole	**3.56**	**0.826**	**good**

ระดับสุขภาวะทางจิตใจของคนในชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ

ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีสุขภาวะทางจิตใจโดยรวม อยู่ในระดับดี(ค่าเฉลี่ย=3.46) เนื่องจากมีความรู้สึกภูมิใจในตนเอง สมาชิกในครอบครัวมีความรักและความผูกพันต่อกัน สามารถควบคุมอารมณ์เมื่อมีเหตุการณ์คับขันเกิดขึ้น หากป่วยหนักมั่นใจว่าจะได้รับการดูแลจากคนในครอบครัวเป็นอย่างดี และสามารถรับกับปัญหาทุกเรื่องในชีวิตได้ พบว่าอยู่ในระดับมาก ส่วนการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นทุกครั้งที่มีโอกาส ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว ความรู้สึกเห็นใจทุกคนที่มีเรื่องทุกข์ร้อน ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตปัจจุบัน ความรู้สึกเป็นสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นที่มีเรื่องทุกข์ร้อน ความมั่นใจในการเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ และความรู้สึกสบายใจในช่วงเดือนที่ผ่านมา พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความรู้สึกเบื่อหน่ายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ความรู้สึกที่ว่าในช่วงปีที่ผ่านมาชีวิตมีแต่ความทุกข์ และความรู้สึกผิดหวังต่อตนเองในช่วงเดือนที่ผ่านมา พบว่าอยู่ในระดับน้อย ตาม Table 4

Table 4 psychological well-being of people in Attakkawa community, ThungKhru district, Bangkok.

Items	Mean	S.D.	Description
1. Having proud in oneself	3.53	0.687	high
2. Family members have the love and attachment to each other.	3.46	0.683	high

3. Being able to control emotion	3.44	0.779	high
4. If the illness is sure to be taken care of by the family well.	3.43	0.706	high
5. Being able to cope with all problems	3.42	0.727	High
6. Help others whenever possible	3.25	0.710	median
7. Having safe and confident with family	3.23	0.782	median
8. Feel sympathy for anyone who is suffering	3.22	0.775	median
9. Satisfaction in present life.	3.19	0.841	median
10. Feel happy to assist others who are suffering	3.19	0.687	median
11. Being confident even in risky situation	3.14	0.742	median
12. In the past month felt happy	3.10	0.798	median
13. Sometimes tired / frustrated with the daily life.	1.64	0.861	low
14. Last year, felt suffering	1.31	0.780	low
15. In the past month felt disappointed to themselves	1.27	0.795	low
Psychological well-being of the community's members as a whole	**3.46**	**0.656**	**good**

ความสัมพันธ์ของสุขภาวะทางจิตใจ กับสุขภาวะทางกาย ทางสังคม และทางสิ่งแวดล้อมฯ

เมื่อทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตใจ กับสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคมและสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบผลคูณโมเมนต์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ปรากฏผลตาม Table 5

Table 5 Correlation between psychological well-being with physical, social and environmental well-being of the examples (N=95)

well-being of people in Attakkawa community	Psychological well-being		
	Pearson Correlation (r)	Sig (2-tailed)	Correlation level
social welling-being	0.761**	0.000	high
environmental welling-being	0.575**	0.000	medium
physical welling-being	0.462**	0.001	medium

** นัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์สุขภาวะทางจิตใจของคนในชุมชนอัตตักวา พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับสุขภาวะทางสังคม (r = 0.761) และมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อม และสุขภาวะทางกายของคนในชุมชนฯ (r = 0.575 และ 0.462 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับพระไพศาล วิสาโล (อ้างใน http://www.visalo.org/article/ health sukapabkabMiti.htm, 2557) ที่เชื่อว่าสุขภาพจิตมีความผูกพันแนบแน่นกับสุขภาวะทางกาย ปัจจัยทางสังคม และสิ่งแวดล้อมของบุคคล และสอดคล้องกับผลการศึกษาของริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล (2557) ที่พบว่าสุขภาวะทางจิตใจมีความสัมพันธ์ทางบวก

ระดับปานกลางกับสุขภาวะทางกายและสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนประชาอุทิศ 76 เขตทุ่งครุและสมชาย จักรพันธุ์ (2558) ที่ศึกษาพบว่าภาวะสุขภาพจิตของคนมีความเกี่ยวพันกับสิ่งแวดล้อมอย่างแยกกันไม่ได้

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาสุขภาวะของคนในชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ พบว่าสุขภาวะทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับสุขภาวะทางจิตใจ อาจเป็นเพราะคนในชุมชนอัตตักวาส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมที่ต้องปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด เช่น การจัดงานเมาลิดเพื่อเป็นการสรรเสริญระลึกถึงศาสดาองค์สุดท้ายของอิสลาม งานทำบุญให้กับผู้ล่วงลับไปแล้วและการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ทำให้มีโอกาสพบปะกันบ่อยในการประกอบศาสนกิจร่วมกันที่มัสยิดอัตตักวาและมีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน จึงทำให้มีความสัมพันธ์ต่อกันในทางที่ดี โดยเฉพาะในกลุ่มเพื่อนบ้านและญาติสามารถไปมาหาสู่และพึ่งพากันได้เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินหรือเจ็บป่วย จึงทำให้คนในชุมชนมีสุขภาวะทางสังคมดีและส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตใจที่ดีของคนในชุมชนอีกด้วย ส่วนสุขภาวะทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาวะทางกายที่พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับสุขภาวะทางจิตใจของคนในชุมชน อาจเป็นเพราะคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนมีอายุ โดยมีอายุเฉลี่ย 49.5 ปี ทำให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันและทำงานได้ดีเหมือนเมื่อ 10 ปีก่อนอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างไม่มีเวลาในการออกกำลังกายและไม่ได้ตรวจสุขภาพประจำทุกปีเนื่องจากมีภารกิจด้านการงานมาก โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 25 มีโรคประจำตัว อาทิ โรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือด เบาหวาน หอบหืด และโรคไต ฯลฯ ขณะเดียวกันการจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำทุกปีและการแก้ไขปัญหาน้ำเสียและฝุ่นละอองภายในชุมชนพบว่าอยู่ระดับปานกลางเท่านั้น นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีโอกาสได้ไปพักผ่อนตามต่างจังหวัดในแต่ละปีค่อนข้างน้อยเพราะต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ เนื่องจากชุมชนแห่งนี้ไม่ใช่ชุมชนร่ำรวย รายได้ของคนในชุมชนส่วนใหญ่มาจากการค้าขายและรับจ้างทั่วไป จึงมีรายได้อยู่ในระดับพอเลี้ยงชีพเท่านั้น ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ จึงต้องให้ความสนใจในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพด้วยการจัดให้มีการตรวจสุขภาพทุกๆ 6 เดือน เนื่องจากในชุมชนมีคนสูงอายุจำนวนมากและประมาณหนึ่งในสี่ของคนในชุมชนมีโรคประจำตัว และที่สำคัญต้องให้การส่งเสริมด้านอาชีพต่างๆ ที่จะทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพียงพอต่อการครองชีพและมีเงินออมเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตและครอบครัว

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ที่สนับสนุนทุนในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข. **แบบทดสอบดัชนีชี้วัดความสุขคนไทยฉบับสั้น 15 ข้อ (ใหม่).** (ออนไลน์). แหล่งที่มา http://www.dmh.moph.go.th/test/thaihapnew/thi15/thi15.asp. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2556.

กำธร พราหมณ์โสภี. **สุขภาพกายและจิต.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา http://www. snr.ac.th/elearning/kamtorn/section3.6.htm. สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2557.

คณะอนุกรรมการสถิติสาขาสุขภาพและคณะทำงานสถิติสาขาสุขภาพ. 2557. **แผนพัฒนาสถิติ สาขาสุขภาพ ฉบับที่ 1** (2557-2558), หน้า 5.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. 2543. **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.

บุญโรม สุวรรณพาหุ และคณะ. 2556. **สุขภาวะของวัยรุ่น** : **กรอบมโนทัศน์และเครื่องมือประเมินทางจิตวิทยา**. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 19 (2), 127-137.

ประเวศ วะสี. 2544. **สู่สุขภาพ 4 มิติ.** ในสุขภาพทางจิตสังคมและจิตวิญญาณ. อภิญญา ตันทวีวงศ์ บรรณาธิการ. บริษัทเซนจูรี จำกัด, กรุงเทพฯ.

ปาริชาต เทพอารักษ์และอมราวรรณ ทิวถนอม. 2550. **การสร้างองค์ความรู้และตัวชี้วัดสุขภาวะของคนไทย** : **จุดเริ่มต้นของความอยู่เย็นเป็นสุข.** วารสารเศรษฐกิจและสังคม. (มกราคม-มีนาคม 2550), 12-17.

พระไพศาล วิสาโล. **สุขภาพกับมิติทางสังคมและจิตใจ.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา http://www.visalo.org/article/HealthsukapabkabMitihtm. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2557.

วิเรืองรอง รัตนวิไลสุกล. 2554. **คุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของคนไทยวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร.** วารสารเกษมบัณฑิต, 12 (1), 41-51.

วิเรืองรอง รัตนวิไลสกุล. 2557. **สุขภาวะทางกาย สังคม และจิตใจของคนในชุมชนประชาอุทิศ 76 (ชุมชนใต้สะพานโซน 1) แขวงบางมด เขตทุ่งครุ กรุงเทพฯ**. การประชุมวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ครั้งที่ 53 ระหว่างวันที่ 3-6 กุมภาพันธ์ 2558.

สมชาย จักรพันธุ์. 2558. **สิ่งแวดล้อมกับสุขภาพจิต**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา http://www.healtrcarethai.com. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2558.

สนธยา พลศรี. 2545. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.** (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.

หน่วยจัดการข้อมูลชุมชน. 2552. **ชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ**. สายวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ไอร์นี อแดะสง. 2551. **ความพึงพอใจในชีวิตของชาวมุสลิมชุมชนอัตตักวา เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร.** สาขาการจัดการทรัพยากรชีวภาพ คณะทรัพยากรชีวภาพและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

Attakkawa. 2552. **ชุมชนอัตตักก์วา (บางมด).** (ออนไลน์). แหล่งที่มา http:/ /attakkawa.siam2web.com/?cid= 340654. สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2558.

Preaw prown. 24 สิงหาคม 2554. **ความหมายของสุขภาวะ**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา http://preaw03.blogspot.com. สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2558.

ศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองการเกษตรด้านพืช : การวิเคราะห์โครงสร้างนามวลี

Terminology of Agricultural Equipment for Plantation: Analysis of Noun Phrase Structure

ชินกร พิมพิลา[1*] และ สิริวรรณ นันทจันทูล[1]

Chinnagorn Pimpila[1*] and Siriwan Nantachantoon[1]

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์นามวลีในศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตรด้านพืช ในบทความวิชาการวารสารวิทยาศาสตร์เกษตร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515-2555 จำนวน 41 บทความ ตามแนวคิดเรื่องนามวลี ของนววรรณ พันธุเมธา พบลักษณะของนามวลีทั้งหมด 19 วลี จำแนกประเภทของส่วนหลักได้ 1 ประเภท คือ คำนาม คำกริยา มีส่วนที่มาประกอบกับส่วนหลักคือ ส่วนขยาย ได้แก่ คำนาม มากที่สุด จำนวน 4 วลี คิดเป็นร้อยละ 21.05 รองลงมา คือ ส่วนหลัก (คำนาม คำกริยา) และคำแยกประเภท จำนวน 3 วลี คิดเป็นร้อยละ 15.79 ส่วนขยายที่ประกอบด้วย คำขยายกริยา คำนาม จำนวน 2 วลี คิดเป็นร้อยละ 10.53 และส่วนขยายที่ประกอบด้วย คำขยายนาม, คำขยายกริยา คำขยายกริยา, คำขยายกริยา คำนาม คำนาม คำกริยา, คำแยกประเภท คำนาม, คำแยกประเภท คำกริยา, คำขยายคำนาม คำกริยา คำกริยา คำขยายคำกริยา และ คำกริยา พบจำนวนเท่ากันคือชนิดละ 1 วลี คิดเป็น ร้อยละ 5.26 ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของนามวลีกับหน้าที่ทางความหมาย เกิดเป็นรูปแบบของศัพท์บัญญัติ คือ ส่วนหลัก (คำนาม : แสดงสถานภาพ+คำกริยา : แสดงหน้าที่) + ส่วนขยาย (แสดงความเป็นนามวิสามัญ)

ABSTRACT

The purpose of this research was to analyze noun phrase in terminology of agricultural equipment for plantation. The sample group of this research was the 41articles related to noun phrase which published in the Journal of Agricultural Sciences between the years 1972-2012. According to the study of Navavan Bandhumedha, The results revealed that noun phrase was classified into 19 phrases and the main clause consists of noun and verb. “Adjective” (4 phrases or 21.05 percent) is the mostly used to modify a noun. Secondary is “Noun, Verb and Classification phase” (3 phases or 15.79 percent) are used to modify a noun. “Adjective and Adverb” (2 phrases or 10.53 percent) are used as modifier. “Adjective, Adverb, Noun, Verb and Classifier” (1 phase of each or 5.26 percent) are also used as modifier included the modifier that consist of adjective, adverb-adverb, adverb-noun-noun-verb, parts of speech- noun, parts of speech -verb, adjective- verb- verb-adverb and verb. There was a relationship between noun phrase structure and meaning of noun phrase that created the terminology pattern which are main clause (noun : status + verb : function) + modifier (proper noun).

Key word : Noun Phrase, Terminology, agricultural equipment in the plant

* Corresponding author; e-mail address: **krutooktik@gmail.com**

[1]ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1]Department of Thai Language, Faculty , of Humanities, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิชาการได้เป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ประเทศไทยได้รับอิทธิพลความเจริญก้าวหน้า มีการรับเอาเครื่องมือเครื่องใช้ ความรู้วิชาการเฉพาะอย่างเข้ามารวมทั้งศัพท์เฉพาะบางคำจึงได้รับการใช้อยู่ในภาษาไทยอีกด้วย (วิจิตรา แสงพลสิทธิ์ 2524 : 2) “สำหรับการใช้ศัพท์บัญญัติเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของภาษาวิชาการ ซึ่งเป็นภาษาเขียน” (สิริวรรณ นันทจันทูล 2558 : 56)

“เมื่อความเจริญก้าวหน้าด้านการศึกษาทางวิชาการ จึงมีการสร้างคำใหม่ขึ้นเพื่อใช้ในภาษาไทย เรียกว่าศัพท์บัญญัติ”

“ศัพท์บัญญัติ” หมายถึง การสร้างคำในภาษาใดภาษาหนึ่งให้มีความหมายเหมือนกับคำในภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ใช้แทนคำในภาษาต่างประเทศนั้น คำที่สร้างขึ้นกับคำในภาษาต่างประเทศนั้นเป็นคำที่เทียบเท่ากัน (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2545 : 173) ซึ่งศัพท์บัญญัตินี้แบ่งออกเป็นหมวด เช่น หมวดคอมพิวเตอร์ หมวดแพทยศาสตร์ หมวดรัฐศาสตร์ หมวดพฤกษศาสตร์ และหมวดเทคโนโลยี เป็นต้น

ศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตรด้านพืช อยู่ในหมวดเทคโนโลยี เนื่องจากทางการเกษตรได้ใช้เครื่องมือที่มีเทคโนโลยีซับซ้อนทันสมัยมากขึ้น ตัวอย่างเช่น

เครื่องทดสอบหาความเหนียวเส้นใยฟอก (ballistic strength)

ว.วิทย. กษ.5 (6) : 496, (2515)

เครื่องแยกแบบหมุนเหวี่ยง (Centrifuge Separator)

ว.วิทย. กษ.33 : 6 (พิเศษ) : 98, (2545)

จากศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตรด้านพืช มีความน่าสนใจในการศึกษา เพราะคำศัพท์ที่บัญญัติขึ้นนี้เกิดขึ้นมาภายหลังจากมีการนำวิทยาการใหม่ๆ เข้ามาใช้ในวงวิชาการลักษณะของศัพท์บัญญัติก็มีการประกอบสร้างเป็นวลี

วลี หมายถึง คำต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นกลุ่มคำ การตั้งชื่อวลีจะตั้งตามชนิดของคำที่อยู่ต้นวลี เช่น วลีที่มีคำนามอยู่ต้นวลี เรียกว่านามวลี วลีที่มีคำกริยาอยู่ต้นวลีเรียกว่ากริยาวลี วลีที่มีคำบุรพบทอยู่ต้นเรียกว่าบุรพบทวลี เป็นต้น (นววรรณ พันธุเมธา 2551 : 144)

ในวงวิชาการด้านการเกษตรได้มีการบัญญัติศัพท์เพื่อเป็นการอธิบายให้เกิดความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์โดยไม่ต้องใช้การขยายความอีก ศัพท์เหล่านั้นมีโครงสร้างเป็นวลีชนิดหนึ่ง ซึ่งน่าสนใจ โดยเฉพาะนามวลีในภาษาไทย ด้วยเหตุผล คือ การนำอุปกรณ์ใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการทดลองเพิ่มขึ้นจากต่างประเทศ มีการบัญญัติศัพท์ที่เป็นนามวลี มีโครงสร้างที่มีหน่วยหลักซึ่งเป็นคำนามและคำอื่น ๆ มาประกอบคำประกอบนั้น มีทั้งคำนาม คำคุณศัพท์ คำบอกจำนวนและคำกริยา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษานามวลีในศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตรด้านพืชจากบทความวิชาการวารสารวิทยาศาสตร์เกษตร ฉบับรวมเล่ม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515-2555 จำนวน 41 บทความ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเรื่องนามวลี ของนววรรณ พันธุเมธา (2551) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อนำผลการศึกษาเป็นแนวทางในการประกอบสร้างศัพท์บัญญัติขึ้นใช้ในวงการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งศัพท์เกี่ยวกับอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตรด้านพืช

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์นามวลี ในศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตรด้านพืช จากบทความวิชาการ วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร ตามแนวคิด นามวลี ของนววรรณ พันธุเมธา (2551 : 144 - 179) ซึ่งอธิบายนามวลี ว่า คือ กลุ่มคำซึ่งมีคำนามเป็นส่วนประกอบสำคัญ เรียกว่า หน่วยหลัก และมีส่วนประกอบอื่น ๆ ขยายหน่วยหลัก เรียกว่า ส่วนขยาย หน่วยขยายอาจเป็นคำหรือประโยค (ประโยคที่อยู่ในหน่วยขยายไม่ว่าจะเป็นหน่วยขยายในนามวลีหรือกริยาวลีว่าประโยคขยาย) ดังนี้ 1. คำกริยา 2. คำบอกจำนวน 3. คำบอกลำดับ 4. คำบอกความเฉพาะตน 5. คำชี้เฉพาะ 6. คำไม่ชี้เฉพาะ 7. คำนาม 8. คำบอกบุรุษ 9. คำคุณศัพท์ 10. คำบอกความขัดแย้ง 11. คำบอกความสำคัญ 12. ประโยค

ผลการศึกษาจากศัพท์ทั้งหมด 19 วลี พบโครงสร้างนามวลีเพียงชนิดเดียว ซึ่งมีการเรียงคำ 2 ชนิด เป็นแบบ คำนามและคำกริยา

คำนามและคำกริยา คือ คำกริยาที่ใช้ขยายคำนามที่เป็นหน่วยหลักในนามวลีจะอยู่หลังคำนาม อาจจะมีคำแยกประเภทอยู่หน้าหรือไม่ก็ได้ อาจมีคำนามอื่นใช้ร่วมกับคำกริยาที่ใช้ร่วมกับคำกริยานั้นอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ (นววรรณ พันธุเมธา, 2551 : 146)

ผลการวิเคราะห์นามวลี ในศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตรด้านพืช จากบทความวิชาการ วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร ตามแนวคิด เรื่องนามวลี ของ นววรรณ พันธุเมธา ที่ได้อธิบายและแยกประเภทของนามวลี ไว้ 12 ชนิด เมื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตรด้านพืช จากบทความวิชาการวารสารวิทยาศาสตร์เกษตรแล้วพบนามวลีเพียงชนิดเดียว จากจำนวน 19 วลี เป็นนามวลีแบบคำนามและคำกริยา โดยมีการใช้คำกริยาขยายคำนามเกิดเป็นหน่วยหลักในนามวลี และจะมีส่วนขยายเพื่อบอกความเจาะจงหรือแสดงความเป็นวิสามัญนาม แต่ไม่มีคำแยกประเภทหรือคำขยายคำนามอยู่ด้านหน้าคำกริยา ซึ่งก็เป็นลักษณะเฉพาะของศัพท์บัญญัติในแขนงนี้

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของนามวลีแล้ว นามวลีที่ประกอบด้วยคำนามและคำกริยาก็มีส่วนประกอบย่อยที่แตกต่างกันออกไป (นววรรณ พันธุเมธา 2551 : 146) ได้แก่

1. คำนาม คำกริยา

	คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร (ภาษาไทย)	**คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร(ภาษาอังกฤษ)**	**โครงสร้างนามวลี**
1	เครื่อง/กลั่น	still	คำนาม+คำกริยา
2	เครื่อง/สูบ	pump	คำนาม+คำกริยา
3	เครื่อง/นับ	counter	คำนาม+คำกริยา

จากตารางพบว่า โครงสร้างนามวลี ที่ประกอบด้วย หน่วยหลัก (คำนาม) + (คำกริยา) พบ 3 วลี ประกอบด้วยคำว่า เครื่องกลั่น เครื่องสูบ และเครื่องนับ

2. คำนาม คำกริยา คำขยายกริยา คำนาม

คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร (ภาษาไทย)	คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร(ภาษาอังกฤษ)	โครงสร้างนามวลี
เครื่อง/กรอง/ภายใต้/ความดัน	Filter Press	คำนาม+คำกริยา+คำขยายกริยา + คำนาม
เครื่อง/ดัน/ภายใต้/ความดัน	Hydraulic Press	คำนาม+คำกริยา+คำขยายกริยา+ คำนาม

จากตารางพบว่า โครงสร้างนามวลี ที่ประกอบด้วย หน่วยหลัก (คำนาม) + (คำกริยา) + ส่วนขยาย (คำขยายกริยา +คำนาม) พบ 2 วลี คือคำว่า เครื่องกรองภายใต้ความดัน และ เครื่องดันภายใต้ความดัน

3. คำนาม คำกริยา คำนาม

	คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร (ภาษาไทย)	คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร(ภาษาอังกฤษ)	โครงสร้างนามวลี
1	เครื่อง/สกัด/พืช	Genomic DNA Mini Kit	คำนาม+คำกริยา+คำนาม
2	เครื่อง/วัด/ความชื้น	hygroscope	คำนาม+คำกริยา+คำนาม
3	เครื่อง/ตัด/เนื้อเยื่อ	microtome	คำนาม+คำกริยา+คำนาม
4	เครื่อง/วัด/แสง	exposure	คำนาม+คำกริยา+คำนาม

จากตารางพบว่า โครงสร้างนามวลี ที่ประกอบด้วย หน่วยหลัก (คำนาม) + (คำกริยา) + ส่วนขยาย (คำนาม) พบ 4 วลี ประกอบด้วยคำว่า เครื่องสกัดพืช เครื่องวัดความชื้น เครื่องตัดเนื้อเยื่อ และเครื่องวัดแสง

4. คำนาม คำกริยา คำนาม คำขยายนาม

คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร (ภาษาไทย)	คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร(ภาษาอังกฤษ)	โครงสร้างนามวลี
เครื่อง/วัด/การแลกเปลี่ยน/แก๊ส	Gas exchange chamber	คำนาม+คำกริยา+คำนาม+ขยายคำนาม

จากตารางพบว่า โครงสร้างนามวลี ที่ประกอบด้วย หน่วยหลัก (คำนาม) + (คำกริยา) + ส่วนขยาย (คำนาม+ขยายคำนาม) พบ 1 วลี คือคำว่า เครื่องวัดการแลกเปลี่ยนแก๊ส

5. คำนาม คำกริยา คำขยายกริยา คำขยายกริยา

คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร (ภาษาไทย)	คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร(ภาษาอังกฤษ)	โครงสร้างนามวลี
เครื่อง/แยก/แบบหมุน/เหวี่ยง	Centrifuge Separator	คำนาม+คำกริยา+คำขยายกริยา + คำขยายกริยา

จากตารางพบว่า โครงสร้างนามวลี ที่ประกอบด้วย หน่วยหลัก (คำนาม) + (คำกริยา) + ส่วนขยาย (คำขยายกริยา +คำขยายกริยา) พบ 1 วลี คือคำว่า เครื่องแยกแบบหมุนเหวี่ยง

6. *คำนาม คำกริยา คำขยายกริยา คำนาม คำนาม คำกริยา*

	คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร (ภาษาไทย)	**คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร(ภาษาอังกฤษ)**	**โครงสร้างนามวลี**
	เครื่อง/ทดสอบ/หา/ความเหนียว/เส้นใย/ฟอก	Ballistic strength	คำนาม+คำกริยา+คำขยายกริยา + คำนาม+คำนาม+คำกริยา

จากตารางพบว่า โครงสร้างนามวลี ที่ประกอบด้วย หน่วยหลัก (คำนาม) + (คำกริยา) + ส่วนขยาย (คำขยายกริยา +คำนาม+คำนาม+คำกริยา) พบ 1 วลี คือคำว่า เครื่องทดสอบหาความเหนียวเส้นใยฟอก

7. *คำนาม คำกริยา คำแยกประเภท*

	คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร (ภาษาไทย)	**คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร(ภาษาอังกฤษ)**	**โครงสร้างนามวลี**
1	เครื่อง/วัด/ขนาด	Dendrometer	คำนาม+คำกริยา+คำแยกประเภท
2	เครื่อง/พ่น/แห้ง	spray dryer	คำนาม+คำกริยา+คำแยกประเภท
3	เครื่อง/ตัด/บาง	microtome	คำนาม+คำกริยา+คำแยกประเภท

จากตารางพบว่า โครงสร้างนามวลี ที่ประกอบด้วย หน่วยหลัก (คำนาม) + (คำกริยา) + ส่วนขยาย (คำแยกประเภท) พบ 3 วลี ประกอบด้วยคำว่า เครื่องวัดขนาด เครื่องพ่นแห้ง และเครื่องตัดบาง

8. *คำนาม คำกริยา คำแยกประเภท คำนาม*

	คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร (ภาษาไทย)	**คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร(ภาษาอังกฤษ)**	**โครงสร้างนามวลี**
	เครื่อง/วัด/คุณสมบัติ/น้ำ	eutech	คำนาม+คำกริยา+คำแยกประเภท + คำนาม

จากตารางพบว่า โครงสร้างนามวลี ที่ประกอบด้วย หน่วยหลัก (คำนาม) + (คำกริยา) + ส่วนขยาย (คำแยกประเภท +คำนาม) พบ 1 วลี คือคำว่า เครื่องวัดคุณสมบัติน้ำ

9. *คำนาม คำกริยา คำแยกประเภท คำกริยา*

	คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร (ภาษาไทย)	**คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร(ภาษาอังกฤษ)**	**โครงสร้างนามวลี**
	อุปกรณ์/วัด/อัตรา/ไหล	Sap flow	คำนาม+คำกริยา+คำแยกประเภท + คำกริยา

จากตารางพบว่า โครงสร้างนามวลี ที่ประกอบด้วย หน่วยหลัก (คำนาม) + (คำกริยา) + ส่วนขยาย (คำแยกประเภท +คำกริยา) พบ 1 วลี คือคำว่า เครื่องวัดอัตราไหล

10. คำนาม คำกริยา คำขยายคำนาม คำกริยา คำกริยา คำขยายคำกริยา

คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร (ภาษาไทย)	**คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร(ภาษาอังกฤษ)**	**โครงสร้างนามวลี**
ถัง/พ่น/สาร/แบบโยก/สะพาย/หลัง	Knapsack sprayer	คำนาม+คำกริยา+คำขยายคำนาม + คำกริยา+คำกริยา+คำขยายคำกริยา

จากตารางพบว่า โครงสร้างนามวลี ที่ประกอบด้วย หน่วยหลัก (คำนาม) + (คำกริยา) + ส่วนขยาย (คำขยายคำนาม +คำกริยา+คำกริยา+คำขยายคำกริยา) พบ 1 วลี คือคำว่า เครื่องพ่นสารแบบโยกสะพายหลัง

11. คำนาม คำกริยา คำกริยา

คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร (ภาษาไทย)	**คำศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตร(ภาษาอังกฤษ)**	**โครงสร้างนามวลี**
เครื่อง/ต้ม/สกัด	percolator	คำนาม+คำกริยา+คำกริยา

จากตารางพบว่า โครงสร้างนามวลี ที่ประกอบด้วย หน่วยหลัก (คำนาม) + (คำกริยา) + ส่วนขยาย (คำกริยา) พบ 1 วลี คือคำว่า เครื่องต้มสกัด

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างนามวลีกับหน้าที่ทางความหมาย

ผู้วิจัยได้พบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของนามวลีกับหน้าที่ทางความหมาย เกิดเป็นรูปแบบของศัพท์บัญญัติ คือ

ส่วนหลัก (คำนาม+คำกริยา) + ส่วนขยาย (แสดงความเป็นนามวิสามัญ)

1. คำนาม (แสดงสถานภาพของสิ่งของ แสดงนามสามัญ) แสดงให้เห็นการใช้คำนามสามัญ ได้แก่ เครื่อง, อุปกรณ์ และถัง ระบุได้ถึงสถานภาพสิ่งของนั้น

2. คำกริยา (แสดงหน้าที่ในการใช้) ซึ่งการจำแนกตามความหมายแสดงให้เห็นถึงการเป็นคำกริยาที่แสดงอาการทั้งที่เป็นอกรรมกริยาและสกรรมกริยา ได้แก่ วัด สกัด พ่น ดัน แยก กรอง ทดสอบ กลั่น ตัด ต้ม สูบ นับ

3. ส่วนขยาย (แสดงความเป็นนามวิสามัญ) เป็นส่วนที่นำมาขยายส่วนหลักของนามวลี เพื่อแสดงให้เห็นการจำแนกนามสามัญเป็นนามวิสามัญ ได้แก่ อัตราไหล การแลกเปลี่ยนแก๊ส ขนาด พืช แบบหมุนเหวี่ยง แบบโยกสะพายหลัง ภายใต้ความดัน แบบหมุนเหวี่ยง ภายใต้ความดัน ความเหนียวเส้นใยฟอก ความชื้น เนื้อเยื่อสกัด แห้ง บาง คุณสมบัติน้ำ และแสง

สรุป

ผลการวิเคราะห์นามวลี ในศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตรด้านพืช จากบทความวิชาการวารสารวิทยาศาสตร์เกษตร ตามแนวคิด นามวลี ของนววรรณ พันธุเมธา ได้ผลตามตารางดังนี้

	โครงสร้างนามวลี	จำนวน	ค่าร้อยละ
1	คำนาม คำกริยา	3	15.79
2	คำนาม คำกริยา คำขยายกริยา คำนาม	2	10.53
3	คำนาม คำกริยา คำนาม	4	21.05
4	คำนาม คำกริยา คำนาม คำขยายนาม	1	5.26
5	คำนาม คำกริยา คำขยายกริยา คำขยายกริยา	1	5.26
6	คำนาม คำกริยา คำขยายกริยา คำนาม คำนาม คำกริยา	1	5.26
7	คำนาม คำกริยา คำแยกประเภท	3	15.79
8	คำนาม คำกริยา คำแยกประเภท คำนาม	1	5.26
9	คำนาม คำกริยา คำแยกประเภท คำกริยา	1	5.26
10	คำนาม คำกริยา คำขยายคำนาม คำกริยา คำกริยา คำขยายคำกริยา	1	5.26
11	คำนาม คำกริยา คำกริยา	1	5.26
	รวม	19	100

วิจารณ์

ผลการวิเคราะห์นามวลีในศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตรด้านพืช จากบทความวิชาการวารสารวิทยาศาสตร์เกษตร สรุปได้ว่าพบ ลักษณะของนามวลีประเภท คำนาม คำกริยา คำนาม มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 21.05 รองลงมาคือ ลักษณะของนามวลีประเภท คำนาม คำกริยา คำแยกประเภท และคำนาม คำกริยา คิดเป็นร้อยละ 15.79 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรีรัตน์ สินสำราญจิต (2550) ที่ได้ศึกษาการวิเคราะห์โครงสร้างนามวลีและความหมายในศัพท์บัญญัติทางเศรษฐศาสตร์ โดยใช้แนวคิดทางโครงสร้างของวิจินตน์ ภาณุพงศ์ ซึ่งไม่มีองค์ประกอบของคำกริยาเป็นองค์ประกอบวลี แต่ในการศึกษาของพัชรีรัตน์ สินสำราญจิตพบว่าโครงสร้างนามวลีประเภท หน่วยหลัก+หน่วยกริยา+หน่วยนาม จำนวนมากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 68.08 ทั้งนี้พบข้อมูลที่แตกต่างและเพิ่มเติมจากแนวคิดของนววรรณ พันธุเมธา (2551 : 146-147) ที่สอดคล้องกันคือ ลักษณะนามวลีประเภท 1. คำนาม คำกริยา 2. คำนาม คำกริยา คำนาม 3. คำนาม คำกริยา คำนาม คำขยายนาม และ 4. คำนาม คำกริยา คำเชื่อม คำนาม ลักษณะนามวลีที่เพิ่มเติม ได้แก่ประเภท 1.คำนาม คำกริยา คำขยายกริยา คำนาม 2.คำนาม คำกริยา คำขยายกริยา คำขยายกริยา 3. คำนาม คำกริยา คำขยายกริยา คำนาม คำนาม คำกริยา 4. คำนาม คำกริยา คำแยกประเภท 5. คำนาม คำกริยา คำแยกประเภท คำนาม 6. คำนาม คำกริยา คำแยกประเภท คำกริยา 7. คำนาม คำกริยา คำขยายคำนาม คำกริยา คำกริยา คำขยายคำกริยา และ 8. คำนาม คำกริยา คำกริยา จากความสอดคล้องของโครงสร้างนามวลีที่มีโครงสร้าง หน่วยหลัก

(คำนาม+คำกริยา) + หน่วยขยาย อาจเป็นเพราะการสร้างศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตรด้านพืช สร้างด้วยวิธีการแปลจากคำศัพท์เดิม ด้วยการนำคำนาม คำกริยา หรือคำอื่นๆ มาประกอบกันทำให้ความหมายชัดเจน เหมาะสมที่จะใช้เรียกอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตรด้านพืชประเภทนั้น ๆ และจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาอยู่ตลอดโดยมีปัจจัยทางของความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการส่งผลให้เกิดความคิดใหม่ ๆ สิ่งใหม่ ๆ และคำศัพท์ใหม่ขึ้นใช้ในภาษา

การศึกษาวิเคราะห์นามวลีในศัพท์บัญญัติอุปกรณ์ทดลองทางการเกษตรด้านพืช จากบทความวิชาการวารสารวิทยาศาสตร์เกษตรนั้น มีลักษณะเฉพาะ ยังไม่มีผู้ใดศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำกรอบแนวคิดทางไวยากรณ์ไทยของนววรรณ พันธุเมธา ทำให้แนวคิดในการประดิษฐ์สร้างศัพท์บัญญัติในวงวิชาการด้านการเกษตร ดังนั้นจึงเห็นว่าควรศึกษาศัพท์บัญญัติในวงวิชาการอื่นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.สิริวรรณ นันทจันทูล อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้คำแนะนำและแนวคิดในมุมมองที่หลากหลาย จนทำให้เกิดเกิดปัญญาในการเรียนรู้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. **วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร**. ฉบับรวมเล่ม ปี พ.ศ. 2515-2555. จำนวน 41 ชุด.

นววรรณ พันธุเมธา. 2551. **ไวยากรณ์ไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชรีรัตน์ สินสำราญจิต. 2550. **การวิเคราะห์โครงสร้างนามวลีและความหมายในศัพท์บัญญัติทางเศรษฐศาสตร์.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) สาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิจิตรา แสงพลสิทธิ์. 2524. **ความรู้เรื่องภาษาต่างประเทศในภาษาไทย.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สิริวรรณ นันทจันทูล. 2558. **ภาษาพูดกับภาษาเขียน.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2545. **ภาษาในสังคมไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 3 .กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การเปิดรับสื่อและทัศนคติของนิสิตนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงสากลในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล

Media Exposure and Attitude of College Students in Music Major toward Reproduction or Adaptation of International Popular Songs in Thai Popular Music Videos

เบญจลักษณ์ ภาวะโสภณ[1*] และ ขจร ฝ้ายเทศ[1]

Benjaluk Pavasopon[1*] and Kajohn Fivetes[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อและทัศนคติของนิสิตนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงสากลในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์และทัศนคติของนิสิตนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงสากลในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล เป็นการวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้การสนทนาแบบกลุ่มในการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้แบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3-4 จากมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่เปิดสอนหลักสูตรด้านดนตรีสากลหรือดนตรีตะวันตก จำนวน 320 คน จาก 10 มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงสากลในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากลอยู่ในระดับต่ำ ($r = 0.121$) แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงสากลในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล

ABSTRACT

The study of this research were to study 1) a correlation between media exposure and attitude toward reproduction or adaptation of international popular songs in Thai popular music videos, 2) a correlation between knowledge of Thai Copyright Law and attitude toward reproduction or adaptation of international popular songs in Thai popular music videos. This study was mixed research using focus group for the qualitative research, and questionnaires for the quantitative one. The representative sample was 320 college students studying in the 3rd and the 4th year of Bachelor's degree in the major of western music from 10 universities located in and around Bangkok areas. The findings suggested the media exposure had a positive correlation with the attitude toward reproduction or adaptation of international popular songs in Thai popular music videos in a low level ($r = 0.121$). However, the knowledge of Thai Copyright Law had not correlated with the attitude toward reproduction or adaptation of international popular songs in Thai popular music videos.

Key Words: media exposure, attitude, reproduction, adaptation, thai popular music

* Corresponding author; e-mail address: **benjaluk.pavasopon@gmail.com**

---

[1]ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

[1]Department of Communication Arts and Information Science, Faculty of Humanities, Kasetsart University Bangkaen Campus.

บทนำ

ย้อนกลับไปเมื่อสมัยสุโขทัยประเทศสยามมีสิ่งที่เรียกว่า "เพลงออกภาษา" ซึ่งเป็นเพลงที่ผู้ประพันธ์เพลงในสมัยนั้นนำสำเนียงของต่างชาติมาเลียนแบบเพื่อแต่งทำนอง และใส่คำร้องภาษาไทยเข้าไป โดยสำเนียงจากต่างชาติส่วนใหญ่เป็นชาติที่มีการติดต่อกับประเทศไทยในสมัยนั้น เช่น ลาว เขมร มอญ จีน เป็นต้น และเพื่อให้ทราบว่าแต่ละเพลงมีสำเนียงมาจากชาติใด ผู้ประพันธ์เพลงจึงได้ใส่ชื่อชาติเจ้าของสำเนียงลงไปในชื่อเพลงด้วย เช่น แขกสาหร่าย เขมรไทรโยค ลาวดวงเดือน เป็นต้น (พูนพิศ อมาตยกุล, 2529) จะเห็นได้ว่า ในยุคของเพลงไทยเดิมซึ่งถือกำเนิดขึ้นในสมัยสุโขทัยนั้น ยังไม่มีเรื่องของทรัพย์สินทางปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น การตั้งชื่อเพลงใน "เพลงออกภาษา" จึงเปรียบเสมือนการเคารพและให้เกียรติแก่ชาติเจ้าของสำเนียงต้นฉบับที่ผู้ประพันธ์เพลงไปหยิบยืมมา ซึ่งการกระทำนี้ ไม่ต่างอะไรกับการอ้างสิทธิความเป็นเจ้าของแก่เจ้าของเพลงต้นฉบับ ซึ่งสอดคล้องกับหลักกฏหมายลิขสิทธิ์ในปัจจุบัน ต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ทหารอเมริกันเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย (พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์, 2556) ทำให้วัฒนธรรมตะวันตกหลั่งไหลเข้ามามากขึ้น รวมถึงเพลงสากลด้วย ในยุคนั้น มีการนำเพลงสากลมาร้องและเล่นดนตรีเพื่อสร้างความบันเทิงทั้งในฐานทัพและไนท์คลับทั่วไปจนกระทั่งเพลงสากลได้รับความนิยมมากขึ้น จึงเริ่มมีการนำเพลงสากลเหล่านั้นมาดัดแปลงเนื้อเพลงโดยเขียนขึ้นใหม่เป็นภาษาไทยในขณะที่ทำนองยังคงเดิมตามต้นฉบับ แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ.2531-2545 ซึ่งเป็นยุคของกฏหมายลิขสิทธิ์ (วารุณี โชคเพิ่มพูลสุข, 2555) การทำธุรกิจในยุคนั้นเริ่มเป็นสากลมากขึ้น ส่งผลให้เจ้าของธุรกิจต่าง ๆ จำเป็นต้องหันมาใส่ใจเรื่องลิขสิทธิ์ ซึ่งธุรกิจเพลงไทยก็เช่นเดียวกัน แต่ละค่ายเพลง เริ่มพัฒนาคุณภาพผลผลิตของตัวเองทำให้มีการซื้อลิขสิทธิ์เพลงต่างประเทศมาเข้ามาดัดแปลง เช่น เพลงประกอบภาพยนตร์การ์ตูนชินจัง (สุดารัตน์ เศวตะโสภณ, 2541) นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายค่ายเพลงที่นำทำนองเพลงสากลมาดัดแปลงโดยการแต่งเนื้อร้องใหม่เป็นภาษาไทยใส่เข้าไป แต่ไม่ได้ซื้อลิขสิทธิ์เพลงสากลนั้นมา ซึ่งเพลงแปลงเหล่านี้มีอยู่อย่างแพร่หลายและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามเมื่อมาถึงยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของอินเตอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงเพลงได้รวดเร็วและหลากหลายมากขึ้น ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่เพลงที่ออกอากาศตามวิทยุหรือโทรทัศน์เท่านั้น ส่งผลให้คนเหล่านั้นรู้จักเพลงใหม่ ๆ จากทั่วทุกมุมโลก และสังเกตเห็นความคล้ายคลึงของทำนองเพลงไทยสากลในปัจจุบันบางเพลงกับเพลงสากลที่ถูกเผยแพร่ออกมาก่อนหน้านั้น จึงมีการตั้งข้อสงสัยถึงความคล้ายคลึงกันของทำนองเพลงเหล่านี้ตามเว็บไซต์ที่ได้รับความนิยม เช่น เว็บไซต์พันทิป อีกทั้งยังมีบทความวิพากย์วิจารณ์เกี่ยวกับการทำงานเพลงของศิลปินไทยในปัจจุบันที่นำทำนองเพลงสากลมาคัดลอกหรือดัดแปลงแล้วอ้างว่าเป็นงานของตนเอง กระจายอยู่บนอินเตอร์เน็ตอีกด้วย ซึ่งจากกระทู้และบทความเหล่านี้ ส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากเริ่มตั้งข้อสงสัยถึงการทำงานเพลงของศิลปินไทยในปัจจุบันรวมไปถึงตัวค่ายเพลงเอง ในแง่ของคุณค่าของเพลงไทยสากลในปัจจุบัน การไม่ให้ความสำคัญกับผู้ฟัง ดูถูกผู้ฟัง จรรยาบรรณในการทำเพลง การละเมิดลิขสิทธิ์ด้านดนตรีกรรมในส่วนของทำนองเพลง และอีกหลากหลายประเด็น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับเพลง รวมถึงทัศนคติที่มีต่อเพลงไทยสากลในปัจจุบันของนิสิตนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี เนื่องจากในอนาคตนิสิตนักศึกษาในสาขานี้มีแนวโน้มสูงที่จะก้าวเข้าสู่การทำงานในวงการอุตสาหกรรมเพลงไทยสากล ดังนั้นจึงน่าจะมีการเปิดรับเพลงในรูปแบบที่แตกต่างออกไป นอกจากนี้ทัศนคติที่นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีมีต่อเพลงไทยสากลที่ทำนองคล้ายคลึงกับเพลงสากลอย่างมากนั้น น่าจะเป็นแนวทางช่วยปรับปรุงเพลงไทยสากลในอนาคตให้มีความสร้างสรรค์และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมากขึ้นก็เป็นได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อและทัศนคติของนิสิตนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงสากลในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยและทัศนคติของนิสิตนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงสากลในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล

นิยามศัพท์

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยชิ้นนี้ ที่มีต่อลักษณะหรือรูปแบบของเพลงไทยสากลในปัจจุบัน และต่อกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย

การคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงสากลในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล หมายถึง เพลงไทยสากลในปัจจุบันที่ถูกนำมาสร้างเป็นมิวสิควิดีโอ ซึ่งมีทำนองหรือลักษณะของเสียงคล้ายคลึงกับเพลงสากลอย่างเห็นได้ชัด

เพลงไทยสากล หมายถึง เพลงยอดนิยม (Popular Song) ที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาไทย แต่ทำนองและทางคอร์ดในเพลงนั้นใช้มาตรฐานของโน้ตเพลงแบบสากล เขียนและเรียบเรียงทั้งเนื้อร้องและทำนองโดยนักดนตรีชาวไทย

เพลงสากล หมายถึง เพลงยอดนิยม (Popular Song) ที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาต่างประเทศ แต่งทำนองและทางคอร์ด โดยใช้มาตรฐานของโน้ตเพลงแบบสากล เขียนและเรียบเรียงทั้งเนื้อร้องและทำนองโดยนักดนตรีที่ไม่ใช่ชาวไทย

นิสิตนักศึกษาสาขาดนตรี หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรดนตรีสากลหรือดนตรีตะวันตก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เยาวชนไทยที่ในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเข้ามาทำงานในวงการดนตรีของประเทศไทย ได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา

2. เพื่อนำไปสู่การตระหนักถึงจรรยาบรรณสื่อในตัวเยาวชนไทยในเรื่องของการไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ และต่อต้านหรือคัดค้านการกระทำที่เป็นการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

3. เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกในเรื่องของความเคารพและให้เกียรติในทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น

4. หากคนไทยใส่ใจเรื่องลิขสิทธิ์มากขึ้น ศิลปินไทยก็กล้าที่จะแสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนเองมากขึ้น ด้วยการทำผลงานเพลงที่แปลกใหม่ออกมา ทำให้วงการเพลงไทยไม่หยุดนิ่งอยู่กับแนวเพลงรูปแบบเดิม ๆ

5. เพื่อเป็นการกำหนดบรรทัดฐานเบื้องต้นในการสร้างสรรค์ผลงานดนตรี ว่ามีขอบเขตในการลอกเลียนมากน้อยแค่ไหน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีการวิจัยเชิงปริมาณในการเก็บข้อมูล ประชากรกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยชิ้นนี้ได้แก่นิสิตนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีสากลหรือสาขาดนตรีตะวันตกที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปี 3-4 จากมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและ

ปริมณฑล ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้รายชื่อมหาวิทยาลัยตามข้อมูลสถิติการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปี พ.ศ.2557 เป็นกรอบในการสุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีทางด้านดนตรีสากลหรือดนตรีตะวันตกทั้งหมด 10 มหาวิทยาลัย มีจำนวนนักศึกษาชั้นปี 3-4 รวมทั้งสิ้น 1,541 คน จากนั้นจึงจับฉลากเพื่อสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าไปเก็บข้อมูล ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างสำหรับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8-10 คน และกลุ่มตัวอย่างสำหรับวิธีวิจัยเชิงปริมาณซึ่งกำหนดโดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเนะ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 1) เพลงที่นำมาใช้ในการวิจัย เป็นเพลงไทยสากลที่ถูกกล่าวถึงในวงกว้างบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเด็นที่เกี่ยวกับการคัดลอกหรือดัดแปลงทำนองมาจากเพลงสากล โดยวัดจากความถี่ในการพูดถึงเพลง ๆ นั้นตามเว็บไซต์ยอดนิยมบนอินเตอร์เน็ต อีกทั้งยังเป็นเพลงของศิลปิน/นักร้องที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย ซึ่งมีการเผยแพร่ตัวเพลงในรูปแบบมิวสิควิดีโออย่างเป็นทางการ (Official Music Video) บนเว็บไซต์ยูทูป (YouTube) และมีการเผยแพร่ออกสู่สาธารณชนตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 เป็นต้นมา 2) ข้อคำถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อสอบถามความคิดเห็นและทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีหัวข้อเกี่ยวกับแหล่งที่เปิดรับเพลงไทยสากลและเพลงสากล, วัตถุประสงค์ในการเปิดรับ, ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย, ทัศนคติที่มีต่อเพลงไทยสากลในปัจจุบัน, ทัศนคติที่มีต่อกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย, และทัศนคติต่อเพลงที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา 3) แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อใช้ในการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม, การเปิดรับเพลงไทยสากลและเพลงสากล, ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์, และ ทัศนคติต่อเพลงไทยสากลในปัจจุบันและกฎหมายลิขสิทธิ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group Interview) ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ด้วยการคัดแยกและจัดเรียงข้อมูลตามประเด็นคำถาม และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ในโปรแกรมสำเร็จรูป โดยจะใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยวิธีการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย และคำนวณค่าร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงอธิบายลักษณะการเปิดรับสื่อและทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง และจะใช้สถิติเชิงอนุมานด้วยวิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Correlation) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ผลการวิจัย

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) ในการเก็บข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นแบบสอบถามแจกนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในสาขาดนตรีตะวันตกและสาขาดนตรีสากลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน โดยผู้วิจัยได้กระจายแบบสอบถามไปยัง 10 มหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมลฑลที่เปิดสอนหลักสูตรดนตรีตะวันตกและดนตรีสากล จำนวนทั้งสิ้น 350 ชุด ได้กลับคืนมา 330 ชุด โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. **ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง**

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 244 คน (ร้อยละ 73.9) ที่เหลือเป็นเพศหญิง จำนวน 86 คน (ร้อยละ 26.1) โดยกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 จำนวน 187 คน (ร้อยละ 56.7) รองลงมาคือชั้นปีที่ 4 จำนวน 108 คน (ร้อยละ 32.7) และส่วนเหลือเป็นนักศึกษาปีสูงที่ยังไม่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 35 คน (ร้อยละ 10.6) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นนิสิตนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีจาก 10 มหาวิทยาลัย

2. **การเปิดรับเพลงไทยสากลและเพลงสากลผ่านสื่อ**

การเปิดรับสื่อเพลงไทยสากลและเพลงสากลของกลุ่มตัวอย่างนั้น จากผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับเพลงจากสื่อออนไลน์มากที่สุด โดยแบ่งออกเป็นสื่อออนไลน์แบบไม่เสียค่าใช้จ่ายที่เผยแพร่โดยตัวเจ้าของลิขสิทธิ์เอง เช่น เพลงออนไลน์ในเว็บไซต์ Gmember Music หรือเพลงใน YouTube ที่อัพโหลดโดยศิลปินหรือค่ายเพลง โดยกลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อออนไลน์ชนิดนี้ในปริมาณมากที่สุด (ร้อยละ 45.5, $\bar{X}$ = 4.24) รองลงมาเป็นสื่อออนไลน์แบบไม่เสียค่าใช้จ่ายที่เผยแพร่โดยบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เพลง เช่น เพลงใน YouTube ที่อัพโหลดโดยบุคคลทั่วไป โดยกลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อออนไลน์ชนิดนี้ในปริมาณมากที่สุด (ร้อยละ 45.2, $\bar{X}$ = 4.12) และสุดท้ายเป็นสื่อออนไลน์แบบเสียค่าใช้จ่าย เช่น Music Streaming บนโปรแกรม KKBOX โดยกลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อออนไลน์ชนิดนี้ในปริมาณปานกลาง (ร้อยละ 25.8, $\bar{X}$ = 2.72)

รองลงมาจากสื่อออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างเปิดรับเพลงผ่านสื่อบันทึกเสียง เช่น แผ่นซีดีและดีวีดี โดยแบ่งออกเป็น สื่อบันทึกเสียงแบบเสียค่าใช้จ่ายและมีลิขสิทธิ์ถูกต้อง โดยกลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อบันทึกเสียงชนิดนี้ในปริมาณปานกลางถึงปริมาณมาก (ร้อยละ 30.9, $\bar{X}$ = 3.41) ส่วนสื่อบันทึกเสียงแบบถูกลิขสิทธิ์แต่ไม่เสียค่าใช้จ่าย เช่น ซีดีหรือดีวีดีที่สำเนามาจากบุคคลอื่น กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อบันทึกเสียงชนิดนี้ในปริมาณปานกลาง (ร้อยละ 30.9, $\bar{X}$ = 2.86) และสุดท้าย สื่อบันทึกเสียงแบบเสียค่าใช้จ่ายและไม่ถูกลิขสิทธิ์ เช่น แผ่นซีดีหรือดีวีดีที่สำเนามาจากแผ่นลิขสิทธิ์แล้วนำไปขายในราคาที่ถูกกว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อบันทึกเสียงชนิดนี้ในปริมาณน้อยที่สุด (ร้อยละ 29.1, $\bar{X}$ = 2.53)

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังเปิดรับเพลงไทยสากลและเพลงสากลผ่านสื่อแพร่ภาพกระจายเสียง เช่น วิทยุ, โทรทัศน์ และสื่อทางตรง เช่น การแสดงคอนเสิร์ต อีกด้วย โดยกลุ่มตัวอย่างเปิดรับจากทั้งสองช่องทางในปริมาณมาก (ร้อยละ 38.5, $\bar{X}$ = 3.67 และ ร้อยละ 34.2, $\bar{X}$ = 3.63 ตามลำดับ)

3. **ทัศนคติต่อเพลงไทยสากลในปัจจุบัน**

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า กลุ่มตัวอย่างค่อนข้างมีทัศนคติที่ค่อนข้างดีต่อเพลงไทยสากลในปัจจุบัน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมองว่า ลักษณะของเพลงไทยสากลในปัจจุบันมีความเป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น ศิลปิน/นักแต่งเพลงเริ่มมีการหาทางใหม่ ๆ เพื่อไม่ให้ซ้ำกับของเดิมที่มีอยู่ แต่ในขณะเดียวกันก็มีบางส่วนที่ทำเพลงตามกระแสแนวเพลงที่กำลังได้รับความนิยมในขณะนั้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมองว่าเป็นเพียงกระแสนิยมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ในส่วนของแนวเพลง กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า เพลงไทยสากลในปัจจุบันมีแนวเพลงที่หลากหลาย นอกจากแนวเพลงที่ได้รับความนิยมในตลาดเพลงทุกยุคทุกสมัย อย่างเช่น แนวเพลงป๊อป (Pop Music) ก็ยังมีแนวเพลงอื่น ๆ เช่น ร๊อก, แจ๊ส, บอสซ่า ฯลฯ ให้ผู้ฟังได้เลือกรับฟังตามความชอบของตนเองอยู่ด้วย ในส่วนของความคิดสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างมองว่า เพลงไทยสากลในปัจจุบันมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น เนื่องจากค่ายเพลงเปิดพื้นที่กับศิลปินในการสร้างสรรค์ผลงานมากขึ้น ทำให้ศิลปินได้ใช้ความสามารถอย่าง

เต็มที่ นอกจากนี้ การที่ในปัจจุบันผู้ฟังมีทางเลือกในการฟังเพลงมากขึ้น คนทำเพลงจึงต้องใส่ใจในงานของตัวเองมากกว่าเดิม ด้วยการพยายามหาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของคนฟัง นอกจากนี้ จากผลการวิจัยเชิงปริมาณยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 296 คน (ร้อยละ 89.7) มีระดับทัศนคติต่อเพลงไทยสากลในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน (ร้อยละ 9.1) มีระดับทัศนคติต่อเพลงไทยสากลในปัจจุบันอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อเพลงไทยสากลในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

4. **ทัศนคติต่อกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย**

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ไม่ค่อยดีต่อกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย โดยกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยสามารถให้ความคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ผลงานได้ก็จริง แต่ในส่วนของการตัดสินถูกผิดนั้นยังคงมีความไม่ชัดเจนอยู่โดยเฉพาะในเรื่องของการคัดลอกเพลง ที่ยังไม่มีผู้เชี่ยวชาญไปอยู่ ณ ที่ตัดสิน นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังแสดงความคิดเห็นถึงผลที่กฎหมายลิขสิทธิ์ควรมีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงในแง่ที่ว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ควรพิจารณาตามเจตนาของการนำไปใช้ และควรกำหนดให้ชัดเจนว่าการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงนั้นสามารถทำได้มากน้อยแค่ไหน เพราะหากไม่ให้ดัดแปลงเลย ก็จะเป็นการปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังมองว่าเมื่อดนตรีคือศิลปะแขนงหนึ่ง ก็ควรที่จะให้ทุกคนสามารถนำไปใช้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างก็มองว่า การที่กฎหมายให้ความคุ้มครองในเรื่องของการจดลิขสิทธิ์นั้นมีส่วนช่วยให้ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้ประโยชน์อันชอบธรรมในเรื่องของการนำไปใช้ เนื่องจากหากเจ้าของผลงานจดลิขสิทธิ์เอาไว้ เมื่อมีผู้อื่นต้องการนำผลงานนั้นไปใช้ ก็สามารถกระทำได้โดยง่าย เนื่องจากมีข้อมูลติดต่อกับเจ้าของผลงานที่ชัดเจน นอกจากนี้ จากผลการวิจัยเชิงปริมาณยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 201 คน (ร้อยละ 60.9) มีทัศนคติต่อกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 127 คน (ร้อยละ 38.5) มีทัศนคติต่อกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยอยู่ในระดับน้อย แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

5. **ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อและทัศนคติที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลง**

Table 1 A correlation between Media Exposure and Attitude toward Music Reproduction or Adaptation

Variables	Pearson Correlation Coefficient with Media Exposure	Sig	$\bar{X}$
Attitude toward Music Reproduction or Adaptation	.121	.029*	3.16

* = 0.05 level of statistical significant

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การเปิดรับสื่อเพลงไทยสากลและเพลงสากลของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .121 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับเพลงไทยสากลและเพลงสากลในปริมาณมาก จะมีทัศนคติที่ดีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงสากลในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล

6. **ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับกฏหมายลิขสิทธิ์ไทยและทัศนคติที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลง**

Table 2 A correlation between knowledge of Thai Copyright Law and Attitude toward Music Reproduction or Adaptation

Variables	Pearson Correlation Coefficient with Knowledge of Thai Copyright Law	Sig	$\bar{X}$
Attitude toward Music Reproduction or Adaptation	-.070	.204	3.16

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ความรู้เกี่ยวกับกฏหมายลิขสิทธิ์ไทยของกลุ่มตัวอย่าง ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลง สามารถสรุปได้ว่า ไม่ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีความรู้เกี่ยวกับกฏหมายลิขสิทธิ์ในปริมาณมากหรือน้อย ก็ไม่ส่งผลกับทัศนคติที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงสากลในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล

สรุป

1. จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อและทัศนคติที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลง พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.121 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก สามารถกล่าวได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับเพลงไทยสากลและเพลงสากลในปริมาณมาก มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงสากลในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแคทซ์ บลัมเลอร์ และเกอร์วิช (Katz, Blumler, and Gurevitch, 1974 อ้างใน Katherine Miller, 2005) ที่กล่าวไว้ว่า การเปิดรับสื่อเกิดจากความต้องการทางด้านสังคมและจิตวิทยา ก่อให้เกิดความคาดหวังในสื่อมวลชนหรือสื่ออื่น ๆ จนนำไปสู่การเปิดรับในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ซิมบาร์โดและ เลปป์ (Zimbardo and Leippe, 1991) ที่กล่าวไว้ว่า ความรู้และความนึกคิด (Cognitions) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบทัศนคติ โดยเป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ หากบุคคลมีความรู้หรือความคิดว่าสิ่งใดดี ก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าว สนับสนุนผลการวิจัยในครั้งนี้ในประเด็นที่ว่า เมื่อกลุ่มตัวอย่างเริ่มฟังเพลงไทยสากลและเพลงสากลจากสื่อต่าง ๆ เป็นระยะเวลาหนึ่ง ก็จะเริ่มเกิดความต้องการและความคาดหวังที่จะได้ฟังเพลงที่มีความคล้ายคลึงกันเพิ่มมากขึ้น ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับมากขึ้น เมื่อเปิดรับมากขึ้น ก็จะค่อย ๆ ยอมรับในเพลงที่มีความคล้ายคลึงกัน จึงส่งผลให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจและมีทัศนคติที่ดีต่อเพลงไทยสากลที่มีความคล้ายคลึงกับเพลงสากลตามไปด้วย

2. จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับกฏหมายลิขสิทธิ์ไทยและทัศนคติที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลง พบว่าความรู้เกี่ยวกับกฏหมายลิขสิทธิ์ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลง แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีความรู้เกี่ยวกับกฏหมายลิขสิทธิ์มากหรือน้อย ก็ไม่ส่งผลกับทัศนคติที่มีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงสากลในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล ซึ่งในส่วนนี้ อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท (2549) ได้ให้ความเห็นว่า นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่าทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้ ไม่ได้มีติดตัวมา

ตั้งแต่กำเนิด โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดทัศนคติ (Roy Blackwood, 1993 อ้างใน อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท, 2549) ประกอบด้วย ประสบการณ์, การเรียนรู้, ความเชื่อ, ค่านิยม, และ ปทัสถาน ซึ่งจะเห็นได้ว่า การเกิดทัศนคติจะต้องมีการประสบพบเจอเหตุการณ์หนึ่ง ๆ มาก่อน จากนั้นจึงเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์นั้น แล้วจึงกลายมาเป็นทัศนคติ แต่จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติในงานวิจัยชิ้นนี้นั้น ผลการวิจัยพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ นั่นอาจเป็นไปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างฟังเพลงไทยสากลที่มีความคล้ายคลึงกับเพลงสากลเพื่อความบันเทิงหรือเพื่อผ่อนคลายเป็นหลัก จึงไม่ได้มีการนำความรู้เกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้องในขณะรับฟังเพลงเหล่านั้น ทำให้การมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยไม่ส่งผลต่อการเกิดทัศนคติต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ยิ่งกลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อเพลงไทยสากลและเพลงสากลในปริมาณมาก ยิ่งมีแนวโน้มที่กลุ่มตัวอย่างจะมีทัศนคติที่ดีต่อการคัดลอกหรือดัดแปลงเพลงสากลในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากลนั้น แสดงให้เห็นว่า การฟังเพลงบ่อย ๆ จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกคุ้นชิน และก่อให้เกิดทัศคติที่ดีต่อเพลงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังนั้น จากผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรสนับสนุนให้เยาวชนที่มีความสนใจทางด้านสาขาวิชาดนตรีเปิดรับสื่อเพลงในปริมาณมาก ๆ ทั้งเพลงไทยสากลเอง และเพลงจากต่างประเทศ เพื่อที่จะได้เห็นถึงความเหมือนและความต่างของเพลงแต่ละประเภท และนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตผลงานเพลงไทยสากลที่มีเอกลักษณ์และมีคุณภาพต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

Miller, K. 2005. **Communication Theories : Perspectives, Processes, and Contexts.** New York: McGraw-Hill.

Zimbardo P. and Leippe M. 1991. **The Psychology of Attitude Change and Social Influence.** New York: McGraw-Hill.

พูนพิศ อมาตยกุล. 2529. **ดนตรีวิจักษ์ : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีของไทยเพื่อความชื่นชม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: รักษ์สิปป์.

พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์. 2556. **สังคีตสมัย.** นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วารุณี โชคเพิ่มพูลสุข. 2555. **วิวัฒนาการและสุนทรียภาพของเพลงแปลงไทย.** วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2557. ข้อมูลสถิติการศึกษา (Online). http://www.info.mua.go.th/information/show_all_statdata_table.php?data_show=2, 30 ตุลาคม 2557.

สุดารัตน์ เศวตะโสภณ. 2541. **ความนิยมของผู้รับสารที่มีต่อสื่อเทปเพลงไทยที่ดัดแปลงจากเพลงสากล.** วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารมวลชน, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท. 2549. **การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แนวคิดเชิงพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The Buddhist Thought of Students in Kasetsart University

ธวัชชัย ทะราศรี[1*]

Thawatchai Tharasri[1*]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิดเชิงพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 394 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม สถิติได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-test, F-test ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีแนวคิดเชิงพุทธศาสนาถูกต้องตามหลักธรรมของพุทธศาสนา โดยนิสิตคิดว่าสาเหตุที่ทำให้คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนามาจากด้านพระธรรมอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.74 รองลงมาคือ ด้านพระพุทธอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.54 และด้านศาสนสถานอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.47 ต่ำสุดคือด้านพระสงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.89 เมื่อพิจารณาในรายข้อเพื่อหาแนวคิดเชิงพุทธไปใช้จัดกิจกรรมเรื่อง สำนึกดีของชาวเกษตรศาสตร์สืบต่ออายุพุทธศาสนาในประเทศไทย ของรายวิชา พุทธศาสนาในประเทศไทย ภาคปลาย ปีการศึกษา 2558 ภาควิชาปรัชญาและศาสนา สรุปผลได้ 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1) แนวคิดเชิงพุทธถูกตามหลักธรรมของพุทธศาสนา ที่อยู่ในระดับที่ต้องพัฒนาด้วยกิจกรรมจำนวน 3 ข้อ คือ ข้อ 10 การอ่านพระไตรปิฎกอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.76 ข้อ 12 ศาสนสถานสำหรับศึกษาพระธรรมอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.56 และข้อ 18 คุณของพระสงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.43 ประเด็นที่ 2) แนวคิดเชิงพุทธบิดเบือนหลักธรรมของพุทธศาสนาที่อยู่ในระดับที่ต้องพัฒนาด้วยกิจกรรมจำนวน 4 ข้อ คือ ข้อ 2 พระพุทธรูปบันดาลสิ่งที่ขอ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.67 ข้อ 3 พระพุทธรูปลงโทษผู้ผิดคำสาบานอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.02 ข้อ 7 ภิกษุทำพิธีกรรมอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.71 ข้อ 10 ศาสนสถานสำหรับทำพิธีกรรมอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.06 ย่อลงเป็น 4 ข้อสำหรับใช้เป็นหัวข้อย่อยในกิจกรรม คือ 1) พระพุทธเจ้าไม่ใช่พระเจ้า 2)ความสำคัญของพระไตรปิฎก 3) คุณของพระสงฆ์ 4) วัดเป็นสถานศึกษา

ABSTRACT

This research is attempted to study the Buddhist Thought of Students in Kasetsart University. The results of research were found that in the whole view, the students in Kasetsart University had opinions on the Buddhist Thought as Right View by considering each aspect found that the aspect of Dhamma at the much level, average 3.74, the aspect of Buddha at the much level, average 3.54, the aspect of Sangha at the middle level, average 2.89. Considering each topics were found 2 views that were Right and Wrong Views. Both Views would be used in the topics of activity in the class room such as the Buddha not to be God, the significances of Tipitaka, Good of Sangha and last one was temple as a school.

Key Words: Buddhist Thought, Cause of Belief in Buddhism, Right and Wrong Views

*Corresponding author;e-mail address: fhumtct@ku.ac.th

---

[1]ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

[1]Department of Philosophy and Religion,Faculty of Humanities, Kasetsart University Bangkaen Campus

คำนำ

ในอดีตของชาติไทย คนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อในสิ่งลี้ลับว่าเป็นสิ่งที่มีอำนาจให้คุณให้โทษต่อผู้คน เรียกว่า เชื่อผี เป็นความเชื่อเดิมที่ยังหลงเหลือมาถึงสมัยปัจจุบันจึงพบเห็นศาลพระภูมิเจ้าที่อยู่ทั่วไป เมื่อพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาในประเทศไทย คนไทยส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนแนวคิดเรื่องผีมาเป็นแนวคิดเชิงพุทธ แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีอิทธิพลของความเชื่อเรื่องเทพเจ้าแบบพราหมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องบ้างซึ่งจะเห็นได้ในรูปแบบของการบูชาพระพรหม และราชพิธีต่างๆ ดังมีคำกล่าวว่า พระพุทธศาสนาในเมืองไทยเป็นพุทธผสม แบบ "ผีพราหมณ์ พุทธ" อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดเชิงพุทธเป็นสาเหตุให้คนไทยในอดีตตั้งแต่ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี จนถึงคนไทยใน ปัจจุบันนับถือพุทธศาสนา พุทธศาสนาในประเทศไทยได้ทำให้สังคมไทยมีความเจริญ สงบสุขร่มเย็น ได้หล่อหลอมรวมเป็นวัฒนธรรมไทย เป็นเอกลักษณ์ไทย ด้วยเหตุนี้ คนไทยจึงต้องรักษาพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไปชั่วลูกชั่วหลานเช่นเดียวกับที่บรรพบุรุษรักษาไว้ให้พุทธศาสนาอยู่ในประเทศไทย

แนวคิดเชิงพุทธมีทั้งที่ถูกต้องและบิดเบือน ในกรณีแนวคิดเชิงพุทธที่ถูกต้องตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาเป็นเหตุให้พุทธศาสนาดำรงอยู่มั่นคงถาวร เช่น คุณของรัตนะ 3 อย่าง คือ 1) พระพุทธเจ้ารู้ดีรู้ชอบด้วยพระองค์เองก่อนแล้ว สอนผู้อื่นให้รู้ตามด้วย 2) พระธรรมย่อมรักษาผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว 3)พระสงฆ์ปฏิบัติชอบตามคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว สอนผู้อื่นให้กระทำตามด้วย (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2479) ส่วนแนวคิดเชิงพุทธที่บิดเบือนไปจากหลักคำสอนของพุทธศาสนาเป็นสาเหตุให้คนไทยนับถือพุทธศาสนาอย่างไม่มั่นคงถาวร เช่น พระพุทธเจ้าเป็นองค์อวตารของพระนารายณ์เทพผู้สร้างในศาสนาพราหมณ์ พระธรรมเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำหรับสวดอ้อนวอนพระพุทธเจ้า พระสงฆ์เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆไม่ใช่ครูผู้สอน วัดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับประกอบพิธีกรรมสำหรับบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ในอนาคตหลังจากพระองค์ปรินิพพานแล้ว พุทธศาสนาจะเสื่อมด้วยเหตุปัจจัย 15 ประการ คือ 1) ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในพระพุทธ 2) ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในพระธรรม 3) ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในพระสงฆ์ 4) ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในศีล สมาธิ ปัญญา 5) แตกสามัคคี 6) ไม่อบรมกาย ไม่อบรมศีล ไม่อบรมจิต ไม่อบรมปัญญาบังอาจให้อุปสมบท 7) บังอาจเป็นผู้สอน 8) แสดงธรรมะผิด 9) ไม่นิยมอ่านพระไตรปิฎก 10) พระเถระมักมาก ผิดวินัย ไม่ปฏิบัติธรรม 11) ยินดีแต่จีวรงาม 12) ยินดีแต่อาหารอร่อย 13) ยินดีแต่ที่อยู่ที่นอนสวยงามหรูหรา 14) คลุกคลีผู้หญิง 15) คลุกคลีบุรุษ สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้พระสัทธรรมไม่ดำรงอยู่นาน เป็นภัยในอนาคตซึ่งยังไม่บังเกิดในบัดนี้แต่จักบังเกิดในกาลต่อไป (มหามกุฏราชวิทยาลัย,2534) ดังนั้นการป้องกันจึงเป็นสิ่งสำคัญ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติศีลเป็นข้อห้ามไม่ให้กระทำ เช่น ห้ามรับไร่นาและที่ดิน ห้ามการซื้อการขาย ห้ามรับสัตว์ ห้ามสะสมข้าวของ ห้ามเป็นหมอปลุกเสก ห้ามเป็นหมอผี ห้ามพยากรณ์ ห้ามปรุงยา ห้ามดูฤกษ์ ห้ามเป็นหมอทรงเจ้า ห้ามบวงสรวง ห้ามรดน้ำมนต์ ห้ามร่ายมนต์ขับผี ห้ามดูเคราะห์ร้าย ห้ามทายลักษณะ เป็นต้น (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534) ในยุคใดสมัยใดภิกษุไม่เชื่อฟังได้ล่วงละเมิดศีล และอุบาสก อุบาสิกาผู้ไม่ได้ศึกษาพากันส่งเสริมสนับสนุนภิกษุผิดศีลเหล่านั้น เมื่อนั้นสังคมพุทธย่อมเข้าสู่ความเสื่อมอาจสูญหายไปในที่สุดพุทธบริษัทเห็นภัยอย่างนี้แล้วควรร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขโดยการสอนพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง

ดังพระราชดำรัสพระราชทานในการเสด็จฯ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2513 ความตอนหนึ่งว่า

> พระพุทธศาสนาแสดงความจริงของชีวิต แสดงทางปฏิบัติที่จะให้บรรลุความสุขสูงสุดของชีวิต มีวิธีการสั่งสอนที่ยึดหลักเหตุและผลว่าทุกสิ่งเกิดจากเหตุ ผู้ใดประกอบเหตุอย่างไรเพียงใดก็ได้ผลนั้นเพียงนั้น หากจะถามว่าพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร ก็ต้องตอบว่า โดยเนื้อหาที่เป็นเรื่องความจริงของชีวิตพระพุทธศาสนาเป็นปรัชญา โดยวิธีการที่ยึดหลักเหตุผล พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์ หรือพูดให้ชัดลงไปอีกก็เป็นวิทยาศาสตร์ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึง มีความเห็นว่า การสอนพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง คือ การสอนให้คนมีความสามารถพิจารณาขุดค้นหาหลักธรรมะจากชีวิตและนำหลักธรรมะนั้นมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ (อำนวยวีรวรรณ, 2555)

ด้วยเหตุนี้ รายวิชา พุทธศาสนาในประเทศไทย รหัสวิชา 01388322 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2558 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ได้กำหนดในแผนการสอนให้นิสิตจัดกิจกรรม เรื่อง สำนึกดีของชาวเกษตรศาสตร์สืบต่ออายุพุทธศาสนาในประเทศไทย ในกิจกรรมนี้ต้องศึกษาแนวคิดเชิงพุทธของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในปี การศึกษา 2557 เสียก่อนว่ามีแนวคิดเชิงพุทธที่ถูกและผิดอย่างไรแล้วนำผลไปให้นิสิตตั้งเป็นหัวข้อย่อยของกิจกรรม

ฉะนั้นจึงได้วิจัยเรื่อง แนวคิดเชิงพุทธของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาแนวคิดเชิงพุทธของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน โดยผลที่เป็นแนวคิดเชิงพุทธที่บิดเบือนจากหลักธรรมของพุทธศาสนา อาจใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเรื่อง สำนึกดีของชาวเกษตรศาสตร์สืบต่ออายุพุทธศาสนาในประเทศไทย เนื่องจากแนวคิดเชิงพุทธที่บิดเบือนจากหลักธรรมของพุทธศาสนาเป็นสาเหตุหนึ่งให้คนนับถือพุทธศาสนาจึงมีแนวโน้มที่จะเป็นภัยต่อความยั่งยืนของพุทธศาสนา

วิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเชิงพุทธของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขนเป็นการวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative research) ประชากร คือ นิสิตที่ศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ที่ศึกษาในปีการศึกษา 2557 ทั้งหมด 28,175 คนโดยแบ่งเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 7,203 คน ปีที่ 2 จำนวน 7,085 คน ปีที่ 3 จำนวน 6,792 คน ปีที่ 4 จำนวน 7,095 คน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักทะเบียนและประมวลผล, ปีการศึกษา 2557) การสุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวน 28,175 คน จากการใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 394 คน ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548) โดยแบ่งเป็นนิสิตปริญญาตรีปีที่ 1 จำนวน 101 คน ปริญญาตรีปีที่ 2 จำนวน 99 คน ปริญญาตรีปีที่ 3 จำนวน 95 คน และปริญญาตรีปีที่ 4 จำนวน 99 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามเชิงสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดเชิงพุทธของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขนในปีการศึกษา 2557 แบ่งเป็น 4 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานโดยทั่วไปของนิสิตเกี่ยวกับพุทธ ตอนที่ 3 แนวคิดเชิงพุทธศาสนา ตอนที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคคลในการนับถือพุทธศาสนา การสร้างเครื่องมือได้ดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบสอบถามแล้วตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาแต่ละข้อถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 3) นำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 32คน แล้วตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability)ตามแบบของครอนบาค(Cronbach) (ประครองกรรณสูต, 2542) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปเก็บและรวบรวมข้อมูลในช่วงระยะเวลาระหว่างเดือนมกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2558

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้ ข้อมูลในตอนที่ 1 และ 2 โดยการแจกแจงหาค่าความถี่ และหาค่าร้อยละ ข้อมูลในตอนที่ 3 โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากคะแนนระดับของบทบาทแต่ละบทบาทเป็นรายด้านและรายข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การคิดน้ำหนักของค่าเฉลี่ยในแต่ละช่วง โดยใช้เกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51– 5.00 ถือว่ามากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51– 4.50 ถือว่ามาก ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 ถือว่าปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51– 2.50 ถือว่าน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 ถือว่าน้อยที่สุด ข้อมูลในตอนที่ 4 โดยการหาค่าความถี่ และการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้ <u>สมมติฐานที่ 1</u> นิสิตที่มีเพศต่างกันมีแนวคิดเชิงพุทธศาสนาแตกต่างกัน <u>สมมติฐานที่ 2</u> นิสิตที่มีอายุต่างกันมีแนวคิดเชิงพุทธศาสนาแตกต่างกัน <u>สมมติฐานที่ 3</u> นิสิตในระดับชั้นปีการศึกษาแตกต่างกันมีแนวคิดเชิงพุทธศาสนาแตกต่างกัน <u>สมมติฐานที่ 4</u> นิสิตที่มีรายได้ในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีแนวคิดเชิงพุทธศาสนาแตกต่างกัน โดยใช้การทดสอบค่า T-test และ F-test (One – way ANOVA) ในการวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานโดยทั่วไปของนิสิตเกี่ยวกับพุทธศาสนา

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศหญิง ร้อยละ 77.2 และเพศชาย ร้อยละ 22.8 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่ำกว่า 18 ปี ร้อยละ 0.80 อายุ 18-35 ปี ร้อยละ 99.2 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 28.1 ระดับการศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 24.3 ระดับการศึกษาปริญญาตรีปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 24.3 และระดับการศึกษาปริญญาตรีปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 23.2 มีรายได้ในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 40,001 บาท ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 54.7 มีรายได้ในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 30,001-40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.7 มีรายได้ในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 10.6 มีรายได้ในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.9 และมีรายได้ในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.0

ข้อมูลพื้นฐานโดยทั่วไปของนิสิตเกี่ยวกับพุทธศาสนา การนับถือนิกาย นิกายเถรวาท คิดเป็นร้อยละ 38.4 นับถือนิกายมหายาน คิดเป็นร้อยละ 29.6 นับถือแต่ไม่รู้นิกาย คิดเป็นร้อยละ 28.2 ไม่นับถือพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 3.8 การสอบได้ธรรมศึกษา ไม่ได้ชั้นตรีโทเอก คิดเป็นร้อยละ 48.5 สอบได้ธรรมศึกษาชั้นเอก คิดเป็นร้อยละ 20.9 สอบได้ธรรมศึกษาชั้นตรี คิดเป็นร้อยละ 19.2 สอบได้ธรรมศึกษาชั้นโท คิดเป็นร้อยละ 11.4

การปฏิบัติธรรมตามนิกาย เคยปฏิบัติธรรมแต่ไม่รู้นิกายใด คิดเป็นร้อยละ 34.8 ไม่เคยปฏิบัติธรรม คิดเป็นร้อยละ 31.1 เคยปฏิบัติธรรมตามนิกายเถรวาท คิดเป็นร้อยละ 22.3 เคยปฏิบัติธรรมตามนิกายมหายาน คิดเป็นร้อยละ 11.8 วิจารณ์ผลว่า การนับถือนิกาย น่าจะเป็นไปได้หรือเกือบจะเป็นไปไม่ได้ ที่นิสิตนับถือพุทธศาสนานิกายมหายาน ถึงร้อยละ 29.6 น่าจะมาจากนิสิตไทยหรือคนไทยพุทธ ไม่เข้าใจเรื่องนิกายมากกว่า แต่คนไทยพุทธส่วนใหญ่นับถือ พุทธศาสนานิกายเถรวาทอยู่แล้ว ดังนั้นควรจะปรับปรุงหลักสูตรทั้งมหาวิทยาลัยในสายสังคม-มนุษยศาสตร์

ผลการวิเคราะห์แนวคิดเชิงพุทธศาสนา

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นโดยรวมว่าสาเหตุให้คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาในปัจจุบัน ด้านพระธรรม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.74 รองลงมาคือ ด้านพระพุทธ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.54 และด้านศาสนสถาน อยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.47 ต่ำสุดคือด้านพระสงฆ์ อยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.89 อภิปรายผลได้ว่า นิสิตนับถือพุทธศาสนาเพราะมีสาเหตุมาจากด้านพระธรรมมากกว่าด้านอื่นๆ ฉะนั้น นิสิตมีแนวคิดเชิงพุทธศาสนาถูกต้องตามหลักธรรมของพุทธศาสนาตามพุทธพจน์ว่า “โย ธมฺมํปสฺสติ โสมํปสฺสติ” แปลว่า ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าย่อมเห็นเราตถาคต (มหามกุฏราชวิทยาลัย,2534) และตามความหมายของ พุทธศาสนา ที่แปลว่า คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551) ดังนั้น หากนิสิตจะนับถือพุทธศาสนาเพราะพระธรรมจึงเป็นแนวคิดเชิงพุทธที่ถูกต้อง และเป็นสัมมาทิฏฐิ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน ด้านพระพุทธ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 1 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะมีพระพุทธรูปเป็นที่พึ่งทางใจ มีค่าเฉลี่ย 4.06 อยู่ในระดับมาก รองลงมา ข้อที่ 4 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า มีค่าเฉลี่ย 3.88 อยู่ในระดับมาก ข้อที่ 2 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะเชื่อว่าพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์บันดาลสิ่งที่ขอมีค่าเฉลี่ย 3.67 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ข้อที่ 3 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ลงโทษผู้ผิดคำสาบาน มีค่าเฉลี่ย 3.02 อยู่ในระดับปานกลาง วิจารณ์ผลว่า ข้อที่ 2 และข้อที่ 3 เป็นแนวคิดเชิงพุทธที่บิดเบือน ระดับความคิดเห็นของนิสิตควรจะอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้นควรให้การศึกษาแก่นิสิตเรื่อง พุทธศาสนาเป็นอเทวนิยม หรือ เรื่อง กรรมปลูกฝังให้เชื่อในศักยภาพของมนุษย์ เชื่อในกรรมเป็นของตนเองดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า "กัมมุนา วัตตติโลโก"แปลว่า สัตว์โลกทั้งหลายย่อมเป็นไปตามกรรม (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534)

ด้านพระธรรม พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 5 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะสอนให้คนทำดีได้สุขทางใจ มีค่าเฉลี่ย 4.35 อยู่ในระดับมาก รองลงมา ข้อที่ 1 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะสอนทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว มีค่าเฉลี่ย 4.31 อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ข้อที่ 10 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะอ่านพระไตรปิฎก มีค่าเฉลี่ย 2.76 อยู่ในระดับปานกลาง วิจารณ์ผลว่า ข้อที่ 10 เป็นแนวคิดเชิงพุทธที่ถูก ระดับความคิดเห็นของนิสิตควรอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นควรรณรงค์ให้นิสิตเห็นความสำคัญของพระไตรปิฎก หรืออ่านพระไตรปิฎกมากยิ่งขึ้นไม่เช่นนั้นจะเป็นตามพุทธทำนายว่า พุทธศาสนาจะเสื่อมด้วยเหตุปัจจัย 15 ประการ 1 ใน 15 คือ ไม่นิยมอ่านพระไตรปิฎก (มหามกุฏราชวิทยาลัย,2534)

ด้านพระสงฆ์ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 7 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะพระภิกษุทำพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา มีค่าเฉลี่ย 3.71 อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 16 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะพระมหากษัตริย์ทรงศรัทธาพระภิกษุ มีค่าเฉลี่ย 3.58 อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ 13 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะพระภิกษุต่อต้านนักการเมืองทุจริต

มีค่าเฉลี่ย 2.11 อยู่ในระดับน้อย วิจารณ์ผลว่า ข้อที่ 7 ควรให้การศึกษาเกี่ยวกับคุณของพระสงฆ์ที่เป็นผู้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าและสอนผู้อื่นให้รู้ตามมากยิ่งขึ้น ส่วนพิธีกรรมเป็นเปลือกที่ห่อหุ้มพุทธศาสนาเปรียบกับต้นไม้ไม่มีเปลือกย่อมตาย แต่อย่างไรต้นไม้ก็ต้องมีแก่นด้วยไม่เช่นนั้นก็ตายเช่นกัน

ด้านศาสนสถาน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 1 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชาวบ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.16 อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 10 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะวัดทำพิธีกรรมทางศาสนา มีค่าเฉลี่ย 4.06 อยู่ในระดับมาก และข้อที่ 13 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะบรรพบุรุษพาเข้าวัด มีค่าเฉลี่ย 4.06 อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ 5 คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาเพราะวัดทำพิธีไสยศาสตร์ มีค่าเฉลี่ย 2.56 อยู่ในระดับปานกลาง วิจารณ์ผลว่า ควรให้การศึกษาว่า วัดเป็นสถานที่สำหรับการศึกษาพระธรรมมากกว่าพิธีกรรม

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบตามสมมุติฐาน

สมมุติฐานที่ 1 นิสิตที่มีเพศต่างกัน มีแนวคิดเชิงพุทธศาสนาเกี่ยวกับสาเหตุให้คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาที่เป็นอยู่ในยุคปัจจุบันแตกต่างกัน พบว่าโดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่า Sig. เท่ากับ 0.318 ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านด้านพระพุทธ มีค่า Sig. เท่ากับ0.874 และด้านศาสนสถานมีค่า Sig. เท่ากับ 0.061 ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านพระธรรมมีค่า Sig. เท่ากับ 0.036 และด้านพระสงฆ์มีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อภิปรายผล เพศที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อแนวคิดเชิงพุทธศาสนาในด้านพระพุทธ และด้านศาสนสถาน แต่มีผลต่อแนวคิดเชิงพุทธศาสนาในด้านพระธรรมและด้านพระสงฆ์ เพราะเพศชายและเพศหญิงมีความเชื่อไม่เหมือนกัน

สมมุติฐานที่ 2 นิสิตที่มีอายุต่างกัน มีแนวคิดเชิงพุทธศาสนาเกี่ยวกับสาเหตุให้คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาที่เป็นอยู่ในยุคปัจจุบันแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่า Sig. เท่ากับ 0.379 ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านพระพุทธ มีค่า Sig. เท่ากับ 0.550 ด้านพระธรรมมีค่า Sig. เท่ากับ 0.726 ด้านพระสงฆ์มีค่า Sig. เท่ากับ 0.853 และด้านศาสนสถานมีค่า Sig. เท่ากับ 0.086 ไม่แตกต่างกันทุกด้าน อภิปรายผลนิสิตที่มีอายุต่างกันไม่มีผลต่อแนวคิดเชิงพุทธศาสนาในทุกด้าน เพราะความเชื่อของคนไม่ขึ้นอยู่อายุ

สมมติฐานที่ 3 นิสิตในระดับชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีแนวคิดเชิงพุทธศาสนาเกี่ยวกับสาเหตุให้คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาที่เป็นอยู่ในยุคปัจจุบันแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่า Sig. เท่ากับ 0.273 ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านพระพุทธ มีค่า Sig. เท่ากับ 0.093 ด้านพระธรรมมีค่า Sig. เท่ากับ 0.271 ด้านพระสงฆ์มีค่า Sig. เท่ากับ 0.761 และด้านศาสนสถานมีค่า Sig. เท่ากับ 0.383 ไม่แตกต่างกันทุกด้าน อภิปรายผลนิสิตในระดับชั้นปีการศึกษาต่างกันไม่มีผลต่อแนวคิดเชิงพุทธศาสนาในทุกด้าน เพราะความเชื่อของคนไม่ขึ้นอยู่กับระดับชั้นปีการศึกษา

สมมติฐานที่ 4 นิสิตที่มีรายได้ในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีแนวคิดเชิงพุทธศาสนาเกี่ยวกับสาเหตุให้คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาที่เป็นอยู่ในยุคปัจจุบันแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่า Sig. เท่ากับ 0.020 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านพระพุทธ มีค่า Sig. เท่ากับ 0.285 ด้านพระธรรมมีค่า Sig. เท่ากับ 0.073 ด้านพระสงฆ์มีค่า Sig. เท่ากับ 0.133 ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านศาสนสถานมีค่า Sig. เท่ากับ 0.018 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ด้านศาสนสถาน และโดยรวมทั้ง 4 ด้าน เป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ LSD. พบว่า นิสิตที่มีรายได้ในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 และ 20,001-30,000 มีแนวคิดเชิงพุทธศาสนาที่

เป็นอยู่ในปัจจุบัน เกี่ยวกับสาเหตุให้คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนาที่เป็นอยู่ในยุคปัจจุบัน ด้านศาสนสถาน และโดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างจากนิสิตที่มีรายได้ในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 30,001-40,000 และมากกว่า 40,001 อภิปรายผล นิสิตที่มีรายได้ในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนต่างกันไม่มีผลต่อแนวคิดเชิงพุทธศาสนาในด้านพระพุทธ ด้านพระธรรม และด้านพระสงฆ์ แต่มีผลต่อแนวคิดเชิงพุทธศาสนาในด้านศาสนสถาน และโดยรวมทั้ง 4 ด้าน เมื่อวิเคราะห์เป็นรายคู่ พบว่านิสิตที่มีรายได้ในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 30,000 มีแนวคิดเชิงพุทธศาสนาแตกต่างจากนิสิตที่มีรายได้ในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 30,000 ขึ้นไป เพราะความเชื่อของคนด้านศาสนสถาน ขึ้นอยู่กับรายได้ในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนอาจเป็นไปได้ว่ารายได้มากกว่า 30,000 ขึ้นไปมีกำลังทรัพย์ช่วยทำนุบำรุงพุทธศาสนาด้านศาสนสถานได้ดีกว่า

สรุป

การศึกษาแนวคิดเชิงพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ในปีการศึกษา 2557 สรุปผลได้ว่า นิสิตมีแนวคิดเชิงพุทธศาสนาถูกต้องตามหลักธรรมของพุทธศาสนา โดยนิสิตมีความคิดเห็นโดยรวมว่าสาเหตุให้คนไทยยังคงนับถือพุทธศาสนามาจากด้านพระธรรมอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.74 รองลงมาคือ ด้านพระพุทธอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.54 และด้านศาสนสถานอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.47 ต่ำสุดคือด้านพระสงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.89 เมื่อพิจารณาในรายข้อเพื่อหาแนวคิดเชิงพุทธไปใช้จัดกิจกรรมเรื่อง สำนึกดีชาวเกษตรศาสตร์สืบต่ออายุพุทธศาสนาในประเทศไทย ของรายวิชา พุทธศาสนาในประเทศไทย ภาคปลาย ปีการศึกษา 2558 ภาควิชาปรัชญาและศาสนา สรุปผลได้ 2 ประเด็น คือ <u>ประเด็นที่ 1)</u> แนวคิดเชิงพุทธถูกตามหลักธรรมของพุทธศาสนา ที่อยู่ในระดับที่ต้องพัฒนาด้วยกิจกรรมจำนวน 3 ข้อ คือ ข้อ 10 การอ่านพระไตรปิฎกอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.76 ข้อ 12 ศาสนสถานสำหรับศึกษาพระธรรมอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.56 และข้อ 18 คุณของพระสงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.43 <u>ประเด็นที่ 2)</u> แนวคิดเชิงพุทธบิดเบือนหลักธรรมของพุทธศาสนาที่อยู่ในระดับที่ต้องพัฒนาด้วยกิจกรรมจำนวน 4 ข้อ คือ ข้อ 2 พระพุทธรูปบันดาลสิ่งที่ขออยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.67 ข้อ 3 พระพุทธรูปลงโทษผู้ผิดคำสาบานอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.02 ข้อ 7 ภิกษุทำพิธีกรรมอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.71 ข้อ 10 ศาสนสถานสำหรับทำพิธีกรรมอยู่ในระดับมากเฉลี่ย 4.06 รวมทั้งหมดได้ 7 ข้อย่อลงเป็น 4 ข้อสำหรับใช้เป็นหัวข้อย่อยในกิจกรรมคือ 1) พระพุทธเจ้าไม่ใช่พระเจ้า 2) ความสำคัญของพระไตรปิฎก 3) คุณของพระสงฆ์ 4) วัดเป็นสถานศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ที่สนับสนุนทุนในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. 2548. **สถิติสำหรับงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. 2545. **การวิจัยเบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร: สุริยสาสน์.

ประครอง กรรณสูตร. 2542. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์. 2551. **พจนานุกรมศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอสอาร์ พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. 2534. **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. 2479. **นักธรรมชั้นตรี-นวโกวาท**.กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักทะเบียนและประมวลผล. 2557. จาก: http://www.regweb.registrar.ku.ac.th/

อำนวย วีรวรรณ. 2555. **พระมหากษัตริย์ไทยกับพระพุทธศาสนา**.กรุงเทพมหานคร:บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

โครงสร้างศัพท์การเมืองในนิตยสารข่าวรายสัปดาห์

Words Formation of Political Terms in News Weekly Magazines

<u>ฉัตรแก้ว ยุวพรม</u>[1*] และ ธันวพร เสรีชัยกุล[1]

<u>Chartkaew Yuwaprom</u>[1*] and Thanwaporn Sereechaikun[1]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างศัพท์การเมืองจากนิตยสารข่าวรายสัปดาห์จำนวน 3 ชื่อฉบับ ได้แก่ มติชนสุดสัปดาห์ เนชั่นสุดสัปดาห์ และสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ที่จำหน่ายตั้งแต่ เดือน มกราคม 2554 – กรกฎาคม 2557 รวมทั้งสิ้น จำนวน 544 ฉบับ ผลการวิจัย พบศัพท์การเมืองที่เป็นคำประสม จำนวน 1,613 ศัพท์ แบ่งเป็นโครงสร้างหลักและโครงสร้างย่อย ดังนี้ โครงสร้างหลัก พบ 4 โครงสร้าง เรียงลำดับ จากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ส่วนหลัก + ส่วนขยาย(1) + ส่วนขยาย(2) คิดเป็นร้อยละ 44 2) ส่วนหลัก + ส่วนขยาย (1) คิดเป็นร้อยละ 37 3) ส่วนหลัก + ส่วนขยาย(1) + ส่วนขยาย(2) + ส่วนขยาย(3) คิดเป็นร้อยละ 17 และ 4) ส่วนหลัก + ส่วนขยาย(1) + ส่วนขยาย(2) + ส่วนขยาย(3) + ส่วนขยาย(4) คิดเป็นร้อยละ 2 ส่วนโครงสร้างย่อย พบ 48 โครงสร้าง โดยพบโครงสร้างคำเดี่ยว + คำเดี่ยว มากที่สุด 495 ศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 30.68 ซึ่งผลการศึกษาวิจัยที่ได้จะทำให้ทราบโครงสร้างของคำประสมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น คือใช้ส่วนขยายมากกว่า 1 ส่วนมาประสมกับส่วนหลัก จนเกิดเป็นศัพท์การเมืองที่มีลักษณะเฉพาะขึ้นมา 1 ศัพท์

ABSTRACT

This article aimed to study Structure of Political Terms in News Weekly Magazines. There are three name of magazines : Matichon Weekly, Nation Weekly, and Siamrat Weekly. Which were 554 pieces. The result show that there are 1,613 compound words, these political terms can be categorize in to two type that are main structure and substructure. Main structure found 4 type in order from more to less: 1) head section + modifier section(1) + modifier section(2) , which is 44 % of found words , 2) head section + modifier section(1), which is 37% of found words, 3) head section + modifier section(1) + modifier section(2) + modifier section(3) ,which is 17% of found words and 4) head section + modifier section(1) + modifier section(2) + modifier section(3) + modifier section(4), which is 2% of found words . At for, found 48 substructure that single word + single word are most found, which is 30.68 % of found words. The result of which will indicate more complex structures of compound words. That is more than one modifiers used two modifiers second component as a result, a new political Terms with particular features is derived.

Key Words: words formation, political term, news weekly magazines

* Corresponding author; e-mail address: sj.somjeed@gmail.com

[1]ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1]Department of Thai language, Faculty of Humanity, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

"ศัพท์การเมือง" ถือเป็นส่วนหนึ่งของ "ภาษาการเมือง" โดยศัพท์การเมืองในบทความวิจัยนี้ หมายถึง ศัพท์ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่ออธิบายเหตุการณ์ทางการเมือง เกี่ยวข้องกับนักการเมือง พรรคการเมือง การเลือกตั้ง นโยบายรัฐบาล การบริหารงานของรัฐบาล และหน่วยงานต่างๆของรัฐบาล สอดคล้องกับ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2556: 21-24) ที่ได้กล่าวถึง ภาษากับการเมือง โดยสรุปว่า การดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เครื่องมือที่ใช้สื่อความเป็นการเมืองได้เด่นชัดประการหนึ่ง คือ "ภาษา" การเมือง คือกิจกรรมที่กระทำทำผ่านภาษา "การเมือง" คือสิ่งที่ภาษาสร้างขึ้น หากปราศจากภาษา กิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้ กิจกรรมทางการเมืองที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการประกาศอิสรภาพ การประกาศกฎอัยการศึก การประกาศภาวะฉุกเฉินหรือสภาวะข้อยกเว้นต่าง ๆ การประกาศยุบรัฐสภา การประท้วง การสงคราม การวิพากษ์วิจารณ์ การถกเถียงทางการเมือง และการให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นของผู้นำทางการเมือง ล้วนแล้วแต่แสดงให้เห็นว่า ภาษามีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการเมือง อย่างแนบแน่น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ภาษาการเมืองคือ ภาษาที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือข้อเท็จจริงทางการเมือง ที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้นได้

วรรณี พุทธเจริญทอง (2554: 136) ได้กล่าวว่า การใช้ภาษาการเมือง เป็นรูปแบบหนึ่งที่เอื้อให้สื่อมวลชนสามารถล้อเลียน ประเมินผลงานและวิจารณ์นักการเมืองได้อย่างเปิดเผยในสื่อสาธารณะอย่างแยบยล ผ่านกลวิธีทางภาษาในบริบททางสังคมและการเมืองไทย ที่ไม่เอื้อต่อการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองอย่างเปิดกว้าง คอลัมน์แสดงความคิดเห็นทางการเมืองดังกล่าวมีการแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์สถานการณ์ทางการเมืองไว้อย่างละเอียด ในรูปแบบบทความแสดงความคิดเห็นทางการเมืองซึ่งมีลักษณะการใช้ภาษาที่โดดเด่น ทำให้เกิดศัพท์ใหม่ทางการเมือง สอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าอิสระของ สมพิศ ผาดไธสง (2546) ที่ได้กล่าวว่า ในการนำเสนอบทความแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของผู้เขียนคอลัมน์ จะสะท้อนถึงสถานการณ์ทางการเมืองการปกครอง รวมทั้งสภาพสังคมไทยปรากฏในบทความจำนวนมาก พร้อมกันนี้จะทำหน้าที่สร้างศัพท์การเมือง หรือนำคำพูด รายงาน บทสัมภาษณ์ บทวิจารณ์ ของผู้เกี่ยวข้อง เช่น นักการเมือง นักข่าว นักวิชาการ ผู้วิจารณ์ เป็นต้น มานำเสนอเผยแพร่ให้ผู้อ่านได้รับทราบ ซึ่งผู้อ่านบทความจะได้รับรู้ศัพท์เกี่ยวกับการเมือง ก่อให้เกิดความเข้าใจในเหตุการณ์ทางการเมืองได้ดียิ่งขึ้น

เหตุการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญที่ถือเป็นประวัติศาสตร์ของการเมืองไทยอีกเหตุการณ์หนึ่ง คือ ในปี พ.ศ. 2554 ประเทศไทยได้มีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีผู้หญิงคนแรก ช่วงระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 – พ.ศ.2557 เกิดเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญ เช่น เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ เมื่อปี 2554 การชุมนุมทางการเมือง โครงการรับจำนำข้าว เป็นต้น เหตุการณ์ทางการเมืองเหล่านี้ ทำให้เกิดการสร้างศัพท์การเมืองโดยผู้สื่อข่าวสายการเมือง รวมทั้งคอลัมนิสต์ที่เขียนบทความแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ในนิตยสารข่าวการเมืองชื่อฉบับต่างๆ เช่น ศัพท์การเมือง "จำนำข้าว" หมายถึง การที่ชาวนานำข้าวไปจำนำกับรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร "กฎหมายคาซอย" หมายถึง กฎหมายที่ไม่ผ่านมติเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งกฎหมายดังกล่าวตราขึ้นเพื่อนิรโทษกรรมทางการเมืองให้กับบุคคลกลุ่มหนึ่ง เป็นต้น

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นโครงสร้างศัพท์การเมืองในปีดังกล่าวมีความซับซ้อนโดยที่ไม่ได้นำคำเพียง 2 คำมาประสมกันเท่านั้น แต่ได้นำคำหลายส่วนมาประสมกัน แยกได้เป็นส่วนหลัก กับส่วนขยาย เช่น คำว่า "ขาคนเสื้อแดง" ประกอบไปด้วย ส่วนหลัก "ขา" ซึ่งเป็นคำเดี่ยว นำมาประสมกับ ส่วนขยาย 2 ส่วน คือ ส่วนขยาย(1) "คน" ซึ่งเป็นคำเดี่ยว กับ ส่วนขยาย(2) "เสื้อแดง" ซึ่งเป็นคำประสม เมื่อนำมาประสมกันเกิดเป็นศัพท์การเมืองที่มี

ความหมายใหม่ หมายถึง แนวทางและวิธีการปฏิบัติของกลุ่มผู้ชุมนุมทางการเมืองฝ่ายหนึ่งที่สนับสนุนรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาโครงสร้างศัพท์การเมืองที่ปรากฏในปี พ.ศ. 2554 ถึง ปี พ.ศ 2557 ซึ่งเป็นสมัยของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เนื่องจากเป็นรัฐบาลหญิงคนแรกของประวัติศาสตร์การเมืองไทย โดยเก็บข้อมูลจากนิตยสารข่าวรายสัปดาห์ จำนวน 3 ชื่อฉบับ คือ นิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ นิตยสารเนชั่นสุดสัปดาห์ และนิตยสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ โดยเรียงลำดับจากยอดจำหน่าย

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

บทความวิจัยนี้ศึกษาโครงสร้างศัพท์การเมืองในบทความแสดงความคิดเห็นทางการเมืองจากนิตยสารข่าวรายสัปดาห์ จำนวน 3 ชื่อฉบับ ได้แก่ นิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ นิตยสารเนชั่นสุดสัปดาห์ และนิตยสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่เดือนมกราคม ปี พ.ศ.2554 ถึง เดือน กรกฎาคม ปีพ.ศ.2557 รวมทั้งสิ้นจำนวน 544 ฉบับ จากนั้นคัดเลือกศัพท์การเมืองที่เป็นคำประสม โดยพิจารณาจากวิธีการสร้างคำในภาษาไทยตามแนวคิดของ อนงค์ เอียงอุบล (2526: 37-135) และลินดา วิชาดากูล (2528: 37-135)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบศัพท์การเมืองที่เป็นคำประสม จำนวนทั้งสิ้น1,613 ศัพท์ ซึ่งคำประสมที่พบสามารถแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหลักกับส่วนขยาย ส่วนหลัก หมายถึง ส่วนที่ใช้เป็นใจความหลัก และเป็นความหมายหลักของศัพท์นั้น และจะต้องปรากฏอยู่หน้าส่วนขยายเสมอ ส่วนขยาย หมายถึง ส่วนที่ช่วยแสดงลักษณะ สภาพ คุณสมบัติ ให้ส่วนหลักมีความหมายเฉพาะยิ่งขึ้น ทำให้เกิดเป็นคำประสมที่มีความหมายใหม่ ทั้งนี้ส่วนประกอบของส่วนหลักและส่วนขยาย จะเป็นคำเดี่ยว คำประสม คำผสาน หรือคำซ้อนก็ได้ ในงานวิจัยนี้คำเดี่ยว หมายถึง หน่วยคำอิสระหรือคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ คำประสม หมายถึง การนำหน่วยคำอิสระ หรือคำเดี่ยว ที่มีความหมายแตกต่างกันตั้งแต่ 2 ขึ้นไปมาประสมกัน กลายเป็นคำที่มีความหมายใหม่ คำผสาน หมายถึง คำที่ประกอบไปด้วยหน่วยคำตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไป และหน่วยคำที่นำมาประกอบกัน จะต้อง มีหน่วยใดหน่วยหนึ่ง หรือทุกหน่วยเป็นหน่วยคำไม่อิสระ แบ่งได้ 2 ชนิด คือ คำผสานแท้ หมายถึง คำที่ประกอบด้วย หน่วยคำไม่อิสระตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไปผสานกัน และคำผสานเทียม หมายถึง คำที่ประกอบด้วย หน่วยคำอิสระ ผสานกับหน่วยคำไม่อิสระ และคำซ้อนหมายถึง คำที่เกิดจากการนำคำ 2 คำมาซ้อนกัน มักใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายกัน รวมถึง คำที่มีเสียงใกล้เคียงกัน การสร้างคำซ้อน แบ่งเป็น คำซ้อนเพื่อความหมาย และคำซ้อนเพื่อเสียง (วินัย ภู่ระหงษ์, 2539)

ทั้งนี้ ผลการวิจัยพบโครงสร้างคำประสมศัพท์การเมือง 4 โครงสร้าง และโครงสร้างย่อย ของโครงสร้างหลักพบ 48 โครงสร้าง ดังนี้

1. ส่วนหลัก+ ส่วนขยาย (1)

โครงสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก+ ส่วนขยาย(1) พบจำนวน 1,443 ศัพท์ ส่วนหลักประกอบด้วย คำเดี่ยว คำประสม คำผสาน คำซ้อน และกลุ่มคำ ด้านส่วนขยายประกอบด้วย คำเดี่ยว คำประสม คำผสาน คำซ้อนและกลุ่มคำ โดยสามารถแยกโครงสร้างย่อยได้ 18 โครงสร้าง ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงโครงสร้างย่อยของโครงสร้างคำประสม แบบที่ 1

	โครงสร้างคำประสม		
ลำดับ	**ส่วนหลัก**	**ส่วนขยาย(1)**	**จำนวนศัพท์**

1	คำเดี่ยว	คำเดี่ยว	**495**
2		คำประสม	465
3		คำผสาน	38
4		กลุ่มคำ	22
5		คำซ้อน	17
6	**คำประสม**	คำประสม	157
7		คำเดี่ยว	96
8	คำประสม (ต่อ)	คำผสาน	9
9		คำซ้อน	8
10		กลุ่มคำ	5
11	คำผสาน	คำประสม	70
12		คำเดี่ยว	32
13		คำผสาน	5
14		คำซ้อน	3
15	คำซ้อน	คำประสม	12
16		คำเดี่ยว	3
17	กลุ่มคำ	คำประสม	4
18		คำเดี่ยว	2
	รวม 18 โครงสร้าง		1,443 ศัพท์

จากตารางข้างต้น โครงสร้างคำประสมที่พบมากที่สุดคือ ส่วนหลัก (คำเดี่ยว) + ส่วนขยาย (คำเดี่ยว) ดังตัวอย่างต่อไปนี้ **ตัวอย่างที่ 1** ส่วนหลัก (คำเดี่ยว) + ส่วนขยาย (คำเดี่ยว)

กฎกระดาษ

ส่วนหลัก ↓ คำเดี่ยว ↓ กฎ

ส่วนขยาย ↓ คำเดี่ยว ↓ กระดาษ

จากตัวอย่าง “กฎกระดาษ” (มติชน 2554: 13) ประกอบด้วย ส่วนหลัก “กฎ” ซึ่งเป็นคำเดี่ยว ประสมกับ ส่วนขยาย(1)“กระดาษ” ซึ่งเป็นคำเดี่ยว เมื่อนำมาประสมกันเกิดเป็นคำที่มีความหมายใหม่ หมายถึง กฎหมายที่ไม่สำคัญ ไม่สามารถใช้บังคับให้เกิดผลตามกฎหมายได้ กรณีนี้เป็นเหตุการณ์ทางการเมืองเรื่องกฎหมายนิรโทษกรรมทางการเมืองให้กับกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่ง

2. **ส่วนหลัก + ส่วนขยาย**(1) + **ส่วนขยาย**(2)

โครงสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก + ส่วนขยาย(1) + ส่วนขยาย(2) พบจำนวน 159 ศัพท์ ส่วนหลักประกอบด้วย คำเดี่ยว คำประสม คำผสาน และคำซ้อน ส่วนขยาย(1)ประกอบด้วย คำเดี่ยว คำประสม คำผสาน

คำซ้อน ส่วนขยาย(2) ประกอบด้วย คำเดี่ยว คำประสม คำผสาน คำซ้อน โดยมีโครงสร้างคำประสม 21 โครงสร้างดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงโครงสร้างย่อยของโครงสร้างคำประสม แบบที่ 2

	โครงสร้างคำประสม			
ลำดับ	**ส่วนหลัก**	**ส่วนขยาย (1)**	**ส่วนขยาย (2)**	**จำนวนศัพท์**
1	คำเดี่ยว	คำเดี่ยว	คำประสม	33
2		คำเดี่ยว	คำซ้อน	3
3		คำเดี่ยว	คำผสาน	2
4		คำประสม	คำเดี่ยว	14
5		คำผสาน	คำเดี่ยว	3
6		คำซ้อน	คำเดี่ยว	1
7		คำประสม	คำประสม	21
8		คำประสม	คำซ้อน	2
9		คำผสาน	คำประสม	5
10		คำซ้อน	คำประสม	5
11	**คำประสม**	คำเดี่ยว	คำเดี่ยว	2
12		**คำเดี่ยว**	**คำประสม**	**38**
13		คำประสม	คำประสม	4
14		คำผสาน	คำผสาน	2
15	คำผสาน	คำเดี่ยว	คำประสม	10
16		คำเดี่ยว	คำซ้อน	1
17		คำประสม	คำเดี่ยว	4
18		คำประสม	คำประสม	6
19		คำผสาน	คำประสม	1
20		คำผสาน	คำผสาน	1
21	คำซ้อน	คำเดี่ยว	คำประสม	1
	รวม 21 โครงสร้าง			159 ศัพท์

จากตารางข้างต้น โครงสร้างคำประสมที่พบมากที่สุดคือ ส่วนหลัก (คำประสม) + ส่วนขยาย(1) (คำเดี่ยว)+ ส่วนขยาย(2) (คำประสม) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง ส่วนหลัก (คำประสม) + ส่วนขยาย(1) (คำเดี่ยว)+ ส่วนขยาย(2) (คำประสม)

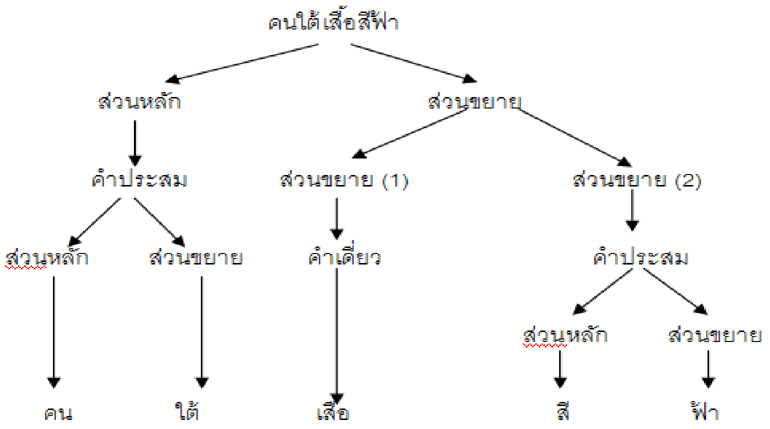

จากตัวอย่าง “คนใต้เสื้อสีฟ้า” (เนชั่นฯ, 2554: 23) ประกอบด้วย ส่วนหลัก “คนใต้” ซึ่งเป็นคำประสม นำมาประสมกับ ส่วนขยาย 2 ส่วน คือ ส่วนขยาย(1) “เสื้อ” ซึ่งเป็นคำเดี่ยว ประสมกับ ส่วนขยาย(2) “สีฟ้า” ซึ่งเป็นคำประสม เมื่อนำทั้งส่วนหลักและส่วนขยายมาประสมกันเกิดเป็นคำที่มีความหมายใหม่ หมายถึง กลุ่มคนทางภาคใต้ที่สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ ในบริบทนี้ “เสื้อสีฟ้า” ไม่ได้หมายถึงเสื้อที่มีสีฟ้า แต่หมายถึง พรรคประชาธิปัตย์ ที่ใช้“สีฟ้า” เป็นสีประจำพรรคการเมือง

3. ส่วนหลัก + ส่วนขยาย(1) + ส่วนขยาย(2) + ส่วนขยาย(3)

โครงสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก + ส่วนขยาย(1) + ส่วนขยาย(2) + ส่วนขยาย(3) พบจำนวน 10 ศัพท์ ส่วนหลักประกอบด้วย คำเดี่ยว คำประสม และคำผสาน ส่วนขยาย(1) ประกอบด้วย คำเดี่ยว คำประสม และคำซ้อน ส่วนขยาย(2) ประกอบด้วย คำเดี่ยว คำประสม และคำซ้อน และส่วนขยาย(3) ประกอบด้วย คำเดี่ยว คำประสม และคำซ้อน โดยสามารถแยกโครงสร้างย่อยได้ 8 โครงสร้าง ดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางแสดงโครงสร้างย่อยของโครงสร้างคำประสม แบบที่ 3

	โครงสร้างคำประสม				
ลำดับ	**ส่วนหลัก**	**ส่วนขยาย (1)**	**ส่วนขยาย (2)**	**ส่วนขยาย (3)**	**จำนวนศัพท์**
1	**คำเดี่ยว**	คำเดี่ยว	คำซ้อน	คำประสม	1
2		คำเดี่ยว	คำประสม	คำซ้อน	1
3		คำซ้อน	คำเดี่ยว	คำประสม	2
4		**คำประสม**	**คำเดี่ยว**	**คำประสม**	**1**
5		**คำประสม**	**คำเดี่ยว**	**คำซ้อน**	**1**
6	**คำประสม**	**คำเดี่ยว**	**คำเดี่ยว**	**คำประสม**	**2**
7		คำเดี่ยว	คำประสม	คำประสม	1
8	คำผสาน	คำเดี่ยว	คำประสม	คำเดี่ยว	1
	รวม 8 โครงสร้าง				10 ศัพท์

จากตารางข้างต้น โครงสร้างคำประสมที่พบมากที่สุดคือ ส่วนหลัก (คำเดี่ยว) + ส่วนขยาย(1) (คำเดี่ยว)+ ส่วนขยาย(2) (คำประสม) + ส่วนขยาย(3) (คำเดี่ยว) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง ส่วนหลัก (คำเดี่ยว) + ส่วนขยาย(1) (คำเดี่ยว)+ ส่วนขยาย(2) (คำประสม) + ส่วนขยาย(3) (คำเดี่ยว)

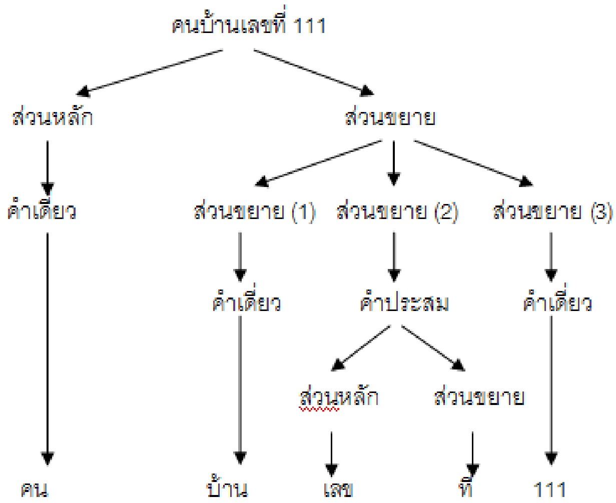

จากตัวอย่าง “คนบ้านเลขที่ 111” (สยามรัฐฯ, 2555: 12) ประกอบด้วย ส่วนหลัก “คน” ซึ่งเป็นคำเดี่ยว นำมาประสมกับ ส่วนขยายสามส่วน คือ ส่วนขยาย(1) “บ้าน” ซึ่งเป็นคำเดี่ยว ประสมกับ ส่วนขยาย(2) “เลขที่” ซึ่ง

เป็นคำประสม ประสมกับ ส่วนขยาย(3) “111” ซึ่งเป็นคำเดี่ยว เมื่อนำทั้งส่วนหลักและส่วนขยายมาประสมกันเกิดเป็นคำที่มีความหมายใหม่ หมายถึง อดีตกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย จำนวน 111 คนที่ถูกเพิกถอนสิทธิ์ทางการเมือง เป็นเวลา 5 ปี ตามคำวินิจฉัยในคดียุบพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2550

4. **ส่วนหลัก + ส่วนขยาย**(1) + **ส่วนขยาย**(2) + **ส่วนขยาย**(3) + **ส่วนขยาย**(4)

โครงสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก + ส่วนขยาย(1) + ส่วนขยาย(2) + ส่วนขยาย(3) + ส่วนขยาย(4) พบโครงสร้างย่อย 1 โครงสร้าง คิดเป็นร้อยละ 2 โดยพบเพียง 1 ศัพท์เท่านั้น คือ “ผู้ว่าราชการจังหวัดคนเสื้อแดง” ส่วนหลักจะประกอบด้วย คำผสาน ส่วนขยาย(1)ประกอบด้วย คำประสม ส่วนขยาย(2) ประกอบด้วย คำเดี่ยว ส่วนขยาย(3) จะประกอบด้วย คำเดี่ยว และ ส่วนขยาย(4) ประกอบด้วย คำประสม ดังนี้

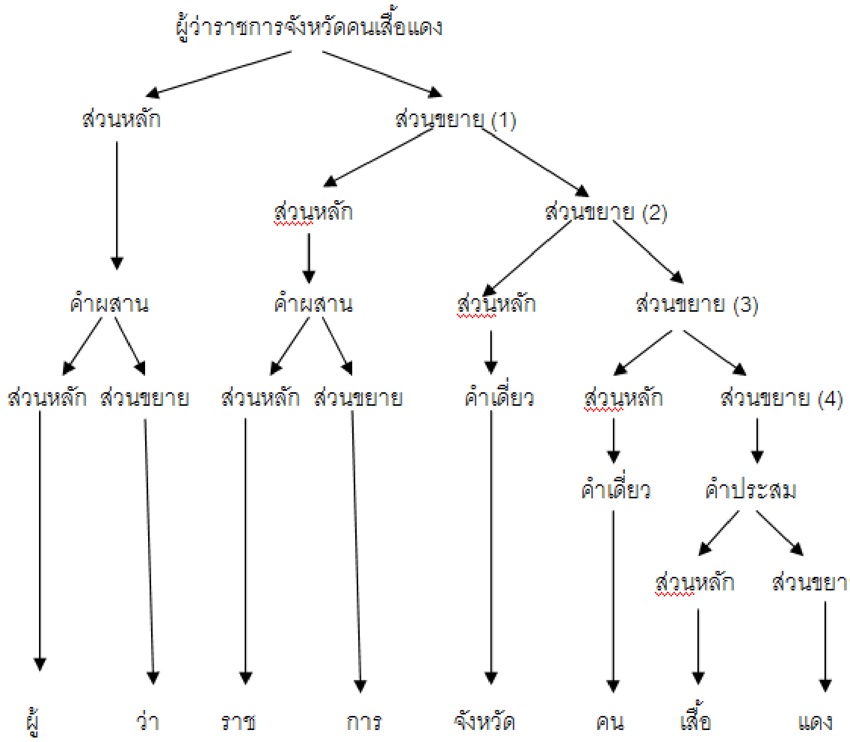

จากตัวอย่าง “ผู้ว่าราชการจังหวัดคนเสื้อแดง” (เนชั่นฯ, 2554: 29) ประกอบด้วย ส่วนหลัก “ผู้ว่า” ซึ่งเป็นคำผสาน มาผสานกับหน่วยคำอิสระ “ว่า” และนำคำ “ผู้ว่า” มาประสมกับส่วนขยาย 4 ส่วน คือ ส่วนขยาย(1) “ราชการ” ซึ่งเป็นคำประสม ประสมกับ ส่วนขยาย(2) “จังหวัด” ซึ่งเป็นคำเดี่ยว ประสมกับ ส่วนขยาย(3) “คน” ซึ่งเป็นคำเดี่ยว ประสมกับ ส่วนขยาย(4) “เสื้อแดง” ซึ่งเป็นคำประสม เมื่อนำทั้งส่วนหลัก และส่วนขยายมาประสมกันแล้ว จะได้คำประสมที่มีความหมายใหม่ ที่มีความหมายถึง ผู้ว่าราชการจังหวัดที่เลือกสนับสนุนกลุ่มบุคคลทางการเมืองกลุ่มหนึ่งที่มีสัญลักษณ์เป็นเสื้อสีแดง และสนับสนุนรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย สรุปได้ดังนี้ พบโครงสร้างหลักที่เกิดจากการประสมศัพท์การเมือง 4 ได้แก่ ส่วนหลัก + ส่วนขยาย(1) + ส่วนขยาย(2) พบมากที่สุด พบ 21 โครงสร้าง คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมาคือ โครงสร้าง ส่วนหลัก + ส่วนขยาย (1) พบ 18 โครงสร้าง คิดเป็นร้อยละ 37 โครงสร้าง ส่วนหลัก + ส่วนขยาย(1) + ส่วนขยาย(2) + ส่วนขยาย(3) พบ 8 โครงสร้าง คิดเป็นร้อยละ 17 และโครงสร้าง ส่วนหลัก + ส่วนขยาย(1) + ส่วนขยาย(2) + ส่วนขยาย(3) + ส่วนขยาย(4) พบน้อยที่สุดเพียง 1 ศัพท์ 1โครงสร้าง คิดเป็นร้อยละ 2 แสดงให้เห็นว่าศัพท์การเมืองที่

พบไม่ได้ประกอบศัพท์จากโครงสร้างเพียง 2 ส่วนเท่านั้น แต่มีโครงสร้างที่ซับซ้อนกว่า คือใช้ส่วนขยายมากกว่า 1 ส่วนมาประสมกับส่วนหลัก เพื่ออธิบายสถานการณ์หรือเหตุการณ์ทางการเมืองที่มีความซับซ้อนของเหตุการณ์ ด้วยการใช้คำศัพท์เพียง 1 ศัพท์ เพื่อสื่อความหมายกว้าง เช่น “คนรากหญ้าเสื้อแดง” ประกอบด้วย ส่วนหลัก“คน” ซึ่งเป็นคำเดี่ยว นำมาประสมกับส่วนขยาย 2 ส่วน คือ ส่วนขยาย(1) “รากหญ้า” ซึ่งเป็นคำประสม ประสมกับ ส่วนขยาย(2) “เสื้อแดง” ซึ่งเป็นคำประสม เมื่อนำส่วนหลักและส่วนขยายมาประสมกันแล้ว ทำให้เกิดคำประสมที่มีความหมายใหม่ หมายถึง กลุ่มคนที่มีฐานะยากจน และสนับสนุนรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

นอกจากนี้ยังพบว่าโครงสร้างศัพท์การเมืองดังกล่าวยังสามารถแบ่งเป็นโครงสร้างคำประสมย่อยได้ 48 โครงสร้าง โครงสร้างที่พบมากที่สุด คือ โครงสร้างคำเดี่ยว + คำเดี่ยว พบ 495 ศัพท์ เช่น “เสื้อแดง” ประกอบด้วย “เสื้อ” ซึ่งเป็นคำเดี่ยว ประสมกับ “แดง” ซึ่งเป็นคำเดี่ยว ได้คำประสม “เสื้อแดง” ที่ไม่ได้หมายถึง คนที่ใส่เสื้อสีแดงเพียงเท่านั้น แต่มีความหมายเฉพาะ ในบริบทการเมือง หมายถึง กลุ่มคนที่มีแนวคิดทางการเมืองสนับสนุนรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร แสดงให้เห็นว่า ใช้คำเดี่ยว 2 คำ มาประสมกัน สามารถทำให้สื่อความหมายของสถานการณ์และเหตุการณ์ทางการเมืองได้อย่างกว้างขวางและครอบคลุม

เอกสารอ้างอิง

กำชัย ทองหล่อ. 2554. **หลักภาษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 53. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2556. **ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: วิภาษา.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.** (Online). www.royin.go.th, 7 ธันวาคม 2556.

ลินดา วิชาดากุล. 2538. **การสร้างคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วรรณี พุทธเจริญทอง. 2554. “การเมืองเฟื่องภาษา.” **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.** 11 (2): 135-146.

วินัย ภู่ระหงษ์. 2539. **หน่วยคำและการประกอบคำในภาษาไทย ใน เอกสารการสอนชุดวิชา ภาษาไทย 3 หน่วยที่ 7-14.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมพิศ ผาดไธสง. 2546. **วิเคราะห์บทความทางการเมืองจากวารสารมติชนสุดสัปดาห์ พ.ศ.2542.** รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อนงค์ เอียงอุบล. 2525. **การศึกษาวิเคราะห์เชิงวิเคราะห์คำประสมในภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสบการณ์ภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม

Experience under Contract Farming System of Farmers in Nakhon Pathom Province

ภัทรพรรณ ทำดี[1*] ธีราพร ทองปัญญา[1] ปาณิภา สุขสม[1] และ อมต จันทรังษี[1]

PatrapanTamdee[1*], Teeraporn Thongpanya[1], Panipa Suksom[1] and Amata Jantarangsee[1]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ รูปแบบ เงื่อนไข ความเสี่ยง และวิธีการตอบสนองต่อระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์กับระบบเกษตรพันธสัญญาจำนวน 21 ครัวเรือนในจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า การทำพันธสัญญาในที่นี้มีทั้งแบบผ่านกลุ่มตัวแทน และการทำพันธสัญญาโดยตรงกับเกษตรกร โดยมีเงื่อนไขในการตัดสินใจเข้าร่วมในระบบพันธสัญญา ได้แก่ การเห็นประโยชน์ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความเป็นกัลยาณมิตร ความเชื่อมั่นในผู้นำกลุ่ม และ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในกลุ่ม อย่างไรก็ตาม เกษตรกรต้องเผชิญกับความเสี่ยงทั้งที่เกิดจากฝ่ายบริษัทคู่สัญญา ความเสี่ยงจากตัวเกษตรกรเอง ความเสี่ยงจากกลุ่ม ความเสี่ยงจากการควบคุมภายนอก และความเสี่ยงจากบริบททางธรรมชาติ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างราบรื่นในระบบ เกษตรกรบางส่วนตัดสินใจแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ให้ประโยชน์มากกว่า ในขณะที่เกษตรกรอีกกลุ่มหนึ่งตัดสินใจที่จะปรับตัวเพื่อให้ตนเองอยู่ต่อไปได้ในระบบพันธสัญญา การส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ในระบบดังกล่าวจำเป็นต้องส่งเสริมทั้งในแค่องค์ความรู้ เครือข่ายการตลาด และกฎระเบียบที่เอื้อประโยชน์ต่อการทำเกษตรในระบบพันธสัญญา

ABSTRACT

This article is to explore experience of farmers relating to patterns, conditions, risks, and responding to the contract farming system by using qualitative research method. Twenty-one in-depth interviews were conducted of farmers who have experience in contract farming system in Nakhon Pathom province. Findings reveal that, there were both contracts indirect to group of farmer and direct to farmer. The conditions for decision making were utilization, reliability, friendship, confidence in leader, and interaction within group. However, farmers have to face with risks from the companies, farmer themselves, groups of farmer, external controls, and natural context. In order to survive in the system, some farmers decided to seek for more beneficial choice, while others continue to adjusted themselves under the system. To support farmers for self-sufficient living, knowledge, networks, marketing, and essential rules relating to contract farming system should be acknowledged.

Key Words: contract farming, farmer, Nakorn Pathom

* Corresponding author; e-mail address: **fsocppl@ku.ac.th**

[1] ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

การใช้รูปแบบการเกษตรแบบมีสัญญา (contract farming) มาใช้ลงทุนกับการผลิตในภาคเกษตรกรรมของไทยเป็นเรื่องที่มีมานานและได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับความนิยมจากเกษตรกรหลายกลุ่ม เนื่องจากมีการประกันรายได้ ประกันราคาสินค้าล่วงหน้า รวมทั้งอาจมีการจัดหาวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต และการสนับสนุนสินเชื่อทางการเงินให้กับเกษตรกร ทำให้สามารถลดความผันผวนของรายได้และผลผลิตของเกษตรกร โดยมีการให้ผลตอบแทนค่อนข้างแน่นอนและสูงขึ้น (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2557) ซึ่งมีงานวิจัยจำนวนไม่น้อยที่ยืนยันว่าเกษตรกรปลูกพืชหลายชนิดภายใต้สัญญานั้นมีผลตอบแทนต่อไร่สูงกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้ปลูกภายใต้สัญญาด้วยสาเหตุบางประการ เช่น เมล็ดพันธุ์จากบริษัทคู่สัญญาที่ให้ผลผลิตสูงกว่า (นนท์, 2556) นอกจากนั้น เกษตรกรเองก็มีโอกาสที่จะได้เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการผลิตผ่านทางบริษัทคู่สัญญาหรือผ่านทางสถาบันการศึกษาซึ่งอยู่ภายใต้การสนับสนุนของบริษัทคู่สัญญาด้วย (Sriboonchitta and Wiboonpoongse, 2008) จนกระทั่งปัจจุบันการผลิตในระบบเกษตรพันธสัญญาได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วหลายบริษัทได้ดำเนินธุรกิจครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตไปจนถึงการตลาด (พอพันธ์ และอภิญญา, 2556; บุศรา และคณะ, 2549)

อย่างไรก็ตาม การเกษตรแบบมีสัญญานี้ไม่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาชนบทโดยภาพรวมได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากเน้นเพียงมิติทางเศรษฐกิจในแง่ของการตลาด หรือเป็นเพียงช่องทางหนึ่งในการช่วยให้เกษตรกรรายย่อยได้มีโอกาสนำสินค้าของตนเองออกสู่ตลาดได้ง่ายขึ้นเท่านั้น (Minot, 2007) อีกทั้งจากผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรภายใต้ระบบพันธสัญญาที่ผ่านมากลับพบว่า มีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่ต้องประสบกับความเสี่ยง และผลกระทบจากการเข้าสู่ระบบดังกล่าว เนื่องจากภาคเอกชนหลายแห่งมีการทำสัญญาเชิงเอาเปรียบเกษตรกรอีกทั้งการที่บริษัทมักเสนอ “สัญญาสำเร็จรูป” ที่ไม่มีบทลงโทษหากบริษัทผิดสัญญา อนุญาตให้บริษัทบอกเลิกสัญญาได้หรือปัญหาเรื่องการผูกขาดหรืออำนาจเหนือตลาดของบริษัทในการกำหนดราคาปัจจัยการผลิตและผลผลิตแก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรถูกบีบคั้นทั้งปลายทางและต้นทาง(เบญจพรรณ และคณะ, 2555; นนท์, 2556; สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2557) และแม้เกษตรกรต้องการที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อปรึกษาหารือก็เป็นไปได้ยากเนื่องจากมีกลไกบางอย่างที่ลดอำนาจการรวมกลุ่มของเกษตรกร ถ้าข้อจำกัดเหล่านี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขก็ยากที่นำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนของเกษตรกรภายใต้ระบบดังกล่าวได้ดังนั้น กระบวนการคิด ตีความ การตอบสนอง และต่อรองของเกษตรกรที่มีต่อระบบเกษตรพันธสัญญาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนของเกษตรกรเอง

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการทำเกษตรกรรมภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญา กระบวนและเงื่อนไขในการตัดสินใจเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร ความเสี่ยงในมุมมองของเกษตรกรและผลกระทบจากการเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญา และวิธีการจัดการและการตอบสนองต่อระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีคิด Structuration theory ของ Anthony Giddens เป็นแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์ที่มองโครงสร้างและตัวบุคคลในลักษณะกำหนดซึ่งกันและกัน (duality of structure) ตลอดจนให้ความสำคัญกับกระบวนการ self-reflexivity (Giddens, 1984) ของเกษตรกรที่มีต่อระบบเกษตรพันธสัญญาเพื่อสะท้อนให้เห็น agency ของเกษตรกรกลุ่มนี้ที่สามารถคิด ตีความ ประเมินสถานการณ์และความเสี่ยงต่างๆ ก่อนที่จะตัดสินใจเข้าสู่ระบบ ตลอดจนพยายามที่จะจัดการกับ

ความเสี่ยงและผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำการเกษตรภายใต้ระบบดังกล่าวบนพื้นฐานของทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อให้ตนเองและครอบครัวสามารถดำรงชีวิตอยู่ภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญาได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นวิถีทางที่ผ่านการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ของเกษตรกรเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับเกษตรกรในระบบเกษตรพันธสัญญารายอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบจากระบบเกษตรพันธสัญญาสามารถดำรงชีวิตภายใต้ระบบดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน

วิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้อาศัยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกวิธีการศึกษาแบบรายกรณี (case study) ศึกษาเฉพาะเกษตรกรที่มีประสบการณ์ร่วมกับระบบเกษตรพันธสัญญา ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะหมายถึง การทำเกษตรกรรมในรูปแบบที่มีข้อตกลงกับบริษัทหรือองค์กรในการรับซื้อผลผลิต และข้อตกลงในเงื่อนไขการผลิตอื่นๆ โดยจะมีการตกลงทำสัญญากันเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่มีก็ได้ และเกษตรกรจะเป็นผู้ทำข้อตกลงกับบริษัทโดยตรงหรือทำผ่านกลุ่มเกษตรกรหรือตัวแทนของเกษตรกรรายอื่นๆ ก็ได้ แต่ต้องไม่ใช่ในลักษณะเป็นพ่อค้าคนกลางในการรับซื้อผลผลิตไปจำหน่ายต่อ และทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการแนะนำกลุ่มตัวอย่างผ่านทางผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน (key informant) ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล แพทย์ชุมชน ผู้นำกลุ่มเกษตรกร และผู้นำกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น รวมทั้งสิ้น 21 ครัวเรือน เพื่อให้ครอบคลุมความหลากลายของเกษตรกรในระบบเกษตรพันธสัญญาทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกรที่เคยเข้าร่วมในระบบพันธสัญญา แต่ปัจจุบันได้สิ้นสุดการทำเกษตรในระบบดังกล่าวแล้ว โดยเปลี่ยนไปทำการเกษตรในรูปแบบอื่นๆ แทน เกษตรกรที่เข้าร่วมในระบบเกษตรพันธสัญญามาระยะหนึ่ง และกำลังอยู่ระหว่างการปรับตัวภายใต้ระบบ ซึ่งอาจจะกำลังเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ และกำลังหาทางจัดการและแก้ไขเพื่อให้สามารถคงอยู่ในระบบต่อไปได้อย่างราบรื่น และเกษตรกรที่เข้าร่วมในระบบเกษตรพันธสัญญามาระยะหนึ่ง จนเรียกได้ว่าผ่านกระบวนการในการปรับตัวมาจนเริ่มคงที่ และมีแนวโน้มว่าจะคงอยู่ในระบบไปได้อย่างราบรื่นในระยะยาว เนื่องจากประเมินแล้วสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดีในระดับหนึ่ง

สำหรับพื้นที่ศึกษาคือจังหวัดนครปฐมเนื่องจากเป็นพื้นที่การผลิตทางการเกษตรที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาคตะวันตกของไทย อีกทั้งมีการผลิตในระบบเกษตรพันธสัญญาหลายรูปแบบ เช่น ข้าว หน่อไม้ฝรั่ง ผักกินใบ ส่วนการเก็บข้อมูลได้ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยมีเครื่องมือการศึกษาที่สำคัญคือ แนวคำถาม และบันทึกภาคสนาม (field note) ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เป็นหลัก ทั้งนี้ชื่อและข้อมูลสำคัญที่จะสามารถสืบเนื่องไปจนถึงตัวผู้ให้ข้อมูลและองค์กรที่เกี่ยวข้องได้จะต้องถูกเก็บเป็นความลับ ทั้งชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ชุมชน หมู่บ้าน และกลุ่มที่เกษตรกรสังกัด ตลอดจนองค์กรหรือบริษัทที่ทำการรับซื้อผลผลิต จำเป็นต้องปกปิดไว้

ผลและการอภิปรายผล

การประกอบอาชีพในอดีตของเกษตรกรส่วนใหญ่มีทั้งการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม เช่น การทำนาปลูกข้าว การทำไร่เพาะปลูกพืช รวมถึงการทำงานในภาคอุตสาหกรรม การค้า และการบริการ ปัจจุบันประชากรในพื้นที่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้น ยังนิยมออกไปประกอบอาชีพอื่นๆ โดยเฉพาะทำงานในโรงงานทั้งในและนอกเขตพื้นที่ รวมไปถึงการรับจ้างทั่วไป โดยเฉพาะในละแวกใกล้เคียงกับ

ชุมชนมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่หลายแห่ง เกษตรกรบางส่วนจึงรับงานจากโรงงานเหล่านี้มาทำที่บ้าน เช่น งานเย็บผ้า เป็นต้น รายละเอียดดังตาราง 1

Table 1 Character of farmers in contract farming system

Character	Frequency (%)
Type of farming	
- Rice	2 (10%)
- Vegetable	16 (76%)
- Rice and vegetable	3 (14%)
Pattern of contract farming	
- Group	19 (90%)
- Personal	1 (5%)
- Group and personal	1 (5%)
Status in the system	
- Continue	15 (71%)
- Give up	6 (29%)
Total	**21 (100%)**

ผลการศึกษาที่สำคัญจำแนกตามวัตถุประสงค์การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการทำเกษตรกรรม กระบวนและเงื่อนไขในการตัดสินใจเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญา ความเสี่ยงในมุมมองของเกษตรกรและผลกระทบ ตลอดจนวิธีการจัดการและการตอบสนองต่อระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร ดังนี้

รูปแบบการทำเกษตรกรรมภายใต้ระบบพันธสัญญา

รูปแบบการทำพันธสัญญาในกรณีศึกษาครั้งนี้เป็นพันธสัญญาแบบประกันราคาผลผลิตทั้งหมด ซึ่งมีทั้งการทำพันธสัญญาโดยผ่านกลุ่มตัวแทนของเกษตรกร และเป็นพันธสัญญาที่บรษัทเข้ามาติดต่อกับเกษตรกรโดยตรง ซึ่งรูปแบบแรกเป็นรูปแบบที่พบเห็นมากที่สุด โดยส่วนใหญ่เป็นการทำพันธสัญญาในกลุ่มของการผลิตประเภทพืชผัก และ การผลิตข้าวไรซ์เบอรี่ ซึ่งเหตุผลสำคัญที่บริษัทเข้ามาทำพันธสัญญากับเกษตรกรโดยผ่านกลุ่มเนื่องจากเห็นว่ากลุ่มเกษตรกรมีกำลังในการผลิตได้สูงกว่าเกษตรกรรายย่อย และสะดวกกว่าการทำสัญญากับเกษตรกรรายย่อยเนื่องจากใช้วิธีติดต่อผ่านทางกลุ่มผู้นำ แต่ในขณะเดียวกันก็ยังพบเห็นการทำพันธสัญญาในแบบที่บริษัทเข้ามาติดต่อทำพันธสัญญาโดยตรงกับเกษตรกรรายย่อยโดยไม่ได้มีการติดต่อผ่านกลุ่มเช่นกัน แต่การทำพันธสัญญารูปแบบนี้พบเห็นได้น้อยกว่าแบบแรก

อย่างไรก็ตาม คำว่า “สัญญา” ในที่นี้ มีทั้งรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษรที่เกษตรกรมักใช้คำว่า “สัญญาใจ” ซึ่งเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะยินดีเข้าร่วมในสัญญารูปแบบหลังมากกว่าเพราะมองว่าไม่ผูกมัด และรู้สึกเป็นอิสระ ในขณะที่เกษตรกรซึ่งทำสัญญากับบริษัทเป็นลายลักษณ์อักษรกลับรู้สึกอึดอัดและไม่สบายใจเนื่องจากมีข้อผูกมัดที่จะละเมิดมิได้ เช่น การกำหนดให้ใช้เมล็ดพันธุ์ ยา และผลิตภัณฑ์อื่นๆ

ของบริษัท ซึ่งเกษตรกรมองว่าตนเองเสียเปรียบ และมีโอกาสที่จะไม่ได้รับเงินตามเงื่อนไขหากละเมิดส่วนหนึ่งส่วนใดในสัญญา

นอกจากนี้ ยังพบกรณีศึกษาที่เกษตรกรเป็นผู้เข้าหาบริษัท หรือเป็นผู้ประเมินว่ามีบริษัทรายใดที่น่าสนใจและคิดว่าจะทำพันธสัญญาด้วย แล้วเกษตรกรจะเป็นผู้ติดต่อขอเข้าร่วมเอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรในปัจจุบันมีศักยภาพในการแสวงหาทางเลือกที่ตนคิดว่าเป็นทางเลือกที่ให้ประโยชน์สูงสุด โดยอาศัยข้อมูลต่างๆ ทั้งจากเครือข่ายคนรู้จัก อีกทั้งบางรายมีทรัพยากรหรือทุนสำรองเพียงพอที่จะแสวงหาทางเลือกใหม่ๆ ได้ โดยไม่จำเป็นต้องรอให้โอกาสเข้ามาหา ทำให้ปัจจุบันนี้ตัวระบบพันธสัญญาเองก็เริ่มมีการปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับกับการตอบสนองของเกษตรกรมากขึ้น อีกทั้งหน่วยงานที่เข้ามาทำพันธสัญญากับเกษตรกรในปัจจุบันก็ไม่ได้มีเพียงองค์กรธุรกิจเอกชนเพียงอย่างเดียวแต่มีองค์กรรูปแบบอื่นๆ ทั้งในรูปของมูลนิธิ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานอิสระ ซึ่งมีเป้าหมายในการช่วยเหลือเกษตรกรในการหาตลาด โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างตลาดกับเกษตรกร เช่น การส่งขายให้กับซุปเปอร์มาร์เกตตามห้างสรรพสินค้า หรือมีพื้นที่ให้เกษตรกรได้ออกไปขายสินค้าให้กับผู้บริโภคด้วยตนเองตามงานเทศกาลต่างๆ โดยมีเครือข่ายทั่วประเทศ ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงในระบบพันธสัญญาที่ไม่ได้มีเพียงบริษัทเอกชนที่ต้องการหาแหล่งผลผลิตในการส่งขายสินค้าให้กับตลาดในต่างประเทศเท่านั้น

กระบวนและเงื่อนไขในการตัดสินใจเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร

เงื่อนไขต่างๆ ที่เกษตรกรใช้ในการตัดสินใจในกระบวนการเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญา ได้แก่ 1) การเห็นประโยชน์ของการเข้าสู่ระบบพันธสัญญา โดยเฉพาะประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ 2) ความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างคนที่เป็นผู้ชักชวน 3) บรรยากาศของกัลยาณมิตรที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มหรือผู้ที่จะต้องทำงานร่วมกันในระบบ 4) ความเชื่อมั่นในผู้นำกลุ่มเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการทำพันธสัญญาผ่านกลุ่มโดยมีผู้นำเป็นผู้ประสานงาน และ 5) การปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนในข้อมูลตลอดจนการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันภายในกลุ่ม หากลักษณะของเงื่อนไขทั้ง 5 ประการนี้ได้มาช่วยสนับสนุนหรือเสริมสร้างให้กระบวนการเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดีและเกิดความต่อเนื่องจะนำไปสู่การคงอยู่ในระบบเกษตรพันธสัญญาต่อไป ในทางกลับกัน หากขาดเงื่อนไขต่างๆ เหล่านั้นเข้ามาช่วยสนับสนุน ก็จะทำให้การดำเนินกระบวนการเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญาอาจเกิดปัญหาและอุปสรรคจนนำไปสู่การถอนตัวออกจากระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรในที่สุด

อย่างไรก็ตาม ก่อนการตัดสินใจเข้าร่วมในระบบดังกล่าว เกษตรกรต่างได้ประเมินสถานการณ์โดยอาศัยข้อมูลรอบด้าน เช่น การประเมินสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองทั้งในแง่ของสุขภาพ เศรษฐกิจ และครอบครัว หรือการประเมินโดยอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับระบบดังกล่าวของเกษตรกร ตลอดจนข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับจากบริษัทที่เข้ามาติดต่อ รวมทั้งการประเมินโดยอาศัยความเชื่อมั่นในกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องทั้งจากเครือข่ายคนรู้จัก ผู้นำ และเกษตรกรที่เคยประสบความสำเร็จในระบบมาแล้ว เป็นต้น ซึ่งกระบวนการตัดสินใจดังกล่าวมีลำดับขั้นตอนผ่านการคิด ไตร่ตรอง และประเมินด้วยตัวของเกษตรกรเองโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ในเชิงรายได้และความสันพันธ์ที่เกิดขึ้นในระบบโดยเฉพาะความสัมพันธ์ของกลุ่มเกษตรกรด้วยกัน ดังนั้นความเชื่อมั่นที่มีต่อกลุ่ม ตัวผู้นำ ความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่ม ความเหนียวแน่นและยั่งยืนของกลุ่มจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรเป็นอย่างยิ่ง โดยมีกลไกสำคัญ คือ กระบวนการสื่อสารกันระหว่างเกษตรกรกับกลุ่ม และเกษตรกรกับบริษัทที่จะนำไปสู่การตัดสินใจในครั้งนี้

ความเสี่ยงในมุมมองของเกษตรกรและผลกระทบจากการเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญา

เกษตรกรหลายรายมองว่าเกษตรพันธสัญญาเป็น "ทางเลือก"และเป็น "โอกาส" ที่ทำให้ตนเองและครอบครัวสามารถลืมตาอ้าปากได้ โดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงในรายได้เป็นหลัก แต่ก็ถือว่าเป็นทางเลือกที่มาพร้อมกับ "ความเสี่ยง" ซึ่งความเสี่ยงของระบบพันธสัญญาในมุมมองของเกษตรกรในที่นี้ประกอบด้วย 1) ความเสี่ยงที่เกิดจากฝ่ายบริษัทคู่สัญญา ซึ่งเกิดจากสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เงื่อนไขการผลิตที่ละเอียด ยุ่งยาก และซับซ้อน และความไม่ซื่อสัตย์ของบริษัท 2) ความเสี่ยงที่เกิดจากฝ่ายเกษตรกรเนื่องจากการไม่สามารถทำตามมาตรฐานการผลิต และความเสี่ยงจากการลงทุน และ 3) ความเสี่ยงจากการเข้าร่วมระบบพันธสัญญาผ่านกลุ่มตัวแทนจากการขายผ่านระบบออเดอร์ และการติดต่อผ่านผู้นำ 4) ความเสี่ยงที่เกิดจากองค์กรหรือการควบคุมจากภายนอกจากการไม่ได้รับการสนับสนุนความรู้ และกระบวนการออกใบรับรองการผลิต และ 5) ความเสี่ยงจากบริบททางธรรมชาติทั้งจากศัตรูพืช สภาพภูมิอากาศ และภัยธรรมชาติในพื้นที่อื่น ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่เกษตรกรไม่อาจจะคาดเดาและควบคุมได้

สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรต้องเตรียมพร้อมที่จะพบเจอกับความเสี่ยงในหลายระดับ ทั้งความเสี่ยงที่เกิดจากฝ่ายบริษัทคู่สัญญาในกรณีที่ต้องอยู่ภายใต้สัญญาที่เกษตรกรรู้สึกว่าไม่เป็นธรรม และจากเงื่อนไขการผลิตที่ละเอียด ยุ่งยาก และซับซ้อนอย่างกรณีของเกษตรอินทรีย์ หรือมาตรฐาน GAP รวมทั้งเมื่อต้องเจอกับบริษัทที่ไม่ซื่อสัตย์และเอารัดเอาเปรียบเกษตรกรซึ่งยังคงมีให้เห็นอยู่อย่างต่อเนื่อง และเนื่องจากเกษตรกรทำพันธสัญญาโดยผ่านกลุ่มตัวแทนเป็นหลักถึงแม้ในมุมมองของเกษตรกรหลายรายจะเห็นว่าเป็นความสะดวกและรู้สึกไว้วางใจที่จะมอบภาระความรับผิดชอบในการติดต่อประสานงานรวมทั้งเจรจาต่อรองให้เป็นของกลุ่มก็ตาม แต่นั่นก็ถือเป็นความเสี่ยงอีกรูปแบบหนึ่งเนื่องจากต้องขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการกลุ่มของผู้นำ และความเหนียวแน่นของสมาชิกกลุ่มในการปฏิบัติตามเงื่อนไข และในฐานะที่เป็นผู้ตัดสินใจเลือก เกษตรกรจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรอรับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาจากความเสี่ยง อันได้แก่ การปฏิเสธการรับซื้อ การหยุดรับซื้อในช่วงระยะเวลาหนึ่ง การบอกยกเลิกสัญญา ซึ่งความเสี่ยงเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อสถานภาพทางการเงินของเกษตรกรโดยตรง และทำให้สูญเสียเวลาและแรงงานในการผลิต จนกระทั่งหลายรายมีทัศนคติในเชิงลบต่อระบบพันธสัญญาไปโดยปริยาย ดังนั้นการอยู่รอดของเกษตรกรในที่นี้จึงต้องหมายรวมถึงการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับความเสี่ยงเหล่านี้ให้ได้ในเมื่อเป็นความเสี่ยงที่หลีกเลี่ยงได้ยาก โดยเกษตรกรที่จะอยู่ในระบบต้องเตรียมความพร้อมจัดเตรียมทรัพยากร และหาวิธีจัดการกับความเสี่ยงเหล่านี้ให้ได้

วิธีการจัดการและการตอบสนองต่อระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร

เกษตรกรต่างมีวิธีการจัดการเพื่อให้ตนเองอยู่รอดในระบบพันธสัญญาในรูปแบบที่แตกต่างกันไป ทั้งในลักษณะการตัดสินใจยุติบทบาทของตนเองในระบบพันธสัญญาลงโดยเกษตรกรส่วนหนึ่งตัดสินใจปลดแอกตัวเองจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากบริษัท ในขณะที่บางส่วนพยายามแสวงหาทางเลือกที่ให้ผลประโยชน์สูงสุด และอีกส่วนได้จัดเตรียมทุนและทรัพยากรเพื่อเตรียมพร้อมจะก้าวไปสู่ทางเลือกใหม่ ในขณะที่เกษตรกรอีกกลุ่มหนึ่งหลังจากได้ผ่านการประเมินแล้วจึงตัดสินใจที่จะปรับตัวเพื่อให้ตนเองอยู่รอดต่อไปในระบบพันธสัญญาแต่อยู่ในฐานะที่ตนเองเป็นผู้เลือก ไม่ใช่ผู้ถูกเลือกในระบบ และพยายามต่อรองบนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่ ในขณะเดียวกันก็ต้องพยายามหาวิธีจัดการกับบริษัทที่เข้ามาเอารัดเอาเปรียบหรือคดโกงเกษตรกรด้วย ซึ่งการที่เกษตรกรจะตัดสินใจจัดการหรือตอบสนองต่อระบบพันธสัญญาอย่างไรขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่จะเป็นฐานในการจัดการทั้งทรัพยากรในระดับกลุ่มเกษตรกร

ทั้งนี้โดยการสะสมทุนหรือทรัพยากรที่จำเป็นซึ่งจะใช้เป็นฐานอำนาจ ซึ่งไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปแบบของเงินเท่านั้น แต่มีทรัพยากรที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ภายใต้ระบบพันธสัญญาที่หลากหลายรูปแบบได้ เช่น ความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิตรวมถึงทักษะจำเป็นอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดการในส่วนอื่นๆ ด้วย เช่น การบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ การบริหารจัดการเงินทุน และการสะสมทุน ตลอดจนวิธีการจัดการและควบคุมเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ได้เป็นต้น นอกจากนั้น การมี "เครือข่าย" ถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่จะช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงโอกาสต่างๆ ได้มากขึ้น ทั้งในแง่ของการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ แหล่งทุน และตลาด เกษตรกรหลายรายใช้ประโยชน์จากการมีเครือข่ายเหล่านี้สร้างตลาดของตนเองเพิ่มเติม เช่น การมีเครือข่ายกับพ่อค้าคนกลาง การมีเครือข่ายกับบริษัทพันธสัญญา การมีเครือข่ายผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนั้น การมีเครือข่ายกับหน่วยงานราชการที่สามารถให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในเรื่องของการผลิตและการตลาดก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรสามารถแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการผลิต และมีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น เช่น การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการที่ดูแลรับผิดชอบด้านการเกษตร ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เป็นต้น แต่ที่ขาดไม่ได้คือ การช่วยเหลือพึ่งพากันในครอบครัว และเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนนั่นเอง ทรัพยากรเหล่านี้จะนำมาซึ่งอำนาจที่จะทำให้เกษตรกรดำรงความสัมพันธ์ของตนเองกับบริษัทพันธสัญญาในระดับที่เท่าเทียมกัน โดยไม่ตกอยู่ในฐานะเป็นรองบริษัท แต่เป็นคู่ความสัมพันธ์ที่อยู่ในฐานะที่จะต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันรูปแบบการทำเกษตรกรรมภายใต้ระบบพันธสัญญามีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งการทำพันธสัญญาผ่านกลุ่มและเกษตรกรรายย่อย และมีทั้งกรณีบริษัทเป็นผู้ติดต่อเกษตรกรและเกษตรกรเป็นผู้ติดต่อกับบริษัทเอง ซึ่งก่อนเกษตรกรจะตัดสินใจเข้าร่วมในระบบพันธสัญญาต้องผ่านกระบวนการในการประเมิน ตีความและพิจารณาบริบทรอบด้านก่อนการตัดสินใจ รวมทั้งการประเมินความเสี่ยงต่างๆ ที่ยังคงเกิดขึ้นได้ในระบบพันธสัญญา ทั้งความเสี่ยงที่เกิดจากบริษัทคู่สัญญา ความเสี่ยงจากตัวเกษตรกรเอง ความเสี่ยงจากกลุ่ม ความเสี่ยงจากการควบคุมภายนอก และความเสี่ยงจากสภาพธรรมชาติ การตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยงต่างๆ เป็นไปพร้อมๆ กับการพร้อมยอมรับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรอยู่ในฐานะที่เป็นผู้ประเมินสถานการณ์โดยผ่านกระบวนการคิด ไตร่ตรองแล้วจึงเลือกตอบสนอง ซึ่งภายหลังจากที่ได้เข้าร่วมในระบบพันธสัญญาแล้ว กระบวนการคิดดังกล่าวจะยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่องถึงแม้ว่าจะมีบางรายตัดสินใจที่จะยุติบทบาทของตนเองในระบบพันธสัญญาในที่สุด ซึ่งไม่ได้หมายถึงการล้มเหลว แต่เป็นทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรที่จะตัดสินใจไม่ก้าวเดินต่อไปในเส้นทางเดิมหากประเมินแล้วว่าไม่คุ้มค่า ในขณะที่เกษตรกรซึ่งตัดสินใจเดินต่อไปก็ต้องพยายามปรับตัวและต่อรองกับระบบดังกล่าวภายใต้ทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตภายใต้ระบบดังกล่าวต่อไปได้อย่างราบรื่นและยั่งยืน

หากต้องการส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้จึงจำเป็นต้องสนับสนุนให้เกษตรกรมีทรัพยากรที่เพียงพอเพื่อให้สามารถปรับตัวกับระบบดังกล่าวได้ ทั้งในด้านความรู้ในการแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากการผลิตและความรู้ในแง่ของการบริหารจัดการกลุ่ม ส่งเสริมหน่วยงานที่จะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการประสานงาน

ระหว่างตลาดต่างๆ ที่เกษตรกรจะสามารถกระจายผลผลิตได้ และควรกำหนดกลไกในการควบคุมและตรวจสอบบริษัทที่เข้ามาทำพันธสัญญากับเกษตรกรเพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบและแสวงหาประโยชน์ นอกจากนั้น ยังมีความจำเป็นต้องช่วยลดภาระ หรือแบ่งเบาภาระของเกษตรกรในกระบวนการขอรับรองคุณภาพมาตรฐานในการผลิตรูปแบบต่างๆ ที่จำเป็นในเงื่อนไขของการทำพันธสัญญา เช่น มาตรฐานการผลิตตามมาตรฐาน GAP เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

คณะนักวิจัยขอขอบคุณเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลและผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาครั้งนี้ทุกท่าน และขอบคุณมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ผู้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

นนท์ นุชหมอน. 2556. **การสำรวจองค์ความรู้เพื่อการปฏิรูปประเทศไทย: เกษตรพันธะสัญญา ภาพรวมและบทสำรวจประเด็นปัญหาในประเทศไทย.** เปนไท, กรุงเทพฯ.

บุศรา ลิ้มนิรันดร์กุล, พฤกษ์ ยิบมันตะสิริ, ช่อผกา ม่วงสุข และประทานทิพย์ กระมล. 2549. **เกษตรพันธะสัญญากับโอกาสการพัฒนาของเกษตรกรรายย่อย.** ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

เบญจพรรณ เอกะสิงห์, จิรวรรณ กิจชัยเจริญ และ พรสิริ สืบพงษ์สังข์. 2555. **ความเสี่ยงในการเกษตรระบบพันธะสัญญาในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน. เล่ม** I, **การวิเคราะห์ภาพรวม.** ศูนย์วิจัยระบบทรัพยากรเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

พอพันธ์ อุยยานนท์ และ อภิญญา วนเศรษฐ. 2556. **เกษตรพันธะสัญญา: กลไกสร้างความเหลื่อมล้ำและเป็นธรรม?.** สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. 2557. **การทำการเกษตรแบบมีสัญญา (Contract Farming)** แหล่งที่มา http://jpp.moi.go.th/detail.php?section=11&id=72 , 28 เมษายน 2558

Giddens, A. 1984. **The constitution of society: outline of the theory of structuration.** University of California Press, Berkeley.

Minot, N. 2007. **Contract Farming in Developing Countries: Patterns, Impact, and Policy Implications.** Case study #6-3 of the program: “Food Policy for Developing Countris: The Role of Government in the Global Food System”. edited by: Per Pinstrup-Andersen and Fuzhi Cheng Cornell University. In collaboration with: Søren E. Frandsen, FOI, University of Copenhagen Arie Kuyvenhoven, Wageningen University Joachim von Braun, International Food Policy Research Institute. Cornell University, Ithaca, New York.

Sriboonchitta, S. and Wiboonpoongse, A. 2008. **Overview of Contract Farming in Thailand: Lessons Learned.** ADB Institute Discussion Paper No.112 (July, 2008). Asian Development Bank Institute, Tokyo, Japan.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

The Development of Learning Model Using Direct Instructional Model on Multi Techniques to Develop Capability and Retention of Playing Khlui Piang Aor Skills for Prathomsuksa 4 Students.

เสาวภา กิจวาส[1*]

Saowapa Kitwas[1*]

บทคัดย่อ

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/4 ของโรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ปีการศึกษา 2558 จำนวนนักเรียน 35 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นปฐมนิเทศ ขั้นนำเสนอบทเรียน ขั้นเสนอแม่แบบ ขั้นสรุป และขั้นประเมินผล ความสามารถทางดนตรีด้านส่วนประกอบของขลุ่ย ความสามารถทางดนตรีด้านตำแหน่งและระดับเสียง ความสามารถขั้นพื้นฐานของการปฏิบัติขลุ่ย ความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 01.และมีความคงทนในการเรียนรู้

ABSTRACT

The Development of Learning Model Using Direct Instructional Model on Multi Techniques to Develop Capability and Retention of Playing Khlui Piang Aor Skill for Prathomsuksa 4 Students studied with 35 Prathomsuksa 4/3 students of the Tet-sa-barn Wat Poo Pah Pimook School, were selected by cluster random sampling using the classroom as a unit randomly. The results showed that there are 5 steps of instructional model such as Introduction, Presentation, Model Proffer, Summary and Assessment step. All knowledge and Playing Khlui Piang Aor Skills were significantly higher than those after the experiment.

Key Words: direct instructional model, multi techniques, khlui piang aor

* Corresponding author; e-mail address: **supachaet-tawun@hotmail.com**

[1]โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง 93000

[1]Tet-sa-barn Wat Poo Pah Pimook School, Tunbon Koohasawan, Amphoe Mueng, Patthalung. 93000

คำนำ

ดนตรีไทยเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของคนไทย มีคุณค่าและความงามที่บ่งบอกถึงความเป็นไทย ช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับวิถีชีวิตไทย มีผลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็มีบทบาทในการช่วยสะท้อนค่านิยม ความเชื่อของผู้คนในสังคมไว้ในงานดนตรีด้วย (สำเร็จ คำโมง และคณะ;2551:1) ท่วงทำนองของการบรรเลงเพลงไทยมีความนิ่มนวล ประณีต ไพเราะอ่อนหวาน และเร้าใจสนุกสนาน นับเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งที่ช่วยกล่อมเกลาจิตใจของคนไทยให้มีความสุขทางใจ มีความเบิกบาน แจ่มใส เอื้ออารีต่อกัน และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (สงัด ภูเขาทอง, 2532 : 20) กล่าวไว้ว่า หากเราศึกษาดนตรีไทยให้ถึงจุดของวิชาการจะพบว่า ดนตรีไทยก็เปรียบเสมือนกระจกที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสังคมไทย ค่านิยม พฤติกรรม รวมทั้งจารีตประเพณีอันเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

ประเทศไทยได้มีการติดต่อกับต่างประเทศ และมีอารยธรรมของประเทศตะวันตกเข้ามา โดยเฉพาะทางด้านดนตรีมีผลกระทบทำให้ดนตรีไทยซบเซาลงและไม่แพร่หลาย เนื่องจากอิทธิพลและสภาพแวดล้อมต่างๆ จากภายนอกที่เข้ามามีบทบาทอยู่ในสังคมไทยในปัจจุบัน ดังนั้น การที่จะดำรงรักษาสืบต่อเอกลักษณ์ของชาติไว้ได้อีกหนทางหนึ่งคือ การปลูกฝังให้เยาวชนของชาติเกิดความรักความหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยการฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยชนิดใดชนิดหนึ่งจนเกิดทักษะความชำนาญในดนตรีชนิดนั้นๆ เด็กจะเกิดทัศนคติที่ดี หรือรู้คุณค่าได้นั้น ครูผู้สอนต้องจัดประสบการณ์ทางด้านดนตรีให้เด็กเห็นอย่างชัดเจนว่า ดนตรีมีความสัมพันธ์กับมนุษย์แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ของมนุษย์ ความรัก ศาสนา การทำงาน การละเล่น หรือพิธีกรรมต่างๆ (ณรุทธ์ สุทธจิตร, 2535 : 65)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี ได้กำหนดคุณภาพผู้เรียน เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ผู้เรียนจะต้อง 1) รู้และเข้าใจเกี่ยวกับเสียงดนตรี เสียงร้อง เครื่องดนตรี และบทบาทหน้าที่ รู้ถึงการเคลื่อนที่ขึ้น ลง ของทำนองเพลง องค์ประกอบของดนตรี ศัพท์สังคีตในบทเพลง ประโยค และอารมณ์ของบทเพลงที่ฟัง ร้องและบรรเลงเครื่องดนตรี ด้นสดอย่างง่าย ใช้และเก็บรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกวิธี อ่าน เขียนโน้ตไทยและสากลในรูปแบบต่าง ๆ รู้ลักษณะของผู้ที่จะเล่นดนตรีได้ดี แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึกของบทเพลงที่ฟัง สามารถใช้ดนตรีประกอบกิจกรรมทางนาฏศิลป์และ การเล่าเรื่อง 2) รู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมต่าง ๆ เรื่องราวดนตรีในประวัติศาสตร์ อิทธิพลของวัฒนธรรมต่อดนตรี รู้คุณค่าดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ และได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และ มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551 : 2 - 4)

ปัจจุบันสภาพการเรียนการสอนดนตรีในระบบโรงเรียนไม่ได้เรียนในหมู่คนผู้สนใจเท่านั้น แต่ดนตรีเป็นวิชาบังคับที่ทุกคนต้องเรียนในทุกระดับชั้นปี ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ในการเรียนดนตรีในโรงเรียนไม่สามารถที่จะทำการสอนแบบตัวต่อตัวได้ เนื่องจากระยะเวลาในการเรียนมีจำกัด และจำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมีจำนวนมาก โดยเฉลี่ยครูผู้สอนต่อนักเรียนประมาณ 1 : 30 คน ซึ่งยากที่จะให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ผลดีตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น การใช้กระบวนการเรียนการสอนดนตรี ครูผู้สอน

สามารถจัดทำเป็นตำราหรือเอกสารการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและผู้เรียนสามารถค้นคว้าด้วยตนเอง อันมีแนวทางในการศึกษาตามหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องยิ่งขึ้นได้

จะเห็นว่า วิชาดนตรีมีประโยชน์ต่อผู้เรียนในการพัฒนาด้านอารมณ์ เป็นเครื่องกล่อมจิตใจให้มีความสุขทางใจ ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ แต่ในด้านการศึกษาวิชาดนตรียังมีปัญหา จากการประเมินมาตรฐานการศึกษาของ สมศ. พบว่า มาตรฐานที่ 12 ด้านดนตรี มาตรฐานการศึกษาอยู่ในระดับต่ำที่สุดในกลุ่มวิชาศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ปัญหาวิชาดนตรีมีมาตรฐานการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาการศึกษาในวิชาดนตรี พบว่า เรื่องที่มีปัญหามากที่สุด คือ การใช้สื่อ นวัตกรรม เช่น ชุดการสอน ศูนย์การเรียน บทเรียนโปรแกรม

จากปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีที่จะสร้างความรัก ความสนใจในกิจกรรมของดนตรีไทยอันเป็นภูมิปัญญาของไทยให้ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนในวิชาดนตรีในระดับประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์เฉพาะ คือ

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2. ศึกษาความความคงทนในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. นักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ปีการศึกษา 2558 จำนวน 6 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 215 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/3 ของโรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ปีการศึกษา 2558 จำนวนนักเรียน 35 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม (บุญชม ศรีสะอาด. 2545: 67-71)

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และแบบทดสอบวัดความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ตัวแปรตาม แบ่งเป็นดังนี้

ความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ความคงทนในการเรียนรู้ขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เนื้อหารายวิชาดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการตามรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยกำหนด จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินผล และแผนการจัดกิจกรรมของการจัดการเรียนรู้ นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สร้างขึ้นมาตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมโดยการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล

วัตถุประสงค์ของขั้นนี้ คือ เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการสร้าง ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

นวัตกรรม ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 18 ชั่วโมง แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และแบบทดสอบวัดความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ขั้นที่สองการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เป็นการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยนำการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

วัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

แหล่งข้อมูล ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง จำนวน 215 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง จำนวน 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย แบบทดสอบวัดความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การเก็บข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง ขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ปฐมนิเทศชี้แจงข้อตกลงในการเรียนการสอน

2. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อทดสอบความรู้เดิมของนักเรียน

3. ดำเนินการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 18 ชั่วโมง ซึ่งมีกำหนดการสอน ดังตารางที่ 4

4. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสร็จสิ้นแล้ว โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

5. นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองเป็นเวลา 2 สัปดาห์

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบของการวิจัยเป็นแบบ One Group Pre-test Post-test Design

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

นำแบบทดสอบความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มาตรวจให้คะแนน นำคะแนนหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละ ทำการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และทำการวิเคราะห์ความคงทนในการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังเรียนเสร็จสิ้น เป็นเวลา 2 สัปดาห์

สรุป

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับขั้นตอนของรูปแบบการสอนทางตรง ของ Joyce และ Weil (1992) และการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบของ Bandura (1977) ซึ่งมีขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1.1. ขั้นปฐมนิเทศ ได้แก่ การตรวจสอบความพร้อมของนักเรียน และวัสดุ อุปกรณ์ สื่อประกอบการเรียนการสอน การแจ้งจุดประสงค์ของการเรียนรู้ในครั้งนี้แก่นักเรียน โดยการเขียนลงบนกระดาน

1.2. ขั้นนำเสนอบทเรียน ได้แก่ การนำเสนอสิ่งที่จะเรียนใหม่ อย่างแจ่มชัดในรูปของปัญหา โดยใช้การอภิปรายเพื่อหาทาง แก้ปัญหา การสนทนาและอภิปรายซักถามนักเรียนเกี่ยวกับการเป่าขลุ่ย

1.3. ขั้นเสนอแม่แบบ มีขั้นตอนดังนี้

1) ครูทำหน้าที่แม่แบบ โดยสาธิตการเป่าขลุ่ยที่ถูกต้องให้นักเรียนดู

2) ครูให้นักเรียนสังเกตแม่แบบ และให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและความรู้สึก ตลอดทั้งให้นักเรียนซักถาม วิธีการปฏิบัติขลุ่ยของแม่แบบเพื่อให้เกิดความคิดที่จะเลียนแบบของแม่แบบ

3) ครูให้นักเรียนฝึกปฏิบัติขลุ่ย หากนักเรียนยังเลียนแบบไม่ถูกต้อง ครูจะให้นักเรียนเลียนแบบเพิ่มเติมและให้กำลังใจให้ฝึกต่อไป ถ้านักเรียนเลียนแบบได้ถูกต้องก็จะเสริมแรงโดยการกล่าวชม

1.4. ขั้นสรุป ครูให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ในวันนี้ และร่วมอภิปรายกับนักเรียนจนได้ข้อสรุป และครูสรุปเพิ่มเติมและมอบหมายให้นักเรียนเรียนรู้และฝึกปฏิบัติในเวลาว่างทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน

1.5. ขั้นประเมินผล การตรวจสอบความถูกต้องของการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียน เพื่อให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ตลอดเวลาอย่างสม่ำเสมอ

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความสามารถทางดนตรีด้านส่วนประกอบของขลุ่ย ความสามารถทางดนตรีด้านตำแหน่งและระดับเสียง ความสามารถขั้นพื้นฐานของการปฏิบัติขลุ่ย ความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออเพลงเต้ยโขง ความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพลงลาวสมเด็จ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการศึกษาความความคงทนในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความสามารถทางดนตรีด้านส่วนประกอบของขลุ่ย ความสามารถทางดนตรีด้านตำแหน่งและระดับเสียง ความสามารถขั้นพื้นฐานของการปฏิบัติขลุ่ย ความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออเพลงเต้ยโขง ความสามารถในการปฏิบัติขลุ่ยเพลงลาวสมเด็จ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสอนทางตรงโดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสานในการพัฒนาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ในการปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความคงทนในการเรียนรู้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ภายใต้การสนับสนุนจาก นางจุฬา เรืองเทพ อดีตผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข นางฉัตรทอง ศิริอนันต์ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข คนปัจจุบัน นายสุเมธ บุญยก นายกเทศมนตรีเมืองพัทลุง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ และขอขอบพระคุณ ดร.วีระ พันธุ์เสือ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ดร.เทพิกา รอดสการ อาจารย์คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร ดร. ณัชชา มหปุญญานนท์ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ดร.เรวดี อึ่งโพธิ์ อาจารย์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นางสุภาณี ยังสังข์ ตำแหน่งครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ที่ให้แนวคิดและคำแนะนำเพิ่มเติมจนทำให้ผลงานทางวิชาการนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งยังตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยนี้ สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ นักเรียนและ เพื่อนครู โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ณรุทธ์ สุทธจิตร. 2544. **พฤติกรรมการสอนดนตรี.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนกร มหัทธนะกุลชัย. 2556. **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการปฏิบัติ วิชาดนตรี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการสอนทางตรง.** ปริญญาการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญชม ศรีสะอาด. 2545. **การพัฒนาหลักสูตรและการสอน.** มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

รวีวรรณ คงสวัสดิ์. 2550. **การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแบบรวม – แยก – รวม เน้นทักษะการเล่นแบบจับคู่ในวิชาดนตรีไทยปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.** ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

เรวดี เพชรมุนี. 2555. **การศึกษาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ การปฏิบัติขลุ่ย โดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน.** โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพฯ.

ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์. 2535. **โครงสร้างทางกายภาพของเครื่องลมโหย และการจัดหมวดหมู่.** สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สงัด ภูเขาทอง. 2524. **การดนตรีไทยและทางไปสู่ดนตรีไทย.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาดนตรีไทย วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

สุกรี เจริญสุข. 2544. **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย.** วิทยาลัย ดุริยางค์ศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สุวิทย์ แก้วกระมล. 2538. **วิธีและการเป่าปี่ใน.** สัมภาษณ์ 10 พฤศจิกายน 2538.

เสาวภา ชูแก้ว. 2538. **เทคนิคการเป่าปี่ใน:กรณีศึกษาคุณครูสุวิทย์(สอิ้ง) แก้วกระมล.** สาขาดนตรีไทย ภาควิชาศิลปนิเทศ, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ.

สำเร็จ คำโมง, 2552. **รู้รอบครอบจักรวาลดนตรี** = All about music. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

อรวรรณ บรรจงศิลป์. 2538. **การสอนดนตรีในระดับประถมศึกษา.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข

Developing a Curriculum in the Learning Strand of Art “Aungkalung” for Prathomsuksa 4 Students at Tet-sa-barn Wat Poo Pah Pimook School.

เสาวภา กิจวาส[1*]

Saowapa Kitwas[1*]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ผลการประเมินหลักสูตร โดยอาศัยแนวคิดในการประเมินหลักสูตรแบบ Puissance Measure (P.M.) ซึ่งครอบคลุมการประเมิน 3 ด้าน คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ปรากฏว่า ได้หลักสูตรที่มีคุณค่า (P.M.) เท่ากับ 11.75 ซึ่งแปลความหมายตามเกณฑ์การประเมินได้ว่า หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรีชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีคุณค่าสูง ประสิทธิภาพแผนการจัดเรียนรู้ตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.53/ 85.31 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุขมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อังกะลุง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ABSTRACT

This study aimed to develop a curriculum in the learning strand of art entitled “Aungkalung” (Indonesian bamboo musical instruments) for Prathomsuksa 5 students, studied with 34 Prathomsuksa 5/1 students of the Tet-sa-barn Wat Poo Pah Pimook School, were selected by cluster random sampling using the classroom as a unit randomly. The results showed that the developed curriculum in the learning strand of art entitled “Aungkalung” for Prathomsuksa 5 students had a value of evaluation by a group of experts before being try out based on Puissance Measure of 11.75 with a high value. And the learning plans in the curriculum had efficiency of 82.53 / 85.31. Post-test scores were higher than pre-test scores at .01 level of significant difference.

.

Key Words: Curriculum Development, Learning Strand of Art, Aungkalung

* Corresponding author; e-mail address: **supachaet-tawun@hotmail.com**

[1]โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง 93000

[1]Tet-sa-barn Wat Poo Pah Pimook School, Tunbon Koohasawan, Amphoe Mueng, Patthalung. 93000

คำนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี ได้กำหนดคุณภาพผู้เรียน เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ผู้เรียนจะต้อง 1) รู้และเข้าใจเกี่ยวกับเสียงดนตรี เสียงร้อง เครื่องดนตรี และบทบาทหน้าที่ รู้ถึงการเคลื่อนที่ขึ้น ลง ของทำนองเพลง องค์ประกอบของดนตรี ศัพท์สังคีตในบทเพลง ประโยค และอารมณ์ของบทเพลงที่ฟัง ร้องและบรรเลงเครื่องดนตรี ด้นสดอย่างง่าย ใช้และเก็บรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกวิธี อ่าน เขียนโน้ตไทยและสากลในรูปแบบต่าง ๆ รู้ลักษณะของผู้ที่จะเล่นดนตรีได้ดี แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึกของบทเพลงที่ฟัง สามารถใช้ดนตรีประกอบกิจกรรมทางนาฏศิลป์และ การเล่าเรื่อง 2) รู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมต่าง ๆ เรื่องราวดนตรีในประวัติศาสตร์ อิทธิพลของวัฒนธรรมต่อดนตรี รู้คุณค่าดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ และได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และ มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551 : 2 - 4)

ดนตรีและศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยที่ห้าที่จะสามารถส่งเสริมจริยธรรมของชีวิตในระบบการศึกษาได้ เมื่อเราตั้งปรัชญา การศึกษาคือชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงจำเป็นอย่างยิ่งในระบบการศึกษา จัดการเรียนศิลปะและดนตรีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคน แล้วคนจึงค่อยไปพัฒนาคุณภาพชีวิตอีกทอดหนึ่ง ปัจจุบันสภาพการเรียนการสอนดนตรีในระบบโรงเรียนไม่ได้เรียนในหมู่คนผู้สนใจเท่านั้น แต่ดนตรีเป็นวิชาบังคับที่ทุกคนต้องเรียนในทุกระดับชั้นปี ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ในการเรียนดนตรีในโรงเรียนไม่สามารถที่จะทำการสอนแบบตัวต่อตัวได้ เนื่องจากระยะเวลาในการเรียนมีจำกัด และจำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมีจำนวนมาก โดยเฉลี่ยครูผู้สอนต่อนักเรียนประมาณ 1 : 30 คน ซึ่งยากที่จะให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ผลดีตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น การใช้กระบวนการเรียนการสอนดนตรี ครูผู้สอนสามารถจัดทำเป็นตำราหรือเอกสารการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและผู้เรียนสามารถค้นคว้าด้วยตนเอง อันมีแนวทางในการศึกษาตามหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องยิ่งขึ้นได้ จะเห็นว่า วิชาดนตรีมีประโยชน์ต่อผู้เรียนในการพัฒนาด้านอารมณ์ เป็นเครื่องกล่อมจิตใจให้มีความสุขทางใจ ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

จากความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีอังกะลุง มาพัฒนาเป็นหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายสร้างความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เนื่องจากอังกะลุงเป็นเครื่องดนตรีที่ทำจากไม้ไผ่ มีเสียงที่ไพเราะ มีเอกลักษณ์ในตนเอง ซึ่งการบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดนี้ต้องใช้ผู้บรรเลงเป็นวง ทำให้เกิดความสามัคคีและบรรเลงง่าย เหมาะสำหรับนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับอังกะลุง อย่างลึกซึ้งตั้งแต่กระบวนการผลิต การเก็บรักษา และการบรรเลงอังกะลุง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะในการผลิต จัดเก็บ ดูแลรักษาและบรรเลงอย่างมีขั้นตอน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรการเรียนรู้ศิลปะ โดยให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ที่มีคุณภาพ

2. เพื่อสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข

4. เพื่อประเมินคุณภาพหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ปีการศึกษา 2558 จำนวน 6 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 220 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 ของโรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ปีการศึกษา 2558 จำนวนนักเรียน 34 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Research: R1) นำผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานมาสร้างหลักสูตร (Development: D1) จากนั้นทำการประเมินคุณภาพโครงร่างหลักสูตร (Research: R2) และเสนอหลักสูตร (Development: D2) เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของชาติและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ท้องถิ่น มีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. วางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล สารสนเทศ

2. เก็บรวบรวมข้อมูล สารสนเทศจากแหล่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น ได้แก่ เอกสารข้อมูลสารสนเทศ จังหวัดพัทลุง เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดพัทลุง เอกสารแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา แผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

3. ประมวลข้อมูล สารสนเทศ และเรียบเรียงตามประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

3.1 ข้อมูลสารสนเทศสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ ประเพณีท้องถิ่น วัสดุท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2 ข้อมูลสารสนเทศด้านสภาพแวดล้อมภายใน ได้แก่ วิสัยทัศน์/ พันธกิจ เป้าหมาย/ คุณภาพผู้เรียน โครงสร้างหลักสูตร เพลงพื้นบ้านที่กำหนดให้เรียนและเลือกเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข

ผู้วิจัยนำผลการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานมาสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข 5 มีกิจกรรมการสร้างหลักสูตร ดังนี้

1. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยแยกองค์ประกอบของมาตรฐานการเรียนรู้ ด้านความรู้ (K: Knowledge) ด้านทักษะกระบวนการ (P: Precess Skill) ด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม (A:Affective)
2. วิเคราะห์กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
3. วิเคราะห์กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี
4. วิเคราะห์กำหนดสัดส่วนเวลา
5. การวิเคราะห์กำหนดคำอธิบายรายวิชา
6. กำหนดหน่วยการเรียนรู้
7. การแสดงผังมโนทัศน์
8. กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้
9. กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้
10. กำหนดแนวทางการจัดสื่อและแหล่งเรียนรู้
11. กำหนดโครงร่างของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข

ผู้วิจัยนำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 34 คน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินคุณภาพหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข

ทำการประเมิน คุณภาพหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข โดยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบปุยซองค์ (Puissance Measure :

P.M.) โดยแยกเป็นรายด้าน คือ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 5 การเสนอหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข

การเสนอหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. นำผลการประเมินโครงร่างหลักสูตรของผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มาวิเคราะห์ สรุปประเด็นที่เสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข

2. ปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะ เรียบเรียงเอกสารหลักสูตร ตามลำดับ องค์ประกอบของหลักสูตร ดังนี้ วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แนวทางการวัดผลและประเมินผล แนวทางการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้การประเมินหลักสูตรแบบ Puissance Measure (P.M.) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งครอบคลุมการประเมิน 3 ด้าน คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

2. แผนการเรียนรู้หลักสูตรการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 12 แผน

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อ

4. แบบประเมินทักษะการบรรเลงอังกะลุง จำนวน 1 ชุด คือแบบสังเกตวัดทักษะการบรรเลงอังกะลุง มี 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นทำความเข้าใจ ขั้นฝึกปฏิบัติ ขั้นผลงาน ขั้นกิจนิสัย และแบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน

5. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนเรื่อง อังกะลุง เป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ ลิเคอร์ท (Likert) แล่งช่วงออกเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 20 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มีอยู่ ได้แก่ เอกสาร ข้อมูลสารสนเทศจากหน่วยงาน สถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

1.2 นำข้อมูลพื้นฐานที่รวบรวมได้มาประมวลผล วิเคราะห์ และเรียบเรียง จัดหมวดหมู่ลงในตารางตามประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

1.2.1 ข้อมูลสารสนเทศด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ข้อมูลที่วิเคราะห์และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

1.2.2 ข้อมูลสารสนเทศด้านสภาพแวดล้อมภายใน ข้อมูลที่วิเคราะห์และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วย

1) วิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนของสถานศึกษา

2) สัดส่วนเวลาเรียน นำข้อมูลการกำหนดจำนวนชั่วโมงเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ วิชาดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของสถานศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

2. การสร้างหลักสูตร

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสร้างหลักสูตร มีลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์กับโครงสร้างหลักสูตร องค์ประกอบมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2.2 นำผลการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังวิชาดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มากำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี วิชาดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5และสาระการเรียนรู้รายปี วิชาดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์ ครบถ้วนของมาตรฐานการเรียนรู้วิชาดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้รายปี วิชาดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.4 กำหนดหน่วยการเรียนรู้และสัดส่วนเวลาเรียนให้เหมาะสมและครบตามจำนวนชั่วโมงที่กำหนด

2.5 ออกแบบโครงร่างหลักสูตรได้องค์ประกอบหลักสูตร 10 ด้าน ได้แก่ (1) วิสัยทัศน์ การเรียนการสอนศิลปะ (2) หลักการ (3) จุดหมาย (4) โครงสร้างหลักสูตร (5) คำอธิบายรายวิชา (6) หน่วยการเรียนรู้ (7) แผนการจัดการเรียนรู้ (8) แนวทางการจัดการเรียนรู้ (9) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (10) สื่อและแหล่งเรียนรู้

3. การประเมินคุณภาพหลักสูตร

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินคุณภาพหลักสูตร ดังนี้

3.1 นำโครงร่างหลักสูตรและแบบประเมินคุณภาพหลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตอบแบบประเมิน เก็บรวบรวมแบบประเมินคืนหลังจาก 2 สัปดาห์

3.2 นำผลการประเมินมาตรวจให้คะแนน และหาค่าเฉลี่ยเทียบกับระดับโดยใช้เกณฑ์ของ บุญเรียง ขจรศิลป์ (2544 : 95) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นว่าองค์ประกอบของหลักสูตรรายการนั้นมีความชัดเจน/เหมาะสม/สอดคล้องอย่างยิ่ง

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นว่าองค์ประกอบของหลักสูตรรายการนั้นไม่แน่ใจว่า มีความชัดเจน/เหมาะสม/สอดคล้อง

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นว่าองค์ประกอบของหลักสูตรรายการนั้นไม่แน่ใจว่า มีความชัดเจน/เหมาะสม/สอดคล้อง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นว่าองค์ประกอบของหลักสูตรรายการนั้นมีความไม่ชัดเจน/ไม่เหมาะสม/ไม่สอดคล้อง

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นว่าองค์ประกอบของหลักสูตรรายการนั้นมีความไม่ชัดเจน/ไม่เหมาะสม/ไม่สอดคล้องอย่างยิ่ง

ถ้าได้ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีค่าตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไปถือว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ

4. การเสนอหลักสูตร

นำผลจากการประเมินและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์เรียบเรียงเอกสารหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ วิสัยทัศน์การเรียนการสอนศิลปะ หลักการ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการวัดและประเมินผล สื่อและแหล่งเรียนรู้

สรุป

จากการศึกษาวิจัยสรุปผลการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะปรากฏผลดังนี้

1. ผลการประเมินหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข โดยอาศัยแนวคิด ในการประเมินหลักสูตรแบบ Puissance Measure (P.M.) ซึ่งครอบคลุมการประเมิน 3 ด้าน คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ปรากฏว่า ได้หลักสูตรที่มีคุณค่า (P.M.) เท่ากับ 11.75 ซึ่งแปลความหมายตามเกณฑ์การประเมินได้ว่า หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรีชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีคุณค่าสูง

2. ผลการประเมินแผนการเรียนรู้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประเมิน 6 ด้าน คือ ด้านสาระสำคัญ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 ซึ่งอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด

3. ประสิทธิภาพแผนการจัดเรียนรู้ตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง อังกะลุง สาระดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.53/ 85.31 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ภายใต้การสนับสนุนจาก นางจุฬา เรืองเทพ อดีตผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข นางฉัตรทอง ศิริอนันต์ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข คนปัจจุบัน นายสุเมธ บุญยก นายกเทศมนตรีเมืองพัทลุง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ และขอขอบพระคุณ ดร.วีระ พันธุ์เสือ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ดร.เทพิกา รอดสการ อาจารย์คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ดร. ณัชชา มหปุญญานนท์ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ดร.เรวดี อึ่งโพธิ์ อาจารย์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นางสุภาณี ยังสังข์ ตำแหน่งครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ที่ให้แนวคิดและคำแนะนำเพิ่มเติมจนทำให้ผลงานทางวิชาการนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งยัง

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยนี้ สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ นักเรียนและ เพื่อนครู โรงเรียนเทศบาลวัดภูผาภิมุข ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ณรุทธ์ สุทธจิตร. 2544. **พฤติกรรมการสอนดนตรี.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนกร มหัทธนะกุลชัย. 2556. **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการปฏิบัติ วิชาดนตรี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการสอนทางตรง.** ปริญญาการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญเรียง ขจรศิลป์. 2543. **วารสารศึกษาศาสตรปริทัศน์.** กรุงเทพฯ : สาขาศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รวีวรรณ คงสวัสดิ์. 2550. **การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแบบรวม – แยก – รวม เน้นทักษะการเล่นแบบจับคู่ในวิชาดนตรีไทยปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.** ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

เรวดี เพชรมุนี. 2555. **การศึกษาความสามารถและความคงทนในการเรียนรู้ การปฏิบัติขลุ่ย โดยใช้เทคนิคแม่แบบผสมผสาน.** โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพฯ.

ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์. 2535. **โครงสร้างทางกายภาพของเครื่องลมโหย และการจัดหมวดหมู่.** สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สงัด ภูเขาทอง. 2524. **การดนตรีไทยและทางไปสู่ดนตรีไทย.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาดนตรีไทย วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

สุกรี เจริญสุข. 2544. **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย.** วิทยาลัย ดุริยางค์ศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สุวิทย์ แก้วกระมล. 2538. **วิธีและการเป่าปี่ใน.** สัมภาษณ์ 10 พฤศจิกายน 2538.

เสาวภา ชูแก้ว. 2538. **เทคนิคการเป่าปี่ใน:กรณีศึกษาคุณครูสุวิทย์(สอิ้ง) แก้วกระมล.** สาขาดนตรีไทย ภาควิชาศิลปนิเทศ, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ.

สำเร็จ คำโมง, 2552. **รู้รอบครอบจักรวาลดนตรี** = All about music. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

อรวรรณ บรรจงศิลป์. 2538. **การสอนดนตรีในระดับประถมศึกษา.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัญหาทางการอ่านคำจากแบบทดสอบการอ่านคำเทียมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการอ่าน

Problems of Reading Disabled Children: A Case Study of Non-word Reading

อลิสา คุ่มเคี่ยม[1*] และ พุทธชาติ โปธิบาล[2]

Alisa Khumkhiam[1*] and Puttachart Potibal[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการอ่านคำเทียมและเพื่อหาปริมาณการอ่านคำเทียมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการอ่าน ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

การอ่านคำเทียมทั้ง 21 คำ ของเด็กจำนวน 50 คน ในการอ่านทั้ง 3 แบบ พบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการอ่าน อ่านผิดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.19 รองลงมาคือ อ่านถูก คิดเป็นร้อยละ 22.86 และอ่านไม่ได้ คิดเป็นร้อยละ 12.95 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการอ่านมีปัญหาการอ่านประสมคำ

ลักษณะการอ่านคำเทียมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการอ่าน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบใหญ่ ๆ คือ อ่านไม่ได้ และอ่านได้ ในการอ่านได้ แบ่งออกเป็น 2 แบบใหญ่ๆ คือ อ่านถูก และอ่านผิด ซึ่งอ่านผิด แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ อ่านแบบเรียงตามตำแหน่งที่ปรากฏในคำ อ่านแบบเพิ่มพยางค์ อ่านผิดที่โครงสร้างพยางค์ และอ่านแบบเดาคำ

ABSTRACT

The objectives of this research are to analyze characteristics of their non-word reading ability and investigate non-word reading ability of reading disabled children. The samples, 50 reading disabled children, are asked to read 21 non-words aloud, in order to test their reading ability. The results, ranked in descendent order, show 3 characteristics i.e. incorrect reading by 64.19 percent, correct reading by 22.86, and no sound by 12.95 percent. This result conforms to the hypothesis that reading disabled children have word spelling problems.

The non-word reading ability can be divided into two levels, i.e. reading aloud and no sound. Their ability to read aloud can be subdivided into two levels i.e. correct reading and incorrect reading. The results show four types of incorrect reading, namely grapheme reading, wrong syllabic insertion, wrong syllabic segmentation, and wild guess.

Keywords: Problems of Reading , Disabled Children , Non-word Reading

* Corresponding author; e-mail address: **khwanalisa@gmail.com**

[1] ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถ.งามวงศ์วาน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Linguistics, Faculty of Humanity, Kasetsart University, 50 Ngam Wong Wan Road, Chatuchak, Bangkok 10900

คำนำ

แม้ว่าจะยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ภาษาไทยมีความสำคัญและจำเป็นในการสื่อสาร ดังกล่าวแล้ว แต่ในปัจจุบัน พบว่า เด็กไทยหรือนักเรียนไทยมีปัญหาการอ่านและการเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-ปีที่ 6 ซึ่งเป็นช่วงชั้นที่มีคลังคำศัพท์อยู่ในสมองมากในระดับหนึ่ง และสามารถใช้ทักษะทางภาษาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพหรือเต็มความสามารถ ทั้งทักษะการอ่านและการเขียน แต่สถิติการเกิดโรคความบกพร่องทางการเรียนรู้(Specific Learning Disorder) ในประเทศไทยพบได้ ร้อยละ 6 – 9.95 ของเด็กวัยเรียน

ความบกพร่องทางภาษามีความสัมพันธ์กับความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยจะมีความเสียหายในระบบการสำเหนียกรู้ระบบเสียง (Phonological Awareness) ดังที่ วินัดดา ปิยะศิลป์ (ม.ป.ป. : 11) ได้กล่าวถึง อาการของความบกพร่องด้านการเรียนไว้ว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มหลัก คือ ความบกพร่องในการอ่านหนังสือและการสะกดคำ ความบกพร่องในการเขียนหนังสือ และความบกพร่องในการคิดเลข บางคนเสียหายด้านเดียว บางคนเสียหาย 2 ด้าน บางคนเสียหาย 3 ด้าน

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวในเบื้องต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องปัญหาทางการอ่านคำจากแบบทดสอบการอ่านคำเทียมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการอ่าน ดังนั้นงานวิจัยเรื่องนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการอ่านคำเทียม และเพื่อหาปริมาณการอ่านคำเทียม ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการอ่าน

อุปกรณ์และวิธีการ

ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบการอ่านคำเทียม ซึ่งหมายถึง แบบทดสอบที่ผู้วิจัยคิดขึ้น จำนวน 21 คำ ซึ่งเป็นคำพยางค์เดียวที่ไม่มีความหมาย (non word) โดยงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสำเหนียกรู้ระบบเสียงภาษาไทย และความบกพร่องทางการเรียนรู้
2. ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบการอ่านคำเทียม จำนวน 21 ข้อ ซึ่งเป็นคำพยางค์เดียวที่ไม่มีความหมาย (non word) จำนวน 21 คำ ซึ่งวิธีการสร้างคำเทียม มาจาก การนำหน่วยเสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะต้น 21 หน่วยเสียง เสียงสระ 21 หน่วยเสียง เสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง เสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ซึ่งเป็นไปตามโครงสร้างพยางค์ของภาษาไทย ที่ประกอบด้วย พยัญชนะต้น สระ พยัญชนะท้าย และวรรณยุกต์ โดยนำองค์ประกอบทั้ง 4 อย่างนี้มาคละหน่วยเสียงกัน ทำให้เกิดเป็นคำเทียมขึ้นมา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาเฉพาะการสำเหนียกรู้ระบบเสียงภาษาไทย
3. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบการอ่านคำเทียม ไปทดสอบกับเด็กที่แพทย์ได้วินิจฉัยแล้วว่ามีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities) และมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน และการเขียนเท่านั้น
4. วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการทดลองและวิจารณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาทางการอ่านคำจากแบบทดสอบการอ่านคำเทียมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการอ่าน มี 2 ประเด็น ดังนี้

1. ลักษณะการอ่านคำเทียมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการอ่าน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบใหญ่ ๆ ดังนี้

1. อ่านไม่ได้ เช่น คำว่า ชืด เด็กอ่าน ช

แงย เด็กอ่าน ง

2. อ่านได้ แบ่งออกเป็น 2 แบบใหญ่ ๆ ดังนี้

2.1 อ่านถูก คือ อ่านแบบประสมคำ ตามหลักการอ่าน คือ พยัญชนะต้น สระ พยัญชนะท้าย และวรรณยุกต์ เช่น ต่วง แดบ

2.2 อ่านผิด แบ่งออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

2.2.1 อ่านแบบเรียงตามตำแหน่งที่ปรากฏในคำ เช่น

เขอ เด็กอ่านว่า เ-ข-อ มีทั้งอ่านเป็นคำได้และไม่ได้

โท้น เด็กอ่านว่า โ-ท-ไม้โท-น อ่านเป็นคำไม่ได้

ชืด เด็กอ่านว่า ช-อื-ด ชืน อ่านเป็นคำผิด

ปิ้ม เด็กอ่านว่า ป-อิ-ม ปิม ไม้โท ปิ้น อ่านเป็นคำผิด

2.2.2 อ่านแบบเพิ่มพยางค์ เช่น

กัวะ เด็กอ่านว่า กะ-วะ

เซะ เด็กอ่านว่า เซ-ระ

2.2.3 อ่านผิดที่โครงสร้างพยางค์ ดังนี้

2.2.3.1 อ่านผิดที่ตำแหน่งพยัญชนะต้น เช่น

เซะ เด็กอ่านว่า เชะ

บึก เด็กอ่านว่า ปึก

2.2.3.2 อ่านผิดที่ตำแหน่งสระ เช่น

กัวะ เด็กอ่านว่า กัว

เม่ง เด็กอ่านว่า แม่ง

2.2.3.3 อ่านผิดที่ตำแหน่งพยัญชนะท้าย เช่น

แงย เด็กอ่านว่า แงบ

อุ่ย เด็กอ่านว่า อุ่น

2.2.3.4 อ่านผิดที่ตำแหน่งวรรณยุกต์ เช่น

ตวง เด็กอ่านว่า ต่วง และ ต้วง

โท้น เด็กอ่านว่า โท่น

2.2.4 อ่านแบบเดาคำ คือ คำที่เกิดจากการที่เด็กอ่านคำทดสอบนั้นไม่ได้ เด็กจึงเลือกเสียงพยัญชนะ เสียงสระ เสียงพยัญชนะท้าย และเสียงวรรณยุกต์ หรือคำอื่นที่เด็กพอจะอ่านได้มาอ่านแทน เช่น โท้น เด็กอ่านว่า ก้อ

ซึด เด็กอ่านว่า เดิน

2. ปริมาณการอ่านคำเทียม ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการอ่าน ปรากฏผล ดังตารางและแผนภูมิ ดังนี้

ตารางแสดงค่าร้อยละของการอ่านถูก อ่านผิด และอ่านไม่ได้ จำแนกเป็นรายคำ

คำเทียม	ค่าร้อยละที่อ่านถูก	ค่าร้อยละที่อ่านผิด	ค่าร้อยละที่อ่านไม่ได้
1. ปิ้ม	42	52	6
2. ต่วง	24	64	12
3. เจ๋า	0	90	10
4. ก๊วะ	14	62	24
5. อุ่ย	18	70	12
6. เผีย	26	62	12
7. โท้น	14	76	10
8. ซึด	30	58	12
9. เขอ	24	56	20
10. บึก	22	70	8
11. แดบ	52	40	8
12. เม่ง	24	64	12
13. โนะ	38	44	18
14. แงย	28	54	18
15. รึก	18	74	8
16. แฝะ	22	60	18
17. เซะ	8	76	16
18. เหื้อ	34	48	18
19. เวาะ	22	60	18
20. ยู้ง	4	90	6
21. ล้าว	16	78	6
รวม	**22.86**	**64.19**	**12.95**

แผนภูมิ 1 แสดงข้อมูลค่าร้อยละของการอ่านถูก อ่านผิด และอ่านไม่ได้ จำแนกเป็นรายคำ

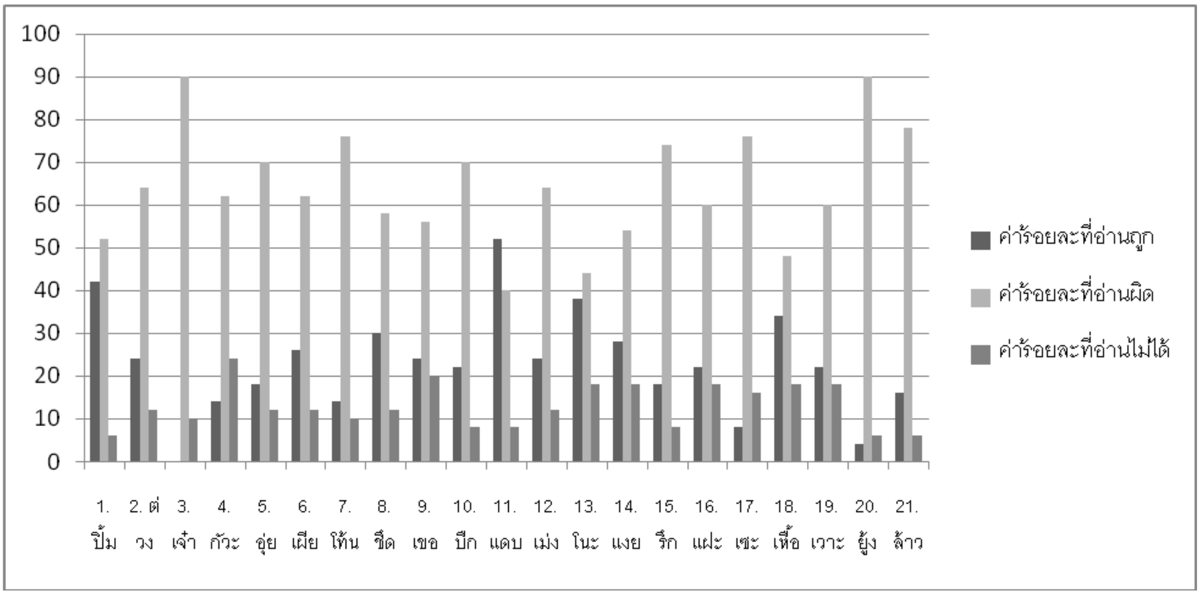

แผนภูมิ 2 แสดงข้อมูลค่าร้อยละของการอ่านถูก อ่านผิด และอ่านไม่ได้

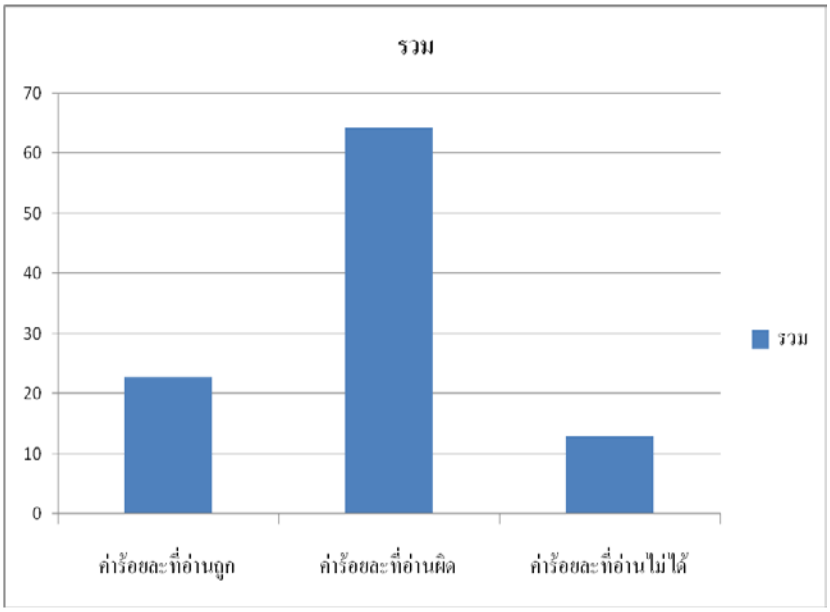

จากตารางและแผนภูมิดังกล่าว สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. การอ่านคำเทียมทั้ง 21 คำ ของเด็กจำนวน 50 คน ในการอ่านทั้ง 3 แบบ ได้แก่ อ่านผิด คิดเป็นร้อยละ 64.19 อ่านถูก คิดเป็นร้อยละ 22.86 และอ่านไม่ได้ คิดเป็นร้อยละ 12.95 ตามลำดับ

2. ในการอ่านทั้ง 3 แบบ พบว่า เด็กอ่านผิดมากกว่าอ่านถูก จำนวน 20 คำ ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าร้อยละของการอ่านผิด พบว่า การอ่านผิดมีค่าร้อยละสูงกว่าหรือเกินกว่า 50 มีจำนวน 18 คำ ได้แก่ ปิ้ม ต่วง เจ๋า กัวะ อุ่ย เผีย โท้น ซึด เขอ ปึก เม่ง แงย รึก แฝะ เซะ เวาะ ยุ้ง และล้าว ส่วนอีก 2 คำ คือ โนะ และเหื้อ มีค่าร้อยละการอ่านผิดต่ำกว่า 50 ก็จริง แต่ร้อยละของการอ่านไม่ได้ เกือบร้อยละ 20

3. คำเทียมที่มีค่าร้อยละของการอ่านผิดมากที่สุด คือ อ่านผิดร้อยละ 90 มีจำนวน 2 คำ ได้แก่ เจ๋า และยู๋ง นอกจากนี้คำว่า เจ๋า เป็นเพียงคำเดียวที่ไม่มีเด็กคนใดอ่านได้ถูกต้องเลย คือ อ่านผิดร้อยละ 90 และอ่านไม่ได้ร้อยละ 10

4. คำเทียมที่มีค่าร้อยละของการอ่านถูกมากกว่าอ่านผิด มีเพียง 1 คำ คือ แดบ

สรุป

การอ่านคำเทียมทั้ง 21 คำ ของเด็กจำนวน 50 คน ในการอ่านทั้ง 3 แบบ ได้แก่ อ่านผิด คิดเป็นร้อยละ 64.19 อ่านถูก คิดเป็นร้อยละ 22 .86 และอ่านไม่ได้ คิดเป็นร้อยละ 12.95 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการอ่านมีปัญหาการอ่านประสมคำ และเมื่อผู้วิจัยนำแบบทดสอบการอ่านคำเทียมไปทดสอบกับเด็กที่ไม่มีความบกพร่องทางการอ่าน เด็กสามารถอ่านประสมคำได้

นอกจากนี้ผู้วิจัย พบว่า คำเทียมที่มีค่าร้อยละของการอ่านถูกมากกว่าอ่านผิด มีเพียง 1 คำ คือ แดบ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจาก คำว่า แดบ เด็กอ่านว่า ด-แ-บ ด เป็นอักษรกลาง และคำนี้ไม่มีรูปวรรณยุกต์ และสระแอ ถึงแม้ว่าจะเป็นสระที่ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะ แต่เด็กก็ไม่สับสน เพราะสระแอเป็นสระเดี่ยวที่ไม่ซับซ้อน และเป็นสระตัวแรกๆที่เด็กจะจดจำ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงอาจจะทำให้เด็กอ่านคำนี้ได้ถูกต้องมากกว่าคำอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา นาคสกุล. 2541. **ระบบเสียงภาษาไทย.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฏฐา พิรุณสวรรค์. 2554. **การศึกษาการสำเหนียกรู้ระบบเสียงพยัญชนะท้ายในคำพยางค์เดียวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วินัดดา ปิยะศิลป์. (ม.ป.ป.). **คู่มือพ่อแม่ คุณครู ตอน ความบกพร่องด้านการเรียน (Learning Disorders: LD).** กรุงเทพฯ: สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี.

ปรกฉัตร เลี้ยงรักษา. 2555. **การศึกษาการอ่านออกเสียงและการเขียนสะกดพยัญชนะต้นควบภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่** 3. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พุทธชาติ โปธิบาล. 2555. **ความบกพร่องในการอ่านและการเขียนกับการสำเหนียกรู้ระบบเสียงภาษาไทย**. เอกสารประกอบการประชุมระดับชาติ การประชุมเครือข่ายชุมชน แอลดีไทย ครั้งที่ 2: 40 - 74.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2531. **เอกสารการสอน ภาษาไทย 3 เล่มที่ 1 หน่วยที่** 1-6. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เยาวชนไทยและการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นผ่านสื่อการ์ตูนญี่ปุ่น

Thai Youth and Their Learning on Japanese Culture via Japanese Comic Media)

ชวรินทร์ ศิลปสุวรรณ [1]ธรรญธร ปัญญโสภณ[1] และ พีรยา หาญพงศ์พันธุ์ [1]

Chawarin Silpasuwan[1] Tanyatorn Panyasopon[1] and Peeraya Hanpongpandh[1]

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเรียนรู้ของเยาวชนไทยด้านวัฒนธรรมญี่ปุ่นเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยม และวิถีดำเนินชีวิตผ่านสื่อการ์ตูนญี่ปุ่น 5 เรื่อง และการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การ์ตูนญี่ปุ่นที่ได้รับความนิยมสูงสุดในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2553 – 2557) จำนวน 5 เรื่องได้แก่ (1) ครูพิเศษจอมป่วน รีบอร์น (2) บลีช เทพมรณะ (3) วันพีซ (4) ฮันเตอร์ x ฮันเตอร์ และ (5) นินจาคาถาโอ้โฮเฮะ โดยใช้ทฤษฎีสัญญะวิทยาเพื่อใช้ข้อมูลที่ได้ไปใช้สนทนากลุ่มกับเยาวชนซึ่งเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย รวม 48 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา 4 แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม 2557ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนไทยเรียนรู้จากสื่อการ์ตูนญี่ปุ่น ได้แก่ ความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจและสิ่งลี้ลับมหัศจรรย์ ค่านิยมเรื่องการเสียสละ ความเพียรพยายามและการมีวินัยในตนเอง ส่วนวิถีการดำเนินชีวิต เช่น เรื่องอาหารการกิน การแต่งกาย และการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น แฟชั่นการแต่งกาย อาหาร ภาษา เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน

ABSTRACT

The objective of this research is to study the learning of Thai youths about Japanese culture: beliefs, values, and ways of life via five stories of Japanese comic media, and how to apply to their Dali- lives. The research was qualitative, and the five stories of Japanese cartoons (Reborn, BLEACH, One Piece, Hunter X Hunter and Naruto) most popular in Thailand in the past five years (2010-2014) were analyzed. In addition, the author incorporate semiotic theories to analyze and explain the study of five Japanese comic books, the researchers conducted the focus group, in-depth interviews with 48 Thai students from four secondary schools (grade 7 – 12) in Bangkok during February - March 2014.The results revealed that the beliefs, values and the ways of life that the Thai youths recognized from Japanese comic books, including: the beliefs about the existence of ghosts, magic and mystery things; the values about sacrifice, perseverance, self-discipline, volunteer, gratitude; and the ways of life, such as food, the dress , and their interpersonal relationships, Moreover, it was also revealed that many Thai youths have taken the good aspects from Japanese comic books and adapted them into their daily lives.

Key Words: Thai youth, Japanese culture, Japanese media, learning

Corresponding author; email address: **m.chawarin@gmail.com**

[1] นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ , กรุงเทพฯ 10110

[1] Master of Arts in Communications Arts, Bangkok University, Bangkok 10110

คำนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งผลให้ภูมิทัศน์ของสื่อ (Media Landscape) เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะสื่อใหม่ที่กลุ่มเยาวชน เปิดรับอย่างแพร่หลายและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ,2556) สื่อที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้บริโภคทุกเพศทุกวัยมาโดยตลอดคือ สื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นการ์ตูนที่เน้นสาระความรู้ และความบันเทิงที่มีเนื้อหาค่อนข้างหลากหลาย ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ประเพณี สังคมและวัฒนธรรม “สื่อการ์ตูน” ช่วยสร้างเสริมจินตนาการเป็นสื่อทางวัฒนธรรมการดู (visual culture) เป็นนิยายภาพที่มีเนื้อหาดี ดึงดูดผู้อ่านด้วยภาพที่สวยงาม อารมณ์ขันในภาพ วัยรุ่นไทยนิยมอ่านการ์ตูนญี่ปุ่นมากที่สุด ในแต่ละปีมูลค่าทางเศรษฐกิจของการ์ตูนญี่ปุ่นในประเทศไทยมีสูงถึงประมาณ 10,000 ล้านบาทต่อปี (วชิรพงษ์ ปรีชาว่องไวกุล, 2553) การ์ตูนญี่ปุ่นที่แปลเป็นภาษาไทยขายดีที่สุดถึงร้อยละ 90 ขณะที่ยอดการขายของหนังสือการ์ตูนไทยอยู่ที่เพียงร้อยละ 5-7 เท่านั้น (เข็มพร วิรุณราพันธ์, 2554 อ้างในการ์ตูนญี่ปุ่น 5 อันดับที่ได้รับความนิยมสูงสุดในเมืองไทย, 2553)

การ์ตูนญี่ปุ่น หรือ “มังงะ” เป็นนิยายภาพมีองค์ประกอบพื้นฐานสามอย่างของการ์ตูน คือ กรอบสี่เหลี่ยม ภาพลายเส้น และคำพูด ส่วนความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ รูปเล่มแบบหนังสือและความซับซ้อนของการเล่าเรื่อง แต่เนื้อหาง่ายต่อการเข้าใจ เน้นอารมณ์ความรู้สึก โยงไปสู่จินตนาการของแต่ละคนจึงทำให้เยาวชนซึมซับข้อมูลต่าง ๆ ของผู้เขียนทั้งทางตรงและทางอ้อม(สุพรรษา เตียวหยิน, 2548) สื่อการ์ตูนญี่ปุ่น ได้เผยแพร่วัฒนธรรมญี่ปุ่นของคนญี่ปุ่นมาสู่ผู้อ่าน โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นผู้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอยู่กับ ความทันสมัยของสังคมแสดงออกผ่านทางการบริโภคผลผลิตทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างอัตลักษณ์ (identity) มีส่วนร่วมในกระแสบริโภคนิยมต่างๆ ในสังคม การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมใหม่และสามารถสร้างรูปแบบทางความคิดเกิดเป็นการเรียนรู้โดยไม่ต้องมีประสบการณ์ตรง (ถิรนันท์ อนวัชศิริวงศ์ และ พิรุณ อนวัชศิริวงศ์, 2553, หน้า 153) จากการที่การวิเคราะห์วัฒนธรรมผ่านสื่อการ์ตูนญี่ปุ่นยังมีจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงต้องการวิเคราะห์เนื้อหาจากเรื่องราวการ์ตูนและการเรียนรู้ของเยาวชนไทยจากสื่อการ์ตูนญี่ปุ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาจากการเรียนรู้ของเยาวชนไทยด้านวัฒนธรรมของคนญี่ปุ่นเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยม และวิถีดำเนินชีวิตผ่านสื่อการ์ตูน 5 เรื่องและการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันของเยาวชนไทยในโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนแรก เป็นการวิเคราะห์สื่อการ์ตูนยอดนิยม 5 เรื่อง ปี พ.ศ. 2553-2557 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการสร้างโครงสร้างคำถามด้าน ค่านิยม ความเชื่อ และวิถีการดำเนินชีวิตของคนญี่ปุ่น ตอนที่สองเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา ดูภาพโดยใช้ทฤษฎีสัญญะวิทยา (กาญจนา แก้วเทพ, 2545) จากการ์ตูนญี่ปุ่นที่เด็ก ๆ และเยาวชนไทยชื่นชอบติดอันดับ 1-5 ซึ่งพิจารณาจากยอดการจำหน่ายของประเทศไทย พ.ศ. 2555 จากนั้น จึงนำข้อมูลที่ได้ไปตั้งคำถามเพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มเยาวชนที่เป็นเด็กนักเรียนชายและหญิง อายุระหว่าง 12-19 ปี ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จากโรงเรียนสหศึกษา 4 โรงเรียนของรัฐบาลและเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร คัดเลือกจากรายชื่อของนักเรียนที่อ่านการ์ตูนอย่างน้อย 2 ใน 5 เรื่องชั้นปีละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 48 คน โดยการจัดกลุ่มสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ตอนต้น 6 คน 1 กลุ่ม กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 6 คน 1 กลุ่ม ต่อ 1 โรงเรียน ทำการเก็บข้อมูลทีละกลุ่ม ด้วยการขออนุญาตบันทึกเทป จากนั้นผู้วิจัยคัดเลือกตัวแทนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย กลุ่มละ 2 คน ชาย-หญิง มาสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้รายละเอียดและข้อมูลเพิ่มขึ้น

ก่อนเข้าประชุมกลุ่ม ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มนำรูปภาพที่ประทับใจในการ์ตูน มาคนละ 1-2 ภาพ ให้แนะนำตัวเองแต่ละคนสั้น ๆ เกี่ยวกับ อายุ ชั้นปีที่เรียน เหตุผลที่สนใจการ์ตูน จากนั้น แจกแบบสัมภาษณ์การรับรู้และเรียนรู้วัฒนธรรมญี่ปุ่นผ่านสื่อการ์ตูนญี่ปุ่น เพื่อให้นักเรียนทำความเข้าใจภาพรวมของคำถามและคุ้นเคย'กับคำว่า ค่านิยม ความเชื่อ และวิถีดำเนินชีวิตของคนญี่ปุ่น ด้วยตนเอง ก่อนสัมภาษณ์จริง นำหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นที่นิยม และวีดีทัศน์มาฉายให้นักเรียนในกลุ่มได้ชมเป็นตัวอย่างประมาณ 5-10 นาที เพื่อให้ผู้ชมระลึกถึงหรือจำได้เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ผู้วิจัยถามคำถามเรื่องที่ได้เตรียมไว้แล้วจากการ์ตูนที่นักเรียนอ่าน เพื่อให้ได้ความคิดเห็นด้านความหมายของค่านิยม ความเชื่อ และวิถีดำเนินชีวิตของคนญี่ปุ่นผ่านสื่อการ์ตูน รวมถึงการนำวัฒนธรรมเหล่านั้นมาใช้ในชีวิตประจำวัน

การวิเคราะห์ข้อมูลและเนื้อหา นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มหรือการสัมภาษณ์มาคัดสรรประโยคคำพูด ข้อความหรือวลีที่มีความหมายและสาระสำคัญในแต่ละด้าน จำแนกเนื้อหาตามกลุ่มค่านิยม ความเชื่อ และวิถีดำเนินชีวิต แล้วลงรหัส หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้นโดยใช้ Inductive Content Analysis (Philipp Mayring, 2000) แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างความเชื่อ ค่านิยม และวิถีดำเนินชีวิตของเยาวชนในโรงเรียน จำแนกตามเพศ ชั้นปีที่เรียน หรืออายุที่เพิ่มขึ้น

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับนักเรียนชายและหญิงในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ทั้ง 4 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความสนใจ และรู้สึกสนุกสนานกับการให้ข้อมูล ทั้งในส่วนชองการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.4 อ่าน 4 เรื่องจากทั้งหมด 5 เรื่อง มีผู้อ่านทุกวันคิดเป็นร้อยละ 31.2 อ่านบางครั้งคิดเป็นร้อยละ 50 และนานๆอ่านครั้งหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 8 ส่วนใหญ่ซื้อการ์ตูนมาอ่านร้อยละ 75 ซื้ออ่านเอง มีค่าใช้จ่าย ตั้งแต่ 20 บาท – 300 บาท ต่อเดือน โดยเฉลี่ย 125 บาทต่อเดือน มีบ้างร้อยละ 25 ขอยืมเพื่อนอ่าน การ์ตูนญี่ปุ่นที่นักเรียนอ่านมากที่สุด คือ เรื่อง Reborn เรื่องที่นักเรียนอ่านน้อยที่สุด คือ เรื่อง Hunter X Hunter สาเหตุของการเลือกอ่านการ์ตูนญี่ปุ่น คือการบอกเล่าของเพื่อนๆ สิ่งที่ชื่นชอบและประทับใจจากการ์ตูน ได้แก่ “พลังอำนาจ” “สิ่งลี้ลับทั้งหลายจะต้องได้มาจากเวทย์มนตร์คาถาอาคม” (นักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนปลาย, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2557) รวมทั้งชื่นชอบรูปภาพปก และลายเส้นลักษณะการ์ตูน

ในส่วนของการเรียนรู้วัฒนธรรมญี่ปุ่นเรื่องความเชื่อ ค่านิยม วิถีการดำเนินชีวิตของคนญี่ปุ่น มีดังต่อไปนี้

1.1 ความเชื่อ

1.1.1 การมีอิทธิฤทธิ์ อภินิหาร มีพลังอำนาจพิเศษเหนือธรรมชาติ สิ่งลี้ลับ ได้แก่ การทำพิธีกรรมของคนญี่ปุ่น เช่น พิธีโปรยถั่วเพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้าย พิธีกรรมตอกตะปูลงตุ๊กตาฟางที่เขียนชื่อศัตรูไว้เพื่อทำร้ายศัตรู

Figure 1. shows the villagers believed that the nine-tailed demon fox haunted in Naruto body and killed Iruka's parents and destroy the villages until it was demolished

ที่มา : Masashi Kishimoto. (2542). นินจาคาถาโอ้โฮเฮะ เล่มที่ 1 ตอน 1. กรุงเทพมหานคร :เนชั่น เอ็ดดูเทนเมนท์

จากการ์ตูนเรื่อง นินจาคาถาโอ้โฮเฮะ คนในหมู่บ้านเชื่อกันว่า ตัวนารุโตะ เป็นปีศาจจิ้งจอกเก้าหาง ในการ์ตูนญี่ปุ่นหลายๆ เรื่องจะมีตัวละครที่เป็นภูต ผี หรือปีศาจแฝงอยู่ในท้องเรื่อง จากรูปภาพและคำพูดที่ว่า“ปิศาจจิ้งจอกเก้าหาง!! ที่ฆ่าพ่อแม่ของอิรุกะและทำลายหมู่บ้านจนยับเยิน” “ปิศาจจิ้งจอกเก้าหาง”เป็นสัญลักษณ์ที่เข้าใจโดยทั่วไปว่าเป็นปีศาจ มีอิทธิฤทธิ์ มีความหมายแฝงฝังว่าเป็นสิ่งไม่ดีต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่น่ากลัวอันตราย

1.1.1 ความเชื่อและศรัทธาในศาสนาของคนญี่ปุ่น เช่น การไหว้พระ มีฉากเกี่ยวกับวัด การมีวัดอยู่ในชุมชน (เรื่องรีบอร์น ครูจอมป่วน) แสดงถึง ชาวบ้านนิยม ศรัทธาในศาสนา ความเชื่อของคนญี่ปุ่นถึงความเป็นคนเก่งคนดี ความเพียรพยายาม อดทนอดกลั้น กล้าหาญ ดังคำพูดที่ว่า“การสอนของ รีบอร์น ต่อ สึนะ เรื่องอย่าเพิ่งกลัวในสิ่งที่ยังไม่ลองพยายาม ให้มีความกล้าหาญและยึดมั่นในความดี” (นักเรียนชายมัธยมศึกษาตอนปลาย, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2557) ทำให้นักเรียนได้มีบทเรียนที่สามารถไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดังคำพูดที่ว่า “นำมาใช้ตอนที่มีปัญหาเกิดขึ้น อย่าเพิ่งหนีปัญหา ต้องกล้าเผชิญกับมัน” เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเป็นคนเก่ง คนดี หมายถึงผู้มีคุณธรรม และความหมายที่แฝงฝัง จะหมายถึงความศรัทธา จะทำให้มีความสุขเป็นความดีงามของบุคคลที่พึงกระทำ

1.1.2 ความเชื่อมั่นในสายสัมพันธ์พวกพ้องดังคำพูดที่ว่า “เพื่อนคือสิ่งที่สำคัญที่สุด มีความสำคัญต่อเรามาก รักเพื่อน” (นักเรียนชายมัธยมศึกษาตอนต้น, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 57) และ “มิตรภาพของเพื่อน และความรัก สามัคคีคือพลัง ไม่มีใครทำอะไรในโลกนี้ได้คนเดียว อย่ากลัวการเปลี่ยนแปลงสายสัมพันธ์ของพวกพ้องสามารถเป็นพลังใจที่ดีมาก ความรักที่มีต่อพวกพ้อง ความเชื่อมั่นในพวกพ้อง” (นักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนต้น, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2557) “สายสัมพันธ์พวกพ้อง”แสดงสัญลักษณ์หมายความว่าเป็นพรรคพวกเดียวกันที่ต้องให้ความสำคัญ ความหมายที่แฝงฝัง หมายถึงคุณค่าของเพื่อนที่จะเป็นส่วนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นความเชื่อที่ปรากฏชัดเจนในการ์ตูนญี่ปุ่นทั้ง 5 เรื่อง

1.2 ค่านิยม แบ่งเป็น

1.2.1 ความเพียรพยายาม ขยัน อดทน ฝ่าฟันอุปสรรค ผู้อ่านติดตามชื่นชอบแสดงออกจากอุปนิสัยของตัวละครที่ขยันและอดทน ดังคำกล่าวที่ว่า “ความพยายาม ควรไตร่ตรองอะไรให้ดีก่อน อีกทั้งการรักษาคำพูด ความอุตสาหะ ที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆทำตามความฝันของตัวเอง ความพยายามจะส่งผลให้

เกิดความสำเร็จ ถึงแม้ว่าเป็นสวะก็เอาชนะอัจฉริยะได้ด้วยความพยายาม” (นักเรียนชายมัธยมศึกษาตอนต้น, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2557)

1.2.2 ให้ความสำคัญกับครอบครัว เช่น การกินข้าวพร้อมหน้าพร้อมตากัน จากเรื่อง บลีช เทพมรณะ โดยพระเอกจะเรียกน้อง ๆ ทั้ง 2 ของตนให้มาร่วมรับประทานข้าวให้พร้อมกัน

“การ์ตูนญี่ปุ่นมีหลายยุค สอนให้คนรักและสามัคคีกัน มีมิตรภาพกับคนในครอบครัวและเพื่อนๆ และนำเสนอวิถีชีวิตแบบสอดแทรกวัฒนธรรมญี่ปุ่นให้กลมกลืนกับยุคสมัย” (นักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนต้น, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2557) เช่น“เพื่อนไม่ทิ้งเพื่อน” คำพูดของฮิโซกะ และ ใน การ์ตูน เรื่อง นารุโตะ และ“เรามีบ้านที่ต้องกลับไป” นักเรียนหลายคนบอกว่าชอบมากประโยคเท่ห์ๆและยังนำมาใช้พูดกันบ้างในกลุ่มคนชอบการ์ตูนญี่ปุ่นด้วยกัน (นักเรียนชายมัธยมศึกษาตอนต้น, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2557)

1.2.3 ความมีระเบียบวินัย จากการ์ตูนเรื่อง นินจาคาถาโอ้โฮเฮะ ห้องน้ำสาธารณะ ที่นารุโตะไปเข้ามีป้ายเขียนว่า “ห้ามใช้กระดาษเกิน 15 ซม.” แสดงถึงสัญลักษณ์สื่อสารเงื่อนไขที่ทุกคนเข้าใจและต้องปฏิบัติตามกติกาของสังคม เพื่อให้การใช้ประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่สาธารณะ จะเห็นได้ว่าค่านิยมเรื่องการเคารพกฎระเบียบวินัยของการอยู่ร่วมกันในสังคมปรากฏออกมาเด่นชัด

ยิ่งไปกว่านั้น นักเรียน เกิดการซึมซับด้านอารมณ์จิตใจ ที่ได้มาจากการเรียนรู้นิยมชื่นชอบความเก่ง เท่พระเอก หรือน่ารัก สวยงาม ของนางเอกที่เด่นชัด มีเอกลักษณ์แปลกแนวไปจากของทั่วๆ ไป อีกทั้งประทับใจไปกับรูปภาพการ์ตูนที่มีลายเส้นงดงาม น่ารักมีชีวิตชีวา และแปลกตาโดดเด่น

1.3 วิถีการดำเนินชีวิตแบ่งเป็น

1.3.1 วัฒนธรรมการกิน เช่น วัฒนธรรมการกินข้าวปั้นเป็นอาหาร ข้าวปั้น เป็นสัญลักษณ์ ของอาหารที่เป็นอาหารประจำชาติของคนญี่ปุ่นที่เรียกว่า "โอะมุซึบิ"

Figure 2 . shows a photo of an episode featuring the girls made sushi and generously offer to RoleNoah who was the prisoners were held in the courtyard.

ที่มา :Eiichiro Oda. (2540). วันพีช เล่มที่ 1 ตอน 3. กรุงเทพมหานคร : สยามอินเตอร์คอมิกส์

จากเรื่อง One Piece : เล่มที่ 1 ตอน 3 เด็กผู้หญิงพูดว่า ทำข้าวปั้นมาให้โรโรโนอา ที่ถูกตรึงอยู่ที่ลานนักโทษ เพื่อให้โรโรโนอาได้รับประทานก่อนถูกฆ่าตาย เป็นสัญลักษณ์จากคำพูดว่า “ฉันทำข้าวปั้นมาให้ พี่ชายคงหิวสินะ”และ ข้าวปั้นก็เป็นสัญลักษณ์ของความเอื้ออาทรห่วงใยในช่วงวิกฤติการประทังชีวิต ด้วยอาหารญี่ปุ่นที่ชื่นชอบ

2. เยาวชนไทยเรียนรู้ผ่านสื่อการ์ตูน 5 เรื่อง และนำมาใช้ประโยชน์ ดังนี้

2.1 ความเชื่อที่นำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

2.1.1 ความเชื่อจากเยาวชนไทยนำเรื่องบลีช เทพมรณะใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ดังคำพูดที่ว่า “ยมทูตนั้นอาจจะมีอยู่จริงแต่เราอาจจะมองไม่เห็นก็ได้ โลกหลังความตาย คือ ชีวิตหลังความตาย คนเราเกิดมาต้องหมั่นทำความดี เมื่อตายไปจะได้ไปสวรรค์ หากทำชั่ว เป็นบาป ย่อมตกนรก” “ชีวิตหลังความตาย โลกหลังความตาย วิญญาณทำให้เราต้องทำความดี” (นักเรียนชายมัธยมศึกษาตอนต้น, สัมภาษณ์ ,17 กุมภาพันธ์ 2557) ”ชีวิตหลังความตาย” เป็นสัญลักษณ์มีความหมายโดยทั่วไป เป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัวที่อาจจะมีวิญญาณของบุคคลที่ตายต้องไปอยู่ และมีความหมายแฝงฝังสะท้อนถึงเป็นชีวิตที่มีความลี้ลับการทำความดีก่อนตายจะช่วยให้มั่นใจว่าจะช่วยได้

2.2 ค่านิยมที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น

2.2.1 ค่านิยมเรื่องความขยันและความเพียรพยายามจากเรื่องนินจาคาถาโอ้โฮเฮะ ที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ดังคำกล่าวที่ว่า .”ความขยันและความพยายามของนารุโตะ ฝึกซ้อมวิชานินจาเพื่อให้ได้เป็นโฮคาเงะ ซึ่งจะทำให้คนในหมู่บ้านยอมรับ ความอดทน เราอาจต้องยอมลำบาก พยายามฝึกฝนตนเอง อดทนให้มากๆ ตั้งเป้าหมายให้สำเร็จ ไม่ล้มเลิกความตั้งใจ ไม่ยอมแพ้ นำมาใช้ได้จริง” (นักเรียนชายมัธยมศึกษาตอนต้น, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2557) นักเรียนชายได้เรียนรู้ถึงค่านิยมจากการ์ตูนญี่ปุ่นว่าความขยันและความเพียรพยายามเป็นสัญลักษณ์ โดยทั่วไปหมายถึงผู้มีความอดทนไม่ท้อแท้ ถึงแม้จะลำบากและมีความหมายที่แฝงฝังหมายถึง สังคมยอมรับคนที่ประสบความสำเร็จ

2.2.2 การปลูกฝังค่านิยม วินัย กฎระเบียบที่เคร่งครัดของชาวญี่ปุ่นเช่น การใช้กระดาษทิชชูอย่างประหยัด

Figure 3 shows images of Naruto using the toilet in a public bathroom on the wall has a sign written . "Do not use paper exceeding 15 cm"

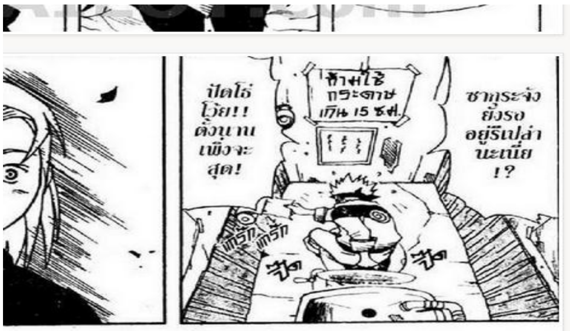

ที่มา : Masashi Kishimoto. (2542). นินจาคาถาโอ้โฮเฮะ เล่มที่ 1 ตอน 3 กรุงเทพมหานคร.:เนชั่นเอ็ดดูเทนเมนท์

จากการ์ตูน เรื่อง นินจาคาถาโอ้โฮเฮะ ห้องน้ำสาธารณะที่นารุโตะ ไปเข้ามีป้ายเขียนว่า “ห้ามใช้กระดาษเกิน 15 ซม.” แสดงถึงสัญลักษณ์โดยทั่วไปหมายถึง กฎกติกาของการใช้ สื่อสารเงื่อนไขที่ทุกคนเข้าใจและต้องปฏิบัติตามกติกาของสังคม ความหมายที่แฝงฝังหมายถึง การใช้ประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่สาธารณะต้องประหยัด เพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยดีและมีคุณค่า ดังคำกล่าวที่ว่า “การเคารพกฎระเบียบวินัยของการอยู่ร่วมกันในสังคม มีทุกที่คนต้องพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกัน อยู่เป็นกลุ่มต้องมีกติกาของการอยู่ร่วมกัน เพื่อความมั่นคง การ

อ่อนแอทำให้ต้องอยู่รวมกัน ถ้าแยกกันสุดท้ายเป็นหมาจนตรอก ถูกขย้ำตาย" (นักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนปลาย, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2557)

2.3 การดำเนินชีวิตที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

2.3.1 พฤติกรรมการแต่งกาย มีการนำวิธีการแต่งกายในการ์ตูนประยุกต์ใช้กับการแต่งกายในชีวิตประจำวัน ดังคำกล่าวว่า "การแต่งตัวเลียนแบบตัวการ์ตูนมันเจ๋งดี แต่งกายแบบนินจาที่มีเอกลักษณ์ เสื้อผ้าเครื่องประดับ และแต่งตัวเลียนแบบตัวละคร เรียกว่า คอสเพลย์ และชอบชีวิตความเป็นอยู่ของญี่ปุ่นมาก" (นักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนต้น, 3 มีนาคม 2557)

2.3.2 นักเรียนชอบการทำงานเป็นกลุ่ม ดังคำกล่าวว่า"ทำอะไรเป็นหมู่คณะ ทำให้แต่ละคนมีความทะเยอทะยาน มีความฝันของตัวเอง ชอบการเป็นอยู่ที่ดูสวยงาม มีระเบียบแบบแผนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน" (นักเรียนชายมัธยมศึกษาตอนปลาย, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2557)

2.3.3 การรับประทานอาหารญี่ปุ่นเป็นวิถีชีวิตที่เด็กเยาวชนไทยชื่นชอบมาก"อยากมีโอกาสลองกินทาโกะยากิ ราเม็งบ้าง" "ชื่นชอบ เบนโตะ กล่องอาหารกลางวันที่ได้สื่อความหมาย ให้ชื่นชม ศิลปะของการทำอาหารกลางวัน ด้วยตนเองต้องใช้ความประณีต พิถีพิถันเพื่อให้ดูน่ารักและรสชาติดี" (นักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนต้น, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2557)

สรุป

นักเรียนชอบการ์ตูน 5 เรื่อง ด้วยเหตุผลที่สนุก น่าสนใจ มีประโยชน์ และข้อคิดที่ดี แต่ ควรอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง เนื่องจากประเด็นเนื้อหามีความเกี่ยวข้องกับค่านิยมเรื่องเพศ อาทิ รักร่วมเพศ ลุ่มหลงในกามารมณ์ และการกดขี่เพศหญิง ซึ่งได้แก่ ระบบชนชั้น การปกครองที่มีความรู้สึกถึงการกดขี่ ทางเพศและชนชั้นและความสัมพันธ์ทางเพศตามที่นักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวไว้

1. ผลการศึกษาพบว่านักเรียนได้เรียนรู้ เนื้อหาสาระ จากการดำเนินเรื่อง สนุก น่าสนใจ มีตลกปนเล็กน้อย เข้าใจง่าย น่าติดตาม มีค่านิยมดี ๆ สอดแทรกไม่เครียด โดยเฉพาะฉากต่อสู้ ซึ่งสอด คล้องกับผลการวิจัยเรื่องการ์ตูนของ ธารา จันทร์อนุ (2551) ในประเด็นที่ว่า การสื่อความหมายของการ์ตูนควรจะต้องเป็นเรื่องที่สนุก น่าติดตาม และให้ข้อคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ดีแก่ผู้อ่านและเยาวชน

2. เรียนรู้ค่านิยมความเป็นคนเก่ง คนดีมีคุณธรรมจะเป็นผู้ชนะ จาก พฤติกรรมเด่นของพระเอก คือมีหน้าที่สำคัญในการ ปราบปราม และ กำจัดผู้ร้าย คนชั่ว ปิศาจซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย โครงเรื่องของการ์ตูนของนิศากร ทองนอก (2551) ในประเด็นที่ว่า ตัวละครร้ายต้องพ่ายแพ้แก่ตัวละครดี ในหลักธรรมะย่อมชนะอธรรม ซึ่งเป็นกฎสากลของการดำเนินเรื่องในการ์ตูน หรือละคร อีกทั้งได้นำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องความเพียรพยายาม อดทนเพื่อได้เป็นคนเก่งและดีให้สังคมยอมรับ

3. เรียนรู้ความเชื่อเรื่อง อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ ลัทธิทางศาสนา ชินโต มีอิทธิพลมากในความเชื่อ และปรากฏในวิถีดำเนินชีวิตของคนญี่ปุ่น สอดคล้องกับผลงานของ Mark Mac Williams (2008) และ ของปาริชาติ สุริยพรพันธ์ (2549) แต่อาจจะไม่สอดคล้องกับวิถีพุทธของชาวไทยนักเรียนได้นำความเชื่อและวิถีดำเนินชีวิตเรื่องอาหารญี่ปุ่นเช่น เบนโตะ การแต่งกาย โดยเฉพาะคอสเพลย์และชีวิตเรียบง่ายใกล้วัด ภาษาที่พระเอกนางเอกพูดคุย สนทนา ติดตามอ่านบทวิจารณ์การ์ตูนทั้ง 5 เรื่อง และอยากใช้ชีวิตแบบในการ์ตูนบ้าง

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษานี้ ได้แก่

1. เป็นแนวทางให้ผู้ปกครองและครู ผู้บริหารการศึกษาของโรงเรียนได้ตระหนักความสำคัญ และให้คำแนะนำ การเลือกอ่านหนังสือการ์ตูน หรือ รูปแบบหนึ่งใดของการบริโภคการ์ตูนจากสื่อต่างๆที่อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีการปฏิบัติของนักเรียนและ ปลูกฝังการเรียนรู้ ค่านิยมที่เหมาะสมกับเยาวชนไทยเช่น ความอดทนเพียรพยายาม ความกล้าหาญ ความมีระเบียบวินัย ที่ต้องฝึกฝนและได้มาด้วยตนเองและความรักครอบครัว

2. ครู ผู้บริหารการศึกษานำค่านิยม ความ เชื่อ และวิถีดำเนินชีวิตที่โดดเด่น เช่น การรักพวกพ้อง เพียรพยายาม มีวินัยในการอยู่รวมกันและใช้ของสาธารณะ มาประยุกต์ใช้ในการจูงใจให้เด็ก ปรับ เจตคติ ค่านิยมให้เหมาะสม ผ่านสื่อการ์ตูนของไทยมาผสมผสานการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยเฉพาะการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เยาวชนจาก วัฒนธรรมญี่ปุ่นบางลักษณะ ของความเชื่อ ค่านิยม และการกระทำที่ยังไม่เหมาะสมเช่น ความรุนแรงทางเพศแก่สังคมไทย

3.การผลิต สื่อ โดยเฉพาะการ์ตูนไทยในฐานะทุนทางสังคม ภูมิปัญญาไทยที่ควรพัฒนาปรับปรุงสร้างสรรค์ รูปแบบ ของการดำเนินเรื่อง แปลกใหม่ ให้ใช้แนวคิดทฤษฎีสัญญะวิทยา สื่อความหมายทั้งทางตรงและแฝงฝังผ่าน รูปภาพ คำพูด ให้มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม ให้ปรากฏ เข้าใจ ยอมรับ และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น ค่านิยม เรื่อง ความสามัคคี การมีมรรยาทอันดีของการอยู่ร่วมกัน การเห็นประโยชน์ของคนส่วนใหญ่สำคัญกว่าส่วนตน

4. เป็นแนวทางสำคัญ ของการวิจัยในอนาคต เกี่ยวกับการติดตามผลการเรียนรู้จากสื่อการ์ตูนญี่ปุ่น หรือ การ์ตูนไทยและนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน เมื่อนักเรียนจบการศึกษาและผลลัพธ์ที่ตามมาในการเรียน ทำงาน และการดำเนินชีวิต

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2545). สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ศาลาแดง จำกัด.

การ์ตูนญี่ปุ่น 5 อันดับที่ได้รับความนิยมสูงสุดในเมืองไทย) .2553). Retrieved from www.mthai.com

ณัฐณิชา วัฒนพานิช .(2552) .**การเปิดรับวัฒนธรรมป๊อบญี่ปุ่นของวัยรุ่นไทยจากสื่อมวลชนและแรงจูงใจเรียนภาษาญี่ปุ่น**จุฬาลงก :กรุงเทพฯ .รณ์มหาวิทยาลัย.

ถิรนันท์ อนวัชศิริวงศ์ และ พิรุณ อนวัชศิริวงศ์ .(2553) .**การ์ตูน มหัศจรรย์แห่งการพัฒนาสมอง** : ***และการอ่าน***.กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก.

นิศากร ทองนอก. (2551). **การเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นและนัยต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย: กรณีศึกษาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคใต้.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปาริชาติ สุริยวรพันธ์ .(2549) .**ทัศนคติและพฤติกรรมของวัยรุ่นตอนกลางที่มีต่อหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นที่มีเนื้อหาเพศและความรุนแรง**มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) ., คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน.

วชิรพงษ์ ปรีชาว่องไวกุล.(2553) .**วันนี้ของนักเขียนการ์ตูนไทยกับนายทุน**2557 สิงหาคม 27 สืบค้นเมื่อ., สืบค้นจาก http://www.portfolios.net/forum/topics/2988839:Topic:855963

สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ.(2556) .**'สื่อออนไลน์' ทำเด็กสตรี ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงง่าย-.ขึ้น**สืบค้นเมื่อ สืบค้นจาก.2557 สิงหาคม 25http://www.thaihealth.or.th

สุพรรษา เตียวหยิน 9) .กุมภาพันธ์ .(2548**ข่าวการศึกษา อิทธิพลของญี่ปุ่นต่อวัยรุ่นไทย** :.**ข่าวสด**, 14, (ไม่ปรากฏเลขหน้า)

Mark W. Macwilliams. (.(2010**Japanese Visual Culture: Explorations in the World of Manga and Anime.** Retrieved from http://enlight.lib.ntu.edu.tw/FULLTEXT/JRNX/012nx. 4358 01237pdf

Mayring , P(2000). Qualitative Inhaltsanalyse - Qualitative Social Research Retrieved from www.qualitative-research.net › Home › Vol 1, No 2.

การพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยาของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Developing the Desirable Psychological Characteristics Assessment of the Undergraduate Students of Kasetsart University

เฉลิมขวัญ สิงห์วี[1*] ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน[1] ทิพย์วัลย์ สุรินยา[1] งามลมัย ผิวเหลือง[1] สุปาณี สนธิรัตน[1]
บัวทอง สว่างโสภากุล[1] พนมพร พุ่มจันทร์[1] พลอยวไล ทองรักษ์[1] และ ทรรศนะ ใจชุ่มชื่น[1]

Chalermkwan Singhwee[1*], Theerapat Wongkumsin[1], Tippavan Surinya[1], Ngamlamai Piolueang[1], Supanee Sontirat[1], Buathong Sawangsopakul[1], Panomporn Phoomchan[1], Ploywalai Tongrak[1], Tassana Jaichumchuen[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยาของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศึกษาข้อมูลโดยการพัฒนาข้อคำถามของแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยา แล้วนำไปเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์กับนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 1,375 คน

ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยาของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่สำคัญ 9 ลักษณะ ได้แก่ ความเอื้อเฟื้อ ภาวะผู้นำ การเห็นคุณค่าในตนเอง การมีเหตุผล การพัฒนาตนเอง มนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ การกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และจิตสำนึกเกษตรศาสตร์

ABSTRACT

This research was to develop the desirable psychological characteristic assessment of the undergraduate students of Kasetsart University. The data was developed items of the desirable psychological characteristic assessment which was used to collect the empirical data from 1,375 undergraduate students.

The results of exploratory and confirmatory factor analysis found 9 important desirable psychological characteristics; altruism, leadership, self-esteem, reasonability, self-development, human relationships, responsibility, assertiveness, Kasetsart mind.

Key words: Desirable Psychological Characteristic Assessment, Undergraduate Student, Kasetsart University

* Corresponding author; e-mail address: fsoccks@ku.ac.th

[1] ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of Psychology, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

คำนำ

ปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเตรียมพร้อมในการพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และความรู้ คุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542:2)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่คงอยู่มายาวนาน เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสู่สังคม โดยมีปรัชญาและปณิธานที่มุ่งมั่นสั่งสม เสาะแสวงหาและพัฒนาความรู้ ให้บัณฑิตเกิดความเจริญงอกงามทางภูมิปัญญา เพียบพร้อมด้วยวิชาการ จริยธรรม และคุณธรรม ตลอดจนเป็นผู้ชี้นำทิศทาง สืบทอดเจตนารมณ์ที่ดีของสังคมเพื่อความคงอยู่ ความเจริญ และความเป็นอารยะของชาติ ปรัชญา ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะของนิสิตตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คือ “สำนึกดี มุ่งมั่น สร้างสรรค์ สามัคคี” การพัฒนานิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นอกจากการพัฒนาความเก่ง และผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการแล้ว การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยานับว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้นิสิตมีสุขภาพจิตที่ดี เป็นคนดีของสังคม สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ปรับตัวในการสร้างความสัมพันธ์และใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น นำไปสู่ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาวิจัยและพัฒนากระบวนการทดสอบทางจิตวิทยา เพื่อการพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยาของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยาของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้การศึกษา คือ นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2557 จำนวน 27,117 คน (สำนักทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2557) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973 อ้างในบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2547) โดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน .03

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จำนวน 1,375 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนคณะในมหาวิทยาลัย(Proportional Stratified Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

การพัฒนาแบบประเมิน

1. การวิเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง พบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยาที่สำคัญ ดังนี้ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย มนุษยสัมพันธ์ การเห็นคุณค่าในตนเอง การมีเหตุผล ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ภาวะผู้นำ แล้วนำมาสร้างแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยาของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเนื้อหาความเหมาะสมตามความหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วดำเนินการปรับแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับนิสิตที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน

3. นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยา ไปเก็บข้อมูลกับนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จำนวน 1,375 คน

4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อหาองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยาของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติตามรายละเอียดต่อไปนี้

1. การพัฒนาแบบประเมินโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

2. การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient) การหาค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficiency)

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ดังนี้

ข้อมูลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

เป็นการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถาม 200 ข้อนี้มีความสัมพันธ์กันผลที่ได้พิจารณาจากค่าสถิติทดสอบ Bartlett’s Test of Sphericity ปรากฏว่าค่าสถิติที่ทดสอบนี้มีนัยสำคัญทางสถิติ (Chi-square = 1150, df = 14535, p. = .000) แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของข้อคำถามมีความสัมพันธ์กันและไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) จึงมีความเหมาะสมที่จะใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และค่า Kaiser – Meyer – Olkin (KMO) เท่ากับ .965 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่ามีความเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบได้

การสกัดองค์ประกอบ เพื่อศึกษาว่าองค์ประกอบที่แฝงอยู่ภายใต้ข้อคำถามการสกัดองค์ประกอบจึงใช้วิธี Principle Component Analysis สำหรับงานวิจัยนี้จึงใช้ทั้งเกณฑ์ไกเซอร์ (Kaiser’s Criterion) ที่พิจารณาจากค่าไอแกน (Eigen Values) เกิน 2 ถ้าพิจารณาจากค่าไอเกนเกิน 2 จำนวนองค์ประกอบที่สกัดจะมีทั้งหมด 11 องค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์องค์ประกอบโดยสกัดองค์ประกอบตั้งแต่ 8 ไปจนถึง 11 องค์ประกอบ และตัดข้อคำถามบางข้อที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า จำนวนองค์ประกอบที่ให้ผลชัดเจนมากที่สุดคือ 9 องค์ประกอบ

การหมุนแกนและค่าน้ำหนักองค์ประกอบ หลังจากการสกัดออกมาได้ 9 องค์ประกอบแล้ว ได้ใช้วิธีการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธี Varimax ซึ่งเป็นวิธีการหมุนที่จะทำให้องค์ประกอบที่ได้นั้นไม่มีความสัมพันธ์กัน และจะพยายามให้แต่ละตัวแปรนั้นมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเทไปอยู่ที่องค์ประกอบ

เดียวมากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่มีคุณภาพดีที่สุด หลังจากการหมุนแกนแล้วจะพิจารณารายข้อโดยเลือกข้อคำถามจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ที่แต่ละข้อจะต้องมีค่ามากกว่า .40 ขึ้นไป และจะต้องไม่มีค่าสัมประสิทธิ์ข้ามองค์ประกอบ (Cross-Loadings) สูงกว่า .33 ผลการวิเคราะห์ท้ายสุดเหลือข้อคำถามทั้งหมด 146 ข้อ ค่าไอแกน ค่าร้อยละของความแปรปรวนของข้อคำถามทั้งหมดที่แต่ละองค์ประกอบสามารถอธิบายได้ และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของข้อคำถาม 146 ข้อ 9 องค์ประกอบนี้ ได้แสดงค่าไว้ในตารางที่ 1

Table 1 Amount of Factor, Eigenvalue, Percent of Variance Explain, Cumulative Percent of Variance of the Desirable Psychological Characteristic Assessment

Factor	Eigenvalue	% of Variance	Cumulative % of Variance
1	38.47	22.50	22.50
2	8.07	4.72	27.22
3	5.74	3.36	30.57
4	4.02	2.35	32.92
5	3.79	2.22	35.14
6	3.54	2.07	37.21
7	3.21	1.88	39.09
8	2.60	1.52	40.61
9	2.26	1.32	41.93

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตามโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันได้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยาของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 9 องค์ประกอบ คือ 1) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Altruism) 2) ภาวะผู้นำ (Leadership) 3) การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) 4) การมีเหตุผล (Reasonability) 5) การพัฒนาตนเอง (Self Development) 6) มนุษยสัมพันธ์ (Human Relationships) 7) ความรับผิดชอบ(Responsibility) 8) การกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม (Assertiveness) และ9) สำนึกเกษตรศาสตร์ (Kasetsart Mind) ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาจากค่า Chi-square = 34.88, df = 24, p-value = 0.0702, Chi-Square/df = 1.4533, GFI = AGFI RMSEA= 0.018 แสดงว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประอบพบว่า มีค่าเป็นบวกทั้งหมด มีขนาดตั้งแต่ 0.480 ถึง 0.970 และแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

Table 2 Test of Criteria and Confirmatory Factor Analysis Model Fit

Factor Analysis Model	Chi-square	df	p-value	GFI	AGFI	SRMR	RMSEA	CN
Criteria	Non-Significant		>.05	>.90	>.90	< .05	<.08	≥ 200
Result	= 34.88,	24	0702	1.00	0.97	0.0084	.018	1695.41

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ สามารถชี้วัดของแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยาของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้

ภายหลังการสำรวจองค์ประกอบได้สกัดมา 9 องค์ประกอบ ซึ่งการเข้ากลุ่มรวมกันสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ทบทวนมาในการสร้างแบบวัดนี้จากการศึกษาผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ดังภาพที่ 2

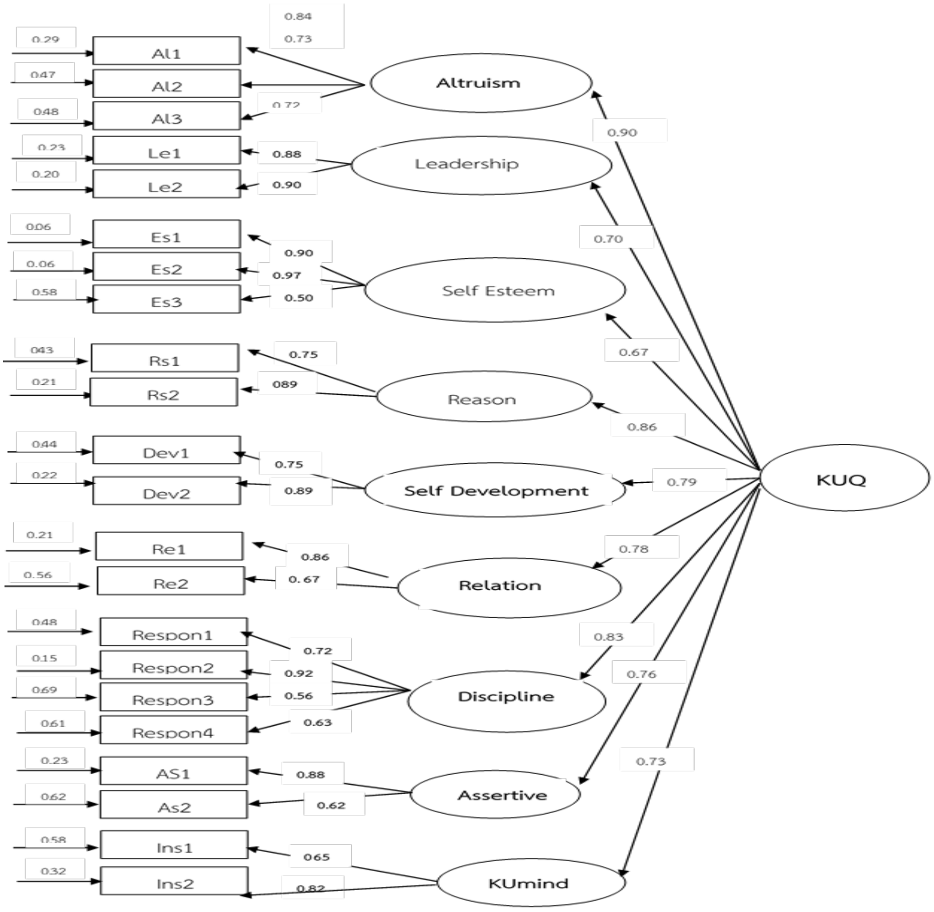

Figure 1 Confirmatory Factor Analysis Model

ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตามโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยาของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประกอบด้วย 9 คุณลักษณะ ดังนี้

คุณลักษณะที่ 1 ความเอื้อเฟื้อ (Altruism) หมายถึง การที่นิสิตมีน้ำใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน ทั้งกำลังกาย กำลังใจ องค์ความรู้ เท่าที่จะทำได้ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนและให้ความร่วมมือต่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจ แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การมีน้ำใจ (Kindness) การช่วยเหลือ (Helping) และการให้ความร่วมมือ(Cooperation)

คุณลักษณะที่ 2 ภาวะผู้นำ(Leadership) หมายถึง การที่นิสิตมีอิทธิพลเป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่นให้เป็นตัวแทน เป็นผู้ตัดสินใจและไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น ประสานงานสร้างความร่วมมือในกลุ่ม และการที่นิสิตสามารถกระตุ้นให้กำลังใจในกลุ่มและโน้มน้าวจูงใจให้บุคคลอื่นปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมให้สำเร็จด้วยความเต็มใจ แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความมีอิทธิพล (Influence) และการโน้มน้าว (Persuasion)

คุณลักษณะที่ 3 การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) หมายถึง การที่นิสิตรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อผู้อื่น สามารถที่จะทำสิ่งต่างๆได้สำเร็จตามเป้าหมาย เผชิญอุปสรรคได้ด้วยความเชื่อมั่นและ

ภาคภูมิใจตลอดจนรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า พอใจในความคิด และรักตนเอง แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความสำคัญ (Significance) ความสามารถ (Competence) และการมีคุณค่า (Worth)

คุณลักษณะที่ 4 การมีเหตุผล (Reasonability) หมายถึง การที่นิสิตมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักใช้ หลักการและเหตุผล ในการคิดและตัดสินใจ อย่างรอบคอบ รู้จักวิเคราะห์ หาข้อมูลประกอบในการตัดสินใจ แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และความมั่นคง (Stability)

คุณลักษณะที่ 5 การพัฒนาตนเอง (Self-development) หมายถึง การแสดงออกของนิสิตที่เป็นการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง แก้ไข พฤติกรรมของตนเอง ไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น รู้จักคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง มีความกระตือรือร้น ใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ พัฒนาความรู้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ รู้จักนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ชีวิตของตนเองมีความเจริญก้าวหน้า และประสบความสำเร็จ แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การพัฒนาทักษะการเรียน (Learning Acquisition) และการแสวงความรู้ (Knowledge-enthusiasm)

คุณลักษณะที่ 6 มนุษยสัมพันธ์ (Human Relationships) หมายถึง การแสดงออกของนิสิตที่มีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นมีความเป็นกันเอง รู้จักสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีการประนีประนอม ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง สามารถทำงาน หรืออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ (Initiate Relationships) และการรักษาสัมพันธภาพ (Handling Relationships)

คุณลักษณะที่ 7 ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง การที่นิสิตสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความรับผิดชอบ โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นคอยตักเตือน สามารถควบคุม บริหารจัดการเวลา รักษาความสมดุลระหว่างการเรียนกับการทำกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม มีความเพียรพยายามในการทำหน้าที่ของตนเองให้ประสบความสำเร็จ แม้จะมีอุปสรรค ความยากลำบากก็ไม่ย่อท้อสามารถนำตนเองไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ควบคุมตนเอง (Self Control) การจัดระบบของตนเอง (Self Organization) การปฏิบัติตามหน้าที่ (Obligation) และความเพียรพยายาม (Perseverance)

คุณลักษณะที่ 8 การกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม (Assertiveness) หมายถึง การที่นิสิตแสดงออกด้วยวิธีที่เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยไม่ก้าวก่ายล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น ให้เกียรติผู้อื่นตามกาลเทศะ รวมถึงรู้จักเคารพและปกป้องสิทธิของตนเอง โดยเป็นไปเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และส่งผลให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆได้อย่างสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การแสดงตัวตน (Self-expression) และการรักษาสิทธิ์ของตนเอง (Right Affirm)

คุณลักษณะที่ 9 จิตสำนึกเกษตรศาสตร์ (Kasetsart Mind) หมายถึง การที่นิสิตคำนึงถึงการเป็นส่วนหนึ่งและผูกพันต่อสถาบัน มีความรับผิดชอบต่อสถาบัน รับรู้คุณค่าของสถาบัน และอุทิศตนในการรักษาชื่อเสียงของสถาบัน แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ จิตสำนึกต่อสถาบัน (Institute Consciousness) และการรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน (Sense of Institute)

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางจิตวิทยาของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า คุณลักษณะที่สำคัญมี 9 คุณลักษณะ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มที่มีคุณลักษณะร่วมกันสอดคล้องกับ ฉันทนา ภาคบงกช (2539) ที่ได้ศึกษาพบว่า จิตลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ความมีน้ำใจ เมตตา เสียสละ ความอดทน การควบคุมตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง และการเคารพในสิทธิของผู้อื่น และสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของกองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ทักษะทางสังคม เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม และการปรับตัวเข้าหากัน ประกอบด้วย คุณลักษณะที่ 1 ความเอื้อเฟื้อ คุณลักษณะที่ 3 การเห็นคุณค่าในตนเอง คุณลักษณะที่ 6 มนุษยสัมพันธ์ และคุณลักษณะที่ 8 การกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

2. ศักยภาพในการมุ่งสู่อนาคตเป็นคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาตนเองของนิสิตในอนาคต อันส่งผลให้นิสิตมีศักยภาพในการแข่งขัน และเติบโต ซึ่งประกอบด้วย คุณลักษณะที่ 2 ภาวะผู้นำ คุณลักษณะที่ 4 การมีเหตุผล คุณลักษณะที่ 5 การพัฒนาตนเอง และคุณลักษณะที่ 7 ความรับผิดชอบ

3. จิตสำนึกเกษตรศาสตร์ เป็นคุณลักษณะทางจิตวิทยาที่แสดงออกมาอย่างโดดเด่นจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งสะท้อนถึงกระบวนการพัฒนาหล่อหลอม ทำให้นิสิตเกิดความรู้สึกสำนึกรักสถาบัน และสร้างให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขึ้น

โดยมหาวิทยาลัยได้สนับสนุนให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยตามความถนัดและความสนใจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทำให้เกิดทักษะทางสังคม การทำงานร่วมกัน การพัฒนามนุษยสัมพันธ์ การตระหนักรู้หน้าที่ของตนเอง ความเอื้อเฟื้อ การเสียสละ ทำให้นิสิตเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง สอดคล้องกับ Coopersmith (1981: 5) ที่กล่าวถึง การเป็นคุณค่าในตนเอง เป็นการประเมินตนเองซึ่งมาจากการปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในมหาวิทยาลัยจึงมีส่วนในการพัฒนาคุณลักษณะทางสังคม และการเห็นคุณค่าในตนเองของนิสิต ดังที่วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2538:63-64) และ ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน (2557) ที่กล่าวว่ากิจกรรมนิสิตจะเปิดโอกาสให้นิสิตมีประสบการณ์ด้านการทำงานร่วมกับกลุ่ม สามารถเสนอความคิดเห็น การเสริมสร้างความสามัคคี รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นและทำงานอย่างเป็นระบบ การฝึกความคิด และการตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผล จะมีส่วนช่วยพัฒนาการกล้าแสดงออกอีกด้วย (Jakubowski, 1973) การส่งเสริมให้นิสิตเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของมหาวิทยาลัยทำให้นิสิตเกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกรักสถาบัน และพัฒนาจิตสำนึกเกษตรศาสตร์ขึ้น

คุณลักษณะในกลุ่มศักยภาพในการมุ่งสู่อนาคต อันประกอบไปด้วย ภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบ การพัฒนาตนเองและการมีเหตุผลซึ่งสอดคล้องกับอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ด้านมุ่งมั่น เป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับตัวนิสิตในการควบคุมตนเอง ช่วยให้นิสิตมีความเป็นผู้ใหญ่ ได้รับความไว้วางใจ มีความละเอียดรอบคอบ ทำงานเสร็จตามกำหนดเวลา มีความเพียรพยายามในการเรียน ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับ Boydell (1985) ที่กล่าวว่าบุคคลควรพัฒนาตนเองทั้งทางร่างกาย ความคิด ทักษะ การกระทำและเอกลักษณ์ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนานิสิตตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 9 ด้าน ซึ่งนำไปสู่การวางแนวทางการพัฒนานิสิตเพิ่มเติม ดังนี้

1. การพัฒนาคุณลักษณะด้านความคิด โดยการส่งเสริมให้นิสิตมีการคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักคิดวิเคราะห์ มีหลักการ ใช้วิจารณญาณในการหาข้อมูลและการตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีความมั่นคงทางอารมณ์ควบคู่กับการตัดสินใจทำสิ่งต่างๆ

2. การพัฒนาคุณลักษณะด้านสังคม โดยการส่งเสริมให้นิสิตมีมนุษยสัมพันธ์อันดี รู้จักสร้างและดำรงรักษาความสัมพันธ์ การส่งเสริมให้นิสิตเป็นคนมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม ตระหนักรู้ในหน้าที่ มีระเบียบวินัยในตนเอง ควบคุมตนเองได้ มุ่งมั่นไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

3. การพัฒนาคุณลักษณะศักยภาพมุ่งสู่อนาคต การพัฒนาภาวะผู้นำ การกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และพัฒนาในตนเองอย่างต่อเนื่องกับนิสิตเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้นิสิตมีคุณลักษณะที่โดดเด่นสามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้

คำประกาศเกียรติคุณ

ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี.(2558). **คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัย-เกษตรศาสตร์**.ค้นเมื่อ3 มิถุนายน 2558, จาก http://www.sa.ku.ac.th/organize- index.html.

ฉันทนา ภาคบงกช. (2539). **การสำรวจคุณลักษณะทางวินัยที่พึงประสงค์ในสังคมไทย.** รายงานการวิจัย ฉบับที่ 56. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2547). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.

ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน. (2557). “การส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง” บทที่ 6 ใน **จิตวิทยาเพื่อชีวิตสมัยใหม่**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2532*).* **การพัฒนานิสิตนักศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2552). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ..

Boydell, T.(1985). **Management Self-Development: A Guide for Managers, Organizations and Institution.** Switzerland: International Labour Organization.

Bower, S.A. and G.H. Bower. (1979). **Asserting Yourself : A Practical Guide for Positive Change.** London : Addison-Wesley Publishing Co.

Coopersmith, S.(1981). **The Antecedents of Self-Esteem.** 2nd.ed. California: Consulting Psychologists Press, Inc.

Jakubowski, P. (1973). **An Introduction to Assertive Training Procedures for Women.** Washington, D.C. : American Personal and Guidance Association.

Rosenberg, M. (1979). **Conceiving the Self.** New York : Basic Book.

Rosenhan, D. L., P. Salovey and K. Hargis. (1981). “The joy of helping : focus of attention mediates the impact of positive affect on altruism”. **Journal of Personality and Social Psychology.** 132 : 131-132.

Rushton, J. P. (1980). **The Altruistic Personality and the Self-Report Altruism Scale.** Department of Psychology, Faculty of Social Science, The University of Western Ontario, Canada.

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Subject: Humanities and Social Sciences

ภาคโปสเตอร์

Poster Presentation

Media Exposure, Knowledge and People's Practice in Solid Waste Separation in Chatuchak District, Bangkok Metropolitan

Woranart Siengsakul[1] and Patcharavadee Sriboonruang

ABSTRACT

Solid waste has become one of the serious problems of today's Bangkok. The enormous amount of solid waste is increasing rapidly costing the Bangkok government a lot in its elimination. The present solid waste management in Bangkok mainly focuses on transportation. There is absolutely no known treatment of the solid waste; nothing or very little is done in Bangkok about solid waste separation at source to reduce, reuse and recycle. Although, attempts at elaborating and implementing plans have been made and some plans exist but this should be also complemented by other activities in order to cope with the next 20 years managing of waste in Bangkok.

The objectives of this study were to: 1) describe demographic characteristics of people living in Chatuchak district; 2) determine their media exposures to solid waste separation knowledge; 3) find out their solid waste separation knowledge; 4) examine their practice in solid waste separation; and 5) ascertain the relationship between demographic characteristics, media exposure, knowledge and people's practice in solid waste separation. Data were collected from 400 Chatuchak people using survey questionnaires, and were analyzed and presented through percentage, mean, and standard deviation (S.D.). Chi-square test at the 0.01and 0.05 significance levels was employed to test hypotheses.

The recommendations were for the Bangkok Metropolitan Administration (BMA), the Ministry of Natural Resources and Environment and the Ministry of Education to 1) cooperate with other government sectors and also private sectors in order to launch continuously and seriously the solid waste separation campaign across the country, 2) more frequently published solid waste separation via online media which were found to be the effective channels, 3) consider putting more attention to personal media especially among family members and 4) give more suggestions on how to persuade Bangkok residents in changing their behavior towards waste management especially to waste separation.

Key words: Media Exposure, Knowledge, People's Practice, Solid Waste Separation, Chatuchak

* Corresponding author; e-mail address: woranart.siengsakul@gmail.com

[1] Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Bangkok, 10900

INTRODUCTION

In recent decade, solid waste has become an emerging environmental issue which needs to be prioritized. Quantity of waste generated has been increasing at an overwhelming rate as a result of economic growth, population increase, and changes in lifestyle. Domestically, Bangkok has the highest waste generation rate. According to the data from the Bangkok Metropolitan Administration (BMA), waste generation rate being collected in the Bangkok Metropolitan area, all over 50 districts, was estimated at 8,766 tons per day in 2010, representing a quantity of solid waste per person equal to 1 kilogram per day per capita. In other words, the quantity of solid waste is around than 3.2 million tons per year. After Thailand's worst flooding from July to December 2011, the amount of solid waste generated was up to 3.4 million tons per year or 9,237 tons per day (Ministry of Natural Resources and Environment, 2012). Nevertheless, the trend of waste generation was still raised up to 9,750 tons per day in 2012 and 9,942 tons per day in 2013 that has increased from the previous years (BMA, 2014).

Nowadays, all solid wastes of Bangkok have been collected and disposed by sanitary land-filling without any treatment for example solid waste separation at source because there are no other available disposal facilities such as separator, compost plants and incinerators. As land filling is facing location problem and public dissatisfaction, waste management becomes a critical environmental problem (Muttamara, 2004). BMA spent lots of money in hiring staff, and in providing and maintaining equipment in waste collection. Since it was the end-of-pipe solution, the amount of solid waste did not decrease and it has not been enough to solve the problem. To find a solution, BMA promoted solid waste separation before disposal as an answer to the problem. However, it required the practice of the waste generators. Thus, BMA decided to use communication campaign to promote people's practice through mixed media; mass media and personal media could motivate people to practice solid waste separation campaign. It is expected that with people's right practice, the amount of solid waste in Bangkok would decrease, the environment of Bangkok would be better and BMA would be able to bring down the cost in the solid waste management. (Department of Environment, 2008).

As Chatuchak area is best known for the largest flea market in Asia, the Chatuchak weekend market, surrounded mainly by residential areas, commercial complexes and served by variety of public transportations, the Bangkok Metropolitan Administration (Department of Environment, BMA) statistics has been citing that solid waste of this area has steadily increased year by year and when comparing the amount of waste generated from 50 districts of Bangkok metropolitan, it was found that Chatuchak district had the highest waste generation rate with an average of 330 tons/day while the district population is only 164,210 (Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, 2009). The average waste generation per capita was at two kilograms/person/day which were higher than countrywide average at 0.3 - 1.44 kilograms/person/day (Thailand Institute of Packaging and Recycling Management for Sustainable Environment (TIPMSE), 2013).

MATERIALS AND METHODS

1. Research Design

The study on Media Exposure, Knowledge and People's practice in Solid Waste Separation in Chatuchak district, Bangkok Metropolitan was designed as a survey research.

2. Population

The population of this study were 161,409 persons of the population in Bangkok's Chatuchak district, in the year 2012 is (Bureau of Registration Administration, 2013).

3. Sample Size

The sample size in this research was 400 persons calculated by Yamane formula from the total population in Bangkok's Chatuchak district in 2012.

4. Materials

Questionnaire was used as the material to collect data from 400 households in Bangkok's Chatuchak district. It consisted of open-ended as well as close-ended questions divided in to 4 parts as follows:

Part I: Demographic Characteristics included gender, age, marital status, education levels, occupation, family size, household income and types of residence.

Part II: Media exposure on solid waste separation campaign composed of questions which focused on media exposure to solid waste separation information of Chatuchak people including media types, frequency of receiving information in the last one year (2013). Three-rating scale question was used to measure media exposure in solid waste Separation as follows: more than 3 times /Year (2013) 2 scores, 1-3 times/Year (2013)1 scores and Never/Year (2013) 0 score.

Part III: Knowledge on solid waste separation of Chatuchak people comprised of 20 questions of acknowledging and not acknowledging on solid waste separation. Mean will be used to determine level of knowledge classified into two groups as follows: True answer 1 score and false answer 0 score.

Part IV: People's practice in solid waste separation comprised of 16 questions about solid waste separation that Chatuchak people's practice in their daily life. The criteria score to determine people's practice levels in solid waste separation is as follows: practice answer 1 score and non-practice answer 0 score.

5. Pre-testing of Research Instrument

The completed questionnaire was reviewed by three specialists who have knowledge, skills and experience practicing solid waste separation as samples of this study to measure its validity. The Cronbach's coefficient alpha, which was used to test the reliability of the questionnaire, was found to be 0.8009.

6. Data Collection

Data were collected from 400 persons who live in the mentioned areas of Bangkok's Chatuchak district.

7. Data Analysis

Data were analyzed and presented through frequency, percentage, mean, and standard deviation. Chi-square at the 0.01, 0.05 significance level was employed to test the hypotheses.

RESULTS AND DISCUSSION

The study found that the majority of Chatuchak people were single female with average age of 36.80 years old who had high level of media exposure in solid waste separation knowledge obtained from online media (Website). The people's knowledge on solid waste separation was at moderate level and they knew that the compostable waste bin is in green colour. The people's practice in solid waste separation was in high level (Mean = 10.92 and most of them practiced solid waste separation by using paper to wrap used light bulb before throwing away because they were aware of harmful effects of broken light bulb. Hypotheses testing indicated that online media was significantly related to people's practice in solid waste separation at 0.01 significant level.

Number, percent, mean and standard deviation of media exposure in solid waste separation of Chatuchak people

(n=400)

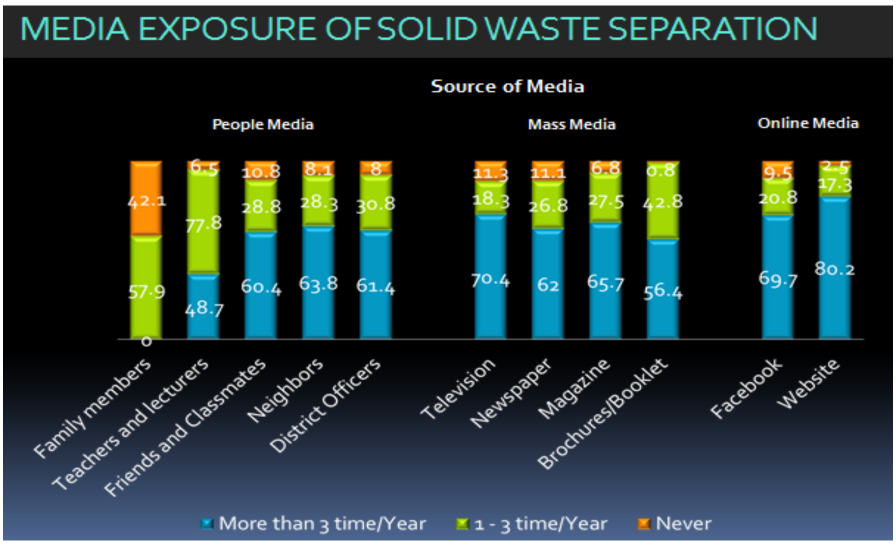

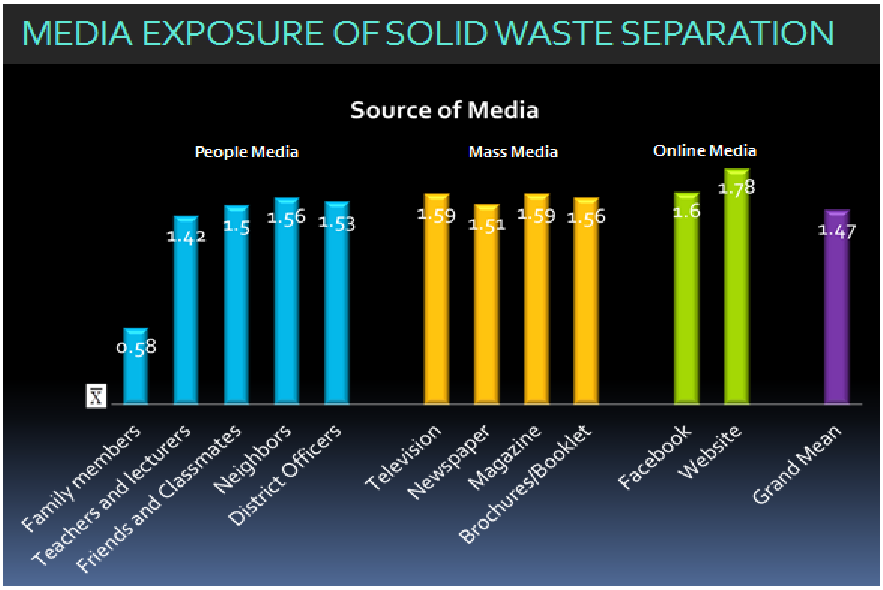

The table shows that the level of media exposure of Chatuchak people in solid waste separation was at the high level ($\overline{X}$ =1.47, S.D.=0.61). Most of the Chatuchak people were exposed to the solid waste separation through internet/online media ($\overline{X}$ =1.69, S.D.= 0.56) such as website ($\overline{X}$ =1.78, S.D.= 0.47) followed by facebook ($\overline{X}$ =1.60, S.D.=0.66). Mass media was television ($\overline{X}$ =1.59, S.D.= 0.68) and magazine ($\overline{X}$ =1.59, S.D.= 0.61), brochure/booklet ($\overline{X}$ =1.56, S.D.= 0.51) and newspaper ($\overline{X}$ =1.51, S.D.= 0.68). Chatuchak People's exposure through personal media at moderate level ($\overline{X}$ =1.32, S.D.= 0.61) neighbor and these were through ($\overline{X}$ =1.56, S.D.= 0.64) and district officer ($\overline{X}$ =1.53, S.D.= 0.64).

Number, percent of total score of knowledge on solid waste separation of Chatuchak people

(n=400)

Score of knowledge	Number	Percent
Low (0.00 – 6.00 scores)	11	2.8
Moderate (7.00 – 13.00 scores)	257	64.2
High (14.00 – 20.00 scores)	132	33.0
Minimum = 3 scores, Maximum =18.0 scores, Mean = 12.26 scores. Level=Moderate		

The table shows that the average total score of knowledge on solid waste separation Chatuchak people was 12.26 scores. Majority of Chatuchak people (64.2%) had moderate level of knowledge (64.2%), followed by high (33.0%), and low (2.8%), respectively.

Number, percent of total score of people's practice of solid waste separation of Chatuchak People

(n=400)

Score of people's practice	Number	Percent
Low (0.00 – 8.00 scores)	53	13.2
High (8.01 – 16.00 scores)	347	86.8
Minimum = 5 score, Maximum = 16 score, $\overline{X}$ = 10.92Score, S.D = 2.09, Level= High		

The table shows that the average people's practicing solid waste separation in Chatuchak district was high ($\overline{X}$ = 10.92Score, S.D=2.09). Majority of Chatuchak people (86.6%) had practiced solid waste separation.

Summary hypotheses testing result of demographic characteristics, media exposure, knowledge and levels of Chatuchak people's practice in solid waste separation.

Items	Level of practice	
	Significant	Non-Significant
1. Demographic Characteristics		
1.1 Gender		✓
1.2 Ages		✓
1.3 Status		✓
1.4 Number of family		✓
1.5 Households income		✓
1.6 Educational level		✓
1.7 Occupation		✓
1.8 Types of residence		✓
2. Media Exposure		
2.1 People media		✓
2.2 Mass media		✓
2.3 Internet/online media	✓	
3. Knowledge		✓

CONCLUSIONS

The majority of the respondents were female with aged between 31- 40 years old. They had level of education in bachelor and master degree. Most of them were single; nevertheless, they stay with the family in commercial house with more than four persons per household and their family income was between 50,000 – 100,000 baht/household/month.

Internet/Online: Facebook and websites were a popular media from where the respondents received solid waste separation knowledge. However they were exposed to websites more than Facebook followed by mass media in the form of television, magazine, newspaper and brochures/booklet, respectively media people came in third, such as: neighbor, district officer, friends/classmates and teachers/lecturers, respectively.

The respondents had moderate level of knowledge on solid waste separation. The highest score was the question on "Is the compostable waste bin in green colour?. In contrast, the lowest score was the question on "Is using paper in both sides a type of recycle?"

Chatuchak people had practiced solid waste separation at high level. Most of them practiced solid waste separation by used paper to wrap light bulbs before throwing them away. In addition, they always separated food scraps, and trees' leaves to produce natural fertilizer for their plant cultivation in their households. Moreover, they separated used plastic bottle and cleaned them for reusing.

There was significant relationship between internet/online media and people's practice in the solid waste separation at 0.01 significant level (chi-square test).

ACKNOWLEDGEMENTS

Environmental Management Department of Bangkok Metropolitan Administration and Patcharavadee Sriboonruang, Ph.D. Major Field: Development Communication, Department of Agricultural Extension and Communication, Kasetsart University were gratefully acknowledged.

REFERENCES

Bangkok Metropolitan Administration, 2014. Statistical Profile of Bangkok Metropolitan Administration 2013. (Online). http://office.bangkok.go.th/pipd/05_Stat/08Stat(En)/Stat56/Eng2013-data.pdf, December 11, 2014

Bureau of Registration Administration, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. 2009. **Area, population, density and houses in Bangkok metropolis by districts: 2009 Sorted by total number of population in each district.** Bangkok

Bureau of Registration Administration, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. 2013. **Area, population, density and houses in Bangkok metropolis by districts: 2013 Sorted by total number of population in each district.** Bangkok

Department of Environment. 2008. Bangkok Metropolitan Administration., **Bangkok state of environment 2006 – 2007.** Bangkok: Rufllof group, 67

Muttamara S. et al. 2004. **The Evolution of Solid Waste Management in Bangkok: Implications for the Future.** Thammasart Int. J. Sc. Tech Vol. 9, No. 1, January-March 2004. 55

Thailand Institute of Packaging and Recycling Management for Sustainable Environment (TIPMSE), 2013. **Holistic Approach for Integrated Solid Waste and Recyclable Material Management in Chatuchak sub-district Proposal.** The Federation of Industries (Mimeographed).

ประเทศไทยกับแนวทางการพัฒนาในประชาคมอาเซียน

The Development Guidelines of Thailand in ASEAN Community

วชิรวัชร งามละม่อม[1*]
Wachirawachr Ngamlamom[1*]

บทคัดย่อ

ประเด็นการวิเคราะห์ คือ 1) แนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน 2) แนวนโยบายในการพัฒนา 3) เสนอแนะ การวิเคราะห์ พบว่า 1) กระบวนการพัฒนาที่ยังยืนแยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (1.1) การพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเต็มระบบ คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา (1.2) การบูรณาการระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ สังคม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) แนวนโยบายในการพัฒนา ประกอบด้วย (2.1) กำหนดทิศทางและแผนงานดำเนินการให้ชัดเจน (2.2) ประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับองค์การระหว่างประเทศ และภาคประชาสังคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (2.3) เสริมสร้างพลังของความรักและหวงแหนวัฒนธรรม สร้างการเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่น และระหว่างประเทศ (2.4) สร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศในระดับทวิภาคีเพื่อกระชับความสัมพันธ์ และ 3) ควรสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาสังคม คน วางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ และการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทย

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ประชาคมอาเซียน

ABSTRACT

The analysis is first: 1) Approach to sustainable development, 2) Policy in developing, 3) Recommendations. The analysis found that: 1) The development process that is still standing split into two types: (1.1) The development of people-centered development, full system behavior, mental and intellectual (1.2) Systems integration, human relationships, society, nature and environmental. emphasizing the participation of people at all levels 2) Policy development include: (2.1) Determine the direction and action plan clearly, (2.2) Cooperation between the ASEAN countries and international organizations, and various civil society Related, (2.3) Strengthen the powers of love and cherish culture. Creating links between cultures. and international culture, (2.4) Establish relations with foreign countries in the bilateral relations with various countries, and 3) Should create economic growth and infrastructure development, social development planning studies in accordance with its requirements. Country and create economic opportunities in knowledge-based innovation and creativity on the basis of production and consumption that are environmentally friendly. Which will lead to sustainable development of Thailand.

Key Word: Development Guidelines, ASEAN Community

* Corresponding author; e-mail address: aood_0231@hotmail.com/Wachirawach_aood@hotmail.co.th

[1] สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม 73170

[1] Research Institute for Language and Culture of Asia, Mahidol University, Nakhon Pathom 73170

บทนำ

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of South East Asian Nations: ASEAN) ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 2510 มีพัฒนาการมาเป็นลำดับและไทยก็มีบทบาทสำคัญในการผลักดันความร่วมมือของอาเซียนให้มีความคืบหน้ามาโดยตลอด ดร.ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยในขณะนั้นมีบทบาทสำคัญในการเดินทางไปเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างมลายาและฟิลิปปินส์ เรื่องการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนซาบาห์และซาราวัก รวมทั้งการที่สิงคโปร์แยกตัวออกมาจากมลายา และได้เชิญรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีก 4 ประเทศ คือ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์และสิงคโปร์ มาหารือร่วมกันที่แหลมแท่น จังหวัดชลบุรี อันนำมาสู่การลงนามในปฏิญญากรุงเทพ เพื่อก่อตั้งอาเซียน ที่วังสราญรมย์ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 ไทยจึงถือเป็นทั้งประเทศผู้ร่วมก่อตั้งและเป็น “บ้านเกิด” ของอาเซียน (กรมประชาสัมพันธ์, 2554: 1)

ในปีพุทธศักราช 2558 ประเทศสมาชิกอาเซียนมีการกำหนดทิศทางที่ก้าวหน้าอีกระดับหนึ่งด้วยการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community: AC) ขึ้นเพื่อสนับสนุนการรวมตัวและความร่วมมือระหว่างกันอย่างรอบด้าน ประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) สำหรับประเทศไทยเองได้มีการเตรียมพร้อมในเชิงนโยบายซึ่งปรากฏทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 ที่กล่าวไว้ว่า จากสถานการณ์และสภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของโลกปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ได้ส่งผลให้ประเทศไทยในวันนี้อยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างที่สำคัญ 3 ประการ คือ การเปลี่ยนผ่านของเศรษฐกิจ การเมือง โครงสร้างประชากรและสังคม ซึ่งประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ตามคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีรัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ตลอดจนการเตรียมพร้อมเชิงกลไก ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2554: 1-2) จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศอาเซียนทั้ง 10 รวมทั้งประเทศไทยต้องเร่งเสริมสร้างสมรรถนะและความสามารถในการแข่งขันเพื่อรองรับการเปิดเสรีทั้งการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุนและแรงงานฝีมือ ประชาคมอาเซียนยังมีเป้าหมายที่ครอบคลุมอีกหลายๆ ด้าน เพื่อมุ่งหวังให้อาเซียนเป็นประชาคมเดียวกันอย่างสมบูรณ์แบบทั้งด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ส่งผลให้ทุกภาคส่วนต้องเตรียมความพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ทั้งการเร่งพัฒนาคุณภาพสินค้า การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการผลิต การพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ให้กับสินค้าและบริการ เป็นต้น

ดังนั้น บทความวิชาการนี้จึงเขียนนำเสนอในเรื่อง ประเทศไทยกับแนวทางการพัฒนาในประชาคมอาเซียน จากนั้นเป็นการนำเสนอแนวคิดพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งพยายามหาแนวทางและวิธีการต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาแก่ประเทศในทุกรูปแบบที่ถาวรและยั่งยืนกว่าที่ผ่านมา ในตอนท้ายเป็นบทสรุปที่ได้จากการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาของประเทศไทย และข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

แนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์

การพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งอันพึงปรารถนาของทุกประเทศโดยเฉพาะประเทศกลุ่มที่กำลังพัฒนาหรือกลุ่มประเทศโลกที่สาม องค์ประกอบของการพัฒนามิใช่ให้ความสำคัญทางด้านมิติใดมิติหนึ่งหากแต่ให้ความสำคัญในทุกๆ ด้านอย่างเท่าเทียมกัน เพราะการพัฒนาเป็นมิติแห่งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบของบริบทพื้นฐานทางด้าน

สังคมของประเทศในปัจจุบันหลายๆ ประเทศได้ตระหนักถึงคุณค่าแห่งการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างของสถาบันต่างๆ โครงสร้างการบริหาร รวมทั้งขนบธรรมเนียม วิถีชีวิต อัตลักษณ์แห่งชุมชนแม้ว่าการพัฒนาจะเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละชาติ ในทางกลับกันสถานการณ์สังคมโลกมีความเปลี่ยนแปลงและเจริญไปมาก ทุกคนต้องตระหนักที่จะช่วยกันพัฒนาช่วยหรือเกื้อกูลกันเพื่อความเจริญของสังคมโลกต่อไป แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามีผู้เสนอแนวคิดและแนวทางปฏิบัติมากมายซึ่งมีทั้งส่วนที่สัมพันธ์กันและขัดแย้งกัน แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดต่างๆ นี้จะนำเสนอให้เห็นถึงคุณค่ามิติแห่งการพัฒนา สำหรับคำว่า “การพัฒนา” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายคน เช่น

สนธยา พลศรี (2547) การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่นๆ ส่วนวิทยากร เชียงกูล (2527: 17-18) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับการได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษาสิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่างๆ ด้วย

ดัดเลย์ เซียร์ส (Dudley Seers, อ้างถึงปกรณ์ ปรียากร, 2546) กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง การขจัดความยากจน ความอดอยาก การขจัดความเจ็บไข้ได้ป่วย โดยมุ่งเน้นให้มีรายได้ มีงานทำ มีเสรีภาพขั้นพื้นฐาน มีโอกาสในการได้รับบริการสาธารณะต่างๆ และในบทความอันมีชื่อเสียง เรื่อง ความหมายของการพัฒนาของ Dudley Seers ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาประเทศ คือ การแสวงหาลู่ทางเพื่อแก้ปัญหาความอดอยากหรือภาวะทุโภชนาการ แก้ปัญหาความยากจนและแก้ปัญหาด้านการเจ็บไข้ได้ป่วยของประชาชน เพราะปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่บั่นทอนและทำลายศักยภาพของปัจเจกบุคคล กับจะนำความยุ่งยากมาสู่สังคมในที่สุด

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวม การพัฒนา หมายถึง เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีที่ขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ขณะเดียวกันการพัฒนามิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่หมายความรวมไปถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย และในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วจะเน้นทางด้านการพัฒนาทางสังคม ส่วนในประเทศกลุ่มด้อยพัฒนาเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองกลุ่มประเทศต่างก็มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในประเทศเป็นหลักสร้างความเจริญก้าวหน้าของการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองเทียบเท่านานาอารยประเทศ

แนวทางการพัฒนา และแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศ

ประเด็นที่ 1 แนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน สร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการในการแก้ปัญหาด้วยการบูรณาการง่ายๆ ก็คือการเปลี่ยนแปลงที่จะทำการประสานประโยชน์ของมนุษย์ให้กลมกลืนเกื้อกูลกับธรรมชาติและเพื่อให้เป็นองค์ประกอบที่ดีที่จะนำไปสู่ระบบใหญ่ทั้งหมดในการพัฒนาจึงถือเอาการพัฒนามนุษย์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเป็นปัจจัยที่เป็นกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยแยกได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ระบบการพัฒนาคน โดยพัฒนาที่ตัวคนให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาด้วยการพัฒนาตัวคนเต็มทั้งระบบ คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยทั้ง 3 ด้านนั้นมีความสัมพันธ์อิงอาศัยกัน การพัฒนาคนจะต้องทำทั้งหมดจึงจะเป็นการพัฒนาคนเต็มคน ดังนี้ (1.1) พฤติกรรม พฤติกรรมที่ดีเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญางอกงาม โดยให้ความพิเศษกับพฤติกรรมเคยชินที่ดีและเกื้อกูลซึ่งจะต้องฝึกแต่เด็ก (1.2) จิตใจ จิตใจที่มีเจตน์จำนงที่เป็นตัวชี้นำกำหนดพฤติกรรม และสภาพจิตที่พอใจมีความสุข ก็ทำให้พฤติกรรมมีความมั่นคง ปัญญาจะทำงานได้ผลและพัฒนาไปได้ต้องอาศัยสภาพจิตใจที่เหมาะ และ (1.3) ปัญญา ปัญญาเป็นตัวแก้ปัญหา เป็นตัวจัดปรับทุกข์อย่างทั้งพฤติกรรมและจิตใจให้ลงตัวพอดี และเป็นตัวนำไปสู่จุดหมายแห่งความมีอิสรภาพและสันติสุข จะต้องพัฒนาควบคู่ประสานกันไปและอิงอาศัยการพัฒนาทั้งพฤติกรรมและจิตใจ ใช้ปัญญาบนความไม่ประมาท 2) ระบบการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคนที่พัฒนาเต็มระบบนั้นเป็นตัวกลางหรือเป็นแกนกลางที่ไปประสานปรับเปลี่ยนบูรณาการระบบสัมพันธ์องค์รวมใหญ่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ดำเนินไปด้วยดี โดยทุกส่วนเป็นปัจจัยส่งผลในทางเกื้อกูลกัน ดังนี้ (2.1) มนุษย์ ในฐานะที่เป็นมนุษย์เป็นหลักที่ควรให้ความสำคัญที่สูงสุด โดยมุ่งให้การศึกษา จัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนอื่นๆ เพื่อให้มนุษย์แต่ละชีวิตเจริญงอกงาม เข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อันจะเป็นปัจจัยไปกระทำต่อระบบสัมพันธ์องค์รวมใหญ่บรรลุจุดหมายแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน (2.2) สังคม ระบบต่างๆ ทางสังคมนั้นเป็นการจัดการรูปแบบในระดับสังคม ต่างสังคม ประเทศชาติที่เปิดถึงทั่วกันจะต้องวางมาตรการร่วมกันปกป้องมิให้มีการกดขี่ บีบบังคับ เอารัดเอาเปรียบกัน สังคมควรมีมาตรการพิทักษ์ ป้องกันมิให้คนเบียดเบียนทำลายธรรมชาติแวดล้อม (2.3) ธรรมชาติ ให้มองตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล ไปเบียดเบียน ทำร้าย เอาเปรียบ ยอมเสียสละให้มาก (2.4) เทคโนโลยี การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกื้อกูลไม่ทำลายธรรมชาติ เทคโนโลยีที่ประหยัดพลังงานหรือใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิภาพในการผลิตสูงโดยมีของเสียน้อย กำจัดน้ำเสีย กำจัดขยะ เอาของเสียมาเวียนใช้ใหม่ ตลอดจนการวางมาตรการบังคับควบคุม มนุษย์เองจะต้องไม่ประมาทกับการใช้เทคโนโลยี เพราะเทคโนโลยีเป็นเครื่องสนองกิเลศของมนุษย์ จะต้องใช้อย่างมีสติมิใช่ว่าเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าแต่มนุษย์กลับเสื่อมลง จะต้องเสพที่คุณค่าแท้มิใช้เสพเพราะตัณหา (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2554)

ประเด็นที่ 2 แนวนโยบายในการพัฒนา

1. **ด้านเศรษฐกิจ** ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาเอเชียได้ก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจโลกมากขึ้นตามลำดับ ดังคำกล่าวที่ว่า “เอเชียเปรียบเสมือนอู่ข้าวอู่น้ำของโลก” มูลค่าการส่งออกและนำเข้าของเอเชียคิดเป็นสัดส่วนราว 1 ใน 4 ของมูลค่าการส่งออกและนำเข้ารวมของโลก ทำให้หลายฝ่ายมองว่าเอเชียกำลังก้าวเข้ามาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของโลกตัวใหม่ ถนนทุกสายกำลังมุ่งหน้าสู่เอเชียไม่ว่าจะเป็นการค้า การลงทุนรวมถึงเงินทุน เรียกได้ว่าโลกกำลังเข้าสู่ยุคสมัยแห่งเอเชียอย่างแท้จริง ประเทศไทยเป็นหนึ่งประเทศที่ทั่วโลกกำลังจับตามอง ซึ่งประเทศไทยเองควรต้องรู้จักใช้ประโยชน์จากยุคสมัยแห่งเอเชียให้เต็มประสิทธิภาพ แนวทางหนึ่งที่จะผลักดันการขยายตัวทางเศรษฐกิจไทยได้อย่างเต็มที่ คือการรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากตลาดขนาดใหญ่ได้มากขึ้น ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้อาเซียนต้องเร่งดำเนินการรวมกลุ่มภายในระหว่างประเทศสมาชิกให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้นเพื่อนำไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic

Community Blueprint) มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อกำหนดทิศทางและแผนงานในด้านเศรษฐกิจที่จะต้องดำเนินการให้ชัดเจนตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด จนบรรลุเป้าหมายของ AEC ในปี 2558 (ค.ศ.2015) และสร้างพันธะสัญญาระหว่างประเทศสมาชิกที่จะดำเนินการไปสู่เป้าหมายดังกล่าวร่วมกัน ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก กล่าวคือ 1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว 2) การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน 3) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค และ 4) การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก (กรมประชาสัมพันธ์, 2554)

ประโยชน์ของประเทศไทยจาก ASEAN คือ 1) สร้างตลาดขนาดใหญ่เพื่อขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุน ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มการจ้างงานของประชาชนภายในประเทศ จากการขยายตัวด้านการค้าและการลงทุน เมื่อเปิดเสรีในสาขาบริการที่จะทำให้สัดส่วนการจ้างงานในภาคบริการขยายตัวสูงขึ้น 2) เกิดการส่งเสริมด้านแหล่งวัตถุดิบ เพื่อให้นำวัตถุดิบจากในประเทศมาใช้ประโยชน์ ลดต้นทุนการผลิตและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางการค้า 3) สร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาประชาคมโลก และจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาคมโลกเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยและของภูมิภาค 4) เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคเข้าถึงบริการที่ดีขึ้นในราคาที่ถูกลง จากการเปิดเสรีในด้านโทรคมนาคมและการเงิน โดยลดข้อจำกัดในการจัดตั้งธุรกิจของบริษัทต่างชาติ 5) ช่วยให้แรงงานมีฝีมือไทยมีโอกาสเข้าถึงแหล่งตลาดในอาเซียนเพิ่มขึ้นและช่วยให้แรงงานฝีมือดีมีการพัฒนาความถนัดเฉพาะทางมากขึ้น 6) ยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนภายในประเทศ ซึ่งมีผลการศึกษาว่าการเป็น ASEAN จะช่วยให้ GDP ของประเทศสมาชิกอาเซียนขยายตัวขึ้นถึงร้อยละ 8-10 ต่อปี และผลกระทบของ ASEAN ต่อประเทศไทย คือ ผู้ประกอบการที่ไม่มีความพร้อมหรือมีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำอาจถูกกดดันให้ต้องออกจากตลาดไป โดยภาพรวมส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีความพร้อม แต่อาจมีธุรกิจบางประเภทที่ยังขาดความพร้อมอยู่บ้าง เช่น สินค้าพวกเกษตรกรรมบางรายการที่ต้องอาศัยระยะเวลาปรับตัวค่อนข้างสูงมากกว่าสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนจะมีนโยบายปรับลดภาษีแต่นโยบายดังกล่าวก็พิจารณาใช้ได้กับสินค้าบางรายการเท่านั้น (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสงขลา, 2558)

2. **ด้านการเมืองและความมั่นคง** ปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศที่ปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ได้นำมาซึ่งทั้งโอกาสและความท้าทายที่อาเซียนต้องเผชิญ ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น หรือการเผชิญกับภัยคุกคามที่มาในรูปแบบใหม่ เช่น การก่ออาชญากรรมและการก่อการร้ายข้ามชาติ โดยมีการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสันติภาพและความมีเสถียรภาพทางการเมืองของภูมิภาคอันถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาด้านต่างๆ เสริมสร้างขีดความสามารถของอาเซียนในการเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงทั้งในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่บนพื้นฐานของหลักการว่าด้วยความมั่นคงของมนุษย์ และให้ประชาคมอาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลก นอกจากการมีเสถียรภาพทางการเมืองของภูมิภาคแล้ว ผลลัพธ์ประการสำคัญที่จะเกิดขึ้นจากการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ก็คือ การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีกลไกและเครื่องมือที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งด้านการเมืองระหว่างรัฐสมาชิกกับรัฐสมาชิกด้วยกันเอง ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยสันติวิธีหรือปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง เช่น การก่อการร้าย การลักลอบค้ายาเสพติด ปัญหาโจรสลัด และอาชญากรรมข้ามชาติ (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2554)

ในด้านการเมืองและความมั่นคงอาเซียนมีเป้าหมายสำคัญคือการส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อสร้างสถานะที่จะอำนวยต่อการสร้างประชาคมอาเซียนให้สำเร็จภายในปี 2558

ซึ่งจะทำให้ประชาคมอาเซียนในด้านการเมืองความมั่นคงมีความแข็งแกร่งและน่าเชื่อถือ ความร่วมมือด้านการเมืองความมั่นคงของอาเซียนที่สำคัญ ได้แก่ 1) สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อกำหนดหลักการพื้นฐานของความร่วมมือและการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันของประเทศสมาชิก 2) สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ โดยประเทศที่เป็นภาคีจะไม่พัฒนา ไม่ผลิต ไม่จัดซื้อ ไม่ครอบครอง รวมทั้งไม่เป็นฐานการผลิต ไม่ทดสอบ ไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาค และไม่ให้รัฐใดปล่อยหรือทิ้งวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นกัมมันภาพรังสีลงบนพื้นดิน ทะเลและอากาศ 3) ปฏิญญากำหนดให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง เพื่อเป็นการแสดงเจตนารมณ์ของอาเซียนให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่ปลอดการแทรกแซงจากภายนอก 4) การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เพื่อเป็นเวทีสำหรับปรึกษาหารือ เสริมสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนประเทศอาเซียนกับคู่เจรจา และประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก 5) ผู้ประสานงานเฉพาะกิจในการประชุมสุดยอดอาเซียน ซึ่งประกอบด้วยรัฐมนตรีต่างประเทศที่ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการประจำของอาเซียนในอดีต ปัจจุบันและอนาคต และจะหมุนเวียนกันไปตามการเป็นประธานการประชุม 6) กรอบความร่วมมือทางทหาร เพื่อสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างฝ่ายทหารของประเทศสมาชิก ความร่วมมือ ด้านการป้องกันยาเสพติด การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย 7) การสร้างความสัมพันธ์กับประเทศนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อสร้างความร่วมมือด้านการเมืองความมั่นคงที่สมดุลและสร้างสรรค์ระหว่างกัน โดยผ่านเวทีหารือระหว่างอาเซียนกับประเทศ คู่เจรจา ได้มีการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก และกระบวนการอาเซียน+3

3. **ด้านสังคมวัฒนธรรม** ประชาคมสังคมวัฒนธรรมของอาเซียนเป็นโครงสร้างหนึ่งที่กลุ่มตัวการหลักๆ ในสังคมประชาธรรม (Civil Society) การรวมกลุ่มกันนี้จะเห็นมาแต่แรกแล้วว่าทำตัวเป็นกลุ่มก้อนเฉพาะของพวกชนชั้นปกครอง ความสัมพันธ์ที่ดำรงอยู่มาเนิ่นนานก็ได้ตกผลึกเป็นประเพณี และกลืนเข้าไปสู่ตัวเราเป็นวัตรปฏิบัติในชีวิตประจำวันซึ่งเราก็ดำเนินตามไปโดยอัตโนมัติ ระบบความหมายหรือวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลังประเพณีและวัตรปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขบริบททางสังคมนั้นๆ การเคลื่อนย้ายไหลเวียนของคนอาเซียนเข้ามาในสังคมจะทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่สำคัญของกลุ่มคนชาติอื่นจะรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนมากขึ้น พร้อมกับคนไทยกระจัดกระจายมากขึ้น ไม่ผูกพันตนเองกับพื้นที่ใดๆ ในบรรยากาศที่จะเกิดขึ้นนี้เชื่อได้ว่าวัฒนธรรมและประเพณีจะถูกทำให้เป็นการแสดงมากขึ้นแต่ก็จะไม่ได้เอื้ออำนวยให้แก่การจัดความสัมพันธ์ทางสังคมเลยแม้แต่น้อย วัฒนธรรมประเพณีย่อยของแต่ละกลุ่มในสังคมแยกย่อยจะขยายตัวมากขึ้น พลังของวัฒนธรรมที่เคยทำให้เรารู้ได้ว่าควรทำอะไรหรือไม่ทำอะไรในลักษณะเดิมก็หมดไป สิ่งที่ต้องทำก่อนก็คือศึกษาทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมให้ชัดเจน และจำเป็นต้องสร้างพลังของความรัก หวงแหนวัฒนธรรมไทย สร้างการเชื่อมระหว่างวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจหรือการทำมาหากินให้มีพลัง ช่วยเสริมพลังด้านบวกให้แก่กลุ่มวัฒนธรรมย่อยสัมพันธ์กับสังคม และร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีไทยและวัฒนธรรมไทย ต้องปลูกฝังวัฒนธรรมประเพณีให้กับเด็กก็จะทำให้คนในชาติเรียนรู้และซึมซับวัฒนธรรมต่างๆ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาต่างๆ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมระหว่างประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

4. **ด้านนโยบายการต่างประเทศ** การดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อเชื่อมสัมพันธ์กับต่างประเทศในระดับทวิภาคี รัฐบาลที่ผ่านมาและปัจจุบันนี้ยังได้ดำเนินนโยบายกับต่างประเทศเพื่อกระชับความสัมพันธ์กับประเทศ

ต่างๆ ภายในกรอบพหุภาคี ดังนี้ 1) ประเทศไทยควรจะดำเนินนโยบายต่างประเทศเชื่อความสัมพันธ์กับมหาอำนาจอื่นๆ นอกเหนือไปจากสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะจีนและญี่ปุ่น อีกทั้งสนับสนุนให้อาเซียนพัฒนาเป็นเขตการค้าเสรีเอเชียตะวันออก 2) การขยายข้อตกลงเขตการค้าเสรีทวิภาคีกับประเทศอื่นๆ ที่อยู่ในภูมิภาคและนอกภูมิภาค เช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย เปรู ชิลี และประเทศอื่นๆ ทั้งนี้เป้าหมายส่วนหนึ่งก็คือ การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจโดยการอาศัยตลาดที่กว้างขึ้นโดยผ่านข้อตกลงการค้าเสรี และการขยายบทบาททางเศรษฐกิจและการกระชับความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศอื่นๆ ในมุมกว้าง อันเป็นยุทธศาสตร์ในการเพิ่มอำนาจในการต่อรอง 3) การเน้นความสัมพันธ์เชิงลึกกับอาเซียน คือ การสร้างอำนาจต่อรองพหุภาคีภายในกรอบของอาเซียนเพื่อที่จะเผชิญกับมหาอำนาจอื่น เช่น สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป 4) ควรมีการริเริ่มแนวนโยบายในการจัดตั้ง "กรอบความร่วมมือเอเชีย" เพื่อจะได้เป็นฐานในการถ่วงดุลกลุ่มประเทศอื่นๆ (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2554)

สรุป

การจัดตั้งประชาคมอาเซียนถือเป็นก้าวสำคัญในการร่วมมือกันของภูมิภาคอาเซียน นอกจากอาเซียนจะได้ประโยชน์จากการเป็นตลาดและฐานการผลิตร่วมกันแล้วยังเป็นการสร้างอำนาจต่อรองทางการค้าในเวทีการค้าโลกอีกด้วย สำหรับประเทศไทยนั้น การรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนเป็นผลดีต่อประเทศไทยอย่างแน่นอน เพราะอาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีความใกล้ชิดกับไทยมากที่สุด ประกอบกับที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของไทยเอื้ออำนวยให้เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ ประกอบกับที่ผ่านมาอาเซียนมีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทยทั้งด้านการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวและมีแนวโน้มจะทวีบทบาทขึ้นเรื่อยๆ นับแต่นี้ต่อไป ผู้ประกอบการชาวไทยมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและเรียนรู้ให้เท่าทันกับสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อสามารถเตรียมความพร้อมกับกฎเกณฑ์ทางการค้าใหม่ๆ และปรับตัวให้ปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสม อีกทั้งเป็นการสร้างโอกาสในการประกอบกิจการทั้งในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้าบริการ และการลงทุน ดังนี้

ประเด็นที่ 1 แนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน

การเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้โลกมนุษย์กับโลกธรรมชาติประสานประโยชน์กันได้ โดยมนุษย์อยู่ในโลกธรรมชาติอย่างกลมกลืน เกื้อกูลจึงจะเป็นชัยชนะอย่างแท้จริงของมนุษย์ และเพื่อให้เป็นองค์ประกอบที่ดีที่จะนำไปสู่ระบบใหญ่ทั้งหมดในการพัฒนาจึงถือเอาการพัฒนามนุษย์เพื่อเป็นศูนย์กลาง ซึ่งกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนแยกได้เป็น 2 ตอน คือ 1) ระบบการพัฒนาคนโดยพัฒนาที่ตัวคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทั้งระบบ คือ (1.1) พฤติกรรมที่ดีเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญางอก (1.2) จิตใจที่มีเจตน์จำนงที่เป็นตัวชี้นำกำหนดพฤติกรรม และสภาพจิตที่พอใจมีความสุข (1.3) ปัญญาเป็นตัวแก้ปัญหา เป็นตัวจัดปรับทุกข์อย่างทั้งพฤติกรรมและจิตใจให้ลงตัวพอดี และเป็นตัวนำไปสู่จุดหมายแห่งความมีอิสรภาพและสันติสุข และ 2) ระบบการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยพัฒนาคนเป็นตัวกลางที่ไปประสานแบบบูรณาการระบบสัมพันธ์องค์รวมใหญ่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยทุกส่วนเป็นปัจจัยส่งผลในทางเกื้อกูลกัน คือ (2.1) มนุษย์เป็นหลักที่ควรสำคัญที่สูงสุด พึงมีการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ มีสุขภาพดี ขยัน อดทน รับผิดชอบ มีความรู้ ฯลฯ พร้อมที่จะเป็นกำลังในการพัฒนาที่ยั่งยืน (2.2) สังคมมีการจัดการรูปแบบในระดับสังคม ต่างสังคม ประเทศชาติที่เปิดถึงทั่วกันจะต้องวางมาตรการร่วมกัน ปกป้องมิให้มีการกดขี่ บีบบังคับ การเอารัดเอาเปรียบกัน เป็นต้น (2.3) ธรรมชาติ มนุษย์ควรมองตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และกลับมาอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล ไม่เบียดเบียน ทำร้าย เอาเปรียบ และยอมเสียสละ และ (2.4) เทคโนโลยี เป็นแนวทางที่จะบูรณาการทั้ง 4 องค์ประกอบเข้าด้วยกันเป็นระบบสัมพันธ์อันเดียว โดยเอาระบบพัฒนาตัวคนมาเป็นองค์แกนกลางที่จะทำหน้าที่เป็นปัจจัยตัวกระทำให้สำเร็จเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเด็นที่ 2 แนวนโยบายในการพัฒนา

ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. **ด้านเศรษฐกิจ** ประเทศไทยเป็นหนึ่งประเทศที่ทั่วโลกกำลังจับตามอง ซึ่งประเทศไทยเองควรต้องรู้จักใช้ประโยชน์จากยุคสมัยแห่งเอเชียให้เต็มประสิทธิภาพ แนวทางหนึ่งที่จะผลักดันการขยายตัวทางเศรษฐกิจไทยได้อย่างเต็มที่ คือการรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากตลาดขนาดใหญ่ได้มากขึ้น และมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในด้านการค้าและการลงทุนอาเซียนจัดเป็นตลาดสำคัญและมีศักยภาพ นับเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่กลุ่มหนึ่งของโลก และประโยชน์จาก ASEAN ต่อประเทศไทย คือ 1) สร้างตลาดขนาดใหญ่เพื่อขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุน 2) เกิดการส่งเสริมด้านแหล่งวัตถุดิบ 3) สร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยในสายตาประชาคมโลกเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยและของภูมิภาค 4) เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคเข้าถึงบริการที่ดีขึ้นในราคาที่ถูกลง 5) ช่วยให้แรงงานมีฝีมือไทยมีโอกาสเข้าถึงแหล่งตลาดในอาเซียนเพิ่มขึ้น และ 6) ยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนภายในประเทศ และผลกระทบของ ASEAN ต่อประเทศไทยทำให้ผู้ประกอบการที่ไม่มีความพร้อมหรือมีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำอาจถูกกดดันให้ต้องออกจากตลาดไป

2. **ด้านการเมือง/ความมั่นคง** ซึ่งในด้านการเมืองและความมั่นคง อาเซียนมีเป้าหมายสำคัญคือการส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อสร้างสถานะที่จะอำนวยต่อการสร้างประชาคมอาเซียน ซึ่งความร่วมมือด้านการเมืองความมั่นคงของอาเซียนที่สำคัญ ได้แก่ 1) สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2) สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 3) ปฏิญญากำหนดให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่งสันติภาพเสรีภาพและความเป็นกลาง 4) การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก 5) การจัดตั้งกลุ่มผู้ประสานงานเฉพาะกิจ 6) กรอบความร่วมมือทางทหาร และ 7) การสร้างความสัมพันธ์กับประเทศนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อสร้างความร่วมมือด้านการเมืองความมั่นคงที่สมดุลและสร้างสรรค์ระหว่างกัน

3. **ด้านสังคมวัฒนธรรม** การเคลื่อนย้ายไหลเวียนของคนอาเซียนเข้ามาในสังคมไทยจะทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่สำคัญของกลุ่มคนชาติอื่นจะรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนมากขึ้น พร้อมกับคนไทยกระจัดกระจายมากขึ้น และที่สำคัญปัญหาความตึงเครียดในความสัมพันธ์ทางสังคมสูงขึ้น ประการสำคัญ คือ ต้องมีการศึกษาทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมให้ชัดเจน และจำเป็นต้องสร้างพลังของความรักและหวงแหนวัฒนธรรมไทยขึ้นมาโดยการให้วัฒนธรรมประเพณีอยู่ในชีวิตการดำรงชีวิตของผู้คน สร้างการเชื่อมระหว่างวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจเสริมพลังด้านบวกให้แก่กลุ่มวัฒนธรรมย่อยสัมพันธ์กับสังคม และร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีไทยและวัฒนธรรมไทยส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาต่างๆ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และระหว่างประเทศ

4. **ด้านนโยบายการต่างประเทศ** การเชื่อมสัมพันธ์กับต่างประเทศในระดับทวิภาคีกับประเทศต่างๆ ภายในกรอบพหุภาคี ดังนี้ 1) ประเทศไทยควรต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศเชื่อความสัมพันธ์กับมหาอำนาจอื่นๆ นอกเหนือไปจากสหรัฐอเมริกา 2) การขยายข้อตกลงเขตการค้าเสรีทวิภาคีกับประเทศอื่นๆ ที่อยู่ในภูมิภาคและนอก

ภูมิภาค 3) การเน้นความสัมพันธ์เชิงลึกกับอาเซียน คือ การสร้างอำนาจต่อรองพหุภาคีภายในกรอบของอาเซียน เพื่อที่จะเผชิญกับมหาอำนาจอื่น และ 4) ควรมีการริเริ่มแนวนโยบายในการจัดตั้ง “กรอบความร่วมมือเอเชีย” เพื่อจะได้เป็นฐานในการถ่วงดุลกลุ่มประเทศอื่นๆ

ประเด็นที่ 3 เสนอแนะแนวทางการพัฒนาในประชาคมอาเซียนของประเทศไทย

ผลการพัฒนาในช่วงระยะเวลา 50 กล่าวปีที่ผ่านมา พบว่า ระบบเศรษฐกิจและสังคมของไทยได้เปลี่ยนโฉมหน้าไปเป็นอย่างมากทั้งในแง่ของโครงสร้างการผลิตและรายได้ ลักษณะการบริโภค ค่านิยม และมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น แต่มีประชาชนในชนบทอีกไม่น้อยที่ยังไม่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา โดยเฉพาะกลุ่มชาวนาชาวไร่ผู้ยากจน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ระหว่างคนในชนบทกับเมืองมากขึ้น ในลักษณะที่เรียกว่า “รวยกระจุก จนกระจาย” ดังนั้นเพื่อสร้างการพัฒนาที่ยังยืนควรคำนึงถึงหลักการต่อไปนี้ 1) การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการผลิต 2) การพัฒนาสังคม การพัฒนาคน และการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการด้านกำลังคนของประเทศ 3) การลดอัตราการเพิ่มและปรับปรุงคุณภาพประชากร บูรณะทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการเพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันประเทศเพื่อความมั่นคง 4) การกระจายความเจริญไปสู่ชนบทเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม แก้ปัญหาความยากจนให้อยู่ในระดับพอมีพอกินและสามารถก้าวไปสู่ขั้นกินดีอยู่ดี 5) การพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีดุลยภาพใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ 6) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ 7) การพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม และ 8) สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2554). **ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. กรุงเทพฯ: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์.

กรมประชาสัมพันธ์. (2554). **ประเทศไทยกับอาเซียน**. กรุงเทพฯ: สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ กรมประชาสัมพันธ์.

พิชญ์ สมพอง. (2529). **สังคมวิทยาว่าด้วยการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: กิ่งจันทร์การพิมพ์.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2558).**อนาคตประเทศไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)**. สงขลา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสงขลา.

ปกรณ์ ปรียากร. (2546). **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สามเจริญพานิช.

วิทยากร เชียงกูล. (2527). **การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย: บทวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ฉับแกระ.

สนธยา พลศรี. (2547). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2541). **การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2554). **ประเทศไทย: การเมือง เศรษฐกิจและการต่างประเทศหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (พ.ศ. 2540 - 2550)**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555 - 2559)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

รัฐประหาร บทบาททหารกับการเมืองในประเทศไทย
COUP D' ETAT: ROLE OF MILITARY AND POLITICS IN THAILAND

วชิรวัชร งามละม่อม[1*]
Wachirawachr Ngamlamom[1*]

บทคัดย่อ

ประเด็นในการวิเคราะห์ คือ 1) ปัจจัยสำคัญที่ทหารก้าวเข้ามามีบทบาททางการเมือง 2) ทหารกับเหตุผลของการทำรัฐประหาร 3) ข้อเสนอแนะ การวิเคราะห์ พบว่า 1) ทหารต้องเข้ามาแสดงบทบาททางการเมืองหรือวิกฤตทางการเมืองถูกมองเป็น 2 กรณี คือ (1.1) เป็นการปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาเอกราช ความมั่นคง ความไม่สงบทางการเมืองหรือวิกฤตการณ์ทางการเมืองการปกครองของประเทศ สถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (1.2) การหาข้อยุติเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง 2) สาเหตุโดยรวมของการทำรัฐประหาร 5 ประการ (2.1) รัฐบาลพลเรือนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการของฝ่ายทหารมากเกินไป (2.2) ความพยายามของฝ่ายการเมืองในการเข้าไปแทรกแซงทหาร (2.3) ความขัดแย้งกันเองระหว่างฝ่ายทหาร (2.4) เกียรติภูมิและบทบาทของทหารถูกละเมิด (2.5) ทหารไม่เชื่อมั่นว่ารัฐบาลที่บริหารประเทศอยู่ในขณะนั้นจะบริหารประเทศชาติได้ 3) ข้อเสนอแนะ (3.1) สร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย (3.2) ทำให้ทหารเป็นทหารอาชีพ เพื่อป้องกันการแทรกแซงทางการเมือง (3.3) ตระหนักถึงสภาวะเศรษฐกิจ และการควบคุมงบประมาณในกิจการทหาร (3.4) มุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ABSTRACT

The purpose of this review article is to 1) analyze the crucial factors leading Thai military's decision to participate in the politics, 2) find out the reasons why military launched coup d'état, and 3) suggestion, The analysis found that: 1) military need to show the political or political crises are viewed as two cases: (1.1) protect independence, security, political unrest and crisis, royal institution, as well as democratic regime with the King as Head of State, and (1.2) solve to problems of the political crisis, (2) five reasons that led Thai military to launch coup d'état are: (2.1) the overwhelming intervention of the civil government, (2.2) The efforts of political parties to intervene in the military, (2.3) a conflict among groups of military, (2.4) a violation of military's integrity and role, and (2.5) a lack of confidence that the civil government can lead the country to achievement, and 3) recommendations: (3.1) creating an environment that is enable people to develop political culture for the betterment, (3.2) prevention the political interference from military, (3.3) development of military people to be more professionals, controlling the budget of military affairs, (3.4) Focus on public participation of political democracy.

Key Word: Coup d'état, Role of Military, Politics

* Corresponding author; e-mail address: aood_0231@hotmail.com/Wachirawach_aood@hotmail.co.th

[1] สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม 73170

[1] Research Institute for Language and Culture of Asia, Mahidol University, Nakhon Pathom 73170

บทนำ

ก่อนที่ประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ประชาชนคนไทยยอมรับการสืบทอดอำนาจของผู้นำประเทศโดยการสืบสายโลหิต แต่หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 คณะราษฎรไม่ยอมรับการสืบทอดอำนาจลักษณะดังกล่าว จึงได้ยกเลิกการสืบทอดอำนาจลักษณะนี้เสีย โดยมีความคิดว่าอำนาจที่แท้จริงควรได้รับการยินยอมจากประชาชนจึงได้นำการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมาใช้ แต่ประชาชนยังไม่มีความพร้อมจึงไม่เห็นความสำคัญของอำนาจที่แท้จริงว่าเป็นของประชาชน ประกอบกับการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบที่หยิบยืมมาจากประเทศตะวันตก ซึ่งจะต้องมีพื้นฐานการสนับสนุนจากประชาชนเป็นสำคัญ แต่รูปแบบการปกครองดังกล่าวถูกนำมาโดยบุคคลกลุ่มน้อยซึ่งมีการศึกษาและมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง และบุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นบุคคลในระบบราชการโดยเฉพาะกลุ่มทหาร (คณิน บุญสุวรรณ, 2532: 186) จึงทำให้การเมืองไทยตกอยู่ภายใต้การครอบงำ และการแทรกแซงทางการเมืองโดยทหารมาตลอด (เบญจพล เปรมปรีดา, 2536: 1) การที่การเมืองไทยถูกแทรกแซงจากทหารโดยการรัฐประหาร จากนั้นก็มีการปกครองแบบเผด็จการทหาร และต่อมาก็มีการร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ต่อมาจัดให้มีการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาล หลังจากนั้นก็เกิดวิกฤตการณ์ในการขัดแย้งของนักการเมืองทำให้ทหารต้องเข้ามารัฐประหารอีกและก็ปกครองโดยทหารวนเวียนอยู่เรื่อยๆ ไม่สิ้นสุด (สมบูรณ์ ดุลยกาญจน์, 2539: 1)

การแทรกแซงและการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารก็เป็นเรื่องที่ง่าย เนื่องจากลักษณะเด่นขององค์กรทหารมีความสามัคคีเป็นกลุ่มก้อนเหนียวแน่น มีเอกภาพและยังมีโครงสร้างการบัญชาเป็นลำดับชั้นที่แน่นอน อีกทั้งมีอาวุธในการทำสงครามอยู่ในการครอบครอง จึงประสบความสำเร็จในการยึดอำนาจปฏิวัติรัฐประหาร ภายหลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬจนนำมาสู่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บทบาททางการเมืองของทหารกลับเงียบหายไปจนแทบไม่เห็นการเคลื่อนไหวของทหารที่เกี่ยวกับการเมือง ในช่วงนี้พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ซึ่งภายหลังได้รับการจัดตั้งรัฐบาลด้วยคะแนนเสียงท้วมท้นถึง 2 สมัย คือ พรรคไทยรักไทยที่นำโดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ก็ถือเป็นตัวแทนของฝ่ายนักธุรกิจมากกว่าฝ่ายข้าราชการ แม้ว่าต่อมาภายหลังจะเป็นที่ทราบดีว่าการเมืองไทยได้วนเวียนเข้าสู่วงจรของการใช้อำนาจทหารอีกครั้งจากเหตุการณ์รัฐประหาร วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ภายใต้การนำของ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก เป็นหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ได้ทำการยึดอำนาจรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน แต่กระนั้นกระแสความนิยมในตัวหัวหน้าพรรคไทยรักไทยก็ยังได้รับการยกย่องและเชิดชูในระดับหนึ่ง เพราะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายในสังคมไทย โดยเฉพาะในช่วงแรกของการเลือกตั้งสมัยที่ 2 ระบบการเมืองของไทยก็กลับมาวนเวียนสู่ปรากฏการณ์ทางการเมืองด้วยการยึดอำนาจการปกครอง โดยการทำรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 โดยการนำของ พลเอกประยุทธ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบกเป็นหัวหน้าคณะ โดยวิเคราะห์จากสภาพการณ์ของการรัฐประหารอาจมีสาเหตุสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ความขัดแย้งทางการเมืองที่เป็นปฏิปักษ์ในหมู่ประชาชน ประชาชนมาชุมนุมต่อต้านรัฐบาลด้วยความสงบ แต่ถูกกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลใช้อาวุธสงครามหากปล่อยไว้จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชาติ (2) ชาวนาได้รับความเดือดร้อนจากการขายข้าวให้รัฐบาลแต่ไม่ได้รับเงินมาเป็นเวลานานเป็นเหตุให้ชาวนาต้องฆ่าตัวตาย และรัฐบาลก็รู้ดีว่าการอยู่ต่อไปของรัฐบาลจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้ชาวนาได้ เพราะรัฐบาล

รักษาการณ์ไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะกู้เงินมาจ่ายให้ชาวนา (3) การทุจริตคอร์รัปชั่นของรัฐบาลและนักการเมือง จากสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตัดสินใจยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินทั้งๆ ที่ลังเลอยู่นาน เพราะรู้ดีว่าจะถูกต่อต้านจากทั้งฝ่ายระบอบทักษิณและประเทศตะวันตก (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2557)

ดังนั้น จากปรากฏการณ์ดังกล่าวผู้เขียนจึงเขียนนำเสนอในเรื่อง “รัฐประหาร บทบาททหารกับการเมืองในประเทศไทย” จากนั้นเป็นการนำเสนอแนวคิดพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งพยายามหาแนวทางและวิธีการต่างๆ มาใช้ในบทบาทของทหารกับการเมือง ในตอนท้ายเป็นบทสรุปที่ได้จากการสังเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่ทหารก้าวเข้ามามีบทบาททางการเมือง ทหารกับเหตุผลของการทำรัฐประหาร และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของทหารกับการเมืองไทย

แนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์

ปัจจุบันมีนักคิด นักวิชาการไทยมองบทบาททหารกับการเมืองของประเทศไทยเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่จะชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับการเมืองไม่ได้มีแค่รูปแบบเดียวคือ การแทรกแซงของทหารในฝ่ายการเมือง และเป็นที่มาของวงจรทางการเมือง แต่จริงๆ แล้วความสัมพันธ์ของทหารกับนักการเมืองมีอยู่หลายลักษณะ ซึ่งต่อจากนี้ผู้เขียนชี้ให้เห็นถึงแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่นำมาอธิบายความการเมืองไทยว่ามีที่มาที่ไปอย่างไรบ้าง

แซมมวล ฮันติงตัน (Samuel Huntington, 1968) ได้กล่าวว่า ความเป็นสมัยใหม่และการพัฒนาทางการเมืองจะต้อง “ดำเนินไปด้วยกัน” เมื่อสังคมได้เข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากสังคมแบบดั้งเดิมหรือสังคมเกษตรกรรมไปเป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการก้าวเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ ซึ่งจะส่งผลให้มีการเติบโตของบุคลากรในภาคการผลิตที่มีการศึกษามากขึ้นเพื่อป้อนเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม ซึ่งในรูปแบบการเมืองสมัยใหม่นี้ประชาชนจะต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ทางการเมืองตั้งแต่การเลือกตั้ง การเรียกร้องในแนวนโยบาย และการถอดถอนรัฐบาลที่คิดว่าตนเองไม่ชอบธรรม ในกระบวนการมีส่วนร่วมนี้สังคมจะต้องพัฒนาสถาบันการเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นสมัยใหม่ของสังคม

ไฟเนอร์ (S.E Finer, 1976) อธิบายลักษณะเด่นของทหารในฐานะสถาบันการเมืองว่าทหารมีลักษณะเด่น 5 ประการคือ มีการบังคับบัญชาที่รวมศูนย์ มีการบังคับบัญชาที่ลดหลั่นเป็นลำดับขั้น มีระเบียบวินัย มีการติดต่อสื่อสารภายในหน่วยย่อยต่างๆ ขององค์กร มีความสามัคคีรักหมู่คณะ และมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ทั้งยังมีคุณธรรมทางการทหาร ซึ่งเมื่อรวมกับลักษณะเด่นทั้ง 5 ประการนี้ ทำให้คณะทหารเป็นองค์กรที่มีการจัดตั้งดีที่สุดเมื่อเทียบกับองค์กรต่างๆ ในสังคม

สุจิต บุญบงการ (2552) กล่าวว่า ทหารได้เริ่มมีบทบาททางการเมืองตั้งแต่แรกเริ่มของการมีประชาธิปไตย คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ให้ความเห็นว่าทหารเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งของสังคมไทย เนื่องจากเป็นสถาบันที่ได้รับการพัฒนามาก่อนสถาบันการเมืองอื่นๆ จึงเป็นที่ยอมรับในหมู่ประชาชนว่ามีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และมีอำนาจ รวมทั้งมีความพร้อมในตัวเองมากที่สุด การยืนยันบทบาทเด่นของธรรมชาติของสถาบันทหาร

สรุปได้ว่า ทหารมีบทบาทเด่นในการเมืองไทย เพราะมีความพร้อมในเชิงสถาบันและมีความเข้มแข็งทางด้านอุดมการณ์ แต่เพราะเหตุใดการศึกษาการเมืองการปกครองในแนวนี้จึงไม่ตั้งข้อสงสัยต่อปัญหาการสืบทอดอำนาจของสถาบันทหาร เพราะในความเข้มแข็งเชิงสถาบันนั้นมีระบบการสืบทอดอำนาจที่สันติ หากสถาบัน

ทหารมีความเข้มแข็งในฐานะสถาบันการเมืองจริงๆ แล้วลักษณะเด่นของทหารไทยที่มักจะต้องต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจกันนั้นสะท้อนให้เห็นความอ่อนแอและความไม่มีเสถียรภาพของสถาบันการเมือง

บทบาททหารกับการเมืองในประเทศไทย

การเมืองไทยตลอดระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา ดูเหมือนจะมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางประชาธิปไตยมากขึ้น จากการศึกษาวิจัยทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์หลายชิ้นบ่งชี้ว่า กระบวนการทางการเมืองและกระบวนการในการกำหนดนโยบายของไทยเปลี่ยนแปลงไปจากทหารและระบบราชการผู้เคยมีบทบาทและอิทธิพลมากในกระบวนการทางการเมืองของไทย กลายมาเป็นการเมืองของนักธุรกิจการเมืองและกลุ่มทุนขนาดใหญ่ ในขณะเดียวกันการเมืองไทยก็มีพื้นที่ให้กับการเมืองภาคประชาชนและประชาสังคมมากขึ้นอย่างเป็นลำดับ (สุรชาติ บำรุงสุข, 2530) จากปัญหาและประเด็นที่กล่าวมาในเบื้องต้น ผู้ศึกษาวิเคราะห์ตามประเด็นที่ใช้ในการศึกษา 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ปัจจัยสำคัญที่ทหารก้าวเข้ามามีบทบาททางการเมือง

โดยปกติแล้วทหารจะไม่เข้าแสดงบทบาททางการเมือง เนื่องจากรัฐธรรมนูญตลอดจนกฎระเบียบการปฏิบัติราชการไว้อย่างชัดเจน รัฐธรรมนูญจะกำหนดหน้าที่ของทหารไว้ 2 ลักษณะ คือ หน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันประเทศ รักษาเอกราช ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย ตลอดจนสถาบันสำคัญของประเทศ และอีกหน้าที่หนึ่งก็คือหน้าที่ในการพัฒนาประเทศ (Surachart Bumrungsuk, 1985) อย่างไรก็ดีได้มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับหน้าที่ของทหารในการรักษาความมั่นคงหรือความสงบเรียบร้อยซึ่งเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ว่า การเข้าแสดงบทบาททางการเมืองเพราะเหตุผลความจำเป็นทางการเมืองที่กำลังเกิดวิกฤตอันเนื่องจากการบริหารงานที่ผิดพลาดของรัฐบาล จนส่อเค้าว่าจะเกิดความวุ่นวาย ความไม่สงบขึ้นภายในประเทศ หากทหารไม่เข้าดำเนินการแล้วจะมีผลเสียต่อความสงบเรียบร้อยความมั่นคงของประเทศ ดังนั้นหากจะวิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนผลักดันให้ทหารต้องเข้าแสดงบทบาททางการเมืองในภาวะที่การเมืองเกิดความไม่สงบหรือในช่วงที่เกิดวิกฤตทางการเมืองแล้วพบว่าน่าจะเกิดจากสาเหตุต่างๆ ดังนี้ 1) สถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมภายในประเทศเกิดความไม่สงบ มีความขัดแย้งทางการเมือง เกิดความแตกแยกในหมู่ประชาชนออกเป็นฝ่ายต่างๆ มีปัญหาทางเศรษฐกิจ การทุจริต คอรัปชั่น และปัญหาสังคมเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง เกิดการรวมกลุ่มชุมนุมเพื่อกดดันการแก้ปัญหาของรัฐบาลจนกลายเป็นสถานการณ์ความวุ่นวาย 2) ความไม่มีเสถียรภาพของสถาบันการเมือง เช่น เกิดความอ่อนแอของสถาบันทางการเมืองของรัฐบาล พรรคการเมือง นักการเมืองขาดเจตนารมณ์ที่แนวแน่ในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้ประชาชนได้รับผลเสีย เมื่อประชาชนได้รับผลกระทบมากก็อาจจะเรียกร้อง ต่อต้านหรือกดดันรัฐบาลด้วยวิธีการต่างๆ 3) ทหารเป็นองค์กรที่มีคุณลักษณะพิเศษแตกต่างจากองค์กรพลเรือนทั่วไป กล่าวคือทหารมีระเบียบวินัย การปกครองบังคับบัญชา การสั่งการที่เคร่งครัดมาก นอกจากนี้แล้วยังได้รับการฝึกความอดทน ความแข็งแกร่ง การใช้อาวุธยุทธวิธีต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อปฏิบัติการใดๆ เมื่อเกิดความไม่สงบ 4) ลักษณะเด่นของทหารอีกอย่างหนึ่งเพิ่มเติมจากข้อ 3 ซึ่งบุคคลทั่วไปหรือองค์กรใดไม่มี การรักษาความสงบเรียบร้อย หรือการยึดอำนาจการปกครองอาจต้องมีการใช้อาวุธประกอบการปฏิบัติภารกิจ ซึ่งผู้ที่สามารถใช้อาวุธได้นั้นต้องมีความชำนาญหรือผ่านการฝึกทักษะมาแล้ว ในการเข้าคลี่คลายปัญหาความสงบทางการเมืองของประเทศ เพื่อการควบคุมฝูงชนให้อยู่ในความสงบหรือเพื่อให้ปฏิบัติการยึดอำนาจจากรัฐบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยอยู่ภายใต้การควบคุมสั่งการจากผู้บังคับบัญชา

ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นส่วนสนับสนุน ผลักดันให้ทหารต้องเข้าแสดงบทบาททางการเมือง บางฝ่ายว่าเป็นหน้าที่ของทหารในการรักษาความสงบเรียบร้อย ความมั่นคงของประเทศ ซึ่งสามารถกระทำได้โดยอ้างอิงจากที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้ทหารมีหน้าที่ในการรักษาเอกราชความมั่นคง สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อเกิดความไม่สงบทางการเมืองภายในประเทศขึ้นจึงทำให้มีการจับตามองมาที่ฝ่ายทหารเป็นพิเศษว่าจะมีการแสดงท่าที่อย่างไรต่อเหตุการณ์นั้น อย่างไรก็ดีหากทหารจะต้องเข้าแสดงบทบาทต่อกรณีดังกล่าวก็มักจะดำเนินการไปเพื่อมุ่งสร้างความสงบเรียบร้อย ไม่ต้องการใช้กำลังและอาวุธในทางที่จะก่อให้เกิดความรุนแรงเสียหายต่อประชาชนและภาพลักษณ์ของประเทศ จะเห็นได้ว่าการยึดอำนาจการปกครองของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และการยึดอำนาจการปกครองของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 โดยการยึดอำนาจการปกครองของทั้ง 2 ครั้งไม่มีการใช้กำลังอาวุธเข้าต่อสู้หรือเสียเลือดเนื้อเลยแม้แต่น้อย เพราะดังที่ได้กล่าวแล้วว่าถ้าทหารต้องเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาล ก็จะดำเนินการไปเพื่อสร้างความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติและประชาชน ที่สำคัญก็คือทหารจะพิจารณาถึงความเหมาะสมในการใช้กำลังหรืออาวุธ ซึ่งต้องเป็นไปตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและมีกฎหมายรองรับ (Surachart Bumrungsuk, 1999)

ประเด็นที่ 2 ทหารกับเหตุผลของการทำรัฐประหาร

สาเหตุของการทำรัฐประหารจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง เพราะมีการบริหารประเทศชาติผิดพลาดและจำเป็นต้องบังคับให้รัฐบาลพ้นจากอำนาจ จึงใช้กำลังบังคับให้ออกจากตำแหน่ง โดยประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญหรือประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายในเวลาที่กำหนด ลักษณะนี้ก็เรียกได้ว่าเป็นการก่อรัฐประหาร หากย้อนรอยการทำรัฐประหารในประวัติศาสตร์ไทยจนถึงปัจจุบันมีถึง 13 เหตุการณ์ด้วยกัน ดังนี้ **ครั้งที่ 1** เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2476 พระยามโนปกรณ์นิติธาดา ได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนราษฎรพร้อมงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา เกิดจากการนำเสนอเค้าโครงเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ฉบับที่เรียกว่า “สมุดปกเหลือง” ที่ถูกหลายฝ่ายมองว่าคล้ายกับเค้าโครงเศรษฐกิจของคอมมิวนิสต์ ก่อให้เกิดความเห็นขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในหมู่คณะราษฎรและบรรดาข้าราชการ จึงเกิดการรัฐประหารเงียบบีบบังคับให้นายปรีดีเดินทางออกนอกประเทศพร้อมทั้งกวาดล้างจับกุมพวกที่คิดว่าเป็นคอมมิวนิสต์ พรรคคอมมิวนิสต์ **ครั้งที่ 2** เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 รัฐประหารครั้งนี้มีขึ้นหลังพระยามโนปกรณ์นิติธาดาประกาศพระราชกฤษฎีกาปิดสภาฯ และงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา หลังจากมีความขัดแย้ง “สมุดปกเหลือง” จนกระทั่งเกิดวิกฤตเมื่อ “4 ทหารเสือ” ลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2476 โดยอ้างเหตุผลว่าเพื่อพักผ่อนหลังจากตรากตรำทำงานราชการจนสุขภาพเสื่อมโทรม จากนั้นในเวลาหัวค่ำของคืนวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 คณะทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน นำโดยพระยาพหลพลพยุหเสนา หลวงพิบูลสงคราม และหลวงศุภชลาศัยได้ทำรัฐประหารยึดอำนาจจากพระยามโนปกรณ์นิติธาดา **ครั้งที่ 3** เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 สาเหตุคือรัฐบาล พล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ไม่สามารถจัดการกับปัญหาความขัดแย้งกันในชาติได้ อันมีสาเหตุหลักจากเหตุการณ์สวรรคตของรัชกาลที่ 8 ประกอบกับมีการทุจริตคอร์รัปชั่นในวงราชการ **ครั้งที่ 4** เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2491 คณะนายทหารกลุ่มที่ทำการรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 จี้บังคับให้ นายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และมอบตำแหน่งต่อให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยที่ภายหลังกลุ่มนายทหารนำโดย พล.ท.ผิน ชุณหะวัณ ได้ทำการรัฐประหารรัฐบาล พล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.

2490 แล้วได้แต่งตั้งให้ นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อจัดการเลือกตั้งทั่วไป ต่อมาในการเลือกตั้งวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2491 พรรคประชาธิปัตย์สามารถชนะการเลือกตั้งได้รับเสียงสูงสุดในสภาฯ นายควง อภัยวงศ์ ในฐานะหัวหน้าพรรคได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี **ครั้งที่ 5** เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยึดอำนาจรัฐบาลตนเอง โดยอ้างว่าไม่ได้รับความสะดวกในการบริหารราชการแผ่นดิน เหตุสืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2492 ที่ใช้อยู่ขณะนั้นไม่เอื้อให้เกิดอำนาจ คือให้ผู้ที่เป็นสมาชิกวุฒิสภาจะเป็นข้าราชการประจำไม่ได้ **ครั้งที่ 6** เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 สืบเนื่องจากความแตกแยกกันระหว่างกลุ่มทหาร ที่นำโดย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบก กับ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจที่ค้ำอำนาจของรัฐบาลที่มีการเลือกตั้งที่มีการโกงกันมากที่สุดในประวัติศาสตร์ **ครั้งที่ 7** เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ด้วยสาเหตุการเมืองในรัฐสภาไม่สงบ เนื่องจากบรรดา ส.ส. เรียกร้องเอาผลประโยชน์และมีการขู่ว่าหากไม่ได้ตามที่ร้องขอจะถอนตัวจากการสนับสนุนรัฐบาล พล.ท.ถนอม กิตติขจร ก็ไม่อาจควบคุมสถานการณ์ได้ จึงประกาศลาออกในเวลาเที่ยงของวันเดียวกัน แต่ยังไม่ได้ประกาศให้แก่ประชาชนทราบโดยทั่วกัน จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประกาศยึดอำนาจโดยอ้างถึงเหตุความมั่นคงของประเทศ ซึ่งมีลัทธิคอมมิวนิสต์กำลังคุกคาม โดยมีคำสั่งคณะปฏิวัติให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ใช้อยู่ขณะนั้น ยุบสภา ยกเลิกสถาบันทางการเมือง **ครั้งที่ 8** เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 จอมพลถนอม กิตติขจร ยึดอำนาจรัฐบาลตนเอง สาเหตุสืบเนื่องจากการ นายญวง เอี่ยมศิลา ส.ส.จังหวัดอุดรธานี ได้เรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทนต่างๆ ตามที่จอมพลถนอมได้เคยสัญญาไว้ในช่วงเลือกตั้ง เมื่อไม่ได้รับการตอบแทนดังที่สัญญาไว้ ส.ส. เหล่านี้ได้ต่างพากันเรียกร้องต่างๆ นานา ซึ่งเป็นเหตุให้ จอมพลถนอม ไม่อาจควบคุมสถานการณ์ในสภาฯ ได้ จึงทำการยึดอำนาจตนเองขึ้น **ครั้งที่ 9** เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เนื่องจากเหตุการณ์การสังหารหมู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์ ซึ่งรัฐบาลไม่อาจควบคุมสถานการณ์ให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยได้ คณะนายทหาร 3 เหล่าทัพและอธิบดีกรมตำรวจ นำโดย พลเรือเอกสงัด ชลออยู่ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด จึงจำเป็นต้องยึดอำนาจการปกครองไว้ โดยใช้ชื่อว่า “คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” **ครั้งที่ 10** เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 เหตุเนื่องจากการที่รัฐบาลนายธานินทร์มีภารกิจสำคัญที่จะต้องกระทำคือ การปฏิรูปการเมืองภายในระยะเวลา 12 ปี ซึ่งทางคณะปฏิรูปฯ เห็นว่าล่าช้าเกินไป ประกอบกับสถานการณ์ต่างๆ ในประเทศยังไม่สงบดี ดังนั้นจึงกระทำการรัฐประหารซ้ำอีกครั้ง **ครั้งที่ 11** เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 โดยมีเหตุผลหลายประการ เช่น พฤติการณ์ฉ้อราษฎร์บังหลวง ข้าราชการการเมืองใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงราชการประจำผู้ซื่อสัตย์สุจริต รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา **ครั้งที่ 12** เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 นำโดย พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ดำเนินมายาวนานนับตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2548 คณะรัฐประหารได้ยกเลิกการเลือกตั้งในเดือนตุลาคม ยกเลิกรัฐธรรมนูญ สั่งยุบสภา สั่งห้ามการประท้วงและกิจกรรมทางการเมือง ยับยั้งและเซ็นเซอร์สื่อ ประกาศใช้กฎอัยการศึกและจับกุมสมาชิกคณะรัฐมนตรีหลายคน และ**ครั้งที่ 13** เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 นำโดย พล.อ.ประยุทธ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบกประกาศรัฐประหารเพื่อให้รัฐมนตรีรักษาการทั้งหมดหมดอำนาจ และเปลี่ยนผ่านสู่การจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ และออกประกาศคำสั่งขอความร่วมมือในหลายเรื่องอย่างต่อเนื่อง สาเหตุมาจากเกิดความขัดแย้งทางการเมือง การชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มต่างๆ และการทุจริตคอร์รัปชั่นของรัฐบาลและนักการเมือง เป็นต้น (สุรชาติ บำรุงสุข, 2541)

สรุป

กองทัพในหลายประเทศมักทำตัวเป็นอุปสรรคต่อการสถาปนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างมั่นคง และหนทางที่จะจรรโลงให้ระบอบประชาธิปไตยสามารถอยู่รอดก็ต้องทำให้บทบาททางการเมืองของกองทัพลดลง โดยกองทัพต้องมีฐานะเป็นเพียงองค์กรที่อยู่ใต้การควบคุมของรัฐบาล ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแนวความคิดแบบนี้ปฏิเสธความไปได้ที่กองทัพจะแสดงบทบาทในเชิงบวกต่อการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างแทบจะสิ้นเชิง ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ปัจจัยสำคัญที่ทหารก้าวเข้ามามีบทบาททางการเมือง การป้องกันประเทศ รักษาเอกราช ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย ตลอดจนสถาบันสำคัญของประเทศเป็นหน้าที่และบทบาทสำคัญของทหารและกองทัพ การเข้าแสดงบทบาททางการเมืองเมื่อสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศเกิดความไม่สงบ เหตุวิกฤตอันเนื่องจากการบริหารงานที่ผิดพลาดของรัฐบาลจนส่อเค้าว่าจะเกิดความวุ่นวาย ความไม่สงบขึ้นภายในประเทศ หากทหารไม่เข้าดำเนินการแล้วจะมีผลเสียต่อความสงบเรียบร้อยความมั่นคงของประเทศ ปฏิบัติการยึดอำนาจของทหารถือว่าเป็นหน้าที่เพื่อการรักษาความมั่นคง ความสงบเรียบร้อยให้กับประเทศชาติและประชาชน ดังนั้นหากวิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนผลักดันให้ทหารต้องเข้าแสดงบทบาททางการเมืองในภาวะที่การเมืองเกิดความไม่สงบถูกมองเป็น 2 กรณี คือ

1) ทหารสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาเอกราชความมั่นคง สถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความไม่สงบทางการเมืองหรือวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นจะกลายเป็นปัญหาต่อความมั่นคงหรือระบอบการปกครองของประเทศซึ่งทหารสามารถกระทำได้

2) การหาข้อยุติเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองภายในประเทศควรปล่อยให้เป็นไปตามกลไกของระบอบการปกครอง ดังนั้นการจะเห็นด้วยตามหลักเหตุผลและข้อเท็จจริงว่าเมื่อเกิดความไม่สงบทางการเมืองขึ้นภายในประเทศ เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลในฐานะฝ่ายบริหารประเทศกับประชาชน อาจเนื่องมาจากที่บ้านเมืองมีปัญหาและรัฐบาลยังไม่ดำเนินการแก้ไขหรือยังแก้ไขไม่ได้ หากปล่อยไว้จะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติและประชาชน หลายคนจึงมองมาที่ทหารซึ่งเป็นองค์กรที่มีลักษณะพิเศษกว่าองค์กรอื่นดังที่ได้กล่าวแล้ว แต่อย่างใดยามปกติทหารก็จะปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายไม่เข้าแทรกแซงทางการเมือง จนต่อเมื่อสถานการณ์ผลักดันให้ทหารต้องเข้าแสดงบทบาทต่อเหตุการณ์ความไม่สงบเท่านั้นทหารจึงจะมีการเคลื่อนไหว

ประเด็นที่ 2 ทหารกับเหตุผลของการทำรัฐประหาร โดยสรุปแล้วสาเหตุของการทำรัฐประหารตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เกิดขึ้น 13 เหตุการณ์ ด้วยมีเหตุผลโดยรวมของการทำรัฐประหาร 5 ประการ ดังนี้

1) รัฐบาลพลเรือนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการของฝ่ายทหารมากเกินไป ในขณะที่ฝ่ายทหารเองบางครั้งไม่ยอมรับอำนาจฝ่ายการเมืองด้วยเหตุผลบางประการ เช่น ตัวบุคคล และการบริหารงานของรัฐบาลที่มุ่งรักษาผลประโยชน์พวกตนมากกว่าของประเทศชาติ

2) ความพยายามของฝ่ายการเมืองในการเข้าไปแทรกแซงทหาร เช่น แอบสนับสนุนนายทหารบางคน ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ โดยไม่คำนึงถึงระเบียบแบบแผนที่เคยปฏิบัติ ทำให้ทหารแตกกันเป็นกลุ่ม เป็นการแยกดุลอำนาจของทหารในกองทัพเพื่อให้เป็นที่วางใจได้ว่าทหารจะไม่สามารถทำการปฏิวัติรัฐประหารได้

3) ความขัดแย้งกันเองระหว่างฝ่ายทหารด้วยกัน ไม่ว่าจะเกิดจากความทะเยอทะยานส่วนตัว ความขมขื่นส่วนตัว หรือขัดแย้งกันด้วยผลประโยชน์บางอย่างของกลุ่มตน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องตำแหน่งหน้าที่สำคัญๆ ในกองทัพที่โยกย้ายคนของตนไปดำรงตำแหน่ง และโยกย้ายคนที่ไม่ใช่กลุ่มหรือพวกตนไปอยู่ในตำแหน่งอื่นที่ไม่สำคัญ

4) เกียรติภูมิและบทบาทของทหารถูกละเมิด หรือไม่ก็ตกต่ำเนื่องจากการลบหลู่ดูหยามเกียรติ ถูกกล่าวหาว่าเป็นเผด็จการหรือทุจริตคอรัปชั่น

5) ทหารไม่มีความเชื่อมั่นว่ารัฐบาลพลเรือนที่บริหารประเทศอยู่ในขณะนั้นจะสามารถนำพาประเทศชาติไปได้ด้วยดี ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจสังคม ความสงบเรียบร้อยภายในหรือปัญหาที่เกิดจากการทุจริตแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบธรรมของนักการเมืองอยู่ในขณะนี้ ทั้ง 5 ประการ เป็นที่มาของการปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งเคยเกิดขึ้นมาแล้วในบ้านของเราในอดีตถึงปัจจุบันจึงหยิบยกขึ้นมาให้ได้เห็นเป็นอุทาหรณ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้หากมองในภาพรวมของประเทศที่เมื่อใดประเทศเกิดปัญหาหรือวิกฤติการณ์ ทหารจะเข้ามาแก้ไขปัญหา โดยการอ้างความชอบธรรมการเป็นผู้ปกป้องชาติบ้านเมือง จึงถือเป็นเหตุผลในการเข้ามามีบทบาททางการเมือง ก่อนบ้านเมืองจะเสียหายมากไปกว่านี้ โดยหลักสามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1) ควรสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ความสำเร็จของการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยจึงขึ้นอยู่กับความพยายามในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้กับประชาชนทุกระดับอย่างกว้างขวาง การเสริมสร้างเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทั้งมาตรการที่มีประสิทธิภาพและความตั้งใจจริงของผู้นำทางการเมือง กลุ่มทหารต้องยุติการแทรกแซงทางการเมืองด้วยการปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งเป็นการทำลายบรรยากาศทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ร้ายแรงและยังทำลายการยอมรับจากประชาชน

2) ควรทำให้ทหารเป็นทหารอาชีพ เพื่อป้องกันการแทรกแซงทางการเมืองของทหารไม่ให้เกิดการปฏิวัติรัฐประหารขึ้นอีก เพราะความเป็นทหารอาชีพจะไม่ทำให้ทหารยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ทหารสมัยใหม่จะฝึกฝนความชำนาญทางการรบของตนและไม่เกี่ยวข้องกับนโยบายใดๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง อีกทั้ง ต้องรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบว่าไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการตัดสินใจของนักการเมืองซึ่งเป็นพลเรือน

3) ควรตระหนักถึงสภาวะเศรษฐกิจในขณะนี้ที่ทุกฝ่ายต้องประหยัด และพยายามในการควบคุมการใช้จ่ายเงินงบประมาณในกิจการทหาร เช่น การจัดซื้อ-จัดหายุทโธปกรณ์ของกองทัพ ดังนั้นกลุ่มทหารเองต้องเข้าใจสภาพเศรษฐกิจในขณะนี้ว่าอะไรคือสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำก่อนเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนและประเทศชาติ

4) ควรสร้างระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของตะวันตก โดยเป็นระบอบประชาธิปไตยที่นานาอารยประเทศยอมรับนั้นเป็นประชาธิปไตยที่พยายามมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง เป้าหมายสูงสุดของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

เอกสารอ้างอิง

กนลา สุขพานิช-ขันปราบ และสุจิต บุญบงการ. (2529). **ทหารกับการพัฒนาทางการเมืองไทย**. จุลสารวิชาการว่าด้วยทหารไทย. 1: 3.

คณิน บุญสุวรรณ. (2532). **ปัญหาการถ่ายทอดอำนาจทางการเมือง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2525). **ยังเติร์กกับทหารประชาธิปไตย การวิเคราะห์บทบาททหารในการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

เบญจพล เปรมปรีดา. (2536). **ทหารกับการสืบทอดอำนาจทางการเมืองไทย: กรณีศึกษาคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มานะ รัตนโกเศศ. (2523). **การใช้กำลังทหารเพื่อพัฒนาการเมืองในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

สมบูรณ์ ดุลยกาญจน์. (2539). **การลุกฮือของประชาชนในการต่อต้านการครอบงำทางการเมืองของทหาร: กรณีเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุจิต บุญบงการ. (2549). **บทบาทกองทัพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น**. กรุงเทพ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุรชาติ บำรุงสุข. (2530). **ระบบราชการไทย: บทศึกษากองทัพในบริบททางสังคม - การเมือง**. กรุงเทพฯ: สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรชาติ บำรุงสุข. (2541). **ทหารกับประชาธิปไตยไทย: จาก 14 ตุลาฯ สู่ปัจจุบันและอนาคต**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.

สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). **เสนาประชาธิปไตย รัฐประหารกับการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2557). **สาเหตุของการรัฐประหาร**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

S.E. Finer. (1976). **The Man on Horseback: The Role of the Military in Politics.** 2nd Enlarged edition.

Samuel P. Huntington. (1968). **Political Order in Changing Societies**. Haven and London: Yale University.

Surachart Bumrungsuk. (1985). **United States Foreign Policy and Thai Military Rule.** 1947-1977 Master of Arts Thesis Cornell University.

Surachart Bumrungsuk. (1999). **From Dominance to Power Sharing: The Military and Politics in Thailand.** 1973-1992 Ph.D. Thesis Cornell University.

คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ

รองศาสตราจารย์ ดร.กล้าณรงค์ ศรีรอต		ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดา อินทรวิชัย		ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ แก้วสมพงษ์		รองประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรวิช วรรณไกรโรจน์	ประธานสาขาพืช	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ ประสานพานิช	ประธานสาขาสัตว์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ น.สพ.ดร.นริศ เต็งชัยศรี	ประธานสาขาสัตวแพทยศาสตร์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เทพ วิไลพันธ์	ประธานสาขาประมง	กรรมการ
ดร.ศศิประภา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต	ประธานสาขาส่งเสริมการเกษตร และคหกรรมศาสตร์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ทองธีรภาพ	ประธานสาขาวิทยาศาสตร์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติทวี ชูวงศ์โกมล	ประธานสาขาพันธุวิศวกรรม	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล คงคาฉุยฉาย	ประธานสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขนิษฐา วัชราภรณ์	ประธานสาขาอุตสาหกรรมเกษตร	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กอบศักดิ์ วันธงไชย	ประธานสาขาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
ดร.พิกุล เอกวรางกูร	ประธานสาขาศึกษาศาสตร์	กรรมการ
ดร.หฤทัย นำประเสริฐชัย	ประธานสาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรนันท์ กลันทปุระ	ประธานสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ประดนเดช นีละคุปต์	ประธานฝ่ายสารสนเทศ	กรรมการ
ดร.นีรนุช ภาชนะทิพย์	ประธานฝ่ายสูจิบัตรและฝ่ายเลขานุการ	กรรมการ
นายจรูญศักดิ์ สวนสวรรค์	ประธานฝ่ายจัดพิมพ์เอกสาร	กรรมการ
นางสาวอุทัยวรรณ กิจวิเชียร		กรรมการและเลขานุการ
นางมัลลิกา เกตุชราวัตน์		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวยลรวิวรร วิบูรณวงศ์		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวสุดธิดา มีสวัสดิ์		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวทิพวรรณ เขม้นกิจ		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวพิชชาอรฐ์ สิริชีวเกษร		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายวิวัฒน์ น้าวานิช		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

สาขาศึกษาศาสตร์ : ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1.	รศ.ดร.พรทิพย์ ไชยโส	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
2.	รศ.ดร.ปัทมาวดี เล่ห์มงคล	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
3.	รศ.ดร.สิริพร ทิพย์คง	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
4.	รศ.ดร.พร้อมพิไล บัวสุวรรณ	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
5.	ผศ.ดร.ชนิศวรา เลิศอมรพงษ์	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
6.	ผศ.ดร.สิทธิกร สุมาลี	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
7.	ผศ.ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
8.	ผศ.ดร.พงศ์ประพันธ์ พงษ์โสภณ	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
9.	ผศ.ดร.ชาตรี ฝ่ายคำตา	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
10.	รศ.ดร.ชานนท์ จันทรา	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
11.	ผศ.ดร.สุนทรา โตบัว	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
12.	ดร.พิกุล เอกวรางกูร	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
13.	ดร.วารุณี ลัภนโชคดี	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
14.	ผศ.ดร.ปัฐมาภรณ์ พิมพ์ทอง	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
15.	ผศ.ดร.จีระวรรณ เกษสิงห์	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
16.	ผศ.ดร.เอกรัตน์ ทานาค	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
17.	ดร.จิตตมาส สุขแสวง	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
18.	ผศ.ดร.ชลาธิป สมาหิโต	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
19.	รศ.ดร.จิตตินันท์ บุญสถิรกุล	ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์
20.	รศ.ดร.ณรงค์ สมพงษ์	ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
21.	รศ.จงกล แก่นเพิ่ม	ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
22.	ผศ.น.ต.ดร.สัญชัย พัฒนสิทธิ์	ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
23.	ผศ.ดร.ณัฐพล รำไพ	ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
24.	รศ.ชาญชัย ขันติศิริ	ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
25.	รศ.เจริญ กระบวนรัตน์	ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
26.	รศ.ดร.สุรชัย จิวเจริญสกุล	ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
27.	รศ.ดร.วิกร ตัณฑวุฑโฒ	ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

28. ผศ.ดร.สูติเทพ ศิริพิพัฒนกุล ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
29. ผศ.ดร.เมธินี วงศ์วานิช รัมภกาภรณ์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
30. ผศ.ดร.ภัทรวรรธน์ จีรพัฒน์ธนธร ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

สาขาศึกษาศาสตร์ : ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. ศ.(กิตติคุณ) ดร.สุจริต เพียรชอบ ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. ศ.(พิเศษ) ดร.กาญจนา เงารังษี ผู้ทรงคุณวุฒิ
3. ศ.สำเนาว์ ขจรศิลป์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
4. ศ.ดร.บุญธรรม จิตต์อนันต์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
5. ศ.ยุพิน พิพิธกุล ผู้ทรงคุณวุฒิ
6. รศ.ดร.ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
7. รศ.ปภัสวดี วีรกิตติ ผู้ทรงคุณวุฒิ
8. รศ.ดร.สุนันท์ สังข์อ่อง ผู้ทรงคุณวุฒิ
9. รศ.สุวิช บุตรสุวรรณ ผู้ทรงคุณวุฒิ
10. ศ.ดร.บุญเรียง ขจรศิลป์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
11. รศ.อลิสา นิติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ
12. รศ.ดร.บุญส่ง โกสะ ผู้ทรงคุณวุฒิ
13. รศ.เจษฎา เจียระนัย ผู้ทรงคุณวุฒิ
14. รศ.ดร.สุวิมล ตั้งสัจจพจน์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
15. รศ.สายสมร ศรีสุขประเสริฐ ผู้ทรงคุณวุฒิ
16. รศ.ดร.มธุรส จงชัยกิจ ผู้ทรงคุณวุฒิ
17. ผศ.ดร.แม้นมาศ ลีลสัตยกุล ผู้ทรงคุณวุฒิ
18. ผศ.ดร.สุภาพ ฉัตราภรณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
19. ผศ.ดร.อรพรรณ ตันบรรจง ผู้ทรงคุณวุฒิ
20. ผศ.ดร.นฤมล ยุตาคม ผู้ทรงคุณวุฒิ
21. รศ.ดร.กรรวี บุญชัย ผู้ทรงคุณวุฒิ
22. ดร.สมพิศ ป.สัตยารักษ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
23. ศ.ดร.สมบัติ กาญจนกิจ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
24. รศ.ดร.สุจิตรา สุคนธทรัพย์ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
25. รศ.ดร.ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพ็ชร์ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
26. รศ.ดร.จินตนา สรายุทธพิทักษ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

27. รศ.ดร.เอมอัชณา วัฒนบุรานนท์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

28. รศ.ดร.สมสรร วงษ์อยู่น้อย สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

29. รศ.ดร.พวงเพ็ญ ชุณหปราณ มหาวิทยาลัยนเรศวร

30. รศ.ดร.แน่งน้อย นครเขตต์ Department of Applied Health Science School of Health, Physical Education, and Recreation. Indiana University

31. ผศ.ดร.มยุรี ศุภวิบูลย์ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

32. Prof.Dr.Susan Jungck Department of Interdisciplinary Studies in Curriculum & Instruction, and Foundations and Research Department National College of Education, National-Louis University

33. Prof.Dr.Edwin Rosenberg Department of Sociology Appalachian State University

34. Assoc.Prof.Dr.Vicenta Callao Handa Division of Science Education, College of Education, West Visagas State University, Iloilo City Philippines

21. Assoc.Prof.Dr.Kornrawee Boonchai
22. Dr.Sompit Porsutyaruk
23. Prof.Dr.Sombat Karnjanakit
24. Assoc.Prof.Dr.Suchitra Sukonthasab
25. Assoc.Prof.Dr.Thanomwong Kritpet
26. Assoc.Prof.Dr.Jintana Sarayuthpitak
27. Assoc.Prof.Dr.Aimutcha Wattanaburanon
28. Assoc.Prof.Dr.Somson Wongyounoi
29. Assoc.Prof.Dr.Paungphen Choonhaparn
30. Assoc.Prof.Dr.Nangnoy Nakornkhet
31. Asst.Prof.Dr.Mayuree Suphawibul
32. Prof.Dr.Susan Jungck
33. Prof.Dr.Edwin Rosenberg
34. Assoc.Prof.Dr.Vicenta Callao Handa

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ : ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1.	รศ.ดร.สุมาลี สันติพลวุฒิ	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
2.	รศ.ดร.ชลลดา หลวงพิทักษ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
3.	รศ.ดร.โสมสกาว เพชรานนท์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
4.	รศ.ดร.สันติยา เอกอัคร	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
5.	ผศ.รสดา เวษฎาพันธุ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
6.	ผศ.ดร.เสาวลักษณ์ กู้เจริญประสิทธิ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
7.	ผศ.ดร.อรุณี ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
8.	รศ.ดร.เรวัตร ธรรมาอภิรมย์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
9.	รศ.ดร.บัณฑิต ชัยวิชญชาติ	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
10.	ผศ.ดร.วุฒิยา สาหร่ายทอง	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
11.	ผศ.ดร.กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
12.	ผศ.ดร.วรดี จงอัศญากุล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
13.	ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
14.	ดร.สัณหะ เหมวนิช	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
15.	ดร.ธนา สมพรเสริม	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
16.	ผศ.ดร.สุภาณี หาญพัฒนะนุสรณ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
17.	ดร.ศิวพงศ์ ธีรอำพน	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
18.	ดร.ธนารักษ์ เหล่าสุทธิ	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
19.	ดร.วรวรรณ ตุ้มมงคล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
20.	ดร.ชิดตะวัน ชนะกุล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
21.	ผศ.ดร.อัครนันท์ คิดสม	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
22.	ผศ.ดร.วิษณุ อรรถวานิช	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
23.	ดร.ชยันต์ พิภพลาภอนันต์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
24.	ดร.มานะ ลักษมีอรุโณทัย	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
25.	ดร.นนทร์ วรพาณิชช์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
26.	ดร.พุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
27.	รศ.นภาภรณ์ พรหมชนะ	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
28.	รศ.ดร.สุวรรณา ประณีตวตกุล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์

29. ผศ.ดร.ประพิณวดี ศิริศุภลักษณ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
30. ผศ.ดร.นุชนาถ มั่งคั่ง	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
31. รศ.ดร.วินัย พุทธกูล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
32. ผศ.ดร.นงนุช ปรมาคม	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
33. รศ.นงนุช อังยุรีกุล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
34. ผศ.ดร.วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
35. ผศ.ดร.เพ็ญพร เจนการกิจ	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
36. ผศ.ดร.อภิชาต ดะลุณเพธย์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
37. ดร.กัมปนาท วิจิตรศรีกมล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
38. ผศ.ดร.กัมปนาท เพ็ญสุภา	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
39. ดร.กุลภา กุลดิลก	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
40. ดร.จักรกฤษณ์ พจนศิลป์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
41. ผศ.ดร.อรชส นภสินธุวงศ์ อรรถจินดา	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
42. ผศ.ดร.วลีรัตน์ สุพรรณชาติ	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
43. ผศ.ดร.อิสริยา บุญญะศิริ	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
44. ดร.มนต์ชัย พินิจจิตรสมุทร	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
45. ดร.รวิสสาข์ สุชาโต	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
46. ดร.สรวัฒน์ วิศาลาภรณ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
47. ดร.สันติ แสงเลิศไสว	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
48. ผศ.ดร.อิทธิพงศ์ มหาธนเศรษฐ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
49. ดร.ธนาภรณ์ อธิปัญญากุล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
50. รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
51. ผศ.นุกูล กรยืนยงค์	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
52. ผศ.ดร.ณรงค์ กู้เจริญประสิทธิ์	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
53. ดร.พรชัย ศุภวิทิตพัฒนา	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
54. ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
55. รศ.ดร.วิจิตต์ศรี สงวนวงศ์	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
56. ผศ.ดร.บุญธรรม รจิตภิญโญเลิศ	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
57. ผศ.ดร.พิรุณา ไบโลวัส	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
58. รศ.ดร.ยุรพร ศุทธรัตน์	ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
59. ผศ.ดร.พิพัฒน์ นนทนาธรณ์	ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ

60. ดร.นันธวุฒิ ลือมรสิริ ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
61. ผศ.ดร.นิรันดร ทัพไชย ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
62. ดร.หฤทัย นำประเสริฐชัย ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
63. ดร.ศุภฤกษ์ สุขสมาน ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
64. ดร.เอกอนงค์ ตั้งฤกษ์วราสกุล ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
65. ดร.พิทวัส เอื้อสังคมเศรษฐ ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
66. รศ.ดร.ภัทรกิตติ์ เนตินิยม ภาควิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ
67. ผศ.ดร.สุรางค์ เห็นสว่าง ภาควิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ
68. ผศ.ดร.อภิชาติ พงศ์สุพัฒน์ ภาควิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ
69. ดร.ณัฐวุฒิ คูวัฒนเธียรชัย ภาควิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ
70. รศ.ปนัดดา อินทร์พรหม ภาควิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ
71. ผศ.ดร.ธนาวัฒน์ สิริวัฒน์ธนกุล ภาควิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ
72. ดร.ไพฑูรย์ เจตธำรงชัย ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
73. ผศ.ดร.ทรงพร หาญสันติ ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
74. ดร.ธงชัย ศรีวรรธนะ ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
75. ดร.ธีรารัตน์ วรพิเชฐ ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
76. ดร.ประพิมพรรณ ลิ่มสุวรรณ์ ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
77. ดร.นาวิน มีนะกรรณ ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
78. รศ.ยุพาวรรณ วรรณวาณิชย์ ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
79. รศ.ชื่นจิตต์ แจ้งเจนกิจ ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
80. ดร.ศิริรัตน์ โกศการิกา ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
81. ดร.ศุภชาต เอี่ยมรัตนกูล ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
82. รศ.ไพบูลย์ ผจงวงศ์ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
83. รศ.ดร.ธารินี พงศ์สุพัฒน์ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
84. รศ.ดร.ดลกณิศ เต็งอำนวย ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
85. ดร.สันสกฤต วิจิตรเลขการ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
86. ดร.สุนีย์รัตน์ วุฒิจินดานนท์ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
87. ดร.พลวัฒน์ เลิศกุลวัฒน์ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
88. ดร.สุธาวัลย์ พฤกษ์อำไพ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
89. ดร.ฉัตรมงคล วงศ์รัฐนันท์ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
90. ดร.พรเทพ รัตนตรัยภพ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ

91. ดร.จารุภา วิภูภิญโญ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
92. ดร.ธำรงศักดิ์ เศวตเลข ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
93. ดร.สุชาดา เจียมสกุล ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
94. รศ.ดร.ทิพย์รัตน์ เลาหวิเชียร ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ
95. ผศ.ดร.สิริจินต์ วงศ์จารุพรรณ ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ
96. ดร.ยอดมนี เทพานนท์ ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ
97. ดร.ณัฐพล พันธุ์ภักดี ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ
98. รศ.ดร.บดินทร์ รัศมีเทศ ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ
99. ดร.สวัสดิ์ วรรณรัตน์ ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ
100. ดร.กมลพรรณ แสงมหาชัย ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ

สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ: ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. ผศ.ดร.จำเนียร บุญมา ข้าราชการบำนาญ
2. รศ.ดร.เรืองไร โตกฤษณะ ข้าราชการบำนาญ
3. รศ.ดร.ปิติ กันตังกุล ข้าราชการบำนาญ
4. ดร.อรุณ เกียระสาร ข้าราชการบำนาญ
5. รศ.ดร.ศรัณย์ วรรธนัจฉริยา ข้าราชการบำนาญ
6. รศ.ดร.สมศักดิ์ เพียบพร้อม ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
7. ผศ.ดร.บุญจิต ฐิตาภิวัฒนกุล ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
8. รศ.สมพร อิศวิลานนท์ ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
9. รศ.จีรพรรณ กุลดิลก ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
10. ผศ.ดร.สังเวียน จันทร์ทองแก้ว ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
11. รศ.ดร.ดาราวรรณ วิรุฬหผล ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
12. รศ.วรนันท์ กิตติอัมพานนท์ ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
13. รศ.ดร.ชูชีพ พิพัฒน์ศิถี ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
14. รศ.ดร.สุปรียา ควรเดชะคุปต์ ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
15. ผศ.ดร.ศุภชาติ สุขารมณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
16. รศ.ดร.สาโรช อังสุมาลิน ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
17. รศ.วินัย อาจคงหาญ ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
18. รศ.ศานิต เก้าเอี้ยน ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
19. รศ.สุวรรณา ธุวโชติ ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ

20. รศ.อภิวันท์ กำลังเอก ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ
21. อนุวัฒน์ ผิวอ่อน สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
22. ดร.รัชพันธุ์ เชยจิตร สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
23. ดร.ณัฏฐกิษฐ นบนอบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
24. รศ.ดร.อยุทธ์ นิสสภา คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
25. ศ.ดร.ศิริลักษณ์ โรจนกิจอำนวย คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ม.ธรรมศาสตร์
26. ดร.มณฑล สรไกรกิติกูล คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ม.ธรรมศาสตร์
27. ดร.วุฒิพงษ์ เพรียบจริยวัฒน์ สถาบันสหสวรรษ
28. ดร.พิชญ์ นิตย์เสมอ สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
29. ผศ.ดร.ธนพล วีราสา วิทยาลัยการจัดการ ม.มหิดล
30. ดร.ทรงวุฒิ ไกรภัสสร์พงษ์ อาจารย์พิเศษ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท ที.ซี.เจ.เอเซีย จำกัด (มหาชน)
31. ศ.ดร.สุนันทา เสียงไทย สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย
32. ดร.ฟุ้ลิยา ธีระธัญศิริกุล คณะศิลปะศาสตร์และวิทยาการจัดการ ม.สงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
33. ดร.สุจินดา โพธิ์ไพฑูรย์ คณะการบัญชีและการจัดการ ม.มหาสารคาม
34. ดร.ภัทราวดี พลอยกิติกูล เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
35. ดร.อลิสา คงทนศูนย์ เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
36. ดร.ศิรวิทย์ ศิริรักษ์ คณะวิทยาการจัดการ ม.ราชภัฏภูเก็ต

57. Asst.Prof.Dr.Piruna Bialowas
58. Assoc.Prof.Dr.Yuraporn Sudharatna
59. Asst.Prof.Dr.Phiphat Nonthanathorn
60. Dr.Nantawut Leeamornsiri
61. Asst.Prof.Dr.Nirundon Tapachai
62. Dr.Haruthai Numprasertchai
63. Dr.Suparerk Sooksmarn
64. Dr.Ek-anong Tangrukwaraskul
65. Dr.Pittawat Ueasangkomsate
66. Assoc.Prof.Dr.Pattaragit Nrtiniyom
67. Asst.Prof.Dr.Surang Hensawang
68. Asst.Prof.Dr.Apichat Pongsupatt
69. Dr.Nattawoot Koowattanatianchai
70. Assoc.Prof.Panadda Intraporm
71. Asst.Prof.Dr.Dhanawat Siriwattanakul
72. Dr.Paitoon Chetthamrongchai
73. Asst.Prof.Dr.Songporn Hansanti
74. Dr.Thongchai Srivardhana
75. Dr.Thirarut Worapishet
76. Dr.Prapimpun Limsuwan
77. Dr.Nawin Minakan
78. Assoc.Prof.Yupawan Vannavanit
79. Assoc.Prof.Chuenjit Changchenkit.
80. Dr.Sirirat Kosakarika
81. Dr.Supachart Iamratanakul
82. Assoc.Prof.Paiboon Pajongwong
83. Assoc.Prof.Dr.Tharinee Pongsupatt
84. Assoc.Prof.Dr.Dhollakhanis Thengaumnuay
85. Dr.Sansakrit Vichitlekarn
86. Dr.Suneerat Wuttichindanon
87. Dr.Polwat Lerskullawat
88. Dr.Suthawan Prukumpai
89. Dr.Chatmongkon Wongrathanandha
90. Dr.Phorntep Rattanataipop
91. Dr.Jarupa Vipoopinyo
92. Dr.Thamrongsak Svetalekth
93. Dr.Suchada Jiamsagul
94. Assoc.Prof.Dr.Tipparat Laohavichien
95. Asst.Prof.Dr.Sirijin Wongjarupun
96. Dr.Yodmanee Tepanon
97. Dr.Nattapon Punpugdee
98. Assoc.Prof.Dr.Bordin Rassameethes
99. Dr.Sawat Wanarat
100. Dr.Kamolphan Sangmahachai

Subject : Economics and Business Administration (external)

1. Asst.Prof.Dr.Chamnien Boonma
2. Assoc.Prof.Dr.Ruangrai Tokrisna
3. Assoc.Prof.Dr.Piti Kantangkul
4. Dr.Arun Kiarasarn
5. Assoc.Prof.Dr.Surun Wattanutchariya
6. Assoc.Prof.Dr.Somsak Priebprom
7. Asst.Prof.Dr.Boonjit Titapiwatanakun
8. Asst.Prof.Somporn Isvilanonda
9. Asst.Prof.Chiraphan Kuladilok
10. Asst.Prof.Dr.Sungvean Chanthongkaew
11. Assoc.Prof.Dr.Darawan Virunhaphol
12. Asst.Prof.Woranun Kittiampanont
13. Assoc.Prof.Dr.Chucheep Piputsitee
14. Assoc.Prof.Dr.Supriya Kuandachakupt
15. Asst.Prof.Dr.Supachat Sukharomana
16. Assoc.Prof.Dr.Saroj Aungsumalin
17. Asst.Prof.Vinai Artkongharn
18. Asst.Prof.Sanit Kao-ian
19. Asst.Prof.Suwanna Thuvachote
20. Asst.Prof.Apiwan Kamlang-Ek
21. Dr.Anuwat PUE-ON
22. Dr.Ratchapan Choiejit
23. Dr.Natthakit Knobnob
24. Assoc.Prof.Dr.Ayut Nissapa
25. Prof.Dr.Siriluck Rotchanakitumnuai
26. Dr.Monthon Sorakraikitikul
27. Dr.Vuthiphong Priebjrivat
28. Dr.Pitch Nitsmer
29. Asst.Prof.Dr.Thanapol Virasa
30. Dr.Songwoot Graipaspong
31. Prof.Dr.Sununta Siengthai
32. Dr.Luliya Teeratansirikool
33. Dr.Sujinda Popaitoon
34. Dr.Alisa Kongthon
35. Dr.Pattravadee Ploykitikoon
36. Dr.Sirawit Sirirak

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1.	รศ.ดร.นธกฤต วันต๊ะเมล์	ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
2.	รศ.ดร.จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์	ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
3.	ผศ.ดร.พรทิพย์ เย็นจะบก	ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
4.	รศ.ดร.ประเทือง ทินรัตน์	ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
5.	รศ.ดร.วิภาวรรณ อยู่เย็น	ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
6.	ผศ.ดร.สมเกียรติ รักษ์มณี	ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
7.	ผศ.ดร.สุรสิทธิ์ ไทยรัตน์	ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
8.	อาจารย์ ดร.ธันวพร เสรีชัยกุล	ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
9.	อาจารย์ ดร.สุรีย์รัตน์ บำรุงสุข	ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
10.	อาจารย์วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ	ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
11.	รศ.ดร.ผจญ คำชูสังข์	ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์
12.	รศ.ดร.วิทยา ศักยาภินันท์	ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์
13.	รศ.ดร.กิติมา อินทรัมพรรย์	ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
14.	อาจารย์ ดร.อุมาภรณ์ สังขมาน	ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
15.	อาจารย์ ดร.นัทธ์ชนัน นาถประทาน	ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
16.	รศ.ดร.ปราณี จงสุจริตธรรม	ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์
17.	ผศ.วัชราภรณ์ อาจหาญ	ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์
18.	ผศ.นุชนารถ รัตนสุวงศ์ชัย	ภาควิชาศิลปาชีพ คณะมนุษยศาสตร์
19.	อาจารย์ ดร.พิมณฑน์พัทธ์ รอดทุกข์	ภาควิชาศิลปาชีพ คณะมนุษยศาสตร์
20.	ผศ.ภาคม บำรุงสุข	ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์
21.	ผศ.ณรงค์ เขียนทองกุล	ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์
22.	อาจารย์นิพัทธ์ กาญจนะหุต	ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์
23.	รศ.ดร.นิตยา เงินประเสริฐศรี	ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
24.	รศ.ดร.โกวิท วงศ์สุรวัฒน์	ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
25.	รศ.ดร.สมเกียรติ วันทะนะ	ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
26.	ผศ.ดร.ศีรีรัฐ โกวงศ์	ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
27.	ผศ.ดร.อรนันท์ กลันทปุระ	ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
28.	รศ.จุฑาทิพ คล้ายทับทิม	ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

29. อาจารย์ ดร.เกวลิน ศีลพิพัฒน์	ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
30. อาจารย์ ดร.กิ่งกนก ชวลิตธำรง	ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
31. ผศ.ดร.บุณฑริกา นาคนิศร	ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์
32. พันตรีหญิง ดร.พนมพร พุ่มจันทร์	ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์
33. อาจารย์ ดร.ชลิตา บัณฑุวงศ์	ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
34. อาจารย์ ดร.ภัทรพรรณ ทำดี	ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. รศ.ยุพร แสงทักษิณ	ข้าราชการบำนาญ
2. ผศ.ดร.เปรมฤดี ชอบผล	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. รศ.ดร.ราตรี ธันวารชร	ราชบัณฑิตยสถาน
4. รศ.ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ ดร.พรธาดา สุวัธนวนิช	ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6. รศ.ดร.ขำคม พรประสิทธิ์	ประธานสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. ผศ.ดร.ธาตรี ใต้ฟ้าพูล	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิยาลัย
8. อาจารย์ ดร.วิชาติ บูรณะประเสริฐสุข	สำนักงานคณบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (รังสิต)
9. อาจารย์พรทิพย์ เนติภารัตนกุล	คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
10. ผศ.ดร.ธรรญธร ปัญญโสภณ	ภาควิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ
11. ผศ.ศุภชัย ต๊ะวิชัย	คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
12. อาจารย์ ดร.อรอินทรา ภู่ประเสริฐ	ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ
13. อาจารย์ ดร.วีรชาติ นิ่มอนงค์	คณะปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
14. รศ.ดร.ปิยากร หวังมหาพร	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
15. ผศ.ดร.ทิวากร แก้วมณี	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
16. อาจารย์ ดร.ภาสกร ธรรมโชติ	คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
17. อาจารย์ ดร.วิลาสินี ชัยสิทธิ์	ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทย์ศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
18. อาจารย์ ดร.พนมพัทธ์ สมิตานนท์	สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

คณะกรรมการฝ่ายจัดพิมพ์เอกสาร

ดร.นีรนุช ภาชนะทิพย์
ที่ปรึกษา

นายจรูญศักดิ์ สวนสวรรค์
ประธานกรรมการ

นายปัญญา ซื่อตรง
รองประธานกรรมการ

นางสาวลิลา วุฒิวาณิชยกุล
กรรมการ

นางวัชรี ทองทิพย์
กรรมการ

นางสาวปฐมาวดี กุลวัฒนะไพศาล
กรรมการ

นางสาวยลรวิวรร วิบูรณวงศ์
กรรมการ

นางสาวศลิษา หวานวาจา
กรรมการ

นายพลวัฒน์ ตันหัน
กรรมการ

นางสาวสุดธิดา มีสวัสดิ์
กรรมการ

นางสาวจิราวรรณ สุริยกุล ณ อยุธยา
กรรมการ

นางปนัดดา ดีหะริง
กรรมการ

นางสาวอุดมลักษณ์ พลอยสุวรรณ
กรรมการ

นายภานุวัฒน์ บุญชัยกมลอากร
กรรมการ

นายวิทยา วงษ์เอี่ยม
กรรมการ

นางสาวธิดา จันทาพูน
กรรมการ

นายวัชระ นิลประพันธ์
กรรมการ

นางสาวกฤษฎี ปริวัตรกุล
กรรมการและเลขานุการ

นางสุฌานี ศรีดี
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นางนฤมล อินถา
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาวธัญญ์นัฐดา กุนอก
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

72 ปี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. 2486-2558

ฝ่ายบริการการศึกษา สำนักทะเบียนและประมวลผล
อาคารระพีสาคริก ชั้น 7 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Tel. Fax 0 2118 0145 ต่อ 8214, 8215 E-mail : annualconference@ku.ac.th
http://www.annualconference.ku.ac.th